

MAGYAR KÖNYVSZEMLE

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM
ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRÁNAK
KÖZLÖNYE

A NM. VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTER MEGBIZÁSÁBÓL

Dr. MELICH JÁNOS

KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL SZERKESZTI

DR. GULYÁS PÁL

ÚJ FOLYAM. * XXIV. KÖTET.

1916. ÉVFOLYAM.

(A Bulletin de la Revue Bibliographique Hongroise c. mellékklappal.)

BUDAPEST

KIADJA A M. N. MÚZEUM ORSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRA.

1916.

KÖNYVTÁRA

12 541

Long
392

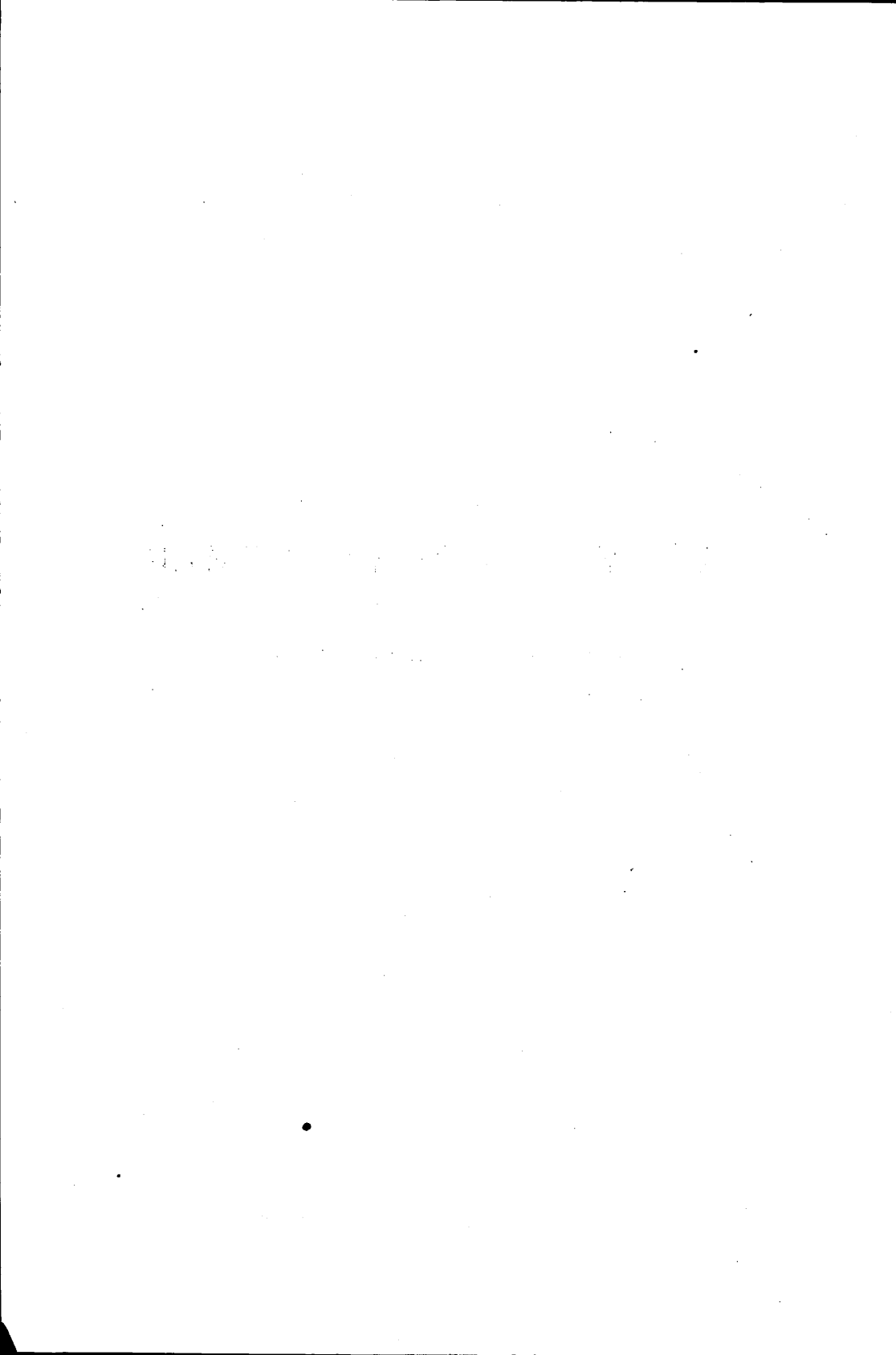
HCA 1459

162
1877

MAGYAR KÖNYVSZEMLE

ÚJ FOLYAM. * XXIV. KÖTET.

MAGYAR KÖNYVSZEMLE

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM
ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRÁNAK
KÖZLÖNYE

A NM. VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTER MEGBIZÁSÁBÓL

SZERKESZTI

DR. GULYÁS PÁL

*1916. évi folyam * I—II. füzet.*

BUDAPEST

KIADJA A M. N. MÚZEUM ORSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRA.

1916.

TARTALOM.

	Lap
Dr. Fejérpataky László. A háború irodalma németországi könyvtárakban ...	1
Dr. Gulyás Pál. Magyar szépirodalom idegen nyelven a M. N. Múzeum könyvtárában. (Nyolcadik közlemény, két szövegközi hasonmással) ...	19
Dr. Dézsi Lajos. A Csoma-codex és a M. N. Múzeumi másolata... ..	77
Harsányi István. A Rákóczi-könyvtár és katalógusa. (Tizenegyedik közlemény)	85
Magyar Könyvesház. Adalékok SZABÓ Károly Régi magyar könyvtárának I. kötetéhez. (Dr. FERENCZI Zoltántól és KEMÉNY Lajostól)	92
Tárca. A M. N. Múzeum Orsz. Széchényi-könyvtára az 1915. év III. negyedében	96
A M. N. Múzeum Orsz. Széchényi-könyvtára az 1915. év utolsó negyedében	100
Szakirodalom. GÉCZI József: Az egyházi könyvtáralom és könyvbírálat. (GYALUS Istvántól.) — Martin GERLACH: Das alte Buch und seine Ausstattung vom XV. bis zum XIX. Jahrhundert. (GULYÁS Páltól.) — ZUBER Marianne: A hazai német nyelvű folyóiratok története 1810-ig. (GULYÁS Páltól.) — B. R. STEINMETZ: Essai d'une bibliographie systématique de l'ethnologie. (2-től)	105
Külföldi folyóiratok szemléje. (Maandblad voor bibliotheekwezen II. 3—9. — The library Journal XXXIX. 7., 8. — Zentralblatt für Bibliothekswesen XXXII. 1—5.)	111
Uj antikváriusi jegyzék	118
Vegyes közlemények. Br. Szalay Imre m. n. múzeumi igazgató nyugalomban. — Változás a Széchényi-könyvtár tisztségviselői karában. — Kimutatás a hadba- vonult népkönyvtárkezelőkről. — Könyvtárak sorsa a világháborúban. — Lévél a szerkesztőhöz. (VARJU Elemértől.) — A «Pol. Kirchl. Manch Hermaeon» c. vitairat valódi szerzője. (HARSÁNYI Istvántól)	119
Változások a magyarországi nyomdákknál 1915-ben	128

TARTALOM.

1. ÉRTEKEZÉSEK, ÖNÁLLÓ KÖZLEMÉNYEK.

	Lap
A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM jegyzőkönyve I. Ferenc József elhúnyta alkalmából... ..	VII
A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM országos Széchényi könyvtára az 1915. évben	129
DR. DÉZSI LAJOS. A Csoma-kodex és M. N. Múzeumi másolata	77
DR. FEJÉRPATAKY LÁSZLÓ. A háború irodalma németországi könyvtárakban	I
DR. GULYÁS PÁL. Magyar szépirodalom idegen nyelven a M. N. Múzeum könyvtárában. (Nyolcadik és kilencedik közlemény, két szövegközi hasonmással)	19, 160
HARSÁNYI ISTVÁN. A Rákóczi-könyvtár és katalogusa. (Tizenegyedik és tizenkettedik, befejező, közlemény)	85, 214
MAGYAR KÖNYVESHÁZ. Adalékok Szabó Károly Régi magyar könyvtárának I. kötetéhez. (DR. FERENCZI Zoltántól és KEMÉNY Lajostól)... ..	92, 219
DR. VÉRTESY JENŐ. A Magyar Nemzeti Múzeum újabb sugókönyvei	145
VIDÉKI KÖNYVTÁRAINK 1914-ben	177

2. ADATTÁR.

DR. TOLNAI VILMOS. Fessler Ign. Aur. történetének megjelenéséről... ..	222
--	-----

3. TÁRCA.

ÉVNEGYEDES JELENTÉSEK a M. N. Múzeum könyvtárának állapotáról 1915 július 1-től 1916 június 30-ig	96, 100, 225, 228
--	-------------------

4. SZAKIRODALOM.

FAASS BRUNO. Dresdner Bibliothekenführer. Ism. DR. HOFFMANN MÁRIA	234
GÉCZY JÓZSEF. Az egyházi könyvtalalom és könyvbírálat. Ism. GYALUS ISTVÁN	105
GERLACH MARTIN. Das alte Buch und seine Ausstattung vom XV. bis zum XIX. Jahrhundert. Ism. DR. GULYÁS PÁL	106
GULYÁS PÁL. Mátyás király könyvtára. Ism. DR. TÓTH ZOLTÁN	240
KÖRÖSSY KORNÉL és LENHOSSÉK MIHÁLY. A budapesti könyvtárakba és intézetekbe járó természettudományi, orvosi és mezőgazdasági folyóiratok jegyzéke. Ism. DR. GULYÁS PÁL	236

	Lap
PETRIK GÉZA. Magyar könyvészet 1901—1910. I. füzet. Ism. H. R....	232
SATZENHOFER KARL. Gründung und Verwaltung von Blindenbibliotheken. Ism. Σ	239
STEINMETZ S. R. Essai d'une bibliographie systématique de l'ethnologie. Ism. Σ	109
ZUBER MARIANNE. A hazai németnyelvű folyóiratok története 1810-ig. Ism. DR. GULYÁS PÁL	107
UJ ANTIKVÁRIUSI JEGYZÉK	118

5. KÜLFÖLDI FOLYÓIRATOK SZEMLÉJE.

LA BIBLIOPHILIA XVI. évf. 9—12. szám	243
MAANDBLAD VOOR BIBLIOTHEEKWEZEN. II. évf. 3—9. sz. III. évf. 1—5. sz.	111, 244
THE LIBRARY JOURNAL XXXIX. évf. 7., 8. szám	113
ZENTRALBLATT FÜR BIBLIOTHEKSWESEN. XXXII. évf. 1—12. szám	115, 246

6. VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Br. Szalay Imre m. n. múzeumi igazgató nyugalomban	119
Változás a Széchényi-könyvtár tisztviselői karában	119
Kimutatás a hadbavonult népkönyvtárkezelőkről	119
Könyvtárak sorsa a világháborúban	125
Levél a szerkesztőhöz. (VARJU ELEMÉR)	126
A «Pol. Kirchl. Manch-Hermaeon» c. vitairat valódi szerzője. (HARSÁNYI ISTVÁN)	127
Dr. Vértessy Jenő †. (G. P.)	252
Dr. Bencze Adolf †	254
Személyi változások a M. N. Múzeum tisztviselői karában	254
Kimutatás a hadbavonult népkönyvtárkezelőkről. (Második sorozat)	254
Ki a «Trecentumviratus» szerzője? (MIKLÓS ÖDÖN)...	256
A Magyar Tudományos Akadémia könyvtára az 1912—1914. években	258

*

VÁLTOZÁSOK a magyarországi nyomdáknál 1915. január 1—december 31-ig	128
---	-----

*

NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ	260
---------------------	-----

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM

I. FERENC JÓZSEF

Ő császári és apostoli királyi felsége elhúnyta alkalmából
1916. évi november hó 29-én tartott

rendkívüli igazgatósági ülésének jegyzőkönyve.

Dr. FEJÉRPATAKY László h. igazgató elnöklete alatt jelen vannak: Dr. KRENNER József, dr. HORVÁTH Géza, dr. FILARSZKY Nándor, dr. SEMAYER Vilibald, VARJU Elemér, dr. SEBESTYÉN Gyula és dr. MELICH János osztályigazgatók, dr. FRANZENAU Ágoston az igazgató-örök, dr. FITOS Vilmos az örök és Dr. GEREVICH Tibor a segédörök képviselőitében. Jegyző: SOHÁR László másodtitkár.

Elnök megnyitván az ülést, a következő beszédet intézi a jelenvoltakhoz, melyet állva hallgatnak végig:

A Magyar Nemzeti Múzeum, mely együtt érez a nemzet szívével, mély fájdalommal vette hírének a nagy veszteségnek, mely immár egy hete az egész nemzetet gyászba borította.

Koronás királyunk szállott sírjába, kinek hervadhatatlan érdemei vannak a tudományok és művészetek felvirágoztatása körül is.

A HABSBURG-ház ismert tudományszeretete, melynek MIKSA császár kora óta annyi ékesen szóló példáját ismerjük, teljes mértékben megvolt megdicsőült koronás királyunkban is. Elég a bécsi udvari könyvtár és az udvari gyűjtemények azon lendületére utalni, arra a virágzásra, mely azokra áldásos uralkodása alatt következett.

Nemzeti Múzeumunk is nagyon sokat köszönhet uralkodó házunknak és elköltözött királyunknak. Alapítá-sunkat is királyunk nagyatyja, FERENC király hagyta jóvá. Örökre felejthetetlen marad az az atyai gondoskodás, melyben a kezdetleges intézményt nagy nádorispánunk, JÓZSEF kir. herceg mindhalálig részesítette és virágzásra segítette.

Fejedelmi bőkezűség volt az, mikor megboldogult királyunk 1857. évi körútja alkalmából Nemzeti Múzeumunk alapját 50 ezer pengő forinttal gazdagította. Neki köszönhetjük hat legszebb, művészi tekintetben legnagyobb

értékű Korvin kodexünket, könyvtárunk büszkeségét. Ugyancsak az ő ajándéka útján gyarapodtak gyűjteményeink a Novara expedíció anyagából. Mikor 1902-ben Nemzeti Múzeumunk fennállásának 100-ik esztendeje alkalmából örömnepet ültünk, koronás királyunk magas képviselője által részt vett örömlünkben és uralkodói gyöngéd tapintat sugalta neki, hogy magas képviselőjéül felejtethetlen emlékü JÓZSEF nádorunknak, a Magyar Nemzeti Múzeum egyik legnagyobb jótévőjének, második megalapítójának unokáját jelölje ki.

Mindez csak kiszakított néhány példája annak a fejedelmi gondoskodásnak, melyben az uralkodás szövevényes gondjai és csapások, bajok sorozata között is figyelmét mindenre kiterjesztő nagy lélek, felejtethetlen királyunk Múzeumunkat is részesítette.

Mindnyájan mélyen gyászoljuk őt és lelkünkben híven megőrizzük koronás királyunk emlékét, de Múzeumunknak, mint egyik legrégebb nemzeti tudományos intézetünknek még külön oka is van, hogy kegyeletos és hálás érzéssel őrizze meg minden időkre annak a felkent királyi jótévőnek emlékezetét, kinek uralkodása alatt nemzeti múzeumunk az ő legmagasabb intenciói szerint virágzásnak indult.

★

Azt hiszem, az igazgatósági ülés tagjai teljes egyértelműséggel járúlnak ahhoz, hogy

1. Nemzeti Múzeumunk mély fájdalma és részvétele az országos gyászban hivatalos úton legmagasabb helyen előterjesztessék.

2. Gyászunk kifejezésére a Múzeum gyűjteménytárai a temetésnek és a Budapesten tartandó hivatalos gyászistentiszteletnek napjain (nov. 30-án és dec. 4-én) zárva tartassanak.

3. A Magyar Nemzeti Múzeum kiadványai a hivatalos gyász tartama alatt gyászkerettel lássanak napvilágot.

4. Egyebekben a gyász további nyilvánulásaira nézve a magyar kormány által kiadott és kiadandó utasítások irányadók.

Az előterjesztésekhez az igazgatósági ülés teljes egyértelműséggel hozzájárul.

Elnök ezek után a rendkívüli ülést bezárja.

A HÁBORÚ IRODALMA NÉMETORSZÁGI KÖNYV- TÁRAKBAN.

A világháború kitörése nagy feladat elé állította Európa nagyobb könyvtárait. A rengeteg irodalmi termelést, melyről német, angol, francia külön bibliographiák számolnak be, a megszámlálhatatlan hivatalos és magántermészetű nyomtatványt, a hadviseléssel, közgazdasági viszonyokkal, élelmezéssel, betegápolással, közjótékonyssággal s a társadalmi élet mindennemű vonatkozásaival összefüggő apró nyomtatványok ezreit össze kell gyűjteni, hogy a jövő kor fogalmat nyerhessen azon mélyreható változásokról, melyeket a világháború a közéletben, a felfogásban és az emberek lelkületében előidézett. Emellett nem lehet csak *egy* ország, *egy* hadsereg, *egy* vidék irodalmi és nyomdai termelésére szorítkozni, mert a különböző harcvonalokon folyó küzdelem, a szövetséges és ellenséges államok belső élete annyira összefügg egymással és egyik annyira befolyásolja a másikat, hogy a háborús irodalom gyűjtésének, legalább a legfontosabb termékekre vonatkozólag, általános szempontok szerint kell történnie.

Az országos SZÉCHÉNYI-könyvtár a háború kitörése napjától fogva tisztában van a reá váró feladattal. Azonkívül, hogy különös figyelmet fordít a teljes hazai termelésre, igyekezik erre a célra egész Európában, hivatalos és magánuton is, közvetlen vagy közvetített összeköttetéseket létesíteni; sőt vannak megbízottai Európán kívül is, kik az ő számára gyűjtenek. Hogy mily eredménnyel folyik ez a gyűjtés, elég azt felemlíteni, hogy ezidőszert, az 1916-ik év elején, a háborús gyűjtemény darabjainak száma, beleértve az apró nyomtatványokét is, 60.000 körül jár s ez a mennyiség napról-napra emelkedik.

Több ízben nyílt a *Magyar Könyvszemlé*-nek alkalmá, hogy ezt a gyűjteményt röviden ismertesse, hazai hírlapirodalmunk is

gyakrabban foglalkozott vele. Egyes folyóirataink szintén többször ismertették a gyűjteményt és érdekesebb darabjait, így pl.: a Századok, a Vasárnapi Ujság, a Magyar Figyelő stb. A Gyűjtőnek 1916-iki külön háborús száma a nagyérdékű anyag tekintélyes részét könyvtárunk gyűjteményéből meríti, hasonlóképpen TÁBORI Kornélnak széleskörű ismerettel megírt Urániabeli darabja («Mi barbárok») sokat vesz át könyvtárunk anyagából. Több megtartott előadás, pl. SEBESTYÉN Károlyé a Műbarátok Körében, RÁTH—VÉGH Istvánnak most színre került darabja («Az ellenséges front mögött») sokat használ fel a mi anyagunkból. Gyűjteményünk jóhírének s a hírlapirodalom és közönségünk meleg érdeklődésének köszönhetjük, hogy annak gazdagításában az ajándékok nagy szerepet játszanak.

Még nem érkezett el az idő, hogy gyűjtés stádiumában lévő anyagunkat rendszeresen ismertethessük, de ideje volt már, hogy széjjelnézzünk a hozzáférhető külföld néhány nagyobb könyvtárában, tapasztalatokat szerzendők arra nézve, hogyan és miképen kell majd az óriási anyagot rendszerbe szedni, csoportokra osztani, használhatóvá tenni, hogy a jövőbeni kor képet nyerhessen a mai rendkívüli időkről.

Elsősorban minket természetesen a bécsi udvari könyvtár gyűjtése érdekel, mellyel az állandó kapcsolat biztosítva van. Folyóiratunknak módja és alkalmá lesz majd később ezzel a gyűjteménnyel is behatóbban foglalkozni. Különben is az ottani gazdag anyag, mely sok tekintetben rokon a mienkkel, most még szintén a gyűjtés stádiumában van, a rengeteg apró nyomtatvány feldolgozására és csoportosítására még ott sem került a sor. Ezért kívánatosnak mutatkozott, hogy legelőször is az anyag csoportosítása körül németországi könyvtárakban szerezzünk tájékozódást, hol a munka már előbbre haladt, s a múlt év nyarán tényleg sikerült is néhány igen nevezetes gyűjteményt behatóan megtekintnünk.

A legnagyobb elismeréssel kell adóznunk azért a lekötelező szivességért és előzékenységért, mellyel HOLUB József múzeumi segédőrrel együtt tett utunk alatt németországi könyvtárakban találkoztunk. Minden könyvtár részéről élénken nyilvánult meg az

együttműködésre, kölcsönös támogatásra és csereviszony létesítésére való óhajlás és valóban a könyvtárak csakis ez uton érhetik el kitűzött céljukat.

A megtekintett háborús gyűjtemények, azok jelentőségének sorrendjében, a következők:

I. *Boroszlóban* két könyvtár foglalkozik a háborus irodalom gyűjtésével. Egyiknek gyűjtése sem nagyszabású, de az egyiknél a kezelés mindenesetre figyelmet érdemel.

1. Az egyik könyvtár a *Stadtbibliothek*. Ez a könyvtár a háborúra vonatkozó irodalomnak csak válogatott termékeit gyűjti, anyagi eszközei nem is engednék meg, hogy nagyobb arányokban szerezzék be a világháború irodalmi termelését. A beszerzett anyag nem alkot külön csoportot, hanem azt a megfelelő könyvtári szakba osztják be. A könyvtár még a szorosabb értelemben vett városi anyagra (falragaszok, helyi érdekű hirdetések, levelezőlapok stb.) sincs figyelemmel, abból indulva ki, hogy Németországban erre a lipcsei Deutsche Bücherei s a berlini Königl. Bibliothek a hivatott intézmények.

2. A *Königliche und Universitätsbibliothek* gyűjtése, bár elsősorban csak a sziléziai anyagot igyekszik teljességben összehozni, ennél sokkal jelentősebb. A könyvtár dotációja is jobban megengedi, hogy nagyobb arányú vásárlásokat tegyen és ezenkívül bő gyarapodást nyer az egész sziléziai tartományban neki járó köteles sajtótermékekből. Sőt ezeket gyakran több példányban is megkapja s a másod- és harmadpéldányokat a berlini Königl. Bibliothek-hoz és a lipcsei Deutsche Büchereihez juttatja.

A háborus irodalmi termékekből, még az ellenséges államoké-
ből is, tekintélyes gyűjteménye van a könyvtárnak. Ebben nem törekszik teljességre, csak a legnevezetesebb vezetőműveket igyekszik megszerezni. A Königl. Bibliothek régi bevett szokása szerint minden hét szerzeményei, melyekről a boroszlói napilapok is, elsősorban a *Schlesische Zeitung*, hetenkint beszámolnak, a könyvtár olvasótermében egy hétig közhasználatra vannak bocsátva.

E heti szerzemények közt most természetesen a háborúra vonatkozók dominálnak. Egy hét letelte után a háborús irodalom termékei az olvasóteremben külön csoportban nyernek felállítást, amelyhez jó mutatók és ideiglenes katalogusok készülnek. A folyton szaporodó, bár nem nagyterjedelmű anyag egyelőre a következő csoportokba van osztva:

I. Tájékoztató művek az államok történetéről és helyzetéről:

1. Általános munkák; 2. Afrika; 3. Amerika stb.... 6. Európa (amely ismét az egyes államok szerint újabb alcsoportokra oszlik).

II. Hadi események, hadügy:

1. hivatalos jelentések (országok szerint); 2. hadi krónikák, a háború általános története, résztvevők élményei,

egyek hadi események (országok szerint); 3. az egyes államok hadereje, katonaugy; 4. egészségügy; 5. megszállott területek igazgatása.

III. Térképek.

IV. Politikai és közgazdasági élet.

V. Jogi kérdések.

VI. Költészet.

VII. Vallásos irodalom.

Ami a kisebb nyomtatványokat, falragaszokat stb. illeti, erre nézve még csak előzetes kísérletet tettek, hogy a nem nagy anyagot bizonyos csoportokba osszák. A főszempont ez anyag gyűjtésénél is az, hogy csakis boroszlói és általában sziléziai eredetű anyagra szorítkoznak. A mostanig létesített csoportok a következők:

1. Falragaszok, hivatalos és egyéb hirdetmények, *a)* datáltak, *b)* datálatlanok. (Ezek tartalom szerint nincsenek elválasztva.)

2. Sziléziai hivatalos lapoknak rendkívüli számai egyes háborús eseményekről.

3. Sziléziai apró nyomtatványok, és pedig:

a) levelezőlapok;

b) egyes dalok, versek, hangjegyyel vagy anélkül;

c) dal- és versfüzetek;

d) térképek;

e) vegyesek.

Helyes és követendő eljárás az, hogy minden egyes csoport élén egy jegyzék van, amely tájékoztatást ad az illető csoport darabjairól.

A hírlapgyűjtés is elsősorban a sziléziaiakra szorítkozik. Természetes, hogy a könyvtár teljességben gyűjti és megőrzi a német veszteséglistákat, amelyek ott a hivatalos lapok mellékleteként jelennek meg.

Érdekes, hogy a könyvtárnak sikerült három oroszországi vezetőlapnak csaknem teljes folyamához jutnia, ezek a *Novoje Vremja*, a *Rjecs* és a *Ruszkoje Szlovo*.

A németországi viszonyokra felette jellemző, hogy az ellenes irodalom termékeinek nyilvános használatára nézve semmiféle korlátozás sincs. A francia, angol és olasz háborús irodalom darabjai az olvasóteremben minden fenntartás nélkül épúgy rendelkezésre állnak az olvasóknak, mint a német vagy osztrák irodalmi termékek.

II. A *drezdai kir. könyvtár* háborús gyűjteménye nem nagyszabású. Ez a könyvtár sem törekszik arra, hogy a világháború általános irodalmát és mindennemű apró nyomtatványait teljes sorozatban összegyűjtse; megelégszik a vezetőmunkák, a számottevő általános érdekű irodalmi termékek megszerzésével s ezek mellett gyűjtése csak a szász vonatkozású háborús irodalmi termékekre; az ú. n. Saxonikákra szorítkozik. A könyvtár tisztában van azzal, hogy egyrészt Szászországban a lipcsei *Deutsche Bücherei*, a Németbirodalomban pedig a berlini kir. könyvtár a hivatott arra, hogy a háborús nyomtatványok teljes összegyűjtésén fáradozzék. A könyvtár gyűjtése plakátokra, hirdetéymenyekre, háborús levelezőlapokra nem terjed ki. Ami ezekből ajándékképp a könyvtárba jut, az természetesen ott helyet talál és megfelelő könyvtári feldolgozásban részesül.

A könyvtár nem szándékozik a háborús irodalmat külön osztálykép kezelni, hanem ennek termékeit beosztja a könyvanyag 120 szakának megfelelő csoportjába. Gyakorlatilag az a célszerű intézkedés történt, hogy a világháború irodalmának legfrissebb termelése, épúgy mint Boroszlóban, a könyvtár olvasótermében úgyszólván közszemlére van téve. A háború alkalmából a könyvtár a régibb hadi irodalomból is összeállított egy sorozatot és ezt is az olvasóteremben helyezték el, arra számítva, hogy ez iránt is nagy lesz az érdeklődés; miután azonban látták, hogy ez a sorozat kevés érdeklődőre talál s csak a mostani háborús irodalmat használók száma növekszik állandóan, az előbbit fel is oszlatták.

A hadi irodalom közhasználatra bocsátott kollekciónjához házi

használatra ideiglenes tárgyi katalogus készült, mely ezidőszertint a következő főcsoportokat foglalja magában:

1. Folyóiratok és általános munkák.	4. Németország hadereje.
2. Népjog, hadijog, semlegességi jog.	5. Egyéb államok hadereje (az államok betürendjében).
3. Az egyes fegyvernemek. Közlekedési, pénzügyi és egészségügyi munkák.	6. A mai világháborúról szóló művek.

Szászországban egyes állami szervek és városok is foglalkoznak a hatáskörükbe eső háborús emlékek rendszeres gyűjtésével. Így például tudomásunkra jutott, hogy a szász belügyminiszterium levéltára háborús levelezőlapokat gyűjt s ezekből egy sorozatot közszemlére is tett azon a kiállításon, amelyet ottidőzésünk idején a Landesverein Sächsischer Heimatschutz rendezett hadizléstelenségekből. A városi hatóságok pedig rendszeresen gyűjtik az illető városra vonatkozó falragaszokat, hirdetményeket stb.

III. *Münchenben* a Königliche u. Staatsbibliothek nagyszabású háborús gyűjteményének megismerése és rendezési tervének megismerése volt a főcél.

Az a régi összeköttetés, mely a M. Nemz. Múzeum könyvtára és a müncheni között évtizedek óta fennáll, továbbá az a körülmény, hogy a mi könyvtárunk is a müncheni rendszert követi a könyvanyag osztályozásában, megkönnyítette feladatunkat s a legelőzékenyebb fogadtatást biztosította számunkra.

A müncheni könyvtár háborús gyűjteménye általános szempontoknak hódol; a neki járó kötelempéldányok a bajorországi termelést biztosítják számára, a külföldi irodalmat pedig egyrészt vétel, másrészt ajándék útján szerzik meg; a hivatalos kiadványokat, hirdetményeket és hadizsákmány jogán birtokba került darabokat részint polgári hatóságokhoz, részint hadseregarancsnokságokhoz — különösen az Etappenkommandókhoz — intézett előzetes megkeresésekkel igyekeztek biztosítani. Igénybe vették, különösen Keleten, a német konzulátusok segítségét is, melyek főkép

a balkáni államokból számos fontos politikai lapot juttattak a könyvtár birtokába. Megjegyezzük, hogy az ellenséges államok hírlapirodalma igen könnyen jut be Németországba; könyvkereskedőknél, sőt kávéházakban és utcai újságárusoknál is megszerezhetők és olvashatók a legfrissebb olasz, angol és francia hírlapok.

Érdekelt bennünket az a nagyszámú hadi újság (Armeezeitung), melyek Németországban az egyes hadseregek, csapat-testek és táborok számára készülnek és amelyeknek megszerzésében az Etappenkommandók járnak a könyvtár kezére.

Tekintve a háborús irodalom rengeteg termelését, természetes, hogy még a müncheniek sincsenek tisztában a végleges rendezési tervvel, azonban ennek alapvonalai az eddigi eljárásból már kezdenek kibontakozni.

A háborús gyűjtemény nem alkot Münchenben külön szakot, hanem a könyvtári rendszer egyik osztályába, a Historia universalisba, mint Appendix van beleillesztve, épúgy, mint ahogy az 1870—71-iki háború irodalmi termelését az Europaea szakba osztották be. Erről a «H. un. App.» csoportról numerus currens szerint a feldolgozás sorrendjében vezetnek egy elenchust, amely a három formátum (oktáv, quart, folio) szerint van csoportosítva. Ennek alapján készül a betűrendes cédula-katalogus és az ú. n. Realkatalog, mely utóbbi a kartotéka-rendszer szerint mult évi augusztus havában három fiókban állott a nagy olvasóteremben a használók rendelkezésére. Ez a realkatalogus ottidőzésünk napján 257 tárgycimet tartalmazott betűrendben; természetes azonban, hogy a tárgycimek száma a feldolgozás haladásával egyre szaporodik.

Az egész gyűjteménynek csoportokba való osztályozása körül az eszmék még nem tisztázódtak és a rendszer még nem alakult ki véglegesen. Egyelőre a következő főcsoportokba szándékoznak osztani az anyagot:

1. A háború előzményei, különösen az Angliához való viszony.

2. Hivatalos irományok a háború kitérőre előtt és idején, igazolást célzó diplomáciai iratok (fehér-, kék- stb. könyvek).

3—4. (E csoportok természete még nincs megállapítva).

5. A világháború általános lefolyása, háborús krónikák, táviratok.

6. A háborúban résztvevő államok, általánosságban.

7. A hármas szövetség.	14. Belgium és a nyugati harctér.
8. Ausztria-Magyarország a világháborúban.	15. Oroszország és a keleti harctér.
9. Törökország, az Izlam, Dardanellák, Egiptom, India.	16. Szerbia és Montenegro.
10. A hármas entente és szövetségesei.	17. Japán, Csingtau.
11. Anglia.	18. Olaszország.
12. Anglia és a tengeri háború.	19. A világháború és a semlegeség. Amerika fegyverszállításai.
13. Franciaország s a háború lefolyása a nyugati harctéren.	20. A világháború és a nemzetközi jog.
	21. Békejavaslatok. A háború utáni kor.

Németország a világháborúban.

25. Általában.	33. Hadifoglyok.
26. A gyarmatok.	34. Sebesültek gondozása.
27. A világháború és a közgazdaság.	35. Az otthoni hadsegélyezés ügye.
28. Egyesek hadiélményei. Tábori levelek.	36. Háború és a vallás.
29. Egyes fegyvernemek. (Repülő, Zeppelinek),	37. Beszédok és előadások (nem valóságos természetűek).
30. Egészségügy.	38. Hadi dalok, elbeszélések, regények.
31. Etappügy.	39. Háború és a művészet.
32. Tábori pósta.	40. Háború és a sajtó.

Az apróbb nyomtatványok, a háborúval kapcsolatos jótékony-sági, közgazdasági, egészségügyi és társadalmi munkásságról szóló hirdetések, felhívások stb. rendezése körül a fogalmak még annyira sem alakultak ki, mint a szorosabb értelemben vett könyvtermelésnél. Amit az apróbb nyomtatványok közül a fenti csoportok egyikébe be lehet osztani, azt rendes könyvként kezelik, a többire nézve az a vélemény, hogy azokat a kiadási helyek (városok) szerint kellene csoportosítani és ezeken belül pedig bizonyos szempontok szerint elrendezni. Minden hirdetésről, egylevelés nyomtatványról is, külön cédula készül, ami Münchenben könnyen megtörténhetik, mert ilyenmű anyag gazdagság tekintetében meg se közelíti a mi gyűjteményünket. A falragaszokat, még a nagyterjedelműeket is, összehajtogatás nélkül, kiterítve, kihuzható táblásszekrényekben gondozzák, ami a leghelyesebb eljárás; a müncheni könyvtárban ennek nincs semmi akadály, ott bővében vannak a helynek; nálunk azonban a mai szűk helyviszonyok mel-

lett még gondolnunk sem lehet arra, hogy ezt a jó példát kövessük, pedig a többszörös összehajtogatás nagyban veszélyezteti az amúgy is rossz papírosra nyomott hirdetésmények épségét.

A háborúval kapcsolatos képeslevelezőlapokat rendszeresen ez a könyvtár sem gyűjti; ezek gyűjtése a nürnbergi Germanisches Museumnak feladata s ugyancsak ez a múzeum gyűjti a hadban résztvevők leveleit is.

A bajor hírlapirodalom termékeit a hadigyűjtemény számára nem szakítják ki a hírlaposztályból, hanem ott őrzik összefüggő sorozatban; ez történik a folyóiratok háborús füzeteivel és az iskolai értesítőkkal is, melyeknek háborús vonatkozású cikkeiről majd annak idején a reálkatalogus számára cédulák fognak készülni. A kéziratok, térképek és kéziratzeneművek szintén nem oszthatnak be a háborús gyűjteménybe, hanem az illető könyvtári osztályokban maradnak.

A gyűjteményből különben a magyar irodalmi termelés teljesen hiányzik s az osztrák is elég gyéren van még ezidőszert képviselve. Az előbbire nézve készséggel ajánlottuk fel a csereviszonyt, amelyet a könyvtár vezetősége örvendetesen vett tudomásul.

IV. *Lipcse* a világháború irodalmának egyik legnevezetesebb gyűjtőhelye. Két helyen is gyűjtik, egymástól függetlenül, a háborúra vonatkozó összes nyomtatványokat anélkül, hogy egymást kölcsönösen támogatták. Mindkét gyűjtemény igen nagyszabású s mindkettő (az egyik múlt évi májusban, a másik ép ott időzésünk idején) a legérdekesebb darabokból már kiállítást is rendezett, mely nagy érdeklődéssel találkozott.

1. Az egyik gyűjteménynek létesítője dr. Albert SCHRAMM, aki a két év előtt rendezett Internationale Ausstellung für Buchgewerbe und Graphik visszamaradt anyagából, egyelőre ideiglenesen, a régi kiállítási helyiség egyik csarnokában nagyszabású múzeumot rendezett be az írás, különösen a könyvirás és könyvtechnika történetére vonatkozó elsőrangú anyagból, mely jelenleg 88 helyiséget tölt meg. Ennek a később állandóvá váló múzeumnak keretében egy tágas nagy helyiség a most folyó világháború

írott és nyomtatott emlékeinek van szentelve. Elsőrangú darabokban gazdag ez a gyűjtemény, pedig alig századrésze az anyagnak van közszemlére téve. Különösen felkeltik az érdeklődést a szükség- és tábori pénzek, tábori ujságok, belga és francia területen működő német hadi nyomdák termékei; feltűnő sok hirdetmény Insterburgból, Tilsitből az ottani orosz betörés idejéből.

Dr. SCHRAMM-ot a gyűjtés nehéz munkájában egykori Burschenschaftjának több száz olyan tagja támogatja lelkesen, akik jelenleg a keleti vagy nyugati harctereken működnek. Hathatós támogatásra talál továbbá a politikai hatóságokban s a katonai parancsnokságokban, melyek az általuk kiadott vagy hozzájuk kerülő érdekes darabokat a múzeumba juttatják. Feltűnő nagy a török mozgósítási és hadműveletekre vonatkozó eredeti írtványok, képek stb. száma; úgyszintén szépen van képviselve a balkáni államok, különösen Görögország hírlapirodalma, nemcsak egyes számokkal, hanem összefüggő sorozatokkal. A gyűjtés ez eredményét a német külügyi képviseletnek, különösen a Keleten működő konzulátusoknak lehet köszönni, melyek nagy buzgósággal és pontossággal gyűjtik össze a háborús anyagot.

A dr. SCHRAMM által létesített hadi gyűjteménynek rengeteg egyéb anyaga, mely mindent felölel, amihez a lelkes gyűjtő hozzájut, még teljes rendezetlenségben van, nagyrésze ki sincs csomagolva, úgy hogy annak rendezéséről, csoportokba osztásáról, katalógizálásáról ezidőszerint fogalmat sem alkothattunk magunknak, sőt még az anyag természetéről sem.

Ebben az óriási gyűjteményben csereanyag bőven akad; a gyűjtemény alapítója teljes készséggel ajánlotta fel a csereviszony létesítését annál is inkább, mert osztrák és magyar anyag a gyűjteményben vajmi kevés akad. Természetes, hogy ajánlatát mi is a legnagyobb örömmel fogadtuk.

2. A másik nagy gyűjteményt a mintegy három év előtt létesített és bámulatos eredményekkel dolgozó *Deutsche Bücherei* hozta létre. A németországi könyvkiadók által alapított, a szász állam és Lipcse városa által hathatósan (ezidőszerint évi 200.000 márkával) támogatott, valamint más városok és államok, úgy-

szintén osztrák és svejci könyvkiadók által is felkarolt intézmény rohamos fejlődésnek indult, hogy tetté érlelje azt a nagy gondolatot, melynek létesítését köszönheti. A cél: összegyűjteni a német s a németekre vonatkozó irodalmat a maga teljességében. A német könyvkiadók nemzeti becsületükből folyó kötelességüknek tartják minden kiadványukat beküldeni. Hogy ez micsoda mennyiséget jelent, ennek feltüntetésére elég csak azt megemlíteni, hogy csupán német szakfolyóirat (nem hirlap) évente 10.000-nél több jelenik meg. Természetes, hogy a könyvek száma ennél jóval nagyobb.

A Deutsche Bücherei ma 45 alkalmazottal és megfelelő számú szolgálóval dolgozik. Ideiglenesen a Deutsches Buchhändlerhaus és a Börsenverein által erre a célra átengedett szűk helyiségekben működik; befejezéséhez közeledik azonban már az a nagyszabású könyvtári épület, mely a szász állam által felajánlott három millió márka költségen készül. A város szélén, a Völkerschladtenkmalhoz egyenesen vezető uton (Strasse des 18. Oktober) áll az új könyvtár, mely a modern könyvtártechnika minden eszközével el van látva. Módunkban volt az építési terveket készítő s az építést vezető műszaki tanácsosnak (Baurat BAER) vezetésével végigjárni az új épület minden helyiségét, melyekből igen tekintélyes rész van a háborús gyűjteménynek szánva.

A Deutsche Bücherei háborús gyűjteménye ugyanolyan módon jött létre, mint maga az egész könyvtár. Elsősorban maguk a könyvkiadók, kik az intézmény fenntartói, küldik be kiadványaikat, azután a nagy mennyiségben szétküldött felhívások (városokhoz, politikai és egyházi hatóságokhoz, csapattestekhez, Burschenschaftokhoz, magánosokhoz) meghozták a kívánt eredményt. Vásárlásra csak az esetleges hiányok pótlásakor kerül a sor. Kapnak anyagot Ausztriából is, így pl. a cs. és kir. hadügy-miniszterium megküldi a többi közt a veszteséglistákat.

A háborús gyűjteményről külön növedéknaplót vezetnek, amelybe minden egyes darabot épügy bevezetnek, mint ahogy a bevezetés nálunk is külön háborús növedéknaplókba történik. A szorosabb értelemben vett irodalmi termékek, a könyvek azonban a többi könyvanyagban és nem külön nyernek elhelyezést s a külön

háborús gyűjteménybe csak az odavágó munkák esetleges dupluma kerülnek. Itt foglal azután helyet természetesen a rengeteg mennyiségű aprónyomtatvány is, amelyeket lehetőleg könyvtári kezelésben részesítenek.

Hogy milyen lesz a felállítás és katalogizálás, valamint az osztályozás rendszere, ez iránt a fogalmak a Deutsche Büchereienben sem alakultak még ki. Hadi képeslevelezőlapokat rendszeresen ez a könyvtár sem gyűjt, csak megőrzi az ajándékkép megküldöttöket. A napilapok gyűjtését nem tekinti feladatának a könyvtár s így e tekintetben nagyon hiányos lesz a gyűjtemény; ellenben a hadi újságokat, amelyeket oly nagy számban ad ki a német haderő, ritka teljességben találjuk meg a Deutsche Büchereienben. Természetesen, hogy a nagy arányokban befolyó anyag duplumokban is igen gazdag és kölcsönösen nyilvánítottuk óhajunkat s készségünket csereviszony létesítésére, mert ők is nagyon érzik a hiányát idevágó magyar és osztrák termékeknek.

V. *A berlini Königl. Bibliothek* mindazt, ami a hadi irodalom gyűjtése és rendezése körül Németországban látható, messze felülmulja. Általában e könyvtár a legnagyobb mértékben veszi ki részét a háború munkájából. Ő közvetíti a könyvküldést a táborokban levő hadsereg és a hadi kórházak részére s e célból egy Kriegsbüchereit létesített, amely az új könyvtárépületben az egyetemi könyvtár részére szánt olvasóteremben működik; másrészt pedig ez a nagyszabású könyvtár, mely a császár által az 1914. év március havában felavatott új helyiségben bámulatráméltó tevékenységet fejt ki, a hadi gyűjtemény létesítése terén is a legelső helyen áll. Mindazok a tényezők, amelyek ily gyűjtemény létrehozásához elengedhetetlenek, e könyvtárnak rendelkezésére állanak. A könyvtárnak ezidőszereint 250 alkalmazottja van, akiknek mintegy harmada katonai szolgálatot teljesít, és mégis abban a kedvező helyzetben van, hogy *búsz* alkalmazottja foglalozhatik állandóan *csakis* a háborús gyűjteménnyel és hogy ennek rendezése és felállítása céljából *harmincnál* több helyiséget foglalhatott le. Azt a tömérdek könyvkötési munkát, mely a hadi termékek kezelésével jár, a könyvtárban berendezett nagyszabású

könyvkötőműhely folytonos ellenőrzés alatt könnyűszerrel elvégzi. Ilyen körülmények között természetes, hogy a könyvtár a legáltalánosabb értelemben vett háborús gyűjtemény létesítésére törekedhetett és már eddig is bámulatatos sikereket érhetett el. Igaz, hogy ez irányban az említett körülményeken kívül minden egyéb tényező is a kezére játszik. A könyvtár királyi volta biztosítja számára a külügyi hivataltól és a legfőbb hadvezetőségtől kezdve a politikai, közigazgatási és katonai hatóságoknak teljes közreműködését és magánosok áldozatkészségét; emellett a Poroszországban neki járó kiadói (Verläger) kötelempéldányok és a rendelkezésére álló anyagi eszközök biztos garanciái egy nagy, általános háborús könyvtár létesítésének. A nemzeti összetartás dokumentálására amerikai németek, külföldön (Svejc, Svédország stb.) működő könyvtárak fáradtságos utánjárással is megszerzik a berlini könyvtár részére az ellenséges államok irodalmi termelését. Ritka gazdagságban van itt meg pl. a francia, olasz, angol, belga és különösen az orosz háborús irodalom, mely utóbbi Svédországon keresztül jut Berlinbe, míg az előbbieknél jobbra egy lausannei német könyvtár a megszerzője.

A könyvtár gyűjtése kiterjed:

1. minden hozzáférhető hírlapra és folyóíratra, idegen országbeliekre is; ezekhez igyekszik két példányban hozzájutni, hogy az egyik, amennyiben sorozathoz tartozik, a nagy könyvtár anyagába jusson, a másik példány pedig a külön felállított hadi gyűjteményt gazdagítsa. A hírlapokból újságkivágatok is készülnek, melyek ilyen tömegben ezúttal elsőízben kerülnek rendes könyvtári kezelés alá;

2. az összes hadviselő államok és semleges országok teljes háborús irodalmára;

3. háborús képeslevelezőlapokra (Kriegspostkarten);

4. háborús térképekre;

5. háborús zeneművekre;

6. képes ábrázolásokra, még ha azok szövegnélküliek is;

7. háborús fényképfelvételekre;

8. falragaszokra, hirdetőmennyekre, melyek a háborúval kapcso-

latos, bármilyen állapotra vonatkoznak és egyéb aprónyomtatványokra; és végül

9. kéziratokra, hadi levelekre; ezekből azonban eddigelé nagyon kevés darab jutott a könyvtár birtokába.

E felsorolás mutatja, hogy a könyvtár nem gyűjtött még eddigelé több olyan fajta nyomtatványt, amelyekre múzeumunk könyvtárának figyelme elejétől fogva kiterjedt, így pl. a berlini kir. könyvtárnak nincs gyászjelentésgyűjteménye a hadban elesettekről és a hírlapokban közzétett gyászjelentéseket sem gyűjti kivágatok alakjában; nincs továbbá emlék-, záró- és hadisegélybélyeg sorozata, hiányzanak a hadisorsjegyek, szükségpénzek, a hadijótékonyásnak és közélélmzésnek mindennemű apró nyomtatott emlékei, melyekben a mi könyvtárunk igen gazdag. A berlini kir. könyvtárnak ugyanis az a véleménye, hogy ezeknek gyűjtése a hadi és oly természetű múzeumok feladata, aminők pl. a nürnbergi Germanisches Museum vagy a berlini Märkisches Museum, amelyek máris igyekeznek ilyen anyagot is gyűjteni.

Ami a gyűjtemény egyes csoportjait s ezek kezelési és rendezési módját illeti, erre nézve a következőket tapasztaltuk.

A háborús gyűjtemény csak részben alkot külön csoportot a könyvtár állományában, amennyiben a könyvek, újságok, hangjegyek, térképek, képek, képeslevelezőlapok, kéziratok nem egy egységes gyűjteményben, hanem az illető könyvtári osztályban (könyvtár, hírlapok, térképosztály, zenei osztály stb.) külön-külön csoportokban, külön nyilvántartással és katalogizálással állítatnak fel. Mikor a befolyó anyag természete szerint az illető növedéknaplóba bevezetett, az anyag további feldolgozásra a megfelelő csoportba kerül, ahol tudományos tisztviselők (wissenschaftliche Beamte) vezetésével a segédalkalmazottak (Hilfsarbeiter) egész sora foglalkozik a rendezéssel s megfelelő mutatók készítésével.

A *hírlapok* kezelésénél különösen az újságkivágatokkal való elbánás — ami a könyvtári gyakorlatban egészen új dolog — érdekelt közelebbről. Az ezekkel foglalkozó tisztviselő egy mélyen átgondolt, szisztematikus alapra épített rendszert dolgozott ki a sokezernyi újságkivágat rendezésére. Minden kivágatot félív

papírra ragasztanak fel s ez azután tartalma szerint a 12 főosztályból álló csoportosításnak megfelelő részében nyer elhelyezést. A felállítási rendszer szigorúan logikus alapokon nyugszik s a háború előzményeiről, lefolyásáról, egyes főbb eseményeiről, jogi, közéleti, gazdasági következményeiről, segélyezési és egészségügyi intézkedésekről, az emberi lélekre való hatásáról teljes képet ad.

A hírlapoknak rendkívüli hadiesemények alkalmával megjelenő különkiadásait a sorozattól elkülönítve kezelik.

Ami a szorosabb értelemben vett háborús *könyvanyagot* illeti, melynek darabszáma ottidőzésünk idején a 4000-et jóval meghaladta, ennél is a szokásos betürendes és tárgyi címtározáson kívül főleg a reálkatalogus érdekelt, mert tisztában kell lennünk azzal, hogy a mi könyvtárunknál a reálkatalogus készítését a háborús gyűjteménnyel kell megkezdenünk. Míg Münchenben a reálkatalogus a betürendes szisztémán alapul, addig Berlinben épügy, miként az újságkivágatoknál, a historiai és logikai sorrendet veték alapul.

A háborús könyvanyag a nagy könyvtárban külön csoportot képez s hogy külsejéről is könnyen felismerhető legyen, a többi könyvanyagtól eltérő kötést kap (fekete félvászon, ráragasztott vörös címkével).

A folyóiratok és folytatásos munkák hosszú sora, valamint a füzetes vállalatok ezidőszert a folytonos gyarapodás stádiumában lévén, szerencséje a könyvtárnak, hogy ezek számára megfelelő hely áll rendelkezésére, ahol az 1000-nél több német és külföldi folyóirat és folytatásos vállalat mindenkét betürendben, külön-külön lefektetve gondozhatják, ami egyetlen módja annak, hogy az állandóan növekvő csoportokat rendben lehessen kezelni. Mikor az évfolyam vagy munka teljessé lesz, akkor az rendes könyvtári elbánás alá kerül; addig is nyilvántartás céljából betürendes cédulakatalogus áll rendelkezésre.

A kötelepéldányok nyilvántartása más alapon történik, mint a Magyar Nemzeti Múzeumban; a mi törvényünk az előállító nyomdákra hárítja a köteleességet, hogy termelésüket beküldjék, a németországi gyakorlat ezt a kiadó (Verleger) köteleességévé teszi.

S minthogy e kötelesség teljesítése a németországi kitűnő bibliografikus folyóiratok (a Hinrichs-féle katalogus, Börsenblatt stb.) segítségével könnyen ellenőrizhető, természetes, hogy a könyvtári alapkezelés is elsősorban a kiadót tartja nyilván.

A háborús *levelezőlapok* kezelése is szerfelett érdekelt, mert ez az első alkalom, hogy könyvtár ilyen tömegben jusson ehhez az anyaghoz. A berlini rendszer e levelezőlapok első rendezésénél szintén a kiadó nevét veszi alapul, ha ez a levelezőlapon nem látható, a festő, rajzoló vagy fényképész nevét s ha ez sincs rajta a lapon, akkor az az ábrázolás tárgya alapján képzett vezérszó alatt nyer elhelyezést. Kétségtelenül ez a legjobb módszer arra, hogy a gyűjtés stádiumában megállapítható legyen, valamely levelezőlap megvan-e vagy nincs. Azonban kétségtelen, hogy ezt csak ideiglenes kezelési módnak kell tekinteni; a végleges rendezésnél, valamint a katalogus készítésénél is a tartalomnak, ábrázolásnak figyelembevételét mellőzni nem lehet.

Úgy a levelezőlapokat, mint a fényképfelvételeket és önálló ábrázolásokat a térképosztályban gondozzák (Kartenabteilung). Ennek az anyagnak egyelőre csak kezdetleges lajstromozása van folyamatban szerzők, művészek, illetőleg kiadók szerint. Ezekről is olyan részletes tárgyi katalogus fog készülni, mint aminő az 1870—71. évi német-francia háború ábrázolásairól készült. Ez a kétkötetes részletes jegyzék lesz kétségtelenül irányítója a mostani háború hasonló emlékeiről készítendő katalogusnak. A képeslevelezőlapok száma ez időszerint körülbelül 10—11.000 lehet.

A nagy tömegű háborús *falragaszok, felhívások, egyleveles nyomtatványok stb.* rendezése még nem kezdődött meg. Ezek legnagyobbbrészt akkor még csomagokban voltak. Feltűnő nagy köztük a légijárművekről az ellenség által ledobott felhívások és közlések száma és rendkívül becses az az angol falragasz-sorozat, jobbjára hadiszolgálatra való felhívás, amelyekhez a kir. könyvtár svédországi összeköttetései révén jutott. A hirdetmények rendezésénél az az elv látszik uralkodóvá válni, hogy azok lehetőleg egész terjedelmükben kiterítve, védőtokban őriztessenek meg, még pedig a kiadó egyén vagy hatóság, illetőleg a kiadási hely

szerint rendezve, s ezen belül a nyomtatványok természete szerint csoportosítva (pl. hadi, közigazgatási, jótékonyági stb. ügyek).

A világháború alkalmából megjelenő nagyszámú *zeneműveket* a könyvtár zenei osztálya kezeli szintén külön nyilvántartás mellett. Ez az osztály veszi gondozás alá a hangjegyes levelezőlapokat is, amelyeknek száma ott is, mint nálunk, igen nagy. A zeneművek kezelése igen egyszerű. A terjedelmesebbeket, melyek magukban véve is önálló darabot alkotnak, külön-külön köttetik be; a kisebbekből, alakjuk szerint, 20—30-at egy-egy gyűjteményes kötetbe kötnek össze és minden kötet élén a szerzők betűrendjében készült jegyzék van. A zeneművek természetük szerint, pl. indulók, dalok, himnuszok stb. külön-külön sorozatot képeznek. Mindehhez igen kimerítő katalógusok készülnek a szövegek és dallamok szerzői szerint. A hangjegyes levelezőlapok dobozokba állítva nyernek elhelyezést, természetesen hasonló lajstromozás mellett.

A háború írott emlékeit a kir. könyvtáron kívül rendszeresen még egy berlini múzeum gyűjti: a *Märkisches Museum* s ennek kebelében alakult meg a «*Zentralstelle zur Sammlung von Feldpostbriefen*».

A múzeum vezetősége még 1914. november havában felhívást bocsátott közzé, hadi naplók és tábori levelezések megküldését kérve. A múzeum ezeket tartalmi érdekességük miatt gyűjti; ezért megelégszik esetleg másolatokkal is vagy pedig az eredetit kívánatra visszaküldi. A felhívásnak megvolt a jó eredménye; nagy terjedelmű anyag gyűlt már eddig is össze és ez egyre növekedik. A múzeum megindított egy füzetes vállalatot is ilyen címen: *Briefe aus dem Felde 1914/15.*, melyből már sok füzet jelent meg. Természetes azonban, hogy gyakran épen a tartalmilag legérdekesebb darabok nem tehetők ma még közzé nyomtatásban. A múzeum gyűjt ezenkívül háborús képeslevelezőlapokat, hirdetményeket és olyan irodalmi termékeket, amelyek elsősorban Berlinre és a brandenburgi Markra vonatkoznak. E gyűjtemény még

rendezve és katalogizálva nincs. A leveleknél a rendezés és lajstromozás alapjául a kronológiai sorrend, a levélíró neve, azután a csapattest és a levélben tárgyalt hadiesemény fog szolgálni.

A németországi könyvtárakban szerzett tapasztalatok és összeköttetések kétségtelenül gyümölcsözők lesznek az orsz. SZÉCHÉNYI-könyvtár gyűjtésére nézve úgy a gazdagítás, mint az anyag rendezése, áttekinthetősége és a használat megkönnyítése szempontjából. Ezért kívánatos, hogy a külfölddel való kapcsolat a jövőben is folytonos legyen s idővel kiterjeszkedjék oly államok könyvtáaira is, melyekhez ezidő szerint hozzáférni nem lehet. A világháború irodalma még évtizedeken át fog munkát adni a könyvtáraknak és bőven lesz alkalom arra, hogy egymást támogassuk s egymástól tanuljunk.

FEJÉRPATAKY LÁSZLÓ.

MAGYAR SZÉPIRODALOM IDEGEN NYELVEN A M. N.
MÚZEUM KÖNYVTÁRÁBAN.

(Nyolcadik közlemény, két szövegközi hasonmással.)

PETŐFI SÁNDOR. Elbeszélések. *Finn.*

470. Aleksanteri Petöfi. Papurikko ja valakka. Ukkovaari. Kaksi novellia. Suomentanut Meri Sulju. Arvi A. Karisto, Hämeenlinna. (1909.)

8-r. 105, 1 l. Nyomtatta: O. y. Hämeenlinnan uusi kirjapaino. 1909. U. o. Életrajzi bevezetéssel. Tartalom: 1. A fakó leány és a pej legény. — 2. A nagyapa. Rövidített fordítások. (Kirjallisia pikkuhelmiä No 13.) Jelzete: L. eleg. g. 657 ni.

Német.

471. Profaische Schriften von Alexander Petöfi. Aus dem Magyarischen von Dr. Adolph Rohut. Leipzig, Druck und Verlag von Philipp Reclam jun. (1894.)

16-r. 182 l. A fordító előszavának kelte 1894. július 1. A füzet PETŐFI egyéb prózai munkáin kívül a következő három elbeszélést tartalmazza: 1. Schrecken und Falbe. (A fakó leány és a pej legény.) — 2. Der Grosspapa. (A nagyapa.) — 3. Die Flüchtlinge. (A szökevények.) — (Universal-Bibliothek 3455, 3456.) Jelzete: L. eleg. g. 811 l.

PETŐFI SÁNDOR. A hóhér kötele. *Horvát.*

472. Dželatov konopac. Romantična pripoviest po Alexandru Petöfiju. Budapešt, 1897. Izdanje Kolomana Rozse i supruge.

8-r. 136 l. Öt képpel. Jelzete: P. o. hung. 1252 a.

Német.

473. Der Strick des Henkers. Roman von Alexander Petöfi. Aus dem Ungarischen von Johann Kömödy. Leipzig, Druck und Verlag von Philipp Reclam jun. É. n.

16-r. 127 l. (Universal-Bibliothek 777.) Jelzete: L. eleg. g. 811 l.

474. Des Scharfrichters Strick. Roman von Alexander Petöfi. Aus dem Ungarischen übersetzt von Eugen Müller. [Klausenburg, 1876. Druck von J. Gámán's Erben.]

8-r. 184 l. 3 példány, különböző színű borítékkal. Jelzete: P. o. hung. 1852 c, 1853 r és 1853 j.

475. Des Fenfers Strich. Eine romantische Erzählung nach Alexander Petöfi. Budapest, 1896. Druck und Verlag von Kol. Rozsa und Frau.

8-r. 117 l. Öt képpel. Jelzete: P. o. hung. 1253 jb.

Tót.

476. Katov pövráz. Romantická udalostf. Dla Alexandra Petöfihó preložil K. Č—a. Budapest 1895. Tlačou Kolomana Rozsa a manželky.

8-r. 147 l. Illusztrálva. Jelzete: P. o. hung. 1253 ja.

476a. U. a. Budapest 1899. Tlačou Kolomana Rozsa a manželky.

8-r. 147 l. Öt képpel. Jelzete: P. o. hung. 1253 jc.

PÉTZELI JÓZSEF. Versek II. Leopold megkoronáztatásának ünnepére.

Francia.

477. Vers hongrois et francais (*sic*) pour la fête du Couronnement de Léopold II. Magyar és frantzia versek mellyek II. Leopold' örökös királyunk' meg-koronáztatásának Innepére kéfzittettek Pétzeli József Komáromi Predikátor által. Komáromban, Wéber Simon Péter' betűivel. 1790.

8-r. (16) l. Kétnyelvű kiadás, szerző saját fordítása. A csupán francia nyelven megírt előszó erről a következőkép számol be: «Le Lecteur aura la bonté de considérer, que l'Auteur de ces Vers n'est ni Poete ni Francais. — Il est peut étre le premier de sa nation, qui au moins dans le sein de sa Patrie ait osé rimer en Francais; car il n'a pas la pretention de se croire Poete. —

«Les Poetes Francais ne seront pas jaloux d'un Hongrois, de ce qu'il ose de loin suivre leurs traces, en rimant dans une langue, qu'il ne possède que tres mediocrement, et qu'il n'auroit jamais apprise, s'ils n'y avoient pas écrit.» Jelzete: Hung. l. 2695.

POMPÉRY JÁNOS. A tihanyi viszhang. *Német.*

478. Das Echo Tihany. Märchen von Pompéry, überfetzt durch Kertbeny. Pest 1853. Emil Müller's Buchdruckerei.

8-r. 36 l. Kétnyelvű kiadás, magyar és német címlappal. Verses fordítás. Jelzete: P. o. hung. 1262 d.

PORZSOLT KÁLMÁN. A bankigazgató. (Magyarul nem jelent meg.) *Német.*

479. Der Bankdirektor. Schauspiel in 3 Akten von Koloman Porzsolt. Übersetzt von Lajos Brájjer. Für die deutsche Bühne bearbeitet von Fred Heller. Als Manuskript gedruckt. (Nagybecskerek, 1915.)

8-r. 80 l. Nyomtatta: Paul Pleitz, Nagybecskerek. Jelzete: P. o. hung. 1265 ak.

PORZSOLT KÁLMÁN. Sport és szerelem. *Német.*

479. *bis.* Sport und Liebe. Heitere Geschichten aus der Sportwelt. Nach dem Ungarischen des Koloman von Porzsolt, überfetzt und frei bearbeitet von Dr. Adolph Rohut. Berlin. Verlag von Siegfried Franke. 1891.

8-r. IV., (2.) 98 l., illusztrálva. Nyomtatta: G. Zahn & H. Baendel, Kirchhain N.-L. Jelzete: L. eleg. m. 931.

RÁKOSI JENŐ. Aesopus. *Cseh.*

480. Aesop. Veselohra v pěti jednánich. Sepsal Rákosi Jenő. Z maďarského přeložil a úvodem opatřil Frant. Brábek. V Praze. Nakladatel Fr. A. Uzbánek. 1873.

8-r. XII, 176 l. Nyomtatta: Tiskem Rohlička a Sieverse. U. o. (Divadelni svět. Svazek VI.) Verses fordítás. Jelzete: P. o. hung. 1277 ab.

Német.

480a. Äsop. Lustspiel in fünf Aufzügen von Eug. Rákosi. Autorisierte Übersetzung aus dem Ungarischen von Ella Triebnigg. Strassburg i. E. Verlag von Josef Singer. 1905.

8-r. 157 l. Nyomtatta: Du Mont—Schauberg u. o. Verses fordítás. Jelzete: P. o. hung. 1277 za.

RÁKOSI VIKTOR. [Elbeszélések.] *Német.*

481. Mein Dorf und andere heitere Geschichten von Victor Rákosi. Leipzig, Druck und Verlag von Philipp Reclam jun. É. n.

16-r. 107, 1 l. Tartalma: Életrajzi bevezetés. — 1. Mein Dorf. (Az én falum. A falu meg a város.) — 2. Kamper und Kohn. (Kamper és Kohn szódavizgyára. U. o.) — 3. Auf der Strassenbahn. (Lóvasuton. Sipulusz humoros elbeszélései. III.) — 4. Die Erbschaft. (Az örökség. U. o. IV.) — (Universal-Bibliothek 3115.) Jelzete: L. eleg. g. 811 l.

482. Wie man sich einen Gatten leiht und andere heitere Geschichten von Victor Rákosi. Autorisierte Übersetzung aus dem Ungarischen von Camilla Goldner. Leipzig, Druck und Verlag von Philipp Reclam jun. É. n.

16-r. 30, 1 l. Tartalom: 1. Wie man sich einen Gatten leiht. (?) — 2. Besuch aus der Hauptstadt. (Zónás atyafiak. A falu meg a város.) — 3. Meine Reise nach Amerika. (Amerikai utam. Sipulusz humoreszkjei.) — 4. Der Gründer. (Az alapító. U. o. III.) — 5. Organisierung der Onkel. (A nagybácsik szervezkedése. Sipulusz humoreszkjei II.) — 6. Die Gesellschaft in Kereki. (A társaság Kerekiben. A falu meg a város.) — 7. Der Landaufenthalt. (Nyaralás. U. o.) — 8. Das Denkmal in Felső-Árpás. (?) — 9. Die Tartaren-Sauce. (A tatár szósz. Sipulusz humoreszkjei III.) — 10. Der Mord in der Tintenfabrik. (Gyilkosság a tintagyárban. A falu meg a város.) — 11. Das Krokodil. (A krokodilus. Sipulusz humoreszkjei II.) — (Universal-Bibliothek. 4114.) Jelzete: L. eleg. g. 811 l.

REINER ZSIGMOND. Egy görbe országból. *Német.*

483. Aus einem krummen Lande. Aus dem Ungarischen des Sigismund (Ste) Reiner von Trma Reiner. Dresden, C. Piersohns Verlag. É. n. 8-r. X, 182 l. Nyomtatta: u. a. Jelzete: P. o. hung. 1281 ci.

REVICZKY GYULA. [Válogatott költeményei.] *Német.*

484. Auswahl von Gedichten, nach dem ungarischen Texte des Dichters Reviczky Gyula, in metrischer deutscher Übertragung und mit einer Einleitung versehen von Dr. S. Naschér. Budapest, R. Lampel. Berlin, Bruno Witt. 1896.

Kis 8-r. 92, (8) l. Nyomtatta: Anton Kollár & Sohn, Baja. Tartalma: 1. Liebe dein Vaterland. (Szerezd hazádat.) — I. Aus dem Leben des Dichters: 2. Verhängniss. (Végzet.) — 3. Der Waisenknabe. (Az árva fiú.) — 4. Als ich zwanzig Jahre alt war. (Mikor húsz éves lettem.) — 5. Mannesalter. (Férfikor.) — 6. Glückliche Zeit. (Boldog idő.) — 7. Lebens-Harmonie. (Életharmónia.) — 8. Die gefundene Rose. (Talált rózsá.) — 9. Lüge hab' ich nie geschrieben. (Hazugságot sohsem irtam.) — 10. Ich rechne. (Számológatom.) — 11. An den Tod. (A halálhoz.) — 12. Nach den Tode. (A halál után.) — 13. Die eigene Grabschrift. (Időelőtti sírvers.) — 14. Nirvana. — II. Aus der religiösen Gedankenwelt: 15. Gott. (Isten.) — 16. Mein Gebet. (Imádságom.) — 17. Vater unser. (Miatyánk.) — 18. Mein Gebetbuch. (Imakönyvem.) — 19. Meine Lieder. (Dalaim.) — III. Aus der Natur: 20. Frühlings-Sehnsucht. (Tavaszhagy.) — 21. Es wird Frühling. (Tavaszdik...) — 22. Mai. (Május.) — 23. Es regnet. (Esik, esik.) — 24. Zum Herbste. (Ősz felé.) — 25. Herbstrose. (Őszi rózsá.) — 26. Das leere Schwalben-Nest. (Az üres fecskéfészék.) — IV. Aus dem Reiche der Liebe: 27. Philosophie der Liebe. (Szerelem filozófiája.) — 28. Reise-Erinnerung. (Uti emlék.) — 29. Unterwegs. (Utközben.) — 30. Wen wir lieben. (Akit szeretünk.) — 31. Sie nicket mir zu. (?) — 32. Der Fischfang. (Halászat.) — 33. An Edith. (Édithez.) — 34. Einer Braut. (Egy menyasszonynak.) — 35. Die Blume fällt. (Hull a virág.) — 36. Verwaist in der Liebe. (A szerelem árvája.) — 37. Wenn ich nicht mehr lieben werde. (Ha már szeretni nem fogok.) — V. Über die Litteratur: 38. An Arany János. (Arany János.) — 39. An Schopenhauer. (Schopenhauer olvasása közben.) — 40. An Turgenjeff. (Turgenyev.) — 41. An Mirza Schaffi. (Mirza Saffinak.) — VI. Erdachtes und Erzähltes: 42. Die Confirmandin. (Áldozó kislány.) — 43. Das Veilchen-Mädchen. (Ibolyát áruló lány.) — 44. Rosa's Brief aus dem Pensionate. (Róza levele a nevelőből.) — 45. Der Waise. (Az árva.) — 46. Singender Bettler. (Éneklő koldus.) — 47. Satan. — 48. Zwei Gänse. (A két lúd.) — 49. Der Ring der Verstorbenen. (A halott gyűrűje.) — VII. Sittenweisheit und Lebenswahrheit: 50. Mein Herz. (Szívem.) — 51. Mein Schicksal. (Sors.) — 52. Schade wars... (Kár volt.) — 53. Ich liebe die Einsamkeit. (Szeretem a magányt.) — 54. Klaget nicht. (Ne vadjátok...) — 55. Die Welt soll nichts von dir wissen. (Ne tudja rólad a világ.) — 56. Allein. (Egyedül.) — 57. Gute Seelen. (Jó lelkek.) — 58. Unfruchtbare Welt. (Meddő világ.) — 59. Das war damals. (Az akkor volt.) —

60. Als ich noch weinen konnte. (Mikor még sírni tudtam.) — 61. Das Weihnachtsfest eines Junggesellen. (Agglegény karácsonya.) — 62. Einem Ehrgeizigen. (Dicsvágyónak.) — 63. Subventionierter Dichter. (Segélyzett költő.) — 64. Des Dichters Loos. (Költők sorsa.) — 65. Sempar idem. — 66. Finale. — VIII. Vaterlands-Liebe: 67. Wahlspruch. (Jelszó.) — 68. Petőfi lebt. (Petőfi él.) — 69. An Szegedin! (Szeged.) — 70. In Budapest. (Budapest.) — Verses fordítás. Jelzete: P. o. hung. 1291 r.

RÉVAI MIKLÓS. Az új századra. *Német.*

485. Carmina quaedam Joannis Nicolai Révai... Accesservnt amicorum ivdicia recentiora. Sopronii Typis Antonii Siess, 1801.

8-r. 48 l. A 40—43. l. olvasható: «Wörtliche Übersetzung der Ode auf das neue Jahrhundert an den Bischof von Siebenbürgen», prózai fordítása a 35—39. lapon található magyar eredetinek. Jelzete: Hung. l. 2730.

SZABÓNÉ NOGÁLL JANKA. Lenvirág. *Német.*

486. Die Flachsbülme. Erzählung von Janka von Szabó-Nogáll. C. Daberlow's Verlag in Wien. É. n.

8-r. 64 l. Fordította a szerző életrajzát tartalmazó előszó szerint Oscar von KRÜCKEN. (Allgemeine National-Bibliothek. 212.) Jelzete: L. eleg. g. 531 at.

SZALÓCZY BERTALAN. A malomban. *Német.*

487. In der Mühle. Von Bartolomäus Szalóczy. Autorisierte Übersetzung aus dem Ungarischen von Andor v. Spóner. (Monatsschrift für neue Litteratur und Kunst. Heft VIII. Mai 1897.) Verlag Siegfried Cronbach. Berlin.

8-r. 602—610 l. Nyomtatta: J. Kereskes. Csupán ez első közlemény van meg. Jelzete: P. o. hung. 1380 ja.

SZATHMÁRY P. KÁROLY. Piros könyv a magyar nép számára. *Tót.*

488. Červená knížka pre šarisko-slovenski a sušedni narod. Vedľa Karola P. Szathmáry-ho. Preložil Josef Plavetzky. V Budapešte, 1884. Z tlačarni uherski kráľ. university.

8-r. 64 l. Jelzete: P. o. hung. 1389 v.

SZENDÉNÉ-DÁRDAI OLGA. Rozsda. *Német.*

489. Rost. Roman von Olga von Szende-Dárdan. Teschen, Wien, Leipzig. Verlag von Karl Brocháska. (1912.)

8-r. (4.) 370 l. Nyomtatta u. a. Teschen. Jelzete: P. o. hung. 1396 ko.

SZENTJÓBI SZABÓ LÁSZLÓ. Mátyás király. *Német.*

490. Matthias Corvinus, oder: Volksliebe ist edler Füraten Lohn. Ein Nationalschauspiel in drei Aufzügen... Nach der Geschichte bearbeitet durch Ladislaus Szabo, Edlen von Szent Job. Ofen, gedruckt und zu finden bey Katharina Lanterer, Wittwe und Erben. 1792.

8-r. (4), 105 l. Szerző saját fordítása, amint ez az előszó következő részletéből kiviláglik: «die erste Arbeit, die ich je in der Dramatik, und in dieser Sprache wagte.» Jelzete: P. o. hung. 1352.

SZIGLIGETI EDE. A cigány. *Finn.*

491. Mustalainen. Alkuperäinen unkarilainen näytelmä 3:ssä näytöksessä. Soitannon, laulum jen ja tanssin kanssa. Kirjoittanut Edvard Szigligeti. Unkarin kielestä suomentanut toht. J. Szinnyi. Helsingissä, 1879. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjapainossa ja sen kustannuksella.

16-r. 107 l. Jelzete: P. o. hung. 1433 j.

SZIGLIGETI EDE. Fenn az ernyő nincsen kas. *Német.*

491. *bis.* Hauschgold. Lustspiel in drei Akten. Nach dem Ungarischen des Ed. Szigligeti. Frei bearbeitet von J. Schnizer. Budapest. C. Grill, 1879.

8-r. 175 l. Nyomtatta: Franklin Verein u. o. Szabad verses átdolgozás. A színhely Bécsbe van áttéve, a szereplők német neveket viselnek. Az előszó szerint SCHNITZER a Burgtheater számára a Trónkeresőt is átdolgozta, ez azonban nincs meg könyvtárunkban. Lehet, hogy nyomtatásban meg sem jelent. SZINNYEI¹ legalább nem tud róla. Jelzete: P. o. hung. 1433 h.

SZIGLIGETI EDE. Nőuralom. *Szerb.*

491. *ter.* Женска влада. Весела игра у три чина. Написао Е. Сиглигетија. С мађарског превео Љубомир Лотић. Издање Накладне штампарије у В.-Кикинди 1889.

16-r. 69 l. (Поворишна библиотека. Св. 7.) Jelzete: Paed. 1407.

SZIKRA. A bevándorlók. *Német.*

492. Die Einwanderer. Roman aus der ungarischen Gesellschaft von Szikra (Gräfin Iska Teleki). Einzig autorisierte Übersetzung von Arthur S. Ebenthal. Verlag Fritz Sachs. 1905. Wien, Leipzig, Budapest.

8-r. 168 l. Nyomtatta Neuwald Illés, Budapest. Jelzete: P. o. hung. 1452 ge.

SZINI GYULA. [Elbeszélések.] *Német.*

493. Die gelbe Kalesche. Novellen von Julius Szini. Übertragen von Stefan J. Klein. 1914. Saturn-Verlag. Heidelberg-Budapest.

8-r. 84, (1) l. Nyomtatta: Mänicke und Jahn, Rudolstadt. Tartalom: 1. Der Lebküchler. (A bábsütő. Trilibi és egyéb történetek.) — 2. Die Gelbe Kalesche. (A sárga batár. Lelki kalandok.) — 3. Triliby. (Trilibi V. Trilibi és egyéb történetek.) — 4. Die Schwalben. (A fecskék. Lelki kalandok.) — 5. Die Legende vom Prinzen Yoru. (?) — 6. Pax vobiscum. (Pax vobiscum. Lelki kalandok.) — (Magyarische Bibliothek. I. Band.) Jelzete: L. eleg. g. 261 ad.

SZINI GYULA. Lelki kalandok. *Német.*

L. 493 sz. a.

¹ Magyar írók élete és munkái. XIII. kötet.

SZINI GYULA. Trilibi és egyéb történetek. *Német.*

L. 493. sz. a.

SZOMORY DEZSŐ. [Elbeszélések.] *Francia.*

494. Désiré Szomory. Les grands et les petits moineaux. Traduits du hongrois par Gaston d'Hailly. Paris. Alphonse Lemerre, éditeur. MDCCCXCV.

8-r. (4), 287, 2 l. Tartalma: 1. Le cas d'André Pasztor. (Nyomoruság. Elbukottak.) — 2. Lettre de la mort. (?) — 3. L'oeuvre. (?) — 4. La morte fermée. (Pusztulás. Elbukottak.) — 5. La fable du pauvre Paillasse (?) — 6. Oraison funèbre sur Barnabé-le-Fort. (?) Jelzete: P. o. hung. 1441 ba.

SZOMAHÁZY ISTVÁN. A Clairette-keringő és egyéb elbeszélések. *Cseh.*

495. Szomaházy István. Valčík Clairettin a jiné povídky. Z maďarštiny přeložil Gustav Narcis Mayerhoffer. V Praze. Knihtiskárna F. Šimáček, nakladatelé, 1897.

16-r. 77, (2) l. Tartalom: 1. Valčík Clairettin. (A Clairette keringő.) — 2. Pohádka o louně. (Mese a lantról.) — 3. Biskupova smrt. (A püspök halála.) — 4. Správce konkursní podstoty. (A tömeggondnok.) — 5. Sen bratra Sylvestra. (Szilveszter-testvér álma.) — 6. Od rána do večera. (Alkonytól hajnalig.) — 7. Věno. (A hozomány.) — 8. Klíče. (A kulcsok.) — (Levné svazky novel. 98.) Jelzete: L. eleg. g. 776 l.

TATÁR PÉTER. A haza bölcse, Deák Ferenc. *Német.*

496. Franz Deák, der Landešmeiße. (Pest, 1866. Druť von A. Bucšánszky.)

4-r. (4) l. Verses fordítás. Jelzete: P. o. hung. 217 p.

TATÁR PÉTER. A két sziklavár Erdélyben. *Német.*

497. Die beiden Felsen-Burgen in Siebenbürgen oder: Paul und Julien's traurige Geschichte in 10 Bildern von Peter Tatar. Pest. (1857.) Druť und Verlag von Moiš Bucšánszky.

8-r. 44 l. Jelzete: P. o. hung. 1448 g.

497a. U. a. Pest, 1870. Druť und Verlag von Moiš Bucšánšťy.

8-r. 47 l. Jelzete: P. o. hung. 1448 w.

TATÁR PÉTER. Bohó Misi. *Tót.*

498. Šajšťára Mišťa život a výstupňy. Bijał Peter Tatár. Prvá čiašťa. B Pešťi 1869. Tlačí a myďawa Mojš Bucšánszky.

8-r. (32) l. Verses fordítás. Jelzete: P. o. hung. 1448 p.

TATÁR PÉTER. Ifj. Bogár Szabó Imre éleleírása és halála. *Német.*

499. Lebenslauf und Tod des berühmigten Räubers Emer. Bogár Szabó jun. der zu Pest am 19 Juli 1862. Standrechtlich hingerichtet wurde.

Bon Péter Tatár jun. (Pest, 1862. Druck und Verlag von Aloys Bucsánszky.)

8-r. 15 l. Vers és próza. Jelzete: Hung. h. 5998 a.

TATÁR PÉTER. Patkó Bandi élete és halála. *Tót.*

500. Život a smrt Patkó Bandi-ho powest něho wódca zbojníkow pišal Peter Tatár. Z maďaršého preložil J. K. H. B. Bessli, 1865. Tlačou a wydanim Alojza Bučánský-ho.

8-r. 16 l. Verses fordítás. Jelzete: P. o. hung. 1448 m.

TATÁR PÉTER. Szerencsekönyv. *Német.*

501. Glücksbüchlein... von Péter Tatár jun... und... Péter Tatár sen. Pesth, 1863. Druck und Verlag von Aloys Bucsánszky.

8-r. (48) l. Illusztrálva. Verses fordítás. Jelzete: Gymn. 386 o.

Tót.

502. Knižočka šťastia... spisal Petor Tatar, mladši... a štálat Petor Tatar, štraffi. Dla druhého widania zopolowenčil J. K. H. Bessli 1865. Tisť a náklad Alojza Bučánský.

8-r. (48) l., illusztrálva. Verses fordítás. Jelzete: L. eleg. m. 1129 e.

502a. Ugyanaz. B. Budapesti, 1906. Tlačou a nákladom Kolomana Kózsú a jeho manželky.

8-r. (48) l., illusztrálva. Jelzete: L. eleg. m. 1129 ea.

TÉLFY IVÁN. Athén harminc zsarnoka. *Német.*

503. Athens dreißig Tyrannen. Roman von J. B. Telfy. Pest, 1871. Verlag von Wilhelm Sauffer.

8-r. (4), 278, (6) l. Nyomtatta: Victor Hornyánszky. Jelzete: P. o. hung. 1454 i.

THEWREWK ÁRPÁD. Az első szerelmes levél. *Oláh.*

504. A. Thewrewk. Intâia scrisoare de dragoste. Monolog comic. Traducere de Seb. Bornemisa. Editura Librăriei nationale, Orăștie. (1911.)

16-r. 8 l. Nyomtatta: I. Mofa. u. o. Jelzete: P. o. hung. 1457 q.

TOLDY ISTVÁN. Livia. Cornélia. *Német.*

505. Zwei Schauspiele von dr. Stefan Toldy, aus dem Ungarischen übersetzt von Alexander Rosen. Wien, 1875. Verlag von L. Rosner.

8-r. 168 l. Nyomtatta: Franklin-Verein Budapest. Tartalma: Livia. Cornelia. Jelzete: P. o. hung. 1488 n.

TOMPA MIHÁLY. Virágregék. *Német.*

506. Blumen-Märchen von Michael Tompa. Frei übersetzt aus dem Ungarischen. Berlin, 1905. K. Singer & Co.

8-r. 123, (3) l. Nyomtatta: J. Horowitz Nachfolger u. o. Szabad verses fordítása a teljes gyűjteménynek, rövid életrajzi bevezetéssel. A fordítást budahegy-i PAUER Mariska végezte.¹ Jelzete: P. o. hung. 1489 aa.

TORMAY CECIL. Emberek a kövek között. *Francia.*

507. Cécile de Tormay. Au pays des pierres. Traduit du hongrois par Marcelle Tinayre et Jean Guerrier. Paris. Calmann-Lévy, Éditeur. (1914.)

8-r. (4), VI, 284 l. Nyomtatta: E. Grevin, Lagny. A borítékon: *deuxième édition.* Az előszó szerint a két fordító munkája a következőképp oszlott meg: «Au pays des pierres a été traduit littéralement du hongrois par M. Jean Guerrier. Je n'ai fait que reprendre la version française pour lui donner une forme plus littéraire tout en respectant le mouvement et le caractère du style.» Jelzete: P. o. hung. 1490 di.

Német.

508. Menschen unter Steinen. Roman von Cecilie von Tormay. S. Fischer, Verlag. Berlin, 1912.

8-r. 224 l. Nyomtatta: Wilhelm Hecker, Gräfenhainchen. A címlap fonákján: Berechtigte Übertragung aus dem Ungarischen von Ernst GOTH. Jelzete: P. o. hung. 1490 dh.

TÓTH KÁLMÁN. (Költeményei.) *Német.*

509. Zwanzig Gedichte von Koloman Tóth (Tóth Kálmán). Aus dem Ungarischen von Sidonie Zerfowitz. Wien, 1874. Verlag von L. Rosner.

16-r. 70, (2) l. Nyomtatta: Eduard Sieger u. o. Tartalom: Bevezetés. 1. Voran! (Előre!) — 2. Wer war grösser? (Ki volt nagyobb?) — 3. Wer waren die Honvéds. (Kik voltak a honvédek?) — 4. An eine Leidende. (Egy szenvedőhöz.) — 5. Beneide nicht. (Ne irigyeld.) — 6. An einen Blumenstrauss. (Egy bokrértára.) — 7. Nicht schmerzt das Weh am tiefsten. (Nem az a fájdalom.) — 8. Es pfeift der Wind. (Fütyül a szél.) — 9. Das bleiche Weib. (Sápadt asszony.) — 10. Wozu ist doch das Herz, wozu die Liebe denn darin. (Minek van a szív s a szívben szerelem?) — 11. Der Tod. (Halál.) — 12. An meinen Béla. (Bélámnak.) — 13. Sanft ruht mein Haupt. (Édes anyám.) — 14. Am Grabe meiner Mutter. (Anyám sírjánál.) — 15. Schwur. (Eskü.) — 16. Gewölke. (Boru.) — 17. Du liebst sie immer rasend noch. (Kevélyen mondtam.) — Jelzete: P. o. hung. 1490 x.

TÓTH KÁLMÁN. Kinizsi Pál. *Német.*

510. Heldenthaten des berühmten ungarischen Anführers Paul Kinizsi. Nach der ungarischen Erzählung des Colomann Tóth. Deutsch übersezt von S... Wiener. Pesth, 1855. Druck und Verlag von Moys Bucsánszky.

8-r. 80 l. Jelzete: P. o. hung. 1490 e.

¹ V. ö. fordító sajátkezü ajánlását a múzeumi példányon.

511. Paul Riniſchi der ungarische Volks-Held... Magyarische National-Gedicht in völlig freier Umdichtung nach dem ung. Original von Richard von Meerheimb. Pest, Wien & Leipzig, 1865. Verlag von Wilhelm Lauffer.

8-r. 106 l. Nyomtatta: Hornyánszky & Hummel, Pest. Jelzete: P. o. hung. 1490 f.

VADNAI KÁROLY. A rossz szomszéd. *Német.*

512. Der böse Nachbar. Erzählung von Carl Vadnai. Deutsch von Margaretha Heßsch. Wien und Bresburg, 1884. Selbstverlag von Alex. F. Heßsch.

8-r. 109 l. Nyomtatta: C. Angermayer, Pozsony. Jelzete: P. o. hung. 1509 za.

VADNAI KÁROLY. Az elszüvedt asszony. (Elbeszélések.) *Cseh.*

513. Károly Vadnai: «Ztracená žena.» Novella. Z maďarštiny přeložil O. S. Vetti. V Praze. Nakladatelství J. Otto knihtiskárna. É. n. 16-r. 48 l. (Knihovna Besed lidu 57.) Jelzete: L. eleg. g. 555 h.

VADNAI KÁROLY. Az öröklés tana. (Elbeszélések.) *Cseh.*

514. Karel Vadnai: Bojovník za svobodu. Povídka. Z maďarského přeložil G. N. Mayerhoffer. V Praze. Nakladatelství J. Otto knihtiskárna. É. n.

16-r. 40 l. Nyomtatta: u. a. (Knihovna Besed lidu 25.) Jelzete: L. eleg. g. 555 h.

VADNAI KÁROLY. Elbeszélések. *Cseh.*

L. 513—514. sz. a.

VADNAI KÁROLY. Éva leányai. *Cseh.*

515. Vadnai Károly. Dcery Eviny. Z maďarštiny přeložil Gustav Narcis Mayerhoffer. V Praze. Knihotiskárna F. Šimáček, nakladatelé. 1894—95.

16-r. 2 köt. 79, (1); 77, (1) l. (Levné svazky novel 35., 50.) Jelzete: L. eleg. g. 776 l.

VÁRADI ANTAL. Iskárioth. *Német.*

516. Iskarioth. Tragödie in fünf Aufzügen von Anton Váradi. Aus dem Ungarischen übertragen von Peter Somogyi. Budapest, 1895. Verlag von Singer & Wolfner.

8-r. 112 l. Nyomtatta: Budapesti Hirlap. U. o. Verses fordítás. Jelzete: P. o. hung. 1514 ca.

VÁRADI ANTAL. Ráfael. *Német.*

517. Raffael. Drama in vier Aufzügen von Anton Váradi. Aus dem

Ungarischen übertragen von Peter Somogni. Budapest, 1894. Verlag von Singer & Wolfner.

8-r. 108 l. Nyomtatta: Budapesti Hirlap. U. o. Verses fordítás. Jeltete: P. o. hung. 1514 kb.

VÉR MÁTYÁS. Pasztellek. *Német.*

518. Pastelle von Matthias Vër. Aus dem Ungarischen übersetzt von Josefine Kaufmann. Strassburg i. E. und Leipzig. Verlag von Josef Singer, 1910.

8-r. 207 l. Nyomtatta: M. Du Mont Schauberg, Strassburg. Jeltete: P. o. hung. 1521 u.

VÉRTESI ARNOLD. Nyolcezer forint. (Ezer elbeszélés.) *Német.*

519. Wegen zehntausend Gulden. Von Arnold Vértési. C. Daberfow's Verlag in Wien. É. n.

8-r. 44 l. Nyomtatta: Fr. Winiker & Schickardt, Brünn. A fordítás, a kiadó megjegyzése szerint, Alexander F. HEKSCH munkája s utóbbinak *Aus Ungarns Novellenschatz* c. 1884-ben megjelent kötetéből való. Rövid életrajzi bevezetéssel. (Allgemeine National-Bibliothek. 180.) Jeltete: L. eleg. g. 531 at.

VÖRÖSMARTY MIHÁLY. (Költemények.) *Francia.*

520. Fête du centenaire du poète hongrois Michel Vörösmarty, présidée par M. Sully-Prudhomme. — Conférence de M. A. de Bertha. Paris, Librairie Plon, 1900.

8-r. (4), 40 l. Nyomtatta: Plon-Nourrit et Cie. U. o. Tartalma: I. Discours de M. SULLY-PRUDHOMME. E rövid tanulmány, melyben a jeles költő VÖRÖSMARTY költői jelentőségét fordítások alapján fejtegeti s jellemzését is megkísérli, elkerülte KARL Lajos figyelmét, aki pedig egész könyvet szentelt SULLY-PRUDHOMME-nak. — II. Conférence de M. A. BERTHA. Ez utóbbiba a következő versek prózai fordítása van beleszöve: 1. Défaite de Zalan. (Zalán futása I. ének 1—31. sor.) — 2. Paroles graves. (Szózat.) — 3. La mère délaissée. (Az elhagyott anya.) — 4. La maison du pays. (Országháza.) — 5. Le vieux tzigane. (A vén cigány.) — 6. Le livre de la pauvre femme. (A szegény asszony könyve.) — 7. A une rêveuse. (A merengőhöz.) — 8. Extase. (Ábránd.) — 9. Les chants d'oiseaux. (Madárhangok.) — 10. La belle Ilonka. (Szép Ilonka.) — 11. Napoléon. — 12. Les souris. (Az egerek.) — 13. Liszt Ferenchez. — A költeményeket az előadáson GÉNIAT kisasszony, továbbá DEHELLY és RAVET urak, a Comédie Française tagjai szavalták. Jeltete: Hung. l. 565 i.

Német.

521. Gedichte von Michael Vörösmarty. Aus dem Ungarischen in eigenen und fremden metrischen Übersetzungen herausgegeben durch R. M. Kertbeny. Pest, Robert Lampel. Leipzig, C. G. Schulte. 1857.

16-r. XLV, 156, (4) l. Nyomtatta: Giesecke & Devrient, Leipzig. Tartalma: 1. Sonett. — 2. Der Bekümmerte. (A tündődő.) — 3. Der

Wolf. — 4. Das schöne Mädchen. (A szép leány.) — 5. Andor's Klage. (Andor panasza.) — 6. Iluska's Klage. (Nach Greguss.) (Ilus panasza.) — 7. Die wüste Csárda. (Pusztá csárda.) — 8. Schwarzes Auge. (Fekete szem.) — 9. Die Liebenden. (A szeretők.) — 10. Spiegel. (?) — 11. Die schöne Frau. (Szép asszony.) — 12. Räuberleben. (Beckserkei.) — 13. Freiong. (A kérő.) — 14. Hirtenmädchenlied. (Pásztorlány dala.) — 15. König Salamon. (Salamon.) — 16. Schön Ilonka. [Von Dux.] (Szép Ilonka.) — 17. Der Heimathslose. [Von Steinacker.] (A hontalan.) — 18. Die Aufblühende. (A szép hajadon.) — 19. Aufruf! (Szózat.) — 20. An eine Dame. (Az uri hölgyhöz.) — 21. An Franz Liszt. (Liszt Ferenchez.) — 22. Das Lied von Fóth. (Fóti dal.) — 23. An eine Sinnende. (A merengőhöz.) — 24. Das Buch der armen Frau. (A szegény asszony könyve.) — 25. Gedanken in einer Bibliothek. (Gondolatok a könyvtárban.) — 26. Dem alten Zigeuner. (A vén cigány.) — Verses fordítás, a költőt méltató előszóval, életrajzi bevezetéssel és jegyzetekkel. Jelzete: P. o. hung. 1588.

522. Michael Vörösmarty's ausgewählte Gedichte. Deutsch von Paul Hoffmann. Als Manuscript gedruckt. Budapest, 1886.

16-r. 166, (4) l. Nyomtatta: Act. G. Athenaeum u. o. Tartalma: Fordító előszava. 1. Vorwort. (Előszó.) — Lebensbetrachtung: 2. An die Sinnende. (A merengőhöz.) — 3. Gedanken vor einer Bücherei. (Gondolatok a könyvtárban.) — Erzählendes: 4. Der ungarische Dichter. (A magyar költő.) — 5. Szilágyi und Hajmási. (Szilágyi és Hajmási.) — 6. Der Taucher Kund. (A buvár Kund.) — 7. Toldi. — 8. Der greise Held. (Az ősz bajnok.) — 9. Studio Gabriel. (Gábor diák.) — 10. Salamon. — 11. Schön-Helene. (Szép Ilonka.) — 12. Andree Mohn. (Mák Bandi.) — 13. Märchen von der Rosenknospe. (Mese a rózsabimbóról.) — 14. Das Buch der armen Frau. (A szegény asszony könyve.) — Gesellig Heiteres: 15. Fóter Lied. (Fóti dal.) — 16. Schlechter Wein. (Rossz bor.) — 17. Guter Wein. (Jó bor.) — Patriotischer: 18. Aufruf. (Szózat.) — 19. An die vornehme Frau. (Az uri hölgyhöz.) — 20. An die ungarischen Frauen. (A magyar hölgyekhez.) — 21. Was sie thun? (Mit csinálunk.) — 22. Hymne. (Hymnus.) — 23. Das Schicksal und der Ungar. (A sors és a magyar ember.) — 24. Weissagung. (Jóslat.) — Epigramme: 25. Feuer und Wasser. (Tűz és víz.) — 26. Das schalkhafte Mädchen. (A csalfa lány.) — 27. Das Kloster. (A klastrom.) — 28. Scherz und Ernst. (Tréfa és való.) — 29. Fehler. (Hiba.) — 30. Lächeln und Härmen. (Mosoly és győtrelem.) — 31. Franz Deák. (Deák Ferencz.) — Schlusswort des Dichters: 32. Der alte Zigeuner. (A vén cigány.) Verses fordítás, jegyzetekkel. Jelzete: P. o. hung. 1588 b.

522a. Ugyanaz. Wien, Pest, Leipzig. N. Hartleben's Verlag. 1895.

16-r. XVI, 139 l. Nyomtatta: Carl Fromme, Wien. Ugyanazon versek fordítása, melyeket az előző kiadásban soroltunk fel. A címek a következő daraboknál módosultak: 12. Mák Bandi. 19. Vornehmer Frau. 21. Was thun wir? Jelzete: P. o. hung. 1588 c.

523. Vörösmarty. Ausgewählte Gedichte. Aus dem Ungarischen übertragen von Dr. Peter Yekel. 1901. Sopron, Gustav Röttig.

8-r. Arckép, XVI, 95 l. Tartalma: 1. Hangen und Bangen. (A tündöd.) — 2. Das schöne Mädchen. (A szép leány.) — 3. Salamon. — 4. Schön Lenchen. (Szép Ilonka.) — 5. Der Heimatlose. (A hontalan.) — 6. Treue. (Hűség.) — 7. Des Mädchens Kummer. (A kis leány baja.) — 8. Mahnruf. (Szózat.) — 9. Die verlassene Mutter. (Az elhagyott anya.) — 10. Überschwemmung. (Árvizi hajós.) — 11. In das Stammbuch des Fr. F. E. (F. E. kisasszony emlékkönyvébe.) — 12. Das Patscherl. (Pipiske.) — 13. M... s Augen. (?) — 14. Der kleine Peter. (Petike.) — 15. Die lebende Statue. (Az élő szobor.) — 16. Undank. (Háládatlanság.) — 17. An die Welt dame. (Az uri hölgyhez.) — 18. Fóter Lied. (Fóti dal.) — 19. Herber Trunk. (Keserű pohár. [Czilley és a Hunyadiak.]) — 20. Freies Land. (Szabad föld.) — 21. Des Bettelstudenten Lied. (Tót deák dala.) — 22. An die Sinnende. (A merengőhöz.) — 23. Hymne. (Hymnus.) — 24. Das Buch der armen Frau. (A szegény asszony könyve.) — 25. Der alte Zigeuner. (A vén cigány.) Verses fordítás, életrajzi bevezetéssel és jegyzetekkel. Jelzete: P. o. hung. 1588 f.

523a. Ugyanaz. Leipzig. Verlag von Blumberg & Co. É. n.

8-r. Arckép, XVI, 95 l. Az előbbivel azonos címlapkiadás. Jelzete: P. o. hung. 1588 e.

VÖRÖSMARTY MIHÁLY. Csongor és Tünde. *Német.*

524. Csongor und Tünde. Schauspiel in fünf Aufzügen von Michael Vörösmarty. Aus dem Ungarischen übertragen von Dr. Heinrich Gärtner. Strassburg i. E. Verlag von Josef Singer. 1904.

8-r. IX, 141, (2) l. Nyomtatta: M. Du Mont-Schauberg. Verses fordítás, életrajzi bevezetéssel. Jelzete: P. o. hung. 1588 g.

VÖRÖSMARTY MIHÁLY. Marót bán. *Német.*

525. Ban Marót. Tragödie in fünf Aufzügen von Michael Vörösmarty. Metrisch übersetzt von dr. Michael Ring. Pest, 1872. Ludwig Aigner.

8-r. (6), 120 l. Nyomtatta: Kön. ung. Universitäts-Buchdruckerei u. o. (Dramatische Meisterwerke der Ungarn. I.) Jelzete: P. o. hung. 1113 i.

VÖRÖSMARTY MIHÁLY. Szózat. *Többnyelvű.*

526. Vörösmarty Mihály Szózata, magyar, német, francia és olasz, és Kölcsey Hymnusa magyar és német nyelven, Vörösmarty's Mufruf, ungarisch, deutsch, französisch und italienisch. Kölcsey's Hymne ungarisch und deutsch. Pest, 1861. Kiadja Lampel Róbert.

8-r. 23 l. Nyomtatta: Wodianer F. A Szózat német fordítása K. M. KERTBENY, francia prózai fordítása pedig Saint René TAILLANDIER munkája. Az olasz fordítás készítője nincs megnevezve. A Hymnust Josef v. MÁCHIK fordította németre. Jelzete: P. o. hung. 1588 d.

526a. Ugyanaz. Budapest, 1877. Lampel R.

8-r. 23 l. Nyomtatta: Wodianer F. Jelzete: P. o. hung. 1588 a.

Francia.

527. Szózat. Appel. (Traduction nouvelle sur le rythme de l'Original.) [par] Charles Corand. (Alul.) Pest, 1867. Nyomtatta: Herz János és társa.

4-r. (4) l. Kétnyelvű kiadás. Verses fordítás. A nyomtatvány alján a fordítóról a következő reklám-izű felvilágosítást olvashatjuk: «Derselbe (t. i. Ch. CORAND) ist Professor der französischen Sprache und Literatur, ertheilt auch Privatstunden zu mässigem Preise und ist dessen Adresse bei Herrn Opticus CALDERONI Waitznergasse zu erfragen.» Jelzete: P. o. hung. 232 n.

Görög.

528. ΑΣΜΑ ΤΗΣ ΟΥΤΤΑΡΙΑΣ. Vörösmarty szózata görögül és adalék a' görög vers történetéhez. Fordította és írta Télyfy János. Második kiadás. Pest. Lampel Róbert, 1862.

8-r. 36 l. Nyomtatta: Emich Gusztáv. 2 példány. Jelzete: P. o. hung. 1585 a. és Hung. l. 938.

Olasz.

529. Szózat Vörösmarty Mihálytól (sic) olaszra fordította Cipriani Iván. Appello di Michele Vörösmarty tradotto da G. B. Cipriani. (Pola. É. n. Tipografia G. Seraschin.)

32-r. 15 l. Párhuzamosan hozza az eredetit és a verses fordítást. Jelzete: P. o. hung. 1585 r.

530. Szózat scritto in ungherese dal Vörösmarty, tradotto da M. Musso. Aequi, 1861.

8-r. 1 l. Nyomtatta: Tip. Pola, esercitá da Borghi. A példány lappang. Jelen leírás a cédulakatalógus nyomán készült. Jelzete: P. o. hung. 1588 h.

Török.

531. Gajret-nâme vagyis a magyar szózat török nyelvre fordítva Vámbéry Ármin által. (Különnyomat a' «Magyar Nyelvészet» VI. évf., 3-ik füzetéből.) Pest. Kiadja Osterlamm Károly, 1861.

8-r. (8) l. Nyomtatta: Emmich Gusztáv u. o. Jelzete: P. o. hung. 1585 aa.

VÖRÖSMARTY MIHÁLY. Zalán futása. *Német.*

532. Zalans Flucht von Michael Vörösmarty. In deutscher Übertragung herausgegeben von Georg Roßka. Halle a. S. Verlag von Otto Hendel. É. n.

8-r. Arckép, 212 l. Verses fordítás, bevezetéssel (Bibliothek der Gesamtlitteratur des In- und Auslandes. No. 1419—21.) Jelzete: L. eleg. g. 260 e.

Olasz.

533. Michele Vörösmarty. La rotta di Zalano. Traduzione dall' ungherese di Silvino Gigante, Editore: A-Zanutel. Fiume MCML.

8-r. 47 l. Nyomtatta: E. Mohovich u. o. Az első ének verses fordítása, bevezetéssel és jegyzetekkel. Jelzete: P. o. hung. 1587 ba.

WOHL STEFÁNIA. Aranyfüst. *Német.*

534. Raufgold. Roman aus der ungarischen Gesellschaft von Stephanie Wohl. Von der Verfasserin selbst besorgte deutsche Ausgabe. Jena. Hermann Costenoble, 1889.

8-r. 2 kötet. (4), 351; (4), 327 l. Nyomtatta: G. Pätz, Naumburg a. S. Jelzete: P. o. hung. 1591 n/1.

ZEMPLÉN ÁRPÁD. Boszú. (Turáni dalok.) *Német.*

535. Rache. Episches Gedicht des Árpád Zempléni... Aus dem Ungarischen in's Deutsche übertragen durch Julius Lechner von der Lech. Budapest, 1908. Otto Nagel Jun.

8-r. 24 l. Nyomtatta: Buschmann F. u. o. Verses fordítás. Jelzete: P. o. hung. 1600 ae.

ZEMPLÉNI ÁRPÁD. Istar és Gilgamos. (U. o.) *Német.*

536. Istar und Gilgamos. Babilonische Sage. Aus dem Ungarischen des Árpád Zempléni ins Deutsche übertragen von Julius Lechner von der Lech. Verlag der Turanischen Gesellschaft, Budapest, 1911.

8-r. 20 l. Nyomtatta első váci sajtó. Verses fordítás. Jelzete: P. o. hung. 1600 ai.

ZIGÁNY ÁRPÁD. Rozmunda. *Német.*

537. Rosmunda. Dramatische Oper in einem Aufzuge von M. Baurinecz. Dichtung von Árpád Zigany, deutsch von L. Hartmann. Leipzig. Druck und Verlag von Philipp Reclam jun. E. n.

16-r. 29 l. A bevezetés a zeneszerző, szövegíró és a fordító életrajzát tartalmazza. (Universal-Bibliothek. 3270.) Jelzete: L. eleg. g. 811 l.

GR. ZRINYI MIKLÓS. Szigeti veszedelem. *Horvát.*

538. Adrianszkoga mora syrena. Groß Zrinszki Petar. Stampana u Beneczih. Pri Zamarij Turrinu. Leta MCCLX.

4-r. A—Bb jelzésű ivek. Verses fordítás. «A fordító nemcsak a sorok végét, hanem közepét is rimelteti; emiatt azonban az előadás erőltetett s gyakran csak az eredeti segítségével érthető. (ZRINYI) Péter számos moralizáló versszakkal toldotta meg az eredetit, egyébként is hol összevonja, hol kibővíti: a horvát olvasók kedvéért a hősök horvát voltát erősen kiemeli, horvát vonatkozásokat szó közbe.»¹ Jelzete: P. o. hung. 78.

Német.

539. Ehrengedächtnis des Grafen Niclas Zrinyi von Szigeth. Ein Vortrag über Zrinyis Heldentod. 7. September 1566 und dessen dichte-

¹ NÉGVESY László jegyzete. Gróf ZRINYI Miklós művei. Budapest, 1914. I. köt. 372 l. (A Kisfaludy-Társaság nemzeti könyvtára. XIV. 1.)

rische Verherrlichung. Von H. C. C. Stier. Beigegeben sind die deutsche Chronik von 1568, das gleichzeitige Volkslied, und Stücke aus Niclas Zriny's des jüngeren Zriniade. Colberg, 1866. C. F. Post.

16-r. VI, 162, (2) l. Nyomtatta u. a. A Zrinyász szemelvényes verses fordítását l. a 49—162. lapokon. «Az első öt ének és az utolsó ének teljes fordítása, a 6—14. ének tartalmi ismertetése. A fordítás ötös- és hatodfeles jámbusi sorokból ölelkezve alkotott (abba) négyesorú strófákban készült.»¹ Jelzete: P. o. hung. 1340.

539a. Zrinyi und die Zriniade. Abhandlung, Chronik von 1568 nebst dem gleichzeitigen Volksliede; dazu Sechs Gesänge der Zriniade Niklas Zrinyis d. J. in deutscher Uebersetzung. Von H. C. G. Stier. Zweite Ausgabe. Budapest, 1876. Gebrüder Rosenberg.

16-r. VI, 162, (2) l. Nyomtatta: C. F. Post, Colberg. Az előző kiadás fennmaradt példányaiból készült címlapkiadás. Jelzete: Hung. h. 5587. 1.

Olasz.

540. Francesco Sirola. L'assedio di Sziget. Poema del conte Nicolò Zrinyi. Versione dall' ungherese. Fiume. Tipografia P. Battara, 1907.

8-r. 80 l. Szemelvények verses fordítása, összekötve prózában irt kivonatokkal. Jelzete: P. o. hung. 1617 p.

PÓTLÉK AZ ELSŐ RÉSZHEZ.

ABONYI ARPÁD. Sötétség. (?) *Esxperantó.*

541. Abonyi Árpád. Mallumaĵoj. Rakonto. El hungara lingvo-mallongige tradukis Lengyel Pál. Dua eldono. Paris. Presa esperantista societo. 1907.

8-r. 44 l. Jelzete: L. eleg. g. 556 ca.

ALMÁSI TIHAMÉR: Két év múlva!! *Német.*

541 bis. Nach zwei Jahren. — Lustspiel in 1. Akte von Almási Tihamér, Deutsch von Joseph Jarno. (Berlin 1892.)

8-r. (4), 35. l. Nyomtatta kézirat gyanánt Emil Streirand, Berlin. Jelzete: P. o. hung. 295. ji.

ARANY JÁNOS. (Költemények.) *Angol.*

542. John Arany. Toldi. — Toldi's eve. — Ballads. — Selected lyrics. Translation from the Hungarian of John Arany by William N. Loew of the New-York Bar. The cooperative press. New-York. [1914.]

8-r. 192 l. Előszó, kelt 1914. szeptember havában, röviden jellemzi Arany költészetét. Tartalom: 1. Toldi. — 2. Toldi's eve. (T. estéje.) — 3. Family

¹ NÉGYESY L. i. h. 372. l. NÉGYESY ezen első kiadást nem ismeri.

circle. (Családi kör.) — 4. The desert willow. (A pusztai fűz.) — 5. End of autumn. (Ősz végén.) — 6. The comforter. (A vigasztaló.) — 7. The captive stork. (A rab gólya.) — 8. To my boy. (Fiamnak.) — 9. The minstrel's sorrow. (A dalmok búja.) — 10. Birthday thoughts. (Névnapi gondolatok.) — 11. Look not on me. (Oh! ne nézz rám.) — 12. O, years, ye years. (Évek, ti még jövendő évek.) — 13. I cast away the lyre. (Letésezem a lantot.) — 14. Vain yearning. (Hiú sóvárgás.) — 15. A mouse-hued steed I had of old. (Elesett a Rigó lovam patkója kezdetű dal 2—4. szakasza.) — 16. Mistress Agnes. (A. asszony.) — 17. The bards of Wales. (A walesi bárdok.) — 18. Call to the ordeal. (Tetemre hívás.) — 19. Sondi's two pages. (Sz. két apródja.) — 20. Ladislaus V. (V. László.) — 21. The dedication of the bridge. (Hidavatás.) — 22. Bor the hero. (B. vitéz.) — 23. Clara Zach. (Z. Klára.) — 24. Midnight duel. (Éjféλι párbaj.) — 25. The romance of the bee. (A méh románc.) — 26. The mother of Matthias Hunyadi. (Mátyás anyja.) — 27. Rachel's lamentation. (R. siralma.) — 28. Beggar song. (Koldus ének.) — Verses fordítások. Jelzete: P. o. hung. 319 fa.

ARANY JÁNOS. (Balladák.) *Olasz.*

543. Giovanni Arany. Ballate. Versione in prosa, con prefazione e note di Francesco Sirola. (Fiume, Stabilimento tipo-litografico di E. Mohovich. 1914.)

8-r. XIV, 55, 1 l. Tartalom: életrajzi bevezetés és a következő költemények: 1. Le sarine. (A varrólányok.) — 2. Anna Szöke. (Sz. A.) — 3. La Rákóczy. (Rákóczyné.) — 4. La Rozgonyi. (Rozgonyiné.) — 5. Valentino Török. (T. Bálint.) — 6. Ladislao V. (V. László.) — 7. La fanciulla di Eger. (Az egri lány.) — 8. Comare Agnese. (Ágnes asszony.) — 9. La madre di Mattia. (Mátyás anyja.) — 10. Jank di Szeben. (Szibinányi Jánk.) — 11. L'orfanello. (Árva fiú.) — 12. Bor, il cavaliere. (B. vitéz.) — 13. Clara Zách. (Z. Klára.) — 14. La vedova di Bóth. (B. bajnok özvegye.) — 15. I due paggi di Szondi. (Sz. két apródja.) — 16. Pázmán, il cavaliere. (P. lovag.) — 17. I bardi di Galles. (A walesi bárdok.) — 18. I sacrileghi. (Az ünneprontók.) — 19. Il cantastorie. (A kép-mutogató.) — 20. L'inaugurazione del ponte. (A hidavatás.) — 21. Il giudisio di Dio. (Tetemrehívás.) — 22. Rebecca Vörös. (V. Rébék.) — 23. La scartocciataura del granturco. (Tengeri hántás.) — 24. Il duello di mezzanotte. (Éjféλι párbaj.) — 25. Re Andrea. (Endre királyfi.) — (Scrittori ungheresi. I.) Próza fordítás. Két példány. Jelzete: P. o. hung. 1313 n. és P. o. hung. 1313 j.

BALÁZS SÁNDOR. [Elbeszélések.] *Finn.*

544. Alexander Balazs. Yö ja aamu. Noveleja. Suomentanut H. N. Arvi A. Karisto, Hämeenlinna. (1910.)

8-r. 122, 2 l. Nyomtatta: O. Y. Hämeenlinnan Uusi Kirjapaino 1910., U. o. Tartalma: Életrajzi bevezetés. — 1. Yö ja aamu. (Éj és korány. Beszélyek.) — 2. Onnettomin ihminen. (A legszerencsétlenebb ember. Vig elbeszélések.) — 3. Aasi. (A számár. U. o.) — 4. Selittämätön tapaus. (Egy

okos asszony. U. o.) — (Kirjallisia pikkuhelmiä. No. 26.) Jelzete: L. eleg. g. 657 mi.

BERCZIK ÁRPÁD. [Elbeszélések.] *Német.*

545. Ehestandsgeschichten und andere Humoresken von Árpád von Berczik. Autorisierte Übersetzung aus dem Magyarischen von Dr. Adolph Rohut. Leipzig, Druck und Verlag von Philipp Reclam jun. (1893.)

16-r. 102, 1 l., szerző arcképével. Tartalom: 1893. március végén kelt bevezetés, mely az író élet- és jellemrajzát adja. — 1. Die «weissen Füchse». (A fehér rókák. Vig órák.) — 2. Das Reichstagsmandat. (Mandátum. U. o.) — 3. Ottilie. (Ottil. U. o.) — 4. Das «eine» Kleid. (Az a bizonyos «egy» ruha. U. o.) — 5. Die Geschichte eines Bartes. (Egy szakáll története. U. o. Hogy nyílt a szerelem? c. kötetben is.) — 6. Minister und Gattin. (Két tűz között. Őszi hajtás.) — 7. Ein Paar Boutons. (Egy pár bouton. U. o.) — 8. Nur ein Mädchen. (Lány! Vig órák.) — 9. Das Ideal. (Az ideál. Őszi hajtás.) — 10. Die «Mama» der Grachen. (A Grachusok mamája. Őszi hajtás.) — 11. Die Tabakspfeife. (A pipa. U. o.) — 12. In Frau Leontinens Boudoir. (?) (Universal-Bibliothek. 3240.) Jelzete: L. eleg. g. 811 l.

BERCZIK ÁRPÁD. Az igmándi kispap. *Tót.*

546. Igmándsky klerik. Obraz z ľudu v 3 dejstvách. Napisał Árpád Berczik. S povolením autora preložil Samo Cambel. 1913. Vydáva Ján Párička v Ružomberku.

8-r. 111, (1) l. Nyomtatta u. a. Rózsahegy. (Slovenské divadlo. Svázok 6.) Jelzete: L. eleg. g. 338 ia.

BERCZIK ÁRPÁD. Vig órák. *Finn.*

547. Hauskoja hetkiä. Kirjoitanut Árpád Berczik. Tekijän luvalla Unkarin kielestä suomentanut Antti Jalava. Helsingissä, Kustannusosakeyhtiö Otava. (1902.)

8-r. 4, 211 l. Nyomtatta u. o. Suomal. Kirjallis. Seuran kirjapainon osakeyhtiö 1902. Tartalom: Életrajz. — 1. «Tyttö.» (Leány. Vig órák.) — 2. Ilka. (Ottil. U. o.) — 3. Lintu laulaa. (Szól a madár! U. o.) — 4. Surkea unkarilainen. (Bús magyar. U. o.) — 5. Komissioni. (A komisszió. U. o.) — 6. Valkoiset ketut. (A fehér rókák. U. o.) — 7. Lainanpyytäjät. (A kölcsönkérők. U. o.) — 8. Erään parran historia. (Egy szakáll története. U. o.) — 9. Piippu. (A pipa. Őszi hajtás.) — 10. Carrière. (U. o.) — 11. Orja. (A rab-szolga. U. o.) — 12. Esikoispuhe. (A szűz beszéd. U. o.) — 13. Kahden tulen välillä. (Két tűz között.) — 14. Mitä kaunis nainen maksaa? (Mibe kerül egy szép asszony? U. o.) — 15. Nimen-unkarilaistuttaja. (A névmagyarosító.) (Ottavan Helsingin Kirjasto. No. 69.) Jelzete: L. eleg. g. 542 i.

BIRÓ LAJOS. [Elbeszélések.] *Német.*

548. Ludwig Biró. Flirt und andere Novellen. 1913. Wien und Leipzig. Deutsch-Österreichischer Verlag.

8-r. 4, 198, 2 l. Nyomtatta: Friedrich Jasper, Wien. A fordítást a

címlap hátlapjának tanúsága szerint Eduard KADOSSA végezte. Tartalom: 1. Die Verantwortung. (A felelősség. Glória.) — 2. Zuhause. (Otthon. A fekete ostor.) — 3. Eine Ehe. (Egy házasság. Glória.) — 4. Der Japaner. (A japán. U. o.) — 5. Das Kind. (A hódítás. U. o.) — 6. Signor Salbato. (Harminc novella.) — 7. Die Stimme des Blutes. (Én. U. o.) — 8. Philipp und Marianne. (Fülöp és Marianna. A fekete ostor.) — 9. Königin. (Cseléd. Harminc novella.) — 10. Die Beneideten. (?) — 11. Das Herz. (A szív. Glória.) — 12. Verrat. (Árulás. Nyári zivatar.) — 13. Johann Arturs Traum. (János Artur álma. A fekete ostor.) — 14. Der Traum. (Az álom. Glória.) — 15. Die Familie Abel. (?) — 16. Der Palast. (A palota. A fekete ostor.) — 17. Befreit. (A szabadulás. Glória.) — 18. Flirt. (U. o.) Jelzete: P. o. hung. 431 im/5.

BRÓDY SÁNDOR. A nap lovagja. *Német.*

549. Alexander Bródy. Der Held des Tages. Roman. Berlin. J. Sadyšnikow Verlag G. m. b. H. É. n.

8-r. 223 l. Nyomtatta: a Spamersche Buchdruckerei, Leipzig. Jelzete: P. o. hung. 451 et.

BRÓDY SÁNDOR. Hófehérke. *Német.*

550. Schneewittchen. Jisbi Bénob. Zwei Novellen von Alexander Bródy. Aus dem Ungarischen überfetzt von Max Rothhauser. Leipzig, Druck und Verlag von Philipp Reclam jun. É. n.

16-r. 102 l. Tartalma: 1. Schneewittchen. (Hófehérke.) 2. Jisbi Bénob. (?) — (Universal-Bibliothek. 3577.) Jelzete: L. eleg. g. 811 l.

CSEPREGHY FERENC. A csikós. *Finn.*

551. Hevospaimen. Unkarilainen kansannäytelmä kolme näytöstä. Kirjoittanut Ferencz Csepreghy. Unkarinkielestä suomensi N. E. W. Porvoossa. Werner Söderström. (1908.)

8-r. 150 l. Nyomtatta u. a. 1908. (Uusmaalainen edistysseurojen toimittuksia. 12.) Jelzete: L. eleg. g. 801 t.

CSIKY GERGELY. Az elvált asszony. *Német.*

552. Die geschiedene Frau. Roman von Gregor Csiky. Aus dem Ungarischen von Oskar von Krüden. Leipzig und Wien. Bibliographisches Institut. É. n.

16-r. 224 l. Nyomtatta: a Bibliographisches Institut, Leipzig. Fordító életrajzi bevezetésével. (Meyers Volksbücher. Nr. 1200—1202.) Jelzete: P. o. hung. 1120 f.

DRÉGELY GÁBOR. A szerencse fia. *Német.*

553. Der gutsitzende Frack. Komödie in vier Akten von Gabriel Drégely. Berlin, 1912. Oesterheld & Co. Verlag.

8-r. 111 l. Nyomtatta A. E. Fischer, Gera. Jelzete: P. o. hung. 550 ob/3.

ERDŐS RENÉE. Norina. *Horvát.*

554. Norina. Roman iz talijanskog društva. Magjarski Napisale Renée Erdős. U Zagrebu. Nakladom kr. zem. tiskare, 1913.

8-r. 2, 160 l. Életrajzi bevezetéssel. Fordította dr Ivan LULIĆ. (Zabavna biblioteka Godiste I. Knjiga. 12.) Jelzete: L. eleg. g. 260 i.

ERDŐS RENÉE. [Válogatott költemények.] *Német.*

555. Die Perlechnur. Eine Auswahl aus den Gedichten von Renée Erdős. Aus dem Ungarischen übertragen von Johannes Mumbauer. Saarlouis. Hausen Verlagsgesellschaft m. b. H. 1914.

8-r. 117, (2) l. Tartalma: Életrajzi bevezetés, ebben a következő költemények fordítása: 1. Streuet Rosen vor ihn in Menge. (Szórtatok rózsát elé özönével. Versek. Sappho II.) — 2. Lass mich nicht warten. (Ne várakoztass. U. o. Sappho III.) — 3. Eine Frau. (Egy asszony. U. o. Sappho XIV.) — 4. Ich war der letzte Strahl der Sonne. (Én voltam a nap utolsó sugára. U. o. Szeretek. XXII.) — 5. Verwesen. (Elmulás. U. o. Magányom. III.) — 6. Ich bahnte Weg. (Utat vágtam. Új dalok.) — 7. Nun ist es tiefe Mitternacht. (A Jöttem hozzátok c. kötetből.) — Maga az anthologia itt kezdődik: 8. Die Perlechnur. (Kétezer éves gyöngy a nyakamon. U. o.) — 9. Nacht. (Utak: Éjszaka. U. o.) — 10. Die Stimmen. (Hangok. U. o.) — 11. Auf dem Palatin. (A Palatinuson. U. o.) — 12. Adolino. (U. o.) — 13. Es gibt Mädchen. (?) — 14. Winter. (Tél. U. o. 80 l.) — 15. Die Tage. (A napok. U. o.) — 16. Ich liebe nicht. (Nem szeretem. U. o.) — 17. Mein Leben. (Életem. U. o.) — 18. Die Andere. (?) — 19. Abendlied. (Esti dal. Aranyveder.) — 20. O Roma... (?) — 21. Und doch... (?) — 22. Atruria. (Jöttem hozzátok.) — 23. Vergessen. (?) — 24. Ich habe sie verlassen. (Aranyveder I.) — 25. Alles war Sünde nur? (Aranyveder II.) — 26. Erinnerst du dich meiner, Herr? (?) — 27. Wie weit, o wie weit! (Hosszú az út. Aranyveder.) — 28. Die Harfe. (A hárfá. U. o.) — 29. Wann Christus kommt. (Amikor látom. U. o.) — 30. Beichte. (Gyónás. U. o.) — 31. Psalm. (Zsoltár. U. o.) — 32. Weil du mich liebst. (?) — 33. Die mich verfolgt. (Áld meg őket. U. o.) — 34. Abend. (Este. Jöttem hozzátok.) — 35. Sibylle. (?) — 36. Und Jesus sprach. (Jézus szólott. Aranyveder.) — 37. Das Wort. (A szó. U. o.) — 38. Gebet. (?) — 39. Die Worte. (?) — 40. Nun sollte ich weinen. (?) — 41. Nox mystica. (Notte mystica. U. o.) — 42. Im Garten Gethsemane. (A Getsemánéh kertben. U. o.) — 43. Ich habe Herr das Wunder geschaut. (A csoda. U. o.) — 44. Nicht meinewegen, Herr. (Ne értem, Uram. U. o.) — 45. O Herr, mich sollen schmerzen. (Ne fájjon az élet. U. o.) — 46. Ich fürchte mich. (Félek. U. o.) — 47. Alles ist Ahnung. (Mindent csak sejtek. U. o.) — 48. Bekenntnis. (Beszélgetés. Jöttem hozzátok.) — 49. Die Krone der Ahnen. (Ősök koszorúja. Aranyveder.) — 50. Die Toten. (A holtak. U. o.) — 51. Das grosse Morgen I—VIII. (A nagy reggel. U. o.) — 52. Lass mich im Feuer. (?) — 53. Aus dem Buche der Sibyllen I—VI. (?) — 54. Cilicium. (?) — 55. Hymnus. (?) — Verses fordítások. Jelzete: P. o. hung. 593 vh.

FARKAS PÁL. Egy önkéntes naplója. *Német.*

556. Das Tagebuch eines Freiwilligen. Von Paul Farkas. Deutsch von Eduard Kadossa. Brünn, 1913. Winiker & Schickardt.

8-r. I. rész. 2, 150 l. Die Schule. Jelzete: P. o. hung. 664 cf.

FÖLDES IMRE. A vörös szegfű. *Német.*

557. Die rote Nelke. Schauspiel in drei Akten von Emerich Földes. Wien, 1914. Verlag Paul Senepler.

8-r. 104 l. Nyomtatta: Ad. Alkalay & Sohn, Pozsony. Jelzete: P. o. hung. 683 le.

GÁRDONYI GÉZA. A bor. *Finn.*

558. Viini. Kuvaus unkarin kansan elämästä. Kirjoitti Gárdonyi Géza. Unkarin kielestä suomensi N. E. W. Helsinki, 1912. Kustannusosakeyhtiö kirja.

8-r. 187 l. Nyomtatta: Weilin & Göös u. o. (Näytelmäkirjasto. No. 92.) Jelzete: L. eleg. g. 630 vt.

GRAIL ERZSI. Karácsony angyalai. *Német.*

559. Weihnachtengel... Eine Weihnachtsallegorie in vier Bildern von Erzi Tordai Grail... Herausgegeben vom Maria-Dorotheen-Verein... Budapest, 1909.

8-r. 76 l. Nyomtatta: Pester Buchdruckerei Actiengesellschaft. Verses fordítás. Jelzete: P. o. hung. 716 fg.

GYALUI FARKAS. Mézes hetek után. *Oláh.*

560. Dupa saptemanile de miere. Comedie in un act. După Dr. Farkas Gyalui. Traducere din limba maghiară de I. C. Pop. Kolozsvár. Francisc Gombos. 1898.

8-r. 11 l. Nyomtatta ugyanaz. Jelzete: P. o. hung. 752 d.

GYULAI PÁL. Egy régi udvarház utolsó gazdája. *Dán.*

561. En gammel Herregaard. Fortaelling of Paul Gyulai. Kjobenhavn. Forlagt af V. Pio's Boghandel, 1902.

8-r. Arckép, (6), 160 l. Nyomtatta: Sally B. Salamon u. o. Fordította Alexander SCHUMACHER, aki rövid életrajzi bevezetést is írt hozzá. DÖRRE Tivadar képeivel. Jelzete: P. o. hung. 821 aa.

GYURÁTZ FERENCZ. A gyermekek imája. *Tót.*

562. Modlitba dietok. Rozprávka. Napisał Fraňo Gyurátz Preložila A. J. Liptovsky Sv. Mikuláš 1914. Nákladom knihkup. a vydavateľského úč. spolku «Tranoscius». Tlačil F. Klimeš.

8-r. 18 l. (Zábavná knižnica spolku «Tranoscius». Sošit 8.) Jelzete: L. eleg. g. 555 lc.

GYURÁTZ FERENC. Istenért, hazáért. *Tót.*

563. Za Boha, za otčinu. Historická povest'. Napísal Fraňo Gyurátz. Preložila A. J. Liptovsky Sv. Mikuláš. 1914. Nákladom kníhku. a vydavateľského úč. spolku «Tranoscius». Tlačil F. Klimeš.

8-r. 39 l. (Zábavná knižnica spolku «Tranoscius». Sošit 10.) Jelzete: L. eleg. g. 555 lc.

HEGEDŰS LAJOS. Bíbor és gyász. *Német.*

564. Purpur und Trauer. Historisches Drama in 5 Aufzügen und 8 Bildern nach dem Ungarischen des L. Hegedüs. Für die deutschen Bühnen frei bearbeitet von C. J. von Bertalan Pressburg, 1858. In Commission bei F. J. Schindler.

8-r. 59 l. Nyomtatta Alois Schreiber u. o. Jelzete: P. o. hung. 830 zg/4.

HERCZEG FERENC. A Gyurkovics fiúk. *Finn.*

565. Ferenc Herczeg. Gyurkovicsin pojat. Tekijän luvalla suomen-tanut Matti Kivekäs. Helsingissä. Kustannusosakeyhtiö Otava. (1912.)

8-r. 188, 2 l. Nyomtatta u. a. 1912. Életrajzi vázlattal. (Otavan 50-pennin kirjasto. No. 29.) Jelzete: L. eleg. g. 542 ia.

HERCZEG FERENC. A Gyurkovics lányok. *Dán.*

566. Franz Herczeg. Frøkenerne Gyurkovics. Avtoriseret Oversættelse efter den ungarske Originals 20. Oplag ved Al. Schumacher. Kjøbenhavn. Forlagt af V. Pio's Boghandel, 1904.

8-r. 4, 156 l. Nyomtatta: Sally B. Salomon u. o. Jelzete: P. o. hung. 830 zo/39.

HERCZEG FERENC. A Gyurkovics lányok. *Finn.*

567. Ferenc Herczeg. Gyurkovicsin tyttöt. Suomennos unkarin-kielestä. 2. painos. Helsingissä. Kustannusosakeyhtiö otava. (1912.)

8-r. 102 l. Életrajzi vázlattal. Nyomtatta u. a. 1912. (Otavan 50-pennin kirjasto No. 34.) Jelzete: L. eleg. g. 542 ia.

HERCZEG FERENC. Gyurka és Sándor. *Finn.*

568. Ferenc Herczeg. Gyurka ja Sándor. Uusia Lisiä Gyurkovicsin poikien elämäntarinaa. Tekijän luvalla suomen-tanut Matti Kivekäs. Helsingissä. Kustannusosakeyhtiö otava. (1912.)

8-r. 128 l. Nyomtatta u. a. 1912. Életrajzi vázlattal. (Otavan 50-pennin kirjasto. No. 33.) Jelzete: L. eleg. g. 542 ia.

HERCZEG FERENC. Mutamur. *Finn.*

569. Ferenc Herczeg. Unkarittaren päiväkirja. Y. M. Noveleja. Suomennos alkukielestä. Helsingissä. Kustannusosakeyhtiö otava. (1912.)

8-r. 111 l. Nyomtatta u. a. 1912. Tartalom: Életrajz. — 1. Unkarittaren päiväkirja. (Mutamur...) — 2. Viimeiset tanssiaisit. (Az utolsó bál. U. o.) — 3. Naisena kuolemaan saakka. (Mindhalálig asszony. U. o.) — 4. Tanssiais-

puku. (A báli ruha. U. o.) — 5. Keltanokka! (Tacsó. U. o.) — 6. Sopiva rouva. (A kényelmes asszony. U. o.) — 7. Hänen armonsä luitnantin rouva. (Hadnagyiné önagyasága. U. o.) — 8. Sateenkaari hiekassa. (Szivárvány a fővényben. U. o.) — 9. Merirosvo. (A kalóz. U. o.) — 10. Melinan vierailu-näytäntö. (Melina vendégszereplése. U. o.) — 11. Iza neiti. (Iza kisasszony. U. o.) (Otavan 50-penin kirjasto. No. 39.) Jelzete: L. eleg. g. 542 ia.

HERCZEG FERENC. Pogányok. *Finn.*

570. Ferenc Herczeg. Pakanoita. Romaani. Unkarin kielestä suomentanut K. Emil Jaakkola. Werner Söderström Osakeyhtiö, Porvoo. [1913.]

8-r. 208. l. Nyomtatta ugyanaz. Életrajzi bevezetéssel. (W. S. Osakeyhtiön 50-pennin kirjoja. No. 48.) Jelzete: P. o. hung. 830 20/38.

HEVESI JÓZSEF. Hamis gyémántok. *Német.*

571. Falsche Diamanten. Gesellschaftliche Novellen und Skizzen. Nach dem Magarischen des Josef Hevesi frei übersetzt und bearbeitet von Dr. Adolf Rohut. Zürich, Verlags-Magazin. 1890.

8-r. V. (2.), 77 l. Nyomtatta J. Schatelitz. U. o. Jelzete: P. o. hung. 830 zs/2.

JÁMBOR PÁL. Kossuth. *Német.*

572. Kossuth... (végén.) Frei nach dem Ungarischen des Hádor von M. E. Pesth, bei Magyar M. Buchhändler.

8-r. (4) l. Kossuth arcképével. Verses fordítás. Jelzete: P. o. hung. 830 z/3.

JÓKAI MÓR. A debreceni lunátikus. *Német.*

573. Der Nachtwandler. Humoristische Erzählung von Maurus Jókai... ins Deutsche übertragen von Ludwig Wechsler. In stenographische Schrift übertragen... von Adolph Schöttner. Dresden. Wilhelm Reuter's Stenographie Verlag. É. n.

8-r. 88 l. (Reuter's Bibliothek für Gabelsberger-Stenographen. Bd. 34.) Jelzete: Graph. 608.

JÓKAI MÓR. A véres kenyér. *Német.*

574. Tokai und Jókai. Bilder aus Ungarn von Karl Braun-Wiesbaden. Berlin. Verlag von Georg Stilke. 1873.

8-r. Acélmetszetű címkép, 6, 436 l. Nyomtatta Metzger & Wikij, Leipzig. A 207—286. lapon Ein Ungar in Frankreich, 1870—71. Nach dem «Blutigen Brot» des Jókai Mór. Jelzete: Hung. h. 850.

JÓKAI MÓR. Csataképek a magyar szabadságharcból. *Német.*

575. Schlachtenbilder und Scenen aus Ungarns Revolution 1848 und 1849. Von Sajo. Deutsche Ausgabe Pesth. Verlag von Gustav Heckenast. Leipzig bei Georg Wigand [1850].

8-r. (4), 262 l. Nyomtatta Breitkopf und Härtel, Leipzig. Tartalom: 1. Die Rotkappler. (A vörössipkás.) — 2. Die Familie Bárdy. (A B. család.) — 3. Die Gattin des Gefallenen. (Az elesett neje.) — 4. Die zwei Bräute. (A két

menyasszony.) — 5. Das Székler Weib. (Székely asszony.) — Jelzete: P. o. hung. 905. fb.

JÓKAI MÓR. Egy az isten. *Angol.*

576. The Christian in Hungarian Romance. A Study of dr. Maurus Jókai's Novel, «There is a God; or, The People Who Love but Once.» By John Fretwell. Boston, U. S. A.: James H. West Company. London: Philip Green, G. Essex st. Strand, W. C. (1901.)

16-r. 124 l. 3 mell. Szerző e műve ajánlásából megtudjuk, hogy 1873-ban személyesen találkozott JÓKAI-val s hogy a magyar nyelvet VÖRÖSMARTY *Julius Caesar* fordításán kezdte tanulgatni. A dolgozatot egy JÓKAI-ról s a magyar regényirodalomról szóló bevezetés előzi meg. Maga a tanulmány J. *Egy az isten* c. regényének bő tartalmi kivonata. A cselekményt a következő 14 fejezetben összevonva adja elő a szerző: 1. The vampire city of Austria. 2. The friend in need. 3. Passion week in Rome. 4. Diplomacy. 5. The temptress. 6. A Roman assassination. 7. The pope's flight. 8. What will he do with her? 9. The vampire city again. 10. In Transylvania. 11. The last revenge. 12. Solferino. 13. Retribution. 14. The return of the prodigal. — JÓKAI a regény címéhez írt jegyzetében¹ e szavakkal emlékezik meg FRETWELL kivonatáról: «Angolban jobban megközelíthető e mondat értelme: «*God is on* (sic) *God*», vagy mint FRETWELL amerikai fordítása kifejezte: «*On* (sic) *is the Lord*», de végre az is abbahagyta s megtartotta az angol fordításnál is a magyar jelmondatot és a németnél használt címet,² mely elsőt ugyan valószínűleg így fog olvasni az angol, hogy «*Idősi ex Ajsztin*». — Eredeti angol vászonkötésben, mely az «unitáriusok pecsétjét» reprodukálja. Jelzete: Hung. l. 171 mi/20.

KAPI BÉLA. Kovács Balázs esete. *Tót.*

577. Ako sa Martinovi Balážovi povodilo. Napsal Béla Kapi. Preložila A. J. Liptóvký Sv. Mikuláš 1914. Nákladom kníhku. a vydavateľského úč. spolku «Tranoscius». Tlačil F. Klimeš.

8-r. 31 l. (Zábavná knižnica spolku «Tranoscius». Sošit. 9.) Jelzete: L. eleg. g. 555 lc.

KARINTHY FRIGYES. Két novella. *Német.*

578. Sammlung unbekannter moderner Schriftsteller. Friedrich Karinty. Zwei Novellen. Reuss und Pollack Verlag. Berlin, 1913.

Kis 4-r. 24 l. Nyomtatta Julius Sittenfeld u. o. Jelzete: P. o. hung. 910. bh/32.

KISFALUDY KÁROLY. Tollagi Jónás viszontagságai. *Német.*

579. Jonas Sámmler's Abenteuer (aus seinen eigenen Briefen) aus dem Ungarischen des Benjamin Szalay. Kaschau bei Otto Wigand, Buchhändler. 1827.

8-r. 68 l. Jelzete: P. o. hung. 1371.

¹ Jubileumi kiadás. XXVII: 220. l.

² Die nur einmal lieben.

KOVÁCS PÁL. Szeget szeggel. *Szerb.*

580. Клин клином. Лакрдија у једомчину. Написао Ковач Пал. С мађарског превео Милан Петровић. Издање Накладне штампарије у В.-Кикинди, 1888.

16-r. 24 l. (Позоришна библиотека. Св. 1.) Jelzete: Paed. 1407.

KÖLCSEY FERENC. A kárpáti kincstár. *Volapük.*

581. Div belema Tátra. Mår fa Kölcsey. Pevota voböl in vp. fa Gebaur Izor... Püb ela Taizs József 1891. Pécs. (Nugän.)

8-r. 86, 2 l. 8 képmelléklettel. Nyomtatta u. a. Jelzete: L. rel. 155.

LÁZÁR ISTVÁN. Bethulia virága. *Oláh.*

582. Stefan Lázár. Florea Betuliei. Roman. In româneşte de Alexandru Ciura. Editura Librăriei Naţionale, S. Bornemisa. Orăştie, 1913.

8-r. 222 l. Nyomtatta: I. Moţa, Szászváros. Jelzete: P. o. hung. 1065 ie.

MIKSZÁTH KÁLMÁN. A vén gazember. *Tót.*

583. Stari kujon. Rozpråkava. Pisal: Mikszáth Kálmán. Do šarišskej reči preložil * * * «Naša Zastava.» Eperjes. [1914.]

8-r. 192 l. Nyomtatta: Kósch Árpád u. o. Jelzete: P. o. hung. 1122 rx/19.

PETERDI SÁNDOR. Az orr. *Oláh.*

584. S. Peterdi. Nasul. Monolog comic. Traducere de Seb Borne-misa. Editura Librăriei Naţionale. Orăştie. (Szászváros, 1911.)

16-r. 12 l. Nyomtatta: I. Moţa. U. o. Jelzete: P. o. hung. 1251 i/4.

PETŐFI SÁNDOR. (Válogatott költeményei.) *Angol.*

585. Selections from the poems of Alexander Petőfi translated by Henry Phillips Jr. Philadelphia. Privately printed. 1885.

16-r. 31 l. Tartalma: 1. It raineth, raineth, raineth. (Esik, esik, esik.) — 2. The wolf's story. (Farkas kaland.) — 3. I strayed from my maiden. (Elváltam a lánykától.) — 4. The vagabond. (A csavargó.) — 5. Accursed for ever be that earth. (Átok és áldás.) — 6. Best wish. (Egy gondolat bánt engemet.) — 7. The magyar nobleman. (A magyar nemes.) — 8. The nobleman. (A nemes.) — 9. Let us drink. (Igyunk!) — 10. See I in my dreams. (Álmodom-e?) — 11. Oblivion. (Mulandóság.) — 12. The longing for death. (Halálvágy.) — 13. The two wanderers. (Két vándor.) — 14. The snow. (A hó, a holt föld téli szemfedője.) — 15. In the forest. (Vadonban.) — 16. Myself. (Én.) — 17. Here stand I at the crossing-way. (Keresztúton állok.) — 18. The golden beams of the youthful sun. (Játszik öreg földünk.) — 19. The maniac. (Az őrült.) — Verses fordítások. Jelzete: P. o. hung. 1252 ia.

Eszperanto.

586. Elektitaj poemoj de A. Petőfi. (Hungara poemaro I.) tradukis D-ro Eugéno Fuchs. Eldom de la tradukinto. (Budapest), 1910.

16-r. 56 l. Nyomtatta : Wodianer F. és fiai, Budapest. Tartalom : 1. Libereco kaj amo. (Szabadság, szerelem.) — 2. Ho viro estu viro. (Ha férfi vagy, légy férfi.) — 3. Plano vaniĝita. (Füstbe ment terv.) — 4. El malproksimo. (Távolból.) — 5. La hungara nobelo. (A magyar nemes.) — 6. Kuirejon mi eniris. (Befordultam a konyhára.) — 7. Pri sangaj tagoj. (Véres napokról álmodom.) — 8. La leono mallibera. (A rab oroszlán.) — 9. Tremadas la arbeto. (Reszket a bokor.) — 10. La frenezulo. (Az örült.) — 11. Marĉando. (Alku.) — 12. Animo nemortema. (A lélek halhatatlan.) — 13. La drinkulo. (Ivás közben.) — 14. Glavo kaj ĉeno. (Kard és lánc.) — 15. Ŝafisto rajdas sur azeno. (Megy a juhász számaron.) — 16. Vi la mia, mi la via. (Te az enyém, én a tied.) — 17. Ĉu min volas edziĝi? (Hozzám jösz-e?) — 18. Birdon havas arbareto. (Az erdőnek madara van.) — 19. Respondletero al mia amatino. (Válasz kedvesem levelére.) — 20. Fama belulino. (Híres népség.) — 21. En batalo. (Csatában.) — 22. En mia naskiĝurbo. (Szülőföldemen.) — 23. La malliberulo. (A rab.) — (Biblioteko de La Verda Standardo. No. 5.) Verses fordítások. Jelzete : L. gen. 176.

Német.

587. Petőfi Sándor... Talpra magyar-ja... a költő korábbi és későbbi harci dalaival. Eredetiben és német átköltésben kiadja Lindner Ernő. Budapest. Az Athenaeum részv.-társ. könyvnyomdája. 1898. — Alexander Petőfi's... Aufruf an die Ungarn... nebst früheren und späteren Kampf-Redern des Dichters im Original und deutscher Nachdichtung herausgegeben von Ernst Lindner. Budapest, Buchdruckerei Aktiengesellschaft Athenaeum. 1898.

8-r. (4), 31 l. Tartalom : 1. Dass nicht an's Licht vor tausend Jahre ich drang. (Mért nem születtem ezer év előtt.) — 2. Von blut'gen Tagen träumt mein Sinn. (Véres napokról álmodom.) — 3. Ein Grau'gedank' empört mein Fühl'n. (Egy gondolat bánt engemet.) — 4. Meine Lieder. (Dalaim.) — 5. National-Lied. (Nemzeti dal.) — 6. Welch eine Lärm, welch laut Geschwärm!... (Milyen lárma, milyen vigadalom.) — 7. Schlachtlied. (Csatadal.) — Verses fordítás. Jelzete : P. o. hung. 1253 wl.

II. RÉSZ. GYŰJTEMÉNYEK.

A) Költemények.

I. ANGOL.

BOWRING JOHN. Poetry of the Magyars.

586. Poetry of the Magyars, preceded by a sketch of the language and literarute of Hungary and Transylvania. By John Bowring... London: Printed for the author, and sold by Robert Heward... Rowland Hunter... London; and Otto Wigand, Pesth. 1830. (V. ö. a 3. ábrával.)

8-r. XVI, lxxxii, 312, (4) l. Nyomtatta: George Smallfield, Hackney. Művét fordító galántai ESTERHÁZY Pál hercegnek ajánlotta. Tartalom: I. I. Demetrius CSÁTI: Conquest of the magyar land. (Magyarország megvételeéről.) —

POETRY OF THE MAGYARS,

PRECEDED BY A SKETCH

OF THE

LANGUAGE AND LITERATURE OF HUNGARY
AND TRANSYLVANIA.

BY

JOHN BOWRING,

LL.D. F.L.S. M.R.A.S.

HONORARY CORRESPONDENT OF THE ROYAL INSTITUTE OF THE NETHERLANDS, AND MEMBER OF THE LITERARY SOCIETIES OF FRIESLAND, GRONINGEN, PARIS, LEYDEN, LEEUWARDEN, ATHENS, TURIN, SHEFFIELD, &c., &c.

Egy Istenért, egy Hazáért.
Egett hajdan, durván hív,—
Egy mátkáért, nyoszolyáért—
A' törzsökös Magyar szív.

KISFALUDY K.

LONDON:

PRINTED FOR THE AUTHOR.

AND SOLD BY ROBERT HEWARD, 2, WELLINGTON STREET,
STRAND; ROWLAND HUNTER, ST. PAUL'S CHURCHYARD,
LONDON; AND OTTO WIGAND, PESTH.

1830.

3. ábra.

2. *Anonymous* (Szendrei névtelen): Ballad of the emperors daughter: or the history of Michael Szilagyi and Ladislaus Hajmasi. (Szilágyi Mihály és Hajmási László históriája.)¹ — 3. Michael ZRINYI: Song of the turkish youth.

¹ Kimaradt a 13. és 33. szakasz.

(Zrinyiász. III. é. 32—39. szak.) — 4. Francis FALUDI: The gay-plumed bird (Tarka madár.) — 5. U. a. Dangers of love. (Francia versek. IV. A magyar verses átdolgozás nyomán.) — 6. U. a. The false maid. (A kiszűtő úrfi éneke.) — 7. U. a. The answer. (A kisasszony felelete.) — 8. Gedeon RÁDAY: Water, wind, reputation. (Víz, szél, becsület.) — 9. U. a. The three idlers of king. Matthew Corvinus. (Mátyás király három restje.) — 10. Lorenzo ORCZY: The Bugaczien Csarda. (A bugaci csárdának tiszteletére.) — 11. David SZABÓ-BARÓTI: The wren an the owl. (Az ökörszemről és bagolyról.) — 12. Benedict VIRÁG: To the muses. (A Muzsákhoz.) — 13. U. a. Stillness. (Csendesítő.) — 14. U. a. Song. (Thephila éneke.) — 15. U. a. Aurora. — 16. Paul Stephen ÁNYOS: Elegiac stanzas. (Egy hív szívnek keserve kedvese sírjánál.) — 17. U. a. To the moon. (Egy boldogtalannak panasza a halavány holdnál.) — 18. U. a. The shepherd and the tree. (A pásztor és a fa.) — 19. Francis KAZINCZY: The frogs. (A békák.) — 20. U. a. Her image. (Az ő képe.) — 21. U. a. Fable: The badge and the squirrel. (A borz és a mókus.) — 22. U. a. The beloved. (A szeretett.) — 23. U. a. The epigram. (Az epigramm.) — 25. U. a. Sonnet. (A sajka.) — 25. U. a. Sonnet. (A kötés napja.) — 26. U. a. Versification. (A distichon feltalálása.) — 27. U. a. To Minny. (Minnyiehez.) — 28. U. a. To my joy-giver. (Az én boldogítottom.) — 29. U. a. Separation. (Idához.) — 30. U. a. Cupid on a lion. (Ámor az oroszlánon.) — 31. Gabriel DAJKA: The faithful maiden. (A hű leányka.) — 32. U. a. Secret sorrow. (Titkos bú.) — 33. John KISS: Hymn to wisdom. (Hymnus a bölcseséghez.) — 34. Alexander KISFALUDY: As the souffering hart confounded. (Kesergő szerelem. 7. dal.) — 35. U. a. Thee I envied, joyous bird! (U. o. 13. dal.) — 36. U. a. Thow sublimest life creator. (U. o. 26. dal.) — 37. U. a. Oft in fancy's rapturous noonlight. (U. o. 51. dal.) — 38. U. a. Swift the golden moments flitted. (U. o. 57. dal.) — 39. U. a. As the zephyrs, gay and airy. (U. o. 154. dal.) — 40. U. a. In the blue horizon's beaming. (U. o. 172. dal.) — 41. U. a. Muses! honour her — the sweetest. (U. o. 176. dal.) — 42. U. a. All the bright world's charms see brighter. (Boldog szerelem. 16. dal.) — 43. U. a. Thou all my thoughts' vibration. (U. o. 41. dal.) — 44. U. a. O how sweet to see the... (U. o. 44. dal.) — 45. U. a. Not the songs to Pindus brought. (U. o. 75. dal.) — 46. U. a. Now another century blended. (U. o. 87. dal.) — 47. U. a. Scarce upon the troubled ocean. (U. o. 130. dal.) — 48. U. a. Tell me, can the human brest. (U. o. 168. dal.) — 49. Michael VITKOVICS: Shepherd song of Füredi. [sic] (Füredi pásztor dala.) — 50. U. a. Cottager's song. (Megalégedés.) — 51. U. a. Love and friendship. (Szerelem és barátság.) — 52. U. a. To Lidi. (Lidihez.) — 53. U. a. Entreaty. (Kérés.) — 53. U. a. To Czenczi. (Czenczihez: Miképen őzek a friss...) — 54. U. a. To Czenczi. (Czenczihez: Bár Mátrahegy lehetnék.) — 55. U. a. The moon. (A hold.) — 56. U. a. To en envious man. (Az irigyhez.) — 57. Michael CSOKONAI: The strawberry. (A szamócza.) — 58. U. a. To Bacchus. (Bacchushoz.) — 59. U. a. To my friend. (Barátomhoz.) — 60. Daniel BERZSENYI: Evening twilight. (Az esthajnalhoz.) — 61. U. a. To Ernestine. (Emmihez.) — 62. U. a. The dance. (A tánc.) — 63. U. a. Phillis. — 64. U. a. My portion. (Osztályrészem.) —

65. U. a. Spring. (Tavaszi.) — 66. Emilius BUCZY: The little tree. (A kis fa.) — 67. U. a. Spring's termination. (Tavaszi vége.) — 68. U. a. The forest. (Az erdő.) — 69. U. a. Merit. (Az érdem.) — 70. Paul SZEMERE: To hope. (Remény.) — 71. U. a. Isabel. (Himfy.) — 72. U. a. The happy pair. (Boldog pár.) — 73. U. a. Echo. — 74. Gabriel DÖBRENTEY: The enthusiast and the philosopher. (A szép mű készítéseért lángoló s az ahhoz értő.) — 75. U. a. Hussar song. (Huszárdalok: Sirtál anyám, egykor értem.) — 76. U. a. Rules and nature. (Regula s természet.) — 77. Charles KISFALUDY: Life and fancy. (Élet és phantasia.) — 78. U. a. Ages of life. (Az élet korai.) — 79. U. a. Sound of song. (Dalforrás.) — 80. Francis KÖLCSEY: Lovely Lenka. (Szép Lenka.) — 81. U. a. Boat song. (Dal a csolnakon.) — 82. U. a. To fancy. (Phantasia.) — 83. Ladislaus TÓTH: Godden of youth. (Az ifjúság istennője.) — 84. U. a. The playful Eros. (A játszó Erosz.)¹ — 85. Alois SZENTMIKLÓSSY: Love's festival. (Szerelem ünnepe.) — 86. U. a. The flower-gatherer. (Chloe ajaka.) — 87. U. a. My wish. (Óhajtasom.) — 88. U. a. To my fair one. (Szépemhez.) — 89. U. a. The mistake. (?) — 90. Michae VÖRÖSMARTY: Lovely maid. (A szép leány.) — 91. U. a. Cserhalom. (Kivonatos fordítás. Addig a sorig: Honját kéri, ti adátok, ne ragadj a ember.) — 92. Francis VERSEGHY: To my beloved. (Barátnémhoz.) — 93. U. a. To justice. (Az igazsághoz.) — 94. U. a. True wisdom. (Az igaz bölcs.) — 95. U. a. To envy. (Az irigységhez.) — 96. John ENDRÓDI: The sun. (A nap.) — II. Magyar nemzeti dalok. Hungarian popular songs.² 1.* The kiss. (Édes babám, gyere ki.) — 2.* The shower. (Záporosd után eszterhaj megsordul.) — 3. The little and the great boy. (Mikor én kis gyermek voltam.) — 4. Time. (Az idő szárnyon jár.)³ — 5.* The beloved. (Kiliti falu végén.) — 6.* The fair and the brown maiden. (Ég a kunyhó, ropog a nád.) — 7.* Slavonian dancerness. (Tót asszonynak tót a lánya.) — 8. Reproach. (Fáj, fáj, fáj, fáj a szívem, fáj.)⁴ — 9. Dirge. (Fáj, fáj.) — 10.* A Bacsian song. (Bátssági ének.) — 10. Comfort. (De mit töröm fejemet?)⁵ — 11. The difference. (Más a veréb, más a fecske.) — 12.* Invitation. (Gyere rózsám

¹ Az angol fordítás után a görög és magyar eredetit is lenyomatta BOWRING.

² Fordító megjegyzi, hogy a népdalok nagyobb részét dr. RUMY Károly György bocsátotta rendelkezésére; DÖBRENTEY szintén ígért neki adalékokat, sőt el is küldte címén, de sajnos, nem érkeztek rendeltetésük helyére. Néhány népdal-fordítás forrása a *Hasznos mulatságok*, melynek kötet és lapszámát a darabok mellett idézi fordító. Valószínűleg ezeket is RUMY bocsátotta rendelkezésére. Közlésünkben e darabokat megszüllagozzuk. A többi RUMY gyűjtötte. daraboknak magyar szövegéből is rendszerint közli az első sort, sajnos, éppen sok sajtóhibától eltorzult alakban. Mégis nagy kár, hogy nem váltotta be BOWRING eredeti tervét, melyről TOLDY a *Handbuch der ungarischen Poesie* (Pesth, 1828. II: 356. l.) c. művében tesz említést, s a mely szerint BOWRING a dalokat magyar-angol kétnyelvű szöveggel szándékozott kiadni.

³ This poem over written in 1657. Fordító jegyzete.

⁴ RUMY kéziratai a) 67.

⁵ E dalt először P. HORVÁTH Ádám adta ki. Fordító jegyzetéből. Megvan a RUMY kéziratok közt is, d) 7. és f) 8. (M. T. Akadémia. — E kéziratra SEBESTYÉN Gyula új figyelmeztetett.

Enyingre.) — 13.* The idler. (Nincsen nekem semmi bajom, csakhogy szegény vagyok.) — 14.* The pipkin. (Oh! be parányi kis csupor.) — 15.* Dancing song. (Rontom, bontom, testem, csontom.) — 16.* Pastoral. (Köznépi kettős dal: Héj! Katicám, Katicám.) — 17.* One word. (Allj meg, rózsám, egy szóra.) — 18.* The little bird. (Sík mezőben, zöld erdőben.) — 19.* The complaint of the young wife. (Tiszta lisztből sült a kalács.) — 20.* Song of the Vesprens. (Síkra vélék, ott találék kincs-kincs-kincsre.) — 21. Miska. (Sárga csizmás Miska sárban jár.)¹ — 22.* Marosian song. (Árad a víz, meg elapad.) — 23.* The stork. (Gólya, gólya, gólica.) — 24.* The brown maiden. (Nem jöttem volna én ide.) — 25.* The beggar's song. (Csaplárosné galambom.) — 26. Song of the shepherd of Matra. (Magamban nevetem.)² — 27.* The parting girl. (Nesze, vedd el jeggyűrűdet.) — 28.* Sympathy. (Hirtelen nő a szerelem.) — 29.* Sweet Stephen. (Pista szívem, de alhatnám.) — 30. Song. (Éneklésben, muzsikában.)³ — 31. Sweet spirit. (Szeretlek hát, a' míg élek, nemes lélek, tégedet.)⁴ — 32. Come hither. (Gyere be rózsám, gyere be.)⁵ — 33. Discovery. (O, szerencsétlen fejemet mind járja.)⁶ — 34. Love's conquest. (Nem hibáztál, a' kis Ámor.)⁷ — 35. Unrequited love. (Égek érted, de nem látod, nem is érzed tüzeimet.)⁸ — 36. Bliss. (Gyászba borult gondolatim, szüntetek.)⁹ — 37. Despondency. (Gerliceként nyögdicselek.)¹⁰ — 38. Examination. (Mondd meg, szívem, igaz vagy a' (sic) hozzám, vagy csak csalogatsz?)¹¹ — 39. The human heart. (Bátor a szív, erős is.)¹² — 40. Youth. (Vigan élek a világon.)¹³ — 41. The bride. (Bezzeg nagyon nekem is már feleségem.)¹⁴ — 42. The magyar dance. (Még azt mondják: nem illik a' tánc a magyarnak.)¹⁵ — 43. Disdain. (Ha te engem csak mulatságból szeretsz.)¹⁶ — 44. My error. (Nem hittem volna, hogy így tégy.)¹⁷ — 45. The pilgrimage. (Bokros bú hajjai reám tódultanak.)¹⁸ — 46. Drinking song. (Kurva az anyja rossz embernek, egy szó úgy, mint száz.)¹⁹ — 47. The Tiszian. (Rákos mezőn egykor, Pesti vásárkor.)²⁰ — 48. Fortune. (A szerencse csak játszik.)²¹ — 49. Departure. (Hát már csak isten hozzátok: így énekelek.)²² — 50. Farewell. (Szomorú az idő, el akar változni.)²³ — 51. My angel. (Angyalocskám, angyalocskám.)²⁴ — 52. Constancy. (Lelkem! sírva leborulok.)²⁵ — 53. Life. Az élet olyan, mint a szél.) — 54. Passion. (Angyali kép termete.)²⁶ — The csutura

¹ A dal 2 versszakának 2. és 3. sorát eredetiben is idézi. Eredetijét l. Romy népk. gyűjt. b) IV. Akadémia.

² Eredetije u. o. c) V.

³ U. o. e) XX.

⁴ U. o. e) XII.

⁵ U. o. e) III.

⁶ U. o. e) IV.

⁷ U. o. e) V.

⁸ U. o. e) VI.

⁹ U. o. d) XXIV. ének.

¹⁰ U. o. e) VIII. ének.

¹¹ U. o. e) IX. ének.

¹² U. o. d) V. ének és e) X.

¹³ U. o. e) XIII. ének.

¹⁴ U. o. e) XIV. ének.

¹⁵ U. o. e) XVI. ének.

¹⁶ U. o. e) XVII.

¹⁷ U. o. e) XVIII.

¹⁸ U. o. e) XXI.

¹⁹ Eredetije megvan a M. T.

Akadémia Romy-kéziratai

közt f) V. és e) XXIII.

²⁰ U. o. e) XXIII.

²¹ U. o. e) XXVI.

²² U. o. e) XXVII.

²³ U. o. e) XXVIII.

²⁴ U. o. e) XXIX.

²⁵ U. o. a) XLIV—V. és e)

XXX.

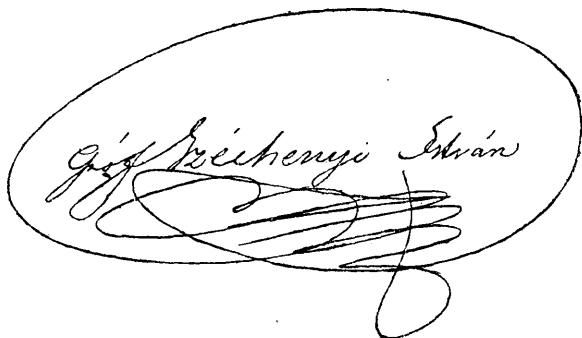
²⁶ Romy-gyűjtemény: akad.

kézirattár. d) II. ének.

song. (A, a, a, éljen a nagy csutora.)¹ — 56. True love. (Kertem alatt szánt egy eke.) — 57. Sincerity. (Édes kincsem, tubicám.)² — 58. Trembling. (Nem vagy legény, nem vagy, nem mersz tőlem kérni.)³ — 54. Körösian waters. (Víz, víz, víz.) — 60. Song of farsan[g.] (Kis csupor, nagy csupor, mindegy, ha elfogy a bor.)⁴ — 61. The magyar maid. (Csak azért szeretem.)⁵ — 62. Füredi festal song. (Felse [e. h. félre] borul! nincs itt klastrom.)⁶ — 63. Popular dancing song. (Nosza legény a táncba.)⁷ — Verses fordítás. Eredeti vászonkötésű példányunk első őrlapja fonákján e bejegyzés: «*A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának | ezzel kedveskedik | gróf Széchenyi István m. p. (V. ö. a 4. ábrával.)*» — Jelzése: P. o. hung. 49. e.

A Magyar Nemzeti Museum könyvtárának

ezzel kedveskedik

4. ábra.

BUTLER E. D. Az olcsó ebéd etc.

589. Az olcsó ebéd. The cheap dinner: translated from the german into hungarian and english. With an allegory and a few fables, by Fáy. Translated from the hungarian into english and german. By E. D. Butler. London. Houghton and Co. É. n. [1877.]

16-r. Címkép. 124, (4) l. Nyomtatta The operative jewish converts' institution. U. o. Három nyelvű kiadás. A következő, magyarból fordított darabokat tartalmazza: 1. FÁY ANDRÁS: Az isteni igazgatás. The divine Protection. Die

¹ Közli az eredeti két első strofáját magyarul is.

² Eredetije RUMY-gyűjtés c) 9. b l.

³ U. o. e) XV. ének.

⁴ Eredetije: RUMY-gyűjtés c) III. Akad.

⁵ U. o. c) XI. l.

⁶ Eredetije u. o. c) VIII.

⁷ U. o. d) XXVIII.

göttliche Waltung. — 2. A róka és a nyúl. The fox and the hare. Der Fuchs und der Hase. — 3. A macska és a sármány. The cat and the yellow-hammer. Die Katze und der Gold-Ammer. — 4. A pergamen. The parchment. Das Pergament. — 5. A kökény. The sloe-tree. Der Schlehdorn. — 6. A szamár és a csikó. The ass and the fowl. Der Esel und der Füllen. — 7. Az idő-próféta. The weather-prophet. Der Wetter-Prophet. — 8. A gólya. The stork. Der Storch. — 9. Medve-tánc. The bear dance. Der Bären-Tanz. — 10. Nagyok leereszkedése. Condescension of the great. Das Herablassen der Grossen. — 11. KISFALUDY KÁROLY. A vándor dala. The wanderer's song. Das Lied des Wanderers [KERTBENY fordítása.] — Jelzete: L. eleg. m. 380.

BUTLER E. D. Hungarian poems and fables.

590. Hungarian Poems and Fables. For English Readers Selected and translated by E. D. Butler. London, Trübner and Co. 1877.

8-r. Címkép, VI, 88 l. — Nyomtatta: Operative Institution. U. o. Tartalom: 1. Michael VÖRÖSMARTY: Beautiful Ilonka. (Szép Ilonka.) — 2. The appeal. (Szózat.) — 3. Homeless. (Hontalan.) — 4. The forsaken mother. (Az elhagyott anya.) — 5. Francis KÖLCSEY: Hope and memory. (Remény, emlékezet.) — 6. John ARANY: The deserted dwelling. (Az elhagyott lak.) — 7. Home. (Itthon.) — 8. Charles KISFALUDY: The wanderer's song. (A vándor dala.) — 9. Alexander PETŐFI: The autumn. (Az ősz.) — 10. Paul GYULAI: Weary. (Fáradt vagyok.) — 11. Joseph LÉVAY: The mountain chapel. (A bérci kápolna.) — 12. John SZABADOS: The flower and the buttersly. (A virág és a pillike.) — 13. Charles SZÁSZ: How fair. (Be szép.) — 14. John VAJDA: Balmy sleep. (Édes álmom.) — 15. Andrew FÁY: The way of wisdom in life. (Bölcsesség útja az életben.) — 16. The young crane. (A fiatal darú.) — 17. Merit (Érdem.) — 18. The winged horse. (Szárnyas ló.) — 19. Antipathy. (Ellenszenv.) — 20. The magpie and the dove. (A szarka és galamb.) — 21. Public confidence. (Közbizodalom.) — 22. The hare and the jay. (A nyúl és a szajkó.) — 23. The stork and the duck. (A gólya és a réce.) — 24. The race. (A pályafutás.) — 25. The bear-dance. (A medvetánc.) — 26. The child and the cat. (A gyermek és a macska.) — 27. Condescension of the great. (Nagyok leereszkedése.) — 28. The crow and the raven. (A varjú és holló.) — 29. The brickmaker's public spirit. (Téglavetői közszellem.) — 30. The lynx and the fox. (A hiúz és róka.) — 31. Circumspection. (Óvatosság.) — 32. The ass and the foal. (A szamár és a csikó.) — 33. The hedgehog. (A sündisznó.) — 34. The divine protection. (Az isteni igazgató.) — 35. The parchment. (A pergamen.) — 36. The weather prophet. (Az idő-próféta.) — 37. The sloe-tree. (A kökény.) — 38. The ridinghorse and the ape. (Paripa és majom.) — 39. The fox and the hare. (A róka és a nyúl.) — 40. The bell-wether. (A kolompos.) — 41. The advocate. (Az ügyvéd.) — 42. The stork. (A gólya.) — 43. The cat and the yellow-hammer. (A macska és a sármány.) — 44. The gardener's child. (A kertész gyermek.) — 45. A strange marriage. (A ritka nász.) — 46. Conspicuousness. (Kitűnés.) — 47. Francis KAZINCZY: The wolf and the shepherd. (A farkas és a juhász.) —

48. The ape and the fox. (A majom és a róka.) — 49. Joseph KÁRMÁN: The nightingale and the glow-worm. (A fülemile és a szentjánosbogár.) — 50. The spring and the water-pipe. (A forrás és a csatorna.) — 51. Charles KISFALUDY: Life. (Az élet.) — Verses és prózafordítások. — Képekkel A. G. BUTLER-től. — Jelzete: P. o. hung. 456 i.

BUTLER E. D. The legend of the wondrous hunt etc.

591. The legend of the wondrous hunt by John Arany. With a few miscellaneous pieces and folksongs. Translated from the magyar by E. D. Butler. London. Trübner and Co. 1881.

8-r. V, (2) 69 l. Ny. The cooperative jewish converts' institution u. o. Tartalom: 1. John ARANY: The legend of the wondrous hunt. (Buda halála VI.) — 2. Alexander PETŐFI: The quivering bush. (Reszket a bokor...) — 3. U. o. The orphan maiden. (Az árva leány.) — 4—5. John VAJDA: Carpe diem. (Mikor a nap...) — 6. Gregory Czuczor: The hoany bee. (A szerelem méhe.) — 7. Alois SZENTMIKLÓSSY: Human life. (Emberi pálya.) — 8. Caspar BERNÁT: The fisher lad. (A halászegény.) — Népdalok: 9. Dew-drops fall, the dawn is peeping. (Hajnalodik, harmatozik...) — 10. The no love maternal. (Nem anyától lettél.) — 11. Golden May-chafer, I ask not of thee. (Cserebogár, sárga cserebogár.) — 12. For Csurgó would I die. (Megalok Csurgóért, de nem a városért.) — 13. Gay the life which glads me now. (Vörös bársony süvegem.) — 14. Dreaming, dreaming sweet is dreaming. (Álom, álom, édes álom.) — 15. Starry, starry shine yon heavens blue. (Csillagos az ég, csillagos.) — 16. The duck her young midst rushes rears. (Káka tövén költ a ruca.) — 17. He that yearns for her he loveth. (Kinek nincsen szeretője...) — 18. E'en the trees are wailing. (Amerre én járok...) — 19. As the rose must wither. (Hervad az a róza.) — 20. As a rose to wither (Ha én róza volnék.) — 21. When a little wayward boy. (Mikor én kis gyermek voltam...) — 22. A little dog, a great one, too. (Kis kutya, nagy kutya.) — 23. See, the risen morning. (Feljött már a hajnal.) — 24. With crimson riband bound upon thy head. (Karmazsin pántlika a hajadba fonva.) Két nyelvű kiadás. — Jelzete: P. o. hung. 321 f.

LOEW Wm. N. Gems from Petőfi and other hungarian poets.

592. Gems from Petőfi and other hungarian poets [translated] with a memoir of the former and a review of Hungary's poetical literature. By Wm. N. Loew. Published by Paul O. d'Esterhazy, N(ew) Y(ork). 1881.

8-r. XX, 126 l. Ny. u. o. Tartalma: 1. Alexander PETŐFI: My songs. (Dalaim.) — 2. The thought torments me. (Egy gondolat bánt engemet.) — 3. In my native land. (Szülőföldemen.) — 4. National song. (Nemzeti dal.) — 5. War-song. (Csatadal.) — 6. Farewell. (Bucsó.) — 7. The end of the year. (Az év végén.) — 8. I am a Magyar. (Magyar vagyok.) — 9. If born a man, then be a man. (Ha férfi vagy, légy férfi.) — 10. Ragged heroes. (Rongyos vitézek.) — 11. On a railroad. (Vasúton.) — 12. At home. (Hazámban.) —

13. From afar. (Távolból.) — 14. I dream of gory days. (Véres napokról álmodom.) — 15. I dreamed of wars. (Háborúról álmodám.) — 16. If God. (Ha az isten.) — 17. My wife and my sword. (Feleségem és kardom.) — 18. At the end of september. (Szeptember végén.) — 19. Who would believe. (Ki gondolná.) — 20. Voices from Eger. (Egri hangok.) — 21. Streamlet and stream. (Forrás és folyam.) — 22. The imprisoned lion. (A rab oroszlán.) — 23. A holy grave. (Szent sír.) — 23.a Aunt Sarah. (Sári néni.) — 24. The ruins of the inn. (A csárda romjai.) — 25. The crown of the desert. (A sivatag koronája.) — 26. The good old landlord. (A jó öreg korcsmáros.) — 27. Two brothers. (Két testvér.) — 28. Wolf adventure. (Farkaskaland.) — 29. The maniac. (Az őrült.) — 30. The last charity. (Az utolsó alimizna.) — 31. O, judge me not. (Meg ne ítélj.) — 32. In the forest. (Vadonban.) — 33. What is the use. (Mi haszna.) — 34. At the hamlet's outskirts. (Faluvégén kurta kocsmá.) — 35. The lowering clouds. (Ereszkedik le a felhő.) — 36. Through the village. (A faluban utcahosszat.) — 37. Drunk for the country's sake. (Részegség a hazáért.) — 38. The rosebush shakes. (Reszket a bokor.) — 39. You cannot bid the flower. (A virágnak megtiltani nem lehet.) — 40. Shepherd boy, poor shepherd boy. (Juhászlegény, szegény juhászlegény.) — 41. Into the kitchen door I trolled. (Befordultam a konyhába.) — 42. How vast this world. (Ez a világ amilyen nagy.) — 43. My fathers trade and my own. (Apám mestersége s az enyém.) — 44. The magyar noble. (A magyar nemes.) — 45. Michael VÖRÖSMARTY: A summons. (Szózat.) — 46. The hoary gipsy. (A vén cigány.) — 47. To Francis Liszt. (Liszt Ferenc-hez.) — 48. Solomon's curse. (Salamon.) — 49. The bitter cup. (Keserű pohár.) — 50. Beautiful Helen. (Szép Ilonka.) — 51. The song from Fót. (Fóti dal.) — 52. John ARANY: Ladislaus V. (V. László.) — 53. Clara Zach. (Zách Klára.) — 54. Call to the ordeal. (Tetemre hívás.) — 55. Midnight duell. (Éjféle párbaj.) — 56. The hero Bor. (Bor vitéz.) — 57. The ministrel's sorrow. (A költő búja.) — 58. Mistress Agnes. (Ágnes asszony.) — 59. The child and the rainbow. (A gyermek és a szivárvány.) — 60. Joseph Eötvös: Farewell. (Bucsú.) — 61. My last will. (Végrendelet.) — 62. The frozen child. (A megfagyott gyermek.) — 63. John GARAY: Kont. — 64. The magyar lady. (A magyar hölgy.) — 65. The pilgrim. (A zarándok.) — 66. Francis KÖLCSEY: Hymn. (Hymnus.) — 67. In Wilhelmine's album. (Wilma emlékkönyvébe.) — 68. Joseph BAJZA: Farewell. (Isten hozzád.) — 69. Charles SZÁSZ: Hungarian music. (Magyar zene.) — 70. Nightingale's song. (Fülemile dala.) — 71. Károly KISFALUDY: My native country's charming bounds. (Honvág.) — 72. Michael TOMPA: The bird to its brood. (A madár fiaihoz.) — 73. Coloman TÓTH: Death. (Halál.) — 74. Ladislaus NÉVY: The ruby peak. (A rubint torony.) — 75. Gregorius CZUCZOR: Pretty girl. (Szép leány.) — 76. John ERDÉLYI: Spring song. (Tavaszi dal.) — 77. Joseph KISS: Miss Agatha. (Ágota kisasszony.) — 78. Maurus JÓKAI: Apotheosis. — 79. Anthony VÁRADY: Christ in Rome. (Krisztus Rómában.) — Verses fordítás. — Jelzet: P. o. hung. 697 p.

LOEW Wm. N. Magyar songs.

593. Magyar songs. Selections from modern hungarian poets, translated by Wm. N. Loew. Newyork. Samisch & Goldmann, 1887.

8-r. 248 l. Tartalom: 1. Alexander PETŐFI: My songs. (Dalaim.) — 2. My love. (Száz alakban.) — 3. Michael VÖRÖSMARTY: The maidens trouble. (A kis leány baja.) — 4. Charles SZÁSZ: The winter. (Télben.) — 5. Alexander PETŐFI: The rosebush shakes. (Reszket a bokor.) — 6. Paul GYULAI: I long to see you once again. (Szeretnélek még egyszer látni.) — 7. A. PETŐFI My wife and my sword. (Feleségem és kardom.) — 8—11. Alexander KISFALUDY: Love songs. (I. Kesergő szerelem: 1. Mint a szarvas, kit megére; 2. Ott, ahol én nevelkedtem. II. Boldog szerelem: 1. Más a világ; 2. Nézd a rózsát.) — 12. Louis DÓCZY: What is a kiss? (A csók-ból.) — 13. Andrew PAP: To a young girl. (Egy fiatal leánynak.) — 14. P. GYULAI: To Mary. (Marihoz.) — 15. Ch. SZÁSZ: Although not fair. (Ne légy te szép.) — 16. A. PETŐFI: At the end of september. (Szeptember végén.) — 17. Gr. CZUCZOR: Blue violet. (Viola, kék violaszál.) — 18. Francis KÖLCSEY: In Wilhelmine's album. (Vilma emlékkönyvébe.) — 19. A. PETŐFI: Fair maiden of a pretty place. (Szép vidéknek szépséges leánya.) — 20. Ch. SZÁSZ: The tresses of they jet-black hair. (Éjhajadnak.) — 21. Alexander VACHOTT: A complaint. (Panasz.) — 22. *Joseph EÖTVÖS: My last will. (Végrendelet.) — 23. *Gregorius CZUCZOR: Pretty girl. (Szép leány.) — 24. P. GYULAI: I am weary. (Fáradt vagyok.) — 25. Coloman TÓTH: If my tears. (Hogyha titkolt.) — 26. Joseph BAJZA: Lenke's song. (Lenke dala.) — 27. Ch. SZÁSZ: Yea, be proud. (Légy büszke, büszke.) — 28. Victor DALMADY: Why conceal? (Miért titkolod?) — 29. Michael VÖRÖSMARTY: The dark eye. (Fekete szem.) — 30. Emil ÁBRÁNYI: A laurel tree. (Babérfa.) — 31. V. DALMADY: It is not then. (Nem akkor fáradsz el.) — 32. Paul GYULAI: Remembrance. (Emlék.) — 33. A. VACHOTT: The pearl seeker. (A gyöngykereső.) — 34. John ARANY: Look not on me. (Ó, ne nézz rám oly sötéten.) — 35. Michael TOMPA: Village hours. (Falusi órák.) — 36. Joseph LÉVAY: Love's memory. (Szerelem emléke.) — 37. J. BAJZA: Farewell. (Isten hozzád.) — 38. P. GYULAI: Wonder not. (Rajtam ne csodálkozzatok.) — 39. Fr. KÖLCSEY: Even song. (Esti dal.) — 40. Géza ZICHY: Death. (Egy asszony halt meg.) — 41. J. ARANY: The captive stork. (A rab gólya.) — 42. C. TÓTH: Autumn days. (Őszi idő.) — 43. Cornelius ÁBRÁNYI jr.: The king and the poet. (Király és költő?) — 44. M. VÖRÖSMARTY: On the death of a little child. (Kis gyermek halálára.) — 45. U. a. The bitter cup. (Keserű pohár. Czillej és a Hunyadiak.) — 46. U. a. Dying love. (Az elhaló szerelem.) — 47. John ERDÉLYI: Spring song. (Tavaszi dal.) — 48. P. GYULAI: A flower I would say. (Virágnak mondanálak.) — 49. J. BAJZA: Autumn song. (Őszi dal.) — 50. Miklós MÁRKUS: Song of sorrow. (Carmen lugubre.) — 51. Daniel BERSZENYI: My share in life. (Az én osztályrészem.) — 52—53. A. PETŐFI: Song of the dogs and wolves. (Kutyák és farkasok dala.) — 54. M. TOMPA: The bird to its brood. (A madár fiaihoz.) — 55. Joseph KISS: A grave. (Egy sír.) — 56. J. ARANY: To my boy. (Fiamnak.) —

57. *A. PETŐFI: The ruins of the inn. (A csárda romjai.) — 58. Jules SÁROSSY: On my birthday. (Ingeborg önszületése napján.) — 59. A. PETŐFI: The forest home. (Az erdei lak.) — 60. U. a. From afar. (Távolból.) — 61. A. PETŐFI: My dreams. (Álmaim.) — 62. J. LÉVAY: To forget. (Felejténi.) — 63. C. TÓTH: In the evening. (Este.) — 64. A. PETŐFI: Streamlet and stream. (Forrás és folyam.) — 65. U. a. The good old landlord. (A jó öreg korcsmáros.) — 66. U. a. Sweet joy. (Édes öröm, ittalak már.) — 67. U. a. What is the use. (Mi haszna.) — 68. John VAJDA: From the grave. (Sír-ból.) — 69. J. ARANY: Birthday thoughts. (Névnapi gondolatok.) — 70. A. PETŐFI: In my native land. (Szülőföldemen.) — 71. U. a. On the Danube. (A Dunán.) — 72. P. GYULAI: On a sick bed. (Betegágyon.) — 73. Louis CSÁKTORNYAI: From secret songs. (?) — 74. C. SZÁSZ: Nightingale's song. (Fülemile dala.) — 75. J. LÉVAY: A tear. (A köny.) — 76. J. EÖTVÖS: Minstrel and king. (Dalnok és király.) — 77. M. VÖRÖSMARTY: Bird voices. (Madárhangok.) — 78. A. PETŐFI: The dream. (Az álom.) — 79. C. KISFALUDY: My native country's charming bounds. (Honvág.) — 80. M. VÖRÖSMARTY: The beauteous flower. (A szép virág.) — 81. A. PETŐFI: In the forest. (Vadonban.) — 82. C. TÓTH: The sun gives life. (Naptól virít.) — 83. A. PETŐFI: You cannot bid the flower. (A virágnak megtiltani nem lehet.) — 84. My horse has lost an ironshoe. (Leesett a fakólovam patkója.) — 85. A. PETŐFI: At the funeral. (Temetésen szól az ének.) — 86. Mary dear, Mary dear. (Mariskám, Mariskám.) — 87. A. PETŐFI: How vast this world. (Ez a világ amilyen nagy.) — 88. Not a mother bore thee. (Nem anyától lettél. Népdal.) — 89. A. PETŐFI: On on ass the shepherd rides. (Megy a juhász számarón.) — 90. U. a. The lowering clouds. (Ereszkedik le a felhő.) — 91. U. a. Into the kitchen door I strolled. (Betfordultam a konyhába.) — 92. U. a. Through the village. (A faluban utcahosszat.) — 93. U. a. Drunk for the country's sake. (Részegség a hazáért.) — 94. U. a. Shepherd boy, poor shepherd boy. (Juhászlegény, szegény juhászlegény.) — 95. J. BAJZA: Apotheosis. — 96. P. GYULAI: Dear captain mine... (Hadnagy uram...) — 97. M. VÖRÖSMARTY: A Summons. (Szózat.) — 98. A. PETŐFI: National song. (Nemzeti dal.) — 99. M. VÖRÖSMARTY: A hymn. (Hymnus.) — 100. A. PETŐFI: The thought torments me. (Egy gondolat bánt engemet.) — 101. Fr. KÖLCSEY: Hymn. (Hymnus.) — 102. A. PETŐFI: Farewell. (Bucsó.) — 103. J. EÖTVÖS: Farewell. (Bucsó.) — 104. M. VÖRÖSMARTY: The song from Fót. (Fóti dal.) — 105. C. TÓTH: Forward. (Előre.) — 106. M. VÖRÖSMARTY: The homeless. (A hontalan.) — 107. A. PETŐFI: War song. (Csata-dal.) — 108. J. EÖTVÖS: Mohács. — 109. John GARAY: The magyar lady. (A magyar hölgy.) — 110. M. VÖRÖSMARTY: The forsaken mother. (Az elhagyott anya.) — 111. U. a. The magyar poet. (A magyar költő.) — 112. A. PETŐFI: I dream of gory days. (Véres napokról álmodom.) — 113. J. ARANY: Beggar song. (Koldus ének.) — 114. A. PETŐFI: If God. (Ha az Isten.) — 115. M. VÖRÖSMARTY: To Francis Liszt. (Liszt Ferenchez.) — 116. J. BAJZA: A sigh. (Sóhajtás.) — 117. A. PETŐFI: I am a Magyar. (Magyar vagyok.) — 118. M. VÖRÖSMARTY: Solomon's curse. (Salamon átka.) — 119. J. GARAY: The pilgrim. (A zarán-

dok.) — 120. A. PETŐFI: A holy grave. (Szent sir.) — 121. C. SZÁSZ: To my fatherland. (Hazámhoz.) — 122. M. VÖRÖSMARTY: Beautiful Helen. (Szép Ilonka.) — 123. J. ARANY: Mistress Ágnes. (Ágnes asszony.) — 124. U. a. Call to the ordeal. (Tetemrehívás.) — 125. U. a. Ladislaus V. (V. László.) — 126. U. a. Clara Zach (Zách Klára.) — 127. Eugene RÁKOSI: Judith and Holofernes. (J. és H.) — 128. J. ARANY: The hero Bor. (B. vitéz.) — 129. U. a. Midnight duel. (Az éjféli párbaj.) — 130. P. GYULAI: Midnight visit. (Éji látogatás.) — 131. M. TOMPA: Burial. (Temetés.) — 132. A. PETŐFI: The last charity. (Az utolsó alamizsna.) — 133. Ladislaus TORKOS: The stone saint. (A kőszent.) — 134. J. ARANY: The romance of the bee. (A méh románca.) — 135. J. GARAY: Kont. — 136. Louis TOLNAI: The stepdaughter. (A mostoha lány.) — 137. J. KISS: Judith Simon. (S. J.) — 138. M. VÖRÖSMARTY: The hero's grave. (A hős sírja.) — 139. Ladislaus NÉVY: The ruby peak. (A rubintorony.) — 140. Anton VÁRADY: The bells of Strassbourg. (A strassburgi harangok.) — 141. D. BEZSENYI: A prayer. (Fohászkodás.) — 142. J. ERDÉLYI: A song. (Dalünnepen.) — 143. E. ÁBRÁNYI: Good friday. (Nagypénteken.) — 144. A. PETŐFI: At the end of the year. (Az év végén.) — 145. U. a. Two brothers. (Két testvér.) — 146. U. a. Wolf adventure. (Farkaskaland.) — 147. U. a. At the hamlet's outskirts. (Falu végén kurta kocsmá.) — 148. U. a. Ragged heroes. (Rongyos vitézek.) — 149. M. VÖRÖSMARTY: The slav student's song. (A tót diák dala.) — 150. A. PETŐFI: The magyar noble. (A magyar nemes.) — 151. C. SZÁSZ: Hungarian music. (Magyar zene.) — 152. A. PETŐFI: The imprisoned lion. (A rab oroszlán.) — 153. U. a. Who would believe. (Ki gondolná, ki mondaná.) — 154. U. a. If born a man, then be a man. (Ha férfi vagy, légy férfi.) — 155. C. TÓTH: Death. (Halál.) — 156. J. ARANY: The minstrel's sorrow. (A dalmok búja.) — 157. M. VÖRÖSMARTY: The hoary gipsy. (A vén cigány.) — 158. M. TOMPA: At an auction. (Árverésen.) — Verses fordítás. — Jelzete: P. o. hung. 1335-ig.

LOEW WILLIAM N. Magyar poetry.

594. Magyar poetry. Selections from hungarian poets. Translated by William N. Loew. New-York (1908). Amerikai Magyar Népszava.

8-r. 510, XI. l. Tartalom: I. *Poems of love.* 1. Alexander PETŐFI: At the end of September. (Szeptember végén.) — 2. Alexander ENDRÓDI: Forgotten song. (Feledett dal.) — 3. Paul GYULAI: A flower I would say. (Virágnek mondanálak.) — 4. U. a. To a lady. (Barátnőmhöz.) — 5. Francis KÖLCSÉY: In Wilhelmine's Album. (Vilma emlékkönyvébe.) — 6. A. PETŐFI: My love. (Száz alakban.) — 7. Michael VÖRÖSMARTY: The maidens sorrow. (A kis leány baja.) — 8. A. ENDRÓDI: Haidé. — 9. A. PETŐFI: O, judge me not. (Meg ne ítélj.) — 10. Anthony RADÓ: Good-by. (Egy kézszorítás.) — 11. A. PETŐFI: In the forest. (Vadonban.) — 12. P. GYULAI: I am weary. (Fáradt vagyok.) — 13. Koloman TÓTH: If my tears. (Hogy ha titkolt.) — 14. M. VÖRÖSMARTY: Dying love. (Az elhaló szerelem.) — 15—18. Alexander KISFALUDY: Love songs. (I. Kesergő szerelem. 1. Mint a szarvas, kit megére. 2. Ott, ahol én nevelkedtem. II. Boldog szerelem: 1. Más a világ ábrázolja.)

2. Nézd e rózsát, bimbójában.) — 19. P. GYULAI: To Mary. (Marihoz.) — 20. A. PETŐFI: My wife and my sword. (Feleségem és kardom.) — 21. U. a. The rosebush trembles. (Reszket a bokor.) — 22. Louis CSÁKORTORNYAI: From secret songs (?). — 23. Ludwigh DÓCZY: Glory. (Dicsőség.) — 24. Géza ZICHY: A song. (Dal.) — 25. P. GYULAI: I long to see you once again. (Szeretnék még egyszer látni.) — 26. L. DÓCZY: What is a kiss? («A csók» c. vígjátékból.) — 27. A. PETŐFI: Fair maiden of a village fair. (Szép vidéknek szépséges a leánya.) — 28. Charles SZÁSZ: Although not fair. (Ne légy te szép.) — 29. M. VÖRÖSMARTY: Revery. (Ábránd.) — 30. Gregorius CZUCZOR: Blue violet. (Viola, kék violaszál.) — 31. U. a. Pretty girl. (Szép leány.) — 32. P. GYULAI: Remembrance. (Emlék.) — 33. Ch. SZÁSZ: Yea, be proud. (Légy büszke, büszke.) — 34. U. a. The tresses of they jet-black hair. (Éjhajadnak.) — 35. Joseph KOMÓCSY: Woe him. (Jaj annak.) — 36. P. GYULAI: Wonder not. (Rajtam ne csodálkozzatok.) — 37. Joseph KISS: The kiss. (A csók.) — 38. Johann WOHL: How I should like to die. (Még szeretnék halni.) — 39. Joseph LÉVAY: To forget. (Felejtteni.) — 40. Alexander VACHOTT: A complaint. (Panasz.) — 41. LÉVAY: Love's memory. (Szerelem emléke.) — 42. Joseph BAJZA: Lenke's song. (Lenke dala.) — 43. John BULLA: I still love. (Szeretem én.) — 44. Julius RUDNYÁNSZKY: Sweet dream. (Édes álom.) — 45. Andrew PAP: To a young girl. (Egy fiatal leányhoz.) — 46. Victor DALMADY: Why conceal? (Miért titkolod?) — 47. M. VÖRÖSMARTY: The dark eye. (Fekete szem.) — 48. Julius KÉRI: Ye stars, bright stars. (Ti csillagok [?]). — 49. Joseph HEVESI: Midnight hour. (Éjfélt ütött.) — 50. Gabriel DÖBRENTÉY: Hussar song. (Huszárdal.) — 51—52. Nicolas MÁRKUS: Songs. (Dalok.) — 53. Emerich GÁSPÁR: Approaching steps. (Lépéseket hallok.) — 54. Julius SZÁVAY: God does not forbid. (Az isten se tiltja.) — 55. M. VÖRÖSMARTY: Hair, lip, eye. (Haj, száj, szem.) — 56—58. Ladislaus INCZÉDY: Songs. (Dalok: 1. Oh, nem az a bú halálos. 2. Mint harmat a rózsabimbón. 3. Hogyha néha szerelemről.) — 59. Géza UDVARDY: She was beautiful. (Szép volt midőn.) — 60. Julius SZENTESSY: Love. (Szerelem.) — 61. Samuel NYILAS: Serenade. (Enyém a dal.) — 62. Béla SZÁSZ: A sweet sound. (Egy édes hang.) — 63. Charles BEREZC: A city romance. (Városi románc [?]). — 64. Aladár BENEDEK: The flowers withered. (A virágok elhervadának.) — 65. Gerő SZÁSZ: There is no hell. (Nincsen pokol.) — 66. Count G. ZICHY: Farewell serenade. (Bucsi szerenád.) — 67. G. SZÁSZ: Ah! this moment. (Ah, a percek.) — 68. William GYÖRÝ: Love me. (Csak te szeress engemet.) — 69. G. UDVARDY: The sun's rays loved her. (Szerette a napfény.) — 70. Nicolas SZEMERE: I do not watch. (Én nem lesem.) — 71. William ZOLTÁN: Sound of music. (Hegedűszó.) — 72—73. Joseph CSUKÁSI: Songs. (Dalok Arankához: 1. Mért repülnek mind tehozzád? 2. Országába a tavasz.) — 74—76. Louis PALÁGYI: Songs. (Dalok: 1. Kérdezd, miért borul el arcom. 2. Ha tűnt szerelemnek emléke hegedt már. 3. Egy szélfuvallat megrázta a bokrot.) — 77. Julius SÁROSY: Songing for spring. (Tavaszcím.) — 78. Michael SZABOLCSKA: Maud (?). — 79. John DENGÍ: Song. (Sűrű erdő hűvösében bolyongok.) — 80. John VAJDA: I see thee. (Látlak én még.) — 81. Louis TOLNAY: How

- I love you. (Hogy mint szeretlek én.) — 82. John ERDÉLYI: Your kerchief's red. (Piros a te kendőd.) — 83. M. SZABOLCSKA: Why wert thou not born? (Mért nem születted te?) — 84. Louis BARTÓK: If by frail maiden. (Ha gyarlóságból megbánt a lány.) — 85. P. GYULAI: When she departed. (Midőn elindult.) — 86. C. TÓTH: Book-lore is yours. (Ti nagyon tanultok.) — 87. Ladislaus TORKOS: Only me. (Csak engem szeret.) — 88. HIA-DOR: If I where rich. (Volnék gazdag.) — 89—90. J. RUDNYÁNSZKY: Songs. (1. Te türelem, te jóság. 2. Ketten vagyunk.) — 91. Stephen RÓNAY: Glory and love. (Dicsőség és szerelem.) — 92. PÁSZTÓI: You said. (Azt mondtad.) — 93. B. SZÁSZ: One year later. (Egy év múlva.) — 94. J. BULLA: What do you care? (A virágnak.) — 95. Charles ZILAH: The wind has cased. (Elült a szél.) — 96. Louis CSÁKORTNYAI: Remain as the rose. (Maradj.) — 97. V. DALMADY: The first kiss. (Az első csók.) — 98. ERDÉLYI: A song. (Dalünnepen.) — 99. Edmond JAKAB. Resignation. (Kibékülés.) — 100. Joseph EÖTVÖS: My last will. (Végrendelet.) — 101. Cornelius ÁBRÁNYI Jr.: To forget. (Felejtteni.) — II. *Poems of nature, life, fancy and phantasy.* 102. A. VACHOTT: The poet. (A költő.) — 103. A. PETŐFI: My songs. (Dalaim.) — 104. Ch. SZÁSZ: In memory of little Ellen. (A kis Ilona emlékezete. II.) — 105. J. ARANY: Birthday thoughts. (Névnapi gondolatok.) — 106. Augustin GREGUSS: An old story. (Régi történet.) — 107. J. VAJDA: Solitude. (Magány.) — 108. N. MÁRKUS: Song of sorrow. (Carmen lugubre.) — 109. M. VÖRÖSMARTY: On the death of a little child. (Kis gyermek halálára.) — 110. A. PETŐFI: Longing for death. (Halálvágy.) — 111. J. ARANY: To my boy. (Fiának.) — 112. Paul DÖMÖTÖR: True poetry. (Az a költői. V. ö. a 158. sz. költeményt.) — 113. A. PETŐFI: Curse and blessing. (Átok és áldás.) — 114. Ch. SZÁSZ: Fifty years. (Ötven év.) — 115. J. LÉVAY: A tear. (A köny.) — 116. A. PETŐFI: Sweet joy. (Édes öröm, ittalak már.) — 117. U. a. The maniac. (Az őrült.) — 118. Ch. SZÁSZ: Song in the night. (Dal az éjben.) — 119. Daniel BERZSENYI: A prayer. (Fohászkodás.) — 120. W. GYÖRY: A migrating bird. (Elszállt madár.) — 121. A. PETŐFI: The good old Landlord. (A jó öreg korcsmáros.) — 122—123. Louis PÓSA: Two little stories. (Két kis történet. [?]) — 124. Emil ÁBRÁNYI: I am. (Contra vim mortis.) — 125. J. KOMÓCSY: At the bear of a girl. (Egy leánya ravatalánál.) — 126. A. PETŐFI: Aunt Sarah. (Sári néni.) — 127. C. TÓTH: Death. (Halál.) — 128. C. ÁBRÁNYI: Nameless heroes. (Névtelen hősök. [?]) — 129. A. PETŐFI: Two brothers. (Két testvér.) — 130. J. ARANY: The minstrel's sorrow. (A dalmok búja.) — 131. Maurus JÓKAI: Apotheosis. — 132. J. SÁROSY: On my own birthday. (Ingeborg ünnepnapja.) — 133. P. GYULAI: Advice. (Tanács.) — 134. J. LÉVAY: The unbidden guest. (A hivatlan vendég.) — 135. E. ÁBRÁNYI: Good Friday. (Nagypénteken.) — 136. A. PETŐFI: At the end of the year. (Az év végén.) — 137. U. a. The Hamlet's outskirts. (Falu végén kurta kocsmá.) — 138. U. a. The magyar noble. (A magyar nemes.) — 139. M. VÖRÖSMARTY: The slav student's song. (Tót deák dala.) — 140. A. PETŐFI: The imprisoned lion. (A rab oroszlán.) — 141. U. a. If born a man, then be a man. (Ha férfi vagy, légy férfi.) — 142. C. TÓTH:

Pale woman. (Sápadt asszony.) — 143. A. PETŐFI: My wife is dead. (Meghalt a feleségem.)¹ — 144. F. KÖLCSEY: Vanitatum Vanitas. — 145. L. INCZÉDY: A dreamy song. (Ábrándos dal.) — 146. Julius VÉRTESY: A broken toy. (El-tört játékszer.) — 147. Ladislaus BUDAY: A fleeting song. (Egy röpké dal.) — 148. A. RADÓ: Aboo. (Abú.) — 149. E. ÁBRÁNYI: Royal wedding. (Királyok násza.) — 150. Andrew KOZMA: The woman, cold. (Hideg asszony.) — 151. Eugene HELTAI: My own statue. (Az én szobrom.) — 152. Edward PAP: The tragedy of a poet. (A költő tragédiája [?]). — 153. M. VÖRÖSMARTY: Desire. (Vágy.) — 154. J. ARANY: A quiet song. (Csöndes dal.) — 155. A. VACHOTT: A child's dreams. (Gyermek álmai.) — 156. C. TÓTH: My oath. (Eskü.) — 157. Paul BOZZAI: A last sigh. (Végsóhaj.) — 158. P. DÖMÖTÖR: Poetical is. (Az a költői. V. ö. a 112. sz. költeményt.) — 159. Emil MAKAI: The end. (Vége.) — 160. N. SZEMERE: I am happy. (Boldog vagyok.) — 161. Zoltan BALOGH: My verses. (Az én költészetem.) — 162. Otto HERPELI: To hope. (Remélni.) — 163. A. BENEDEK: Revery. (Merengés.) — 164. J. LÉVAY: When I am dead. (Ha meghalok.) — 165. E. ÁBRÁNYI: Smiling. (Mosoly.) — 166. Charles SZOMORY: A good old song. (Régi nóta.) — 167. A. RADÓ: The muse. (Múzsza.) — 168. John FÖLDEVÁRY: To my beloved ones. (Enyéimhez.) — 169. E. MAKAI: The tears. (Könyvek.) — 170. Andrew TÓTH: Parting. (Válás.) — 171. J. VAJDA: Farewell. (Búcsú.) — 172. J. KOMÓCSY: When once the grave's. (Ha engem.) — 173. Joseph PRÉM: First meeting. (Első találkozás.) — 174. A. KOZMA: A story. (Mese.) — 175. A. ENDRÓDI: Deep in thought. (Elborultam néha.) — 176. U. a. Too late. (Késő.) — 177. Fruzina SZALAY: Confession. (Vallomás.) — 178. D. BERZSENYI: My share in life. (Osztályrészem.) — 179. IDUNA: Teach me. (Tanítsatok.) — 180. J. RUDNYÁNSZKY: Come death. (Jövel, halál.) — 181. Julius VARSÁNYI: At night. (Az éjben.) — 182. J. LÉVAY: A white Sove. (Fehér galamb.) — 183. U. a. In a graveyard. (A temetőn.) — 184. IDUNA: Visions. (Viziók?) — 185. A. TÓTH: Let they respond (?). — 186. J. ARANY: Morn and eve. (Reg és est.) — 187. Ch. SZÁSZ: The winter. (Télben.) — 188. E. ÁBRÁNYI: The laurel tree. (Babérfa.) — 189. J. ARANY: The captive stork. (A rabgolya.) — 190. A. PETŐFI: On the Danube. (A Dunán.) — 191. Michael TOMPA: Village hours. (Falusi órák.) — 192. F. KÖLCSEY: Even-song. (Esti dal.) — 193. C. TÓTH: Autumn days. (Őszi idő.) — 194. E. JAKAB: The bush and the wind. (A bokor és a szél.) — 195. P. GYULAI: The clouds. (A felhők.) — 196. J. ERDÉLYI: Spring song. (Tavaszi dal.) — 197. A. PETŐFI: Voices from Eger. (Egri hangok.) — 198. J. BAJZA: Autumn song. (Őszi dal.) — 199. O. GYULAI: In a village. (Falun.) — 200. A. PETŐFI: At home. (Házamban.) — 201. M. VÖRÖSMARTY: The beautiful flower. (A szép virág.) — 202. U. a. Bird voices. (Madárhangok.) — 203. C. TÓTH: In the evening. (Este.) — 204. A. PETŐFI: What use? (Mi haszna, hogy a csoroszlya.) — 205—206. U. a. Song of the dogs and wolves. (Kutyák és farkasok dala.) — 207. C. SZÁSZ: Nightingale's song. (Fülemile dal.) — 208. A. PETŐFI: The

¹ Tévesen Petőfinek tulajdonított magyar-latin diákvers.

forest home. (Az erdei lak.) — 209. S. RÓNAY: For whom this mourning? (Kié a gyász.) — 210. A. PETŐFI: The ruins of the inn. (A csárda romjai.) — 211. U. a. Streamlet and stream. (Forrás és folyam.) — 212. U. a. 'Tis night. (Éj van.) — 213. M. TOMA: The bird to its brood. (A madár fiaihoz.) — 214. — J. ARANY: The child and the rainbow. (A gyermek és a szivárvány.) — 215. M. VÖRÖSMARTY: The bitter cup. (Keserű pohár.) — 216. G. ZICHY: Death. (Egy asszony halt meg.) — 217. A. PETŐFI: From afar. (Távolban.) — 218. J. ARANY: Look not on me. (Oh, ne nézz rám oly sötéten.) — 219. Alexander SZABÓ: Memento. — 220. V. DALMADY: It is not then. (Nem akkor fáradsz el.) — 221. A. PETŐFI: Twilight. (Alkony.) — 222. J. KISS: A grave. (Egy sír.) — 223. A. PETŐFI: Wolf adventure. (Farkaskaland.) — 224. Gustav LAUKA: The evening bells. (Esti harangozásokor.) — 224. a M. TOMPA: The cypress. (Cziprus.) — 225. M. SZABOLCSKA: The autumn eve. (Őszi estén.) — 226. E. JAKAB: The blessed house. (Az áldott ház.) — 227. Louis BARTÓK: When roaming in the forest. (Ha bujdosol az erdőben.) — 228. J. SZÁVAY: Sere leaves. (Hervadt levelek.) — 229. L. BARTÓK: Thou vale. (Te völgy.) — 230. A. RADÓ: In the Campagna. (A Campagnában.) — 231. A. PETŐFI: The evening. (Est.) — 232. M. VÖRÖSMARTY: Night and star. (Éj és csillag.) — 233. Ch. SZÁSZ: Winter twilight. (Téli alkony.) — 234. S. PALÁGYI: In the forest. (Erdőben.) — 235. A. PETŐFI: The wind. (A szél.) — 236. J. ARANY: End of autumn. (Ősz végén.) — 237. U. a. The comforter. (A vigasztaló.) — 238. L. TORKOS: The west. (Nyugat felé.) — 239. J. ARANY: The desert willow. (A pusztai fűz.) — 240. P. GYULAI: At a vintage. (Szüreten.) — 241. J. RUDNYÁNSZKY: Time flies. (Fut az idő.) — 242. Fr. SZALAY: Evening song. (Esti dal.) — 243. A. GREGUSS: Autumn greeting. (Őszi köszöntő.) — 244. V. DALMADY: The summer's eve. (Lesz még elég nyári este.) — 245. J. VAJDA: In the forest of Vaál. (A vaáli erdőben.) — 246. A. PETŐFI: The alföld. (Az alföld.) — 247. Andrew PAP: Swan song. (Hattyúdal.) — 248. M. TOMPA: Autumn scene. (Őszi tájnak.) — 249. J. VAJDA: From the grave. (A sírból.) — 250—252. A. ENDRŐDI: From the «cricket songs». (A «Tücsök dalok»-ból. 1. Járunk a virágos tavaszban. 2. Körülragyog a kikelet pompája. 3. Úgy néha-néha visszavárom.) — 253. P. GYULAI: God bless thee. (Áldjon meg az isten.) — 254. A. ENDRŐDI: Autumn song. (Őszi dal.) — 255. A. PETŐFI: On a railroad. (Vasúton.) — 256. O. HERPEI: Spring. (Tavaszi.) — 257. P. DÖMÖTÖR: Winter and summer. (Tél és nyár.) — 258. M. TOMPA: Winter time, summer time. (Télen, nyáron.) — 259. A. PETŐFI: My dreams. (Álmaim.) — 260. A. KOZMA: The imprisoned bird. (Mit daloljon.) — 261. J. RUDNYÁNSZKY: In the street. (Az utcán.) — 262. C. TÓTH: Animal literature. (Állatirodalom.) — 263. M. SZABOLCSKA: Hortobágy, my Hortobágy. (Hortobágyon.) — 264. E. ÁBRÁNYI: The death of the butterfly. (A pillangó halála.) — III. *Folksongs*. 265. Of many a girl. (Volt szeretőm.) — 266. A star is but a star. (Azért csillag.) — 267. [A. PETŐFI]: My little flute. (Kis furulyám.)¹ — 268. Were I a brook-

¹ Az utolsó szak nem a PETŐFI-é.

let. (Volnék csak én.) — 269. My hat I pulled. (Kalapom a szememre vágom.) — 270. I curse thee not. (Nem átkozlak.) — 271. The bobolink's nest. (Káka tövén költ a ruca.) — 272. I would come to see thee. (Elmennék én tihozzátok.) — 273. In morning's dawn. (Hajnalban, hajnal előtt.) — 274. Thy image. (Képeddel alszom el.) — 275. How I would like to plough. (Szeretnék szántani.) — 276. The raven on good friday laves. (Nagypénteken mossa holló a fiát.) — 277. Warning. (Ne menj rózsám a tarlóra.) — 278. The starry sky. (Csillagos az ég.) — 279. My father's dead. (Nincsen apám, nincsen anyám.) — 280. In forest and in meadow green. (Zöld erdőben, zöld mezőben.) — 281. Three stars are in the sky. (Három csillag.) — 282. A. PETŐFI: You cannot bid the flower. (A virágnak megtiltani nem lehet.) — 283. Not a mother. (Nem anyától lettél.) — 284. To sleep, to sleep. (Álom, álom, édes álom.) — 285. Strike up, gipsy! (Húzd rá, cigány.) — 286. Mary dear. (Mariskám, Mariskám.) — 287. Hearest thou me körösher maid. (Hallod-e te körösi lány.) — 288. Thee I love. (Szeretlek én egyetlen egy virágom.) — 289. I will yet see the day. (Megérem még azt az időt.) — 290. A. PETŐFI: The leaf is falling. (Hull a levél.) — 291. Charles KISFALUDY: Beauceous, brightly shining star. (Hej ti fényes csillagok.) — 292. Nine it has struck. (Kilencet ütött az óra.) — 293. The maid I loved. (Volt szeretőm, de már nincsen.) — 294. Swallow beat against her pane. (Repülj fecském ablakára.) — 295. A. PETŐFI: Into the kitchen door I strolled. (Befordultam a konyhába.) — 296. Over all the globe. (Az ég fölött, a föld színén.) — 297. In my garden. (Kis kertemben rozmarinogot ültettem.) — 298. They have laid his corpse. (Kitették a holtestet.) — 299. A. PETŐFI: Through the village. (A faluban utcahosszat.) — 300. Down into the corn-field. (Búza közé.) — 301. J. ARANY: A mousehued steed I had of old. (Volt nekem egy daruszörű paripám.) — 302. [Gaspard. BERNÁTH]: In the lowland. (Az alföldön halászlegény vagyok én.) — 303. [A. PETŐFI]: It's raining. (Esik, esik, esik.) — 304. Through the woods. (Ézt a kerek erdőt járom én.) — 305. A. PETŐFI: The lowering clouds. (Éreszkedik le a felhő.) — 306. Look, my rose. (Nézz rózsám, a szemembe.) — 307. How bright the stars. (Jaj, de fényes csillag ragyog az égen.) — 308. Ch. KISFALUDY: On Tisza's shore. (A Tiszának kies partján.) — 309. Dainty, sweet, forget-me-not. (Kék nefelejts.) — 310. Danube's waters, Tisza's waters. (A Duna, a Tisza de zavaros.) — 311. [A. PETŐFI]: A rose-bush on the hillside grows. (Rózsabokor a domboldalon.) — 312. Mornful is the day. (Bús ez idő.) — 313. [A. PETŐFI]: Thou art, thou art. (Te vagy, te vagy barna kis lány.) — 314. U. a. At the funeral. (Temetésre szól az ének.) — 315. Rosy, rosy, rosy. (Piros, piros, piros.) — 316. The swallow swiftly flies. (Szálldogál a fecske.) — 317. Forest, forest. (Erdő, erdő.) — 318. A. PETŐFI: How vast this world! (Éz a világ amilyen nagy.) — 319. Come in, my rose! (Gyere be rózsám, gyere be.) — 320. In all the world one sweet girl. (Csak egy kis lány.) — 321. A. PETŐFI: On an ass the shepherd rides. (Megy a juhász számaron.) — 322. U. a. Bargain. (Alkú.) — 323. It's after easter. (Husvét után.) — 324. Marosh river gently flows. (Maros vize folyik csendesen.) — 325. A cap of red velvet. (Piros bársony a süvegem.) — 326. Beau-

teous in the forest. (Ákkor a szép az erdő, mikor zöld.) — 327. C. TÓTH: The sun gives life. (Naptól virít.) — 328. All night long I drank good wine. (De jó bort ittam az este.) — 329. [A. PETŐFI]: Love is, love is a dark pit. (A szerelem, a szerelem.) — 330. Louis Kossuth sends uns greeting. (Kossuth Lajos azt üzenete.) — 331. Fair exchange. (Jaj, be szennyes.) — 332. High in the air. (Magasan repül a daru.) — 333. In the churchyard of Ormód. (Végigmentem az ormódi temetőn.) — 334. Elemér BORÚTH: Weeping-willow twigs. (Szomorú fűz ága.) — 335. A. PETŐFI: Happy night. (Boldog éjjel.) — IV. *Ballads and romances*. 336. J. ARANY: The legend of the wonderful hunt. (Buda halála. VI. ének.) — 337. U. a. The bards of Wales. (A walesi bárdok.) — 338. A. ENDRÓDI: After death. (A halál után.) — 339. M. VÖRÖSMARTY: Beautiful Helen. (Szép Ilonka.) — 340. J. EÖTVÖS: Minstrel and king. (Dalnok és király.) — 341. J. ARANY: Ladislaus V. (V. László.) — 342. W. GYÖRY: The second wife. (A második asszony.) — 343. J. EÖTVÖS: The frozen child. (A megfagyott gyermek.) — 344. J. ARANY: Mistres Agnes. (Ágnes asszony.) — 345. U. a. Call to the ordeal. (Tetemrehívás.) — 346. U. a. Bor the hero. (Bor vitéz.) — 347. Eugene RÁKOSI: Judith and Holofernes. (J. és H.) — 348. J. ARANY: Clara Zach. (Zách Klára.) — 349. P. GYULAI: A midnight visit. (Éji látogatás.) — 350. Anthony VÁRADY: Christ in Rome. (Krisztus Rómában.) — 351. J. ARANY: Midnight duel. (Éjféli párbaj.) — 352. M. TOMPA: Burial. (Temetés.) — 353. John GARAI: Kont. — 354. J. ARANY: The romance of the bee. (A méh románcja.) — 355. J. KISS: Judith Simon. (Simon Judith.) — 356. — A. PETŐFI: The last charity. (Az utolsó alamizsna.) — 357. L. TOLNAI: The stepdaughter. (A mostohalány.) — 358. M. VÖRÖSMARTY: The hero's grave. (A hős sírja.) — 359. J. KISS: Christ. (Krisztus.) — 360. L. TORKOS: The stone saint. (A kőszent.) — 361. Ladislaus NÉVY: The ruby peak. (A rubint torony.) — 362. A. VÁRADY: The bells of Strassbourg. (A strassburgi harangok.) — 363. C. ÁBRÁNYI jr.: The king and the poet. (Király és költő?) — 364. J. KISS: Miss Agatha. (Ágota kisasszony.) — 365. Gr. SZÁSZ: A modern Delilah. (Egy Deliláról.) — 366. A. SZABÓ: In the confessional. (Gyónás.) — 367. J. ARANY: The mother of Mathias Hunyadi. (Mátyás anyja.) — 368. Béla Joseph TÁRKÁNYI: Coriolanus. — 369. John GARAY: The veteran. (Az obsitos.) — 370. Ch. KISFALUDY: The sorrowing husband. (A bánkódó férj.) — 371. J. KISS: The song of the sewing machine. (Mese a varrógépről.) — 372. Alexander CSIZMADIA: The fire is all ablaze. (Tűzben.) — 373. Ch. SZÁSZ: Christ before Pilate. (Krisztus Pilátus előtt.) — 374. M. TOMPA: Icarus. (Ikarusz.) — 375. J. ARANY: Rachel's lamentation. (Ráchel siralma.) — 376. J. KISS: Jehovah. (Jehova.) — 377. Julius REVICZKY: The death of Pan. (Pán halála.) — V. *Patriotic songs and hymns*. — 378. M. VÖRÖSMARTY: The living statue. (Az élő szobor.) — 379. A. PETŐFI: My fatherland. (Hazám.) — 380. M. TOMPA: The stork. (A gólya.) — 381. Coloman LISZNYAI: Sweet fatherland. (Édes hazám.) — 382. A. PETŐFI: The fallen statue. (A ledőlt szobor.) — 383. U. a. The god of the magyars. (A magyarok istene.) — 384. Ch. KISFALUDY: Mohács. — 385. Rakoczy march. (Rákóczi-induló.) —

386. M. VÖRÖSMARTY: A summons. (Szózat.) — 387. A. PETŐFI: National song. (Nemzeti dal.) — 388. M. VÖRÖSMARTY: The forsaken mother. (Az elhagyott anya.) — 389. A. PETŐFI: One thought torments me. (Egy gondolat bánt engemet.) — 390. J. EÖTVÖS: Farewell. (Búcsú.) — 391. J. BAJZA: Apotheosis. — Fr. KÖLCSEY: Hymn. (Hymnus.) — 392. J. ARANY: Beggar song. (Koldus ének.) — 393. P. GYULAI: Dear captain mine. (Hadnagy uram.) — 394. J. EÖTVÖS: Mohács. — 395. J. GARAY: The magyar lady. (A magyar hölgy.) — 396. M. VÖRÖSMARTY: The magyar poet. (A magyar költő.) — 397. U. a. The homeless. (A hontalan.) — 398. J. BAJZA: A sigh. (Sóhajtás.) — 399. A. PETŐFI: War song. (Csatadal.) — 400. J. GARAY: The pilgrim. (A zarándok.) — 401. M. VÖRÖSMARTY: Solomon's curse. (Salamon.) — 402. A. PETŐFI: If God. (Ha az Isten.) — 403. M. VÖRÖSMARTY: The song from Fót. (Fóti dal.) — 404. A. PETŐFI: Farewell. (Búcsú.) — 405. M. VÖRÖSMARTY: A hymn. (Hymnus.) — 406. A. PETŐFI: I am a magyar. (Magyar vagyok.) — 407. U. a. A holy grave. (A szent sír.) — 408. Ch. SZÁSZ: To my fatherland. (Hazámhoz.) — 409. C. TÓTH: Forward. (Előre.) — 410. P. GYULAI: On a sick bed. (Betegágyon.) — 411. A. PETŐFI: I dream of gory days. (Véres napokról álmodom.) — 412. M. VÖRÖSMARTY: To Francis List. (Liszt Ferenchez.) — 413. A. PETŐFI: Drunk for the country's sake. (Részegség a hazáért.) — 414. U. a. Who would believe? (Ki gondolná, ki mondaná.) — 415. Ch. SZÁSZ: Hungarian music. (Magyar zene.) — 416. Ch. KISFALUDY: My native country's charming bounds. (Szülőföldem szép határa.) — 417. A. PETŐFI: In my native land. (Szülőföldemen.) — 418. U. a. The dream. (Az álom.) — 419. M. VÖRÖSMARTY: The hoary gipsy. (A vén cigány.) — 420. A. PETŐFI: Ragged heroes. (Rongyos vitézek.) — 421. G. ZICHY: A burial in foreign lands. (Temetés külföldön.) — 422. J. BAJZA: Farewell. (Isten hozzád.) — 423. KUNOSS: Wanderers song. (Vándor-dal.) — 424. E. ÁBRÁNYI: To the american Hungarians. (Az amerikai magyarokhoz.) — Verses fordítás. — Jelzete: P. o. hung. 1261 md.

PHILLIPS HENRY: Volk-songs.

595. Folk-songs translated from the acta comparationis litterarum universarum. By Henry Phillips jr. Philadelphia. Printed for private circulation. 1885.

16-r. 37 l. A kis kötet magyar, oláh és cigány népdalfordításokat tartalmaz a MELTZL-féle Összehasonlító Irodalomtörténeti Lapok nyomán. A magyar népdalok, melyek nem az eredeti szöveg, hanem a MELTZL német fordításai nyomán készültek, a 7—22. lapon vannak lenyomatva és a következők: 1. Halcyon joys are o'er me shed. (ERDÉLYI: A nép költészete. Pest 1869, 112 l., Acta Comparationis 1877, 422 l.) — 2. I ne'er have robbed nor hurt my betters. (ERDÉLYI: 272 l. A. C. 382 l.) — 3. Of what use is town or state. (ERDÉLYI: 103 l. A. C. 448 l.) — 4. Golden life a maiden leads. (ERDÉLYI: 139 l. A. C. 503 l.) — 5. Tell me how to safely reach thee. (ERDÉLYI: ? l. A. C. 910 l.) — 6. Wretched comrade, void of rest. (ERDÉLYI: 139 l. A. C. 597 l.) — 7. Poor, dear Berki! who'll reply. (ERDÉLYI: 139 l.)

A. C. 567 l.) — 8. Though but sixteen years y bear. (ERDÉLYI: 139 l. A. C. 663 l.) — 9. On no head should curse of God. (ERDÉLYI: 209 l. A. C. Nova Series 68 l.) — 10. Now beneath this clan I falt. (ERDÉLYI: 83 l. A. C. N. S. 68 l.) — 11. Broad the rolling Danube speeds. (ERDÉLYI: 115 l. A. C. N. S. 98 l.) — 12. Come, come my pretty birdie. (ERDÉLYI: 129 l. A. C. N. S. 98 l.) — 13. Seek out Szegedin's Csarda's sign. (ERDÉLYI: 297 l. A. C. N. S. 99 l.) — 14. Pretty Ilona. (ERDÉLYI: 129 l. A. C. N. S. II. 31 l.) — 15. Tell me comrade. (ERDÉLYI: 300 l. A. C. N. S. II. 143 l.) — 16. I'm a laddie, poor and deft. (ERDÉLYI: 237 l. A. C. N. S. II. 143 l.) — 17. Seated in the spin-room high. (?) — 18. I'm a widow's girl. (ARANY-GYULAI: Népköltési gyűjtemény I. 339 l. A. C. N. S. VI. 31 l.) — 19. Sultry heats are on us now (?) — 20. Hath the night turned to red day? (ERDÉLYI: 34 l. A. C. N. S. III. 94 l.) — 21. The meads must ripen'neath the blaze. (ERDÉLYI: 34 l. A. C. N. S. III. 95 l.) — Verses fordítás. — Jelzete: P. o. hung. 1258.

VÁLLYI NORA és STUART M. DOROTHY. Magyar poems.

596. Magyar poems. Selected and translated from the hungarian with biographical notes. By Nora de Vályi and Dorothy M. Stuart. London. E. Marlborough & Co. 1911.

8-r. 108 l. A. VÁMBÉRY előszavával. Tartalma: 1—2. Sándor KISFALUDY: Two love songs. (Boldog szerelem 2. és ?.) — 3. Mihály CSOKONAI: To hope. (A reményhez.) — 4. Dániel BERZSENYI: Ode. (Fohászkodás.) — 5. Károly KISFALUDY: Mohács field. (Mohács.) — 6. Ferenc KÖLCSEY: Vanitas vanitatum. — 7. Hymn. (Hymnus.) — 8. Mihály VÖRÖSMARTY: To a dreamer. (A merengőhöz.) — 9. The call of the fatherland. (Szózat.) — 10. Br. József EÖTVÖS: A last Testament. (Végrendelet.) — 11. János ARANY: Rachel's lamentation. (Ráchel siralma.) — 12. To my son. (Fiának.) — 13. Balled of king Ladislas. (V. László.) — 14. Patience and courage. (Enyhülés.) — 15. Mihály TOMPA: To the stork. (A gólyához.) — 16. The bird to his sons. (A madár fiaihoz.) — 17. Sándor PETŐFI: A thought torments me. (Egy gondolat bánt engemet...) — 18. Thoughts of a patriot. (A hazáról.) — 19. National song. (Nemzeti dal.) — 20. The hungarian noble. (A magyar nemes.) — 21. József LÉVAY: Kelemen. (Mikes.) — 22. Pál GYULAI: A cry in darkness. (A három árva.) — 23. János VAJDA: An autumn reverie. (Őszi tájék.) — 24. Károly Szász: Iduna. — 25. Kálmán TÓTH: Forward! (Előre!) — 26. Death. (Halál.) — Jelzete: P. o. hung. 1513 ma.

WÉKEY SIGISMUND. A grammar of the hungarian language.

597. A grammar of the hungarian language with appropriate exercises, a copious vocabulary, and Specimens of Hungarian Poetry. By Sigismund Wékey, late aide-de-camp to Kossuth. London. Trelawny Saunders; Newyork, John Wiley. 1852.

8-r. XII, 149 l. Nyomtatta John Edward Taylor, Londonban. A 124—149 l. Költemények — Poetry, magyarul s angol verses fordításban: 1. VÖRÖSMARTY:

An appeal. (Szózat. Ford. W. JUFFRAY.) — 2. PETŐFI: My death. (Halálom. PULSZKY-ék könyvéből.) — 3. U. a. Arise, hungarians! (Nemzeti dal. Ford. J. C. TAYLOR.) — 5. U. a. My songs. (Dalaim. Ford. F. W. NEUMANN.) — 6. To Kossuth. (Kossuth. Ford. u. a.) — 7. BAJZA: Apotheosis. — Br. EÖRVÖS József: Farewell. (Bucsú. Ford. W. J.) — Jelzete: L. hung. 997.

2. ESPERANTO.

HUNGARA poemaro.

598. Hungara poemaro. I. Esperantigis D-ro R. Fiedler, A. de Marich kaj pr.-ro Adolfo Altenburger. — II. (Petőfi kajero.) Esperantigis D-ro R. Fiedler, A. de Marich kaj pr.-ro Rudolfo Rajczy. Budapest, Nagy Sándor könyvnyomdájából. [1907.]

8-r. 16, 8 l. Tartalom: I. füzet. 1. Johano ARANY: La Velsaj bardoj. (A walesi bárdok.) Ford. Rajmondo FIEDLER és Augusto de MARICH. — 2. Mihaelo SZABOLCSKA: Preĝado. (Imádság [?]) Ford. Augusto Marich. — 3. Johano ARANY: Kvietigo. (?). Ford. Rajmondo FIEDLER. — 4. Danielo BERZSENYI: Preĝo. (Fohászzkodás.) Ford. Rajmundo FIEDLER. — 5. Aleksandro PETŐFI: Ĉu kredus iu. (Ki gondolná, ki mondaná.) Ford. Rajmundo FIEDLER. — 6. U. a. Majesta nokto. (Fönséges éj.) Ford. Adolfo ALTENBURGER. — 7. La lestej floroj. (Az utósó virágok.) Ford. Adolfo ALTENBURGER. — II. 8. U. a. Nacia kanto. (Nemzeti dal.) Ford. Rajmundo FIEDLER és Augusto de MARICH. — 9. Fino del' septembro. (Szeptember végén.) Ford. Rajmundo FIEDLER. — 10. La drinkejo maljunaĝa. (Falu végén kurta kocsmá.) Ford. Rudolfo RAJ CZY. — 11. U. a. Terure estus. (Egy gondolat bánt engemet.) Ford. Rajmundo FIEDLER és Augusto de MARICH. — 12. U. a. Enterigo kanto sonas. (Temetésre szól az ének.) Ford. Augusto MARICH. — Verses fordítás. — (Esperantista universala biblioteko. No. 1. és 4.) — Jelzete: L. eleg. g. 260d.

3. FRANCIA.

EJURY, CHARLES D'. Poésies classiques hongroises.

599. Poésies classiques hongroises (Magyares). Traduites en français par Charles d'Ejury. II—V. 1904—1908. Pozsony (Presbourg), Hongrie.

8-r. 4 kötet 23, (2); (4), 88, (4); 61, (3); (8), 70 l. Ny. Etienne Eder, u. o. Tartalom: II. kötet. 1. PETŐFI [Sándor]: Or ça, garçons... (Barátimhoz.) — 2. Vous m'assurez... (Barátim vagytok...) — 3. Je possède un très aimable... (Két testvér.) — 4. Ma fortune adverse... (K... Vilmos barátomhoz.) — 5. Le luth du poète est saint. (Vahot Sándorhoz.) — 6. Je ne veux pas pourrir ainsi. (Tüz.) — 7. Sur la pleine de la mer. (Csöndes tenger rónaságán.) — 8. A[lexandre] KISFALUDY: L'amour et l'amitié (?). — 9. PETŐFI: Heureux à qui le sort a donné. (Élet, halál.) — 10. Jadis et maintenant! (Egykor és most!) — 11. Je suis à toi. (Te az enyém, én a

tied.) — 12. Comme il se dépêche... (Mint lőt-fut a boldogság után...) — 13. Si j'étais montagne! (A völgy s a hegy.) — 14. TÓTH [Kálmán]: Je repose ma tête... (Édes anyám...) — 15. MADÁCH: Est-ce donc un rang douteux... (Az ember tragédiája. 2032—2035, 2039—2046. sor.) — 16. KISFALUDY: Toi seul raison... (?) — 17. PETŐFI: Sois maudit. (Költő lenni, vagy nem lenni.) — 18. Est-ce moi qui croyais jadis... (Mily szép a világ!) — 19. TÓTH [K.]: J'écoute sans émotion. (Mély bú.) — 20. PETŐFI: Lá-bas, lá-bas... (A hegyek közt.) — 21. EÖTVÖS [József]: Qui est en bonne santé... (A gondolatokból.) — 22. A. KISFALUDY: Ici-bas fleurissent partout. (?) — 23. PETŐFI: La mine est obscure. (Világosságot!) — 24. L'arc-en-ciel rayé. (A téli esték.) — 25. Il avait lutté. (A bilincs.) — 26. Sons de violon. (Dinom-dánom.) — 27. De ma vie la guerre. (Háború volt...) — 28. JÓKAI [Mór]: Vieille chanson... (Régi dal, régi dal régi dicsőségről.) — 29. ARANY [János]: Vigeaigrade! (Toldi szerelme. VII. ének, 20. szakasz második fele. 21. szakasz első hat és 22. szakasz utolsó két sora.) — III. kötet. I. BERZSENYI [Dániel]: Dieu! (Fohászzkodás.) — 2. PETŐFI: Le buisson à l'orage. (A bokor a viharhoz.) — 3. BAJZA [József]: Dieu! toi qui as vu... (Fohászzkodás.) — 4. En quel lieu naïtra. (Nyugosztaló.) — 5. Quand les vicissitudes du mauvais sort. (A hit.) — 6. VÖRÖSMARTY: Taisez-vous et que le chant s'arrête. (Az emberek.) — 7. PETŐFI: De mon mépris... (A világ és én.) — 8. Quand Dieu créa. (Felhő és csillag.) — 9. MADÁCH: Ne souhaite pas même. (Az ember tragédiája 761—772 sor.) — 9a. Quelle mixtion miraculeuse. (Az ember tragédiája 2071—2074. vers.) — 10. Si l'homme s'est avili... (Az ember tragédiája 3912—3917. sor.) — 11. Voyez donc, quelle engeance. (Az ember tragédiája 1777—1787. sor.) — 12. PETŐFI: Si tu es homme. (Ha férfi vagy, légy férfi.) — 13. Depuis que je me suis marié. (Amióta én megházasodtam.) — 14. Aujourd'hui c'est une année. (Ma egy éve...) — 15. Comment puis-je être de bonne humeur. (Hogy volna kedvem...) — 16. Une telle femme me convient. (Ilyen asszony való nekem.) — 17. Voilà mon épouse. (?) — 18. Il me sépare de toi. (Búcsú a nőtlenségtől.) — 19. ARANY: Ainsi que l'oisillon. (Itthon.) — 20. PETŐFI: Il fait froid. (Hideg, hideg van ott kinn.) — 21. Qu'est-ce qu'était pour moi l'amour? (Mi volt nekem a szerelem?) — 22. VÖRÖSMARTY: Une pauvre femme. (A szegény asszony könyve.) — 23. PETŐFI: Il est un petit cabaret. (Falu végén kurta kocsmá.) — 24. Eh pourquoi me bâclez-vous la route. (Miért zárjátok el az utamat?) — 25. Destin, ouvre-moi... (Sors, nyiss nekem tért...) — 26. Notre monde est le jardin de Dieu. (Én.) — 27. BERZSENYI: Ô toi, jadis fort magyar. (A magyarokhoz.) — 28. BAJZA: Sois au désespérant... (Egy nőhöz.) — 29. PETŐFI: Le monde est-il donc vraiment créé? (Bölcselkedés és bölcseség.) — 30. Est-ce que l'âme est l'amant. (Szeretője-e vajjon...) — 31. Qu'est-ce que la douleur. (A bánat?) — 32. Qu'est-ce que la gloire? (Mi a dicsőség?) — 33. Le coeur se gèle. (Mégfagy a szív, ha nem szeret.) — 34. KÖLCSEY: Deux génies nous guident. (Remény s emlékezet.) — 35. BAJZA: Sur les champs abondants. (Jelen és múlt.) — 36. VÖRÖSMARTY (helyesen ARANY János): Les sages des temps bien reculés. (Gondolatok a béke-

kongresszus felől.) — 37. KÖLCSEY: Buwons quand s'obscurcit. (Bordal.) — 38. PETŐFI: Le créateur bat déjà longtemps le Magyar. (Rég veri már a magyart a teremtd.) — 39. SZÉKÁCS: Ne te soucie pas du peuple. — 40. PETŐFI: Ôtez-vous de là. (A magyarok istene.) — 41. Je suis à toi. (Honfidal.) — 42. VÖRÖSMARTY: Qui est-tu, qui marches dans des chemins non-fréquentés? (A hontalan.) — 43. PETŐFI: Jeunes amis, que Dieu vous bénisse. (Részegség a hazáért.) — 44. BAJZA: L'émigrant regarde tristement en arrière. (Isten hozzád!) — 45. PETŐFI: Allons, allons au tombeau. (Rab hazának fia.) — 46. J'ai atteint ce que l'homme peut jamais atteindre. (El-értem, amit ember érhet el.) — 47. Loin, loin, loin, d'où nous vient l'oiseau. (Szent sír.) — 48. Saint de notre patrie. (Rákóczi.) — 49. Quand chez les Français... (Beaurepaire.) — 50. VÖRÖSMARTY: Aime la patrie. (Honszere-tet.) — 51. À cause de ce que la liberté. (Harc dal.) — 52. ARANY: Je marche de seuil en seuil. (Koldus-ének.) — 53. CSOKONAI: Un rebelle! — 54. PETŐFI: À peine le jour commençait à poindre. (Búcsú.) — 55. SZÁSZ [Károly]: Je n'apprends plus aucunes nouvelles de toi. — 56. PETŐFI: Si loin que l'astre. (Isten csodája.) — 57. Au sommet d'une haute montagne. (A ledölt szobor.) — 58. Je rêvai de la guerre. (Háborúval álmodám.) — 59. TÓTH [Kálmán]: Oh! ce fut un jour affreux. (Az aradi gyásznap.) — 60. KISFALUDY K: Ô toi, charmante, belle frontière de mon pays natal! (Szülőföldem szép határa.) — 61. PETŐFI: Ma mère a peur. (Imádságom.) — 62. VÖRÖSMARTY: La chanson de Foth. (A fóti dal.) — 63. BAJZA: Dans ton passé il n'est de joie. (Sóhajtság.) — 64. PETŐFI: J'ai revu enfin de nouveau le sol de ma naissance. (Kiskúnság.) — 65. Sa Majesté Dobzse László. (Dobzse László.) — 66. De temps en temps mes rêves sont en effet affreux. (Álmaim.) — 67. Il descendit sur la terre l'ange le plus beau. (Kard és lánc.) — 68. BAJZA: Le monde est la jardin de la joie et de la peine. (Gyász és öröm.) — 69. ARANY [János]: Je cultive tranquillement. (Kertben.)* — 70. PETŐFI: Dieu du ciel. (Világgyüöllet.) — 71. Le poète et la colère du destin. (Az utósó alamizsna.) — 72. TOMPA: Devine, ô Sort! qu'est-ce que je demande de toi? — 73. PETŐFI: Pourquoi est-tu si fier, palais? (Palota és kunyhó.) — 74. Femme blonde, femme blonde. (Szőke asszony, szőke asszony.) — 75. Je fis mon paquet. (Fölszedtem sátorfám.) — 76. Il était jadis un pauvre garçon. (Volt egy szegény fiú.) — 77. VÖRÖSMARTY: Si tu a reposé ton âme virile. (Keserű pohár.) — 78. PETŐFI: Dieu, as-tu créé plus de tels coeurs. (Szivem.) — 79. EÖTVÖS [József]: Qui est-ce qui va de nuit si tard. (A megfagyott gyermek.) — 80. PETŐFI: Il n'y a depuis hier. (Az árva lány.) — 81. Je suis assis sur une montagne. (Hegyen ülök.) — 82. Il n'est pas ainsi comme il était. (Változás.) — 83. Vois-tu, vois tu. (Őszi éj.) — 84. Il n'y a de tel chagrin que mon chagrin. (Búm és örömem.) — 85. Je me promène dans les champs. (A virágok.) — 86. J'accorde quelquefois les nerfs de mon luth. (Temetőben.) — 87. Le désert est tout comme la tête d'un très vieux roi (A sivatag koronája.) — 88. Ne soyez pas fâchées contre moi. (A leánykákhoz.) — 89. Souvent absorbé d'une profonde méditation. (Dalaim.) — 90. TOMPA: Tel l'orage lui-même. (Farsangban.) — 91. PETŐFI: Si dieu un

beau jour. (Ha az isten.) — 92. Une tombe pour moi. (Halálvágy.) — 93. À peine était-il matin. (Még alig volt reggel.) — 94. Pour quoi donc suis-je encor sur la terre. (Mért vagyok én még a világon.) — 95. Quand je mourrai. (Simon.) — 96. Tu as dit, ma mère. (Jövendölés.) — 97. **BAJZA** [József]: Or, ils reposent, ces hommes-héros. (Apotheosis.) — 98. **KISFALUDY K[ároly]**: Ô champ de deuil. (Mohács.) — 99. **PETŐFI**: Pourquoi chantez-vous encore. (Mit daloltok még, ti jámbor költők.) — 100. Le roi des rois c'est l'instabilité. (Mulandóság.) — 101. Toi, ô plaine infini. (A csárda romjai.) — 102. Adieu, mensonge délicieux. (Meny és föld.) — 103. Où donc sont les Hellènes. (Homér és Osszián.) — 104. C'est un temps automnal. (Az utósó virágok.) — 105. **ARANY** [János]: Quand les vagues courent. (A hajótörött.) — 106. **PETŐFI**: Quelqu'un s'est tué. (Téli világ.) — 107. Ma mère, ma mère, ô toi. (Anyám, anyám.) — *IV. kötet.* 1. **PETŐFI**: Le buveur. (A borozó.) — 2. Toast. (Felköszöntés.) — 3. A la fête de Paul l'ermite. (Pálnapkor.) — 4. Le mort vivant. (Élő halott.) — 5. Reproche. (Szemrehányás.) — 6. Méditation. (Merengés.) — 7. Sur la terre la neige. (Egri hangok.) — 8. Dans ma maladie. (Betegségemben.) — 9. Dans ma chambre. (Szobámban.) — 10. Mes vers. (Verseim.) — 11. Amour et vin. (Szerelem és bor.) — 12. Si vous ne vouliez m'attrister. (Barátni, csak vigasztalással.) — 13. Le temps est vraiment puissant. (Hatalmas orvos az idő.) — 14. Pendant l'amusement. (Mulatság közben.) — 15. Monde abominable. (Gyalázatos világ.) — 16. Au village. (Falun.) — 17. Le dernier homme. (Az utósó ember.) — 18. Le bon vieux cabaretier. (A jó öreg kocsmáros.) — 19. La jeunesse. (Ifjúság.) — 20. Reconnaissez-moi donc enfin. (Ismerjetek meg.) — 21. Est-ce toi? (Gyermekkori barátnémhoz.) — 22. Fontaine et fleuve. (Forrás és folyam.) — 23. J'avis cru que seulement. (Azt hívtm, hogy.) — 24. Je suis tombé bien loin. (Messze estem.) — 25. Je n'ai aucune envie. (A költő s a szőlővessző.) — 26. Tu as créé le nouveau monde. (Megteremtéd lelkem új világát.) — 27. Ô toi, belle fillette. (Szép vidéknek szépséges leánya.) — 28. C'était un dimanche. (Vasárnap volt.) — 29. Farouche nuit d'hiver. (Téli éj.) — 30. Dans la forêt. (Erdőben.) — 31. Comme les nues au ciel. (Mint felhők a nyári égen.) — 32. Le monde ne me comprend pas. (Nem ért engem a világ.) — 33. Une seule pensée me tourmente. (Egy gondolat bánt engemet.) — 34. Triste nuit. (Szomorú éj.) — 35. Y aura-t-il des fruits sur l'arbre. (A magyar ifjakhoz.) — 36. Lyre et sabre. (Lant és kard.) — 37. Le vent. (A szél.) — 38. Les nues. (A felhők.) — 39. Il est revenu. (Újjonnan visszajött a régi baj.) — 40. Je t'ai déjà bu. (Édes öröm, ittalak már.) — 41. Que j'ai souhaité. (Kit feledni vágytam.) — 42. Guerriers en guenilles. (Rongyos vitézek.) — 43. Je suis ici-bas. (Bányában.) — 44. La cigogne. (A gólya.) — 45. Je serais bien une eau. (Lennék én folyóvíz.) — 46. Le vin de l'étrier. (Búcsúpohár.) — 47. Au temps. (Az időhöz.) — 48. A l'entrée de l'automne. (Ősz elején.) — 49. Le triste vent de l'automne. (Beszél a fákkal a bús őszi szél.) — 50. L'homme. (Az ember.) — 51. En carrosse, à pied. (Hintón és gyalog.) — 52. A la colère. (A haraghoz.) —

53. Y-a-t-il une poignée de terre. (Van-e egy marok föld.) — 54. Le lion captif. (A rab oroszlán.) — 55. Le 15/III. 1848. (15. március 1848.) — 56. Dans l'une de mes mains. (Bordal.) — 57. Mon épouse et mon sabre. (Feleségem és kardom.) — 58. 1848. — 59. Pourquoi accompagnes-tu? (Miért kísérsz?) — 60. La race poltronne. (A gyáva faj, a törpe lelkek.) — 61. Le peuple magyar. (A magyar nép.) — 62. Vie ou mort. (Élet vagy halál.) — 63. Un temps laid. (Hideg idő, hűs őszi éj.) — 64. Il est là l'automne. (Itt van az ősz, itt van újra.) — 65. Au combat. (Csatában.) — 66. Qui le dirait, qui le croirait. (Ki gondolná, ki mondaná.) — 67. L'idéal. (Ideál.) — 68. Eau et vin. (Víz és bor.) — 69. La nation magyare. (A magyar nemzet.) — 70. Comme la malédiction incarnée. (Mint megfogalmazott átok.) — 71. La mort est venue. (Jött a halál.) — *V. kötet.* PÉTERFI: 1. Le premier chant. (Az első dal.) — 2. Deux voyageurs. (Két vándor.) — 3. A L... (L...né.) — 4. A la fin de l'hiver. (Tél végén.) — 5. Un soir chez nous. (Egy estém otthon.) — 6. Chant de comédien. (Szinész-dal.) — 7. Espèce de chant de cygne. (Hattyúdál-féle.) — 8. Adieu à la comédie. (Bucsu a színészettől.) — 9. Le pays bas. (Az Alföld.) — 10. Le vagabond. (A csavargó.) — 11. Un hiver à Debreczen. (Egy telem Debreczenben.) — 12. Mes nuits. (Éjszakáim.) — 13. Buvoons. (Igyunk.) — 14. Mon amour est une mer. (Szerelmem zúgó tenger.) — 15. Toi, tu étais là ma fleur. (Te voltál egyetlen virágom.) — 16. A elle. (Hozzá.) — 17. Aux Hongrois de l'étranger. (A külföld magyarjaihoz.) — 18. Mon amour. (Az én szerelmem.) — 19. Pourquoi ne suis-je pas né. (Miért nem születtem ezer év előtt.) — 20. A mes parents. (Szülőimhez.) — 21. Je suis la fleur sauvage. (A természet vadvirága.) — 22. Que dit le sage. (Mit szól a bölcs.) — 23. Qu'est tu devenue. (Hová levél.) — 24. La solitude. (Magány.) — 25. Je me plaignais donc. (Panaszkodám hát?) — 26. Quand me fait fort mal. (Midőn nagyon bánt.) — 27. T'attendrai-je donc en vain. (Hiába várlak hát.) — 28. Le renom. (Hír.) — 29. A mes bons camarades. (Azokhoz az én jó pesti pajtásaimhoz.) — 30. L'apparence et la réalité. (Szin és való.) — 31. Allons au grand air. (Ki a szabadba!) — 32. Pain bis. (Fekete kenyér.) — 33. Mon amant est un garçon propre. (A szeretőm nyalka gyerek.) — 34. Le coeur du poète. (Virágos kert a költő szive.) — 35. Moi et le soleil. (Én és a nap.) — 36. Le gentilhomme hongrois. (A magyar nemes.) — 37. De la patrie. (A hazáról.) — 38. Il fait nuit. (Éj van.) — 39. Cher monsieur médecin. (Drága orvos úr.) — 40. Il y avait de plus excellents. (Voltak sokkal jelesebbek, mint én.) — 41. J'étais chez elle. (Nála voltam.) — 42. J'avoue. (Mégvallom, hogy.) — 43. Le monde est une forêt. (Vadonerdő a világ.) — 44. Je n'ai pas le droit. (Nincs jogom, hogy.) — 45. En cent formes. (Száz alakba.) — 46. Mon coeur est le drapeau. (Szerelmemnek lobogója.) — 47. Un froid matin d'automne. (Őszi reggel járok a szabadban.) — 48. Sur la campagne glanée. (A letarlott.) — 49. Il se tut enfin. (Elnémult a fergeteg.) — 50. L'aliéné. (Az örült.) — 51. J'avais des amis. (Voltak barátim.) — 52. Je connais beaucoup d'hommes. (Sok embert ismerek.) — 53. Regardez là! (Oda nézzetek.) — 54. Dans ma tête il fait nuit. (Fejemben éj van.) — 55. J'ai abandonné la ville. (Elhagy-

tam én a várost.) — 56. Rossignols et alouettes. (Csalogányok és pacsirták.) — 57. Je suis amoureux. (Szerelmes vagyok én.) — 58. Un temps automnal, couvert. (Borús, ködös őszi idő.) — 59. Quelques jours courts. (Egy pár rövid nap.) — 60. Les fleurs sont affligées. (Búsulnak a virágok.) — 61. Quand la chaîne tombe. (Mikor a lánc lehull.) — 62. Un matin désagréable d'automne. (Kellemetlen őszi reggel.) — 63. Le ciel étoilé est bleu-clair azuré. (Világoskék a csillagos éjszaka.) — 64. Je rêve aux jours ensanglantés. (Véres napokról álmodom.) — 65. Le buisson tremble. (Reszket a bokor.) — 66. Les poètes du XIX. siècle. (A XIX. század költői.) — 67. Je suis magyar. (Magyar vagyok.) — 68. Au nom du peuple. (A nép nevében.) — 69. De la patience. (A türelemről.) — 70. La forêt. (Az erdőnek madara van.) — 71. Je vois les prairies. (Látom kelet leggazdagabb virányit.) — 72. Cette montagne. (Amott az a hegy.) — 73. Le drapeau abandonné. (Az elhagyott zászló.) — 74. Or, ma colombe, tu permettras. (Már galambom engedj meg.) — 75. La poésie. (A költészet.) — 76. Vie bigarrée. (Tarka élet.) — 77. De nouveau une larme. (Ismét köny.) — 78. Le compagnon voyageur. (A vándor legény.) — 79. En quelque manière. (Valahogy.) — 80. Jusqu'à quand dormiras tu. (Meddig alszol még hazám.) — 81. Le prisonnier. (A rab.) — 82. Partons d'ici. (El innét, el e városból.) — 83. Vie tranquille. (Csendes élet.) — 84. Mon premier amour. (Első szerelmem.) — 85. Méditation. (Tűnődés.) — 86. Qui m'a pris. (Mi lelt.) — 87. Je regarde, regarde dehors. (Nézek, nézek kifelé.) — 88. Monsieur Paul Pathó. (Pathó Pál úr.) — 89. Que fais-tu là? (Mit csinálsz, mit varrogatsz ott?) — 90. La pousta en hiver. (A puszta télen.) — 91. Je me repose à l'ombre du rosier. (Szerelmemnek rózsafája.) — 92. La mort de l'hiver. (A tél halála.) — 93. La bise souffle. (Süvölt a zivatar.) — 94. A la liberté. (A szabadsághoz.) — 95. La mer s'est soulevé. (Föltámadott a tenger.) — 96. Je vois déjà que tout le monde. (Már minékünk ellenségünk.) — 97. En mon lieu natal. (Szülőföldemen.) — 98. Le jugement. (Az ítélet.) — 99. Sus! (Föl.) — 100. Révolution. (Forradalom.) — 101. Un jardin inculte. (Elpusztuló kert ott a vár alatt.) — 102. Le vieux porte-drapeau. (A vén zászlótartó.) — 103. Quatre jours tonnait le canon. (Négy nap dörgött az ágyú.) — 104. Sus, à la guerre sainte! (Föl a szent háborúra.) — 105. Temps horrible. (Szörnyű idő.) — Prózai fordítások. Jelzete: P. o. hung. 574. b.

GAUTHIER F. E.: Les grands poètes hongrois.

500. Les grands poètes hongrois. Arany—Petoefi. Traduction en vers par F. E. Gauthier. Paris. Paul Ollendorff. 1898.

8-r. 254 l. Tartalma: 1. **PETŐFI:** A Arany János. (Arany J.-hoz.) — 2. **ARANY János:** Toldi. — 3. **Alexandre PETŐFI:** Depuis bien longtemps. (Rég veri már a magyart a teremtdő.) — 4. A la fin de septembre. (Szeptember végén.) — 5. Triste nuit. (Szomorú éj.) — 6. Le noble hongrois. (A magyar nemes.) — 7. Chant national. (Nemzeti dal.) — 8. Une idée. (Egy gondolat bánt engemet.) — 9. Le champ du sang. (Vérmező.) — 10. Jean le héros. (János vitéz.) — Verses fordítások. Jelzete: P. o. hung. 695 x.

HARLEZ, C. de: Poésies hongroises.

601. Poésies hongroises traduites avec un aperçu historique par C. de Harlez. Louvain. J. B. Ista. 1895.

8-r. 140 l. Tartalom: 1. Chant de la conquête de la Pannonie. (Pannonia megvételéről szóló ének.) — 2. Chant populaire à l'occasion de l'élection du roi Mathias Hunyadi. (Pesti gyerekek utcai éneke Hunyadi Mátyásnak királlyá választásakor.) — 3. Chant en souvenir de la mort du roi Mathias. (Emlékdal Mátyás király haláláról.) — 4. TINÓDI [Sebestyén]: Captivité et délivrance du roi Sigismund. (História Zsigmond császárnak fogságáról és szabadulásáról. 1—22., 52—147. sor.) — 5. J. ARANY: Toldi. (Lefordítva I. és II. ének teljesen; [III. és IV. énekből rövid kivonat]; V. ének 1—12., 15—16. szakasz. V. ének 1—7. szakasz, 8. szakasz első fele,¹ 9—21. szakasz; VII. ének 1—3. szakasz [a többiből, valamint az egész VIII. énekből rövid kivonat]; IX. ének 8—14. szakasz [a többiből s az egész X. énekből rövid kivonat]; XI. ének 2—4., 7—20. szakasza [az 5—6. szakasz tartalma néhány szóval jelezve]; XII. ének 16. szakasza utolsó két sorától végig [az ének első része rövid kivonatban].) — 6. PÉTŐFI (sic): Les deux voyageurs. (Két vándor.) — 7. Au pays. (Hazámban.) — 8. A[uguste] GREGUSS: Les deux soeurs. (A testvérek.) — 9. Les deux mères. (Két anya.) — 10. Le fils affligé. (Bús fiú.) — 11. Le vieux buveur. (Vén ivó.) — 12. A Alexandre Petőfi. (Petőfi Sándorhoz.) — 13. Le solitaire. (A remete.) — 14. Science et puissance. (Villankák XXX.) — 15. Le vantard. (Villankák XXXI.) — 16. Joie et douleur. (Villankák XXIII.) — 17. Le papillon. (A lepke.) — 18. Le savant. (A tudós.) — 19. [Michel] VÖRÖSMARTY: Le berger et le jeune pâtre. (A juhász és bojtár. [Az utolsó 3 verssor hijján].) — 20. Appel patriotique. (Szózat.) — 21. La mère abandonnée. (Az elhagyott anya.) — 22. [Daniel de] BERZSENYI: À la noblesse soulevé. (A fölkelt nemességhez.) — 23. Aux Magyars. (A magyarokhoz.) — 24. François de KÖLCSEY: Hymne patriotique. (Hymnus.) — 25. Michel LATKÓCZY: Sous le murier. (Az eperfa alatt.) — 26. André PAJER: Le soleil et la lune. (Nap és hold.) — 27. François KAZINCZY: La libre Erdélie. (A szabad Erdély.) — 28. Alexandre VACHOT: Rêves d'enfant. (Gyermek álmai.) — 29. André VÁSÁRHELYI: A la vierge Marie. (Ének a szűz Máriához.) — 30. La légende de Ste Catherine. (Sz. Katalin legendája. Részlet 1617—1674. vers.) — 31. François PÉCHY: Louange de St. Nicolas. (Laus sancti Nicolai 1—4., 29. szakasz.) — 32. André BATIZI: Du souvenir de la mort. (A halálról való emlékeztetés.) — Chant nationaux des Szekelys:² 33. Chant de moissonneurs. (Nosza rajta, frissen a búzamezőre.) — 34. Chanson à boire. (Szeretem az újbort.) — 35. Chant du Székely. (Székej vagyok, szabad bércek lakója.) — 36. Heures de chagrin. (Jó éjszakát, jó éjszakát.) — 37. Le mauvais sujet.

¹ A második fél kihagyását következő jegyzettel okolja meg a finyás fordító: «Je passe un quatrain d'un goût un peu forcé, peignat les efforts que doit faire le sommeil pour donner le repos à la pauvre veuve.»

² KRIZA Vadrózsáiból.

(Engem ugat a kutya csak egyedül.) — 38. O! mon jardin... (Udvarom, udvarom, szép kerek udvarom.) — 39. Le retour au foyer. (Házám, házám, édős házám.) — 40. A sa fiancée. (Szép állat a lúd, magát mosogassa.) — 41. Bénédiction à la patrie. (A magyarok szent honának.) — 42. Dialogue entre époux. (Tűz villog, nap ragyog.) — 43. Le héros exilé. (Idegen országban. — Prózai fordítások. Jelzete: P. o. hung. 830 p/6.

KÁLMÁN MIKSA. Poésies hongroises.

602. Poésies hongroises de Petőfi, Arany, Vörösmarty, Tompa, Gyulai, Eötvös, Tóth, Kiss, Vajda, Váradi, Reviczky, Radó, Szabolcska, Endrődi, Szalai, Czóbel traduites par *Français Coppée, Amadée Saissy, F. E. Gauthier, Melchior de Polignac et Jean de Néthy*. Előszóval és jegyzetekkel ellátta dr. Kálmán Miksa. Budapest. Lampel Róbert (Wodianer F. és fiai). [1906.]

16-r. XXI, III l. Tartalom: 1. PETŐFI Sándor: La terre. (Mivé lesz a föld?) Ford. François COPPÉE. — 2. Qu'il est bleu. (Mi kék az ég.) Ford. Melchior de POLIGNAC. — 3. L'hiver. (Téli világ.) Ford. F. COPPÉE. — 4. Scène de csárda. (Falu végén kurta kocsmá.) Ford. ugyanaz. — 5. Qui me comprend? (Nem ért engem a világ?) Ford. ugyanaz. — 6. Ma femme et mon sabre. (Feleségem és kardom.) Ford. Amadée SAISSY. — 7. A la fin de septembre. (Szeptember végén.) Ford. F. E. GAUTHIER. — 8. Triste nuit. (Szomorú éj.) Ford. ugyanaz. — 9. Une idée me tourmente. (Egy gondolat bánt engemet.) Ford. ugyanaz. — 10. Chant national. (Nemzeti dal.) Ford. ugyanaz. — 11. Le jugement dernier. (Az ítélet.) Ford. M. de POLIGNAC. — 12. Le champ du sang. (Vérmező.) Ford. F. E. GAUTHIER. — 13. Le noble hongrois. (A magyar nemes.) Ford. ugyanaz. — 14. Jean le héros. (János vitéz, XI., XIII., XV. ének.) Ford. ugyanaz. — 15. A Arany János. (Arany Jánoshoz.) Ford. ugyanaz. — 16. ARANY János: Trente ans après. (Harminc év múlva.) Ford. M. de POLIGNAC. — 17. Toldi. (Toldi XII. ének.) Ford. F. E. GAUTHIER. — 18. L'ordalie du cadavre. (Tetemrehívás.) Ford. A. SAISSY. — 19. L'intérieur familial. (Családi kör.) Ford. M. de POLIGNAC. — 20. Tristesse muette. (Néma bú.) Ford. ugyanaz. — 21. Tristesse du poète. (A dalnok búja.) Ford. A. SAISSY. — 22. Chanson populaire. (Népdal.) Ford. M. de POLIGNAC. — 23. Ne me regarde pas. (Oh! ne nézz rám.) Ford. ugyanaz. — 24. Désirs. (Vágy.) Ford. ugyanaz. — 25. Dans le jardin. (Kertben.) Ford. ugyanaz. — 26. Consolation. (A vigasztaló.) Ford. ugyanaz. — 27. VÖRÖSMARTY: Mihály: Évocation. (Szózat.) Ford. ugyanaz. — 28. TOMPA Mihály: Ode à la cigogne. (A gólyához.) Ford. ugyanaz. — 29. L'oiseau à ses enfants. (A madár fiaihoz.) Ford. ugyanaz. — 30. GYULAI Pál: Mon lieutenant. (Hadnagy uram.) Ford. ugyanaz. — 31. Le soir. (Estve.) Ford. ugyanaz. — 32. A la frontière de Transylvanie. (Erdély határán.) Ford. ugyanaz. — 33. Soupirs. (Sóhaj.) Ford. ugyanaz. — 34. Soir d'automne. (Őszi este.) Ford. ugyanaz. — 35. Les nuages. (A felhők.) Ford. ugyanaz. — 36. Une visite nocturne. (Éji látogatás.) Ford. ugyanaz. — 37. EÖTVÖS József: Testament. (Végrendelet.) Ford. ugyanaz. — 38. TÓTH Kálmán: En avant. (Előre.) Ford. ugyanaz. —

39. A Kossuth. (Kossuthnak.) Ford. ugyanaz. — 40. Kiss József: Judith Simon. (Simon Judith.) Ford. Ugyanaz. — 41. Choeur sépulchral. (Temetési kar.) Ford. ugyanaz. — 42. Les heures s'enfuient. (Lepereg az óra.) Ford. ugyanaz. — 43. VAJDA János: La comète. (Az üstökös.) Ford. ugyanaz. — 44. Dans le bois de Vaál. (A vaáli erdőben.) Ford. ugyanaz. — 45. Solitude. (Magány.) Ford. ugyanaz. — 46. VÁRADAI Antal: Lequel? (Melyiket?) — Ford. ugyanaz. — 47. REVICZKY Gyula: Malade... (Betegen.) Ford. ugyanaz. — 48. Prêt à partir. (Útra készen.) Ford. ugyanaz. — 49. RADÓ Antal: Abis. (Abú.) Ford. ugyanaz. — 50. SZABOLCSKA Mihály: Au Grand Café. (A Grand Cafében.) Ford. ugyanaz. — 51. ENDRÓDI Sándor: La rencontre des galères. (Hajók találkozása.) Ford. ugyanaz. — 52. SZALAY Fruzina: Journées fugitives. (Tűnő napok.) Ford. ugyanaz. — 53. CZÓBEL Minka: Vers Dieu. (Isten felé.) Ford. ugyanaz. — 54. Ballades et chansons populaires: Budai Ilona. Ford. Jean de NÉTHY. — 55. Kossuth Lajos nous a fait dire. (Kossuth Lajos azt izente.) Ford. M. de POLIGNAG. — 56. Je mets mon chapeau sur mes yeux. (Kalapom szememre vágom.) Ford. ugyanaz. — Verses és prózai fordítások. (Francia könyvtár. 29. köt.) Jelzete: Paed. 4241.

NÉTHY, JEAN de: Ballades et chansons.

603. Ballades et chansons populaires de la Hongrie. Traduites par Jean de Néthy. Paris, Alphonse Lemerre, éditeur. MDCCCXCI.

8-r. 6, VI, 164 l. Ny. u. a. Tartalma: I. *Ballades populaires*. 1. Barcsai. — 2. La petite Julia. (Kis Julia.) — 3. La famille du maçon. (Kőműves Kelemenné.) — 4. Fogarasi István. — 5. Molnár Anna. — 6. Homloki Zsuzsanna. — 7. Budai Ilona. — 8. Magyarósi Tamás. — 9. János empoisonné. (?) — 10. La belle Anna du juge. (Bírószép Anna.) — 11. Bonsoir, ma bien-amiée. (Jó estét, édesem.) — 12. La plus belle fleur. (A legszebb virág.) — 13. Gál Ferus et Gál Gáspár. (Gál Ferus, Gál Gáspár.) — 14. Betlen Anna. — 15. Boriska. — 16. Ils ont tué un jeune gars. (Mégöltek egy legényt.) — 17. La belle Ilona. (Szép Ilona.) — 18. La femme du brigand. (A zsvány felesége.) — 19. La plus belle Erzsébet du monde. (Világ-szép Erzsók.) — 20. Dans la forêt de Sirok. (Siroki erdőben.) — 21. Kuris Pista. — 22. La beau Pálbeli Antal. (Pálbeli Szép Antal.) — 23. La tourterelle. (A gerlice.) — 24. La petite Lilia. (Kis Lilia?) — 25. Szócs Marcsa. — 26. Me mère a demandé en mariage... — 27. La fiancée. (A menyasszony.) — 28. Les 3 orphelins. (A három árva.) — 29. La demoiselle. (A kisasszony.) — 30. Fehér Anna. — 31. Mère et fille. (Az anya és leánya.) — 32. János. — 33. Bátor Boldizsár. — 34. Kádár Kata. — 35. Julia, la belle jeune fille. (Julia, szép leány.) — 36. Dame Bodrogi Ferenc. (Bodrogi Ferencné.) — 37. Kerekes Izsák. (Kerekes Izsák.) — 38. Gyuri Bandi. — 39. Buga Jakab. — 40. Zöld Marczi. — 41. Les trois jeunes brigands. (Három tolvaj legény.) — 42. Sobri Józsi. (Sobri Józsi nótája.) — II. *Chansons populaires*. 43. Scarabée de mai. (Cserebogár, sárga cserebogár.) — 44. Il fait soir. (Este van már, hull a csillag.) — 45. Trois écharpes blanches. (Három fehér kendőt veszek.) — 46. Envole-toi, mon hirondelle. (Repülj fecském ablakára.) — 47. Frappe,

ô Seigneur Dieu. (Verje meg az Isten szeretômnnek házát.) — 48. Des étoiles radieuses filent. (?) — 49. Lorsque j'étais un jeune garçon. (Mikor én még legény voltam.) — 50. Si j'étais rose. (Ha én rózsá volnék.) — 51. Il me faut un tombeau. (?) — 52. Sur la poussta de Hortobágy. (Hortobágyi pusztán fűj a szél.) — 53. L'aurore point. (Hajnalodik, harmatozik.) — 54. Sous le ciel, sur la terre. (Az ég alatt, a föld színén.) — 55. Tu n'es pas née d'une mère. (Nem anyától lettél.) — 56. Je suis le pêcheur du bas pays. (Az alföldön halászegény vagyok én.) — 57. Pauvre gars ne passe pas. (?) — 58. Ce n' est pas la pluie qui tombe. (Sem esô nem esik.) — 59. Dans le bosquet des roses. (PETÖFI Sándor: Rózsabokor a domboldalon.) — 60. On balait la grande rue. (Söprik már a pápai utcát.) — 61. Couvertes de neiges sont les routes. (Befújta az utat a hó.) — 62. Dans le sombre nuit des yeux noirs. (Fekete szem éjszakája.) — 63. Jaj, comme elles sont tristes, le cloches de Tarja [sic.] (Jaj, de búsan harangoznak Tarjánba.) — 64. Le ruban est un ornement léger (?). — 65. Elle se fane, la rose. (Hervad az a rózsá.) — 66. Mains villages, maintes villes j'ai traversé. (Be sok falut, be sok várost bejártam.) — 67. La canard sauvage naît sous les joncs. (Káka tövén költ a ruca.) — 68. Le temps arrivera. (Megérem még azt az időt.) — 69. Les pétales de le rose blanche s'out tombés. (Lehullott a fehér rózsá levele.) — 70. Partout où je marche. (PETÖFI: S. Amerre én járok.) — 71. Là-bas, sur la colline ronde. (?) — 72. L'attile bleu serre mon corps. (?) — 73. L'aman-dier ploie sous ses fruits mûrs. (Kidült a fa mandulástul.) — 74. A Debreczen fleurit un beau rosier. (Debreczenben díszlik egy szép rózsafa.) — 75. Devant ma porte, le beau blé vert. (?) — 76. Mon chapeau j'enfonce sur mes yeux. (Kalapom szememre vágom.) — Prózai fordítás. Jelzete: P. o. hung. 345 m.

POLIGNAC, MELCHIOR DE. Poètes hongrois.

604. Poètes hongrois. Poésies magyares de Petöfi, Arany, Tompa, Gyulai, Josef Kiss, Jules de Reviczky, Bartók, Szabolcska, Vajda, Ignotus, Ábrányi, Koloman de Tóth, Minka de Czöbel etc. etc., recueillies par Melchior de Polignac et précédées d'une Notice sur la Poésie hongroise. Préface de M. François Coppée. Paris, Paul Ollendorff, éditeur 1896.

8-r. VII, XXXI, 321 l. Nyomtatta Charles Hérissé, Évreux. Irodalom-történeti bevezetéssel. — Tartalom: 1. Alexandre PETÖFI: Le matin naît à peine. (Még alig volt reggel.) — 2. A la fin de septembre. (Szeptember végén.) — 3. Qu'il est bleu. (Mi kék az ég!) — 4. Les fleurs. (A virágok.) — 5. Heureuse nuit. (Boldog éjjel.) — 6. Depuis bien longtemps. (Rég veri már.) — 7. Un marché. (Alkú.) — 8. Une idée me tourmente. (Egy gondolat bánt engemet.) — 9. Dieu! que le monde est grand! (Ez a világ amilyen nagy.) — 10. Triste nuit. (Szomorú éj.) — 11. Je suis debout. (Itt állok a rónaközépen.) — 12. Le jugement dernier. (Az ítélet.) — 13. Crépuscule. (Alkony.) — 14. Le ciel étoilé. (A csillagos ég.) — 15. Homère et Ossian (Homér és Ossian.) — 16. Jean ARANY: J'ai déposé mon luth. (Letéstem a lantot.) — 17. L'intérieur familial. (Családi kör.) — 18. Différence. (Különb-

ség.) — 19. Le papillon. (A lepke.) — 20. Trente ans après. (Harminc év múlva.) — 21. Confrontation devant le cadavre. (Tetemre hívás.) — 22. Jusqu' à la fin. (Mindvégig.) — 23. Ne me regarde pas. (Oh! ne nézz rám oly sötéten.) — 24. Mme Agnès. (Ágnes asszony.) — 25. En automne. (Ősszel.) — 26. Désirs. (Vágy.) — 27. A mon enfant. (Fiannak.) — 28. Tristesse muette. (Néma bú.) — 29. Consolation. (A vigasztaló.) — 30. Sur la pente. (A lejtőn.) — 31. Dans le jardin. (Kertben.) — 32. Chanson populaire. (Sírva jön a magyar nóta világra.) — 33. Michel TOMPA: Ode à la cigogne. (A gólyához.) — 34. L'oiseau à ses enfants. (A madár fiaihoz.) — 35. Chanson populaire. (Télen-nyáron pusztán az én lakásom.) — 36. Paul GYULAI: Mon lieutenant. (Hadnagy uram.) — 37. A la frontière de Transylvanie. (Erdély határán.) — 38. Je te dirais!... Fleur... (Virágnak mondanálak.) — 39. Le iel est étoilé. (Csillagos az ég.) — 40. Le soir. (Estve.) — 41. En mai. (Májusban.) — 42. Soir d'automne. (Őszi este.) — 43. Noël. (Karácsonykor.) — 44. Non, pas de vin! (Ne hozd a bort!) — 45. Soupirs. (Sóhaj.) — 46. Aux vendanges. (Szüreten.) — 47. Tu n'est pas la plus belle. (Nem vagy te legszebb.) — 48. Les nuages. (A felhők.) — 49. Une visite nocturne. (Éji látogatás.) — 50. Charles SZÁSZ: Qu'importe que tu suis belle. (Ne légy te szép.) — 51. De tes cheveux. (Éj hajadnak.) — 52. Sois fière! (Légy büszke, büszke.) — 53. Gerő SZÁSZ: Souvenirs d'Anna. (Anna emlékezete. I.) — 54. Regard en arrière. (Emlékezet.) — 55. Je porte encore haut la tête. (Még fenn hordom.) — 56. Andor KOZMA: Le paysan hongrois. (A magyar paraszt.) — 57. Pour des fleurs. (?) — 58. Baron J. EÖRVÖS: Testament. (Végrendelet.) — 59. Jules VARSÁNYI: Un chant. (Egy dal.) — 60. Emil MAKAI: La ceinture. (Az öv?*) — 61. Antal VÁRADI: Lequel? (Melyiket?) — 62. Jean VAJDA: Sur la montagne. (Száll a hegyre.) — 63. La comète. (Az üstökös.) — 64. Dans le bois de Vaal. (A vaáli erdőben.) — 65. Malédiction et amour. (Látlak én még.) — 66. Souvenir de Gina. (Gina emléke XIII.) — 67. Solitude. (Magány.) — 68. Gustave LAUKA: Romance. (Románc.) — 69. Géza GÁRDONYI: La légende du vin. (A bor legendája.) — 70. Emile de ÁBRÁNYI: Le fiacre. (A bérkocsi.) — 71. Parce que tu n'a pas. (Azért, hogy nincs szebb.) — 72. Regarde ma chérie. (Kedves, nézd.) — 73. N'aie pas de rancune. (Ne vedd zokon.) — 74. Larmes. (Könyecseppek.) — 75. A la plus aimée. (A legkedvesebbek.) — 76. Ödön JAKAB: Un conseil. (Tanács?) — 77. Victor DALMADY: Le chemin radieux. (Fényes pálya.) — 78. Joseph KOMÓCSY: Entends tu les glas? (Hallod a gyászt?) — 79. Le baiser. (Csók.) — 80. Jusqu'à la mort. (Mindhalálig.) — 81. Doucement. (Lágyan zendült meg.) — 82. Nicolas RÓZSA: Non, je n'écrirais pas. (?) — 83. Comte Géza ZICHY: Renoncement. (Lemondás?) — 84. Une femme est morte. (Egy asszony halt meg.) — 85. Jules VARGHA: Il est déjà passé. (A nyugodt.) — 86. Joseph VÉSZI: L'oiseau Tsataka. (A tsataka madár.) — 87. Louis BARTÓK: Jusqu' au coucher. (Hajnalcsillag hunytáig.) — 88. Tu es la coupe des ivresses. (A gyönyörnek vagy te kelyhe.) — 89. A présent il

* Nincs meg összegyűjtött munkái közt.

faut m'oublier. (Most még feledj el.) — 90. La vie des nations. (A nemzeteknek nem tart éltek.) — 91. O Léthé! (Őszi felhők. IX.) — 92. L'été m'a attiré. (A nyár megint a föld.) — 93. Nénuphars. (Vizi liliomok. II.) — 94. Sur mer. (Hajóút.) — 95. C'était la rose hier. (Köd szürkül.) — 96. Louis DÓCZI: Le baiser. (A «Csók»-ból.) — 97. Joseph KISS: A présent c'est le soir. (Este van.) — 98. Le Christ. (Krisztus.) — 99. Hélas, pourquoi si tard? (Oh, mért oly későn?) — 100. Avec une cassette de soie. (Egy selyem kazettel.) — 101. Les heures s'enfuient. (Lepereg az óra.) — 102. Judith Simon. (Simon Judit.) — 103. Ma prière. (Az én imádságom.) — 104. Choeur sépulcral. (Temetési kar.) — 105. Janka WOHL: J'aimerais mourir. (Meg szeretnék halni.) — 106. Chanson près d'un berceau. (Bölcsődal.) — 107. Jules de KOVÁCH: Chant populaire. (Népdal.) — 108. Antal RADÓ: Abis. (Abú.) — 109. Jules de REVICZKY: Fleur fanée. (?) — 110. Résignation. (?) — 111. Les semaines passent. (Múlnak a hetek.) — 112. La destinée. (?) — 113. Le coeur. (A szív.) — 114. Malade. (Betegen.) — 115. La mort de Pan. (Pán halála.) — 116. Prêt à partir. (Útra készen.) — 117. Nouvelle vie. (Új élet.) — 118. Aladár JÉKEY: Mon rédempteur (?) — 119. Bacchanales (?) — 120. André SZABÓ: En avant les rois. (Előre, királyok.) — 121. La fête-Dieu. (Úrnapján.) — 122. A Jésus-Christ. (Jézus Krisztushoz.) — 123. Alexandre ENDRÓDI: J'ai tui (?) — 124. Chants de cigale. (Tücsökdalok. 27.) — 125. Le pèlerinage à Czell. (A czelli búcsú.) — 126. La rencontre des galères. (Hajók találkozása.) — 127. Louis PÓSA: Historiettes. (Apró történetkék.) — 128. Paul KORODA: Si l'heure douce. (Találkozó.) — 129—130. Les hommes. (Az emberek: 1. A rabok. 2. Az idegenek.) — 131. Charles SZÉCHY: Quel est le but? (?) — 132. Ces deux yeux! (?) — 133. Coloman de TÓTH: En avant! (Előre.) — 134. A Kossuth. (Kossuthnak.) — 135. La mort. (Halál.) — 136. Louis PALÁGYI: Le jeune novice. (Az ifjú szerzetes. 29—36. l.) — 137. Où est le bonheur? (Hol a boldogság?) — 138. Joie de vivre, désir de mourir (?) — 139. Izidor BARNÁ: Dans la rue. (Útcán.) — 140. Fruzina SZALAY: Journées fugitives. (Tűnő napok.) — 141. Átala de KISFALUDY: * Qu'est-ce que l'homme? — 142. Quand arrive l'automne (?) — 143. Une heure mauvaise (?) — 144. Confession (?) — 145. IDUNA: Je ne demande pas. (Megelégedés.) — 146. Etienne d'APÁTHY: Un tombeau aux champs (?) — 147. En partant. (Távozóban.) — 148. Jenő HELTAI: La brise molle (?) — 149. Sérénade. (Szerenád.) — 150. Mea culpa. (?) — 151. Allons chez le prêtre. (Menjünk a paphoz.) — 152. Michel SZABOLCSKA: A la maison. (Idehaza.) — 153. Chanson. (Változás.) — 154. Le langage de l'amour. (Szerelem nyelve.) — 155. Au grand café. (A grand caféban.) — 156. Désir. (Vágy.) — 157. Hortobagy. (Hortobágy.) — 158. Deux petites maisons. (Két ház.) — 159. Jésus. (Jézus.) — 160. Une lettre. (Üzenet.) — 161. Que Dieu te bénisse. (Áldjon meg az isten.) — 162. IGNOTUS: Roman. (Regény.) — 163. Mater dolorosa. (?) — 164. Minka de CZÓBEL: Calme. (Csend?) — 165. Un chant de sorcière. (Boszorkány dalok?) —

* E költemények egyike sincs 1880-ban megjelent összes költeményei között.

166. Le sphinx. (Sphinx.) — 167. Pendant le moisson. (Aratás.) — 168. Le rêve de la Poustia. (Pusztán.) — 169. En chemin. (Úton.) — 170. L'étoile filante. (Hulló csillag?) — 171. Le soir. (Este.) — 172. Un chant de sorcière. (Boszorkánydalok. I.) — 173. Je suis seule. (Magam vagyok.) — 174. Vers Dieu. (Isten felé.) — 175. Le grand moissonneur. (A nagy arató.) — 176. Tiré des Anonymes. * (Névtelenek.) — 177. La nouvelle Héloïse. (Uj Héloïse.) — 178. *Poésies et chansons populaires*: Kossuth Lajos nous a fait dire. (Kossuth Lajos azt üzent.) — 179. Ma pauvre et excellente mère. (Édesanyám is volt nékem.) — 180. Ne me demandez pas pourquoi je suis morose (?) — 181. Deux taboites au fond du ciel. (Páros csillag az ég alján.) — 182. Chant des tabatiers (?) — 183. Mon coeur souffre pour un beau poulain noir (?) — 184. C'est à Oroszáza que je prends la machine (?) — 185. Quand la cloche du soir tinte pour la prière. (Megkondult az esti harang imára.) — 186. Je tresse à huit fils la mèche de mon fouet (?) — 187. Jeune fille, pourquoi parais-tu attristée? (Szép menyasszony, miért vagy olyan szomorú.) — 188. Mon cheval Rigi a perdu un fer. (Arany J. Elesett a Rigó lovam patkója.) — 189. Près de la charda de Kondoros. (ARANY János: Kondorosi csárda mellett.) — 190. Mon chien Sajo que tu dors donc longtemps! (Sajó kutyám, hej de mélyen aluszol.) — 191. Elle ne me vit pas. (?) — 192. Ne dites pas, commère. (Meg ne mondja komámasszony az uramnak.) — 193. On ne m'a jamais conduit à l'école. (Iskolába nem járattak.) — 194. Dans cette immense nuit. (?) — 195. La lune va nageant. (PETŐFI Sándor: Fürdik a holdvilág. I. szakasz.) — 196. En fouillant la poche. (Ha benyulok pitykés lajbim zsebébe.) — 197. La neige a couvert les chemins. (Befujta az utat a hó.) — 198. Le vent siffle. (Tórn Kálmán: Fűtül a szél.) — 199. Quand vous me conduirez au cimetière. (?) — 200. L'alouette en chantant. (?) — 201. Je mets mon chapeau sur mes yeux. (Kalapom szememre vágom.) — 202. Pleurez moi. (Sirassatok, ha meghalok.) — 203. Défie-toi, mon vieux, de l'allemand. (Ne higyj magyar a németnek.) — 204. Le torrent de mes pleurs a formé une mer. (?) — Prózai fordítások. Jelzete: P. o. hung. 1241 j.

GULYÁS PÁL.

* A Tartalom-mutatóban a 177. és 178. költemény, mint «Anonymes» van feltüntetve, mindkettő Czöbeltől való.

A CSOMA-KODEX ÉS A M. N. MÚZEUMI MÁSOLATA.

I. A Magyar Tudományos Akadémia kézirtárában «*M. Cod. kis 8-drét 7. szám*» jelzettel ellátva van egy XVII. századi kézirat, újabb eredetű egész vászonkötésben, kívül ezzel a saroknyomással: «*Csoma István Énekes Gyűjteményi 1638. M. Acad.*» Terjedelme: 2 számozatlan + 122 számozott levél. Végig egy kéz írása, initialékkal. Történetét alább másolata ismertetésekor mondjuk el. Az első számozatlan oldalon ez a bejegyzés olvasható ugyanazon kéz írásában, mely az énekeket írta: Iure tenet no[mi]ne Stephanus | Czoma Patyn[us] Anno Dom = | 1638. 28. Die Nov: |

Cum tua non cernis alior[um] crimina Carpis, | Deus præfixit terminos habitationis gentiu[m], | Hei mihi quanta meis infurgunt agmina reb[us], | Os nectar promit, sed mens aconita vomit, | Turpe est Doctori cum culpa redarguit ipsu[m], | Si fugienda facis si facienda fugis | Sangvine fundata est Ecclesia, Sang- | vine cœpit fangvine succrevit: sang = | vine finis erit. Esayæ Cap. 40. Verbum Domini manet in æternum. A számozatlan levél másik oldalán:

INDEX CANTIONUM.

S	z: Ianos Martiromsagarol.	1
P	riamus kirali fiarol Pariz-	6
T	roia vara el romlasarol.	27
R	ustan Czaßar dolgairol.	68.
A	z utolso iteletre intõ.	85,
M	anasfes es Nabugodono-	90.
M	oises et Íosue hadarol.	94.
P	anasza Christusnak ez vi	100.
B	wnnek terhe alat edes vig	104.
N	iomorusagban szep kõn-	107.
A	stiages kiralj Híftoriaja,	108.
O	h mint keseregnek,	1017[!]
S	iralmas beszedem hal	1018
T	ekincz reank Ur Isten	1019
E	gi szep dologrol en eml.	1021

A tartalom részletes felsorolása itt következik:

1^a—5^b: DE IOANNE BAPTISTA Nota: Meny sokat szol az I[ste]n Embernek &c|Szent Ianosnak megh mo[n]dom fogsagat,|Versfök: SZEDTH GRATIANVS MTTHÖVSS PAVLO BANFIISFERELITA C [44 versszak.] Erdéli v. Erdélyi Máténak ez az 1560-ban írt műve megjelent a XVI. században nyomtatásban (H. és év n.) «Az zent Ianos Baptistának feie vetelereul valo Szep enek. L. SZABÓ K. RMK. I. 328. sz. — A Csoima-codexből közölte 44 versszakát ERDÉLYI Pál az Egy. Phil. Közl. 1885. 167—171. l. s szerzőjéről is szól a 162—3. lapon; ugyancsak innen közölte már előbb THALY K. 39—44. versszakait a Vitézi én. I. k. 85—86. l. («Protestánsok üldözéséről» címmel). Megvult a SOMOGYI János által összeírt codexben (ABAFI: Figyelő V. 49. l.). Teljesen megvan SZILÁDY kiadásában VII. köt. 3—9. l. (itt 50 strófa). Kisebb szövegbeli eltéréseken kívül a kétféle szöveg abban is eltér egymástól, hogy a CSOMA-codex a 32—33. versszakot egy versszakká vonja össze, a 45—50. versszak pedig egészen hiányzik belőle.

6^a—27^a: INCIPIUNTUR HISTORLÆ:|HISTORIAIA·AZ PRIAMUS·KIRALI·FIANAK·PARIS·|NAK·MIKÉPEN·MEG CZALA AZ·GÖRÖG SZEP·ILO NAT·KI·MIAT·EL·RONTATEK·TROIA·|Szollok szerelem dolgarol tinektek, — Utolsó versszak: Irnak vala akkor enny efitendöben,|Christus születese utan az Ezerben,|öt szaz es az hetvenedik Esztendöben,|hires leva varasnak kerülteben. Finis.|A *lévai névtele*nek ez a széphistóriája megjelent «Historia continens verissimam excidii Troiani...» címmel Kolozsvárt 1576-ban és Kol. 1597-ben (SZABÓ: RMK. I. 120., 293. sz.).

27^a—66^b: HISTORIAIA·TROIA'|EL ROMLASANAK·|Historiak immar nagi sokak voltak,|Utolsó itt meglévő versszak: Troia vara többől ki eget vala,|ieles Urak benne el vesztek vala,|minden uczak el pusztultanak vala,|varas nepet mind le ablottak vala. Eszerint Hunyadi Ferencnek 1569-ben írt s hat részből álló históriája itt a VI. rész 109 versszakáig van meg. A mű sok kiadást ért, így megjelent Kolozsvárott 1577-ben, Debr. 1582, Kol. 1586-ban, Sicz 1592, Kolozsvár 1631. (L. SZABÓ RMK. I. 130., 191., 219., 263., 600. stb. sz.)

67^a—67^b hiányzik.

68^a—84^b: HISTORIA·AZ·RUSTAN·CZASZAROL:¹ Es AZ Öe

¹ Egyes betűk írási módját, pl. hogy a z-t a C-be, a második r-t az előzőbe beírja s az A+R, M+U szárait egybeolvasztva írja, a nyomdatechnika itt nem tudja kifejezni.

HAZAS|TARSAROL·Es SZEP·Ket FIAROL·R REMUS ROMULUS-
ROL·| Carmina sunt 200. 26. | scriptu[m] An: sal. 1638 25 di Octo-
bris. | Emléközünk en Uraým regen let dologrol | Utolsó versszak: Ez
eneket Romasagnak irt kőniveből ira, | az ki irta ő ezekben elmejet
giakolla, | az mint erte az Deakbol magiarra forditta, | egi Faluban Drava
mellet versekben foglalala. | A *Drávai névtelennek* ez a széphistoriája újabban
megjelent nyomtatásban is MIKÓ László «Rusztán császár historiája.
Budapest, 1910.» megjelent című műve 41—78. lapjain.

85^a—89^a: Az utolsó Itelelről, [igy] | Kezdet: Az hatalmas Isten
kiraliok kirallia, — — DOBAI Andrásnak 1540-ben Patak városában irt
éneke megvan BORNEMISZA Énekeskönyvében CCVIII^b—X^b. lapján, a
LUGOSSY-codexben és itt. SZILÁDY sz. ki ezt a RMKT. II. köt. 140—150.
lapjain újra kiadta, a CSOMA-k. szövege a BORNEMISZA szövegének má-
solata. A két utolsó versszak (SZILÁDY-kiad. 150. l.) hiányzik a CSOMA-
kodexből, de a BORNEMISZA Ék-ben sincs meg.

89^a—93^b: PENITENTIARA·INTŐe·HISTORIA·ISTENNEK·IR-
GALMASAGA·|NAK AIANLASAVAL·MANASSES·ES·NABOGODO-
NOZOR·| Kezdet: 89^b: Rettenetes Istennek nagi haraghia, — A név-
telen szerző műve már a HOFFGREFF-féle Énekeskönyvben tehát 1553.
körül megjelent, megvan BORNEMISZA Ék.-ében is (CCIII^a—V^a), ennek
másolata van meg CSOMA-kodexben. Először THALY adta ki újra a
CSOMA-kodexből a Vitézi énekek I. k. 26—30. lapjain az ének 1., 24.,
36—50. versszakait. A teljes szöveg SZILÁDY: RMKT. VI. köt. 75—81. l.

94^a—99^a: MOISES·ES·IOSUE·HADAROL·AZ AMA-
LEK·|ELLEN| Kezdet: Gondom nagi volt az el kezdet dolgomra, — —
Utolsó két sora: igien iedze mostan ennek ideiet, | ezer őt szaz ötvenbe
vegezeset. | Finis. | DÉZSI András éneke előbb BORNEMISZA Ék.-ében
CCLXXXI^b—III^a levelén, azután innen a CSOMA-kodexből csonkán
(II, 18—21, 30—57. versszakait) THALY K. Vitézi én. I. k. 47—51. l.
NÁDAS György énekének mondva azt. Újabban: SZILÁDY RMKT. V. k.
50—57. l.

99^b—104^a: PANASAI CHRISTUSNAK·|Mind ez vilagnak esze
veszet, — — Utolsó versszak: Tallyan ez kele új Esztendőben, | ezer őt
szazban negiven kilenczben, | hagi föl ebrülljön minden Istenben, | senki
ne elljön mar tevőligesben. | Finis. | Szkhárosi HORVÁT András ez éneke
BORNEMISZA Ék. CXCIV^b—VII^b. levelén, DECSI-kod. 109. l. — a CSOMA-
kodexből adta ki THALY K. Vitézi én. I. 34—46. l. Újabban SZILÁDY:
RMKT. II. 221—230. l.

104^a—106^a: Édes vigasztalas az bűnnek nehéfségi alat. | Menibeli Ur Isten halgas megh Engemet en kőniörgesembe[n], — — [13 versszak]. Kiadta innen THALY: Vitézi én. I. 377—384. l. (az eredetiben 4 soros strófát 12 sorra tagolva) s valószínűnek tartja, hogy ennek is az az István deák a szerzője, aki a következő éneket írta.

106^b—108^a: Azon nota: | Iarulok elődben szerelmes Iesusom az en kőniörgesemben, — — A versfők: ISTVAN DEAKH. Kiadta innen Thaly K. Vitézi én. I. 352—7. l. (nyolc sorra tagolva, noha formája teljesen megegyez az előbbivel). THALY szerint «István deákh», azaz TEMESVÁRY István, aki a kenyérmezei diadalról írt hosszabb éneket is szerző.

108^a—116^b: HISTORIA ASTIAGIS REGIS: | Hatalmas Urakrol nektek Emlekezem, | — — Utolsó versszak: Az ezör őt szazban es negiven kilenczbe[n], | mikor irnak vala enný efsztendőben, | az ki ezt szerzette az ő vigh kedveben, | nevet megh ielenti verseknek feieben. | Finis. | A versfők: HISTORIA ASTIAGIS REGIS ET CHRI POTENTISSIMI MONARCHE E FRSGC POMPEI MCNVMTMSDM SMM PTA IDE PER PETRVM KAKONI FACTA. KÁKONYI Péter e műve megjelent Debreczenben 1574-ben s Lőcsén 1628-ban (SZABÓ RMK. I. 571. sz.) s újabb kiadása SZILÁDY-nál RMKT. II. 301—14. l.

117^a—117^b: [Címfelirat nélkül.] Oh mint kesereghnek most az kőrősztiének, — — [7 versszak.] Kiadta THALY: Vitézi én. I. k. 77—78. l.

118^a—118^b: Sequit[ur] Alia. | Siralmas beszedem halgasd megh Istenem kőniőrülj | en raitam, — — [10 versszak.] THALY: Vitézi én. I. k. 390—2. l.

119^a—120^a: [Címfelirat nélkül.] Tekincz reank Ur Isten mi nio-morusaginkban, | — — [24 versszak.] THALY: Vitézi én. I. k. 87—93. l.

120^b—122^b: SILAGI MIHALI: ES · HAI | MASI: LASLO HISTORIAIA. | Egi szep dologrol en Emlekezmem ha megh halgatnatok, — — 24 versszak azaz 72 sor van meg belőle. Ezzel véget ér a CSOMA-kodex eredeti akadémiai példánya. Szilágyi és Hajmási széphistoriáját TOLDY adja ki először 1828-ban a «Magyar költői régiségek» c. füzetben, azután a «Magyar költészet kézikönyve első és második kiadásában. SZILÁDY a RMKT. VII. kötetében a VASADY-kodex szövegét közli.

E kimutatásból látható, hogy 15 éneket foglal magában e kodex, melyből 4 széphistoria (Lévai Névtelen, Hunyadi F. Trójai historiája, Rustan császár, Szilágyi és Hajmási), 1 világhistoriás

ének (Kákonyi: Astiages), 4 bibliai historia (Erdélyi Máté: Szent János, Dobai A.: Utolsó itélet, Névtelen: Manasses és Nabugodonozor, Dézsi A.: Moises és Josue), 6 feddő és vallásos ének. Kimutatásunkból az is kiderül, hogy részint régebben, részint újabban valamennyi megjelent nyomtatásban, szám szerint legtöbbet (9) THALY K. adott ki a «Vitézi énekek»-ben.

II. Az Akadémiai CSOMA-kodexnek a Magyar Nemz. Múzeum kéziratárában van egy másolata, mely az eredetinel valamivel többet foglal magában, tehát még akkor készült másolat, mikor az még teljesebb volt. A kemény bőrkötésű 4° kötet címe kívül a sarkon: XVI. SZÁZADI MAGYAR VERSEK. MM. SS. SÆC. XIX. Jelzete: 237. *Quart. Hung.* Belől a fedőlapon e megjegyzés olvasható: «Jankowich Miklós II-ik gyűjteményéből váfarolatott 1852-ki Januariusban 2 ft 24. xron ppben». A következő számozatlan 1^a levelen: «XVI-ik századi magyar versek. Leirattak Pátyi *Csoma István* által 1638. (Vide pag. 56.) Másoltatta Jankowich Miklós a¹ XIX-ik században». || Röviden elnevezhetnők *Csoma-Jankovich-codexnek*. A számozatlan 2. levél és 3^a üres, a számozatlan 3^b levelen ismét egy megjegyzés van: «NB. NB. NB. Ezen Historias könyvet, Betsi Schönfeld Úr Gyűjtemennyéből még 1818. esztendőben Velem közlötté Baro Mednyánszky Alajos, később Referendarius Ur eő Excellija. akkor mind elején, mind a végén telyes volt, noha tsak tokban helyeztetve, nem pedig boritékban kötve. — 1840. esztodoben [így] midőn az egifz Gyűjtemény már B. 1 birtokában jutván, Bétsben 1840. nyomtatott Laistrom szerint eladatott már abban nem találatott, hanem Grässer [így] Ferencz által valakitől megszerezettvén,² a Magyar Tudos Társaffágnak, mind elein mind a Vegin rongyoltan eladatott 14 for. Con. pp. mellyet én is kivántam volna már előbb megferzenni, de már elvult adva, amit [így] az ide ragáztott Grässer eredeti tudofitása bizonyította. [Egy beragasztatott papirlapra írva]: «Herrn N. Jan-

¹ (Így!) A névnek üres hely hagyva.

² TOLDY Ferenc az Akadémia 1851. ápr. 12-én tartott kis gyűlésének tett jelentésében mellékesen felemlítette, hogy ő szerezte meg ezt az Akadémia könyvtárának. L. Uj Magy. Muzeum 1851/2. II. 1. l.

kovich habe ich den 28. Jan. 841 direct durch die Briefpost geantwortet, dass ich vom H. v. Döbrentei, die Nachricht erhalten, das betreffende Manuscript sey von der ung. Gelehrtengesellschaft behalten und werde mir (mit 14 f. con.) durch Sr. Exz. den Herrn Grafen Jos. Teleki bezahlt werden. Wien 14. Apr. 841. Franz Graeffen» [így, TOLDY is Gräffert ír.]

A számozatlan 4^a levelen: felül van JANKOVICH könyvtári pecsétje: «W. Jankovich Miklos gyűjteménye 1830.» Alatta a gyűjtemény tartalma: «Magyar Versek. |Guisquardus és Gismonda. — Argyrus királyfi Historiája. — Sz. János Martyromsága. — Paris, Priamus Király fia. — Troja város elomlása. — Rustan Császár dolgai. — Az utolsó Itiletre intő versek. — Manaffes, és Nabugo: |donozor. — Mojses es Iosue. — Panasza Christusnak — vigasztalás Bűnnek terhe alatt. — Nyomorusagban szép könyörgés. — Astiages kiraly Historiája. — Oh mint keseregnek 77. — Siralmas Beszédem hallgasd meg Istenem. — Tekints reánk Úr Isten 77. — Szilagyi Mihaly, és Hagymasi László Historiája de 1571.»

A tartalom után e megjegyzése van JANKOVICHnak: «Schönfeld Ur Betsben ritkaságai között Museumjaban tartja ezen kis negyedben 1620—30. között Patyi CSOMA István által írott könyvet, ennek hajdani kötete [= kötése] már elveszett, azért elein s végin híjjános s' tokban tartatik. — Neki ajándékozta valamely Szeplinus, a ki Deákúl nem igen értvén, saját kezével a tokra ezeket jegyzette: Ex Corde dedit [így] amico meo intimo Equitis [így] a Schönfeld 1773. Szeplinus el. J. — talán inkább e Soc. Jes.»

A kézirat első darabja, az ENYEDI-féle Guisquardus és Gismonda hiányzó része számára üresen hagyott a másoló 11 = 5—15. levelet, a 16-ik levél = 1. számozott lap ezen szavakkal kezdődik: Mindenekül udvaraban Orsza |gnit is Guisquardus fzereted erkölce hofzu |illy nevezetben királyságra méltó dicsiretiben. — — Ez az ENYEDI id. művének 35. versszaka s az 1582-iki kolozsvári kiadásban így hangzik:¹ Mindenekül udvarban bõcsületben, |Orfzagtól is Gifquardus fzeretetben, |Szép erkölcze hofzta illy nevezetben, |Királyfágra méltó dicziretiben.

¹ HENRICH Arnold kiadása: Kolozsvár, 1912. 80. l.

A 29. lapon véget ér a széphistoria s ott JANKOVICHnak e jegyzete áll: «Franc. Komáromi Tyrnaviensis 1574.» Mire vonatkozik ez, megértjük, ha tudjuk, hogy a versfők tanúsága szerint ENYEDI 1574-ben írta s KOMÁROMI Ferenc nagyszombati nemes embernek ajánlotta művét.

29—52: Historia egy Argilus |nevu Kiraly Firul| és egy Tunder Szűz leanyrul |Oldalt JANKOVICH e megjegyzése: Albert: Gergei.] 30. lap üres. 31. l. Az tündér Orszagról bőuseggel olvastam, — — vagyis a széphistoria szövege itt kezdődik s megszakítás nélkül tart a 35 lapig, mely a 156. verssorral végződik, ez után JANKOVICHnak ez a megjegyzése van: «Itt az példány alsó része meg ázva lévén tentaja elmosodott, 's azért olvashatatlanra változott — ezen fogatkozást azonban azon sokszor ki nyomtatott Argyrus Hystoriajabol ki potolni, és helyre hozni lehet. 36. lap: 177—188. verssor, tehát a közbüleső verssorok nincsenek lemásolva, 37. l. a 199. verssor — — «részet arnyekaval tarttya» csonkarésztől a 212. sorig terjed; 38. l. 221—232, 39: 245—260, 40: 269—284, 41: 294—312, 42: 317—336, 43: 341-től a 362. sor «mind az ketten» szaváig, 44: 365-től a 382. sor «ok nélkül halalra» szaváig terjed, 45: 389—341. v. s., a 46. l. 415. verssor e csonka részével — — «fzéddel szamlalá» kezdődik s tart a 432. sorig, 47: 441—460. v. s., 48: 469—492, 49: a 498. verssor — — «leanyat ő neki adhafsa» szavaival kezdődve az 525. sor «zöldellő» kezdő szavával szakad meg. 50: 529—539. verssor, utána az 540. sornak üres hely hagyva, 541—556. sor. 51: 561—588., 52: 597—620. verssor. Több nincs. Utána JANKOVICH Miklós e megjegyzése olvasható: «NB. Itt vegezodik az irott — de hibáz a félbe szakatt Historia- és tsonka. W. N. Jankovich mp.» Végül az Argirus historiájából ezek szerint a 621—972. sorok hiányzanak. Utána az 53—55. lap (a hiányzó résznek) üresen hagyva. 56. l. «Os unum natura — — kezdetű latin idézet; 57. l. INDEX CANTIONUM. 58. üres, 59. De Ioanne Baptista — — 64. l. «Incipiuntur Historiae: Historiaia az Priamus Kirali Fianak Parisnak — —» ERDÉLYI Pál dr. megjegyzése erre: «A Lévai Névtelen munkája. Külön, nyomtatásban megjelent Kolosv. 1576., 1597. Lásd SZABÓ Károly, Régi M. Könyvt. 120. és 293. számait.»

A többi lapokon a már ismertetett sorrendben következnek a széphistoriák és más énekek másolatai. A másolásról megjegyezzük, hogy a másoló, úgy látszik, teljesen utánozni akarta az eredeti szöveget, azért csinál ilyen szömegszakításokat: 47. l. fa |rkas, 50. l. ara |ny, 51. l. vig |aftallyalak — — stb.

A másolati kodex utolsó darabja a 298—304. lapig: «Szilagi Mihali és Hajmási Laszlo Historiaia.» Ebből a 298—302. lapot foglalja el az Akadémia kodexében még most is meglévő régi szöveg, a 303—304. lapon pedig a befejező 25—33. versszak, 73—99. verssorok, melyek a VASADY-kodexen kívül egyedül itt maradtak fent. Végül négy üres levél zárja be a másolati kötetet.

Eszerint a M. Nemz. Múzeumi másolat a töredékes Gisquardus és Gismundával a szintén csonka Argirussal és a Szilágyi és Hajmási széphistoriája befejező részével bővebb, mint az Akadémia kéziratárában őrzött eredeti CSOMA-kodex.

DÉZSI LAJOS.

A RÁKÓCZI-KÖNYVTÁR ÉS KATALOGUSA.

(Tizenegyedik közlemény.)

33. Francisci Toleti Commentaria in Epistolam ad Romanos.¹
34. *Justus Lypsius de Constantia.*²
35. Bartholomæi Czoppe (?) eruditæ notæ in Psalmos.
36. Parei Commentarius in Genesisin.³
37. Analysis Typica Veteris et Novi Testamenti librorum historicum Mosis Phlakeri.⁴
38. Moriale Gemmeum divæ virginis Sacrum Abrahami Brovii.
39. Theologia Moralis Pauli Lajman.⁵
40. Apparatus Concionatorum Francisci Labata.
41. Axiomata Oeconomica et Politica Georgyi (sic) Rikterii.⁶
42. Axiomata Historica ejusdem Authoris.⁷
43. Johannis Piscat(oris) Comment. in Novum Testamentum.⁸
44. Georgii Grossii Theatrum Biblicum.⁹
45. Zanchius de operibus sex dierum spatio creatis.
46. Johannis Piscatoris Commentaria in Novum Testamentum.¹⁰
47. Davidis Parei Commentaria in Epistolam ad Romanos.¹¹

¹ Roma, Lyon, Velence, 1601. Köln, 1603.

² Libri II. Antwerpen, 1584., 1585. 4-r. LIPSIUS e művét LASKAI János fordította le magyarra. Debreczen, 1641. (RMK. I. 714. sz.)

³ Frankfurt, 1609.

⁴ V. ö. e szakasz 67. sz.

⁵ in 5 Libr. München, 1626. 4-r.

⁶ RICHTER Gergely Oeconomiája megjelent Görlitzben, 1602-ben. 4-r.; a Politica-ja pedig u. o. 1604-ben. Utóbbi ma is megvan. Jelzete: CC. 521.

⁷ Görlitz, 1614. 4-r.

⁸ Hernborn, négy kötet. V. ö. e szakasz 46. sz.

⁹ Tom. I—II. Basileæ. I. 1615., II. 1618.

¹⁰ V. ö. a 43. számmal.

¹¹ Ez, valamint a köv. 48. sorsz. alatti mű 1647-ben Frankfurtban jelent meg 3 kötetben.

48. Ejusdem Comment. in Epistolam ad Galatas.
 49. *Fel serdült keresztyen Pauli Kereszturi.*¹
 50. *Meisneri Conciones Dominicales Magyarul.*²
 51. *Fasti Reformata vulgo Calendarium novum Davidis Frelikii novem voluminibus in diversos Annos.*³
 52. *Instructio Celsissimi Georgyi Rakoczi ad Sigismundum Rakoczi Filium sex exemplaria.*⁴
 53. *Christianus Lactans duo exemplaria.*⁵
 54. *Discursus necessarius incerto Authore.*⁶
 55. *Lelki legeltetés Kereszturi Pálé.*⁷
 56. *Szent Atyák öröme Pauli Medgyesi.*⁸
 57. *Az Apostoli Credonak igaz magyarazattya Karolyi Peter által.*⁹
 58. *Psalterium Davidi cum ex Hebræo in Idioma hungarica translata.*¹⁰
 59. *Liber de Invocatione et Veneratione Sanctorum Andreae Monoszlai magyarul.*¹¹
 60. *Sötét hajnal tsillag utan bujdosó Lutheristak Authore Pazmanno.*¹²
 61. *Conciones Dominicales magyarul absoluto Authore.*
 [32. l.] 62. *Fel serdült keresztyen Kereszturi Pálé.*¹³
 63. *Calvinus János Magyarul.*¹⁴

¹ RMK. I. 722. szám.

² RMK. I. 652. sz.

³ FRÖHLICH Dávid 9 kötetnyi kalendáriuma az előző évekről. (RMK. III. k.)

⁴ RMK. II. 554. sz.

⁵ RMK. II. 508. sz.

⁶ Talán a Szenczi MOLNÁR Albert által fordított ZIEGLER György-féle Discursus. RMK. I. 594.

⁷ RMK. I. 780., 827. sz.

⁸ RMK. I. 701.

⁹ RMK. I. 206., 313.

¹⁰ Bizonyosan Szenczi MOLNÁR Alberté. RMK. I. 407. és 828. sz. Mindkettő 12-r.

¹¹ RMK. I. 229.

¹² RMK. I. 558.

¹³ RMK. I. 722. sz.

¹⁴ RMK. I. 540.

64. *Alvinczi Peter Postillája*.¹
65. *Gradual Romanum Magyarul*.²
66. *Officina Johannis Ravisii*.³
67. *Analysis Typica Veteris et Novi Testamenti Flackéryi*.⁴
68. *Christianus Lactans Pauli Kereszturi*.⁵
69. *Fel serdült keresztýen Pauli*.⁶
70. *Instructio Celsissimi Georgyi Rakoczi ad Sigismundum filium*.⁷
71. *Lelki legeltetés Kereszturi Pálé*.⁸
72. *Cronica ex világnak jeles dolgairól*.⁹
73. *Impressum Magyarul*.
74. *Aran Tamas tevelgesinek meg cafolasi az Debreczeni Tanitok által*.¹⁰
75. *Petri Lauremberg apparatus Plantarius*.¹¹
76. *Strigil Etiologiae Kircherianæ*.¹²
77. *Instructio Celsissimi Georgyi Rakoczi ad Filium &c*.¹³
78. *A titkok titkainak kinyilatkoztatása*.¹⁴
79. *Narratio rei admirabilis ad Posonium gestæ*.¹⁵
80. *Josephi Eccardi ostentatio de Bello Bohemico continuatio manuscriptum*.
81. *Confutationes thel. inventior. thes (?) longitudinis Gallicæ*.

¹ RMK. I. 628., 634. sz.

² Talán a Cantus Catholici, mely 1651-ben jelent meg. RMK. I. 856.

³ [seu naturæ historia.] Paris, 1522. Basel, 1538. Lyon, 1541. Basel, 1600

⁴ V. ö. e szakasz. 37. sz.

⁵ RMK. I. 508. sz.

⁶ scil.: KERESZTURI. RMK. I. 722.

⁷ RMK. II. 554. sz.

⁸ RMK. I. 780., 827. sz.

⁹ RMK. I. 38. sz.

¹⁰ MELIUS Pétertől. RMK. I. 48. sz.

¹¹ Frankfurt, 1632. 4-r.

¹² RMK. II. 588. sz. E címet már SZOMBATHI jegyzetben kiegészítette ekképen: «Titulus integer libri: Zachariæ Lani, Aetiologiae Kircherianæ Strigilis edit anno 1649.»

¹³ RMK. II. 522. vagy 554.

¹⁴ RMK. I. 772.

¹⁵ Szerzője: KOPCSÁNYI Mihály. RMK. II. 629. sz.

[XII.] *In 8-tavo.*

- 1.★ *Institutio Calvinii.*¹
2. *Dictionarium Hungaricum Alberti Molnár.*²
3. *Slejdanus de statu religionis.*³
4. *Liber de Jure Sacro Authore obsoleto.*
5. *Berardi brevis summa in 2-dum 2-dae Thomæ.*⁴
6. *Divi Bluxlani Commentarius in regulas Juris.*
7. *Idnepekre valo elmelkedesek magyarul.*
8. *Justus Lypsius de Politica magyarul.*⁵
9. *Mercurius Gallo Belgicus.*⁶
10. *Enarratio in Epistolam Johannis Aegyedii Itumæi.*
11. *Mercurius Gallobelgicus tribus voluminibus Georgyi Sklederi.*⁷
12. *Ki tett czégér contra Paulum Kereszturi.*⁸
13. *Medulla Geographiae Practicæ Frelliki.*⁹
14. *Mercurius Gallobelgicus Skelederi.*¹⁰

[33. l.]

[XIII.] *In 12.*

- 1.★ *Keresztyen hitnek summaja Petri Kanisii.*¹¹
2. *Dialogus inter Diaphanem et Scotodulum magyarul.*¹²

¹ CALVIN Institutiójának 4 példánya szerepel a sárospataki főiskolától 1686. december 7-én elvett könyvek között. 8., 12., 42., 43. sz. (Sárosp. Ref. Lap. 1909., 499. l.)

² RMK. I. 393., 429., 513., 759. sz.

³ Argentorati. 1576. 8-r. V. ö. III. 105., VII. 3. sz.

⁴ Megjelent 1552 körül.

⁵ RMK. I. 709. sz.

⁶ Kötetei szétszórtan fordulnak elő ez ujságnak. III. 128., VII. 12., IX. 22., XII. 11., 14. XIII. 14.

⁷ V. ö. e szakasz 9. sz.-hoz fűzött jegyzettel.

⁸ RMK. I. 704.

⁹ [scil.: FRÖLICHU, Davidis]. RMK. II. 536. sz. V. ö. III. szakasz 154. sz.

¹⁰ V. ö. III. 128., VII. 12., IX. 22., XII. 9., 11., 14.

¹¹ RMK. I. 312., 487., 472. sz.

¹² RMK. I. 557. sz.

* A sorszámozást e szakasznál a katalógus kiadója eszközölte.

[XIV.] *In 16.*1. * *Kalendarium Frelikii ad annum 1645.*¹2. *Variæ sententiae Patrum Stralemendorf.*[*Más kéz írásával:*] *Libros juxta numerationem proveni sc.*
vol. 217.

[34–35. l. üresek.]

[36. l.] Nr. 9. [Alatta K jelzés.]

[37. l.]

[XV.] *In folio.*1. *Bornemisza Péter Magyar Postillája.*²[XVI.] *In 4-to. J.*1. *Telekdi Miklos Magyar Postillájának első és második része. Idem ejusdem első része. Idem. Idem.*³2. *Kulczar Gyorgy Postillaja.*⁴3. *Dereczkei Ambrus Magyar Prædikacziói ad Roman.*⁵4. *Bornemisza Peter Magyar Postillaji 4 Volumenben.*⁶5. *Felegyházi Thamas Locus Comm. Magyarul 2 Volumenben.*⁷6. *Milotai István Oltvanya. Idem.*⁸7. *Lepes Balint Pokoltul rettentő Tüköre.*⁹8. *Aegidius L. az igaz Szent Egyházról.*¹⁰9. *Bornemisza Peter Magyar Postillaja 3 Volumenben.*¹¹¹ RMK. I. 777.² RMK. I. 95., 115., 119., 146., 147., 153.³ RMK. I. 122., 145., 675., 676.⁴ RMK. I. 114., 150., 288. sz.⁵ RMK. I. 382. sz.⁶ V. ö. a XV. I. sz. a. jegyzettel.⁷ RMK. I. 374.⁸ RMK. I. 474.⁹ RMK. I. 476.¹⁰ A RMK. és Sztripszky nem említi. Ma egy példánya sem ismeretes.¹¹ V. ö. a XV. I. sz. a. jegyzettel.

* A sorszámozást a katalógus kiadója eszközölte.

10. *Pecswardai Peter Pazmany ellen.*¹
11. *Magyar Prædikacziok Melius Peteré.*²
12. *Soos Christoph Magyar Prædikacziói Hoseasra Amosra &c.*³
13. *Gyarmati Miklos Feleleti Monostori Andras ellen.*⁴
14. *Idem. Monoszlai Andras de Invocatione Sanctorum.*⁵
15. *Wittembergai Akademiak az szamkivetet csebekhez valo vigasztalása Tholnai István által fordittatot.*⁶
16. *Hafenrefen Mátyás irásának fordítása Zvonaricz Imre által.*⁷
17. *Pázmány Péter Pironsága.*⁸
18. *Székely Istvan Chronicaja.*⁹
19. *Csepregi Iscola Balasfi Thamas Bosznai Püspök által bis. Idem.*¹⁰
- {38.1.} 20. *Szent atyák öröme.*¹¹
21. *Halotti Pompa Bethlen Gáborné temetésén.*¹²
22. *Apostoli Credonak Magyarázattya Karoli Peter által.*¹³
23. *Papa nem Papa Hosiander Andras által.*¹⁴
24. *Simon Pal Deak Postillaja az Evangeliumokra.*¹⁵
25. *De Gratia & Libero arbitrio Monostori Andras által.*¹⁶
26. *Az halando emberi Nemzetseg fenyves Tüköre Lepes Bálint által. Idem.*¹⁷

¹ RMK. I. 579.

² RMK. 46., 47., 54., 69.

³ RMK. I. 372. sz.

⁴ RMK. I. 301.

⁵ RMK. I. 229. sz.

⁶ RMK. I. 617. sz.

⁷ RMK. I. 449. sz.

⁸ RMK. I. 457. sz.

⁹ RMK. I. 38. sz.

¹⁰ RMK. I. 467. sz.

¹¹ RMK. I. 701. sz.

¹² RMK. I. 539. sz. *Ma is megvan.* Jelzete: S. 903. Előbb a BETHLEN Gáboré volt. Neve az előtáblába van préselve. Bekötési tábláin az iktári BETHLEN címerrel.

¹³ RMK. I. 206., 313. sz.

¹⁴ RMK. I. 384. sz.

¹⁵ RMK. I. 410. sz.

¹⁶ RMK. I. 314. sz.

¹⁷ RMK. I. 469. sz.

27. *Monostori Andras Apologiaja*.¹
28. *De Cultu imaginum Monoszlai András által*.²
29. *Magyar Predikációk*.³
30. *Hellopæus Magyar Tractatusa*.⁴
31. *Agendarius De ritibus Sacramentorum*.⁵
32. *Lucæ Péczí Agendarius. Idem*.⁶
33. *Alexandri Magni historia hungarico idiomate contenta*.⁷
34. *Kintstartocska Frater Lajos munkája által. Idem*.⁸
35. *Ketskemeti Janos Magyar Prædikacziója*.⁹
36. *Pazmany Peter munkája az mostani uj Tudományok hamisságáról*.¹⁰
37. *Károlyi Péter munkája az Egy Igaz Istenről*.¹¹
38. *Pazmany Peter munkája az Szent Irasrol és Ecclesiádrúl*.¹²
39. *Alvinczi Peter egynehany Prædikacziója*.¹³
40. *Az Religiót megh kel probalni Magyar Tractatus*.¹⁴

HARSÁNYI ISTVÁN.

¹ RMK. I. 224. sz.

² RMK. I. 230. sz.

³ Valószínűleg MELIUSZ Péteréi. (V. ö. II. sz. a.)

⁴ V. ö. RMK. I. 100., 616. sz.

⁵ Valószínűleg RMK. I. 204. II., 178. sz.

⁶ RMK. I. 284., II. 263. sz.

⁷ RMK. I. 564. sz.

⁸ 1627. Ma egy példánya sem ismeretes. (RMK. I. 565. V. ö. Zeitschrift von u. für Ungarn. II. 313.)

⁹ RMK. I. 510. sz.

¹⁰ RMK. I. 398. sz.

¹¹ RMK. I. 76. sz.

¹² RMK. I. 552. sz.

¹³ A RMK. I. 569., 618., 619. sz. alattiak s nem a Postillája.

¹⁴ A RMK.-ban ily című magyar könyvet nem találtam. Talán VERES-MARTI Mihály *Tandchkozsá*. RMK. I. 706.

MAGYAR KÖNYVESHÁZ.

ADALÉKOK SZABÓ KÁROLY RÉGI MAGYAR KÖNYVTÁRÁNAK
II. KÖTETÉHEZ.¹

I.

[498.] [Gyulafehérvár.] 1651.

AZ FISCALIS JOSZÁGOK | LAISTROMA.

Kezdeté: Fejedelmi hivatalunk szerént, az mint külfő bekefégére,
ugy belső | csendefégére is Országunknak ...

Kolofon: Vége.

H., ny. és év n. Ivr. A₂—B₂—C₁=5 sztl. lev. (Szöveg magyar.)

Budapesti egyet. könyvt.

FERENCZI ZOLTÁN.

2.

[499.] [Gyulafehérvár.] 1654.

ARTICVLI | VNIVERSORVM DOMINO- | RVM REGNICOLARVM
TRIVM | Nationum Regni Transylvaniae, & Par- | tium Hungariae eidem
annexarum, in generalibus eorum Comitii | in Civitate ALBA JULIA
ad diem 18. Februarii Anni | Domini Millefimi, DCLIV, indctiis, cele- |
bratis, conclusi.

Datum in Civitate nostra Albâ Iuliâ, die | 18 Mensis Ianuarii, Anno
Domini Mil- | lesimo Sexcentesimo, Quinquagesimo | quarto.

H. és ny. n. Ivr. A₂—B₃=5 sztl. lev. (Szöveg magyar.)

Budapesti egyet. könyvt.

FERENCZI ZOLTÁN.

3.

[500.] [Gyulafehérvár.] 1655.

ARTICVLI | VNIVERSORVM DOMINO- | RVM REGNICOLARVM
TRIVM | Nationum Regni Transylvaniae, & Par- | tium Hungariae eidem
annexarum, in generalibus eorum Comitii | ad diem vigesimum, mensis

¹ Az utolsó számozott adalék (497) folyóiratunk 1912. évfolyamának
329. lapján jelent meg. *Szerk.*

Februarii, Anni Millefimi | Sexcentefimi Quinquagefimi Quinti, in Civitatem noſtram Colofvár, in- | dictis, concludi.

Datum in Civitate noſtra Colofvár, | die 20. Menſis Februarii, Anno Domi- | ni Millefimo, Sexcentefimo Quinqua- | gefimo Quinto.

H. és ny. n. Ivr. A—E₂=10 sztl. lev. (Szöveg magyar.)

Budapeſti egyet. könyvt.

FERENCZI ZOLTÁN.

4.

[501.] [Gyulafehérvár.] 1656.

ARTICVLI | VNIVERSORVM DOMINO- | RVM REGNICOLARVM TRIVM | Nationum Regni Tranſylvaniae, & Par- | tium Hungariae eidem annexarum, in generalibus eorum Comitiiſ | ALBÆ IULIÆ ad diem Vigefimum Menſis Februarii, Anno | Domini Millefimi, Sexcentefimi, Quinqua- | gefimi Sexti, indictis, cele- | bratis, concludi.

Datū in Civitate (sic!) noſtra Albá Iuliá, | die vigefima Menſis Februarii, Anno Do- | mini Millesimo, Sexcentefimo, Quinqua- | gefimo sexto.

H. és ny. n. Ivr. A—B₂—C₃=7 sztl. lev. (Szöveg magyar.)

Budapeſti egyet. könyvt.

FERENCZI ZOLTÁN.

5.

[502.] [Gyulafehérvár.] 1657.

ARTICVLI | VNIVERSORVM DOMINO- | RVM REGNICOLARVM TRIVM | Nationum Regni Tranſylvaniae, & Parti- | um Hungariae eidem annexarum, in generalibus eorum Comitiiſ | in Oppido Viſk ad diem decimum Septimum Menſis Ianuarii, | Anni Domini Millefimi ſexcente- | fimi Quinquagefimi | feptimi, indictis, celebratis, concludi.

Datum in oppido Viſk die decimo | Septimo Menſis Ianuarii, Anno Domini Millefimo Sexcentefimo | Quinquagefimo Septimo.

H. és ny. n. Ivr. A₁—₂=2 sztl. lev. (Szöveg magyar.)

Budapeſti egyet. könyvt.

FERENCZI ZOLTÁN.

6.

[503.] [Gyulafehérvár.] 1658.

ARTICVLI | DOMINORVM REGNICOLA- | RVM TRIVM NATIO- | NVM REGNI | Tranſylvaniae & Partium Hungariae eidē | annexarum in Comitiiſ eorū generalibus, in Civitatem Száſz Med- | gyes ad diem vige-

fimum quartum Mensis Januarii, | Anni Millefimi, Sexcentifimi, Quinquagefimi | Octavi indiētis celebratis concludi.

Datum in Civitate noſtrā Száfz Medgyes die vigefima | quarto Mensis Januarii. Anni Millefimi, Sexcentifimi, Quinqua- | gefimi Octavi.

H. és ny. n. Ivr. A₁—₂—B₁—₃ sztl. lev. (Szöveg magyar.)

Budapesti egyet. könyvt.

FERENCZI ZOLTÁN.

7.

[504.] [Gyulafehérvár.] 1659.

Articuli Dominorum Regnicola- | RVM TRIVM NATIONVM REGNI TRANSYLVA- | niae, & partium Regni Hungariae eidem annexarum, in Comitibus eorum | generalibus ex edicto ſuae Celfitudinis Principalis in Civitatem Biftricien- | fem, ad diem vigefimum ſextum mensis Februarii, Anni Millefimi Sexcen- | tefimi quinquagefimi noni indictis celebratis, concludi.

Datum in Civitate noſtrā Biftriciensī, die vigefima quinta Mensis | Martii, Anno Domini Millefimo, Sexcentefimo, Quinquagefimo nono.

H. és ny. n. Ivr. A—B₂—₄ sztl. lev. (Szöveg magyar.)

Budapesti egyet. könyvt.

FERENCZI ZOLTÁN.

8.

[505.] [Gyulafehérvár.] 1659.

ARTICVLI | DOMINORVM MA- | GNATVM ET NOBILI- | VM Trium Nationum Regni Transylvaniae, partiumq; Hungariae | eidem annexarum in Generalibus eorum Comitibus ad | diem 24 Mensis Septembris Anni 1659 in Civi- | tatem noſtram Marofvásárhely indictis celebratis Concludi.

Datum in Civitate noſtrā Marof- | vásárhely die 24 Mensis Septembris, Anno Domini Millefimo, Sexcentefimo Quinquagefimo Nono.

H. és ny. n. Ivr. A—B₂—₄ sztl. lev. (Szöveg magyar.)

Budapesti egyet. könyvt.

FERENCZI ZOLTÁN.

9.

[506.] [Gyulafehérvár.] 1661.

ARTICVLI DOMINORVM | REGNICOLARVM TRIVM | Nationum regni Transylvaniae in Comitibus eorum Generalibus, | et edicto ſuae Celfitudinis Principalis in oppidū Kis-Schelk ad diem | Vigefimum Mensis

Decembris, Anni Millesimi Sexcentesimi | Sexagesimi primi, indictis, celebratis, concludi.

Datum in oppido nostro | Kis-Schelk, die vigesima tertia Mensis Novembris, Anno Domini | Millesimo Sexcentesimo Sexagesimo primo.

H. és ny. n. Jor. A—C₂=6 sztl. lev. (Szöveg magyar.)

Budapesti egyet. könyvt.

FERENCZI ZOLTÁN.

IO.

[507.] [Sárospatak.] 1667.

Keresztyén | Catechismus | Az az : | A Keresztyéni Hitnek ágazatára való rövid | tanítás, kérdések és feleletek által. | Mostan a kérdéseknek és feleleteknek summás ér | telmekkel és azokban foglaltatott dolgokat fel fej- | tő kérdésekkel s némely szükséges ma- | gyarázatokkal : a Sz. Írásbéli bizonyságoknak egészben való le-iratásával, végre a Catechizálásra való | mutatással, ujjobban megjobbítva s öregbít- | ve kibocsátatott. | Második ilyen formán való nyomtatás mivel öregbült | (hézag)¹ Olvasóhoz való elől-járó beszédének a vége felé. | [Nyomdászjelvény.] Sárospatakon | Nyomtatta Rosnyai János | MDCLXVII.

Egyetlen példánya a Kassai királyi jogakadémia könyvtárában.

KEMÉNY LAJOS.

¹ Talán : Lásd az.

TÁRCA.

JELENTÉS

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRA
ÁLLAPOTÁRÓL AZ 1915. ÉV HARMADIK NEGYEDÉBEN.

I.

A *nyomtatványi osztály* anyaga az elmúlt negyedévben kötelespéldányokban 2209 drb nyomtatvánnyal, ajándék útján 128 drb, vétel útján 132 drb, áttétel útján 2 drb, összesen 2471 drb nyomtatvánnyal gyarapodott. Ezenfelül kötelespéldányok címén beérkezett: alapszabály 115 drb, falragasz 879 drb, gyászjelentés 1551 drb, zárszámadás 595 drb, szinlap 723 drb, hivatalos irat 53 drb, műsor 45 drb, perirat 3 drb, különféle 329 drb, összesen 4293 drb apró nyomtatvány. Vásárlásokra 2044 korona 93 fillért, 91 márka 5 pfenniget fordítottunk.

Ajándékaikkal a következők gyarapították a nyomtatványi osztály anyagát: Bayerische Hof- u. Staatsbibliothek, München; Budapesti kerületi munkásbiztosító pénztár; «Concordia»-Verein, Wien; CSEKEY István, Kecskemét (2 drb); DABROWSKI János, Krakó (2 drb); DARVAS Vilmos (2 drb); Dunamelléki ref. egyházkerület (2 drb); FABÓ Bertalan; FLEISCHL Pál; FRANKÓI Vilmos (2 drb); FUCHS Gyula; HACKER Ervin, Pozsony; Handelsministerium, Wien; HEGEDŰS István; KEMÉNY Lajos, Kassa; Kongl. Universitetsbibliothek, Uppsala; KRECSÁNYI Ignác; Kungl. bibliothek, Stockholm; Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság (2 drb); M. kir. központi statisztikai hivatal (5 drb); Magyar Közgazdasági Társaság; Magyar Tudományos Akadémia (5 drb); MELICH János; NAGY Gyula (5 drb); Orsz. állatvédő-egyesület; Orsz. statisztikai hivatal, Zagreb (58 drb); PERLEP Antalné, Graz; PETRIK Géza; özv. RÁTH Györgyné; Rendőrfőkapitányság; SEBESTYÉN Gyula; SÓLYOM Jenő; Stefánia szegénygyermek-kórház-egyesület; SUPKA Géza (5 drb); SZABÓ Ervin (2 drb); br. SZALAY Imre (4 drb); Székely Nemzeti Múzeum, Sepsiszentgyörgy; Towarzystwo przyjaciel nauk Poznanskie; Tud. egyetem tanácsa (3 drb); UGRON István, Wien; Vallás- és köz-

oktatásügyi miniszterium; Veszprém vármegyei múzeum-bizottság, Veszprém.

A vásárolt könyvek közt említésre méltó szerzemények: 1. Kincs tartocska, 1627. (GRAGGER Róbert dr.-tól 400 kor.-ért); 2. Manuale parochorum. Nagyszombat, 1675. (GILLHOFER és RANSCHBURG cégtől 30 kor.-ért.)

A könyvtár helyiségében az elmúlt negyedévben 2652 egyén 7929 kötet nyomtatványt használt, kölcsön útján pedig 404 egyén 1080 kötet vitt ki házi használatra.

A lefolyt negyedévben 613 művet osztályoztunk s ezekről 752 cédula készült. Kötés alá 531 művet küldtünk 773 kötetben.

A kötelespéldányok átvételére berendezett helyiségbe 752 drb csomag érkezett, ugyaninnen 486 reklamációt és 1537 levelet expedáltak.

Az 1897: XVI. t.-cikk intézkedései ellen vétő nyomdatulajdonosokkal szemben peres eljárást egy esetben sem indítottunk.

II.

A *hirlaptár* az 1915. év harmadik negyedében kötelespéldányok útján 98 évfolyam 32.904 számával gyarapodott (ebből 5 évf., 5353 szám a törvényszabta kimutatás nélkül, számonként érkezett); ajándék útján 2 évf. 2867 számával, mindössze tehát 100 évf. 35.771 számával.

Ebből ajándék: SZENTKIRÁLYI Lajostól mintegy 2000 különféle hirlapszám (többnyire a 80-as évekből), továbbá az ezelőtti évnegyedek adományainak rendszeres folytatása, s KEMÉNY Lajostól a «Kassa-Eperjesi Értesítő» egy részlete 1844-ből.

Az évnegyed folyamán 349 olvasó 702 hirlapnak 984 évfolyamát 1265 kötetben használta, ebből házon kívül 26 olvasó 43 hirlapnak 93 évfolyamát 95 kötetben. A Szentkirályi-utcai raktárból s oda vissza 84 kötetet kellett e végett szállítani.

Átnéztük 100 évfolyam 18.423 számát; céduláztunk 51 évfolyamot, ebből új lap 7; beköttettünk 57 kötetet. Ezenkívül a rendes folyómunkákat végeztük.

III.

A *kézirattár* az 1915. év harmadik negyedében ajándékozás útján 1 kötet újkori kézirattal, vétel útján 1 újkori kézirattal és 490 irodalmi levéllel, áttétel útján 2 kötet újkori kézirattal, összesen 494 darabbal gyarapodott. Vételre 3052 koronát fordítottunk.

Ajándékozó volt CHOLNOKY Imre.

A szerzett anyag legjelentékenyebb része POMPÉRY János levélgyűjteménye, melyben az elhunyt író jelentékeny összeköttetései következtében megtaláljuk vagy három évtized legkivalóbb íróinak és politikusainak leveleit.

Az elmúlt évnegyed folyamán 54 kutató 176 kéziratot, 81 levelet és 1 analektát használt. Kikölcsönöztünk 5 esetben 33 kéziratot.

IV.

A *levéltár* törzssanyaga az elmúlt évnegyedben vétel útján 1, ajánlók útján 151, más osztályból való áttétel útján 6 darabbal, letét útján pedig két családi levéltárral, összesen tehát 158 darab irattal és nyomtatvánnyal és két családi levéltárral gyarapodott.

Vételre 114 koronát fordítottunk.

Ajándékaikkal KOVÁTS Ignác, KOVÁCS János, KUN György, REXA Dezső, dr. SCHWARZ Ignác, dr. SZALAY László, TAUFFER Vilmosné, ZSEBEHÁZY Károly és dr. ZSINKA Ferenc gyarapították a levéltár anyagát.

A törzssanyag gyarapodásából 93 darab esik az újkori iratok és nyomtatványok, 3 darab a címereslevelek, 62 darab pedig a gyászjelentések csoportjára.

A címereslevelek gyűjteménye a következő darabokkal gyarapodott: 1. 1499. augusztus 19. Buda, II. ULÁSZLÓ. Az ÓBUDAI Ferenc mester számára adományozott címeres nemeslevél címerképének színes másolata; 2. 1665. január 19. Bécs, I. LIPÓT címereslevele MARZSÓ György részére. (Eredeti.); 3. 1688. szeptember 25. Bécs, I. LIPÓT címereslevele KOVÁCH György részére. (Hiteles másolat, festett címerképpel.)

A családi levéltárak sorát a br. JESZENSZKY- és a HIEMER-család levéltárának letéteményezése gyarapította; ezekkel a letéteményezett családi levéltárak száma — negyven évvel az első családi levéltár (KÁLLAY) letéteményezése után — 100-ra emelkedett.

A negyedév folyamán 34 kutató használt 4695 darabot és 3 térítvényre kikölcsönöztünk 62 darab iratot és 1 képet.

Az első és második évnegyedről adott jelentésünket pótlólag a következő adatokkal egészítjük ki: az *első és második évnegyed folyamán* 60 kutató használt 15.753 darabot és 6 térítvényre kikölcsönöztünk 112 darab iratot, 4 darab pecsétmásolatot és 1 fényképet.

A *háborús gyűjtemény* gyarapodásáról ez évnegyedben a következő adatok szólnak: a gyűjtemény vétel útján 6439, ajándék útján 1634, hivatalos küldemények és a kötelespéldányok révén pedig 1360 darab, bal gazdagodott. (Az egész gyűjtemény anyaga jelen negyedév végén, a múlt évben kimutatott 8384 darabbal együtt, 40.457 darabra rugott.)

Vételre fordítottunk 263870 koronát és 177323 márkát.

Ajándékaikkal a következők gyarapították a gyűjtemény anyagát: ÁLDÁSY Antal, BÁTKY Zsigmond, DARÓCZY Zoltán, Debreczeni tud. egyet. rektora, EISENSTÄDTER Ödön, ERNYEY József, Erzsébet népakadémia, «Az Est», FABÓ Bertalan, FEJÉRPATAKY László, br. FEJÉRVÁRY Imre, FÜRTH Irma és NEUMANN Juci, GELLERT Pál, GRÜNBAUM József, GULYÁS Pál, GOHL Ödön, GYÖRFFY István, GYÖRY Tibor, Győri áll. főreáliskola, Nagybányai ref. lelkészi hivatal, HOFFMANN Mária, HOLUB József, HORVÁTH Ödön, Hungária-szálló, d'Isoz Kálmánné, d'Isoz Kálmán, JAKUBOVICH Emil, JÓNÁS Károly, Karánsebesi áll. főgimn. igazgatósága, KELLER-család, KERESZTY István, KOBÉK Béláné, KOBÉK Béla, br. KOHNER Adolf, Kolozsvári egyet. tanács, KOVÁCS András, LEOPOLD Lajos, LIPPAY Károly, August v. LOCHR, LUCAS József, MARCZALI Henrik, MELICH János, MOLNÁR Imre, MOLE CZ Károly, MOLE CZ D., Eöttevényi NAGY Olivér, Mene-laus Milt. PANAS, PFEIFFER Miklós, PILCH Jenő, RÉVÉSZ István, id. RÓNAY Jenő, SEBESTYÉN Gyula, SEBESTYÉN József, SIKABONYI Antal, SIKLÓSSY László, SOHÁR László, SPITZER Emil, SULICA Szilárd, Szabó Ervin, br. SZALAY Imre, dr. SZALAY László, TÁRCZY Károly, TAUFFER Vilmosné, THALLÓCZY Lajos, TOSI Teréz, TÓTH Katalin, TÓTH-KÁDÁR Vilmos, Turistaság és Alpinizmus szerkesztősége, UGRON István, WALIKOVSKY Edmund, ZSINKA Ferenc.

JELENTÉS

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRA ÁLLAPOTÁRÓL AZ 1915. ÉV UTOLSÓ NEGYEDÉBEN.

I.

A nyomtatványi osztály anyaga az elmúlt negyedévben a köteles példányokban 1881 drb, ajándék útján 3670 drb, vétel útján 198 drb, áttétel útján 6 drb, hivatalos kiadványban 2 drb, összesen 5757 drb nyomtatvánnyal gyarapodott. Az ajándék útján való gyarapodásban az ALMÁSSY Pál könyvtár 3391 drb nyomtatvánnyal szerepel, amelyeket az 1915. év folyamán katalogizáltunk. Ezenfelül kötelespéldány címén beérkezett: alapszabály 96 drb, falragasz 935 drb, gyászjelentés 1072 drb, hivatalos irat 39 drb, perirat 3 drb, műsor 102 drb, szinlap 983 drb, zárszámadás 220 drb, különféle 176 drb, összesen 3626 drb apró nyomtatvány. Vásárlásokra fordítottunk: 1152'93 koronát, 200 frankot, 71'20 márkát, 26'50 hollandi forintot.

Ajándékokkal a következők gyarapították a nyomtatványi osztály anyagát: ALMÁSSY Pál (eddig feldolgozva 3391 drb); BARTÓK Béla, Rákoskeresztur; Belügyminiszterium (2 drb); BENKES Ferencné (2 drb); Biblioteca Musea kr. českeho v Praze; Bosnyák herc. orsz. kormány, Sarajevo; Budapesti növendékpapság magyar egyházirodalmi iskolája (5 drb); Budapesti városi nyilvános könyvtár (193 drb); Carnegie Endowment for. internat. peace, Washington (2 drb); DOBOS Béla; Dunántúli ev. püspök, Pápa; Evang. egyetemes egyház levéltára; GÁL Kelemen, Kolozsvár; GOLDZSIHER Károly; GRAGGER Róbert (2 drb); GULYÁS Pál; Győr polgármestere; GYÖRFFY István; KACSKO József, Donovaly; Kais. Akademie der Wissenschaften, Wien (3 drb); Képviselőházi iroda (22 drb); KERESZTY István (2 drb); KIRÁLY Emma, Sopron (2 drb); KÖRMENDY Ékes L., Kolozsvár; LUKÁCS Márton (12 drb); MADARASSY László; Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság; M. kir. ampelologiai intézet; M. kir. központi statisztikai hivatal; M. kir. legfőbb állami számvevőszék elnöke; Magyar Könyvszemle szerkesztősége;

Magyar Tudományos Akadémia Könyvkiadóvállalata (8 drb); MOESZ Gusztáv; MOLDOVÁN Gergely, Kolozsvár; Műbarátok Köre; Pázmány-Egyesület (4 drb); Phys.-Medic. Gesellschaft in Würzburg; PRÉM Loránd; Br. RADVÁNSZKY Kálmán, Sajókaza; Sbornik zakona kiadóhivatala, Zagreb; SOLTÉSZ Elemér, Nagybánya; SPITZ Béla, Szatmárnémeti; Statist. Zentralkommission, Wien; Tengerészeti akadémia, Fiume; Tiszai ev. egyházkerület püspöke, Nyiregyháza; VARGHA Zoltán.

A vásárolt könyvek közt említésreméltó nevezetesebb szerzemények: 1. Zengedező mennyei kar. Lőcse, 1703 (MAYER Páltól, 50 kor.); 2. JAKOBÆUS J.: Pascha Lachrymosum. Lőcse, 1643; 3. SARTORIUS J.: Die wohlverschlossene Ruhe-Kammer. Lőcse, 1670; 4. TIEFTRUNCKIUS D.: Parodia ad Olassienses. Lőcse, 1668; 5. ZABLER A.: Troestlicher und seliger Abschied. (A 2—5. számokat Dr. SZTRIPSKY Hiadortól, 140 kor.)

A könyvtár helyiségeiben az elmúlt negyedévben 6324 egyén 13,135 kötet nyomtatványt használt, kölcsön útján pedig 575 egyén 1263 kötetet vitt ki házi használatra.

A lefolyt negyedévben 1711 művet osztályoztunk, melyekről 2109 cédula készült. Kötés alá 348 művet 435 kötetben küldtünk.

A kötelespéldányok átvételére berendezett helyiségbe ez idő alatt 696 drb csomag érkezett s ugyaninnen 725 levelet és 168 reklamálást expedáltak.

Az 1897: XVI. t.-cikk intézkedései ellen vétő nyomdatulajdonosokkal szemben egy esetben sem indítottunk peres eljárást. A peres eljárások alkalmával ez évben vételárkártérítés címén 176 kor. 54 fill. folyt be.

II.

A hírlaplár kötelespéldányok útján 112 évfolyam 28.471 számával gyarapodott (ebből 4769 szám a törvényszabta nyomdai kimutatás nélkül, számonként érkezett); ajándék útján 4 évfolyam 1029 számával; a nyomtatványi osztályból áttétel útján 10 évfolyam 2546 számával; vásárlás útján pedig 1 évfolyam 90 számával. Vásárlásra 10 K-t fordítottunk.

Ebből ajándék: FELEKY Charlestól (New-Yorkból) az Amerikában megjelenő magyar hírlapok, köztük: Szabad Szó (Hammond, Louisiana), Képes Világlap (Hungarian Illustrated World; Cleweland), Philadelphiai Ujság (Ph. News); KISHÁZY Gyulától: Magyar Kurir 1823: I.; GOSZTONYI Istvántól: Divatcsarnok 1859—60; — és folytatólag dr. BAJZA

Józseftől és szerkesztőségektől egyebek. — Vásárlás: WACHTEL Gyula antikvariustól Oesterreichischer Beobachter (Bécs) 1848. (10 kor.)

Az évnegyed folyamán 393 olvasó 569 hírlapnak 790 évfolyamát 944 kötetben használta; ebből házon kívül 35 olvasó 54 hírlap 98 évfolyamát 102 kötetben. Evégből a Szentkirályi-utcából 178 kötetet kellett ide (s vissza) szállítani.

Átnéztük 117 évf. 20.860 számát; céduláztunk 79 évfolyamot, köztük 7 új lapot. Beköttettünk 71 kötetet. Ezenkívül a rendes folyómunkákat végeztük.

III.

A kézirtár ajándék útján 4. újkori kézirtattal, 4 irodalmi levéllel és 3 zenei kézirtattal, áttétel útján 2 újkori kézirtattal, gyűjtés útján 1 zenei kézirtattal, vétel útján 71 újkori kézirtattal, szóval összesen 85 darabbal gyarapodott. Vételre 407 koronát fordítottunk.

A szerzemények közül különösen ki kell emelnünk PERCZEL István: Jüdische Delicatessen c. 69 kötetes nagyérdékű ujság kivágot gyűjteményét.

Ajándékozók voltak: BAJZA József, KISHÁZY Gyula, RÉTHI Gyula és TÓTH László.

Az évnegyedben 6 esetben kölcsönöztünk ki 9 kéziratot és 67 kutató használt 230 kéziratot és 552 irodalmi levelet.

A kézirtár személyzetét a folyó munkák foglalkoztatták. FALK Miksa nagyarányú levelezésének feldolgozása befejezést nyert.

IV.

A levéltár törzsanagya vétel útján 35 darab XVII—XIX. századi irattal és 7 darab 1848—49-es nyomtatvánnyal, ajándék útján 239 darab irattal és nyomtatvánnyal és 23 darab fényképpel gyarapodott. Vételre 20 koronát fordítottunk.

Ajándékaikkal a Budapest székesfővárosi nyilvános könyvtár, HALAVÁTS Gyula, dr. HODINKA Antal, özv. KRUMENACKER Istvánné, a Műemlékek orsz. bizottsága, SZEGEDY-MASZÁK Hugó, SZTROKAY Lajos és Kiskéri TÓTH Margit gyarapították a levéltár anyagát.

A törzsanag gyarapodásából 112 drb esik az újkori, 1 drb a címeres levelek, 3 drb a kisebb céhiratok, 30 drb az 1848/49-es iratok és nyomtatványok (ebből 23 drb 1848/49-es honvédek fényképei) és végül 158 drb a gyászjelentések csoportjára.

A címeres levelek gyűjteménye a következő darabbal gyarapodott: 1649. május 4. Pozsony. III. FERDINÁND címeres levele ZÓLYOMY Pál és általa felesége SAYMVOLT Erzsébet, fiuk János és Pál testvére Dávid részére (Eredeti).

A negyedév folyamán levéltári anyagunkból 67 kutató használt 7534 drbot, 2 téritvényre pedig kikölcsonőztünk 43 drb oklevelet és cimerrajzot.

★

A háborús gyűjtemény anyaga az elmúlt évnegyedben vétel útján 7847, ajándék útján 1115, hivatalos küldemények címén 572, összesen tehát 9534 darabbal gyarapodott. Vételre fordítottunk 111752 koronát, 248502 márkát, 191040 frankot és 3975 svéd koronát.

Ajándékaikkal a következők gazdagították a gyűjteményt: BAJNOK Jusztinián, BÁLINTH József, BÁNYAY János, BÁTKY Zsigmond, BERZEVICZY Albert, BOHAI László, Borsod-miskolczi- és debreczeni István-gőzmalom, losonci és hatvani gőzmalmai igazgatósága, Bristol szálló, Cs. és kir. főkonzulátus Berlin, Cs. és kir. Közös Pénzügyminiszterium, CSENGERY Loránd, CSUKOVITS Sándor, CZAKÓ Elemér, DOBAY Kálmán, DOMANOVSZKY Sándor, DÖMÖTÖR Miklós, Egyházmegyei hatóság Kassa, ERNYEY József, FARKAS József, FEJÉRPATAKY László, FELSZEGHY Dezső, FODOR Riza, FRANKL Ervin, Főgimn. Igazgatóság Szolnok, Főreálisk. Igazgatóság Győr, GOHL Ödön, br. GROEDEL Herman, GYÖRY Tibor, GYULAY Ágost, Határszéli rendőrkapitányság Bártfa, Határszéli rendőrkapitányság Brassó, HERING János, HILHELM F., HODINKA Antal, «HÓDMEZŐVÁSÁRHELY» szerkesztősége, HOFFMANN Mária, d'Isoz Kálmán, JAKUBOVICH Emil, JÓNÁS Károly, KARDOS Elemér, KÁROLYI Árpád, Keresk. és Iparkamara Budapest, Keresk. és Iparkamara Pécs, KERESZTY István, Kiss Pálné, KLEIN Sámuel, Kolozsmegyei árvaszék, KOBÉK Béla, KOHLENDER Árpád, KRAUS Henrik, LECHNER Jenő, LÉDERER Ervin, LEHMANN Ferenc, LUCAS József, MADARASSY László, M. Kir. Keresk. Múzeum igazgatósága, M. kir. 10. honvéd gyalogezred parancsnoksága, M. Földrajzi Intézet R.-T., Magyar Gazdaszövetség, M.-Lengyel Egyesület, Magyar Könyvszemle szerkesztősége, Magyar turista szövetség, MELICH János, MENCZER Lipót, MILLEKER Bódog, ifj. MISKOLCZY Imre, MOESZ Gusztáv, MOSOLYGÓ Simon, Nagybányai ref. egyház lelkészi hivatala, Német nyugati főhadiszállás, PACOR Viktor, PAUER János, PILCH Jenő, Pressedienst des k. u. k. Kriegsministeriums, RÁCZ László, REISNER Józsefné, RÉTHLY Antal, RÓNAY

Jenő, ROTKAY István, RUBINSTEIN Mátyás, SÁRKÁNY Jenőné, SCHIMA András, SEBESTYÉN Gyula, SIKLÓSSY László, SOHÁR László, SORSICH Béla, SÖRÖS Pongrác, STAUB Imre, SULICA Szilárd, SZABÓ Ervin, br. SZALAY Gábor, SZALAY László, SZENTPÉTERY Imre, SZOKOLY István, SZURÁK János, TELEK A. Sándor, TENK Sándor, THALLÓCZY Lajos, TRÁGER Ernő, VADÁSZ Ede, VILLÁNY N., VÖLGYI Ferenc, Vöröskereszt Egyesület lábadozó sebesülteket elhelyező bizottsága, ZÁVODSZKY Levente, ZSINKA Ferenc.

A gyűjtemény az 1915. év végén 49.991 darabra rúgott, ez a szám azonban csak a feldolgozott részt foglalja magában s emellett még igen nagy az az anyag, amely feldolgozásra vár; így a hatalmas újságkivágat-csoport, mely egyrészt a német, másrészt pedig a semleges és ellenséges országok hírlapirodalmának magyar vonatkozású cikkeiből áll s állandóan gyarapodik, továbbá a hatóságok háborús hirdetményei stb., amelyekből napról-napra nagy küldemények érkeznek, úgy hogy a feldolgozás nem tarthat lépést a gyarapodással.

Az újabb háborús könyvirodalomból az orosz háborús irodalmat emeljük ki, amelyből hatalmas sorozathoz sikerült hozzájutnunk, az egyéb anyagokból pedig a tábori újságokat és szükségpénzeket, amely csoportok nagyon érdekes példányokkal gazdagodtak.

SZAKIRODALOM.

Géczy József. *Az egyházi könyvtálatom és könyvbírálat*. Nagyvárád, 1915. Sz. László ny. 205, 2 l.

Ez a theologiai doktori értekezés régóta érezhető hiányt pótol irodalmunkban. Míg a külföldön az Index Congregatio történeti kialakulásáról, szabályairól, működéséről a komoly szakmunkák egész sora tájékoztat, addig magyarul¹ egyetlen részletes munka sem foglalkozott eddigelé ezzel a kérdéssel, melyet pedig a kath. egyház ellenségei oly sűrűn és szívesen szeretnek kiaknázni.

Géczy műve két főrésze oszlik. Az elsőben az index jogosságát, történeti előzőit, majd a reá vonatkozó rendeletek kifejlődését vázolja a trienti zsinat idevágó intézkedéseitől XIII. LEO pápa *Officiorum ac munerum* kezdetű bullájáig, mely a jelen állapotokat szabályozza. E vázlat összeállításánál sajnálattal nélkülözzük Joseph HILGERS S. J. alapvető munkáját: *Der Index der verbotenen Bücher*. Freiburg i. B. 1904., mely, hihetetlenül hangzik bár, de tényleg hiányzik GÉCZY forrásai közül. HILGERS e korszakos munkájában igen sok adatot talált volna szerző nem csupán az index történeti fejlődésére, hanem az ellene felhozott vádak cáfolatára, továbbá a nem-katholikus cenzura fejlődésére is, amit oly szívesen felejtenek el az egyházi könyvtálatom ellenesei.

Műve második részében XIII. LEO pápa előbb említett bullájának magyar fordítását adja, pontoskint fűzve hozzá magyarázatait. Magyarázataiban túlnyomó részt VERMERSCHRE támaszkodik, sőt egyéb idézeteit is jobbára az ő közvetítésével kapja. E magyarázatok közt sok a fölösleges, viszont egyik-másik kétséges kitétel mégis magyarázat nélkül maradt. Így pl. az I. cím 1. fejezetének 2. pontjában megmagyarázza a «hithagyó» és az «eretnek» kifejezéseket, melyek theologiai képzett-

¹ SCHERMANN Egyed: *Az egyházi könyvtálatom és könyvbírálat magyarázata c. füzet csak «kivonat» szerzőnek egy teljességében mindmáig kiadatlan munkájából.*

ségüek számára aligha szorulnak magyarázatra, viszont a «vallás» kitélt, melyről tisztázandó volna, hogy a természetes vagy a kinyilatkozott vallásról van-e ez esetben szó, magyarázat nélkül hagyja. Kár, hogy nem ismeri G. PÉRIESnek L'index, commentaire de la constitution apostolique officiorum ac munerum. Paris, 1898. c. munkáját, mely helyes tapintattal kommentálja azt, ami csakugyan magyarázatra szorul. Magyarázataiban ott, hol a maga lábán igyekszik járni szerzőnk, nem mindig szerencsés. Így a 128. lapon, amidőn azt állítja, hogy a magyar nyelv tanítását szerinte «nagyon szépen és könnyen el lehet végezni a klasszikusok tárgyalása nélkül is».

Bibliografiai szempontból meglehetősen elégtelen a munka 16. §-a, melyben az Index különböző kiadásait, a tiltott könyvek lajstromán időről-időre eszközölt változtatásokat s a legújabb 1911. évi kiadás összetételét ismerteti. E fejezetben össze kellett volna állítania a hazai szerzők indexre került műveinek jegyzékét, mivel ezeket a külföldi idevágó szakmunkák úgy is csak alig érintik. Magyar szakmunkában e kérdéstről méltán többet várna az ember, mint azt az általánosságot, hogy a XIX. században indexre tett művek között «csekély osztrák, magyar mű van» s valóban visszasan hat, hogy még ez az általánosítás is idézet VERMEERSCHből.

GYALUS ISTVÁN.

Gerlach Martin. *Das alte Buch und seine Ausstattung vom XV. bis zum XIX. Jahrhundert.* Buchdruck, Buchschmuck und Einbände. Mit einem Vorwort von Dr. Heinrich RÖTTINGER. Wien, Leipzig. Verlag v. Gerlach & Wiedling. 4-r. 2, 8 l., 148 tábla. (Die Quelle, Mappe XIII.) Ára vászonborítékban 50 K.

E munka 148 könyv- és fénynyomású műlapon több száz eredeti vagy kisebbített nagyságban készült hasonmásban mutatja be ötödfél évszázad könyvnyomtatásának az egybeállító szerint művészi szempontból figyelemreméltó emlékeit. Nem rendszeres tudományos célokat szolgáló gyűjteményről van szó, hanem könyv-iparművészek számára gondolatébresztő formakincsről, melynek motívumaira támaszkodhatik a maga tervezeteinél. Szövegrészek, kezdőbetűk, fejlécek, záróképek, keretrajzok, jelenetes fametszetek, könyvkötések péle-méle követik egymást. Legjobban a XV. és XVI. század van benne képviselve, ez is főleg német és németalföldi termékekkel. Az olasz és francia műremekek távolról sincsenek kellőképen kiaknázva, ami egy ilyen gyakorlati célú

gyűjteménynél kétségkívül tudatos: összeállító a regenerálásra szoruló könyvművészetet alighanem a német könyvművészet multján szeretné fölfrissíteni. A XIX. századot teljesen elégtelenül képviseli néhány eseten «biedermayer» kötés. Az újabb reformtörekvések egyáltalán nem jutnak szóhoz benne. Szerencsére ily irányban nemrég kaptunk jó és fényesen illusztrált tájékoztatót a *Studionak* még a háború előtt megjelent különszámában.¹ — Hazánkat a 117. táblán erősen redukálva közölt Ritus explorandae veritatis-cimlap képviseli. A munkát, mint szemléltető anyagot jól fel lehet használni könyvtörténeti előadásokhoz.

GULYÁS PÁL.

Zuber Marianne. *A hazai német nyelvű folyóiratok története 1810-ig.* (Német philologiai dolgozatok. XVII.) Budapest, 1915. Pfeiffer Ferdinánd (ny. Pécs, Wessely és Horváth). 121 l. 4. K.

Irodalomtörténészeink által mindeztideig legjobban elhanyagolt területről, a hazai idegennyelvű sajtó történetéből veszi tárgyát ez a derék szorgalommal megírt értekezés. Német sajtónk történetét vázolja gondos levéltári kutatás alapján 1810-ig, mely évnél, szerzőnk szerint, a német hírlapirodalom életében bizonyos pangás áll be. A tárgyalt lapok külső történetét kéziratok és levelezések alapján állította egybe, tartalmi ismertetésüknél a modern bibliografiai munkákat is használta. Ez utóbbiakra nézve felpanaszolja, hogy nem egyszer cserben hagyták: «így pl. a folyóiratok cikkei alatt található chiffre-ek megfejtésében seholsem voltak segítségére». Erre nézve legyen szabad megjegyeznünk, hogy összefoglaló bibliografiai munkáinkból, melyek a dolog természeténél fogva nem alapulhatnak levéltári adatkutatáson, hanem csakis a monografiákban, tudományos részletdolgozatokban már kiderített eredmények lehető teljes összefoglalására törekcszenek, a még töretlen utakon járó specialista hiába kér és vár felvilágosítást. Ellenkezőleg a bibliografus remél új adatokat nyerhetni a részletkutatótól s e reményében rendszerint nem is csalatkozik, ha oly lelkiismeretes és szerencséskezű kutatóval van dolga, ami-

¹ The art of book. Ed. by Charles HOLME. London, 1914. Páris, New-York. Studio Spring-number. E fűzetben 2 lapnyi szöveget hazánknak is szenteltek. Valami sok köszönet nincs benne: BAYROS Ferencet nekünk ajándékozzák, azon az alapon, hogy Horvátországban született — de ZICHY Mihályról, akinek ARANY János balladáihöz rajzolt szövege van oly művészi, mint KATONA Imre két lapon bemutatott írásmintái, még csak szó sem esik!

lyennek ZUBER is bizonyult. Így pl. álnév- és betűjegy-lexikonom részére, mely több ezer adatot tartalmaz s csak a háború végét várja, hogy nyomtatásban megjelenhessék, ZUBER munkájából több eddig megfejtetlen adat magyarázatát szedhettem ki s csak azt sajnálom, hogy a rendelkezésére állott folyóirat- és kéziratok anyag töredékes volta következtében még több pozitív eredményt nem könyvelhettem el belőle a bibliográfia számlájára. Mert a ZUBER által tárgyalt 26 német nyelvű folyóirat közül igen sok egyáltalában nem s a többi is csaknem kivétel nélkül töredékesen került kezébe, úgy hogy a feldolgozás épen nem mondható véglegesnek. ZUBER csupán a budapesti, bécsi és pozsonyi könyvtárakban kutatott utánuk s a rendkívüli viszonyokkal mentegeti, amiért többi vidéki városainkat s a külföldi könyvtárakat mellőzni volt kénytelen. Mentegetőzését teljes mértékben elfogadhatjuk s melegen óhajtjuk — még pedig nemcsak az irodalomtörténeti kutatás érdekében — hogy mielőbb ismét úgy forduljanak a viszonyok, hogy a továbbkutatás lehetővé váljék. Mily mértékben kutatta át ZUBER az említett városok könyvtárait, bajos ellenőrizni. De, hogy miként az ily esetekben majd mindig, még onnan is kerül pótlás, ahol ZUBER kutatott, erre bizonyíték az a körülmény, hogy a GRAGGER említette RÖSLER-féle *Literarischer Anzeiger für Ungarn*, melynek létezését ZUBER műve 70. lapján kétségbevonta s amelyet a bibliográfiai összeállításból törölt is, megvan a M. N. Múzeum könyvtárában.

Befejezésül még egy-két szót a dolgozatnak folyóiratunkat leginkább érdeklő bibliográfiai függelékéről. E függelékben szerző időrendi egymásutánban sorolja fel ama német nyelvű hazai folyóiratokat, melyeket részben egykori vagy közel egykori források, részben újabb, adataikban sokszor egymástól függő bibliográfiák említenek. Összeállításának használhatóságát azzal fokozta, hogy mindegyiknél megjegyzi, mely hazai könyvtárban található. Mindenesetre jó lett volna azonban a meglévő évfolyamokat pontosan kollacionálni s az esetleges hiányokat a meglévő évfolyamokon belül részletesen jelezni.

Mindent összevéve, ZUBER dolgozatát derék úttörésnek tekinthetjük s bizalommal, fokozott érdeklődéssel várjuk németnyelvű időszaki sajtónk újabb korszakáról ígért tanulmányát.

GULYÁS PÁL.

Steinmetz S. R. *Essai d'une bibliographie systématique de l'Ethnologie jusqu'à l'année 1911.* (Monographies bibliographiques No. 1.) Bruxelles és Leipzig. Misch et Thron. 8-r. IV., 196 l. 7 Frcs.

Jelen füzet első darabja egy a SOLVAY-féle Társadalomtudományi Intézet kebelében létesült *Intermédiaire bibliographique* által megindított vállalatnak, mely egyes tudományos kérdések könyvészetének monografikus feldolgozását igéri. A monografiák nem programm szerint készíttetnek el, hanem teljesen a véletlenre hagyva azok a tudományok, vagy tudományos problémák kerülnek sorra, amelyekről valamelyik szaktudós már elkészített a maga házi használatára egy eléggé terjedelmes és eléggé teljes bibliografiát.

Egy szerencsés véletlen úgy akarta, hogy STEINMETZ amsterdami egyetemi tanár épen az ethnológiáról tartogatott asztala fiókjában egy bibliografiai összeállítást, arról a tudományszakról, mely bár aránylag fiatal multra tekinthet vissza, mindenfelé hihetetlenül föllendült s amelyről nagyobb korszakra kiterjeszkedő egyetemes jellegű könyvészeti összeállítással mindedig nem birtunk. STEINMETZ — bár az ethnologia fogalmát meglehetősen szűkre szabja: szerinte az ethnologia ellentétben a tisztán leíró ethnografiával a természeti népek összehasonlító theoretikus tanulmánya — távolról sem nyújt egyetemes könyvészetet. Így a magyar ethnologiai irodalom, beleértve az *Ethnologische Mitteilungen aus Ungarn*-t vagy a néprajzi osztály *Anzeiger*-ét is, számára egyáltalán nem létezik. A bibliografiai leírások pedig teljesen elégtelenek. Önálló könyveknél a megjelenés helye, a kiadó neve, a lapszám állandóan hiányzik; folyóiratcikkelnél, a folyóirat önkényesen rövidített címe mellett, mely rövidítések magyarázatát sehol sem találjuk meg könyvében, beéri az évszám feltüntetésével, de lapszámot, kötetszámot sehol sem idéz. A SOLVAY-intézet helyesen tette volna, ha e nagyon is magánhasználatra szánt följegyzéseket hozzáértő bibliografus által kiegészített s csak így átdolgozva bocsátja a nyilvánosság elé.

A különben így is bámulatosan gazdag anyagot szerző a következő XI főcsoportban foglalja össze: I. Az ethnologia története és fejlődése. II. A fajok és népek fejlődése és elterjedése. III. Lélektan. IV. Gazdaság. V. Anyagi közművelődés és ergologia. VI. Társadalom, állam és jog. VII. Házasság, család és nemi élet. VIII. Erkölcsök és szokások. IX. Ethika és erkölcsösség. X. Vallás. XI. Tudomány és mű-

vészet. Minden egyes főcsoport több-kevesebb alosztályra szakad. A legaprólékosabban a Vallásnak szentelt főcsoport tagolódik: összesen 42 alszakra. A legtöbb főcsoport első négy alszaka: 1. Általános művek; 2. Tan- és kézikönyvek; 3. Alapelvek, módszer és általános megjegyzések; 4. Vegyes művek. Ezután jönnek az egyes specializálódások, mindig az illető főcsoport tartalmi gazdagságának megfelelő számban. Az egész munkát az idézett szerzők betürendes névmutatója zárja be. Tárgymutató, amely pedig, tekintve a felölelt anyag sokféleségét, ugyancsak elkelt volna, nem készült. Kissé visszasan hat, hogy míg szerző előszava és magában a műben az egyes fő- és alcsoportok felírása is három nyelven: németül, franciául és angolul szól, a kötet végén található tartalmi áttekintés, mely tárgymutató híjján az egyetlen tájékoztató, csupán német nyelven hozza a fő- és alcsoportok címeit.

Reméljük, hogy a vállalat újabb kötetei mentek lesznek ez apróbb szépséghibáktól s szeretnők hinni, hogy ez újabb kötetek egybeállítói nem haladnak el oly felsőbbeséges megvetéssel a magyar szakirodalom mellett. Σ

KÜLFÖLDI FOLYÓIRATOK SZEMLEJE.

Maandblad voor bibliotheekwezen. II. évfolyam 3. szám (1914. március):
A. G. ROOS: J. F. van Someren. (Az utrechti egyetemi könyvtár igazgatójának életrajza és arcképe 25 éves szolgálati jubileuma alkalmából. VAN SOMEREN, egy előkelő könyvkereskedő fia, 1879-ben lett az amsterdami egyetemi könyvtár tiszviselője s bibliografiai meg könyvtártani dolgozataival magára vonva a felsőbbség figyelmét, 1889-ben, 37 éves korában az utrechti egyetemi könyvtár élére állították.) — G. A. EVERS: J. F. van Someren's Geschriften over boek- en bibliotheekwezen. (Időrendi egybeállítás VAN SOMEREN könyvtártani dolgozatairól.) — D. SMIT: De Bibliothekaris van Sint-Helena. (SAINT-DENIS nemcsak a császárt, hanem NAPOLEON kíséretét is ellátta olvasnivalóval. A császár rossz időben szofájára dőlve falta a könyveket. NAPOLEON Szent-Ilonára utaztában még Madeirából eljuttatott egy jegyzéket az angol kormányhoz, melyben a kívánt könyveket felsorolta. De a könyvek, igaz, hogy csak részben, csupán 1816-ban jutottak el a számkivetetthez. Egyes magánosok is küldtek neki időről-időre könyveket; a legszorgalmasabban lord és lady HOLLAND. SAINT-DENIS szolgálatait a császár azzal jutalmazta, hogy 135.000 frankot és könyvtára 400 kötetét testálta reá. Ura halála után visszaköltözött Európába s 1856-ban meghalt.) — 4. szám (április): *Leeszaal*-jaarboekje 1913. (A Centrale Vereeniging voor openbare Leeszaal en bibliotheken 10. évi jelentése, számos statisztikai táblázattal.) — 5. szám (május): W. P. C. KNUTTEL: Dr. Mr. C. P. Burger. (Az amsterdami egyetemi könyvtárban eltöltött szolgálatának 25. évfordulója alkalmából, arcképekkel.) — Fanny SIMONS: Muziekbibliotheken. (A hágai zenekönyvtárnál szerzett tapasztalatok alapján fejtegeti a zenekönyvtárak célját és működését. Szerinte az ilyen könyvtár célja oly zeneművek egybegyűjtése, melyek alkalmasak az általános zenei kultúra fejlesztésére és népszerűsítésére. Ezért tartalmaznia kell a klasszikusok, romantikusok és modernek java termését: szimfoniákat, nyitányokat, zenekari és kamarazenedarabokat, operák eredeti partitúráit és legjobb kivonatait. Továbbá énekdarabok kritikai gyűjteményét. Az iskolai darabokat, hangszeriskolákat s az ezekre vonatkozó elméleti irodalmat egyelőre mellőzhetjük, mivel a zenekönyvtár csak zenetudó közönségnek van szánva. Magasabb iskolai darabokat, pl. CHOPIN étudejeit vagy MOZART szonátaát természetesen gyűjtenünk kell. Ellenben teljesen ki kell rekeszteni a szórakoztató szalonzenét, modern operetteket, kuplékat stb. Itt csupán a már klasszikussá vált operetteknek kegyelmezhetünk meg. Ezután vázolja a hágai gyűjtemény történetét, besztását és feldolgozását.) — 6. szám (június): F. SPIEKMANN: De openbare

leeszaal te Veendam. (Vázolja azokat a küzdelmeket, melyekkel a veendami könyvesház létesítése a községtanács szűkmarkúsága folytán létesült.) — C. LEBRIJN: Vierde internationale «easter school» van de «Library assistant's association». (A Library assistants association által rendezett nemzetközi husvéti könyvtári kirándulás rövid leírása. A kirándulók Londonban a British Museumot és a Fulham Public Libraryt látogatták meg, mely utóbbinak CARNEGIE adományából emelt új épületét 1909-ben avatták fel. Azután Oxfordba utaztak, ahol a látogatások középpontjában a Bodleiana állott.) — 7. szám (október): H. E. GREVE: De openbare leeszaalen en de mobilisatie. (A holland könyvesházak munkásságát vázolja a világháború folytán mozgósított németalföldi hadsereg olvasmányokkal való ellátása terén.) — 8. szám (november): Uit de staatsbegrooting voor 1915. (A németalföldi áll. költségvetés a következő könyvtári kiadásokat irányozza elő: 1. A hágai kir. könyvtárra 100.015 frtot; 2. A leideni egyetemi könyvtárra 52.943 frtot; 3. Az utrechti egyetemi könyvtárra 43.550 frtot; 4. A groningeri egyetemi könyvtárra 29.790 frtot; 5. A delfti egyet. könyvtárra 37.925 frtot; 6. Könyvesházak segélyezésére 35.528 frtot. Ez utóbbi tétel erős emelkedése nemcsak a mozgalom megerősödésében, hanem az államsegély föltételeinek és módjának új megállapításában is leli magyarázatát. 1915 óta ugyanis oly könyvtárak is kaphatnak államsegélyt, melyek községi segélyben nem részesülnek, másrészt a segély többé nem állandó hányada, hanem 7, 6, 5, 4, 3, 2, illetve egytizedrésze a könyvtár egész jövedelmének. A segély annál nagyobb, minél kisebb a könyvtár összes jövedelme, mert ez által lehetővé válik, hogy ezek a szegény könyvtárak is tarthassanak fenn olvasótermet.) — 7. és 8. szám: Annie C. GEBHARD: Kinderleeszaalen. (Az ifjúsági olvasótermek megszervezéséről, berendezéséről, külső fejlesztéséről beszél amerikai, angol és német minták nyomán s az eddigi holland kísérletek ismertetésével.) — 9. szám (december): B. SCHULTZ: De «roman» in de uitenstatistiek der Haagsche openbare leeszaal. (Igen tanúságos statisztikai egybeállítás a hágai könyvesházból kikölcsönzött szépprózai művekről. A legkedveltebb írók eszerint a következők: BOREL, BOUDIER-BAKKER, BRUSSE, HOVEN Teréz és REYNKE VAN STUVE.) — 7. és 9. szám: G. A. EVERS: De papierindustrie te Apeldoorn. (Apeldoornban, a merített papirosairól ma is világhírű Geldern székhelyén, kifejlődött papirgyártóipar történeti és technikai ismertetése. Az első apeldoorni papirmalomtulajdonos a XVII. század elején élt Marten ORGES volt, aki 1626-ban halt meg. A papirmalmok száma 1736-ban már 39-re rúgott ezen a helyen. A gelderni papiros minősége eleinte igen silány volt, de a nantesi ediktum visszavonása után, amikor a híres francia munkások előzönlöttek Németalföldön, hamarosan megváltozott a helyzet. A virágzó iparág a XVIII. század vége felé elhanyaglott, de a XIX. században ismét föllendült. 1826-ban Apeldoornban 4—5 malom működött, az évi termelés 50.000 rizsmát tett. A termelés delelőjét 1859-ben érték el, amikor 41 gyárban 98.400 rizsmát termeltek. Utóbb a termelés ismét alábbszállt, így 1870-ben a termelés 54.000 rizsmára rúgott. 1909-ben Apeldoornban 8 gőzerőre berendezett papirgyár működött. A legtekintélyesebb az 1869-ben létesült Van Gelder Zonen cég, melynek évi termelése 5 millió kg.)

The Library Journal. XXXIX. kötet 7. szám (1914. július): Edwin H. ANDERSON: *The tax on ideas.* (A cikk az ellen kel ki, hogy Amerika a külföldön nyomtatott angol nyelvű könyvek után, ép úgy mint Oroszország, a külföldön nyomtatott orosz vagy Spanyolország az idegenben készült spanyol könyvek után beviteli vámot szed. Habár az amerikai közkönyvtárak e vám alól mentesek, a magánfogyasztók érdekében lándzsát tör e vám ellen, mely a szabad Amerikát e téren Oroszországgal vagy Spanyolországgal állítja egy sorba. Tiltakozása, mint érdekes cikkében kifejti, nem újság. Már 1846-ban kiadott e tárgyban egy röpiratot Charles C. JERWETT, akkor a Brown University könyvtárosa. Az első vámot a könyvekre 1824-ben rótták ki. A vám akkor 4—5 centet tett ki kötetenkint, illetve 10—30 centet fontonkint s a tételek nagyságát a könyvek nyelve, kiadásának éve, kötött vagy fűzött volta állapította meg. 1846-ban a vámot egységes alapelvre fektették s az érték 10 százalékában állapították meg. E törvényen 1857-ben csupán annyiban módosítottak, hogy a közoktatási intézményeket a vám fizetése alól fölmentették. A 10 percentes taksát 1863-ban 20-ra, 1864-ben 25-re emelték s ez az állapot angol nyelvű könyvekre nézve 1913-ig fennállott. Ez év óta az angol könyvek beviteli váma az érték 15⁰/₀-a. Idegen nyelvű könyvek 1890 óta vámentesek, de 1913-ban a szenátus ezekre is ki akarta ismét terjeszteni a vámot, ha a könyvek a behozatal évétől számított két évtizedben készültek. Szerencsére a főbb könyvtárak érélyes tiltakozására a szenátus is elállott e tervétől. Az 1907—1912. időközben évenkint átlag nem egészen 700.000 \$-t jövedelmezett az angol könyvekre kirótt vám. Ha ebből levonjuk a kezelési költségeket, igen jelentéktelen összegre zsugorodik az egész. Az egész vámrendszer csupán arra jó, hogy az olcsóbb munkaerővel dolgozó angol vállalkozók konkurenciájától megóvja a drágábban dolgozó amerikai könyvpiart s hogy néhány száz ember jóléte miatt a fogyasztó közönség milliói lakoljanak. Maga az amerikai könyvpiar a védvamos politika dacára sem tud igazán föllendülni. Még a kicsi Románia is, lakósainak számához viszonyítva, hárommennyi könyvet ad ki évenkint, mint az Egyesült Államok.) — Charles K. BOLTON: *The present trend.* (Rövid áttekintést nyújt az amerikai könyvtárügy jelen állásáról, miközben nem egy tanulságos kritikai megjegyzéssel kíséri a jelenségeket. Igen helyesen mutat pl. rá a fényűzéssel kiállított, költséges könyvtárpaloták természetes árnyoldalára: a technikai haladás mindez építkezéseket előbb-utóbb elavítja. Az élő könyvtár, akár csak az élő egyház nem márványból készül: a fő itt is a lélek, a szellem. Szép a fényes palota, de csak úgy, ha nem a szolgálati szervezet rovására készül. Egy másik helyt viszont a nyugdíj behozatalát sürgeti: nemcsak emberbaráti szempontból, hanem magának a könyvtárügynek az érdekében is. Igen sok munkaképtelen könyvtárosról meg lehetne szabadulni — ha nyugdíjba lehetne őket küldeni.) — H. H. B. MEYER: *The libraries of Washington.* (Washington városának 137 könyvtára van 5,674.000 kötettel és füzettel. Szerző a fontosabbak rövid ismertetését adja a Library of Congress kivételével, mely amúgy is jól ismert.) — C. Seymour THOMPSON: *The exhibit of laborsaving devices.* (A columbiai kerületi könyvtárban kiállítást rendeztek, melyen bemutatták a számoló-, író-, levélfelvágó-, ragasztó-, sokszorosító- stb. gépeket, melyek az

irodalmi munka gyorsítására szolgálnak.) — 8. szám (augusztus): William I. FLETCHER: Some recollections of the Boston Athenaeum. (Szerző, aki az Amhurst College kiérdemült könyvtátosa a bostoni Athenaeum könyvtárban 1861—1866. töltött tanuló és kezdő éveiből közöl visszaemlékezéseket. Cikke a személyes érdekű anekdoták mellett a könyvtári berendezés és kezelés történetére nézve is tanulságos részletekben bővelkedik.) — Theodore W. KOCH: A librarian at the Leipzig exhibition. (A Bugra 1914. évi lipcsei kiállításának rövid ismertetése. Megrója az Egyesült Államokat, hogy nem vett hivatalosan részt a kiállításon s fölveti a kérdést, hogy e körülménynek az amerikaiak túltengő önbizalma, vagy a kiállítás tárgya iránt való nemzeti érdeklődés hiánya volt-e az oka.) — Arthur E. BOSWICK: Conflicts of jurisdiction in library systems. (Tisztán amerikai érdekű cikk. Pontokba igyekszik foglalni azokat a szabályokat és eszközöket, amelyek segítségével a könyvtáros kiküszöbölheti, illetve orvosolhatja azokat az összeütközéseket és surlódásokat, melyek a különböző rangfokozaton álló személyzet sorában előfordulhatnak.) — Theodore W. KOCH: Opening of the A. L. A. exhibit at Leipzig. (Hivatalos jelentés az Amerikai Könyvtár Szövetség részvételéről a lipcsei könyvkiállításon.) — 9. szám (szeptember): Harriet A. WOOD: The administration of high school libraries as branches of public libraries. (Az Egyesült Államok több városában a legutóbbi években a felső iskolák a közkönyvtárakkal egyetértésben létesítették könyvtáraikat, mint a közkönyvtár egyik fiókját. A költségek a két intézmény közt városonkint igen különbözőképp oszlanak meg. Az iskolákban felállított fiókok könyvanyagát vagy maga az iskola, vagy az anyakönyvtár, vagy mindkettő közös költségén szerzik be. Ugyanily módokon gondolkodnak a gyarapításról is. A könyvtáros fizetése vagy teljesen az iskolát terheli, vagy részben a központi könyvtár is hozzájárul. A könyvtár katalogizálását rendszeren a központ vállalja magára s így az iskolai könyvtáros egész idejét olvasóinak, irányításuknak és útbaigazításuknak szentelheti.) — Samuel H. RANCK: Library work in vocational guidance. (A könyvtáros az élethivatásra való nevelésből csak úgy veheti ki részét, ha ismeri a körzetében élők foglalkozási köreit és életviszonyait, ha ismeri az ezen viszonyokat tárgyaló irodalmat s végül ha személyesen ismeri a munkába járó fiúkat és lányokat.) — Orrin G. COOKS: Libraries and motion pictures. (Ismerteti, hogy mely amerikai cégek hajlandók tudományos és tanulságos filmeket kölcsönözni a könyvtáraknak s hogy mi-féle készülékekre van szükség e filmek lejátszásánál.) — Le Roy JEFFERS: Selection and cost of editions. (Teljesen az amerikai [és angol] könyvkiadói viszonyokból folyó alapelvek annak megítélésére, hogy ugyanazon mű különböző kiadásából melyiket szerezzé be a közkönyvtár.) — Purd. B. WRIGHT: High school branches in Kansas City. (Kansas City északkeleti főkönyvtárát ismerteti, mely az ottani főiskola egyik sarokrészében van elhelyezve s 16.000 kötet befogadására van tervezve.) — John D. WOLCOTT: How the library of the Bureau of Education may serve the schools. (A Washingtonban székelő Közoktatási Hivatal szakkönyvtárát 3-féle módon állítja a tanítók, iskolai hatóságok és tanítójelöltek szolgálatába: 1. Egyes köteteket kikölcsönöz közkönyvtáraknak, sőt egyeseknek is postai úton négy heti használatra; 2. 2—25 kötet-

ből álló «csomagkönyvtárakat» küld kívánatra iskolaigazgatóknak a tanítószemélyzet használatára. E könyvtárakat maguk a kölcsönzők válogathatják össze a könyvtár anyagából; 3. Bibliografiai felvilágosításokkal szolgál pedagógiai kérdésekről s e végből a folyóiratok és értesítők cikkeiről cédulakatalogust vezet.¹⁾ — Martha WILSON: The movement for better rural school libraries. (Az Egyesült Államok többségében az iskolai könyvtárakat államsegélyből gyarapítják mintajegyzékek alapján. E mintajegyzékek folyton javulnak s ez az első lépés ez iskolai könyvtárak megjavításához. Sokat segítenek a kerületi, országos és nemzeti közoktatási gyűlésekkel kapcsolatban rendezett kiállítások és szétosztott röpiratok. A fokozás további módja az volna, ha a falusi tanítók is részesülnének némi könyvtárosi kiképzésben. A minnesotai tanítóképzőkben különös súlyt fektetnek az ifjúsági irodalom alapos megismerésére. A közkönyvtári szakképzés főleg a tanítók szüneteiben továbbképző tanfolyamain történik.) — Agnes van VALKENBURGH: A plea for the cataloger. (A túlságos katalogizáló láz ellen, mely az amerikai könyvtárak többségében dühöng, természetes visszahatásként egyre többen tamadják és gúnyolják ezt a tevékenységet. Szerző a katalogizálók pártján van. Méltatja e foglalkozás fontosságát, de szót emel az utasítások, szabályok túlságos elaprózódása ellen. Különösen a sok fajta rövidítés és kihagyás ellen kel ki, mivel a túlzásba vitt egyszerűsítés újabb komplikációkhoz vezet úgy a katalogizálásnál, mint a katalogus használatánál.) — Books as a source of disease. (A könyv szerepéről szól a betegségek terjesztésénél. Kivonat William R. REINICK-nek az *American Journal of Pharmacy* c. szaklapban megjelent értekezéséből.)

Zentralblatt für Bibliothekswesen. XXXII. évfolyam 1—2. szám. (1915. január-február): P. SCHWENKE: Zum neuen Jahrgang. (A német könyvtárak háborús viszonyairól ad rövid beszámolót. Tudása szerint már a háború első félesztendejében 88 tudományos, 82 középfokú hivatalnok, 39 segédhivatalnok, 142 altiszt, 12 könyvkötő, fűtő stb., összesen 363 személy vonult a zászló alá Németország könyvtáraiból. A hadbavonult tudományos tisztviselők közül, akik őrnagytól lefelé különböző rangfokozatot töltenek be a hadseregben, 24 kapott vaskeresztet, 5 pedig hősi halált halt. A 82 középfokú hivatalnok közül 6 kapott vaskeresztet, 4 pedig elesett. A 142 altiszt közül, akik javarészt kiszolgált őrmesterek, csak egy rész került ki a frontra; ezek sorából 4 kapott vaskeresztet. A hadbavonultak igen egyenlőtlenül oszlanak meg az egyes könyvtárak között. Helyettesítésükre részben szakképzett nőket használnak. Több városi könyvtárban úgy állt elő személyzetapadás, hogy a könyvtári alkalmazottak egy részét más közigazgatási hivatalokba osztották be. Ennek következménye volt több fiók bezárása, aminek fő veszedelme abban rejlik, hogy könnyen lábra segítheti azt a balhitet, mintha a könyvtár fölösleges luxusintézmény volna a háború tartama alatt. Ezzel szemben jogos megalégedéssel mutat rá, hogy a porosz állami költségvetés 1915/16-ra nemcsak hogy teljes összegében megszavazta a könyvtárak rendes és rendkívüli javadalmát, hanem újabb 100.000 Márka rend-

¹ Ilyenförmá szolgálatokra kellene berendezni nálunk is az Orsz. Paedagogiai Könyvtár anyagát! (Szerk.)

kivüli hitelt engedélyezett az egyetemi könyvtárak hiányainak pótlására.¹) — Hermann ESCHER: Die Errichtung der Zentralbibliothek in Zürich. (1914. júniusban egyesítették közös igazgatás alatt a zürichi városi és a zürichi kanton-könyvtárt. Szerző történeti áttekintést nyújt a 1629-ben négy fiatal kereskedő alapította városi és az 1835-ben feállított, jóval kisebb könyvkészlettel és pénzalappal rendelkező kanton-könyvtár fejlődéséről; ismerteti az egyesítésnek 1885-ben felbukkant gondolatának különböző fázisait s a megvalósítására vonatkozó tárgyalásokat. A dolgozat II. része az egyesítést kimondó szerződés részletes ismertetése.) — Chr. RUEPPRECHT: Die älteste Geschichte der Universitätsbibliothek München. 1472—1500. (A müncheni egyetemi könyvtárt alighanem a főiskolával egyidejűleg 1472-ben alapították Ingolstadtban. Ujabbán a könyvtáralapítás évét 1480-ra szokás tenni, bár kétségtelen, hogy a facultas artium már ez év előtt is vásárolt könyveket. A könyvtárra vonatkozó följegyzésekből, melyek 1480-ban kezdődnek, kiderült, hogy minden tanár saját kulccsal birt e könyvtárhoz s ezért egy illetve négy garast kellett lefizetnie. A kulcs átvételénél ünnepélyesen meg kellett fogadnia minden tanárnak, hogy a kulcsot gondosan megőrzi, sőt ha távozik a városból, távolléte idejére vissza is szolgáltatja. A rektor a kulcsot ingyen kapta. 1485-ben elhatározta a kar, hogy a dékán és két kirendelt tanár megállapítja a könyvek katalogizálásának és megjelölésének módját. A könyvtár legrégebb fennmaradt jegyzéke azonban csupán 1492-ből való. E jegyzék szerint minden könyv elejére beragasztották a fakultás címerét s beírták, hogy az ingolstadti facultas artium tulajdona; egy másik följegyzés a 10. lap alá a s egy harmadik a mű végére került. A helyrajzi számot vörös írónnal bejegyzett latin nagybetűkkel fejezték ki. A katalógus a következő szakokat különböztette meg: In theologia; In theologia scolastica; In utroque jure; In medicinis; In artibus et primo in philosophia naturali atque metaphysica; In philosophia morali; In logica; In grammatica; In oratoria, poesi et historiis; In almario; In logica in almario. — 1495/96-ban a följegyzések a vetus bibliotheca mellett egy nova libreriát is emlegetnek, ami valószínűleg egy második könyvtárszobát jelent. 1497-ben panaszkodik valaki a könyvtár nehézkes használati viszonyairól.) — Gabriel MEIER: Der Bibliothekskatalog von Wonnenstein aus dem Anfang des XVI. Jahrhunderts. (A St. Galleni kolostor 973. sz. papirkéziratából közli az 1228-ban alapított wonnensteini apácakolostor könyvjegyzékét az 1510 utáni évekből. A németnyelvű jegyzék 110 tételből áll.) — 3. szám (március): Max PERLBACH: Zur Geschichte einer verlorenen Handschrift. (A berlini Hedwig-templom könyvtárában 1840-ben még megvolt az a XI. századi latin kézirat, melyet MATILD hercegnő iratott. II. MIĘSKO lengyel király számára s amely a liber officiumot és Matildnak MIĘSKÓHOZ intézett levelét tartalmazta. A levelet 1842-ben ketten is kiadták, de az eredeti kéziratnak azóta nyoma veszett.) — Hermann BRUNN: Farbformblättchensystematik. (Szerző ezzel a szörnyszülöttszóval a szakrendszer megjelölésének azt az épen nem új módját nevezte el, mely abban áll, hogy a különböző szakokat különböző alakú és színű papirdarabkák felragasztásával kü-

¹ A német szövetségesek példáját e tekintetben is érdemes volna követnünk. (Szerk.).

lönbözteri meg a könyveken. 13-féle színű papirost használ ötféle alakban s ekként 65 jelzést képes előállítani. Az ötféle alak: szárán álló és csúcán álló háromszög, szárán és csúcán álló négyzet; továbbá a kör. A színes papirosok: 1. fehér, 2. sárga, 3. világosbarna, 4. narancs, 5. tűzpiros, 6. bibor, 7. rózsaszín, 8. világosibolya; 9. sötétviola, 10. világoskék, 11. sötétkék, 12. világoszöld, 13. sötétzöld. A jobb ügyhöz méltó buzgalommal ez alapon kidolgozott jelzésrendszer készítője csupán egy dologról feledkezik meg: a napsugárról, melynek hatása alatt a sokszínű jelzések néhány éven felül egyformán elfakulnak. A magasabb humor körébe vág az a nagyképtű okoskodás, mellyel szerző az egyes szakokhoz kijelölt színek és alakok metafizikai indokolását adja. Ime mutatóba néhány csodabogár: háromszög, túlnyomóan matematikai jellegű tudományok jelzése; a fehér carreau, mely leginkább hasonlít a sok sugarú csillaghoz, az enciklopedikus munkák sokoldalúságát jelképezi! A háromszögnél a fehértől egyretelebb tonusok felé haladás az elvonttól az alkalmazott irányba való haladást szimbolizálja. A barna szín a földre — geodézia, földrajz, földtan stb. — a kék a levegőre — köztük a zene, mint a leglégiesebb legégibb művészet — és a világos zöld a vízre vagy a növényzetre utal!) — 4. és 5. szám (április—május): Hermann WUNDERLICH: Bibliothek und Bücherei. (Érdekes nyelvtörténeti egybeállítás azoknak a kísérleteknek, melyek a németnyelvben a bibliotheca nemzeti kifejezésére tétettek, kezdve a IX. századi *Poehfaz*-tól egész a legújabb *Bücherhalle* és *Bücherei* kitételekig. A németesítéseket három csoportba sorozza: 1. bibliotheca = könyvszekrény. Ilyenek a már említett *Poahfaz*, továbbá *Buchgehaltmusz*, *Bücherbehaltung*, *Bücherschrein*, *Bücherschranck* stb. 2. bibliotheca = könyvtárszoba. Ilyenek a legtovább élt *Buch-* v. *Bücherkammer*, a kevésbé elterjedt *Buchgaden*, *Bücherzimmer* s az újabb keletű, de életképes *Büchersaal* s végül a legújabb *Bücherhalle*. 3. Bibliotheka = könyvtárpület. Ilyen az 1476-ból szótározott *Buchhaus*. A *Liberey* szóra 1425-től kezdve idéz példákat. A *Bücherei* szót, mint sok könyv gyűjtő fogalmát legelőször COMENIUS használta 1658-ban. Szerző a *Bibliothek* kifejezést általános jellegű, a *Bücherei* szót pedig különös, korlátolt célú könyvgyűjtemények megjelölésére szeretné lekötöni.) — Rudolf KAISER: Zur Katalogisierung von Textbüchern. (A zenei szövegkönyvek katalogizálásánál felhasználható segédkönyvek: Hugo RIEMANN: *Opernhandbuch*. Leipzig, 1887—1893.; Félix CLÉMENT és Pierre LAROUSSE: *Dictionnaire des operas*. 3. kiadás. Páris 1905; Carlo DASSORI: *Opere e operisti*. 2. lenyom. Genova 1906; John TOWERS: *Dictionary Catalogue of operas and operettas*. 1910. s főleg a washingtoni Library of Congress pompás kiadványa: Oscar George Theodore SONNECK: *Catalogue of opera librettos printed before 1800*. Washington 1914., 2 köt. ismertetése. Ez utóbbi különösen mintaszerű.) — Johannes LUTHER: *Studien zur Bibliographie der Kirchenpostille Martin Luthers*. (LUTHER Márton következő műveit tárgyalja igen részletesen: 1. Téli posztilla 1533-ból; 2. Téli posztilla 1535-ből és 3. Nyári posztilla 1529-ből, mindhárom Michael LOTTHER magdeburgi sajtójából.) — Karl SCHOTTENLOHER: *Die Wiegendrucke der Königl. Hof- und Staatsbibliothek in München*. (Igen tanulságos jelentés a müncheni Udvari és Állami Könyvtár nagyszabású ősnymotatvány-gyűjteményének új feldolgozásáról, melyet

1909-ben kezdett meg a könyvtár két tisztviselője s 1914 végére szerencsésen be is fejezett. E munkálatoknál a 7000-nél több duplumot is újra átvizsgálták s ebből 2500 darabot, részint bekötésük, részint bejegyzéseik miatt ismét beosztottak a törzsanyagba. Sőt az állítólagos duplumok közt 32 eltérő variáns és 35 a könyvtárra nézve unikum is akadt! Az egész gyűjtemény most 9400 nyomtatványból áll 16.000 példányban, amiből 4400 szám nélkülözhető másodpéldány. Az egész gyűjtemény 130 régibb könyvtárból tevődött össze, 29 köztük olyan, amely száznál több darabot adott. Ez utóbbi könyvtárak jegyzékét is közli a szerző.)

UJ ANTIKVÁRIUSI JEGYZÉK.

RANSCHBURG Gusztáv. Budapest. 100. könyvjegyzék. Bibliotheca Hungarica. 1916. márc.—április.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Br. Szalay Imre m. n. múzeumi igazgató nyugalomban. Ő cs. és apostoli kir. felsége folyó évi febr. hó 4-én kelt legfelsőbb elhatározásával legkegyelmesebben megengedni méltóztatott, hogy br. SZALAY Imre múzeumi igazgató saját kérelmére állandó nyugalomba helyeztessék s neki ez alkalomból hosszú közeleti pályája alatt kifejtett igen érdemes szolgálataiért elismerése tudtul adassék. A M. N. Múzeum tisztviselői kara március 12-én búcsuzott testületileg br. SZALAY Imrétől, aki 22 évig állott az intézet élén s e hosszú idő alatt atyai jóindulatával, ügybuzgó lelkesedésével az egész kar háálás szeretetét biztosította magának. A tisztviselői kar nevében a búcsu alkalmával HORVÁTH Géza udv. tanácsos, osztályigazgató adott ékesszóló kifejezést annak a szeretetnek és nagyrabecsulésnek, mely az egész kart a távozó igazgatóval szemben áuitatja s méltatta azokat a kiváló érdemeket, melyeket br. SZALAY a múzeum fejlesztése s a tisztviselők anyagi helyzetének javítása körül kifejtett. Az ünnepelet meghatott hangon mondott köszönetet az irányában nyilvánuló szeretetért és ragaszkodásért. — Báró SZALAY Imre fölmentésével egyidejűleg a vallás- és közoktatásügyi minisztérium dr. FEJÉRPATAKY László udv. tanácsos, az Orsz. SZÉCHÉNYI Könyvtár eddigi igazgatóját bizta meg a M. N. Múzeum vezetésével.

Változás a Széchényi Könyvtár tisztviselői karában. MUNKÁCSY Mihály fizetéstelen segédőr a M. T. Akadémiához könyvtártisztte kineveztetvén, megvált a M. N. Múzeumtól. Benne könyvtárunk egy buzgó, hasznavehető, munkás tagját veszette el. Új munkaköréhez sok szerencsét kívánunk neki.

Kimutatás a hadbavonult népkönyvtárkezelőkről. A Múzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsához 1915. április elsejéig beérkezett forgalmi kimutatások szerint a Tanács hatáskörébe tartozó könyvtárak kezelői közül a következők teljesítének hadi szolgálatot: Abaujszina: IHÁSZ Károly áll. tanító, zászlós. — Ajka: VEILER Adolf népfelkeld. — Alsószombor: GYARMATI József áll. tanító, őrvezető. — Alsóhámor: BERNÁTH Kornél közlegény. — Alsómislye: ifj. UJHELYI János tanító, közlegény. — Alsószelezsény: BENEDEK Gyula kántortanító, szakaszvezető, megsebesült az I. lublini csatában. — Alsószöllős: GAÁL Izidor áll. tanító, közlegény, megsebesült Tarnownál 1914. nov. 12. — Apáca: BUNA Márton áll. tanító, tizedes, megsebesült 1914. dec. — Arad: KÁDÁR Jenő tanító, c. őrmester; SZÁNTÓ Lajos közs. tanító, tizedes; VERNER Sándor közs. tanító, káplár. — Ágós: PATAY Kálmán. — Balassagyarmat: SOÓRY Mihály népfelkeld; SCHUCHMANN Rezső hidász. — Balatonarács: SZALAI Imre földmíves, tizedes. — Balatonfüred: MOJZER József fő-

kertész, hadnagy, elesett Bukovinában; FÓTH Sándor ref. tanító, őrmester, kis ezüstéremmel kitüntetve, megsebesült Szerbiában. — Barcs: ZELLNER Ernő polg. isk. igazgató, altiszt, megsebesült Orosz-Lengyelországban 1914. nov. 27. — Bába: HAMBERGER József r. k. tanító, őrmester. — Bede: TROZNER Lajos ref. tanító, szakaszvezető, megsebesült Galiciában, Komornyk község mellett, 1915. febr. 20. — Bjelovár: SZUKICS Béla felsőiskolai hallgató, hadapródjelölt elesett Galiciában, 1915. júl. 17. — Beregdarócz: SZELES Sándor ref. lelkész, önkéntes betegápoló, 1915. aug. óta szabadságolva. — Berettyóújfalú: BRÓZIK Dezső gazd. népisk. igazgató, kadétőrmester, kis és nagy ezüst vitézségi éremmel kitüntetve. — Berzencze: TORDAI István okl. tanító, tizedes. — Berzevicze: VEISZ János tanító, közlegény, 1914-ben fogságba került. — Békéscsaba: SZÜCS János tanító, közlegény. — Békéscsaba: TANRÓ József ig.-tanító; TIMKÓ György közs. tanító, hadapród. — Bér: TESZÁK András ág. hv. ev. tanító, hadapród, megsebesült Sambornál 1915. máj. 16. — Bia: BENÁRD Géza szolgabíró, honvéd főhadnagy, signum laudisszal kitüntetve orosz fogságba került 1915. márc. 6-án. — Bijeljimin: FÖLDES Ferenc ig.-tanító, szakaszvezető, elesett a Doberdón 1915. okt. 22. — Boksánbánya: FRÖHR Konrád áll. tanító, zászlós, bronz vitézségi éremmel kitüntetve. — Borgóprund: CSINCSEK Béla áll. ig.-tanító, őrvezető. — Bors: NAGY Mihály tanító, hadapródjelölt, orosz fogságba került 1915. elején. — Brsljanica Veliki: LULICH Albin ig.-tanító, őrmester, hadi szolgálatot teljesített 1914. aug. 1.—1915. dec. 31. — Budapest: BIZA Lajos cs. és kir. táborig. főlelkész, II.-od oszt. lelkészi érdemkereszttel kitüntetve; HÜLL Pál bírósági kezelő hivatalnok, őrvezető; BOROSS Lőrincz főv. tanító, eltűnt 1914-ben; HORVÁTH P. Pál főv. tanító, honvédtizedes; LINDNER Gyula fővárosi tanító, őrvezető, orosz fogságban 1914. október 11-ike óta; BENCZE Antal betűszedő, közlegény; SZÉMAN István könyvkötő, szakaszvezető, bronz vitézségi éremmel kitüntetve, elesett 1915. március havában az északi harctéren; EKAMP Nándor székesfővárosi tanító, őrmester; PÁLFI Sándor fővárosi tanító, őrvezető; BAKOS Árpád mintaasztalos, egészségügyi tizedes. — Bukarest: KISS Károly megsebesült 1914. nov. 19. Olkumban, jelenleg fölmentve. — Čakovci: RIDLINGER Mátyás ig.-tanító, tizedes. — Csehi: BALOGH József kántortanító, közlegény, megsebesült Cierkovicznánál (Oroszorsz.) 1914. nov. 21-én. — Csurgó: KAPOSÍ Károly tanító, közlegény, megsebesült Tarnobrzegnél 1914. okt. 15-én, szabadságolva 1916. jan. óta. — Csuza: MAJOR Péter kereskedő. — Czegléd: TÓTH Kálmán butorasztalos, közlegény megsebesült Galiciában aug. 28-án. — Celldömölk: GODA Sándor máv. kezelő, káplár. — Dacsókeszi: BÖZE Albert kántortanító, közlegény. — Daruvár: MÉSZÁROS Károly ig.-tanító, szakaszvezető, 1916. jan. 5-ig. — Debreczen: K. NAGY Sándor, tanító, tizedes; SZOBOSZLAY Sándor áll. tanító, egyévi önkéntes, megsebesült Godeknél 1914. szept. 10; PÁSZTOR György, 1914. óta orosz fogoly; SZABÓ Sándor; GÁLL Imre. — Derecske: GÉHER Lajos isk. igazgató, tizedes, orosz fogságba került Przemyslnél. — Dunaföldvár: GYÖKÖS Sándor gazd. tanító, közlegény, 1915. nov. vége óta szabadságolva. — Dunaharaszti: RENNEN Ignác szabómester, közlegény, súlyosan megsebesült 1915. jún. 4-én Przemysl visszavételénél. — Egyek: MUNKAY József áll. ig.-tanító, őrmester. — Elek: SZAJKÓ

István áll. tanító, káplár, megsebesült 1914-ben Máramarosban, 1915-ben az olasz harctéren. — Erdőcsokonya: B. KOVÁCS István földmives, közlegény, megsebesült Galiciában. — Erzsébetfalva: HOFMEISTER József ig.-tanító, közlegény. — Esztergom: BEZNÁK Dezső őrvezető, hősi halált halt 1916. januárjában; FÜLÖP Ferenc, önkéntes. — Éradony: BARTHA Ferenc ref. tanító, őrvezető, megsebesült Cziczkoviczinál (Galicia) 1915. márc. 8-án. — Fadd: NYÁRAI Ferenc földmives, közlegény. — Farád: SIMON Lajos közlegény. — Feketeardó: SÁRKÁNY Dezső áll. tanító, egyéves önkéntes. — Felka: PÁDISZ Árpád áll. tanító, káplár, megsebesült 1914-ben Galiciában. — Felsőbánya: PAP Kálmán városi vámkezelő, m. kir. csendőrmester. — Felsőcsernáton: SÓLYOM Géza tanító, tizedes, kis ezüstéremmel kitüntetve, megsebesült. — Felsőköroskény: KOVÁCSIK Mihály áll. tanító, őrvezető, 1915. dec. 19. óta felmentve. — Felsőszecse: HANISZKÓ János ref. tanító, hadnagy. — Füzesabony: SZEGEDY Sándor kereskedő, őrmester, vitézségi éremmel kitüntetve, megsebesült Gorlicénél. — Garamkecsény: PELCZER István főtanító, közlegény, 1916. jan. 9. óta szabadságolva. — Garamszentbenedek: BERNÁT Ignác tanító, hadnagy, megsebesült. — Geletnek: KNOPP Mihály kántortanító, közlegény. — Girált: JESZTREBÉNYI Gyula áll. ig.-tanító, tűzerőnkéntes. — Gorjanski-Ivanovci: BININYI József tanító, honvéd, fogságba került Szerbiában 1914. decemberében. — Grubisnopolje: FEHÉR Sándor ig.-tanító, egyéves önkéntes. — Gyöngyös: KULCSÁR Ferenc földmives, huszárkáplár, fogságba került Galiciában 1915. októberében; SZANISZLÓ István földmives, közlegény. — Győr: PATARI Gyula könyvkötő, közlegény; TÓTH László lakatos, közlegény. — Gyula: SOÓS Ödön I. oszt. számvevő altiszt, fogságba került Przemyslnél 1915. márc. 22-én. — Gyulavarsánd: KÁRPÁTI Károly áll. tanító, zászlós, fogságba került ugyanott. — Hamburg: GÁBOR Miksa magánhivatalnok. — Hódmezővásárhely: KÁDÁR Lajos áll. tanító, szakaszvezető, fogságba került Przemyslnél 1915. márc. 22-én; MÁRY Sándor áll. tanító, hadapród. — Holics: GHYCY Béla áll. tanító, hadnagy. — Homokbálványos: DRNDARSZKY Radován közs. tanító, önkéntes. — Hontkisért: BEM Antal tanító, káplár, 1915. dec. 29. óta szabadságolva. — Huszt: NÉMETH András városi irodatiszt, honvédőrmester, kitüntetve a vöröskereszt II. oszt. ezüstérmével és a koronás ezüstérdemkereszttel a vitézségi érem szalagján. — Imsovci: RADÁK Mihály szövetkezeti pénztáros, közlegény, megsebesült Galiciában 1915. jún. 4-én. — Irig: MITULICS Ádám tanító, közlegény. — Istvánháza: MAJINSZKY Mihály tanító, őrmester. — Jánd: SIMON Károly bíró, közlegény, fogságba került Przemyslnél 1915. márc. 22-én. — Jászberény: HARASZTHY József áll. ig.-tanító, közlegény, fogságba került Orlónál 1914. okt. 30-án; GENG Márton áll. tanító, tizedes, megsebesült a kárpáti harcokban 1914. novemberben; BARTHA Béla ig.-tanító, közlegény, 1915. dec. 30. óta szabadságolva. — Jedd: DÉGI Albert ref. tanító, káplár, elesett Starizambor mellett 1914. okt. 15-én. — Jolsva: PINKA Károly áll. siketnémaintézeti tanár, tizedes, fogságba került 1914. decemberében Galiciában. — Kakaslomnic: KALIX Gyula tanító, közlegény, orosz fogságba került 1914. novemberében. — Kecsed: BANYAI Ferenc áll. tanító, egészségügyi káplár, orosz fogságba került 1915. szept. 7-én. — Kékkő: TÓTH Kálmán tanító,

közlegény, 1915. aug. 19. óta szabadságon. — Kéthely: HAFNER Lajos asztalosmester, közlegény. — Kézdivásárhely: BIRÓ Lajos főgimn. tanár, főhadnagy, megsebesült 1915. januárjában az északi harctéren. — Kiskalambfalva: PAÁL Jenő áll. tanító, közlegény. — Kiskunmajsa: TÖRTELY József iparisk. igazgató. — Kisóvár: JUHÁSZ Jenő tanító. — Kispeszt: KOVÁCH Mihály áll. tanító, zászlós. — Komárom: DEZSŐ László iparosisk. igazgató, közlegény, megsebesült a San mellett 1914. okt. 5-én. — Komló: FOGARASI Alajos m. kir. bányaahtiszt. — Kőrispatak: DEMETER Mihály áll. ig.-tanító, szakaszvezető, 1915. dec. 4-én mint fegyveres szolgálatra alkalmatlan, állományon kívül helyezve. — Körmöcbánya: PAXNER János könyvkereskedő, 1916. febr. 28-án bevonult. — Kövesfalva: KIZÁK Miklós kántortanító, őrzető, elesett 1915. dec. 30-án Szapovánál, Galiciában. — Kunszentmiklós: SALGÓ Ignác áll. tanító, szakaszvezető. — Küküllődombó: BÁLINT Mózes tanító, közlegény, eltűnt. — Kürt: kezelő, katonai kiképzés alatt. — Lasovac: SCHWARCZ Károly vezetőtanító, egyéves önkéntes. — Lőcse: KELEMEN Albert izr. igazgatótanító, hadapródjelölt. — Magyarcsérnye: BISCHOF Miklós r. kath. igazgatótanító, káplár. — Magyarsáros: kezelő hadbavonult. — Magyarvista: VINCZE György áll. tanító, tizedes. — Magyarzákod: KISGYÖRGY Jenő tanító, hadapród. — Majorjka: SÁRMÁNY Róbert r. kath. tanító, önkéntes, jelenleg fölmentve. — Makó: VARGA Sándor árvaszéki ülnök, főhadnagy, megsebesült az északi harctéren 1915. jún. 12-én; BRENNER József gazd. szakantitő, hadapród-ormester; Joó Sándor földmives, közlegény. — Marinci: BARTA József ig.-tanító, fogságba került Galiciában 1915. júl. 15-én. — Marosugra: GYÖRÝ Ferenc áll. tanító, irodában dolgozik. — Marosvásárhely: NAGY György tanító, elesett. — Mateóc: ABSOLON Frigyes gyári tisztviselő, őrzető. — Mecsér: TÓTH Gyula földmives, közlegény. — Méra: MAGYARI Pál áll. tanító, szakaszvezető. — Mindszent: ZÁMBÓ Lajos pénztári ellenőr, szakaszvezető. — Miskolc: KONKOLY János tanító, őrzető; BODNÁR János őrmester, II. oszt. vitézségi éremmel kitüntetve, elesett az északi harctéren 1915. jún. 20-án. — Mohács: EPERJESI Ferenc közs. díjnok, szakaszvezető. — Moson: HALLER János áll. tanító, tizedes. — Mozsor: BABICS Dénes segédjegyző, szakaszvezető. — Nagygág: KISS József áll. tanító, zászlós. — Nagybarca: JENEY Gyula ref. tanító. — Nagybánya: id. NEUSL János m. kir. bányaintéző, tizedes, fogságba esett Przemyslnél 1915. márc. 22-én; LAKNER Ernő áll. tanító, közlegény. — Nagymőke: BÉRCZI Ödön áll. tanító, közlegény, 1916. jan. 1. óta fölmentve. — Nagykanizsa: TIBOLT Boldizsár áll. tanító, közlegény, jelenleg fölmentve. — Nagykutas: KONTLER Gyula tanító, zászlós. — Nagyselmec: MAYER József áll. tanító, önkéntes. — Nagyszalatna: KÁLDI Béla járási imok, őrmester. — Nagyszunmiklós: FRANZ Rezső s.-jegyző, élelmezési főhadnagy. — Nagyszöllős: TAKÁR Lajos tanító, önkéntes, megsebesült 1915. április végén Galiciában. — Nagytapolcsány: LIPPENSZKY Árpád áll. tanító, őrzető. — Nagyvárad: BÉKÉSI János segédőr, tizedes, megsebesült 1915. márc. 18-án Duklánál; PÉTER János szolga, közlegény; NÓGRÁDI Sándor őrmester, elesett az északi harctéren 1914. dec. 24-én. — Nemesbori: TARCZY Gyula ref. tanító. — Nemeskeresztúr: BARTHA László közlegény, orosz fogoly 1915. már-

cius óta. — Nyáradszentimre: MIHÁLYFALVI Gábor ref. tanító, előbb gyalogos, utóbb egészségügyi katona, 1915. dec. 30. óta fölmentve. — Nyitraivánka: BRAUNER József ig.-tanító, tizedes, 1916-ban szabadságolva. — Orosháza: TÖRÖK János áll. tanító, közlegény, megsebesült az északi harctéren és sebesülésébe belehalt Orosházán 1915. ápr. 27. — Oroszlámos RAZICS József ig.-tanító, tizedes. — Osekovo: KESZEICS Lajos ig.-tanító, szakaszvezető, megsebesült a szerb harctéren. — Ószombat: MADARÁSZ Lajos ig.-tanító, káplár, megsebesült Duklánál 1915. ápr. 6-án. — Peleskefalva: SZABÓ Mihály áll. tanító, közlegény, fogságba került Przemyslnél 1915. márc. 22-én. — Peszér: CSZSINSZKI Sándor áll. tanító, hadnagy. — Pécs: FAUST János díjnok, közlegény; FEKETE József városi díjnok, közlegény; KOZMA Márton közkórházi raktárkezelő, tizedes, megsebesült az orosz harctéren 1914-ben. — Pincehely-Görbő: BÉCSY Elemér áll.-ig. tanító, közlegény, megsebesült Lublinnál 1914. szept. 2-án; HAJAS János kántortanító, közlegény. — Pisanica-Velika: STANZL Nándor ig.-tanító, őrvezető, megsebesült Galiciában. — Pomáz: KAPORNAY Sándor kőműves, közlegény. — Poltár: PÁSZTOR Gyula ág. h. ev. tanító, megsebesült Medykánál 1915. máj. 24-én. — Pozsony: NÉMEDY József mozdonyvezető, utász tizedes. — Pöstyén: KISFALUDY J. László polg. isk. igazgató, hadapród, bronz vitézségi érmmel kitüntetve, megsebesült Volhyniában 1915. okt. 8-án. — Privigye: FINTORA János szabósegéd, törzstelefonista. — Radnót: VIRUS Lajos ref. ig.-tanító, hadapród, orosz fogságba került 1915. júniusában. — Rábacsanak: NIEDERMEYER Béla tanító, őrvezető, orosz fogságba került 1915. ápril havában. — Rákosd: PUSKÁS Gyula ig.-tanító, csendőrőrmester. — Rákospalota: SRAMKÓ Kálmán ev. tanító, szakaszvezető, 1916. febr. 17. óta szabadságolva. — Rogatica: PASZTINCÁS András törzsőrmester, a nagy ezüst, bronz és vitézségi érmekkel és a II. o. vaskeresztel kitüntetve. — Rózsahegy: KLIMKÓ József tanító. — Rum: UNGÁR Márton iparos, közlegény. — Ruma: MIKOLA Mihály mív. tanító, szakaszvezető. — Sajószentpéter: TÓTH Gyula segédjegyző, főhadnagy, megsebesült 1914. nov. 26-án Orosz-Lengyelországban. — Salink: SZATHMÁRY László közp. tanító, őrvezető, orosz fogságba került 1914-ben. — Satrinci: KOVÁCS Gyula ig.-tanító, közlegény, orosz fogságba került 1915. szeptemberében. — Selmecebánya: GONDA József napidíjas, közlegény. — Simonyifalva: ZIMMER Márton áll. ig. tanító, katonai szolgálatban, 1914. júl. óta. — Siófok: Bognár József iparos, közlegény. — Sokorópátka: KROHN Ferenc ig.-tanító, zászlós, megsebesült 1916. jan. 1-én Rarancenél. — Sot: VIDE CZ János ig.-tanító, kadét, I. oszt. ezüst vitézségi érmmel kitüntetve, megsebesült az orosz harctéren 1915. szept. 3-án. — Sümeg: RÓZSA Károly áll. tanító, tizedes, elesett Chowovicénél 1915. jún. 4-én. — Sümegcsehi: CSERNY Béla tanító, II. oszt. számvivő altiszt. — Szalárd: JUHOS Lajos áll. ig. tanító, szakaszvezető. — Szarvas: SZVÁK Pál tanító. — Szarazajta: INCE József ig.-tanító, őrvezető, 8 hónapi katonai szolgálat után szabadságolva. — Szeged: ANTAL Dénes tanító, szakaszvezető; WILIMEK János honvédfőtörzsfoglár, fogságba került Przemyslnél 1915. márc. 22-én; LÁNG István sikemémmaintézeti tanár, egészségügyi altiszt, megsebesült 1915. júl. havában az északi harctéren; SOMMER Ede tanító, zászlós, elesett a doberdói fensíkon 1915. novemberében; LAKATOS Pál áll. tanító;

SCHUSTER György áll. tanító. — Szekszárd: NEMES György földmives, közlegény. — Szentés: GYARMATI Lajos áll. tanító, tizedes, 1916. jan. 25. óta fölmentve; SZALAY Gyula áll. tanító, káplár, megsebesült 1915. máj. 11-én Világnál (Zemplénm.) — Szentleányfalva: KISS Lajos áll. ig.-tanító. — Szék: CSIKY József áll. tanító, egyéves önkéntes. — Székelycsóka: BODONI Kálmán ref. kántortanító, tizedes, megsebesült 1915. máj. 16-án Lizsovicénél, 1916. nov. 15-ig mint rokkant szabadságolva. — Székelykövesd: CSIKI Sándor tanító, kadét, megsebesült 1915. őszén Galiciában; NAGY János tanító, zászlós, ezüst vitézségi éremmel kitüntetve, fogságba került Halicsnál 1915. jún. 8-án. — Szigetfalu: SZÜCS Imre ref. kántortanító, tizedes, megsebesülve orosz fogságba került 1914. telén. — Szilágypercse: BARDÓCZ Tivadar áll. ig.-tanító, közlegény, megsebesült Világnál (Zemplénm.), mint rokkantat elbocsátották. — Szinóbbánya: MRÁZ József ev. tanító, közlegény. — Szolcsva: MIHUCZ Sabin g. kel tanító, közlegény. — Szombathely: SZABÓ József városi hivatalnok. — Szomolnok: BUCHALLA Ervin tanító, közlegény. — Szőkefalva: BARTHA Balázs ref. tanító, hadnagy, megsebesült Zaleszcykinél 1915. máj. 9-én. — Tardona: HUBAY Barna ref. kántortanító, közlegény. — Tatabánya: NAGY László tanító. — Tápé: ÁBRAHÁM Jenő közs. ig.-tanító, őrzetető, 1915. szept. 9. óta szabadságolva. — Temesvár: LINDNER Nándor közs. tanító, tűzérőnkéntes. — Teszér: MACSUHA János ev. kántortanító, négy hónapi szolgálat után szabadságolva. — Tiszaföldvár: SZILL Károly segédjegyző, zászlós, megsebesült. — Tokaj: ZÁBORSZKY Kálmán ig.-tanító. — Tömörkény: TÖRÖK Péter ig.-tanító, hadnagy. — Turócszentmárton: DEMETER József áll. polgárisk. tanár, póttartalékos; JÓZSA Mihály áll. polgárisk. tanár, póttartalékos. — Udvarfalva: JANCsó Andor ref. tanító, szakaszvezető, meghalt a harctéren szerzett betegségben. — Ujszász: GÉCZI János tanító, közlegény. — Ura: KARABÉLYOS Ede ref. tanító, őrmester. — Vándorfalva: PÉTER Sándor tanító. — Vásárosnamény: KUNTOR József ig.-tanító, őrzetető. — Verebely: UHERECZKY Géza r. k. tanító, őrzetető. — Versecz: DORNER János közs. tanító, őrzetető a cs. és kir. tábori időjelző-állomás vezetője. — Veszele: ANDREJKOVICS János r. k. tanító, közlegény, megsebesült az orosz harctéren 1914. okt. 7-én. — Videfalva: GAZDIK János ev. tanító, elesett 1914. nov. 18-án az orosz harctéren. — Vihnyepeszerény: HONVÉD József áll. tanító, tizedes. — Világos: WIESENBACHER József áll. tanító, tizedes, 1916-ban szabadságolva. — Zagyvarékas: BULAVECZ János r. k. tanító. — Zimony: BÁNYAY Béla fodrászmester, közlegény, megsebesült 1914. dec. 6-án. — Zólyom; HOFFMANN Béla nyug. mozdonyvezető, őrmester, kitüntetve. — Zsitvaapáti: NYITRAY László elesett; SZÉKELY József hadnagy, I. és II. oszt. ezüst vitézségi éremmel kitüntetve, megsebesült Ivangorodnál. — Zsitvabesenyő: OLÁH István tanító, elesett. — Zsitvaújfalva: ENGELHARDT Gyula tanító, fogságba esett Przemyslnél 1915. márc. 22-én.

Ez adatokat összegezve, kiderül, hogy a hadbavonult könyvtárkezelők száma 251. Ebből hősi halált halt 16, fogságba került 27, megsebesült 45, eltűnt 1. A kitüntetések száma: 21. A kitüntetések a következőképp oszlanak meg: Signum laudis 1; nagy ezüst vitézségi érem 4; kis ezüst vitézségi érem 6; bronz vitézségi érem 4; II. o. lelkeszi érdemkereszt 1; II. o. ezüst

vöröskeresztes érem 1; koronás ezüst érdemkereszt a vitézségi érem szalagján 1; II. o. vaskereszt 1; ismeretlen 2.

Könyvtárak sorsa a világháborúban. *A Zentralblatt für Bibliothekswesen* 1915. évfolyamában elszórtan található adatok alapján a világháborúba keveredett nemzetek könyvtárait ért háborús veszteségekről a következőket jelenthetjük:

1. *Ausztria.* A csernovitzi egyetemi könyvtárt a két rendbeli: 1914. szeptember 2-tól október 20-ig, majd 1914. nov. 28-tól 1915. febr. 16-ig tartott orosz hódoltság alatt érzékenyebb károk nem érték. A legbecsesebb ösnyomtatványokat s egyéb kiadványokat a könyvtár igazgatósága még augusztus folyamán Bécsbe szállította, míg a kéziratos katalógusokat s egyéb irományokat a duplumok őrzésére szolgáló boltosatos pincehelyiségben helyezte el. Az első okkupáció alatt a könyvtárral egyáltalán nem törődtek az oroszok, csupán a kormányzóság egyik tisztviselője vitt el kölcsönkép két kötetet, amit az október 20-iki kivonuláskor «elfelejtett» visszaadni. A második okkupáció idején december 7-én négy orosz tisztből álló bizottság járt a könyvtárban s miután leltárt készített a berendezésről, lepecsételték a duplum-szobát, a könyvraktárt és a könyvtár bejáratát. Az orosz pecséteteket április 4-én távolították el a felszabadított városban. A veszteségek, amennyiben vannak, nem a helyszínén, hanem akként állottak elő, hogy számos kikölcsönző hadba vonult s így a nála volt könyveket, mindaddig, nem adhatta vissza. — Lembergől kevésbé simán vonult el az orosz veszedelem. Az egyetemi könyvtár nem állt ugyan orosz vezetés alatt, de amikor a kormányzó engedélyével november 15-én ismét átadták a közhasználatnak, az oroszok is igénybe vették s az a 4 kikölcsönző, akit arra felhatalmaztak, jobbára szentpétervári állami hivatalok nevében 44 művet vett ki 70 kötetben, melyeket többé nem szolgáltatnak vissza. Szerencsére csupa könnyen beszerezhető kézikönyvre tették rá kezüket. Ezzel szemben a könyvtár igazgatósága felkutatva a lakosság által elhagyott lakásokat s innen mintegy 1000, a könyvtárból békeidőben kikölcsönzött kötetet volt képes ismét visszaszerezni. Egyáltalán nem okozott veszteséget az orosz uralom az Ossolinski-féle nemzeti intézetnek, mely különben az egész időn át zárva volt. Ellenkezőleg még gyarapodott is az orosz hivatalok által átutalt számos lengyel nyomtatvánnyal, melyet az ellenség egy a kárpáti hadi területre esett ferenceskolostorból zsákmányolt, továbbá 7 láda irattal, fegyverrégiiséggel és ékszerrel, melyet SAPIEHA herceg krasiesyni kastélyából utaltak át az intézethez. Teljesen sértetlenül maradt a gróf BABOROWSKI-alapítványi könyvtár, valamint a műegyetem könyvtára is. Ellenben a Steuroprigiani Intézet teljes kézirat-, könyv- és régiséggyűjteményét május folyamán 3 nap alatt becsomagolták és magukkal vitték. Végül a helytartósági levéltár könyvtárát széthurcolták és kötetenkint eladták.

2. *Belgium.* A löweni könyvtár sajnálatos elpusztulásán kívül egyéb könyvtárak nem estek a háború áldozatául. Nagy veszély fenyegette még az antwerpeni városi könyvtárat is a város ostroma alkalmával, de szerencsére nem esett kára; október 15-én ugyanis ellenséges bomba érte, de csak a tetőzet egy részét söpörte el. — Itt említjük meg, hogy több németalföldi tudós

«Leuwensch Boekenfonds» felirással kiáltványt bocsátott ki, melyben az újra létesítendő löweni könyvtár számára könyvadományokat kérnek. A bizottság egyelőre csupán a felajánlott könyvek jegyzékét kéri be, a könyvek összegyűjtése a háború utánra marad. A bizottság a többi semleges államokban is fog albizottságokat szervezni erre a nemes célra.

3. *Franciaország.* Az időlegesen német hódoltságban volt Chantilly, Amiens és Chalons sur Marne városok könyvgyűjteményei kárt nem szenvedtek. Hasonlóképp érintetlenek maradtak Valenciennes, Lille és Laon könyvtárai. Ellenben a reimsi érseki könyvtár és a reimsi akadémia könyvgyűjteménye, melyek az érseki palotában voltak elhelyezve, a bombázás áldozatául estek. Szintügy elpusztult a retheli városi könyvtár, mely a szétlőtt városházában volt felállítva.

4. *Németország.* Felsőszászban az ölenburgi trappista kolostor a franciák bombázása folytán súlyosan megsérült, ez alkalommal a becses könyvtár is szinte teljesen megsemmisült. — Karlsruheban az 1915. június 15-iki francia légítámadás folytán a Hof- und Landesbibliothek könyvtárhelyiségének 33 ablaka betörött, de az üvegszilánkok károkat nem okoztak. Egy a sarokterem fölötti padlásba hullott bomba szerencsére nem robbant fel. — A müncheni Hof- und Staatsbibliothek 2 Löwenbe kikölcsönzött kézírata: a Cod. lat. 3873 és a Cod. lat. 19.134 a löweni könyvtárral együtt odaégett.

Levél a szerkesztőhöz. Tekintetes Szerkesztőség! Ide mellékelten küldöm át a Tekintetes Szerkesztőségnek a ROHRACHER-cég legújabb könyvkatalógusát, amely megérdemli, hogy rá a magyar könyvtárnokok és könyvvásárlók figyelmét felhívjuk.

Ez a cég évtizedeken át Magyarországból élt. Innen szerezte be könyvanyagát; tudvalevőleg monopoliuma volt (és van) a r. kath. egyházi könyvtárak fölös példányainak megvételére s itt találta meg vevőinek is kétharmadát. A vevők tekintélyes része ismét a papság köréből való volt, de nyilvános könyvtáraink is szívesen álltak szóba a nálunk személyében is gyakran megforduló s közkedvelt ROHRACHERrel.

És most, a háború kellőközepén, amikor nap, napmellét próbára teszi szövetséges társunk a nehezen kifogyó magyar türelmet, ROHRACHER is előáll a maga kis tüzúrásával s ő is rúg egyet nemzetünkön, amennyire erejétől telik. Legújabb, LXXV. számú jegyzékében szépen bekebelezi Magyarországot — amelyet pedig oly jól ismert eddig — az osztrák tartományok közé, irván az árjegyzék egyik fejezete fölé ezt a címet: *Oesterreichische Provinzen: Ungarn.* S csakugyan ott jön az alcímek között Böhmen, Görz, Niederoesterreich, Salzburg stb. után legeslegvégül, de azokkal egy sorban *Ungarn* is. Nagyobb dicsőségére apostoli királyunk ama legújabb elhatározásának, amelylyel a köztünk és Ausztria között levő egyenlő államjogi helyzetet, birodalmunknak nem *ald*, hanem testvériesen Ausztria *mellé* rendelt voltát a közös intézményekre szánt címereken is kifogástalanul feltüntetni kívánta.

A Magyar Könyvszemle nem az a folyóirat, amelyben e tárgyról bővebben elmélkedni illenék. De az a hely, ahol az ilyen visszaélés megtorlására fel lehet és kell hívni a figyelmet. Tesszük pedig ezt abban a biztos reményben,

hogy az összes magyar könyvtárnokok s könyvvásárlók, elsősorban ROHRACHER eddigi pártfogói tudni fogják, minő elbánást érdemel a magáról megfélekedzett osztrák kereskedő?

Igaz tisztelettel maradtam

a Tekintetes Szerkesztőség készséges híve

VARJU ELEMÉR.

A «Pol. Kirchl. Manch Hermaeon» c. vitairat valódi szerzője. Ennek a II. Józsefet dicsőítő s a maga korában igen nevezetes vitairatnak szerzője mind e mai napig ismeretlen volt irodalmunkban. MOLNÁR Imre a *Magyar Könyvszemle* 1915. évi folyamában (244—45. l.) foglalkozván a szerzőség kérdésével, meggyőző okadatolással arra az eredményre jut, hogy a «fővesztett» HAJNÓCZY szerzősége körülbelől kizártnak vehető. Sejtve, hogy e vitairat megvolt a KAZINCZY Ferenc könyvtárában, átnéztem KAZINCZY ama könyveinek katalógusát, amelyeket a sárospataki főiskola vásárolt meg tőle s a katalógus 251. lapján a 8 r. alakú könyvek között a 251. sorszám alatt csakugyan megtaláltam a nevezetes vitairat címét s KAZINCZYNak a szerző kilétéről felvilágosító jegyzetét. A könyv KAZINCZYTól frott címmása a becses jegyzettel együtt így szól: «No. 251. Politisch kirchliches Manch — Hermaeon von den Reformen Kayser Josephs überhaupt, vorzüglich in Ungarn. 1790.

Auctore Joanne Molnár, Ministro Sacrorum Augst. Confess. Pestien. Ecclesiae.»¹

KAZINCZY F. személyesen ismerte MOLNÁR János pesti ág. ev. papot. Éveken át ő volt KAZINCZY Pestre küldözött küldeményeinek a közvetítője (Kaz. lev. XVI:617. l.) KAZINCZY sokszor említi is a nevét leveleiben. Tőle magától tudhatta KAZINCZY, hogy ő a szerzője a JÓZSEFET dicsőítő vitairatnak.

HARSÁNYI ISTVÁN.

¹ «Bibliotheca Antiquaria | rerum Hungoricarum | Francisci Kazinczy | Bibliothecae Collegii Reformat. | Sáros-Patakiensi | illata. | 1807.» || 4 r. A maga egészében KAZINCZY jól ismert kézírásával. (Könyvtári jelzete: Kézirattár, 662. szám.)

VÁLTOZÁSOK

a magyarországi nyomdáknaál 1915-ben.¹

Budapesten.

- Engelmann Mór.* VII., Erzsébet-körút 17.
Fuchs Miksa. VIII., Aggteleki-u. 4.
Gottlieb Izidor. VII., Rózsa-u. 8.
Guttenstein Arthur. VII., István-út 41/43.
Hentschel Henrik és Krammer Lipót. V., Váci-út 14.
Kápolnai (Löwi) Adolf. VI., Dessewffy-utca 13.
** *Kápolnai Adolfné.* VI., Dessewffy-u. 13.
Klusek Manó és Zöbel Lipót. VIII., Horánszky-u. 3.
** *Knittel Vilmos és Heimler Sándor.* VIII., Rákóczi-út 57.
Kobn Simonné, sz. Rosenfeld Anna. VIII., József-körút 10.
** *Kobn Dávid.* VII., Király-u. 9.
** *Fried és Krakauer.* VII., Dohány-u. 10.
Neues Politisches Volksblatt hírlapkiadó rt. (Üv. Merényi József.) VI., Nagymező-u. 3.
** *Neumann Hermann.* IX., Lónyay-u. 11.
** *Neuwirth József.* V., Ügynök-u. 9.
Pór József. VIII., Ór-u. 9.
Steiner Károlyné Blau Papi. VIII., Népszínház-u. 19.
Sugár István. VI., Angyalföldi-u. 38.
Vári Dániel. V., Ügynök-u. 10.
Vida Henrik és Kellner Albert. VII., Csányi-u. 13.
** *Weisz Márton.* V., Bank-u. 5.
Ziegler Sándor. IV., Szép-u. 5.

Vidéken.

- Arad.* ** *Nichin és társa.* «Tribuna» kny.
Dobsina. * *Dobsina és Vidéke* ny. rt.
Dunavecse. *Weiner Miksa.*
Gyergyószentmiklós. ** *Burján és Székely.*
Győr. ** *Dobos Ignác.*
Hódmezővásárhely. Széll József Vásárhely és Vidéke könyvnyomdája.
** *Vásárhely és Vidéke* kny. (Tul. Münz Rudolf és Marckbreiter Linka.)
Plosva. * *Lebovics Sz.*
Kolozsvár. ** *Boskovics József.*
« * *Pannonia* kny.
« ** *Weinstein Béni.*
« * *Weinstein és Friedmann.*
Köbalom. *Bobancu és Fielker.*
Kraszna. ** *Grünfeld Géza.*
Lugos. ** *Özv. Virányi Jánosné.*
« * *Virányi János.*
Magyarfalú. *Hartenstein Emil.*
Nagybecskerek. * *Schneller és Göschl Testv.*
Nagysurány. Első nagysurányi kny. (Tul. Rubinstein Rafael.)
Nagyvárad. ** *Sas Edéné szül. Mészáros Anna.*
Németújvár. * *Bartunek Béla.*
Orsova. ** *Tillmann Jakab.*
Pozsony. ** *Kath. irod. r. t. ny.*
« «Pázmány» irod. és ny. rt.
« ** *Kronfeld Alajos.*
Sopron. ** *Klaber Szerafin.*
« *Merkur* ny. (Tul. Klaber Szerafin.)
« ** *Üngár Józsefné sz. Nussbaum Fáni.*
Szabadka. * *Lipsitz és Lampel.*
Temesvár. * *Lackinger Róza.*
Veszprém. *Népakarat* kny. (Tul. özv. Takács Szilveszterné.)

¹ Az egy *-gal jelölt nyomdák hatóságilag nincsenek bejelentve. A két **-gal jelöltek megszűntek.

MAGYAR KÖNYVSZEMLE

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM
ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRÁNAK
KÖZLÖNYE

A NM. VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTER MEGBIZÁSÁBÓL

Dr. MELICH JÁNOS

KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL SZERKESZTI

DR. GULYÁS PÁL

*1916. évi folyam * III—IV. füzet.*

BUDAPEST

KIADJA A M. N. MÚZEUM ORSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRA.

1916.

TARTALOM.

	Lap
A M. N. Múzeum I. Ferenc József elhunytá alkalmából tartott rendkívüli igazgatósági ülésének jegyzőkönyve... ..	VII
A M. N. Múzeum Orsz. Széchényi-könyvtára az 1915. évben	129
Dr. Vértessy Jenő. A Magyar Nemzeti Múzeum újabb sűgőkonyvei	145
Dr. Gulyás Pál. Magyar szépirodalom idegen nyelven a M. N. Múzeum könyvtárában. (Kilencedik közlemény)	160
Vidéki könyvtáraink 1914-ben	178
Harsányi István. A Rákóczi-könyvtár és katalogusa. (Tizenkettedik, befejező közlemény)	21
Magyar Könyvesház. Adalékok SZABÓ Károly Régi Magyar Könyvtárának I. kötetéhez. (Dr. FERENCZI Zoltántól)	219
Adattár. Fessler Ign. Aur. történetének megjelenéséről. Közli Dr. TOLNAI Vilmos	222
Tárca. A M. N. Múzeum Orsz. Széchényi-könyvtára az 1916. év I. negyedében	225
A M. N. Múzeum Orsz. Széchényi-könyvtára az 1916. év II. negyedében	228
Szakirodalom. PETRIK Géza: Magyar Könyvészet. 1901—1910. (Ism. H. R.) — Bruno FAASS: Dresdner Bibliothekenführer. (Ism. Dr. HOFFMANN Mária.) — KÖRÖSY Kornél és LENHOSSÉK Mihály: A budapesti könyvtárakba és intézetekbe járó természettudományi folyóiratok jegyzéke. (Ism. Dr. GULYÁS Pál.) — Karl SATZENHOFER: Gründung und Verwaltung von Blindenbibliotheken. (Ism. S.) — Dr. GULYÁS Pál: Mátyás király könyvtára. (Ism. Dr. TÓTH Zoltán)	232
Külföldi folyóiratok szemléje. (La bibliofilia XVI. 9—12. sz. — Maandblad voor bibliothekwezen III. 1—5. sz. — Zentralblatt für Bibliothekswesen XXXII. 6—12. sz.)	243
Vegyes közlemények. Vértessy Jenő †. (G. P.) — Dr. Benze Adolf †. — Személyi változások a M. N. Múzeum önyvtárában. — Kimutatás a hadbavonult népkönyvtárkezelőkről. — Ki a «Trecentumviratus» szerzője? (MIKLÓS Ödön.) — A M. Tud. Akadémia könyvtára az 1912—1914. években	252
Név- és Tárgymutató	260

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM ORSZ. SZÉCHÉNYI- KÖNYVTÁRA AZ 1915. ÉVBEN.

Az 1915-ik esztendő eseményei nagyobb arányú könyvtári működést, a háborús gyűjtemény tekintélyes gyarapításán kívül, nem tettek lehetővé. Oka ennek első sorban az, hogy a könyvtári személyzet több tagját a kötelesség katonai szolgálatra hívta és hosszabb ideig távol tartotta, illetőleg most is távol tartja a könyvtári teendőktől. Így dr. SZABÓ László, múzeumi őr a háború kitörése napjától távol van, dr. SULICA Szilárd segédőr az év végéig katonai szolgálatot teljesített és ekkor felülvizsgálat alapján bocsátották el. Rövidebb ideig katonai szolgálatot teljesített dr. VÉRTESY Jenő igazgatóőr, ki szintén felülvizsgálat alapján tért vissza múzeumi foglalkozásához. Katonai szolgálatra vonult be az év derekán a levéltár szolgálója is. Hogy mind ennek dacára az ügymenet vitelében akadályok nem merültek fel, sőt a nemzeti közművelődés érdekében az olvasótermet még a szokásos nyári szünet alatt is változatlanul nyitva tarthattuk, annak az intézkedésnek köszönhetjük, hogy a felsőbb hatóság a különben is elégtelen személyzetnek azt a részét, amelynek népfelkelői szolgálatra kellett volna bevonulnia, a hivatal érdekében ideiglenesen felmentette a bevonulás kötelezettsége alól.

A világháború könyvtárunk gyér személyzetéből is áldozatot követelt. 1915. május 28-án Galicziában, a Kalnikowtól délre eső magaslaton hősi halált halt dr. HUPKA Ödön nagy reményekre jogosító könyvtári gyakornokunk, a m. kir. miskolci 10. sz. honvédgyalogezred zászlósa, ki ezredével részt vett a gorlicei diadalmas áttörésben. A kötelességteljesítésnek, pontosságnak, odaadó munkásságnak mintaképét veszítettük el benne, kinek emlékét könyvtárunk kegyelettel fogja megőrizni.

A könyvtár személyzetében az a változás történt, hogy

dr. BÁTKY Zsigmond és dr. VÉRTESY Jenő örök igazgató örökké, dr. BAJZA József segédőr múzeumi örré lépett elő; dr. SIKABONYI Antal és dr. TÓTH Zoltán gyakornokok fizetéstelen segédőrökké, SÁFÁR István könyvtári szolga pedig laboránssá nevezettek ki.

Hivatalos kiküldetés — eltekintve a háborús gyűjtemény érdekében Bécsben és Németország nagyobb könyvtáraiban tett tanulmányutaktól és egy családi levéltárnak a helyszínén történt átvételétől — az év folyamán nem történt.

A könyvtár folyóirata, a *Magyar Könyvszemle*, dr. GULYÁS Pál múzeumi őr szerkesztésében kevesebb ívszámban, 2 kettős füzetben látott napvilágot, híven szolgálva a programjába felvett könyvtári és bibliografiai érdekeket.

A könyvtár által aktaszerűleg elintézett hivatalos ügyek száma 392 volt (1914-ben 681); az olvasóterem látogatására az év folyamán 2221 db igazoló jegy adatott ki (1914-ben 3632), e számok apadása világosan mutatja a háborús esztendő hatását a könyvtári forgalomra.

A könyvtár osztályainak évi gyarapodása — beleértve a háborús gyűjteményt összes apró nyomtatványaival együtt — 205.256 db volt. Vásárlási célokra 19.708'99 K-t, 6.459'91 német márkát, 2.164'70 frankot, 26'50 holl. frt.-ot, 765 lírát, 11'70 leit és 39'75 svéd koronát fordítottunk.

Az év folyamán a könyvtár helyiségeiben 25.394 látogató fordult meg, kik annak anyagából 87.345 db-ot használtak (ezekből kölcsönző volt 2182 egyén 5982 db-bal.)

A könyvtár egyes osztályainak gyarapodásáról, munkásságáról és használatáról a következő adatok szólnak:

I. *Nyomtatványi osztály*. Gyarapodás: *köteles példányokban* 8.136 (1914-ben 12.197), *ajándék útján*: 4.081 (1914-ben 1.502), *vétel útján*: 494 (1914-ben 1.487), *áttétel útján*: 9 (1914-ben 23), *hivatalos kiadvány*: 2 (1914-ben 2), összesen 12.656 (1914-ben 15.280) db.

Ehhez a könyvtárilag már nagyrészt feldolgozott gyarapo-

dáshoz járul még 22.145 (1914-ben 22.198) db nyomdai kötelespéldányként beküldött apró nyomtatvány, mely anyag természete szerint csoportosítva és évnegyedes csomagokban elrakva, a következő módon oszlik meg:

1. Alapszabály	405 db
2. Falragasz	5.796 "
3. Gyászjelentés	6.093 "
4. Hivatalos irat... ..	251 "
5. Műsor	466 "
6. Perirat	17 "
7. Szinlap	5.078 "
8. Zárszámadás	2.214 "
9. Különféle... ..	1.825 "

Megjegyzendő, hogy az apróbb nyomtatványokból mindazok, melyek a háborús állapottal s az azzal kapcsolatos jótékonyági, gazdasági s közéleti viszonyokkal bármi tekintetben is összefüggnek, a könyvtárnak 1914-ben létesített háborús gyűjteményébe osztattak be, amiről alább történik megemlékezés.

A nyomtatványi osztály összes gyarapodása tehát 34.801 (1914-ben 37.478) db. Vásárlási összeg volt: 4.619'70 K, 164'85 márká, 254'30 frank, 26'50 holl. frt.

Ajándékaikkal a következők gyarapították a nyomtatványi osztály anyagát:

ALMÁSSY Pál (eddig feldolgozva 3391 db); A múzeumok és könyvtárak orsz. felügyelősége; ANGYAL Pál; Arad vármegyei gazdasági egyesület; ASBOTH Oszkár. BARCZA Imre; BARTÓK Béla, Rákoskeresztur; Bayerische Hof- u. Staatsbibliothek; Belügyminisztérium (2 db); BENKES Ferencné (2 db); Biblioteca musea kr. českeho v Praze (2 db); Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze; Bosnyák-hercegov. orsz. kormány, Sarajevo (2 db); Budapest székesfőváros statisztikai hivatala; Budapesti kerületi munkásbiztosító pénztár; Budapesti növendékpapság magy. egyházirodalmi iskolája (5 db); Budapesti városi nyilvános könyvtár (193 db). CARNEGIE Endowment, Washington (6 db); Concordia-Verein, Wien; CSEKEY István, Kecskemét (2 db); CSIKI Ernő. DABROWSKI János, Krakó (2 db); DARVAS Vilmos (2 db); DOBJÁN László (2 db); DOBOS Béla; Dunamelléki ref. egyházkerület (4 db); Dunántúli ev. ref. püspök, Pápa. EISENSTÄDTER Ödön, Evangelikus egyetemes egyház levéltára. FABÓ Bertalan; FEJÉRPATAKY László (7 db); FELEKY Károly, New-York; FINÁLY Gábor; FLEISCHL Pál (2 db); FRAKNÓI Vilmos (4 db); FRÄNKEL Bertalan (15 db); FUCHS Gyula. GÁL Kelemen, Kolozsvár; GOCKLER Lajos;

GOLDZIEHER Károly; GRAGGER Róbert (2 db); GULYÁS Pál; Győr város polgármestere; GYÖRFFY István; GYÖRGYI Kálmán (3 db). HACKER Ervin, Pozsony; Had- és népegészségügyi kiállítás; Handelsministerium, Wien (2 db); HARSÁNYI Sándor, Homestead; HAVASS Rezső; HEGEDŰS István; HOFFMANN Mária; Hont vármegyei gazdasági egylet, Ipolyság; HORVÁTH Géza. Institut international d'agriculture, Roma (2 db), Instituto Oswaldo CRUZ, Rio de Janeiro (3 db); Izr. magyar irodalmi társulat. KACSKÓ József, Donovaly; Kais. Akademie der Wissenschaften, Wien (5 db); Katonai földrajzi intézet, Wien; KÉKI Lajos; KEMÉNY Lajos, Kassa; Képviselőházi iroda (22 db); Kereskedelemügyi minisztérium; KERESZTY István (2 db); KÉSMÁRKY Árpád; KIRÁLY Emma, Sopron (2 db); Kir. József műegyetem rektora (3 db); KNEFFEL Béla, Kiskunfélegyháza (3 db); Kongl. Universitetsbibliotek, Uppsala; KOVÁCS Ignác, Sopron; KÖRMENDY ÉKES L. Kolozsvár; KRECSÁNYI Ignác, Kungl. bibliotek, Stockholm. Löw Immanuel, Szeged; LUKÁCS Márton (12 db); MADARASSY László (2 db); Magyar Földrajzi Társaság; Magyar Herald. és Genealog. Társ. (4 db); MAGYAR Kázmér, Nagykőrös; M. kir. áll. munkásbiztosítási hivatal (2 db); M. kir. ampelológiai intézet; M. kir. központi statisztikai hivatal (6 db); M. kir. legfőbb áll. számvetőségek elnöke (2 db); M. kir. meteorológiai és földmágn. int.; M. kir. ornithológiai központ; Magy. Könyvszemle szerkesztősége (2 db); Magy. Közgazdasági Társaság; Magyar Nemzeti Múzeum néprajzi osztálya; Magy. Nemz. Múzeum régiségügyi oszt.; Magy. Tud. Akadémia (18 db); Magy. Tud. Akadémia könyvkiadó vállalata (12 db); MELICH János (2 db); MICHALSKI G. Lemberg; MILLEKER Bódog, Versec; MOESZ Gusztáv; MOLDOVÁN Gergely, Kolozsvár; Museum of fine arts. Boston; Műbarátok köre. NAGY Gyula (5 db); NÉMÁTI Kálmán. Országos állatvédő egyesület; Országos Magyar Iparművészeti Társulat; Országos statisztikai hivatal, Zagreb (58 db). PÁZMÁNY-Egyesület (4 db); Pénzügyi Hírlap kiadóhiv.; PERLEP Antalné, Graz; Pesti Hírlap kiadóhivatala (42 db); PETRIK Géza (2 db); PFEIFFER Miklós (3 db); Phys. Medic. Gesellschaft in Würzburg; PRÉM Loránd; Protestáns orsz. árvaegylet, RÁDAY-könyvtár (2 db); br. RADVÁNSZKY Kálmán, Sajóköz; özv. RÁTH Györgyné; Rendőrkapitányság; REXA Dezső, Székesfehérvár (2 db); Sbornik zakona kiadóhivatala, Zagreb; SEBESTYÉN Gyula; SCHWARTZ Ignác, Wien; SOLTÉSZ Elemér, Nagybánya; SÓLYOM Jenő; SPITZ Béla, Szatmárnémeti; Statist. Zentral-Kommission, Wien (2 db); STAVANGER-Museum; STEFÁNIA szegénygyermek-kórház egyesület; SUPKA Géza (5 db); SZABÓ Ervin (2 db); br. SZALAY Imre (13 db); Szeged város tanácsa; Székely Nemz. Múzeum, Sepsiszentgyörgy; Szentes város polgármestere; SZTRIPSZKY Híador. Tengerészeti akadémia, Fiume; Tiszai ev. egyházkerület püspöke, Nyíregyháza; Towarzystwo przyjaciół nauk Posenkie; Tudomány-Egyetem rektora; Tudomány-Egyetem tanácsa (3 db). UGRON István, Wien. Vallás és közoktatásügyi minisztérium (2 db); VARGA Imre, Arad; VARGHA Zoltán (2 db); VERESS Andre, Kolozsvár; VÉRTESY Jenő; Veszprém vármegyei múzeum bizottsága, Veszprém; VICZMÁNDY Tamás; VIRÁGH Gyula (2 db); VOLKMAN Hans, Dresden. WALTER Gyula, Esztergom; WOLF Pál. ZAMBRA Alajos; ZSIVNY Viktor (4 db).

Ajándékozók száma: 150 (1914-ben 165.)

Az új szerzemények közül kiemelendők a következő Régi Magyar Könyvtár-i darabok:

1. Kincstartócska. H. n., 1627.
2. JACOBÆUS J.: Pascha Lachrymosum. Lőcse, 1643.
3. ZABLER A.: Troestlicher und seliger Abschied. Lőcse, 1660.
4. Missae in festis propriis. Nagyszombat, 1662.
5. TIEFDRUCKIUS D.: Parodia ad Ollassienses. Lőcse, 1668.
6. SARTORIUS J.: Die wohlverschlossene Ruhe-Kammer. Lőcse, 1670.
7. Manuale parochorum. Nagyszombat, 1675.
8. Zengedező menyeyei kar. Lőcse, 1703.
9. Missae in Agenda defunctorum. Nagyszombat, 1704.

Az év folyamán végzett könyvtári feldolgozás eredménye a következő: osztályoztatott 5.880 mű, melyről 7.821 cédula készült (1914-ben 9.645 mű, 13.405 cédulával). Kötésre 2.106 mű került, 2.809 kötetben (1914-ben 2.716 mű, 3.490 kötetben). A köteles nyomdatermékek átvételére berendezett irodába az év folyamán 3.957 nyomtatványcsomag érkezett be (1914-ben 4.263 csomag), ugyanonnan 3.239 levél, jobbára átvételi elismervény és 1.979 reklamáció expedáltatott (1914-ben 2.139 levél és 1.652 reklamáció). Az 1897. XLI. t. c. intézkedései ellen vétő nyomdatulajdonosok ellen ez évben egy peres eljárás sem indítatott, régibb eljárásokból 17654 kor. birság és kárpótlás folyt be az Orsz. Széchenyi-könyvtár javára.

Az olvasóteremben 21.284 egyén 47.056 kötet könyvet használt (1914-ben 19.788 egyén 60.496 kötetet), kölcsönzés útján pedig 2.052 egyén 5.176 kötetet vitt ki házi használatra. (1914-ben 2.768 térítvényen 4.541 kötetet).

II. Hírlapkönyvtár. Gyarapodása *köteles példányokban* 727 évfolyam 110.521 száma, ebből 125 évfolyam 20.878 száma az 1897. évi XLI. t.-c. rendelkezése ellenére, mely havi vagy negyedévi csomagokban rendeli el a hírlapok beküldését, egyes számonként érkezett be. *Ajándékozás* útján 17 évfolyam 9.806 száma, *áttétel* útján 20 évfolyam 6.250 száma, *vásárlás* útján 2 évfolyam 207 száma került a hírlaptárba. Az összes gyarapodás tehát 766 évfolyam 126.784 száma (1914-ben 101.734 szám).

Vásárlásra összesen 22'80 kor.-t fordítottunk.

Ajándékaikkal a következők gyarapították a hirlaptárat:

BAJZA József, FELEKY Charles New-York, GOSZTONYI István, KEMÉNY Lajos Kassa, KERTÉSZ Árpád, KISHÁZY Gyula, PÖZEL István, SZENTKIRÁLYI Lajos. Szerkesztőségek: Képes-Világ (Hungarian Illustrated World, Cleveland szerkesztősége), «Magyar Híradó» szerkesztősége Pittsburg, «Magyar Ujság» szerkesztősége Detroit, «Philadelphai Ujság» (Ph. News) szerk., «Szabadság» szerkesztősége Cleveland, «Szabad Szó» szerkesztősége Hammond, Louisiana, «Szlavoniai Magyar Ujság» szerkesztősége Eszék.

Az idén is, mint már évek óta, különös köszönettel kell megemlíteni FELEKY Charles Newyorkban lakó hazánkfia áldozatkészségét, ki az amerikai magyar lapok hosszú sorát küldi meg a könyvtárnak. Sajnos, az Amerikával való érintkezésünket megbénító világháború következtében több küldeménye egészen elveszett, sok pedig hiányosan érkezett meg.

Az osztály személyzete az év folyamán a gyarapodás feldolgozásával és a hiányzó számok reklamálásával volt elfoglalva. Az olvasók kiszolgálását ez évben is megnehezítette az a körülmény, hogy a Múzeum épületén kívül külön raktárhelyiségben elhelyezett anyagot, melyet esetről-esetre kellett a használók rendelkezésére áthozni, a látogatók sokszor vették igénybe. Átnézetett az év folyamán 696 évfolyamnak 82.378 száma, céduláztatott 269 évfolyam (ebből új lap 27), kötés alá került 495 kötet hirlap.

A hirlaptári olvasóteremben az év folyamán 1.387 olvasó használta 2.170 hirlap 3.145 évfolyamát 3.978 kötetben (1914-ben 2.512 olvasó 7.257 kötetben); kölcsönzés útján 98 térítvényen 148 hirlap 297 évfolyamának 389 kötete adatott ki házi használatra (1914-ben 132 kölcsönzőnek 847 kötet).

III. *Kézirattár.* Gyarapodás *ajándék* útján: 8 újkori kézirat, 4 irodalmi levél, 2 irodalmi anekta, 5 zenei kézirat; *vétel* útján: 76 újkori kézirat és 490 irodalmi levél, *áttétel* útján: 4 kötet újkori kézirat, 5 irodalmi levél, 2 irodalmi anekta, 3 zenei kézirat, 1 Petőfi-ereklye; *hivatalos gyűjtés* útján: 1 zenei kézirat; *örökletét* útján 480 irodalmi levél és 25 irodalmi anekta. Összes gyarapodás 1.106 db. (1914-ben 4332 db). Vételre 3.831 kor.-t fordítottunk.

Kéziratokat a következők ajándékoztak:

BAJZA József, CHOLNOKY Imre, CSÁSZÁR Elemér, GOHL Ödön, GYÖRGYI Kálmán, JAGIČ Vatroslav, KISHÁZY Gyula, RÉTHI Gyula és TÓTH László.

A szerzett anyagból elsősorban kiemelendő az a nagyterjedelmű, művészi levelekből álló gyűjtemény, melyet az Orsz. Szépművészeti Múzeum örökletétül helyezett el s mely a magyar művészettörténetnek becses forrásul szolgál.

Kiemelendő még: MISKOLCZY Zsigmond *Cyrus kitétele* c. iskolai drámája, ZRINYI Miklós költeményei eredeti kéziratának fényképmásolata, POMPÉRY János levélgyűjteménye és PERCZEL István: *Jüdische Delicatessen* c. 69 kötetes nagyérdekű ujságvivágot gyűjteménye.

A kézirattár személyzetét a folyó munkákon kívül FALK Miksa nagyarányú levelezésének feldolgozása vette igénybe, mely az év folyamán befejezést nyert.

Az osztály használatát a következő adatok mutatják: 234 kutató használt 679 kéziratot, 1663 irodalmi levelet és 5 analéktát; 21 téritvényen pedig kikölcsönöztetett 85 kézirát és 109 irodalmi levél, vagyis az összes használat 255 kutató által 2541 db (1914-ben 327 kutató 5.081 db-ot használt).

IV. *Levéltár*. Gyarapodás *ajándékozás* útján 493 db, *vétel* útján 133 db és egy családi levéltár, *áttétel* útján 331 db, *hivatalos lemásolás* útján 2 db, *letét* útján 4 családi levéltár; összes gyarapodás tehát 958 db és 5 családi levéltár (1914-ben 16.435 darab).

Vásárlásra 3070 koronát fordítottunk (1914-ben 4088.37 K-t és 320.75 márkát).

Ajándékokkal a levéltárat a következők gazdagították:

Budapest székesfővárosi nyilvános könyvtár, CSENGERY Lóránd, DEMJÉN János, özv. GALGÓCZY Jenőné, HALAVÁTS Gyula, HODINKA Antal, HORVÁTH Géza, KISHÁZY Ágoston, özv. KOSSUTH Ferencné, KOVÁTS Ignác, KOVÁCS János, néh. KOVÁCS Lóránd, özv. KRUMENACKER Istvánné, KUN György, MEGYESI Ferenc, Műemlékek orsz. bizottsága, REXA Dezső, SCHWARTZ Ignác, SZALAY László, SZEGEDY-MASZÁK Hugó, SZÉKELY Jenő, SZTROKAY Lajos, TAUFFER Vilmosné, gr. TELEKI Sándorné, TÓTH László, Kiskéri TÓTH Margit, ZSEBEHÁZY Károly, ZSINKA Ferenc.

A gyarapodás a levéltári törzsgyűjtemény csoportjai közt így oszlik meg: 41 eredeti középkori oklevél, 279 újkori irat és nyomtatvány, 12 címeres levél, 89 db 1748/49-es irat és nyomtatvány (ebből 23 db az 1848/49-es honvédek fényképeire esik), 534 gyászjelentés és 3 kisebb céhirat.

A szerzemények közül kiemelendők: IHÁSZ Dániel emigrációs levelezése, melyet özv. KOSSUTH Ferencné adományozott a levéltárnak, KOSSUTH 41 db rendkívül érdekes levele SIMONYI Ernőhöz az 1867—81 évekből, melyek vétel útján kerültek a Múzeum birtokába, hasonlóképp vétel útján szereztetett meg a BYDESKUTHY család levéltára, mely Hegyalja vidékére vonatkozó nagyon érdekes okleveleket tartalmaz; említést érdemel néhai KOVÁCS Lóránd edelényi tb. főszolgabíró hagyatéka, melyben 15 db középkori és számos újabbkori olasz irat van, a gyűjtemény KOVÁCS Sándor ny. jogakadémiai tanár szíves közvetítésével jutott a levéltár birtokába, SZEGEDY-MASZÁK Hugó 1848/49-es gyűjteményét ajándékozta a levéltárnak, benne 23 db arcképet a szabadságharcban szereplő honvédekről.

A címeres levelek gyűjteménye a következő darabokkal gyarapodott:

1499. VIII. 19. Buda. II. ULÁSZLÓ címeres levele ÓBUDAI Ferenc mester számára (a címerkép színes másolata).

1584. VIII. 14. Prága. RUDOLF kir. címeres levele KUCHTYCH János számára (XX. századi másolat és a címerkép rajza).

1649. V. 4. Pozsony. III. FERDINÁND címeres levele ZÓLYOMI Pál részére (eredeti).

1649. V. 4. Pozsony. III. FERDINÁND címeres levele TREUTTLER György részére (eredeti csonka).

1655. III. 20. Pozsony. III. FERDINÁND címeres levele OSZLYÁNSZKY János részére (XX. századi másolat).

1665. I. 19. Bécs. I. LIPÓT címeres levele MARZSÓ György részére (eredeti).

1667. VII. 6. Bécs. I. LIPÓT címeres levele KASZA Miklós részére (eredeti).

1688. VI. 10. Bécs. I. LIPÓT címeres levele PERÉNY János részére (eredeti).

1688. IX. 25. Bécs. I. LIPÓT címeres levele KOVÁCH György részére (hiteles másolat festett címerképpel).

1736. XII. 20. Bécs. VI. KÁROLY birodalmi címeres levele STAADER Antal, Ker. János és Sebestyén részére.

A letéteményezett családi levéltárak sora az év folyamán az URAY, Pujoni PATAKY, br. JESZENSZKY és HIEMER családok levéltáraival gyarapodott, tehát negyven évvel az első családi levéltár (KÁLLAY) letéteményezése után ezen a történetkutatók előtt mérhetetlen fontosságú sorozatban is elértük számra a 100-at.

A levéltári személyzet két tagja a háború kezdetétől fogva hadi szolgálatot teljesít, közülök az egyik csak az év legvégén került vissza hivatali működése körébe, hasonlóképp nélkülözi a levéltár gyakorlott szolgáját is, ki szintén katonai szolgálatra vonult be az év közepén, a személyzet itthon maradt részének idejét pedig megfeszített mértékben igénybe vette a hihetetlen mérvben gyarapodó háborús gyűjtemény, mindazáltal jutott idő a levéltári folyó munkálatok végzésére és a kisebb szerzemények szakszerű feldolgozására is. A nagyobb szerzemények közül befejezést nyert a Pujoni PATAKY család levéltárának rendezése s kezdetét vette IHÁSZ Dániel nagyterjedelmű levelezésének, úgyszintén a BYDESKUTHY és URAY családok levéltárának feldolgozása is.

A levéltári használat statisztikáját a következő adatok mutatják: 161 kutató használt 27.982 db iratot, nyomtatványt és fényképet (1914-ben 266 kutató 60.357 db-ot), 11 téritvényen kikölcsondított 217 irat, 4 pecsétmásolat, 1 kép és 1 fénykép, összesen tehát 223 db (1914-ben 36 téritvényen 751 db.)

V. Háborús gyűjtemény. A múlt évi jelentésünk beszámolt arról, hogy a könyvtár rendeltetéséből folyó kötelességéhez hiven úgyszólván a háború kitörésével egyidejűleg hozzálátott e nagy idők nyomtatott emlékeinek — úgy a hazaiaknak, mint szövet-séges, semleges és ellenséges külföld termékeinek — összegyűjtéséhez s hogy e munkakört a levéltári osztályra bízta, mely gondozója a Nemzeti Múzeum 1848/49-iki gazdag háborús gyűjteményének is.

A háború nagy kiterjedése és hosszú tartama következtében a gyűjtés forrásainak felkutatása nem történhetett meg rövid idő alatt; az 1914-ben megindult szervezés munkája tovább folyt 1915-ben is s itthon az érdeklődés felkeltését a lapokban megje-

lent ismertetések, a folyóiratokban s napilapokban a nagyközönséghez intézett kérelmek szolgálták, a külföldi gyűjtést pedig újabb gyűjtők s megbízottak bevonásával igyekeztünk teljesebbé tenni.

Mint hogy e háborús gyűjtés keretében számos oly nyomtatvány foglal helyet, melyek most először szerepelnek könyvtári illetve levéltári feldolgozásban, szükségesnek láttuk, hogy megismerjük a nagyobb ausztriai és németországi rokonintézetek gyűjtői és feldolgozási munkáját s ott szerzett tapasztalatainkat gyűjteményünk rendezésénél is értékesítsük. A személyes érintkezést szükségessé tette továbbá az a körülmény is, hogy számos duplum halmozódván fel a gyűjtött nagy anyagban, gondoskodnunk kellett, hogy ezek kicserélésének biztosításával is gazdagítsuk gyűjteményünket.

A könyvtár igazgatója, mint a háborús gyűjtés irányítója s egy segédőre, aki a gyűjtemény ügyeit intézi, e célból az év folyamán több alkalommal fölkeresték a bécsi udvari könyvtárat, augusztus havában pedig Németország nagyobb könyvtárait látogatták meg, amelyek intenzívebb háborús gyűjtéssel foglalkoznak. Tanulmányozták a müncheni, drezdai és berlini kir. könyvtár, a boroszlói egyetemi és városi könyvtár, a lipcsei Deutsche Bücherei s a Museum für Buchgewerbe und Graphik háborús gyűjteményét,¹ azonkívül felhasználták ez utat háborús apróbb nyomtatványok vásárlására és gyűjtésére is.

A háborús gyűjteménynek ez évi gyarapodásáról a következő adatok számolnak be.

A gyűjteményről külön vezetett növendéknapló 210—1185 tételszámai foglalják magukban az 1915. évi gyarapodást s e 975 tétel 41.607 db könyvet, füzetet, hirdetményt, egyéb apró nyomtatványt, képet, fényképet, kéziratot és levelet ölel fel s így az év végén a gyűjtemény az 1914. évi gyűjtés eredményével, 8384 darabbal együtt 49.991 darabra rúgott.

¹ A tanulmányút eredményéről FEJÉRPATAKY Lászlónak, a Magyar Könyvszemle 1916. évfolyamában megjelent tanulmánya: *A háború irodalma németországi könyvtárakban* számol be.

Vásárlásra ez évben 8165.49 K-t, 6295.06 márkát, 1910.40 frankot, 765 lírát, 11.70 leit és 39.75 svéd koronát fordítottunk.

A háborús gyűjteményt ajándékaikkal a következők gazdagították:

ANGYAL Dávid, ÁLDÁSY Antal, BAGHY Béla, BAJNOK Jusztinián, Barcelonai cs. és kir. főkonzulátus, BAYER Alice, BÁLINTH József, BÁNYAY János, BÁTKY Zsigmond, BENKŐ Jenő, BERZEVICZY Albert, BOHAI László, Borsodmiskolci és debreceni István-gőzmalom losonci és hatvani gőzmalmi igazgatósága, Bristol szálló, Cs. és kir. főkonzulátus Berlin, Cs. és kir. Közös Pénzügyminiszterium, CSÁNKI Dezső, CSENGERY Lóránd, CSUKOVITS Sándor, CZAKÓ Elemér, DARÓCZY Zoltán, Debreczeni tud. egyetem rektora, DOBAY Kálmán, DOMANOVSKY Sándor, DÖMÖTÖR Miklós, Egyházmegyei hatóság Kassa, EISENSTÄDTER Ödön, ERNYEY József, Erzsébet népakadémia, «Az Est», FABÓ Bertalan, FARKAS József, FEJÉRPATAKY László, br. FEJÉRVÁRY Imre, FELSZEGHY Dezső, FODOR Riza, Főgimn. Igazgatóság Szolnok, Főreálisk. Igazgatóság Győr, FRAKNÓI Vilmos, FRANKL Ervin, FÜRTH Irma és NEUMANN Juci, GÁRDONYI Albert, GÁRDONYI Géza, GELLÉRT Pál, GIESSWEIN Sándor, GOHL Ödön, GRAGGER Róbert, br. GROEDEL Herman, GRÜNBAUM József, GULYÁS Pál, GUTVINSZKY Ede, GYÖRFFY István, GYÖRY Tibor, Győri áll. főreáliskola, GYULAI Ágost, HALÁSZ Gyula, HALMI Gyula, Határszéli rendőrkapitányság Bártfa, Határszéli rendőrkapitányság Brassó, HÁZI Jenő, M. Heraldikai és Gen. Társ., HERING János, HERMAN György, HERRMANN Antal, HERZOG Péter, HILHELM F., HODINKA Antal, HOFFMANN Edith, HOFFMANN Mária, HOLUB József, HORVÁTH Ödön, «Hódmezővásárhely» szerkesztősége, Hungária szálló, d'ISOZ Kálmán, d'ISOZ Kálmánné, JAKUBOVICH Emil, JANKÓ Miklós, JÓKAI IHÁSZ Miklós, JÓNÁS Károly, Karánsebesi állami főgimn. igazgatósága, KARDOS Elemér, Kazinczy-Kőr Kassa, KÁROLYI Árpád, KELLER-család, Keresk. és Iparkamara Budapest, Keresk. és Iparkamara Pécs, KERESZTY István, KISS Pálné, KLEIN Sámuel, KOBEK Béla, KOBEK Béláné, KOHLENER Árpád, br. KOHNER Adolf, KOLOSY István, Kolozsmegyei árvaszék, Kolozsvári egyet. tanács, KOVÁCS András, KÖVÉR Györgyné, KRAUS Henrik, LECHNER Jenő, LEHMAN Ferenc, LENHOSSÉK Mihály, LÉDERER Ervin, LIPPAY Károly, August v. LOCHR, LUCAS József, MADARASSY László, M. kir. Keresk. Múzeum igazgatósága, M. kir. 10. honvéd gyalogezred parancsnoksága, M. Földrajzi Intézet R. T., M. Gazdaszövetség, M. Lengyel Egyesület, Magyar Könyvszemle szerkesztősége, M. Tud. Akadémia, Magyar Turista Szövetség, MARCALI Henrik, MELICH János, MENCZER Lipót, MÉSZÁROS Gyula, MIHALIK József, K. u. K. Militärkommando Nagyszeben, MILLEKER Bódog, ifj. MISKOLCZY Imre, MOESZ Gusztáv, MOLECZ D., MOLECZ Károly, MOLNÁR Imre, MOSOLYGÓ Simon, Museo Nacional San José Costa Rica, Eöttevényi NAGY Olivér, Nagybányai ref. egyház lelkesítő hivatala, NAVRATIL Dezsőné, PACOR Viktor, Menelaus Milt. PANAS, PANITY Vukoszava, PAUER János, PFEIFFER Miklós, PILCH Jenő, POGÁNY Iduna, Pressedienst des k. u. k. Kriegsministeriums, PUCHMÜVEK igazgatósága, RADISICH Jenő, RADNAI Arnold, RAKOVSKY László, RÁ CZ

László, REISNER Józsefné, RÉDEY Tivadar, RÉTHI Gyuláné, RÉTLY Antal, RÉVÉSZ István, RÓRAY Jenő, ROTKAY István, RUBINSTEIN Mátyás, SÁRKÁNY Jenőné, SCHIMA András, SCHMIDT Tibold, SCHUCK József, SEBESTYÉN Gyula, SEBESTYÉN József, SEMAYER Vilibád, SIKABONYI Antal, SIKLÓSSY László, SQHÁR László, SORSICH Béla, SÖRÖS Pongrácz, SPITZER Emil, STAUB Imre, SULICA Szilárd, SZABÓ Ervin, Bártfai SZABÓ László, br. SZALAY Gábor, br. SZALAY Imre, SZALAY József, SZALAY László, SZENTPÉTERY Imre, SZOKOLY István, SZOMMER János, SZURÁK János, TAUFFER Vilmosné, TÁRCZY Károly, TELEK A. Sándor, TENK Sándor, THALLÓCZY Lajos, TOSI Teréz, TÓTH Katalin, TÓTH Zoltán, TÓTH KÁDÁR Vilmos, TRÁGER Ernő, Turistaság és Alpinizmus szerkesztősége, UGRON István, VADÁSZ Ede, VAN ROYEN H. J. B., VÉRTESY Jenő, VILLÁNY N., VÖLGYI Ferenc, Vöröskereszt Egyesület lábadozó sebesülteket elhelyező bizottsága, WALIKOVSKY Edmund, WLAŚSICS Gyula, ZAKARIÁS Margit, ZÁVODSZKY Levente, ZSINKA Ferenc.

Az Orsz. Széchenyi Könyvtár tisztviselő kara az 1915. év folyamán a következő irodalmi munkásságot fejtette ki:

DR. SEBESTYÉN GYULA

igazgatóőr, a Mt Tud. Akadémia I. tagja, a Kisfaludy-Társaság r. tagja, a helsingforsi Finnugor-Társaság I. tagja, a M. Néprajzi Társaság alelnöke, a Folklore Fellows magyarországi alelnöke és az Ethnographia szerkesztője.

1. A magyar rovásírás hiteles emlékei. A M. Tud. Akadémia archaeologiai bizottságának megbízásából írta — 18 műmelléklettel és 46 ábrával. 2-rét. Kiadta a M. Tud. Akadémia, ára 30 korona.
2. Bucsúztató Nagy Géza I. tag ravatalánál 1915. febr. 6-án. (Akadémiai Értetítő XXVI. köt. 1915. 3. füz. és Ethnographia 1915. I. füz.)
3. Nagy Géza †. Nekrológ. (Történelmi Szemle. 1915. 3. füz.)
4. A magyar rovásírás középkori emlékei Bolognában. Előadás a M. Tud. Akadémia II. oszt. 1915. ápr. 12-én tartott ülésén. (Megjelent a fenti I. sz. II. könyvének II. fejezete gyanánt).
5. Szamosközy István rovásírásos emlékei. Előadás a M. Néprajzi Társaság 1915. évi febr. 26-án tartott ülésén. (Megjelent a fenti I. sz. II. könyvének V. fejezete gyanánt.)
6. Ipolyi népmesegyűjteményről. A M. Népköltési Gyűjtemény, új folyam, XIII. kötetének bevezetése. (Ethnographia 1915. I. füz.)
7. Északi tanulmányút. — Jelentése oroszországi, finnországi, svédországi, norvégiai, dániai és mecklenburgi tanulmányújtjáról. A M. Nemzeti Múzeum sajtó alatt maradt 1913. évi jelentéséből. (U. o. 2—3. füz.)
8. Az «Attila-kincs» feliratainak ügye: II. Suum cuique. (Válasz NÉMETH Gyulának); IV. «A nagyszentmiklósi kincs revíziója.» Dr. SUPKA Géza megfjtésének bírálata. (U. o. 4—6. füz.)
9. Megjelent-e Telegdi Rudimentája Leidenben? (U. o. 4—6. füz.)

10. Szerkeszti a Kisfaludy-Társaság M. Népköltési Gyűjteményének új folyamát.

11. Intézi a Folklore Fellows néphagyományt kutató nemzetközi tudományos szövetség magyar osztályának országos gyűjtését.

DR. MELICH JÁNOS

igazgatóőr, akad. I. tag, c. ny. r. k. egyetemi tanár.

1. Magyar etymologiai szótár (4. és 5. füzet Bori-Csajta.) GOMBOCZ Zoltánnal együtt.

2. Cirill-betűs magyar szöveg. (Akad. Ért. 1915. dec. füzet.)

3. A Magyar Nyelv c. folyóirat XI. évfolyamában, cikkek: *a)* Valaki (megjelent németül is az Archiv für slav. Phil. XXXVI. 590. lapján); *b)* Cement; *c)* Lant; *d)* Barca, Barcaság (megjelent németül is a Nagyszébenben megjelenő Korrespondenzblatt 1916. 1—3. számában); *e)* Csetnek, östör; *f)* A Gyulafehérvári glosszák egy helyéhez; *g)* Szulák, culák; *h)* Sok apróbb közlemény, szöfejtés saját és K. P., KEMENES Pál, MELEGDI János álnéven.

4. Szerkesztette SZILY Kálmánnal a Magyar Nyelv c. folyóiratot.

KERESZTY ISTVÁN

igazgatóőr.

1. Szerény észrevételek Kőrösy Kornél dr. szakkönyvtári érdekű cikkére. (Orvosi Hetilap. 24. sz.)

2. A magyarországi időszaki sajtó időrendi áttekintése 1850—1867. (Kéziratban.)

3. Dalszövegek. (Eredetiek és fordítások. Kéziratban.)

4. Katonai nótáskönyv. (Gyűjtés, néhány eredeti szerzeménnyel; kéziratban.)

DR. BÁTKY ZSIGMOND

igazgatóőr.

1. Szerkesztette a Földrajzi Közleményeket, dr. LITTKÉ Auréllal.

2. Herman Ottó. (Földrajzi Közlemények.)

3. Földrajz- statisztikai adatok Horvát-Szlavonországról. (Ugyanott.)

4. Bulgária. (Ugyanott.)

4/a. Kisebb cikkek és könyvismertetések. (Ugyanott.)

5. Szerkesztette a Zsebatlasz 1916. évfolyamát.

6. A háború és a jövő földrajzoktatása. (Ugyanott.)

7. Déli határaink és balkáni érdekeink. (Ugyanott.)

8. Olaszország és az osztrák és magyar monarchia. (Ugyanott.)

9. Népiskolai térképek dr. KOGUTOVICZ Károlyval és LITTKÉ Auréllal.

DR. VÉRTESY JENŐ

igazgató-őr, egyetemi m. tanár.

1. Merlin születése. (Ál-Shakespearei drámák. 4. k.)

2. Az ál-Shakespearei Old-castle dráma. (Phil. Közl.)

3. Kisfaludy Károly drámaköltészete. (Irod. tört. Közl.)

4. Bizálatok: *a*) Csukovits Sándor: Szigligeti Ede. (Phil. Közl.); *b*) Dömötör Pál: Tóth Kálmán. (Irod. tört.); *c*) Gróf István: Arany János Bolond Istókja. (U. o.); *d*) Szűcsi József: Bajza József. (Bud. Szemle.)
5. Nekrológ Baksay Sándorról. (Phil. Közl.)
6. Azael. Költemény. (A Cél.)

DR. GULYÁS PÁL

őr, egyetemi magántanár, a Szent István akadémia r. tagja.

1. Vidéki könyvtáraink 1913-ban. (Magyar Könyvszemle 1—2.)
2. Magyar szépirodalom idegen nyelven a M. N. Múzeum Könyvtárában.
6. és 7. közlemény. (U. o. 1—4.)
3. Mátyás király könyvtára. (Budapesti Szemle nov. és dec.)
4. Hogyan fest egy gondos magyar fordítás. (Magyar Nyelv jan.)
5. Francia irodalomtörténeti cikkek, továbbá a «Corvina» és «Könyvkötés» c. cikk Révai Nagy Lexikonában.
6. Könyvismertetések: *a*) az Egyetemes Philológiai Közlönyben; *b*) a Magyar Könyvszemlében.
7. Kisebb közlemények: *a*) a Magyar Könyvszemlében; *b*) a Magyar Nyelvben; *c*) a Történeti Szemlében.
8. Szerkesztette a Magyar Könyvszemlé és Bulletin de la Revue Bibliographique Hongroise c. melléklapját.
9. A könyvtári cédula-címjegyzék elkészítésének szabályai. (Sajtó kész.)
10. Magyar írók élete és munkái. Pótsorozat. (Előkészületben.)

DR. BAJZA JÓZSEF

őr.

1. Szentmiklóssy Alajos és a nyelvújítás. (Magyar Nyelv.)
2. A szinpad nyelve és a Kritikai Lapok. (U. o.)
3. A német és a magyar szinpadi nyelv. (U. o.)
4. Madách Imre könyvtára. (Magyar Könyvszemle.)
5. Politikai cikkek: *a*) Zágrábi levél. (Magyar Hírlap márc. 25.) *b*) A bán és a Magyar Hírlap. (U. o. dec. 31.) *c*) Apróságok. (U. o. jan. 24., febr. 6. 19., márc. 5., ápr. 8, 21., máj. 19., júl. 1.)

DR. HOLUB JÓZSEF

segédőr, a Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság jegyzője.

1. Az Orsz. Széchényi-Könyvtár háborús gyűjteménye. (Magyar Könyvszemle I—II. f.)
2. Megyénk multjából. (Tolna vármegye és a Közérdek. 102. sz.)
3. Könyvismertetések a Századokban, Történeti Szemlében és a Turulban.
4. Szerkesztette a Turult, a Magy. Herald. és Geneal. Társaság Közönyt, ÁLDÁSY Antallal.

DR. MADARASSY LÁSZLÓ

segédőr, a Magyar Néprajzi Társaság titkára.

Kisebb közlemények az Ethnographiában és a Földrajzi Közleményekben

DR. JAKUBOVICH EMIL

segédőr.

1. Régi magyar női nevek. (Magyar Nyelv 1915. 5 közlemény.)
2. ERNYEY Józseffel: Két természetrajzi szójegyzék. (U. o. 3 közlemény.)
3. Neste. (U. o.)
4. Kisebb cikkek: Ajtony. Jobbágy. A «coki» indulatszó. Harmadszor az 1517 évi magyar levélzáradékról, «Méhser-dió». (U. o.)
5. Éjjeli vigyázók éneke a XVIII. századból. (Ethnographia 1915.)
6. Részt vett az Orsz. Pragmatica Sanctio-bizottság gyűjtő munkálataiban.
7. Budapest, székesfőváros oklevéltára számára gyűjtötte az adatokat a múzeumi levéltár családi letéteiből.
8. A Magyar Nyelvtudományi Társaság megbízásából gyűjtötte a középkori oklevélbeli magyar szavakat és személyneveket.
9. Segédkezett a kalocsai érseki könyvtár középkori kodexinek és ősnymtatványainak lajstromozásában.
10. Targymutatót írt dr. SEBESTYÉN Gyula ig. ör. A magyar rovásírás hiteles emlékei. Bpest 1915. c. m. tud. akadémiai kiadványú művéhez.

DR. RÉDEY TIVADAR

segédőr.

Költeményei jelentek meg A Hét és az Élet c. hetilapokban, továbbá a SZABOLCSKA Mihály szerkesztésében megjelent Háborús versek könyve c. anthológiában.

MUNKÁCSY MIHÁLY

segédőr.

1. Glagolita-felirat a Baska közelében levő szent Luczia-templomban, Kok szigetén. (Archeologiai Ertesítő, XXXV. 1—2.)
2. Rudnickij István: Ukrajna és az ukrainaiak. (Ethnographia, XXVI, 2—3.)
3. Magyarország orosz földi barátai. (Budapesti Szemle, 462. sz.)
4. Az ukrainai kolostorok áldása (Magyar Figyelő, V. 4.)
5. A Magyar Nemzeti Múzeum Országos Széchényi Könyvtárának háborús nyomtatványgyűjteményéből. (U. o. V. 18, 19.)
6. Kisebb-nagyobb cikkek más folyóiratokban és napilapokban.

DR. TÓTH ZOLTÁN

fizetéstelen segédőr.

1. A magyar lovasság regulamentuma 1722. (Hadtörténeti Közlemények. Három közlemény.)
2. Kuruc-sorozás 1753-ban. (U. o.)
3. A háború eddigi területi eredményei. (BÁTKY Zsigmond: Zsebatlasz 1916. c. kiadványában.)
4. Könyvismertetés a Századokban. (Fraknoi Vilmos: Mátyás törekvései a császári trónra.)

DR. ZSINKA FERENC

gyakornok.

1. Nyelvtörténeti adatok. (Magyar Nyelv.)
2. Vörösmarty Mihály levelei Kölcsey Ferenchez. (Irodalomtörténeti Közlemények.)

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM ÚJABB SÚGÓKÖNYVEI.

A *Magyar Könyvszemle* 1909-ik évfolyamában közöltem a M. Nemzeti Múzeum sűgőkőnyveinek leírását. Jelen cikk annak kiegészítéséül szolgál, közölvén az azóta megszerzett sűgőkőnyvek bibliografiai leírását. Ez évek gyarapodása jóval mögötte áll a kezdet bősége nek, de remélhetőleg folytatódni fog, hiszen a forrás kimeríthetetlen; az elhasznált sűgőkőnyvek seregestűl költőzködnek ki a színházak könyvtárából, színházgatók hagyatéka i kerülnek vásárra s a sűgőkőnyvek egy részét a szerencsés véletlen megmenti a végpusztulástól.

Az újabb sűgőkőnyveknek is csak egy része tartalmaz eredeti színműveket, melyek között irodalomtörténeti szempontból értékes darabok is akadnak. A közelműlt népszerű népies írójának, ABONYI Lajosnak három népszínműve került gyűjteményünkbe, melyeket a fiú i kegyelet ajándékozott a könyvtárnak; elfeledett, de a maguk korában dolgozó és küzdő írók munkái akadnak szeműnk elé, mint KOVÁCS Pálé, br. JÓSIKA Kálmáné. Megvan HUGO Károly *Világ színhátekának* a szövege, mely csak német nyelven látott napvilágot, TOLDY István egy ifjúkori kísérlete, néhány színész drámája, amelyek jellemzően tükrözik vissza koruk színházának igényeit. Olyan átalakulások mellett, aminőt a magyar színház az utóbbi évtizedekben átélt, ez aránylag gyöngé munkáknak is megvan a maguk történelmi jelentősége.

A fordítások között van egy régibb SHAKESPEARE-fordítás is: a *Tévedések színháteká* EGRESSY és SZIGLIGETI tollából; másik érdekes klasszikus sűgőkőnyv a GOETHE *Faust*-jának első magyar színházra alkalmazott szövege. PIXÉRECOURT THÖKÖLY-ről szóló darabja tárgyánál fogva érdemel figyelmet. A nagyobb rész német

és francia darab, jórészt kisebbrangú íróktól. Van több operette-libretto is, a könnyű műzsa termékei, amelyek ritkán jelennek meg könyvalakban, hiszen igazán nem olvasásra vannak szánva, hanem egy-egy este multságára, ezek a maiaknál ártatlanabb dolgok cifra jelmezeikkel és kalandos tárgyukkal némi romantikát alkotva; naivságuk olvasva sokkal jobban kitűnik, mint a színpadon.

Koruk is nagyon különböző; egyik-másik, mint elsárgult papírosa s a rajta lévő évszám mutatja, eléggé régi. Sokon ékeskedik az előadhatási engedély a kétféjű sassal, jelezvén hogy a BACH-korszakból való, amikor szigorúan őrködtek a színpad fölött is. Néhányon a tulajdonos neve is rajta áll, jórészt vidéki színigazgatók, ismert és kevésbé ismert nevek, akik a XIX. század vége felé is vándor életet éltek, bejárván az ország nagyobb városait s keresvén a szeszélyes és változó izlésű közönség tetszését.

Ha mindezen sűgőkönyveket szemügyre vesszük, összevetve gyűjteményünk korábbi darabjaival, a vidéki magyar színpadnak valamelyes képe kezd kialakulni. Ez a vidéki színpad még függetlenebb a fővárositól, mint a mai; a darabok egy része határozottan a vidék számára készült. Irányukat bizonyos puritánság és hazafias szempont jellemzi, sok kezdetlegesség és kevés reális érzék. Bizonyos, hogy tulságosan büszkék nem lehetünk rá. A fejlődés természetes: ahol nincs intenzív színházi élet, a színház munkája se juthat magasabb színvonalra, mert ez alkalmazkodik a közönséghez. Elmúlt az idő, midőn egyúttal föl is akarta emelni a közönséget magához; ez a törekvés annál jobban elhalványul, mennél jobban előtérbe lép az anyagi szempont. Az operette-librettók az új műfaj beözönlését jelzik, mely hamarosan elfogta a teret a komolyabb színműtől. Megkönnyítette a színigazgatók dolgát, mert jobban vonzotta a közönséget s nem kellett annyi újdonsággal szolgálniok. Ezek a kéziratok emlékek mind elő fogják segíteni majd a magyar színpad történetének megírását.

Leírásukat az alábbi sorokban adom.

247.¹ ABONYI Lajos: A lányasszony. Eredeti népszínmű 3 felvonásban. Zenéjét szerzette DANKÓ Pista. Sűgőkőnyv. Kőnyomat. Jelzete: 2011. *Quart. Hung.* fol. 35.

ABONYI e meglehetősen kiírt műfaj egyik jelesebb művelője volt. Népiessége kedves és soha se keresett; alakjai jobbak mint meséi, bár a jelenetelésben eléggé gyakorlott keze sokat segít. Jellemző sajátága, hogy szert népszínműveinek valamelyes történeti háttérrel adni s némi ethnografiát is visz belé, bár nem oly túlzott mértékben, mint akárhány utóda. E darab a boszniai okkupációhoz fűződik; ott esett el a hősnő vőlegénye, aki azonban bekötötte a leány fejét az esküvő előtt. Az író gyöngébb munkái közül való, meséje igen zavaros s a hősnő önérzete már szemérmertlenség. Az ethnografiát a tiszai pákász-élet leírásában keresi, de a kép nem eleven. A sűgőkőnyvre rá van jegyezve, hogy előadási joga NEMES Ferentől, a budapesti Népszínház titkárától szerezhető meg.

248. U. a.: A siroki román. Eredeti népszínmű 3 fölvonásban. Sűgőkőnyv. Kőnyomat. Jelzete: 2010. *Quart. Hung.* fol. 51.

E darab a múlt század negyvenes éveiben játszik, hőse szökött katona, aki betyár hírébe jut; unokáját a gróf lányának hiszik — a romantikus dráma idejében az is lett volna, de ez a motívum már akkor nagyon elcsépeelt volt. Érdekes a nép dalköltésének bevitele a darabba, valamint a palócélet jellemző leírása. Meséje is érdekes, bár túlon túl szétágazó — egészében véve az író legjobb színműveinek egyike. A darab előadási jogáról ugyanaz a megjegyzés áll rajta, mint az előbbin.

249. U. a.: Ambrus bácsi. Eredeti népszínmű 3 felvonásban, dalokkal és tánccal. Jelzete: 2009. *Quart. Hung.* fol. 97.

Ennek is történeti háttere van: a hazatérő bujdosó honvéd szerepel benne meg a cseh beamter a BACH-korszakból. Hogy a visszatérő bujdosót nem ismerik meg, valószínűtlen; de minthogy vígjátéki bonyodalmat épít rá, megbocsáthatóbb. A sűgőkőnyvön EVVA Lajos bélyegzője áll, a Népszínház akkori igazgatójé.

250. ANZENGRUBER L.: A kirchfeldi plébános. Népszínmű énekekkel 4 felvonásban. Fordította F. Gy. Zenéjét szerző id. MÜLLER Adolf. Jelzete: 2131. *Quart. Hung.* fol. 53.

A kéziratot szerzőül Gruber (!) van megnevezve. MANNSBERGER Jakab színiigazgató bélyegzőjével ellátva. A vidéki színpadok egyik legnépszerűbb darabja.

251. BAUERNFLD: A csalódások vagy könnyelműség szerelemből.

¹ A számozás folytatólagosan csatlakozik az 1909-iki évfolyamban leírt sűgőkőnyvekhez.

Vigjáték 4 felvonásban. — után KISS János színész. Szent Iván hava napjaiban 1833. Komáromban. Jelzete: 2092. *Quart. Hung.* fol. 47.

Magyar színre átdolgozott munka. Utolsó lapján föl vannak sorolva a hozzávaló requisitumok.

252. BAYARD és DUMANOIR: Vicomte Letoriéres. Vigjáték 3 felvonásban. Fordította SOMOLKI. Jelzete: 2126. *Quart. Hung.* fol. 77.

A végén dátumal 1852. április 29. van bejegyezve. Alább: KŐMIVES Imre tulajdona. 1869. jún. 27-én. Hozzácsatolva a helytartó tanács német nyelvű engedélye 1856. jún. 13-iki kelettel, melyben az előadást engedélyezi Nagyváradra. E kedvelt s a Nemzeti Színház deszkáin is megfordult vígjátékból készült KONTI József operettje: *Az eleven örök.* A szöveget hozzá DERÉKI Antal dolgozta át.

253. BELOT Adolf: A púpos vagy A rendszeres férjek. Vigjáték 3 felvonásban. Fordította FELEKI Miklós. Jelzete: 2114. *Quart. Hung.* fol. 46.

TESMESVÁRY színigazgató bélyegzőjével van ellátva. A kézirat végén a helytartótanács magyar nyelvű engedélye az összes magyar színpadok számára, Buda, 1864. márc. 30-iki kelettel.

254. BENEDIX: A kicsapott diákok. Korszerű vígjáték 4 felvonásban. Fordította VEZÉRI Ödön. Jelzete: 2140. *Quart. Hung.* fol. 43.

A kézirat végén a dátum: Szentes, 1878. aug. 18.

255. U. a.: Bácsi, vagy A szerelmes család. Vigjáték 3 felvonásban. — után magyarítá REMELLAY Gusztáv. 1847. Jelzete: 2125. *Quart. Hung.* fol. 49.

A bejegyzés szerint SEPSY Károly tulajdona.

256. BENKŐ Kálmán: A kis árva. Eredeti népszínmű 3 felvonásban, dalokkal. 1863. Jelzete: 2113. *Quart. Hung.* fol. 59.

A hazatérő földes úr története, aki gyermekkori szerelmét elveszi feleségül; együgyű és unalmas munka. A hozzá mellékelte színlapon *Cigány mint földes úr* alcímmel is szerepel. A beleütött két bélyegző szerint Gyergyóremetei GYÖRFFY Antal és DNÁGUSS Károly sajátja volt.

257. BÉNYEI István: A szerelmes kántor. Népies víg dalmű 1 felvonásban. Zenéjét ALLAGA Géza. Jelzete: 2083. *Quart. Hung.* fol. 23.

A darab tulajdonképpen igen kezdetleges cselvígjáték; különben a zenéje természetszerűen fontosabb.

258. BERG O. F.: Egy szó a birodalmi tanácsban. Korrajz 4 fel-

vonásban. Fordította DERÉKI Antal magyar színész. Jelzete: 2108. *Quart. Hung.* fol. 48.

Rá van jegyezve: Lemásolta ROMVÁRY Lajos. Kecskemét, 1875. márc. 16.

259. BRACHVOGEL: Narciss vagy Pompadour bukása. Tragédia 5 felvonásban. Fordította MARTIN Frigyes. Jelzete: 2121. *Quart. Hung.* fol. 41.

Hozzácsatolva a nagyváradi cs. kir. rendőrigazgatóság német nyelvű engedélye Nagyvárad, Arad és Debrecen színpadjaira. A kézirat végén a kelet 1859. ápr. 8. Két tulajdonosa is volt, rajta a TEMESVÁRY szinigazgató bélyegzője s a fölírás: LATABÁR Endre sajátja.

260. BUSNACH Vilmos: Nana. Színmű 7 képben. ZOLA Emil regénye után. Fordította FÁI J. Béla. Zenéjét szerkeszté HERCZENBERGER István. Jelzete: 2124. *Quart. Hung.* fol. 51.

MANNBERGER Jakab bélyegzőjével s az első magyar színházi ügynökség megjegyzésével ellátva, hogy a darabot eladja fenti szinigazgatónak. Budapest, 1882. jún. 12-iki kelettel.

261. COBB William: A véres pénz. Színmű 4 felvonásban, melodramatikus zenerészletekkel. — után írta LADOMÉRSZKY Gyula. Zenéjét szerző ifj. BOKOR József. Jelzete: 2135. *Quart. Hung.* fol. 50.

Tulajdonosa SZABÓ Anti szinigazgató. A végén rájegyezve: TÖRÖK Dezső 1888. jan. 16.

262. CORMON Eugène és CRÉMIEUX Hector: Robinson. Vig dalmű 3 felvonásban. Fordította S. K. ETHEY. Zenéjét írta OFFENBACH. Jelzete: 2120. *Quart. Hung.* fol. 46.

GERÖFY Andor szinigazgató bélyegzőjével ellátva.

263. COSSA Károly: Magyar huszárok. Vig dalmű 2 szakaszban. Zenéjét SUPPÉ Ferenc. Fordította LATABÁR Endre. Jelzete: 2087. *Quart. Hung.* fol. 26.

A kézirat az erdélyi főkormányzóság engedélyével van ellátva: Kolozsvár, 1866. szept. 16-iki kelettel, az áthúzott helyek kivételével. Két ilyen pont van benne, de olyan erősen kihúzva, hogy nem lehet kibetűzni. A magyartárgyú darab különben minden politikai vonatkozást kerül.

264. D'ENNERY: A zarándokok vagy Szerelmi kaland egy apácakolostorban. Francia vigjáték 3 felvonásban. Fordította VEZÉRI Ödön. Jelzete: 2138. *Quart. Hung.* fol. 46.

A kézirat végére jegyezve: Leírta BIZIK Samu Kúlán, 1882. máj. 15. Kék ceruzával világosan ráírva: «Tiszturak a zárdában.» LEÖVEY József szin-gazgató. D'ENNERY mulatságos vigjátékát ez utóbbi címen alakították át ope-retté FERRIER és PRÉVEL, amelyhez Louis VARNEY írt zenét.

265. U. a.: Marsan hercegnő. Dráma 6 felvonásban. Fordította CSEPREGI (Lajos). Jelzete: 2111. *Quart. Hung.* fol. 79.

A címlap szerint: LATABÁR-é 1850.

266. U. a. és MARS-FOURNIER: Bohóc és családja. Népdráma 5 felvonásban. C. A. PAUL után németből fordította TRIPAMMER. Jelzete: 2093. *Quart. Hung.* fol. 70.

Beleírva: CSABAI sajátja, továbbá meg van jegyezve KLEIN Sámuel szat-mári szinigazgató bélyegzőjével. Hozzácsatolva a cs. kir. helytartótanács elő-adási engedélye. Nagyvárad, 1857. nov. 20-iki kelettel.

267. DURANTIN: Heloise a szívtelen anya. Dráma 4 felvonásban. Fordította CSÁSZÁR Miklós. Jelzete: 2116. *Quart. Hung.* fol. 31.

MANNBERGER szinigazgató bélyegzőjével és Buda, 1867. júl. 19-iki kelet-tel ellátva.

268. DUMAS Sándor: Georges hercegné. Színmű 3 felvonásbani Ford. N. N. Jelzete: 2109. *Quart. Hung.* fol. 62.

GERÓFY szinigazgató bélyegzőjével és Ungvár, 1876. júliusi kelettel ellátva.

269. F(ARKAS) L(ajos): A vezeklők. Dalmű 3 felvonásban. Zené-jét szerző FARKAS Ödön. Jelzete: 723. *Oct. Hung.* fol. 73.

E szöveggönyv nyomtatásban is megjelent, némileg változtatott formá-ban. Szerzőkül DÁVID József és GÁL Gyula vannak megnevezve. (Budapest, 1894.) FARKAS Lajos a zeneszerző testvére volt, aki a DÁVID József álnevet választotta. A dráma menete körülbelül azonos, a változásokat bizonyára a zenéalkalmazás tette szükségessé. Ellenben érdekes, hogy a kéziratban a hős a király, míg a nyomtatásban ez egy szerepből két alakot szabtak ki: a hőst, a király vezérét s az intrikust, a királyt magát: egy tenor és egy bariton-szerepet. Nem irodalmi becsű mű lévén, magában nem fontos, de színészi szempontból érdekes eljárás.

270. GABRIEL és DUPERTY: Szamártelj. Vigjáték 1 felvonásban. For-dította CSEPREGI (Lajos). 1858. Jelzete: 2123. *Quart. Hung.* fol. 37.

Három engedéllyel is el van látva, a rendőrőrnökség engedélyt ad LATABÁR Endre igazgatónak (Kassa, 1860. márc. 24), majd az aradi, nagy-váradi és debreceni szinpadoknak (Arad, 1860. jún. 15.) végre a kir. hely-

tartótanács az összes magyar színpadok számára, ezúttal már magyar nyelven. (Buda, 1864. ápr. 2.) A munka különben nem csak fordítás, hanem átma-gyarítás.

271. GIRARDIN Emilie: *Lady Tartuffe*. Színjáték 5 felvonásban. Fordította PAULAY Ede. 1881. Jelzete: 2132. *Quart. Hung.* fol. 123.

MANNBERGER színigazgató bélyegzőjével ellátva.

272. GOETHE Faust. Tragédia 5 felvonásban. Fordították NAGY István, DÓCZI Lajos, SZÁSZ Károly. Színre alkalmazta E. Kovács Gyula. 1875. Jelzete: 2104. *Quart. Hung.* fol. 44.

GOETHE nagy művét először a kolozsvári Nemzeti Színház hozta színre hazánkban s ez E. Kovács érdeme, aki sokat tett a műsor emelése érdekében. E színrealkalmazás a maga korában nem rossz, csak az a baja, hogy az iro-dalmi és színpadi szempontokat nem egyeztetni mindig össze. Így mindjárt a több fordítás összekeverésében. Szász Károlyé csak a thulei király románca. NAGY István kezdetleges munkáját jobban szavalhatónak vélte több helyen. Hiszen igaz, mikor DÓCZI így fordít (hogy csak egy példát idézzünk):

Ó, bár ma sütnél utoljára

Kínomra, teli hold sugára

ennél a régi fordítás egyszerűbb és alkalmasabb:

Te teljes arcú méla holdvilág,

Ah! bár utolszor látnád kinomat.

De végre az ilyen helyek nem oly számosak s a nyelv annyira nyers, a verselés úgy dőcög, hogy megsokaljuk e fordítás előnyben részesítését. Nemkülönbent bántó, hogy egy fölösleges jelenetet a *Faust*-operából ékelt bele a drámába. Az első felvonás jelenetézése pedig a tragédia megkapó lélektani átmeneteit teszi tönkre. A színre alkalmazás menete különben a következő:

Megvan a nyitány, valamint az előjáték a mennyben, melyet a budapesti Nemzeti Színház sokáig hibásan mellőzött. Az első fölvonás a gót szobával kezdődik, de a méreg letétele után (a Wagner-jelenet közben kimaradt) egy fausti reminiscenciákból összeszúrt önkényesen betoldott monológ következik, melynek végén Faust a sátánt hívja, ki vándordiák képében meg is jelenik. Így persze a húsvéti sétát nélkülözzük s Faust és Mephisto két jelenete egy-gyé van vonva. A szerződés után Faust megissza a varázsitalt, megifjodik, a szoba rózsalugassá vál s Margit alakja látszik. Ide vannak beszúrva a boszor-kánykonyha azon szavai, ahol Faust a tükörbe néz.¹ A második fölvonás az opera második fölvonásából veszi át Bálint és a diákok mulató jelenetét, aztán az utcai jelenet következik: Faust és Margit első találkozására. A harmadik fölvonás Margit szobájában történik, folytatólagosan a Márta-jelenettel s az utcai jelenet pár sora összevont szövegével. A negyedik fölvonás Márta kertje.

¹ Mint az ismertetésből kitetszik, az egész átdolgozás GOUNAUD operá-jához közelebb áll, mint GOETHE költeményéhez. Szerk.

Az erdő és barlang jelenete ide van beékelve a felvonás élére. A kertii találkozás után a holdfényben Margit megjelenik az ablaknál s itt mondja el a rokka-monológot. Aztán a másik kertii jelenet, a kút jelenete, Bálint halála és a templomi jelenet következik. Az ötödik felvonásban meg van a Walpurgis-éjéből a bevezető sorok s Margit árnyképének megjelenése, melyet a borús nap prózája követ. Aztán jön a börtönjelenet, végül némaképletképen Margit mennybemenetele a gyöngébb lelki nézők megnyugtatóására.

A sűgőkönyv el van látva MANNBERGER színigazgató bélyegzőjével. A kézírás HUNYADI Margité, az ismert jeles drámai színésznőé, ki ezt be is jegyezte: Győr, 1882. nov. 5-iki kelettel. Későbbi írás szerint (Arad, 1883. febr. 1.) a kézirat BOGÁTHY Medárd tulajdona.

273. HALÉVY Ludovic: Tschin-Tschin. Vig operette 1 felvonásban. Zenéjét OFFENBACH Jakab. Magyarította LATABÁR Endre. Jelzete: 2084. *Quart. Hung.* fol. 23.

Miskolc, 1865. aug. 12-iki kelettel ellátva.

274. HARISCH J. L: Matrózok a földéltzenen. Operette 1 felvonásban. Zenéjét ZAITZ J. N. Fordította LATABÁR Endre. Jelzete 2129. *Quart. Hung.* fol. 20.

275. HUGO Károly: Világ színjátéka vagy Király és bolond. Eredeti dráma 4 felvonásban. Jelzete: 2089. *Quart. Hung.* fol. 70.

E darab csak németül jelent meg nyomtatásban. E kézirat az írás után következtetve elég réginek látszik s valószínűleg vidéki szinpadok számára készített másolat. A verses darab prózában van fordítva, meglehetősen olvasható, folyamatos magyar nyelven; vagy nem a szerző fordítása vagy alaposan át van dolgozva. Az igen hosszú szövegből sok ki van hagyva, de teljes jelenet nem marad ki.

276. Br. JÓSIKA Kálmán: Báthory Gábor utolsó szerelme. Eredeti dráma 3 szakaszban. Pest, 1873. Jelzete: 2015. *Quart. Hung.* fol. 59.

A szerző saját kézírása. Úgy ez, mint az író többi történelmi drámái jellemzően tanúsítják, hogy micsoda kátyúba került a magyar történelmi dráma pathetikus iránya, amikor a költői nyelv se kárpótol élettelenységéért. Csak össze kell vetni JÓSIKA Miklós azonostárgyú regényével, hogy még jobban szembetűnjék a drámai élet teljes hiánya. Itt egy lányrablási kísérletnek esik áldozatul a fejedelem s a darabban a neveken kívül semmi történelmi nincs. Különben tudunkkal nem került színre.

277. U. a.: Kátay Mihály. Történelmi dráma 3 szakaszban. Jelzete: 2017. *Quart. Hung.* fol. 47.

A cím alá írva: «Irta: THALY Elek és JÓSIKA Kálmán», de ez át van húzva s utána a JÓSIKA neve beírva sajátkezűleg. A dráma MOLNÁR György

budai népszínházában került színre 1868. jan. 30-án — e szereposztás ceruzával be is van jegyezve a sűgőkőnyvbe — a két szerző neve alatt. THALY Elekről bővebbet nem tudunk, SZINNYEI a *Magyar írőkban* nem említi.

278. U. a.: Rákóczy Julia. Történelmi dráma 3 szakaszban. Jelzete: 2016. *Quart. Hung.* fol. 39.

A cím alatt: «Irta THALY Elek», de itt is át húzva. Ráírva: «Beadatott 1862. okt. 27. elfogadtatott 1862. nov. 29.» Nem tudni, melyik színháznál. Mert színre csak a budai népszínházban került 1867. nov. 7-én — a szereposztás itt is be van jegyezve — még pedig névtelenül. A dráma szerzője azonban nem igen érdekelte a közönséget, mert a mű, mely RÁKÓCZY nővéreinek házasságát adja elő épen olyan romantikusan, mint unalmasan, a színpadon megbukott.

279. KAISER: Egy zsidó család, Színmű 4 felvonásban. Fordította BERZSENYI. Jelzete: 2107. *Quart. Hung.* fol. 43.

Címclapja hiányzik. Rozsnyó, 1861. jún. 10-iki kelettel ellátva.

280. KOTZEBUE: Bujdosó Ámor. Vigjáték 4 felvonásban. — után MURÁNYI Zsigmond. Jelzete: 2047. *Quart. Hung.* fol. 51.

A kézirat elég régi, a múlt évszázad 30—40-es éveiből való. KOTZEBUE egyik népszerű műve, melyet LÁNG Ádám is lefordított s a színpadon a két fordítás fölváltva szerepelt. MURÁNYI fordítása különben magyarázás. A kézirat a bejegyzés szerint CSABAFFY sajátja.

281. Dr. Kovács Pál: A zárdaszűz. Magyar családi dráma 3 felvonásban, előjátékkal 1 felvonásban. 1879. Jelzete: 2112. *Quart. Hung.* fol. 112.

Az író nagy buzgalommal, de annál kevesebb tehetséggel írogatta műveit. A negyvenes években vártak tőle valamit, de megcsalódtak benne. E hosszas és unalmas darab egy elszédített iparosleány nagylelkűségét dicsőíti. MANNBERGER színigazgató bélyegzőjével van ellátva.

282. LEGOUVÉ: Rang és szerelem. Vigjáték 3 felvonásban. Franciából FELEKI Miklós. Jelzete: 2139. *Quart. Hung.* fol. 44.

A sűgőkőnyv bélyegzője szerint a Nemzeti Színház tulajdona volt. A ceruzával beleírt szereposztás az orsz. színiakadémia valamelyik vizsgálati előadásáról szól.

283. LUKÁCSY Sándor: Árva Zsuzska. Eredeti népszínmű 3 felvonásban. Jelzete: 2105. *Quart. Hung.* fol. 46.

A végén a kelet: Budapest, 1882. márc. 3. A gyorskezü írónak igazán gyárilag készült munkája. A népszínmű szokásos alakjai: falusi urak, rokkant

honvéd, zsidó árendás, megmagyarosodott német stb. Ami lélektani probléma volna benne, az egyszerűen képtelenség: az elhagyott, majdnem félkegyelmű árvalcány egyszerre talpraesett, okos menyecskévé válik át.

284. MEILHAC Henri: Fabienne. Színmű 3 felvonásban. Fordította CSÁTHY Géza. Jelzete: 2091. *Quart. Hung.* fol. 75.

A kassai színház tulajdona. A bejegyzett dátum: Debrecen, 1866. november 22.

285. U. a. és HALÉVY Lajos: Szép Heléna. Vig dalmű, operette 3 felvonásban. Zenéjét OFFENBACH. Franciából fordította LATABÁR Endre. Jelzete: 2142. *Quart. Hung.* fol. 49.

FEKETE Béla színigazgató bélyegzőjével ellátva. Mint másik tulajdonos Lengyel-tóti LOVASSY Dénes neve van beírva 1897. febr. 7-iki kelettel.

286. MELESVILLE és DUVERYER: A szép molnárnő. Vigjáték 3 felvonásban. Fordította SOMOLKY Ferenc. Jelzete: 2106. *Quart. Hung.* fol. 33,

A kézirat végén e bejegyzés olvasható: «Kolozsvárt, leírta LENKEY István. 26. ápr. 1848.»

287. MEURICE Pál: Samil az oroszok ellen. Harci látványosság 5 felvonásban, 9 képben. Fordította FELEKI Miklós. Jelzete: 2130. *Quart. Hung.* fol. 40.

MANNBERGER színigazgató bélyegzőjével ellátva.

288. MOINEUX Gyula: A georgiai nők. Vig operette 3 felvonásban. Franciából fordította TARNAY Pál, zenéjét írta OFFENBACH Jakab. Jelzete: 2118. *Quart. Hung.* fol. 62.

Bejegyezve az erdélyi főkományszóság előadási engedélye, Kolozsvár, 1866. szept. 13-iki kelettel.

289. U. a.: A háromcsőrű kacsa. Nagy operette 3 felvonásban. Zenéjét JONAS E., fordította énekrészeit LATABÁR, szövegét BÖDI. Jelzete: 2122. *Quart. Hung.* fol. 55.

MANNBERGER színigazgató bélyegzőjével és 1875. február 24-iki kelettel ellátva.

290. MUSSET (a másoló Alfred de MUFFET-nek írja!): Fantasia vagy A herceg bolondja. Fordította TOLDY Ferenc. Zenéjét szerző OFFENBACH Jakab. Jelzete: 3120. *Quart. Hung.* fol. 54.

291. MÜLLER Hugó: Fokról-fokra. Népszínmű 5 képben, zenével

és táncsal. Zenéjét BOTH F. Fordította Fésűs György. 1870. Jelzete: 2155. *Quart. Hung.* fol. 44.

292. NESSL E.: Kaland az előőrsön. Vig operette 1 felvonásban. Zenéjét szerzé BARBIERI. Fordította LATABÁR Endre. 1866. Jelzete: 2082 *Quart. Hung.* fol. 21.

ARADI Gerő színigazgató bélyegzőjével van ellátva.

293. ODRY Lehel: Schnipp-Schnapp. Népszínmű 3 felvonásban. Jelzete: 2050. *Quart. Hung.* fol. 98.

A külső címlapon *Nemesek kapitánya* címet visel s e címen is került színre. A címlapon a szerző neve sajátkezű aláírás és sajátkezű bejegyzéssel ellátva, hogy a színmű előadási jogát NAGY Luizára, a szabadkai színház igazgatódjére ruházza. Budapest, 1875. dec. 20-iki kelettel. A kézirat végére 1875. okt. 17. van jegyezve.

A darab jobb színműveink közé tartozik. Cselekvénye ugyan nem eléggé érdekes s itt-ott naiv is, de megírva igen jól és színszerűen van, nyelve tiszta és egyszerű magyar nyelv, alakjai mind jól jellemezve s a megoldásban el tudja kerülni a sablont. Az ethnografiai elemnek itt is meg lehetős szerep jut: a bunyevác népszokások leírásában, de csak emeli az érdeket s nem megy a dráma rovására.

294. PIXÉRECOURT Guilbert: Gróf Zrínyi Helena vagy A munkátsi vár ostromlása. Nagy történelmi dráma 3 felvonásban. Francia nyelven írta Párisba ——. Magyarra TATAY. Jelzete: 2086. *Quart. Hung.* fol. 59,

A kézirat, mint helyesírása is mutatja, a XIX. század első negyedéből való lehet. Később ARADI színigazgató látta el bélyegzővel.

Tárgya miatt érdekes, mert mint dráma teljesen üres. THÖKÖLY két fölvonáson át bujkál Munkács körül álruhában, míg végre be tud jutni a várba. A várat fölmenti, az ellenséges vezért elfogja, de szabadon engedi. Mindenki egyaránt nagylelkű és lovagias benne s az írónak sejtelve sincs a történelmi valóságról. Mégis 1500 előadást ért el e gyöngé darab Párisban, hol először 1804-ben játszották az Ambigue-Comiqueban. A személyek jegyzékében THÖKÖLY mint «Imre munkácsi Commendáns» szerepel, az ellenfél tábornoka névtelen, csak későbbi kéz írta be CARAFFA nevét. Sajátságos, hogy a magyar fordítás is megtartja a Helena nevet a címben, bár a szövegben Ilonára változtatja. De hogy «Tekeli»-t miért hívják Imrének, amely itt vezetőknévül szerepel, igazán nem tudni. Hiszen a kurucvezér neve ismerős és népszerű volt a franciák között.¹

¹ Az eredeti szöveg nem juthatott kezemhez. V. ö. KUNCZ Aladár: Thököly a francia irodalomban. Budapest, 1914.

295. RAUPACH Ernest: A kiutahiai menyegző (ez ki van törölve) vagy Rafaela a szuliota hölgy. Szomorújáték 5 felvonásban (a külső címlapon: dráma 5 szakaszban). Fordította: MEGYERY (Károly). Jelzete: 2094. *Quart. Hung.* fol. 70.

A kézirat idejét megmondja a következő bejegyzés: «Lefrta Kassán, május 4. 1831. CHIABAY Pali.» A szöveg végén föl vannak sorolva az előadáshoz szükséges requisitumok. Hozzácsatolva a helytartóság előadási engedélye. Nagyvárad, 1859. dec. 2-iki kelettel.

A kézirat irodalomtörténetileg ismerős. MEGYERI kassai színész korában fordította s a vidéki színpadok kedvelt műsordarabja volt.

296. SAUVAGE M. T.: A kadi. Vig dalmű 2 felvonásban. Zenéjét Ambroise THOMAS, franciából fordította LATABÁR Endre. Jelzete: 2128. *Quart. Hung.* fol. 40.

297. SCRIBE és MELLESVILLE: A havasi kunyhó. Opera 1 felvonásban. Zenéjét ADAM Adolf. Fordította LATABÁR és SOMOSI. Jelzete: 2119. *Quart. Hung.* fol. 20.

298. SÉJOUR Viktor: Kártyavetőnő. Dráma 5 felvonásban, 1 felvonásos előjátékkal. Fordította FELEKI Miklós. Jelzete: 2141 *Quart. Hung.* fol. 50.

A kézirat végén lévő bejegyzés szerint a pesti Nemzeti Színház példányából másolta le JANKOVICH G. K. színész Abrudbányán, 1875. aug. 1. A címlap szerint: «ára 5 frt.»

299. SHAKSPERE: Tévedések vígjátéka. Vígjáték 3 felvonásban. Fordították EGRESSY Gábor és SZIGLIGETI. 1852. Jelzete: 2095. *Quart. Hung.* fol. 55.

E fordításban került színre nálunk először a vígjáték 1853. márc. 4-én, míg 1869. dec. 31-én ARANY László fordításával váltották föl. Az első fordítás a régebbi SHAKESPEARE-átültetések jobbjából való: jól versel, nyelve magyaros és könnyen folyó, az ARANY László kitűnő, zamatos magyarságú fordítása előtt teljesen megfelelő volt. Legnagyobb baja, hogy nem az eredetiből, hanem a HOLTEY német fordítása után készült.¹

A színrealkalmazás elég ügyes. Az eredeti öt felvonást háromra vonja össze s a két első egy helyen, színváltozás nélkül folyik le. Az I. felvonás az eredeti I—II. felvonása, a második az eredeti III—IV. felvonása. Rövidítések és kihagyás nem sok van benne. Előfordul itt-ott egy lényegtelenebb betoldás is. Az eredeti rimes sorait majd mindenütt rímtelenül adja. A két névtelen kalmár itt Pietro és Antonio néven szerepel. Érdekes, hogy gondo-

¹ BAYER József: Shakespeare drámái hazánkban. Budapest, 1909.

san kerül mindent, ami a kényesebb izlést bánthatná. A kisleány mint «Julia özvegy» szerepel, Luca kissé nyers jelenete kimarad s az eredeti síkamlós helyei vagy teljesen kihagyva vagy nagyon enyhítve vannak. Még Emilia se marad apácafejedelemasszony, hanem kórházi főnöknő lesz.

300. SUE Eugène: A kápolna titkai. Regényes rajz 3 felvonásban. Fordította FÉSŰS György. Jelzete: 2102. *Quart. Hung.* fol. 43.

A fordító sajátkezü bejegyzése (Kassa, 1870. okt. 30.) s a belé nyomott bélyegző szerint MANNBERGER színigazgató tulajdona.

301. TÁBORI Emil: Mamzell Sulamith vagy Meg kell nézni! Parodisztikus bohózat dalokkal és táncokkal 3 felvonásban. Egy francia tréfa fölhasználásával írta és zenéjét összeállította —. Jelzete: 2136. *Quart. Hung.* fol. 49.

GOLDFADEN népszerű dalművének egyszerű és ostoba paródiája.¹

302. TOLDY István: Tündérhaj. Énekes bohózat 3 felvonásban. Franciából magyarosította —. Zenéjét szerzette ERKEL Elek. Jelzete: 1796. *Quart. Hung.* fol. 38.

Nem tudni, voltaképen mennyi az eredeti benne. Kissé kezdetleges, de elég élénk menetű vaudeville.²

303. TÓTH Béla: A szegedi árvízveszély 1876. Énekes népszínmű 3 felvonásban. Jelzete: 2088. *Quart. Hung.* fol. 32.

Teljesen kezdetleges népszínmű, minden irodalmi érték nélkül. Az író³ valószínűleg színész, mert a kéziratba beleírt szereposztásban előfordul a neve.

304. VÖRÖS Mátyás: A' nyoszolyólegény vagy A' fakard. Eredeti vigjáték 3 felvonásban. Jelzete: 2046. *Quart. Hung.* fol. 32.

A kézirat elég réginek látszik. Frissebb tintával rá van írva: «1835-ben. Most újra kiadta javítással.» Kovács István nyugalmazott színész ajándékozta a könyvtárnak.

Az író neve ismeretlen.⁴ Lehet, hogy valami német darab átmagyarítása, de akkor is igen érdekes, mint a magyar népszínmű előfutárja s mint a MÁTYÁS király-színművek egyik darabja. Cselekvénye kettős: szerelmi história a fiataloskodó özvegyekről s katonai ármány egy becsületes őrmester

¹ Írója vidéki színész. SZINNYEI nem említi.

² SZÁSZ Károly (Toldy István mint drámairó. Beöthy Zsolt-émlékkönyv. Budapest, 1908.) e különben jelentéktelen kísérlettel nem foglalkozik.

³ SZINNYEI nem ismeri.

⁴ SZINNYEI nem ismeri.

ellen. MÁTYÁS király a darab jó szelleme, ki öreg koldusnak öltözve lép föl. A népies katonajelenetekben van humor s a nyelv jóízű, magyaros. A fakard régi vándorló anekdota: a gazdája beitta a kardot s fakarddal helyettesíti. Egy bajtársát kisebb vétség miatt halálra ítéli s neki kell végrehajtania. Fölfoházkodik, hogy ha a bajtárs nem érdemli a halált, változtassa az Isten kardját fává. Többféle változatban ismeretes.

305. WINTERFELD A.: A város legszebb leánya. Vig dalmű 2 szakaszban. Zenéjét szerző CONTADI A. Zenéjét (?) fordította LATABÁR Endre, szövegét LÁSZY Vilmos. Jelzete: 2103. *Quart. Hung.* fol. 34.

1869. nov. 26-iki kelettel ellátva.

306. ZELL F.: Műlovarnö. Vig operette 1 felvonásban. Francia szöveg után írta —. Zenéjét OFFENBACH Jakab. Fordította LATABÁR Endre. Jelzete: 2117. *Quart. Hung.* fol. 21.

307. U. a. és WEST M.: NISIDA. Vig operette 3 felvonásban. Fordította E. ILLÉS László. Zenéjét szerző GENÉE Richard. Jelzete: 2134. *Quart. Hung.* fol. 66.

307. ZÖLDI Márton: Eszther (a külső címlapon: Hámán és Eszther.) Bibliai melodrámá 3 felvonásban. Zenéjét összeállította WEISZ Sándor. Jelzete: 2137. *Quart. Hung.* I. k. fol. 27, II. k. fol. 11.

Az I. kötet a szövegekönyv, a II. a zenei vezérkönyv. Meglehetősen vázaltszerű; a bibliai történet csak két felvonás, a harmadikban Eszter a hazatérő zsidókat vezeti s mint hősnő esik el. Beleírva az orsz. magyar színiénekesegylet fölhatalmazása FEKETE Béla számára, hogy a darabot Budapest kivételével bárhol előadhassa. Budapest, 1900. máj. 4-iki kelettel.

Névtelen darabok.

308. *Alarcos menet.* Tréfás operette 1 felvonásban. Olaszból fordította TARNAY Pál, zenéjét szerző COZZI G. Jelzete: 2127. *Quart. Hung.* fol. 42.

Mellékelve a kiírt szerepek.

309. *A kacér.* Vigjáték 3 felvonásban. Jelzete: 2144. *Quart. Hung.* fol. 88.

A mindenkivel kacérkodó s végül magára maradó lány megszokott története. A megírás némi írói gyakorlatot mutat, de a darab végig unalmas.

310. *A szerelem vására* (elfogadás esetében: *A nyakék.*) Családi drámá 4 felvonásban. Jelige: «Erkölcstől nincs társadalom.» Jelzete: 2090. *Quart. Hung.* fol. 34.

Fölváltva versben és prózában írt zavaros, értéktelen színmű. MANNBERGER színigazgató bélyegzőjével ellátva.

311. *Balta és Bicska*. Katonaidill I felvonásban. Jelzete: 2143. *Quart. Hung.* fol. 9.

Jelentéktelen együgyűség. A kézirat végén Kecskemét, 1888. jan. 12-iki kelettel. LEÖVEY József színigazgató bélyegzőjével ellátva.

312. *Daphnis és Chloë*. Pásztori dalművecske I felvonásban. Fordította RUDASS N. János. Zenéjét szerző OFFENBACH Jakab. Jelzete: 1085. *Quart. Hung.* fol. 24.

A kir. helytartótanács előadási engedélyével. (Buda, 1864. ápr. 4.) ellátva.

VÉRTESEY JENŐ.

MAGYAR SZÉPIRODALOM IDEGEN NYELVEN A M. N.
MÚZEUM KÖNYVTÁRÁBAN.

(Kilencedik közlemény.)

4. HÉBER.¹

BACHER SIMON. Nemzeti énekek.

605.

זמירות הארץ. אסיפת שירים שונים, אשר כתבו בשפת הונגריה אדירי
המליצים בארץ הזאת ונתתן אל לשון עברית מאת שמעון בכון. מהברת
ראשונה פעסט קחו מומרת הארץ בכליכם לפ"ק.

Nemzeti énekek, héberre (sic) fordította: Bacher Simon. I. Gyűj-
temény. Pesten 1868.

8-r. 121, 1 l. Nyomtatta u. o. Herz János. Tartalma bevezetésül szerző
egy eredeti héber költeménye, továbbá a következő fordítások: 1. VÖRÖSMARTY
Mihály: Kól kóré. (Szózat.) — 2. KÖLCSEY Ferenc: Tefilath Haarec. (Hym-
nus.) — 3. PETŐFI Sándor: Laerec moladti. (Honfidal.) — 4. U. a. Bitchu
bó. (A magyarok istene.) — 5. EÖTVÖS József: Behipordi méarci. (Búcsú.) —
6. BAJZA József: Hagóleh méarcó. (Isten hozzád.) — 7. KISFALUDY Károly:
Hábikeah. (Szülőföldem.) — 8. VÖRÖSMARTY: Sir habacir. (Fóti dal.) — 9. PE-
TŐFI: Im is ata, hejé is. (Ha férfi vagy, légy férfi.) — 10. U. a. Hamith-
maméha. (Pató Pál úr.) — 11. ARANY János: Hatévé. (A világ.) — 12. BAJZA:
Haroech. (A bojtár.) — 13. TÓTH Kálmán: Lu hademaoth. (Hogyha titkolt.) —
14. VACHOT Sándor: Beomréch li risonah. (Esdeklés.) — 15. ERDÉLYI János:
Haseélah. (Piros a te kendőd.) — 16. PETŐFI: Vehí kaporachath. (A virág-
nak megtiltani nem lehet.) — 17. Népdal: Lerajathi. (Sem eső nem esik.) —
18. GYULAI Pál: Échachah. (Virágnak mondanálak.) — 19. ERDÉLYI: Urah.²
(Intés.) — Végül jó szerző eredeti héber költeménye, VÖRÖSMARTY székes-
fejérvári szobrának 1866-ban történt leleplezése alkalmával eredetiben és
KOHUT Sándor főrabbi magyar fordításában. Jelzete: P. o. hung. 583 c/5.

¹ A héber szöveg le- és átírását dr. PATAI József tanár úr volt szíves elvállalni.

² A jegyzet szerint: Egy ötvenedrész (= izelítő) abból, amit ifjú fiam Vilmos (a
későbbi dr. BACHER Vilmos) fordított.

BACHER SIMON. Hebräische Dichtungen.

606.

שֶׁעַר שְׁטֵעוֹן. מִבְּחַר שִׁירֵי הַמִּנּוֹחַ מוֹתֵר"ר שִׁמְעוֹן בֶּכָן וְכִרְנוּ לְבִרְכָה
 אֲשֶׁר מִתּוֹן סִפְרֵי הַנְּדָפְסִים וּמִתּוֹן כְּתָבֵי יָדוֹ הַנִּשְׁאָרִים אַחֲרָיו
 אֶסֶף וְתִקֵּן זֶהוּצֵרָא לְאֶזֶר בְּנוֹ בְּנִימִין זָאב, הֵלֵךְ שֵׁנִי : הַעֲקֹקֶת
 שְׁרִירִים אֲשֶׁר מְקוֹרֵם בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנוּ זֶהגַּר. זֶרֶקֶן שְׁנַת הַתַּרְנִ"ד אֶצֶל
 ח. ה. לִיפְפַע, בְּרַפּוּס אֲבֵרָהִם לְ דוּדָא לְקֵאלָאִי פֶרַעֲסִבּוּרָג.

(II. címlap.) Hebräische Dichtungen von Simon Bacher. Aus den gedruckten Schriften und dem handschriftlichen Nachlasse des verewigten Verfassers ausgewählt und herausgegeben von seinem Sohne Wilhelm Bacher. II. Theil. Übersetzungen aus dem Deutschen und Ungarischen. Wien 1894. In Commission bei Ch. D. Lippe.

8-r. 230 l. Nyomtatta: Alkalay Adolf Pozsonyban. E kötet 167—229. lapján a következő magyar költemények fordításai olvashatók: 1. VÖRÖSMARTY Mihály: Kól koré. (Szózat.) — 2. KÖLCSEY Ferenc: Tefilath haaere. (Hymnus.) — 3. PETŐFI Sándor: Leerec moladti. (Honfidal.) — 4. U. a. Bitchu bi. (A magyarok istene.) — U. a. Im is ata. (Ha férfi vagy, légy férfi.) — 5. EÖTVÖS József: Behipordi mearci. (Búcsú.) — 6. VÖRÖSMARTY: Sir, habacir. (Fóti dal.) — 7. PETŐFI: Hithpatechu hakeoalun, higgio hatór. (A nép.) — 8. U. a. Hamithmaméhá. (Pető Pál úr.) — 9. U. a. Sir hakelaoim. (A kutyák dala.) — 10. U. a. Sir hazecoim. (A farkasok dala.) — 11. U. a. Bemerchavé haséfélah. (Kinn a ménes.) — 12. U. a. Vehi keporachath. (A virágnak megtiltani nem lehet.) — 13. U. a. Hacamé lejájin bebeth hanethiboth. (Szomjas ember tündőése.) — 14. U. a. Jinoa haatad. (Reszket a bokor.) — 15. U. a. Haahavah umapachath hakitór. (Szerelem és pipadal.) — 16. U. a. Cimsim ó pachim. — 17. U. a. Misom vecharnever beveith hajojin. — 18. Népdal: Lerajathi. (Sem eső nem esik.) — 19. GYULAI Pál: Échachah. (Virágnak mondanálak.) — 20. U. a. Szár hameah venaaro. (Hadnagy uram.) — 21. Szász Károly: Hanothen zemiroth belejlah. (Fülemile dal.) — 22. TÓTH Kálmán: Neginolai. — 23. ARANY János: Al sevakim beeth kacir. (Vásárban.) — 24. EÖTVÖS: Caveathi. (Végrendelet.) — 25. JÓKAI Mór: Lechem szetarim bebéth haszéfer. — 26. ARANY: Ém Mátyás. (Mátyás anyja.) — 27. U. a. Hatévéli. (A világ.) — 28. VACHOT Sándor: Beomréch li risonah. (Esdeklés.) — 29. (ERDÉLYI János): Haseélah. (Piros a te kendőd.) — 30. BAJZA József: Haroeh. (A bojtár.) — 31. TÓTH Kálmán: Lu hademaoth. (Hogyha titkolt.) — 32. LOSONCZY László: Kol nechanun libené ámi vearci. — 33. ARANY: Haelem vehakeseth. (A gyermek és a szivárvány.) — 34. KISFALUDY Károly: Hebikeoh. (Szülőföldem.) — 35. BAJZA: Hagoieh mearcót. (Isten hozzád.) — Jelzete: P. o. rel. 146c.

5. NÉMET.

AIGNER LUDWIG: Ungarische Volksdichtungen.

607. Ungarische Volksdichtungen. Übersetzt und eingeleitet von Ludwig Aigner. Pest. 1873. Verlag von Ludwig Aigner.

8-r. XL, 227 l. Nyomtatta a K. Hofbuchdruckerei zu Guttenberg Strassburgban. — A példány lappang. A leírás a cédulakatalogus és HEINSIUS Bücherlexikonjának XV. kötete alapján készült. — Tartalmát l. a 2. kiadásnál. — Jelzete: P. o. hung. 291. m.

607a. Ugyanaz. Zweite Auflage. Budapest. Verlag von Ludwig Aigner. (1874.)

8-r. XL, 227 l. Nyomtatta Brüder Weizmann u. o. — Tartalma a népdalköltészetünket méltató bevezetésen kívül: 1. Die Vöglein laut und lustig singen. — 2. Was hehlst du es, dass du mich liebst? (Mit titkolod.) — 3. Mein Liebchen hab ich mir erworben. (Szeretõmet vettem.) — 4. Ohne dich, mein Liebchen. (Csillagon szeretnék.) — 5. Wozu am Himmelszelt. (Mért ragyog a sok csillag az égen.) — 6. Der Baum ist niemals ohne Blüten. — 7. Ihr Sterne, ach ihr Sterne. (Csillagok, csillagok.) — 8. Wie hoch auch immer fliegt der Aar. (Magasan repül a héjja.) — 9. Wär' ich ein Röslein schön. (Ha én rózsá volnék.) — 10. Herzliebchen schau' in's Auge mir. (Nézz rózsám a szemembe.) — 11. Vom Felde kehrt' ich heim. (Most jöttem a tetétleni pusztáról.) — 12. Das Kneipenleben. (Csárdásélet.) — 13. Was mag das für ein Leben sein. (Ugyan milyen ez az élet.) — 14. Wer kein Liebchen hat. (Kinek nincsen szeretője.) — 15. Mein Schätzchen, öffne mir die Tür. — 16. Ich fluche nicht, nur stumm ich's trage. (Nem átkozlak, nem szokásom.) — 17. Ach, im Pester Komitate. (Bezzeg van Pest vármegyében.) — 18. Ich ging vorbei an Liebchens Garten. — 19. Der helle Abendstern. (Hej, be szépen világít.) — 20. Weh, weh, weh, weh. (Fáj, fáj, fáj, fáj.)¹ — 21. Feinsliebchen, ach Feinsliebchen. (Mariskám, Mariskám.) — 22. Die Wanderschwalbe schon entschwand. (Emõnt a búdosó fecske.) — 23. Trinket Freunde, trinkt, o trinkt! (Igyunk, igyunk barátim.) — 24. So wie der Stern im Abenddunkel. — 25. Betrachte ich mein Leben, muss es mich verdriessen. (Látom életemet, nem igen gyönyörű.) — 26. Ich setze meinen Hut auf's rechte Ohr. (Férre vágom kalapomat.) — 27. Was raucht dort ferne, in der Puszta Mitte? (Mi füstölög ott a síkon, távolba.) — 28. Für meines Schätzchens Liebe. — 29. Das Bächlein leis und ruhig fließt. — 30. Als ich noch ein kleiner Knab' gewesen. (Mikor én kis gyermek voltam.) — 31. Traurig ist die Zeit, ich selbst auch traurig bin. (Bús az idő, bús vagyok én magam is.) — 32. Ich klag's, dass ich dir folgt' auf Schritt und Tritt. (Bánom, hogy utánad jártam.) — 33. Des Kukuks froher Ruf. — 34. Es ist schon Abend und es

¹ Az ERDÉLYI-féle kiadás 1—5., 9., 6., 12. szakasza.

blinkt der Stern. (Este van már, hull a csillag.) — 35. Das Rohr ist schwach, senkt sich zur Erde nieder. (Gyenge a nád, lehajlik a földre.) — 36. In Debreszin, da steht ein Rosenstrauch. (LOSONCZY László: Debrecenbe díszlik egy szép rózsafa.) — 37. Keine schöne Blume gibt's. (Nincs szebb virág, mint a fehér liliom.) — 38. Die Welt mag verderben. (Hadd múljon el ez a világ.) — 39. Gar traurig ist das Wetter. — 40. Diese ist mein holdes Lieb. (Ez az én szeretőm.) — 41. Wenn ich das Eine wissen könnt'. (A fuszujka szára közt. A verssorok fel vannak cserélve.) — 42. Röslein, roth sind deine Lippen. (Piros pipacs ajkaid. — ERDÉLYMÉL a 46. sz. A lefordított dal 6—10. strófája.) — 43. Einsam bin ich und verlassen. — 44. Traum, o Traum, o süsser Traum! (Álom, álom, édes álom.) — 45. Einstmals hat ein Mönchlein gesagt. (Egyszer egy barát azt mondta.) — 46. Puppe, meine schöne Puppe. (Édes dudu, duduskám.) — 47. Verwichne Nacht ist mir ein Traum erschiene. (Az éjőn á'momba ojan á'mot láttam.)¹ — 48. Im Schilf die wilde Ente brütet. (Káka tövén költ a ruca.) — 49. O komm' herein, o komm' herein. (Gyere be, gyere be, gyönyörű kis madár.) — 50. Es fällt kein Regen nieder. (Sem eső nem esik.) — 51. Blau schon werden bald die grünen Schlehen. (Zöld a kökén, majd megkékül.) — 52. Wasser, dich treffe mein grimmiger Fluch! (Istenadta vize.) — 53. Ach, du langes, rothes, so schönes breites Band! (Haj két singős, vörös, széjös szép pántika.) — 54. Kein Weib hat dich geboren. (Nem anyától lettél.) — 55. Als Hirte stand ich ein in Tarnócza. (Beszegődtem Tarnócára.) — 56. Maikäfer, gelb Maikäferlein. (Cserebogár, sárga cserebogár.) — 57. Ach Liebchen, süßes Liebchen. — 58. Kummer, bitterer Kummer, o bitterer Herzenskummer. (Óh bánat.) — 59. Grünes, grünes Heu gedeiht im Wiesengrund. (Széna, széna, széna terem.) — 60. O fliege, lieber Rabe, fliege. (Szállj le holló, szállj le.) — 61. Dass es regnet, wollte mir scheinen. (Azt gondolom, eső esik.) — 62. Eine Schwalbe kam mir zugeflogen. (Most jött hozzám egy kis fecske.) — 63. In den Weinberg ging ich hin. (Elementem én a szőlőbe.) — 64. Setzte einst ein Veilchen. (Vetettem vilóját. Első két szak.) — 65. Spazieren ging ich in den grünen Wald. (Én émonék zöld erdőbe sétá'ni.) — 66. Mein rothbraunes Röslein. (Retteg pej paripám.) — 67. Es gibt nichts Schlimmres auf der Welt, als heimlich lieben. (Nincs kénosabb dolog, mint titkon szeretni.) — 68. Goldes, Silbers, Kleider wegen. (Arany-ezüstért, cifra ruháért.) — 69. Weinen muss ich, und weinen immer. (Mind csak sírok, mind csak sírok.) — 70. Ich war auch ein armer Junge. (KISFALUDY Károly: Én is voltam szegény legény.) — 71. Auf das hohe Schloss hinflog ein Pfau, so bunt. (Kolozsvári várra leszállott egy páva.) — 72. Verwelken muss die Rose. (Hervad az a rózsa.) — 73. Es wartet mich mein Liebchen, bange. (Vár ingöm a kedvesöm.) — 74. Fischerbursch, bin ich im Niederland. (BERNÁT Gáspár: Az Alföldön halászegény vagyok én.) — 75. Aus der schwarzen Stadt ein weisser Thurm herblitzet. (Fekete városban fehér torony látszik.) — 76. Alle höre ich es sagen. (Azt mondják, nem adnak.) — 77. Vorwärts Krieger, auf das Ross gesprungen.

¹ ERDÉLYI közleményének 1—3., 5. strófája.

(Rajta vitéz! paripára.) — 78. Der kleine Hund, der grosse Hund. (Kis kutya, nagy kutya nem ugat.) — 79. Wahrlich, wahrlich, mich trifft keine Schuld. (Nem vagyok én oka.) — 80. Jetzt geht mein Leben erst recht an! (Vörösbárony süvegem.) — 81. Den ich von Herzen lieb. — 82. Mit einem violetten Siegel. (CSOKONAI V. Mihály: Estve jött a parancsolat.) — 83. Hätt'st du nur ein Wort gesprochen. — 84. Hirtenknabe, armer Hirtenknabe. (PÉTERFI Sándor: Alkú.) — 85. Ich kaufe mir ein weisses Tüchlein fein. (Én fehér kezkenőt veszek.) — 86. Mein Liebchen ist fort, und liess mich so ganz allein. (Elment az én babám, itt hagyott engemet.) — 87. Wein, Wein, Wein. (Bor, bor, bor.) — 88. Mir geht's ganz gut im allgemeinen. (Nincsen nekem semmi bajom.) — 89. Schwalbe, fliege an ihr Fensterlein. (Repülj fecském ablakára.) — 90. Eine Frau die hatt' der schönen Töchter drei. (Egy asszonynak vala három szép leánya.) — 91. Wald wie bist du hoch und breit! (Erdő, erdő, de magas vagy.) — 92. Darum, weil ich ein Székler bin. (Azért, mert én székely vagyok.) — 93. Ach ihr lieben Heimatauen. (KISFALUDY Károly: Szülőföldem szép határa.) — 94. Ich bin, ja ich der Rinderhirt. (Én vagyok a petri gulyás.) — 95. Drei grüne Blätter hat der Erdbeerstrauch. (Három levele vagyok az epernek.) — 96. Mehr als blos eine Blume hatt' ich nie. (Sohase tartottam egy virágnál többet.) — 97. Mir tut das Herz so weh, dass es fast bricht. (Fáj a szívem, majd megszakad.) — 98. Ach Pfau, du schöner Pfau, der Kaiserin stolzer Pfau. (Hej páva, hej páva, császárné pávája.) — 99. Der Hahn am Düngerhaufen. (Kakas a szeméten.) — 100. So lang die Welt die Welt wird sein. (Míg a világ világ lesz.) — 101. Liebe, Liebe, Liebe! (Szerelem, szerelem.) — 102. Schön ist das Pferd, wenn's schön gesattelt ist. (Szép a szép ló, ha szépen felnyergelik.) — 103. Mein Liebchen, musst nicht zürnen und greinen. (Ne haragudj, rózsám ezért.)¹ — 104. Ein schönes Thier ist 's Reh in raschem Lauf. (Szép állat az őz a gyors futásban.) — 105. Hirt bin ich, die Schafe kummervoll ich hüten. (Juhász vagyok, búsan őrzöm a nyáját.) — 106. Es fliesst hinunter stets die Theisz. (Lefelé folyik a Tisza.) — 107. Auf falbem Rösslein pfleg' ich zu traben. (Fakó paripámon járok.) — 108. Die Kanone dröhnt, der Tod heut wirbt. (Szól az ágyú.) — 109. Frühling wird's, der Schnee zerschmilzt im Sonnenschein. (Tavaszi lesz már, el fog a hó menni.) — 110. Reifen muss der grüne Weizen. (Meg kell a búzának érnie.) — *Volksballaden und Romanzen*: 111. Die Braut. (Világszép Erzsike.) — 112. Richters schön Ännchen. (Bíró szép Anna. Ehol eszik-izik három szép katona kezdetű változata.) — 113. Schön Anton. (Pálbeli szép Antal.) — 114. Déva's hohes Schloss. (Kőmives Kelemenné.) — 115. Susanne von Homlod. (Homlódi Zsuzsána.) — 116. Schön Kätchen. (Kádár Kata.) — 117. Sultans schöne Tochter. (Szilágyi és Hajmási.) — 118. Die Erwartung. (Kerek udvar, kicsi ház.) — 119. Es geht der Krug zum Quell. (A kis lány: Amoda mén egy kis lány.) — 120. Königssohnes Brautschau. (A királyfi.) — 121. Schön Julchen. (Julia.) — 122. Barcsai. — 123. Magyarosi Thomas. (M. Tamás. — 124. Die Hochzeit zu Kana. (Az igazi Messiás már

¹ Török-féle gyűjtemény első két strófája.

eljött.) — 125. Die schönste Blume. (A legszebb virág.) — 126. Der heimgekehrte Krieger. (Az árva leány: Ihon nevedek.) — 127. Darvas Kis Clement. (D. K. Kelemen.) — 128. Kerekes Isak. (K. Izsák.) — 129. Báthori Balthasar. (B. Boldizsár.) — 130. Molnár Anna. — 131. Der furchtsame Geliebte. (Hogy mehetek.) — 132. Die lieblose Mutter. (Budai Ilona.) — 133. Die Hartherzige. (Kis-Gergő Istvánné.) — 134. Der vergiftete Knabe. (A megégett János.) — 135. Klein Lilia. (A pogánykirály leánya.) — 136. Des Räubers Weib. — 137. Kádár Kata. — 138. Klage des Gefangenen. (A rab. Szállj le holló, szállj le kezdettel.) — 139. Macht der Liebe. — 140. Bethlen Anna. — 141. Junker Bandi von der Haide. (Bándi úrfi.) — 142. Gyurka. — 143. Der Gefangene. — 144. Boriska. — 145. Abschied. (Érzékeny búcsu.) — 146. Das treulose Weib. (A megcsalt férj: A minap, hogy hazamentem.) — 147. Der Mörder. (Szász Ferenc.) — 148. Der Königssohn. (A királyfi.) — 149. Die zwei Brüder. (Gál Ferenc, Gál Gáspár.) — 150. Die zwei Königskinder. (Kis Julia.) — 151. Baumeisters Weib. (Kőmives Kelemenné.¹) — 152. Tamás Rózi. — 153. Das Turteltäubchen. (Bús gerlice.) — 154. Die Gefangene. (Bodrogi Ferencné.) — 155. Die Waisen. (Három árva.) — 156. Die Verführte. — 157. Der ferne Geliebte. (Búzával él a vadgalamb.) — 158. Das Fräulein im Blumengarten. (Virágos kertben.) — 159. Martin und Ännchen. — 160. Barna Péter. — 161. Fehér Anna. — 162. Klein Käthchen. — 163. Die Brautschau des Königssohnes. (A királyfi. Másik változat, mint a 120. sz. a. lefordított.) — 164. Herr Oláh Gerő. (Oláh Geczi.) — 165. Schön Lieschen. (Szép Örszsbet.) — 166. Barcsai. — 167. Lekner Antal. — 168. Der ermordete Bursche. (Mégöltek egy legényt.) — 169. Schön Helenchen. (Szép Ilona.) — 170. Marci. — 171. Der Räuber des Gebirges. (A hegyi tolvaj.) — 172. Sobri Józsi. — 173. Der Csikós. (A csikós.) — 174. Die Sterbende. — 175. Die Freier. (Nézd meg lányom.) — 176. Szücs Marcsa. — 177. Kriegers Abschied. — 178. Angyal Bandi. — 179. Der Wirtin Töchterlein. (Korcsmárosné, gyűjts világot.) — 180. Das treue Ross. (Nincsen széna, nincsen abrak.) — 181. Siák Jancsi. — 182. Der Falke. — 183. Klein Mischka. (Peringer kertjében.) — 184. Die Jüdin. (Rongyos csárda.) — 185. Das treulose Weib. (Gyere haza, édes anyám.) — 186. Jung Marci. (Mikor szürét nyakába...) — 187. Die zwei Verliebten. (Siroki erdőben.) — 188. Die drei Betyaren. (Kecskeméti csárdában.) — 189. Abschied. — 190. Gyöngyvári Käthchen. (Gy. Katica.) — 191. Die Spinnerin. (A fonóban.) — 192. Gyenge Sándor. — 193. Treue Liebe. (Gyerünk szép rózsám.) — 194. Igacs Ruzsi. — 195. Die Pfauenhüterin. (Pávás leány.) — 196. Des gefangenen Räubers Klage. (Zöld Marci.) — 197. Liebeslust. (Szépen ragyog.) — Verses fordítások. — Jelzete: P. o. hung. 291. n.

BENKŐ KARL. Ungarische Volkslieder.

608. Ungarische Volkslieder. Originale sammt wörtlicher und metrischer Übersetzung. Deutsch von Karl Borromäus v. Benkő. Erste zwei Dutzende.

¹ Más változat, mint a 114. sz. a. lefordított.

Nebst zwei Gedichten aus dem Französischen. Budapest, 1877. Eggenberger'sche Buchhandlung. (Hoffmann u. Molnár).

24-r. 61 l. Nyomtatta Neuer I. u. o. — Tartalma: 1. Keinem Weib entsprossen. (Nem anyától lettél.) — 2. Nichts für Püppchens Liebe. (Babám szerelméért.) — 3. Sternig ist der Himmel. (Csillagos az ég, csillagos.) — 4. Im Matóczky-Hof. (A Matóczky udvarában.) — 5. Maikäfer, gelbes Maienkäferlein. (Cserebogár, sárga cserebogár.) — 6. Bist kein Bursch! (Nem vagy legény.) — 7. Als sich dein Auge wendet. (Olyan a szemed járása.) — 8. Sterbe fast um Tschurgó. (Meghalok Csurgóért.) — 9. Wär' ich Pfau. (Ha én páva volnék.) — 10. Als ich Kind noch war. (Mikor én kis gyermek voltam.) — 11. Frühroth kam. (Feljött már a hajnal.) — 12. Selbst die Bäume weinen. (Amerre én járok.) — 13. Bin zum Weinberg hingegangen. (Elmentem én a szőlőbe.) — 14. Frühroth kommt, es thaut. (Hajnalodik, harmatozik.) — 15. Rothe Sammtmütze, schmuck besetzt. (Vörösbárony süvegem.) — 16. Dass ich nach Dir ging, bereut' ich. (Bánom, hogy utánad jártam.) — 17. Traum, o Traum, o süßes Träumen. (Álom, álom, édes álom.) — 18. Wär' ich eine Rose. (Ha én rózsza volnék.) — 19. Wer kein Lieb sich noch ersehen. (Kinek nincsen szeretője.) — 20. Hunde, grösser, kleiner. (Kis kutya, nagy kutya.) — 21. Entlein heckt im Binsenneste. (Káka tövén költ a ruca.) — 22. Weder träufelt Regen. (Sem eső nem esik.) — 23. Dir im Haar das Band ist karmoisin zu sehen. (Karmazsin pántlika a hajadba fonva.) — 24. Jene Rose welkt wohl. (Hervad az a rózsza.) — Verses fordítások. Két nyelvű kiadás. Jelzete: P. o. hung. 386.

BETHGE HANS. Die Lyrik des Auslandes.

609. Die Lyrik des Auslandes in neuerer Zeit. Herausgegeben von Hans Bethge. Erstes bis fünftes Tausend. Leipzig. Max Hesses Verlag. (1908.)

8-r. XVI, 399 l. Az anthologia 373—387. lapjain a következő magyar költemények verses fordítását tartalmazza, valamennyit HORVÁT Henriktől: 1. Andreas Ady: Im Herbst. (Három őszi könyecsepp.) — 2. U. a. Herbst. (Elillant évek a szőlő hegyén.) — 3. U. a. Die weisse Frau. (A vár fehér asszonya.) — 4. FÁTYOL: Ich such ein Wort. (?) — 5. Julius JURÁSZ: Primavera. — 6. U. a. Tage. (Új szonettek. I.) — 7. Josef KISS: Den letzten Traum. (Az örök szépnék.) — 8. U. a. Auf dem Schiffe. (Hajón.) — 9. U. a. Die Sphynx. (A sphynx.) — 10. U. a. In dem Wald. (Erdőn.) — 11. Eugen KOMJÁTHY: Kreislauf. — 12. Desider KOSZTOLÁNYI: Lampenschein. — 13. Ludwig PALÁGYI: Mein Kranz. — 14. U. a. Der Wald liegt regungslos. — 15. Alexander PETŐFI: Mir hat heut Nacht... (Milyen furcsa álmom...) — 16. U. a. Kaum war es Morgen. (Még alig volt reggel.) — 17. U. a. Will nicht meinen Namen nennen. — 18. U. a. Am Kreuzweg. (Kereszúton állok.) — 19. U. a. Herrliche Nacht. (Fenséges éj.) — 20. Fruzina SZALAY: Im Norden. (Északon?) — 21. Géza SZILÁGYI: Epikuräer. (Stigma. III.) — 22. Aus «Verlorener Frühling». (Elmult tavaszból. III.) — 23. Johann VAJDA: Der

Komet. (Az üstökös.) — 24. U. a. Wanderungen. — 25. U. a. Nach zwanzig Jahren. (Husz év múlva.) Jelzete: L. eleg. g. 251. o.

BRÁJNER LAJOS. Ungarische Dichtungen.

610. Ungarische Dichtungen. In deutsche Sprache übertragen von Dr. Lajos Brájner. Verlag von C. Kempe Leipzig, 1906.

16-r. VIII, 179 l. Nyomtatta Fr. Paul Pleitz, Nagybecskerek. — Tartalma: 1. Emil ÁBRÁNYI: Letzter Wunsch. (Végső óhaj.) — 2. Nikolaus BÁRD: Lebensauffassung. (Életfölfogás.) — 3. U. a. Ein Weib, das gut u. schön gewesen. (Egy asszony, aki szép volt, jó volt.) — 4. Ludwig BARTÓK: Liebe und Freiheit. (Te völgy...) — 5. Zoltán ERDÉLYI: An ein Mädchen, welches Nonne werden will. (Egy zárdába készülő lánynak.) — 6. Renée ERDŐS: Die Enkel. (?) — 7. Stefan GERGELY: Weihnacht. (Karácsony?) — 8. Géza GÁRDONYI: Rohitsch. (Te kis hegyi rózsa.) — 9. U. a. Sei ohne Furcht. (?) — 10. Emerich GÁSPÁR: Des Weibes Loos. (A nőnek sorsa az imádság.) — 11. Edmund JAKAB: Gesegnet Haus. (Az áldott ház.) — 12. Ilona JÖRG-DRASKÓCZY: Schmetterlings-Loos. (Lepkesors.) — 13. Eduard KISTELEKI: Vulkanee. — 14. U. a. Die neue Schöpfung. — 15. Josef KISS: Weisz und Schwarz. — 16. Josef KOMÓCSY: Unsterblichkeit. (Halhatatlanság.) — 17. Stefan MÓRA: Beim Brodbrechen. — 18. Árpád PÁSZTOR: Der Wanderer. (A vándor.) — 19. Job SEBESI: Evchen. (Évike.) — 20. Alexander SOMLÓ: Bin hinausgegangen. (Kivándoroltam...) — 21. Anton VÁRADI: Corona Christi. — 22. Árpád ZEMPLÉNI: Durch's Ungarland. (Végig az országon.) — 23. Géza ZICHY: Ein Weib ist gestorben. (Egy asszony halt meg.) — 24. Alexander ENDRÓDI: Das Wunder von Zell. (A czelli búcsú.) — 25. Josef KISS: Judith Simon. (S. J.) — 26. Gustav LAUKA: Romanze. (Románc.) — 27. Anton RADÓ: Abu. (Abú.) — 28. Eugen RÁKOSI: Judith und Holofernes. (J. és H.) — 29. Julius REVICZKY: König Salamons Traum. (Salamon király álma.) — 30. Eduard SAS: Dornröschen. — 31. Karl SZÁSZ: Engel und Teufel. (Angyal és ördög.) — 32. Andreas SZABÓ: Das Aepfelweib. (Kató néne.) — 33. Julius SZÁVAY: Das Lied. (A dal.) — 34. Izidor BARNÁK: Das Wunder. (Csoda.) — 35. Johann BULLA: Warum? (Szeretem én...) — 36. Emerich FARKAS: Eine wahre Geschichte. — 37. August GREGUSS: Die Sage von der Feder. (A toll meséje.) — 38. Eugen HELTAI: Mein Denkmal. — 39. IGNOTUS: Geständniß. — 40. Margit KAFFKA: Antwort. — 41. Andor KOZMA: An einen Don Juan. (Egy Don Juanhoz.) — 42. Heinrich LENKEI: In der Festung. — 43. Adam LIPCSEY: Die Ehre. — 44. Alexander PATAY: Plagium. — 45. [Alexander] PETŐFI: An eine Haarlocke. (Egy hajfürthöz.) — 46. U. a. Das Gewitter. (Esik, esik, esik.) — 47. Anton RADÓ: Hausmeisters Töchterlein. (A házmesterleány.) — 48. Julius RUDNYÁNSZKY: Viel Fehler. — 49. Michael SZABOLCSKA: Prüfung. — 50. Wilhelm Sz. SZIGETHY: Rasches Avancement. — 51. Johann VAJDA: Das Testament. — 52. Emil ÁBRÁNYI: Verzeih'. — 53. Ludwig BARTÓK: Die letzte Rose. (Őszi rózsa.) — 54. Ladislaus BEÖTHY: Zwei Spatzen. (Két veréb.) — 55—58. Alexander ENDRÓDY: Aus den Heimchen-

liedern. (A tücsök-dalokból.) — 59. U. a. Vergess'nes Lied. — 60. Daniel ERŐDI: Letztes Flackern. (Fenn a fatetőn.) — 61. Alexander FELEKI: Unser Nest. — 62. Paul GYULAI: Einmal möcht' ich dich noch sehen. — 63. Ödön JAKAB: Trauer. (Kibékülés.) — 63a. Josef KISS: Weiss und Schwarz. — 64. Emil MAKAI: Amors Klage. — 65. U. a. Thränen. (Könyvek.) — 66. Ludwig PÓSA: Sehn' mich. (Kis kunyhóba vágyom.) — 67. U. a. Feld und Wiese. — 68. PETŐFI: Ernte. (Érik a gabona.) — 69. U. a. Trinke. (Igyunk.) — 70. U. a. Siehst du... — 71. Julius RUDNYÁNSZKY: Ich wandle träumend. — 72. Emerich SERESS: Emmy. (Emmi.) — 73. Michael SZABOLCSKA: Der Mutter Frage. — 74. Julius SZÁVAY: Zwei Sterne. (Az isten se tiltja.) — 75. Béla SZÁSZ: Traum und Wirklichkeit. — 76. Eduard TÓTH: Verlust. (Ha kiülök.) — 77. Koloman TÓTH: Schwur. (Eskü.) — *Népdalok*: 78. Darfst nicht klagen über Leid... — 79. Fortgezogen ist die Liebe mein. — 80. Selbst der Rosenstrauch blüht nicht im Winter. — 81. Warum auch muss ich dich lieben... — 82. Vogel darf von Blum' zu Blume fliegen. (Szabad a madárnak ágról-ágra szállni.) — 83. Alle sagen mir, dass meine Nase. — 84. Bist wie eine rothe Rose. — 85. Eine liebt' im Leben ich nur treu und wahr. — 86. An den Veilchen ist der Duft... — 87. Trüb' ist's Wetter. (Szomorú az idő.) — 88. Alle sagen's in dem Dorfe... — 89. (Stefan SZÁSZY): Alte Pappel, unter deinem Schatten. — 90. Von Blume zu Blume der Falter. (Repül a pillangó.) — 91. Mein guter Vater. — 92. Als ein Bursche... (Mikor én még legény voltam.) — 93. Hundert Blüthen fand ich. — 94. Hör' mich Liebchen doch. — 95. Oft sagt es mein gutes Mütterlein. (Még azt mondja az anyám.) — 96. (Lajos DOBSA): Zwei Störche stehen auf dem Dach. (Gólyapár van a háztetőn.) — 97. Traurig stöhnt der Herbstwind. (Szomorúan fujdogál az őszi szél.) — 98. Liebchens Haus steht. — 99. Verdorren muss der Baum. — 100. Fast in Trümmer geht die Geige. — 101. Zwei Sterne seh' ich. (PÁLMAI Kálmán: Páros csillag!) — 102. Nur ein Mädchen gibt es. — 103. Verliebt in den Mond. (Szerelmes a nap a holdba.) — 104. (Julius KÉRY): Lasst mich wissen... — 105. Stamm' nicht her von noblen Herrenleut. — 106. Grossen Schatten wirft der Nussenbaum. — 107. Hab' drei Fässer guten Wein. — 108. Willst nicht weiter lieben. — 109. Meine Geige ist zerbrochen. — 110. Johann BULLA: Alter. (A virágnak.) — 111. Lajos DÁLNOKY: Die guten Freunde. (A jó barátok.) — 112. Géza GÁRDONYI: Weisheit auf den Wellen. (Bölcsesség a hullámokon.) — 113. August GREGUSS: Des Lebensgarten. (Az élet kertje.) — 114. Boldizsár HORVÁTH (sic): Der Gatte. — 115. U. a. Geschmack. — 116. U. a. Während der Predigt. — 117. U. a. Vergrößerungsglas. — 118. Edmund JAKAB: Der Trauerflor. — 119. Ernő RÉVÉSZ: La Donna é mobile. — 120. Nicolaus SZEMERE: Poesie. (A gyermek str és dalol...) — 121. Bertalan SZEMERE: An einen Minister. (Egy miniszterhez.) — 122. TEMÉRDEK: Liebe und Wein. (Bor és szerelem.) — 123. Béla FARKAS: Mein Weh. — 124. Michael VITKOVICS: Freundschaft und Liebe. (Szerelem és barátság.) — 125. U. a. Die Welt. (A mai világ.) — Verses fordítások. — Jelzete: P. o. hung. 450 xt.

¹ Csak a két első szak.

BRÁJJER LAJOS. Moderne ungarische Dichter.

611. Moderne ungarische Dichter. Ins Deutsche übertragen von Dr. Lajos Brájjer. Verlegt bei Fr. Paul Pleitz, Nagybecskerek, 1914.

8-r. 100 l. Nyomtatta u. a. Szerző előszavával és Fred. H. WIEN bevezető cikkével. Tartalom: 1. Emil ÁBRÁNYI: Vergänglichkeit. (?) — 2. Ich lebe. (?) — 3. Andreas ADY: Ich bin der Sohn des Nordens. (Észak és dél.) — 4. Will dich nur sehn. (Vedd le ruhádról a büszke csatot.) — 5. Blut und Gold. (Vér és arany.) — 6. Die versunkenen Wege. (Az elsüllyedt utak.) — 7. Alpen und Riviera. (Havasok és Riviéra.) — 8. Das Elend träumt. (Álmodik a nyomor.) — 9. ALBA NEVIS: Der alte Junggeselle. (?) — 10. Der Dichter. (?) — 11. Michael BABITS: Die Csárda von Golgotha. (Golgotai csárda.) — 12. Abendfrage. (Esti kérdés.) — 13. Ignatz BALLA: Warten. (Várni!) — 14. Nikolaus BÁRD: Sorge. (Gond.) — 15. Der Soldat. (A katon.) — 16. Franz BENJAMIN: Das Märchen von den zwei Königstöchtern. (?) — 17. Ákos DUTKA: Der rote Profet. (?) — 18. Ich schau auf meine Hand. (Nézem a kezem.) — 19. Heiss werden, doch zu Brot!... (?) — 20. Der Traum Christi. (Krisztus álma.) — 21. Renée ERDŐS: Ich folge meinem Liebsten. (Párom a pusztán.) — 22. Hab' einen Pfad gebahnt. (Utat vágtam.) — 23. Emerich FARKAS: Kleine Tragödie. (Kis tragédia.) — 24. Milan FÜST: Epigramm. (Epigramma.) — 25. Géza GÁRDONYI: Anna Pajzs. — 26. Oskar GELLÉRT: Mein Name. (Az én nevem.) — 27. Eugen HELTAI: Weihnachtsabend in der Redaktion. (Karácsony a redakcióban.) — 28. Begegnung. (Találkozás.) — 29. IGNOTUS: Mai-frost. (?) — 30. Ode an Venus. (?) — 31. Sonnenblume. (Napraforgó.) — 32. Ilona JÖRG-DRASKÓCZY: Gebet. (Imádság.) — 33. Die Liebe. (?) — 34. Auf der Niemandinsel. (?) — 35. Simeon KEMÉNY: Wolkenliebe. (Felhők szerelme.) — 36. Meine Hände. (Kezeim.) — 37. Andor KOZMA: Die Mustermama. (Minta-mama.) — 38. Allgemeine Teilnahme. (Közrészvét.) — 39. Margit KAFFKA: Zigeunerballade. (?) — 40. Desider KOZTOLÁNYI: In langer, langer Nacht. (A végtelen nagy éjszakába.) — 41. Chanson. (A vidám és rettenetes középkori ballada.) — 42. Wer hier geblieben. (?) — 43. Charlotte LÁNYI: Das Geheimnis der Kutsche. (Tova tűnő kocsik titka.) — 44. Ein Katzenvers. (Cicavers.) — 45. Anna LESZNAI: Urgrossmutter. (Dédanyám.) — 46. Árpád PÁSZTOR: Auswanderer. (Kivándorlók.) — 47. Franz RÁSKAI: Abend. (Kinek...) — 48. Die Gartentür. (Lelek...) — 49. Zoltán SOMLYÓ: Musik vom Tod. (Halálzene.) — 50. Michael SZABOLCSKA: Lied von einem Lied. (Dal a dalról.) — 51. Akazienblüte. (Ákácfavirág.) — 52. Zoltán SZÁVAY: Dein Glanz. (Ragyogásod vad fény nekem.) — 53. Julius SZÁVAY: Die Nachtigall. (Fülemile.) — 54. Illusion. — 55. Völkerrecht. (A népi jogok.) — 56. Charfreitag. (Nagypénteken.) — 57. Aladár SZÉKÁCS: Bin so krank. (?) — 58. Ernest SZÉR: Hatt' kein Spiel. (Nem volt játékom.) — 59. Torsperre. (?) — 60. Der Glöckner. (A harangozó.) — 61. Géza SZILÁGYI: Hass. (Gyűlölet.) — 62. Der liebe Gott. (A jó isten.) — 63. Wunder. (Csoda.) — 64. Der Nagel des Schicksals. (?) — 65. Ich. (Én.) — 66. Anton SZIRBIK: Guter Rat. (?) — Verses fordítások. — Jelzete: P. o. hung. 450 xu.

BUCHHEIM ADOLF és FALKE OSKAR: Nationalgesänge der Magyaren.

612. Nationalgefänge der Magyaren. Mit einem Anhang: Schlachtenklänge aus dem letzten Revolutionskriege. I—III. Aus dem Ungarischen übertragen von Adolf Buchheim und Oskar Falke. Rassel. J. C. J. Raabé & Cie 1850—51.

16-r. 3. füzet. VIII, 62; (6), 60; VIII, 74, (2) I. Ny. Karl Gotthelf in Kassel. Tartalom: I. 1. VÖRÖSMARTY Mihály: Ein Lied fürs Vaterland. (Liszt Ferenchez.) — 2. Zuruf. (Szózat.) — 3. Der Patriot. (Honszeretet.¹) — 4. Das Fötilied. (Föti dal.) — 4a. Das klagende Land. (Az elveszett ország. — 5. Fabel. (A farkas.) — 6. GARAY János: Volksgesang. (Hymnus.²) — 7. Der trauernde Dichter. (Hazám búja.²) — 8. Schmerz in Freuden. (Felhívás.) — 9. Vorwärts! (Előre.) — 10. Aus der Weltgeschichte. (A néptörténetből.) — 11. CSÁSZÁR Ferenc: Empörung. (Jóslat. A lengyel nemzethez.³) — 12. Klage ums Vaterland. (Hazámhoz.) — 13. KÖLCSEY Ferenc: National-Hymne. (Himnusz a magyar nép zivataros századaiból.) — 14. Gebet. (Ima.) — 15. PETŐFY (sic!) Sándor: An mein Volk. (Erdélyben.) — 16. Huldigung. (Szeretek én...) — 17. KISFALUDY Károly: Auf dem Rákos. (Rákosi szántó a török alatt.) — 18. Schlachtenklänge: Aufruf. (PETŐFI Sándor: Nemzeti dal.) — 19. Csikóslied. — 20. Gesang der Totenkopf-Legion. — 21. DÖBRENTEY Gábor: Der Huszár. (Huszárdal.) — 22. GARAY János: Der sterbende Krieger. — II. 23. PETŐFI Sándor: Wunsch. (Egy gondolat bánt engemet...) — 24. Trost. (Véres napokról álmodom...) — 25. Traum. (Háborúval álmodám...) — 26. Leyer und Schwert. (Lant és kard.) — 27. Auf einem Schlachtfelde. (A majtényi síkon.) — 28. An die Magyaren im Auslande. (A külföld magyarjaihoz.) — 29. Mein Tod. (Ha az Isten...) — 30. Meine Lieder. (Dalaim.) — 31. Möcht' ein Baum sein! (Fa leszek, ha...) — 32. Todessehnsucht. (Hej, nekem hát vigasztalást mi sem ad.) — 33. Die Ruine der Puszta. (A csárda romjai.) — 34. Selbstkreuzigung. (Sors, nyiss nekem tért...) — 35. Der Csikós. (1. Pusztán születtem... 2. Lopott ló.) — 36. Der Räuber. (Fürdik a holdvilág.) — 37. VÖRÖSMARTY Mihály: Der Heimathlose. (A hontalan.⁴) — 38. Du musst erblühn, mein Vaterland! (Jóslat.⁵) — 39. Der huszár. (A hű szerető.) — 40. Kund der Taucher. (A buvár Kund.) — 41. KÖLCSEY Ferenc: Der Held. (Hős.) — 42. BAJZA József: Seufzer. (Sóhajtás.) — 43. Der alte Held. (A vezér búcsúja.) — 44. CZUCZOR Gergely: Kinizsi. — 45. Kortessied. (Kortessdal.) — 46. GARAY János: Kont. — 47. Ein Ungarbursche. (A hetyke huszárok.) — 48. LÉVAY József: Huszarentod. (A hős gyerek.) — III. 49.

¹ A 3., 7—9. és 13. szak kihagyva!

² Rövidítve!

³ A 8—9. versszak összevonva s Magyarországra alkalmazva!

⁴ Az 5. szak kihagyásával.

⁵ A 4., 6—9. szak kihagyásával.

PETŐFY Sándor: An das Vaterland. (Honfidal.) — 50. An die Magyaren. (A magyar nemzethez.) — 51. An die Privilegirten. (A mágnásokhoz.) — 52. Ein Traum. (Én vagyok itt...) — 53. Komm' zu mir! (Zöld leveles, fejér...) — 54. Möcht' ich nur dich nicht kennen! (Volnék bár...) — 55. Vergeh' o Herz in deiner Gluth! (Ez a világ, amilyen nagy...) — 56. Aus der Ferne. (Száll a felhő...) — 57. Die Sterbende. (Ha életében...) — 58. Schlimmer Trost. — 59. Die Räuberschaft. — 60. Der trauernde Schäfer. (Kis furulyám szomorú fűz ága.) — 61. Die Puszta. — 62. Die Nacht. (Főnséges éj.) — 63. Der Mensch. (Miért hogy láthatatlanok.) — 64. Palast und Hütte. (Palota és konyhá.) — 65. Der letzte Kampf.¹ (Föl a szent háborúra.) — 66. O warum lebt' ich nicht vor tausend Jahren. (Mért nem születtem ezer év előtt?) — 67. CZUCZOR Gergely: Zur Carnevalszeit. (Farsangkor.) — 68. In der Csárda. (Csárdában.) — 69. Was ich sein möcht'. (Mi lennék?) — 70. Pista, der Vagabund. (Kósza Pista.) — 71. ERDÉLYI János: Anti davosia. — 72. An Ungarn's Frauen. — 73. Der Pusztensohn. — 74. VIDOR Emil (Kerényi Frigyes): Der Räuber im Bakony. — 75. Huszarenwacht. — 76. Der Dichtersheld. — 77. KISFALUDY Károly: Bandi. (A választás.) — 78. LÉVAY József: Der Heiligenstein. (?) — 79. VÖRÖSMARTY Mihály: Des Helden Grab. (A hős sírja.) — 80. Die verlassene Mutter. (Az elhagyott anya.) — 81. Kriegslieder: Der Ungar. — 82. Der Fahnenräger. — 83. Rigó Ferkó. — 84. ERDÉLYI János: Huszar und Honved. — 85. Volkslieder: Der Betyar. — 86. Die Waise. — 87. Die runde Puszta durchstreich ich geschwind... — 88. Sieh' Liebchen doch zu mir heraus... — 89. Die Ente wächst im Schilfe. (Káka tövén költ a ruca. I. versszak.) — 90. Wenn ich dir seh' ins Antlitz mild... Az első füzet előszava kelt Párisban 1850 február havában, a harmadiké Torinóban, 1851 február havában. Az első füzet LISZT Ferencnek, a második gr. BATTYÁNY Antonianának s a harmadik George SAND-nak van ajánlva. — Verses fordítások. Két példány. Jelzete: P. o. hung. 452. és P. o. hung. 1206 f.

(CARNERI B(ARTHOLOMÄUS): Ungarische Volkslieder und Balladen.

613. *Ungarische Volkslieder und Balladen. Deutsch von B. Carneri. Wien und Leipzig. Wilhelm Braumüller. 1892.*

8-r. VIII, 40 l. — Tartalom: 1. Ob zahllos funkelnde Sterne fallen. (?) — 2. Die Braut. (A menyasszony.) — 3. Am Fuss des Hügels im Rosenshain. (PETŐFI Sándor: Rózsabokor a domboldalon.) — 4. Mutter und Tochter. (Az anya és leánya.) — 5. Wie viel Sterne mag's wol geben. (Fekete szem éjszakája.) — 6. Schön' Ilona. (Szép Ilona.) — 7. Band und Haube. (?) — 8. An die Schwalbe. (Repülj fecském ablakára.) — 9. Das Weib des Räubers. (A zsvány felesége.) — 10. Der Morgen naht, es glänzt im Thau der Haag. (Hajnalodik, harmatozik.) — 11. Als ich noch ein junger Bursche war. (Mikor én még legény voltam.) — 12. Barcsai. — 13. Wenn ich eine Rose wär'. (Ha én rózsá volnék.) — 14. Dunkler wird's, die Sterne löschen aus. (Este

¹ A német cím úgy látszik tévedés!

van már, hull a csillag.) — 15. Die schönste Blume. (A legszebb virág.) — 16. Im Siroker Wald. (Siroki erdőben.) — 17. Der schöne Antal. (Pálbeli szép Antal.) — 18. Strafe, mein Herrgott, strafe. (Verje meg az Isten szertömnnek házat.) — 19. Kein irdisch Weib hat dich geboren. (Nem anyától lettél.) — 20. Die zwei Königskinder. (Kis Julia.) — 21. Ich bin der Fischer der Niederung. (BERNÁTH Gáspár: Az alföldön halászegény vagyok én.) — 22. Wag' dich, armer Bursche, wag' dich nicht. (?) — 23. Der Pferdedieb. (Be sok falut, be sok várost bejártam.) — 24. Hab' mir drei weisse Tücher gekauft. (Három fehér kendőt veszek.) — 25. An den Maikäfer. (Cserebogár, sárga cserebogár.) — 26. Vor meiner Tür zu einem stein'gem Pfad. (?) — Verses fordítások Jean de NÉTHY francia prózafordításai alapján. — Jelzete: P. o. hung. 1572. n.

CSERHALMI H. IRÉN: Ungarischer Dichterwald.

614. Ungarischer Dichterwald. Poesien ausgewählt und im Versmaß der Originale überetzt von Irene H. Cserhalmi. Mit einem Vorwort von Georg Ebers. Stuttgart und Leipzig. Deutsche Verlags-Anstalt. 1897.

8-r. XVIII, 358 l. Ny. u. a. Stuttgart. Tartalom: I. *Volkspoesie*. 1. Schön Lenchen. (Szép Ilona.) — 2. Trautelse. (Szép Ilona.) — 3. Die Schlange. (Áspis kigyó.) — 4. Spiel, Zigeuner. — 5. Komm herein. (Gyere be rózsám, gyere be.) — 6. Als ich noch ein Kind gewesen. (Mikor én még gyerek voltam.) — 7. Rosen pfückt' ich. — 8. Reif bedeckt. — 9. Holde Maid. — 10. Schwager, halte. (Állj meg, Jancsi!) — 11. Es spinnt das Mägdelein. (A fonóban.) — 12. Neulich liess der Junker fragen. — 13. Frau Wirtin. (Korcsmárosné, gyújts világot.) — 14. Reifen muss. — 15. Wenn du fortgehst. — 16. Dort am Himmel. — 17. Schöne Wirtin. (Korcsmárosné, nekünk halat süssék kend.) — 18. Würde diese Csárda. — 19. Windstill ist's. (Nem fúj a szél, megállott a.) — 20. Wenn das Mädchen. — II. *Kunstpoesie*. 21. BALASSA BÁLINT: Minnelied. (Bucsúének kedveséhez. Boldogtalan vagyok.) — 22. CSOKONAI VITÉZ MIHÁLY: Trinklied. (Bacchushoz.) — 23. U. a. Bauernlied. (Parasztdal.) — 24. BERZSENYI DÁNIEL: An die Ungarn. (A magyarokhoz.) — 25. U. a. Gebet. (Fohászkodás.) — 26. KISFALUDY KÁROLY: Mohács. — 27. U. a. Der trauernde Gatte. (A bánkodó férj.) — 28. U. a. Heimweh. (Honvágy.) — 29—31. KISFALUDY SÁNDOR: Trauernde Liebe. (Kesergő szerelem.): 1. An der Zukunft ros'gem Hoffen. (A jövőd reményein.) — 2. Dein ist all mein Denken, Dichter. (Tiéd minden gondolatja.) — 3. Dich nur seh' ich in des blauen. (Téged látlak az egeknek.) — 4. Wonne lebend, trunken lausch' ich. (Hallottam én szép szavának.) — 5. Tage kommen, Tage schwinden. (Napok jönnek, napok mennek.) — 32. BAJZA JÓZSEF: Trost. (Nyugasztaló.) — 33. KÖLCSEY FERENC: Vanitatum vanitas. — 34. VÖRÖSMARTY MIHÁLY: Der alte Zigeuner. (A vén cigány.) — 35. U. a. Weinlied. (Fóti dal.) — 36. PETŐFI SÁNDOR: Im September. (Szeptember végén.) —

¹ A Boldog szerelem-ből.

37. U. a. Homer und Ossian. (Homér és Osszián.) — 38. U. a. Die Dichter des XIX. Jahrhunderts. (A XIX. század költői.) — 39. U. a. Die Nacht. (Az éj.) — 40. U. a. O sag, wie nenn' ich dich? (Minek nevezzetek?) — 41. U. a. Mein Wunsch. (Ha az isten.) — 42. U. a. Auf dem Meere. (Csendes tenger rónaságán.) — 43. PETŐFI-SZENDREI JULIE: Erinnerung. — 44. TOMPA MIHÁLY: Der Wille des Herrn. (Isten akaratja.) — 45. U. a. An den Storch. (A golyához.) — 46. U. a. Der Vogel an seinen Jungen. (A madár fiaihoz.) — 47. U. a. Meine Heimstätte. (Az én lakásom.) — 48. U. a. Das Märchen vom Ahornbaum. (A jávorfáról.) — 49. U. a. Der Arme und der Reiche. — 50. EÖTVÖS JÓZSEF: Abschied. (Búcsu.) — 51. ARANY JÁNOS: Ritter Pázmán. (Pázmán lovag.) — 52. U. a. Dante. — 53. U. a. Die Trösterin. (A vigasztaló.) — 54. U. a. Frau Agnes. (Ágnes asszony.) — 55. U. a. An mein Söhnchen. (Fiamnak.) — 56. U. a. Die Waleser Barden. (Walesi bárdok.) — 57. U. a. Das Kind und der Regenbogen. (A gyermek és a szivárvány.) — 58. U. a. Das Bahrgericht. (Tetemrehívás.) — 59. VAJDA JÁNOS: Herbstscenen. (Őszi tájék.) — 60. U. a. Gespenster. (Kisértetek.) — 61. U. a. Erscheinungen. (Tünemények.) — 62. TISZA DOMOKOS: Herbstelegie. (Ősszel. Elégia.) — 63. U. a. Des Mägdeleins Lied. (A kisleány dala.) — 64. JÓKAI MÓR: Széchenyi Tod. (Sz. halála.) — 65. U. a. Phantasmagoria. — 66. MADÁCH IMRE: Liederquell. (Dalforrás.) — 67. U. a. Herbstgefühl. (Őszi érzés.) — 68. U. a. Mein Grab. (Sírom.) — 69. U. a. Gedenkst du noch? (Emlékszel-e?) — 70. TÓTH KÁLMÁN: An meine Mutter. (Anyám temetése után.) — 71. U. a. Herbststimmung. (Őszi idő...) — 72. U. a. Die dreizehn Märtyrer. (Mikor az akasztófákat faragták.) — 73. GYULAI PÁL: Siebenbürgen. (Erdély.) — 74. U. a. Der Herbst. (Az ősz.) — 75. U. a. Drossellied. (Piroslík a cseresznye.) — 76. SZÁSZ KÁROLY: Die ungarische Musik. (A magyar zene.) — 77. U. a. Am Rhein. (A Rajnán.) — 78. U. a. Der tote Dichter. (Kerényi Frigyes.) — 79—93. TÓTH LŐRINC: Epigramme. 1. (Fény- és árnyképek 14.) 2. (Falra hányt borsók 31.) 3. (Fény- és árnyképek 9.) 4. (U. o. 56.) 5. (Nőkről nőkhez 19.) 6. (U. o. 16.) 7. (U. o. 21.) 8. (U. o. 23.) 9. (U. o. 49.) 10. (U. o. 13.) 11. (Fény- és árnyképek 18.) 12. (U. o. 31.) 13. (Csalánok 48.) 14. (Fény- és árnyképek 39.) 15. (Nőkről, nőkhez 52.) — 94. LÉVAY JÓZSEF: Mikés. — 95. TEMÉRDEK: Das Leben. (Az élet.) Liebesfäden. (A szálak.) Grosse Ideen. (A nagy eszmék.) — 96. KISS JÓZSEF: Jehovah. (Jehova.) — 97. U. a. Feuer. (Tüzek.) — 98. ENDRÓDI SÁNDOR: Ich harre dein. (Visszavárlak.) — 99. U. a. An der Wiege. (Bölcső mellett.) — 100. U. a. Hayde. — 101. U. a. Lili. 1. Sommernachtstraum. (Lili kisasszony. I.) 2. Im Sonnenschein. (U. a. II.) — 102. DÓCZY LAJOS: Ein Augenbl'ck. (Egy pillanat.) — 103. U. a. Warum ward Jürgen wohl Poet? (Könyvismertetés.) — 104. U. a. Die zehnte Muse. (A tizedik Múza.) — 105. SZABÓ ENDRE: Mutter Käthe. (Kató néne.) — 106. U. a. Im Kirchhof. (Eljárom én a temetőbe.) — 108. ÁBRÁNYI EML: Der sterbende Falter. (A pillangó halála.) — 109. U. a. Byron-Denkmal. (B.-emlék.) — 110. BARTÓK LAJOS: Nymphaea thermalis. — 111. U. a. Der Plattensee. (A Balaton.) — 112. VÁRADI ANTAL: Das Urteil des Herrn. (Az úr íté.) — 113. U. a. Die Poesie des Welkens. (A hervadás dalai.) —

114. REVICZKY GYULA: All mein Sein. (Számológatom.) — 115. U. a. Spät-sommer. (Szeptember végén.) — 116. RUDNYÁNSZKY GYULA: Credo. — 117. U. o. Todesahnen. (Szomorú sejtés.) — 118. JAKAB ÖDÖN: Schluss-verhandlung. (Végtárgyalás.) — 119. U. a. Träumerei. (Merengés.) — 120. MEZEI ERNŐ: Eisphantasie. — 121. U. a. Am Kamin. — 122. VÉSZI JÓZSEF: Echo. — 123. KOZMA ANDOR: Krämer Salamon. — 124. U. a. Die kleine Kokette. (A kis kacér.) — 125. RADÓ ANTAL: Der Sänger. (Abu.) — 126. U. a. Trost. (Vigasz.) — 127. SZABOLCSKA MIHÁLY. Berufung. (Fölebbe-zés.) — 128. U. a. Waldesmorgen. (Erdőn. I.) — 129. U. a. Morgenröte. (Hajnal.) — 130. PALÁGYI LAJOS: Fabrikexplosion. (Robbanás a gyárban.) — 131. U. a. Weltuntergang. (A világ vége.) — 132. PAP GYULA: Die Gänse. (A ludak.) — 133. U. a. Das Bauernbräutchen. — 134. VARSÁNYI GYULA: Hinaus ins Dunkel. — 135. U. a. Wenn du mich liebst. — 136. KORODA PÁL: Verlang mich nicht! (Ne hagyj el!) — 137. U. a. Nach dem Balle. (Bál után.) — 138. GÁRDONYI GÉZA: Sonntag im Walde. (Vasárnap a rohicsi erdőben.) — 139. U. a. Die Legende vom Weine. (A bor legendája.) — 140. U. a. Gebet. (Ima.) — 141. U. a. Die Liebe. (Hány évig tart...) — 142. MÉRY KÁROLY: Arme Menschheit. (Szegény, szegény emberiség.) — 143. U. a. Meeressturm. (Tengervész.) — 144. U. a. Der Blinde. (A világ-talan.) — 145. U. a. Jakob. (Jakab.) — 146. U. a. Bei der Lektüre Zolas. (Zola olvasása közben.) — 147. FELEKI SÁNDOR: Sommer. — 148. U. a. Erinnerung. — 149. SZARVAS MARISKA: Ein altes Buch. — 150. SZALAY FRUZINA: Herbstesahnen. (Őszi sejtelem.) — 151. U. a. Antwort auf eine Frage. (Válasz egy kérdésre.) — 152. CZÓBEL MINKA: Der letzte Sommer. — 153. U. a. Trostlos. — 154. GERŐ ATTILA: Bacchus schläft. (Bacchus álma.) — 155. U. a. Kossuth's Tod. (Kossuth halála.) — 156. KOMJÁTHY JENŐ: Trauer. (Bubánat. I.) — 157. U. a. Prometheus. — 158. U. a. Ich suche dich! (Kereslek!) — 159. U. a. Sturmlied. (Viharének.) — 160. U. a. Sonnenode. (Óda a naphoz.) — Verses fordítások. — Jelzete: P. o. hung. 476 d.

DUDUMI DEMETER: Klänge aus dem Osten.

215. Klänge aus dem Osten. Ungarische Dichtungen frei übersetzt von Demeter Dudumi. Pesth. Verlag von S. Geibel. 1855.

16-r. XII, 186 l. Ny. Giesecke & Devrient, Leipzig. Tartalom: Ein-leitung. — 1. Johann ARANY: Ich lege die Laute nieder. (Letésem a lantot.) — 2. Dem Volke im Unterlande. (Az Alföld népéhez.) — 3. Pető BANGO: Was ist dem Felde widerfahren? (?) — 4. Gregor CZUCZOR: Was ich sein möchte. (Mi lennék?) — 5. Therese FERENCZY: Führt man bei stiller Dämmerung. — 6. Johann GARAY: König Matyas in Gömör. (Mátyás király Gömörben.) — 7. U. a. Ungarns Moses. (A magyarok Mózes. Az Árpádok.) — 8. U. a. Zwei Mädchen. (Két leány.) — 9. Paul GYULAI: Als sie schied. (Midőn elindult.) — 10. Joseph LÉVAY: Herbstgegend. (Őszi táj.) — 11. U. a. Spätes Schwärmen. (?) — 12. U. a. Voll Trauer. (Beh szomorú...) — 13. Koloman LISZNYAI: An die Liebe. (Jó tanuló.) — 14. U. a. Am Grabe Therese

Ferenczy's. (Jertek csalogányok.) — 15. U. a. Der Hirtenknabe. (Palóc alföldi.) — 16. U. a. Die neue Sirene. (Uj syrén.) — 17. Flora MAJTHÉNYI: Es flieht die Wolke. (Száll a felhő. Flóra dalai.) — 18. Gabriel PAP: Sie verlässt. (Elhagyja már...) — 19. Alexander PETŐFI: Die Theisz. (A Tisza.) — 20. U. a. Wer kann es denken. (Ki gondolná, ki mondaná...) — 21. U. a. Wenn Gott. (Ha az isten.) — 22. Erwin POMFÉRY: An Yole. — 23. Julius SÁROSSY: Die verlorene Rose. (Vesztett rózsza.) — 24. Karl Szász: Der Kuss des Bánfi Dénes. (B. D. csókja.) — 25. U. a. Engel und Teufel. (Angyal és ördög.) — 26. Karoline Szász (Iduna): Aus Iduna's Nachlasse. (Apróságok. I. 2.) — 27. U. a. Fern ist die Ruh' mir Tag und Nacht. (Sem éjjelem...) — 28. Karl SÜKKEI: Es braust der Wind. — 29. U. a. In die Ferne. — 30. U. a. Sagt, wie soll mein Lieben sein? — 31. Michael TOMPA: An der Wiege meines Sohnes. (Fiam születésekor. I—III.) — 32. U. a. Ein Begräbniss. (Temetés.) — 33. U. a. Herbstlieder. (Őszi dalok. II. és VII.) — 34. Andreas TÓTH: Das Antlitz. (Az arc.) — Koloman TÓTH: An eine blasse Frau. (Sápadt asszony.) — 36. U. a. An Garay's Grab. (Garay sírjánál.) — 37. U. a. An Iduna's Grab. (Iduna sírjánál.) — 38. U. a. Liebe. — 39. U. a. Im April. — 40. Alexander VAHOR: Meiner Schönen. — Verses fordítások. — Jelzete: P. o. hung. 550 p.

DUX, ADOLF: Ungarische Dichtungen.

616. Ungarische Dichtungen von Adolf Dux. Pressburg. L. V. Krapp. Leipzig. W. Jaensch. 1854.

16-r. IV, 116, (2) l. Nyomtatta Alois Schreiber. Tartalom: Vindobona, szerző eredeti költeménye; továbbá: 1. PETŐFI Sándor: An Michael Tompa. (T. Mihályhoz.) — 2. Panyó Panni. — 3. Ein schwüler Mittag. (Meleg dél van.) — 4. Der hohe Berg. (Amott az a hegy.) — 5. Kutya-kaparó. (Kutya-kaparó.) — 6. Eine traurige Nacht. (Szomorú éj.) — 7. Hundelied. (A kutyák dala.) — 8. Die Dichter des XIX. Jahrhunderts. (A XIX. sz. költői.) — 9. Drei Söhne. (Három fiú.) — 10. Bitteres Leben, süsse Liebe. (Keserű élet, édes szerelem.) — 11. Theissbild. (A Tisza.) — 12. Die Wolken. (A felhők.) — 13. Der Mönch ist in die Kutte gehüllt. (Csuklyában jár a barát.) — 14. Der Wind. (A szél.) — 15. Bolond Istók. — 16. LISZNYAI Kálmán: Wiegenlied. (Palóc dalok. I.) — 17. Kleines Leid. (Palóc dalok. II.) — 18. Der Mond. (Palóc dalok. III.) — 19. Gib! (Palóc dalok. IV.) — 20. Magie. (Palóc dalok. V.) — 21. Leuchtwürmchen. (Palóc dalok. VI.) — 22. Bräutigams-Lied. (Palóc dalok. XI.) — 23. Der Schmetterling. (Palóc dalok. XII.) — 24. Recept. (Palóc dalok. XIII.) — 25. Der Müller. (Palóc dalok. XVII.) — 26. Für ein Geschenk. (Palóc dalok. XXII.) — 27. Eine Nachtigall. (Palóc dalok. XXIII.) — 28. Ich gib' einen Kuss dir. (Palóc dalok. XXIV.) — 29. Sie ist krank. (Palóc dalok. XXVI.) — 30. Betyar-Lied. (Palóc dalok. XXVIII.) — 31. Vielgestaltig. (Palóc dalok. XXX.) — 32. Betrogen. (Palóc dalok. XXXII.) — 33. Bitte, bitte, neige dich. (Palóc dalok. XXXIV.) — 34. Stelldichein. (Palóc dalok.

¹ Erösen rövidítve.

XLIII.) — 35. Klage. (Palóc dalok. XLIV.) — 36. Die Hoffnung. (Palóc dalok. XLVII.) — 37. König Mátyás. (Palóc dalok. LXI.) — 38. Ein Mühlbach. (Palóc dalok. LXII.) — 39. Im Walde. (Palóc dalok. LXXVI.) — 40. Am Grabe der Mutter. (Palóc dalok. LXXXII.) — 41. Der heilige König Ladislaus. (Palóc dalok. LXXXIV.) — 42. Liebespost. (Palóc dalok. LXXXV.) — 43. Neue Lieder. (Palóc dalok. LXXXIX.) — Verses fordítások. — Jelzete: P. o. germ. 1033.

(FALK, MAX): Übersetzungen aus dem Ungarischen.

617. Übersetzungen aus dem Ungarischen von Fk. Budapest. Buchdruckerei der Pester Lloyd-Gesellschaft. 1898.

4-r. 12 l. Tartalom: 1. Josef Kiss: Gegen den Strom. (Az ár ellen.) — 2. Paul GYULAI: Dem Andenken meiner Margit. (Margit emléke. V.) — 3. Julius REVICZKY: Der Tod des Pan. (A Pán halála.) — Verses fordítások. Jelzete: P. o. hung. 117 l.

GULYÁS PÁL.

VIDÉKI KÖNYVTÁRAINK 1914-BEN.

A Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőisége az 1914-ik évben főnállásának 17-ik évét töltötte be. Kettős feladatának, hogy t. i. az állami segélyezésben részesülő tudományos közgyűjtemények fölött az állami felügyeletet gyakorolja s hogy a múzeumi és könyvtári ügy fejlődését az országban a tudomány és közművelődés érdekeinek megfelelőleg irányítsa, ez évben is igyekezett megfelelni.

E munkásság könyvtári részének eredményeit a Főfelügyelőiség évi jelentése alapján a következőkben ismertetjük:

I.

Alsókubinban, az Árva megyei Csaplovits-Könyvtár-ban a háborús állapot miatt a kulturális munka egyelőre megakadt. Az év első felében a népkönyvtári anyag s az ahhoz csatolt egyéb könyvanyag kikölcsönzése a legszebb eredményeket mutatta, mert dacára a kezdet nehézségeinek 2164 olvasó 2425 könyvet vett igénybe. Természetesen, csupán házi használatról lehet szó, miután a könyvtár bútorzat és belső berendezés teljes hiányában olvasó termet eddig nem nyithatott, irodai helyiségét megfelelőleg be nem rendezhette, sőt az előadói, illetve a fölolvadó teremnek szánt nagyterem is teljesen bútorzatlan.

Az év második felében a könyvtár munkája teljesen szünetelt.

Aradon, a városi közművelődési intézet 1,100.000 korona költséggel fölépített palotájában úgy látszik, nagy tevékenységet fejt ki az aradi Kölcsey-egyesület. A jelentés 13 pontban sorolja föl ezt a tevékenységet s ennek csupán egy pontja könyvtári: az, hogy az aradi vasúti állomáson egy 2000 K-ás népkönyvtárat

létesített. Azt hisszük, ez az egy pont is téves: a könyvtárt, ha nem csalódnunk, a Múzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsa létesítette, az egyesület csupán kérelmezte. Magában az intézetben elhelyezett könyvtárról, annak állapotáról, gyarapodásáról, működéséről sajnos, egyetlen egy adat sincs. Azaz, hogy annyi még is van, hogy az egyesület megszerezte a FÁBIÁN Gábor-féle könyvtárt és levéltárt. De azt már nem árulják el, hogy miféle alap terhére és milyen áron.

Balassagyarmaton a Nógrádvármegyei Múzeum 1914. évi történetében örvendetes esemény, hogy állandó épülete tető alá került, sőt három terme már teljesen elkészült. Ezek közül egy földszintiben az összes gyűjteményeket elraktározták, a termet lezárták és lepecsételve leszegezték. Az épület többi részeit az odavezényelt katonaság foglalta le. Az épület eddigi költségeit a Nógrádvármegyei Múzeumtársulat az adományokból befolyt mintegy 100.000 K rendelkezése alatt állott készpénz-vagyonból fizette, a továbbiakat pedig a 25 éven át fizetendő 4000 K államsegély terhére a vármegye által megszavazott 57.470 K kölcsönből fedezi. E kölcsön fölvételét a belügyminisztérium 138.581—1914. számú leiratával engedélyezte, a 4000 K-nak 25 éven át leendő fizetését pedig a vallás- és közoktatásügyi miniszter a vármegyével szemben 1914. július hó 9-én kelt 85.390 sz. a. leiratával biztosította. A múzeumépület az Erzsébet-liget legmagasabb helyén 1000 m² területen épült WÄLDER Gyula műegyetemi tanársegéd tervei szerint FARKAS Mihály odaváló építész vállalatában 155.293'91 K költséggel.

1914. évi március hó 6-án vette kezdetét az építkezés és már június hó 16-án tető alá került az épület, melyet 1915 május 1-én kellett volna a vállalkozónak átadnia. Ha az általános mozgósítás nem vonta volna be az asztalosok nagy részét a munkáscsapatokba, az épület már október elsejére elkészül.

Bártfán a Sárosmegyei Múzeum nehéz napokat élt át az 1914. évben s a háború kitörése miatt kulturfeladatának is csak egy ideig felelhetett meg. Az 1914. évi gyarapodás csekély. A könyvtár gyarapodása 3 folyóirat, 1 hirlap és néhány apró

nyomatvány. A Főfelügyelőség rendeletéhez képest igyekezett a múzeumőr Eperjes és Bártfa városoktól megszerezni a háborús eseményekkel kapcsolatos nyomtatványokat, de fáradozása csekély sikerrel járt, amennyiben — jelentése szerint — a legtöbb ilyesfajta nyomtatvány az orosz rombolás következtében elpusztult.

Besztercebányán a városi könyvtárban az 1914. év második felében a világháború a vezetőség működését megbénította. A közkönyvtár második címjegyzékének kinyomtatását a háborús időkkel kapcsolatos anyagi áldozatok miatt kedvezőbb időre halasztották.

A könyvtárból 28 olvasó 93 művet használt. Használati díjakból befolyt 4 K. A könyvtár törzsanyaga 1611 kötet. A könyvtár főntartója saját javadalmából 1914-ben személyi kiadásokra 180 K-t, gyarapításra 429'90 K-t, bútorozásra 111'80 K-t, helyiség főntartására 263'52 K-t fordított. Pénztári maradvány: 986'10 K.

Békéscsabán a Múzeumegyesület tulajdonát képező közművelődési ház fölavatása volt az Egyesület 1914. évi történetének legkimagaslóbb eseménye. A *könyvtár* fejlődése az anyagi eszközök elégtelensége miatt igen csekély, az összes gyarapodás csak 38 db könyv, pedig az a körülmény, hogy immár nyilvános olvasóterem is van a múzeumban, egyik elsőrendű feladattá tenné a könyvtár gyarapítását.

A könyvtár állaga az 1914. év végén 2316 könyv, 26 apró nyomtatvány, 1 térkép, 14 kézirat, 3 oklevél s egyéb irat.

Budapesten a Budapesti Könyvtáregyesület budai könyvtárának 1914. évi állapotáról és működéséről a vezetőség jelentést nem küldött.

A *Ráday-Könyvtárban* a könyvtári munka az 1914. év folyamán az újabb könyvanyag földolgozásából, a folyóirat és levéltári anyag rendezéséből és a nyitási napokon a látogatóközönség kiszolgálásából állott. Az újabban bekerült könyvanyagot az esztendő folyamán teljesen földolgozták; jórésztben rendezve van a régi hirlap- és folyóirat-anyag is; megtörtént a levéltári anyag átnézése és főbb szakcsoportok szerint való elkülönítése.

Bár az évek óta élvezett állami támogatást 1914-ben nélkülözni volt kénytelen a könyvtár s így a bevásárlásnál csak az 1913. évi csekély államsegély-maradványra és az egyházközség rendkívüli segélyére támaszkodhatott, az évi gyarapodás mégis elég tekintélyes volt, mert a vásárlás utján való gyarapítást pótolta a könyvtár jóakaróinak bőkezű ajándékozása. Gyarapodott a könyvtár összesen 1386 művel, 1951 kötetben, 1896 darabban. És pedig vétel útján: 139 művel, 375 kötetben, 381 darabban; állami letétképen: 11 művel, 11 kötetben, 11 darabban; a theol. tanári kézikönyvtárból áttétel útján: 9 művel, 50 kötetben, 49 darabban; a régi feldolgozatlan anyagból történt beosztás útján: 210 művel, 203 kötetben, 203 darabban; ajándékozás útján: 1017 művel, 1312 kötetben, 1252 darabban. E bekerült könyvanyagot teljesen földolgozták s annak során 116 művet 195 kötetben, 191 darabban a duplumok közé helyeztek. A beállított könyvanyag tehát a duplumok leszámításával gyarapodott összesen 1270 művel, 1756 kötetben, 1705 darabban. A könyvtár feldolgozott és felállított anyaga az év végén: 22.866 mű, 35.374 kötetben, 34.336 darabban. Sikerült több, régóta hiányzott és már elveszetteknek hitt művet is visszaszerezni; közöttük egy igen becses kéziratot graduálét és egy kötet kolligátumot, amelyben 16 régi magyar nyomtatvány foglaltatik két unikummal (IDARI Péter: *Historia Alexandri Magni*. Kolozsvár. 1591., ILLYEFALVI István: *Jephta sive tragoedia Jephtae*, Kolozsvár, 1590.) A nyári nagy szünetet kivéve, hetenként kedden és csütörtökön nyitották meg a könyvtárt a nagyközönség használatára. A könyvtárór azonban naponként is, délelőtt 10—12 óra között, sőt még a nyári nagy szünet alatt is rendelkezésére állott a tudományos kutatóknak. A látogatásokon, valamint a használt művek számán meglátszott a háború hatása, amennyiben az első félévi forgalom erősen megcsökkent a második félévben. A fejlődést mutatja, hogy a látogatók száma ennek dacára is csak alig csökkent, amennyiben 391-re (1913-ban 399) rúgott, a könyvhasználat pedig szépen emelkedett: 847 (1913-ban 399) mű került használatba, 1226 (1913-ban 613) kötetben. A könyvtár 1914-ben államsegélyben

nem részesült, amely körülmény több tekintetben nehéz helyzet elé állította a fenntartó testületeket. Az esztendő első felében ugyanis, amikor még senki sem gondolt a háború kitörésére és ennek folytán a már évek óta élvezett államsegély teljes elmaradására, a könyvtári bizottság a tavaszi egyházkerületi közgyűlés által jóváhagyott és 1000 K államsegélyt számításba vevő költségvetés alapján jelentékeny könyvmegrendeléseket tett, többek között a Magyar Tud. Akadémiánál is, hogy el ne szalassza a kedvező alkalmat arra, hogy hiányzó akadémiai kiadványait 80% árengedmény mellett megszerezze. Kitérvén azonban a háború és teljesen elmaradván a remélt államsegély, a megtörtént szállítások alkalmával képtelen volt a könyvtár a számlákat teljesen kiegyenlíteni, amennyiben e célra csak az 1913. évi 140 K 99 f. államsegély-maradvánnyal és a dologi kiadásokra utalványozott fenntartási költségeknek még fel nem használt, illetve le nem kötött részével rendelkezett. Ezek felhasználásával kiegyenlítette ugyan az antikváriusi és a könyvkereskedői számlákat 284 K 41 fillér értékben, a Magyar Tud. Akad. 561 K 05 fillérre rúgó számlájának kiegyenlítésére azonban kénytelen volt haladékat kérni. Az államsegély terhére vásároltatott e szerint 140 mű, 378 kötetben, 384 darabban, 845 K 46 fill. összesen, amelyből az államsegély fedezett 140 K 99 fillért, a fenntartói segély 143 K 42 fillért, 561 K 05 fillér pedig fedezetlenül maradt. A könyvtár személyi és dologi kiadásait az egyh. ker. közgyűlés utalványozása alapján, a budapesti ref. theol. akad. pénztára fedezte 2906 K 95 fillér összegben s a könyvszámlák kiegyenlítéséhez előlegként hozzájárult 143 K 42 fillérrel. A fenntartó összes évi kiadásai tehát 3050 K 37 fillérre rúgtak. A már 1913-ban az egyh. ker. közgyűléshez bemutatott könyvtári szervezeti és kezelési szabályzat tárgyalása, tekintettel arra, hogy annak életbeléptetése újabb anyagi terheket ró a fenntartókra, amiket pedig azok a jelen körülmények között nem vállalhatnak magukra, jobb időkre halasztott, úgy azonban, hogy a kezelésre és használatra vonatkozó rész életbe léptetett.

Debreczenben a ref. főiskola nagykönyvtára életében az el-

múlt esztendő jelentős változásokat idézett elő. E változások részint személyiek, részint dologiak. A könyvtár állománya az 1914. évben is jelentékenyen gyarapodott egyrészt bevásárlás és rendelés, másrészt adományok és állami letét útján. Beszerzés- és ajándékművekből a múlt évben 742 db könyv, apró nyomtatványokból pedig 4869 db került a könyvtárba s így az állomány 162.573 darabra emelkedett. A könyvtár olvasótermét az elmúlt évben is sokan látogatták, úgy hogy a terem kicsinysege nem egyszer szemmel látható volt. 174 napon keresztül állott nyitva a nyilvános olvasó az érdeklődők előtt, a múlt évvel szemben azért kevesebb napon, mert a kollégiumnak kórházi célokra történt lefoglalása a bentlakó s így a kiszolgálásban is segédkező ifjúságot távol tartotta és a kolerajárvány is az olvasó-helyiség zárvatartását parancsolta. A helyiségek átalakításait úgy az olvasótermek kibővítésére és kényelmesebbé tételére, mint a könyvraktár megnagyobbítására vonatkozólag a közbejött világháború miatt nem eszközölték, azonban állandóan napirenden tartották s mihelyt az átalakításhoz szükséges termek a katonai kórház céljai alól felszabadulnak, azonnal munkába veszik. Gyökeres átalakításra s kivált a könyvraktár tetemes kibővítésére azonban csak az egyetemnek új helyiségbe költözése után lehet kilátás. A könyvtár igazgatóságának egy, a koll. könyvtár beható átalakítását és a létesítendő egyetemi könyvtárral való kapcsolatba hozatalát kimerítően tárgyaló előterjesztése benyújtott az egyházkerületi elnökséghez s közelebbről valószínű tárgyalások anyagát fogja képezni. A könyvtár ügykezelése a háborús idő alatt sem szenvedett semmi fönnakadást, noha a kisegítő írások többszörösen változtak, sőt számban is tetemesen redukálódtak és a második könyvtártiszt is felcserélte ez állását a gimnáziumi h. tanársággal. A személyi változások kategóriájába tartozik dr. FERENCZY Gyula egyetemi tanárnak a könyvtárigazgatói tisztéről való lemondása s helyébe dr. MITROVICS Gyula tanárképzőintezeti igazgatónak kinevezése, ki is ez állását október 1-én elfoglalta. A megüresedett második könyvtártiszt állást egyelőre nem töltötték be, valamint nem az esküdtfelügyelői és a második

szolgai állást sem. Mindez a háborús viszonyokban találja magyarázatát. A betűrendes szakcím-tár elkészítésére engedélyezett 3000 K államsegély 1-ső 1000 K-ás részletét 1914-ben utalványozta a vall. és közokt. miniszter. A könyvtár fenntartója sajátjából 13.607'67 K-t költött a könyvtárra. Nevezetesen személyi kiadásokra 6420 K-t; gyarapításra 7188'67 K-t. Ezenkívül a főiskolai háznagyi hivatal fedezi az irodai szükségleteket, a közpénztár pedig a 259'78 K biztosítási díjat. Az intézet alapítványi törzsvagyona 1914 végén 31.589'89 K volt.

A Városi Múzeum könyvtára az 1914. év folyamán vásárlás útján 5, ajándék útján 1414 darabbal szaporodott. Állománya az év végén 12.893 db volt. Vásárlásra 94'28 K-t fordítottak.

Désen a Szolnok-Dobokamegyei Etnográfiai és Tört. Társulat Könyvtárának 1914. évi történetében nevezetes mozzanat nem fordult elő. Az intézetnek nem lévén saját alapja, minthogy ez évben a szokásos államsegély is elmaradt, anyagiak hiányában nem igen fejlődhetett. Az elmúlt év folyamán 27 látogató 43 művet olvasott. A könyvtár 1914-ben 36 kötetel gyarapodott, nagyrészt ajándékozás, részben vétel útján az 1913. évi államsegélymaradvány terhére. Jelenlegi állománya 1652 kötet.

Déván a Hunyadmegyei Múzeum Könyvtára 1274 darabot tett. Sem gyarapodásáról, sem használatáról nincsen közelebbi adat.

Eperjesen a tiszai ág. hitv. ev egyházkerület kollégiumának nagykönyvtára az év első felében normálisan működött, jóllehet a legnagyobb könyvtári helyiségül szolgáló díszterem istentiszteletek és istentiszteleti cselekvények helyéül szolgált, mivel az 1913. május havában tűz következtében megrongálódott ág. ev. templom renoválás alatt állott. Nyári munkáról tehát ott ilyen körülmények között nem lehetett szó, július végén pedig elrendelték az általános mozgósítást. Ilyenképen az olvasó-termet a nyári szünet elmúltával meg sem nyitották, de nem is nyithatták meg már azért sem, mivel 1914-re rendes államsegélyt nem kaptak s így a díjnokot, aki az olvasóteremben a fölügyeletet gyakorolta, kénytelenek voltak elbocsátani. A könyvek utáni kereslet egyébként nem volt nagyarányú. A könyvtárból 145

olvasó 402 művet használt, az olvasóteremben pedig 1162 látogató 65 (?) művet olvasott. A könyvtár a berendezésre szükséges 4000 K első részletétől 1000 K rendkívüli államsegélyt kapott 1914-ben.

Felkán a Tatra-Múzeumegylet működése az 1915. évben igen szerény kis körben mozgott, mert e múzeumot is megakadályozta munkálkodásában a háború. A gyűjtemények gyarapodására 307 K 16 fillért fordítottak, melyből tagsági díjakra és könyvvásárlásokra 120 K 16 fillér esik. Mint a megelőző években, úgy most is a *könyvtár* mutatja fel a legnagyobb gyarapodást. Állami letétképen beérkezett 6 kötet, előfizetés és vétel útján beszereztek 21 kötetet, ajándékba kaptak 28 kötetet és 85 füzetet, valamint Magyarországnak egy régebbi térképét. Az összes szaporodás tehát 55 kötet, 85 füzet és egy térkép.

Győrből a Városi Könyvtár 1914. évi állapotáról és működéséről jelentést nem küldtek.

Gyulafehérvárt a Batthyány-Intézet könyvtáránál az 1914. esztendő főmunkája újból a könyvtár abc-katalógusának megírására irányult. Míg az intézet anyagi erői megengedték, egyidőben többen is dolgoztak a cédulázáson. BUJÁKI Domokos főgimn. tanár a hungarikumok katalógusalapjait és pontos bibliografiai leírását készítette, míg a háborús bonyodalmak miatt kénytelen nem volt ebbeli munkáját félbeszakítani. Hasonló okból kellett RÁKÓCZY Béla főgimn. tanárnak is az ősnymtatványok szépen haladó bihliografiai leírását abbanhagynia. A könyvtár egyéb állományának cédulázása zavartalanul folyt tovább. A lipcsei könyvpiari kiállítás vezetőségének megkeresésére a BATTHYÁNY-könyvtár 13, túlnyomóan német vonatkozású kéziratát s egy CELTES könyvtárából való ősnymtatványát állította ki a «Halle der Kultur»-ban, illuminált kézirateit pedig többrendbeli, részben színezett hasonmásban mutatta be ugyanott. A könyvtár anyagának gyarapodása főleg orientaliákban volt jelentős. Dr. VÉCSEY József báró ajándékából az intézet öt darab szumir ékiratos szöveghez jutott, dr. SZEMERE Leo ösztökélésére és szives közvetítése révén pedig rézkarcokban is gazdag ex-librisz gyűjteményt

állított össze az intézet vezetője. A könyvtár 1914-ben 300 napon át volt nyitva s abból 261 látogató 760 művet használt. A könyvtár törzsállománya 1914 végén: 36.773 könyv, 104 hirlap, 744 kézirat, 13.541 oklevél s egyéb irat és 20 színes fametszet. Az intézet fenntartója az 1914. évben 7494⁷² K-t fordított a könyvtárra. Nevezetesen: személyi kiadásokra 3214 K 76 fillért; gyarapításra 3809⁷⁸ K-t; irodai szükségletekre 62 K-t; helyiség fenntartására 270⁵⁸ K-t; biztosításra stb. 137⁶⁰ K-t. A pénztári maradvány 1914 végén: 53⁰³ K. Ezzel együtt az intézet törzsvagyona 61.756¹⁵ K.

Az Alsófehérmegyei Történelmi, Régészeti és Természettudományi Egyesület múzeumát fenntartó Egyesületre nézve az 1914. esztendő annyiban volt örvendetes, hogy a múzeumi épület a déli épületszárny fölépítése útján kibővült. A könyvtár törzsállománya az 1914. év elején: 4436 db volt. A lefolyt évben beszerettek állami segélyből 76 db önálló művet, 2 hirlapévfolyamnak 4 havi lapjait és 2 térképet; állami letét 18 könyv; csere útján bejött 61 mű, ajándék útján 51 könyv és 2 hirlap-évfolyam, tehát összes gyarapodás 206 db önálló mű, 4 hirlap és 2 térkép. Így a törzsállomány az 1914. év végén 4574 könyv és füzet, 43 hirlapévfolyam, 16 apró nyomtatvány, 5 térkép, 7 kézirat, 2 oklevél, összesen: 4648 db. Az 1913. évre kapott államsegélyből fölhasználatlanul maradt az 1914. évre a könyvtárnál 39¹⁴ K.

Hódmezővásárhely a ref. főgimnázium nyilvános tanári könyvtárában augusztus elsejéig 421 egyén 671 művet olvasott, 783 kötetben. Augusztustól az év végéig csak 120 olvasó volt, kik 221 művet 255 kötetben használtak. Így az év végén a következő adatok mutathatók ki: olvasott összesen 541 egyén 892 művet 1038 kötetben. Ez a tavalyihoz viszonyítva 256 olvasóval kevesebb, az olvasott művek száma pedig 341-gyel, 438 kötetben. A könyvtár 1914-ben államsegélyt nem kapott, így csak a fenntartó egyház évi segélyét használhatta fel a gyarapításra. A könyvtár állománya az 1914. év végén 9013 mű, 13.945 kötetben, 713 kötet hirlap, 84 apró nyomtatvány, 5 térkép, 207 kézirat, 2005 oklevél s egyéb irat és 2410 egyéb mű 2797 kötetben volt.

Az intézet saját javadalmából 735·32 K-t fordított a könyvtárra. Nevezetesen: személyi kiadásokra 250 K-t, gyarapításra 463·32 K-t, irodai szükségletekre 22 K-t. A pénztári maradvány 81·87 K.

Kassán a Felsőmagyarországi Rákóczi Múzeum gyűjteményei közül a könyvtár 848 művel, 1096 kötetben és 1221 db aprónyomtatvánnyal s egyéb könyvtári anyaggal gyarapodott. Az olvasóteremben 1984 olvasó 2228 művet használt; külső használatra 8050 kikölcsönzőnek 8050 művet 9614 kötetben kölcsönöztek ki. A könyvtár működését a háború kitörése után — a segédszemélyzet megfogyatkozása mellett is — a rendes keretek között tartották fenn október hó elejéig, amikor a városban fölépített járványok miatt az egész intézetet be kellett zárni.

Kecskeméten a Városi Múzeum és Könyvtár építésének ügye 1914-ben semmit sem haladt előre, az államsegély második 20.000 koronás részletét nem kapták meg s így a városi tanácsnak nem volt módjában ezzel a kérdéssel foglalkoznia. A könyvtár összesen 458 kötetből álló 350 munkával gyarapodott. 282 munkát 2030·60 K-ért vettek, 58 munkát ajándékba kaptak, köztük 6 munkát állami letétképen. A kötetítésre fordított 140·20 K-val együtt 2270·80 K-t költött a város könyvtárára. A könyvtár állománya az 1914. év végén 13.820 kötet könyv volt.

Keszthelyen a Balatoni Múzeum könyvtára főképen csak az évről-évre folytatólagosan beszerzett tudományos folyóiratok s néhány más régebben megrendelt, de antikvár úton csak most szállított és az osztályőrök működését elősegítő szakfolyóirat és szakmunka beszerzésére szorított. Törzsállománya: 2076 könyv, 15 hirlap, 1413 aprónyomtatvány, 9 térkép, 222 okirat és oklevél; összesen 3735 db volt.

Késmárkon az ág. h. ev. ker. liceum nagykönyvtára az államsegély elmaradása miatt és mert a beruházási államsegélyből a könyvtár gyarapítására szánt 15.000—20.000 K-ból is csak harmadfélezer K-t tudtak folyósítani a háborúelőtti időben, csekélyebb mértékben gyarapodott mint az 1913-ik esztendőben. A beszerzés, eltekintve a cserepéldányoktól, 1200 kötetre rúgott, amelynek egyharmada tudományos mű, kétharmada szépirodalmi anyag.

Az olvasóközönség is megcsappant, mert amíg 1913-ban 1403 látogató 3926 kötetet vett igénybe, 1914-ben a látogatók száma leszállt 1006-ra, a kötetek száma pedig 3144-re csökkent. E visszaesés okául a háborús viszonyokat tekinthetjük, melyek az olvasókedvnek minden vonalon szárnyát szegték. A könyvtár 1914 végén 47.165 könyvet, 286 hirlap-kötetet, 640 apró nyomtatványt, 69 térképet, 219 kéziratot, 124 oklevelet s 20 egyéb anyagot, összesen 48.523 dbot tartalmazott. 92 nyitási napon 1006 látogató 3144 könyvet olvasott, a látogatási díjából befolyt 30 K. A könyvtár fenntartója 1914-ben 3323'94 K-t költött a könyvtárra. Nevezetesen: személyi kiadásokra 400 K-t; gyarapításra 2900 K-t; irodai szükségletekre 23'94 K-t. Tőkésített 690'80 K-t. Az intézet törzsvagyona 1914 végén 5247'86 K volt, melyben 2584'36 K alapítványi jellegű, 2663'50 K pedig alapítványi jelleggel nem bíró tőke.

Kiskúnfélegyházán a Városi Múzeumnál a múzeum öre a könyvtári anyagot elrendezvén, hozzá fogott a cédula és szakkatalógus elkészítéséhez. E munkálat kellőleg előre is haladt, a könyvtárt azonban nyilvános használatra átadni még nem lehetett, mert még mindig sok könyv van, mely megfelelő költség hiányában kötés alá nem kerülhetett. Évi gyarapodása 93 kötet volt.

Kiskúnhalason a ref. főgimnázium könyvtára az 1914. évben csendesen működött abban az irányban, melyet az előző években meghonosított. A városi közönség részére heti 4 órán át tartották nyitva a könyvtárt. A könyvtárost a fenntartó testület évi 400 K külön díjazásban részesíti 1914. szept. 1. óta. A gyűjtemény anyagának fejlődése különben normális volt. Állami letétbe kaptak 4 kötetet, ajándékol 382 kötetet és 2 kéziratot, vásároltak 205 kötetet. Ebből 40 kötetet vettek az államsegélyből az elmúlt év folyamán, 165 kötetet pedig egyéb vétel útján. Az év folyamán nyert 1000 K rendkívüli államsegélyből fizették ki az olyan régebbi vásárlásokat is, melyeket már előzőleg a gyarapodásban kimutattak, azonban a könyvtár fogyatékos anyagi eszközei miatt csak most egyenlíthettek ki. Ha ezt is számítjuk, úgy

az állam körülbelül 140—150 kötetel gyarapította a könyvtárt az 1914. évben. Ezekkel együtt ma van a könyvtárban 37.761 könyv, 205 térkép és 190 kézirat. Összesen 38.156 db. A főgimnázium pénztára a könyvtár kiadásaihoz 983 K 33 fillérrel járult hozzá. Ebből 133'33 K volt a könyvtáros tiszteletdíja, a többbit a könyvtár fejlesztésére fordították. Egyéb bevétel 10 K volt. A kölcsönzők száma 164 nyitási napon 867 volt, akik összesen 2602 kötetet használtak.

Kolozsvárt az Erdélyi Kárpátgyesület Múzeumának 1914. évi élete csendes munkálkodásban telt el. A könyvtári osztálynál vétel és csere útján a gyarapodás 179 db, ajándékozás útján 229 db, az összes gyarapodás tehát 408 db. Törzsállománya 1914 végén: 3451 db. A könyvtár 285 napon át volt nyitva; ez alatt 152 olvasó 382 művet használt.

Komáromban a Nyilvános Közkönyvtár 1914. évi működésének legnevezetesebb mozzanata az, hogy a könyvtár kilencedfél évtized vándorlása után révbe jutott és így ez az év méltán jelent fordulópontot életében. Az 1827-ben alapított vármegyei könyvtár, melynek egykori alapítója mint jámbor szándékot említi fel «Könyvtár ajánlásá»-ban a nyilvános olvasótermet, az elmúlt évben elérte ezt a célját is, mert a komáromi nyilvános közkönyvtárral kapcsolatos olvasóterem 1914 január 1-én egyelőre a népkönyvtárral és a kézikönyvtárral kapcsolatban megnyílt. Még ugyanebben az esztendőben költözött át a könyvtár többi gyűjteménye is a vármegye levéltárából és egyéb raktárhelyiségeiből, miután július folyamán a Schlick-Nicholson-gyár a vasállványokat egyelőre 54.000 kötet befogadására fölállította. Augusztus-szeptember hónapokban költözött át a könyvtár új végleges otthonába és ez az időpont mindenkor nevezetes marad a könyvtár történetében. A nyilvános olvasóterem 24 személy számára van berendezve, mellette a könyvtári tisztviselő hivatali helyisége és egy kisebb helyiség a tudományos kutatással foglalkozók rendelkezésére. Mint nyilvános könyvtár már működésének első hónapjaiban felébresztette maga iránt az olvasni szerető közönség érdeklődését, mely élénk látogatásában nyilvánult meg.

Sajnos a világháború ennek is gátat vetett, mert a kulturház helyiségeit a Vörös Kereszt kiegészítő kórháza céljaira vette igénybe. S bár az itt elhelyezett sebesültek szórakozást és szellemi táplálékot meríthetnek a könyvtárból, ez a körülmény az oka annak, hogy a kölcsönkönyvtár használata 1914. június vége óta szünetel. A könyvtár rohamos gyarapodása az utolsó évtizedben lehetetlenné tette az újabb anyag rendszeres feldolgozását. Az átköltözés után azonban megkezdődött a félbemaradt munka folytatása és lehetőleg az 1915. évben befejezést is nyer. Bevégezték a KULTSÁR István könyvtárának rendezését, melyet a könyvtár anyagának összezsufolása tett eddig lehetetlenné. Kiadták a könyvtár címjegyzékét is, hogy ezzel egy kegyeletes célt szolgáljanak. A kölcsönkönyvtárat heti három nyitási napon, mely az év első felében 86 volt, 645 olvasó használta, kik az év első hat hónapjában 7732 művet olvastak 10.045 kötetben. A nyilvános olvasóteremben 358 olvasó fordult meg, kik 623 kötetet olvastak, míg tudományos célokból kutatók 32 félnapon át látogatták a könyvtárat. A könyvtár gyarapodása felülmúlja az eddigi éveket. Folyóirat 52 járt a könyvtár címére. Államsegélyben a könyvtár az 1914. évben nem részesült, mindössze a városi népkönyvtár nyert 150 K segílyt az év első felére. A Főfelügyelőség id. SZINNYEI József könyvtárát 10.000 K összegben megvásárolván, annak legnagyobb részét a komáromi könyvtárnak szánta. A könyvtár ezidőszerint a Magyar Nemzeti Múzeumban van rendezés alatt. Egy másik nagy értékű gyűjtemény is a könyvtárba kerül örök letétképen: az ÁNYOS Lajos és neje könyvtára, mely mintegy 4000 dbot számlál és benne a magyar szépliteratura a múlt század negyvenes éveitől a század végéig ugyszólván teljesen képviselve van. Ezt a könyvtárat a komáromi községi iskola tanítótestülete engedte át letétül, mivel az örökhagyó végakarátának, hogy t. i. a könyvtárat «minden olvasni szerető komáromi polgár használhassa», olvasóterem hiányában megfelelni és kezeléséről gondoskodni nem tud.

Losonczon a Városi Közkönyvtár kezelésére vonatkozólag jelentékeny változás történt nemcsak a személyt, de magát a

rendszert illetőleg is. Az utóbbi 30 év alatt ugyanis a könyvtárnok községi bíró is volt és a képviselőtestületi közgyűlés által választatott; a kettős, egymástól jelentékenyen különböző természetű hivatás betöltése azonban nem járhatott kellő sikerrel s ezen változtatni a gondnokságnak régebbi törekvése volt, de megvalósítása csak a múlt évben sikerült, a rendezett tanácsú városokról alkotott új törvény életbe léptetése folytán beállott új alakulás alkalmából. A városi új szervezési szabályrendelet szerint a könyvtárnoki állás a községi bíróétól végleg elkülönített s így a könyvtárnok már nem hat évre választott tisztviselő, hanem ideiglenes alkalmazású napidíjas, tehát nem a képviselőtestület választja, hanem mint más hasonló állásút, ezt is a polgármester nevezi ki, de a gondnokság előterjesztése alapján. A javadalmazás 3 K napidíjban állapított meg. Az állásra KASZNER Olga okleveles népiskolai tanítónőt neveztek ki július 1-én. Az új rendszer az elmúlt félév alatt már is jó eredménnyel biztat, mert ámbár a háború izgalma a könyvtárak forgalmát kétségtelenül általában is csökkenti s ott is visszaesést okozott a régibb olvasók körében, a használati díjakból ez év második felében 16⁰/o-al több folyt be az előző év hasonló részével szemben. A könyvállomány szaporodása, az előző évekhez viszonyítva, jelentékenyen csökkent ugyan, de ez csakis az államsegélynek elmaradása, valamint az irodalom terén az év második felében a háború miatt beállott terméketlenségnek a kifolyása. A könyvtár állománya 25.262 könyv. A könyvtár fenntartója sajátjából 1620'97 K-t fordított a könyvtárra. Nevezetesen: személyi kiadásokra 1017 K-t; gyarapításra 603'97 K-t. Pénztári maradvány 1914. végén 452'21 K volt; a könyvtár vagyona 2457'21 K.

Löcsén az ág. h. ev. egyház közkönyvtárában az új cédulakatalógus szerkesztése tovább folyt, azonban e munka a sok kolligátumban előforduló tetemes számú kisebb terjedelmű doktori és más alkalmi disszertáció miatt csak lassúbb menetben haladhatott előre. A könyvtár 1914. évi látogatottsága nem emelkedett ugyan, de az ottani két közép és állami felsőbb leányiskola tanulóiújúságának érdeklődését fölkelteni s ébrentartani tudták

azáltal, hogy a könyvtáros a ritkább hungariákat s művelődés-történeti és irodalmi szempontból ritkább és becsebb műveket magyarázó előadás kíséretében mutatta be több felsőbb osztályú tanulónak. Az 1914. év folyamán adományozott vagy letétül be-küldött művekről, valamint a látogatókról és a használt könyvek darabszámáról a jelentés KAUFMANN Aurél könyvtáros hadbavonulása miatt el nem készülhetett. A 150 K-t kitevő kezelői díjakat s a fűtés 25 K-nyi költségét az ev. egyház fizeti.

Marosvásárhelyt a ref. kollégiumi könyvtár részére megállapított 10.000 koronás felszerelési államsegélynek 4000 koronás részlete csak 1914. június 27 én érkezvén meg, legelső sorban a könyvtárnak 1913-ban megrendelt, a nyerendő segély terhére a koll. pénztárból előlegezett összegei térítették meg, míg a további berendezés dolga, a vasállványrendszerrel való felszerelés költségei a kilátásba helyezett államsegély folytatólagos összegéből lesznek fedezhetőek. A vasállványozás 1914. december elejére készülvén el, a könyvek fellállítását megkezdették. A könyvtár forgalma, tekintettel az intézet körülményeire, minimális volt, ámde az egyes szakkönyvtárak, az illető szaktanárok felügyelete alatt élénk keresletnek örvendtek. Összefoglalóan 19.255 mű 31.389 kötetben az 1914. évvégi állapot.

A marosvásárhelyi *Közművelődési Ház* tulajdonában levő könyvanyag rendszeres feldolgozása 1913 szeptember utolsó napjaiban vette kezdetét s már annyira előhaladt, hogy 1914. dec. 31-én 1—8379 sorszámok alatt 11405 kötet feldolgozása nyert befejezést. A könyvtár vezetősége nemcsak az odavaló hírlapokban közzétett magyarázó közleményének útján, de társadalmi téren és magánérinkezés révén is elismerésre méltó tevékenységet fejtett ki abban az irányban, hogy a nagyközönség minden rendű és rangú rétegét az olvasótermek látogatásának és az olvasásnak megnyerje s ez által a fölvilágosodást, az önképzést s általában a közművelődést előmozdítsa. E fáradozásnak az volt örvendetes következménye, hogy míg az 1913. év dec. 31-én a beiratkozott olvasók száma 543 volt, ez a szám az 1914. év végével már 1619-re emelkedett, kik 27.151 esetben 81453 köte-

tet (darabot) kölcsönöztek ki házi használatra. — Ezenkívül az olvasótermekben 4638 kötet (darab) könyvet kértek ki és olvastak el. — Hogy a székely főváros közönségének érdeklődése a könyvtár iránt egyre fokozódik, azt élénken tanúsítja az a körülmény is, hogy az 1914. évben 2141 mű 3623 kötetben érkezett ajándékkul, melyeknek értéke 4676 K 60 fillerre megy és amelyeket elenyésző csekély kivétellel, odavaló érdeklődők ajándékoztak. Hogy az érdeklődés ilyen nagymérvű, abban bizonyára nem csekély része van annak a körülménynek, hogy a könyvtár használata teljesen ingyenes. Ennek tulajdonítható, hogy a mérsékelt anyagi viszonyok között élő, vagy teljesen vagyontalan társadalmi rétegek is nagy mértékben veszik igénybe a könyvtár használata által nyújtott előnyöket. Vásárlás útján a könyvtár az 1914. évben 2616 művel 3398 kötetben gyarapodott, melyekért Marosvásárhely szab. kir. város — mint az intézmény tulajdonosa — 15.650 K 01 fillért adott ki, illetőleg fog részben fizetni. Ugyanis a Főfelügyelőség a könyvtár részére a vall. és közokt. miniszter úrtól az 1916. évre 25.000 K államsegélyt eszközölt ki, melynek terhére a budapesti Athenaeum irodalmi és nyomdai részvénytársaság már a lefolyt évben a magyar irodalom legújabb termékeiből nagyobb mennyiségű könyvet szállított körülbelül 14.500 K értékben, a könyvek bolti árából 10 százalékot engedve; a még hátralévő összeg erejéig pedig nyílt számlát nyitott a könyvtár részére. A naponta délelőtt 10-től 12-ig megejtett könyvkölcsönzés alkalmával akkora kereslet mutatkozott, hogy voltak napok, mikor a könyvkivevők száma túlhaladta a kétszázhetvenet. A már feldolgozott 11.405 kötetten kívül közel 5000 kötet könyve van még az intézetnek, amelyeket részben az időhiánya, részben a személyzetnek nagy mértékben igénybe vett munkássága és a felső emeleti — dolgozóteremként használt — helyiségeknek iskolai célokra való átadása miatt földolgozni nem lehetett, de amely sürgős munkálat az 1915. évben szietén befejezést fog nyerni. A közművelődési ház a könyvtár felszerelésére 1914-ben 4000 K rendkívüli államsegélyt kapott.

Máramarosszigetről SIMON Géza a ref. liceum könyvtárának

vezetője, 1915. febr. hó 15-én tudatta, hogy a könyvtár 1914. évi működéséről szóló jelentését és az elszámolást be nem küldheti, mert úgy a könyvtári katalógusok, mint pedig a pénztári számadások az ellenség betörése elől a ládákban elszállított értékesebb könyvanyaggal együtt Budapesten vannak biztonságba helyezve.

Miskolczon az ág. ev. egyház könyvtáráról a könyvtáros csupán annyit jelentett, hogy a könyvtárt 1914-ben a háborús viszonyok miatt kevesen látogatták. A statisztikai kimutatás szerint a látogatók száma 47, a használt könyvek száma pedig 125 db volt. A könyvtáros 37 db különböző folyóiratot, könyvet s egyéb kiadványt ajándékozott a könyvtárnak. A könyvtár 1914-ben államsegélyt nem kapott. A törzsállomány az 1914. év végén 7978 kötet volt. A könyvtárt fenntartó egyház saját javadalmából 1914-ben 300 K-val segélyezte a könyvtárt. A könyvtár törzsvagyona alapítványokban 6000 K.

A *Borsod-Miskolczi Múzeum* könyvtára a Vay-féle numizmatikai könyveken kívül több ajándékkal s a vételekből, előfizetésekből nyert folyóiratokkal, szakmunkákkal gyarapodott. Bekötettek 200 könyvet. Gyarapodás 425. Van összesen 4687 db. A levéltár gyarapodása 5 db. Van összesen 2495 db. A múzeum fenntartója 1914-ben könyvek kötetésére 200 K-t fordított.

Nagyenyeden a Bethlen-kollégium könyvtára az államsegély elmaradása miatt 1914-ben túlkiadásba jutott, amely az 1915. évi kollégiumi általány terhére ment át. A könyvtár forgalma növekedést mutat, amennyiben 695-en vették igénybe, 3859 művet 6946 darabban kölcsönözvén ki. Törzsanyaga: 22.769 mű 39.044 dban, hirtlap 467 mű 5111 dban, kézirat 658 db, egyéb anyag 16 db.

Nagyszombatban a Városi Közkönyvtár és Történeti Emléktárnál, mert 1914-ben az államsegély elmaradt, a könyvállomány sem gyarapodott lényegesen. Csupán a Főfelügyelőség ajándéklététjei, a városi tanácsnak adományai s a BOROVÁNSZKY Ede főügyész megújuló jótékonyága szerzett leltári gyarapodást. A gyűjtemények törzsanyaga a könyvtárban 11.043 könyv, 116

hirlap, 135 aprónyomtatvány, 25 térkép, 157 zenemű, 5 kézirat. Az Emléktárban: 71 könyv, 450 hirlap, 299 aprónyomtatvány. Összesen 12.307 db. Az intézetet fenntartó város 600 K segélyéből 400 K-t személyi kiadásokra, 60 K-t gyarapításra, 50 K-t pedig fenntartásra fordítottak.

Nagyváradon a Városi Nyilvános Könyvtár a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Tanácsa javadalmából az 1913. évben engedélyezett 5000 K rendkívüli segély kiutalványozott 1000 K részletét nem használta föl, hanem gyümölcsözőleg helyezte el egyik pénzügyintézetben. Így a gyarapodás sokkal csekélyebb arányú, mint volt a múlt esztendőben. A leltár szerint 1913. dec. 31-én 5861 mű, 11.026 kötetben, 64.134 K 58 f. becsértékben. 1914. dec. 31-én: 6503 mű, 11.928 kötetben, 67.117 K 26 f. becsértékben. Vagyis a gyarapodás kitesz: 642 művet, 902 kötetben, 2982 K 68 f. becsértékben. Ebből vétel: 121 mű, 160 kötetben, 1342 K 90 f. becsértékben. Ajándék: 521 mű, 742 kötetben, 1639 K 78 f. becsértékben. Az 1914. év forgalma az előző esztendő forgalmához viszonyítva 9% emelkedést mutat, mert míg 1913-ban volt 25.920 olvasója a könyvtárnak, addig ez a szám 1914-ben 27.924-re emelkedett. Nyitva volt a könyvtár 282 egész és 52 félnapon át naponkint 9—12, d. u. 4—7 óráig, illetve a téli hónapokban fél 8-ig s vásár- és ünnepnapokon 10—12 óráig. Így tehát egy napra esik 85 látogató 94 kötet könyvvel. A könyvtár fenntartása naponkint 36 K 64 fillérjébe került a város közönségének s így egy látogató 42, illetőleg egy könyv kiadása 38 fillérbe kerül. Az olvasott művek közül szépirodalmi munka volt 16.430 kötet, 56,5%; ismeretterjesztő mű 9089 kötet, 31,2%; hirlap 3551 kötet 12,3%. — 1738 egyén kölcsön vett 1967 könyvet, 1913-ban pedig: 624 egyén kölcsön vett 982 könyvet. Az emelkedés tehát: 111%. Hozzáadva a kölcsönzés forgalmát az olvasótermék forgalmához: Volt a könyvtárnak 27.924 olvasója, akik 31.037 kötet könyvet olvastak.

A nyilvános könyvtár fenntartása 1914-ben 13.362 koronába került a város közönségének, amelyhez hozzájárultak:

1. Az államsegély címén	1865 K — f.
2. Bihar vármegye közönsége... ..	200 « — «
3. Szigligeti-Társaság	527 « 91 «
4. Nagyváradi Takarékpénztár... ..	100 « — «
5. Egyesült Biharmegyei és Központi Takarékpénztár	50 « — «
6. Leszámítoló és Jelzálogbank	50 « — «
7. Biharmegyei Takarékpénztár	40 « — «
Összesen	2832 K 91 f.

Értékes letétekhez is jutott a könyvtár az elmúlt év folyamán. Eltekintve azoktól az értékes munkáktól, amelyeket a Főfelügyelőség küldött, a Biharvármegyei Orvosgyógyszerészi és Természettudományi Egyesület helyezte el a nyilvános könyvtárba kb. 1300 kötetből álló, 8334 K értéket képviselő könyvtárát külön záros szekrényekben. A téli hónapokban látogatott felolvasó estéket rendeztek a könyvtárban. Felolvasásokat tartottak: BÁTHORY Ferenc tanár a finnekről és lappokról, LAKATOS Lajos főlevéltáros a sorsüldözött Zekky pasáról, SEBESTYÉN Dezső igazgató a történelem s SZMETKA L. Ödön főgmin. igazgató a földrajz köréből. A könyvtár személyzete a szolgán kívül mindössze 2 emberből áll, akik megfeszített szorgalommal látták el a könyvtár nagy forgalmát.

A Biharmegyei és Nagyváradi Régészeti és Történelmi Egyesület beléletében különös említést érdemel gr. SZÉCHÉNYI Miklós nagyváradi püspöknek intézkedése, hogy az IPOLYI-gyűjtemény levelezésének eddig az egyházmegyei irattárban levő anyagát is a múzeumhoz utalta át. Könyvtárának törzsanyaga 3818 könyv, 43 hirlap, 125 aprónyomatvány, 20 térkép, 2562 kézirat, 103 oklevél, 665 egyéb. Összesen 7336 db.

Nyíregyházán a Szabolcs vármegyei Múzeum könyvtára 332 kötetből állott, főleg ajándékkazás útján szaporodott, csupán egy régészeti szakmunkát vásároltak.

A Nyítravármegyei Múzeum könyvtára 1914. július 1-éig rendes működését folytatta. A szünetes letelte után a könyvtár

nem folytatta működését, mert a könyvtárőr hadiszolgálatra vonult be. A könyvtár államsegély hiányában vétellel nem is gyarapodott. Állománya a könyvtáros távolléte miatt ki nem mutatható.

Pápán a református főiskola könyvtárát 1914-ben 3132 egyén kereste fel s a helyben használt, részben pedig kikölcsönzött könyvek száma 8180 kötetre emelkedett. A könyvtár az elmúlt évben 1406 db-bal szaporodott. Ebből a szaporulatból könyv: 1172 db, hirlap: 25 kötet, apró nyomtatvány: 171 db, térkép: 27 db, kézirat 6 db és okirat 5 db. Ezek közül államsegélyen vettek 28 kötetet, állami letét 11 kötet, egyéb vétel és csere 432 kötet, ajándék és hagyomány 934 db. Különösen kiemelendő dr. THALY László volt országgyűlési képviselő hagyománya, amelynek nagy része az 1848—49-ik szabadságharcra s az azt követő emigrációra vonatkozó értékes művekből áll. Ez a hagyomány állott 287 kötet könyvből, 18 db apró nyomtatványból, 27 térképből, 1 db kéziratból, 5 db oklevélből és 76 db fényképből. A könyvtár állománya az 1914. év végén 41.322 db volt s ezenkívül mintegy 2000 kötet duplum.

Pécsett a Városi Múzeum könyvtára most is raktározva van helyiség hiánya miatt. Gyarapodása kizárólag ajándékból és letétből 81 db. Törzsszállománya: 7610 könyv, 64 hirlap, 110 apró nyomtatvány, 13 térkép, 88 kézirat, 8 oklevél s 2 egyéb könyvtári anyag. Összesen 7895 db.

A Magyarországi Kárpátgyesület Poprádi Múzeumának működése és gyarapodása a nagy világháború miatt csak korlátolt volt. A könyvtár törzsszállománya az 1914. év végén 8580 db.

Pozsony sz. kir. város az 1900. október 1-én megnyílt és azóta szakadatlanul működésben tartott *városi közkönyvtárnak* körülbelül 30.000 darabot kitevő feldolgozott állományát 1914. évi június havában a meglévő cédulakatalógussal és nyomtatott címjegyzékkel együtt a pozsonyi m. kir. Erzsébet-tudományegyetem tulajdonába és kezelésébe adta át azzal a feltétellel, hogy a könyvtár nyilvános jellege továbbra is fenntartassék. Ugyanakkor a város addigi könyvtárosa, KUMLIK Emil dr. pályázat mellőzésével átvette az egye-

temi könyvtár vezetését, amely könyvtárba a városi közkönyvtár akkor beleolvadt és azóta ebben a minőségben működik tovább. Igazgatójává a király ő felsége 1914. július 25-én kelt legfelsőbb elhatározásával a volt városi könyvtárost nevezte ki, aki ebben a minőségben ugyanez év augusztus 10-én letette hivatalos esküjét a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr kezébe. A volt városi könyvtár személyzetére nézve még megjegyzendő, hogy a vall. és közokt. miniszter úr 1914. évi dec. hó 18-án 125.827/IV. sz. a. kelt rendeletével GRUBER (SZEREDAI) Károly volt városi könyvtári segédet egyetemi könyvtártisztté nevezte ki. A volt városi közkönyvtár utolsó öt hónapjáról (1914. január—májusig) szóló statisztikai adatok a következők: A kiállított látogatójegyek száma 802. Az olvasóteremben használt anyag mennyisége 1107 darab volt. Óvadék ellenében 203 térítvényre kikölcsönöztek 710 kötetet, 205 egyszerű térítvényre (óvadék nélkül) 886 kötetet. Összesen tehát a jelzett időpon-ig 1210 látogató 2703 db könyvet, folyóiratot és egyéb könyvtári anyagot használt. A kezelt óvadékösszeg 2707 K volt.

A *Városi Múzeum* szakkönyvtára 6 művel (6 kötet) és 7 folyóirattal (15 kötet) gyarapodott. Állománya az 1914. év végén: 530 mű 222 kötetben, 1 hirlap, 430 apró nyomtatvány, 1 térkép, 52 kézirát.

*Rimaszombat*on a *Gömörmezei Múzeum* 1914. évi történetét két részre oszthatjuk: a fejlődés hónapjaira a háború kitöréséig és a teljes stagnálás idejére. Az első időszakban az érdeklődés és áldozatkészség soha nem remélt mértékben nyilatkozott meg a múzeummal szemben. A múzeum átépítését célzó tervek a megvalósítás küszöbén állottak és minden jel azzal biztatott, hogy az 1914. esztendő meghozza hosszú évek fáradozásainak a gyümölcsét. Ekkor közbe jött a háború és minden terv füstbe ment. Államsegélyt 1914-ben nem kapott a múzeum és így a háború előtti beszerzéseket is saját javadalmából fedezte. A megtakarítások és az 1914. év első felének bővebb jövedelmei lehetővé tették, hogy a kiadásokat fedezhessék és örömmel jelenthető hogy a legtöbb múlt évi számla rendezve van és az államsegély

kimaradása a múzeumra nézve jelentősebb hátránnyal nem járt. A könyvtárra 97 K 10 fill.-t fordítottak, főleg a folyóiratok és a folytatólagos munkák költségeinek fedezése címén. Magánosok adományából a könyvtár csekélyebb mértékben gyarapodott. Mint-hogy ebben az esztendőben kellett volna a múzeum átépítésének és a könyvtár berendezésének munkálatait végrehajtani, nem lát-szott célszerűnek, hogy a könyvtári anyagot szaporítsák addig, míg a könyvtári anyag kellő elhelyezéséről nem gondoskodhat-nak. Emiatt halasztották el többek között az ágost. evang. espe-rességi könyvtár átvételét is. Azonban minden előkészület meg-történt arra nézve, hogy az épület átalakításának befejeztével a könyvtár rögtön berendezhető legyen. Így az 1914-ben nyert 3000 K rendkívüli könyvtárfelszerelési államsegélyből 1300 K-t új könyvtárállványok csináltatására fordítottak, amelyeknek készen kellett lenniök akkor, amikor a könyvtári szárny átalakítási mun-kálata befejezést nyer. A könyvtárállványok készen is vannak, de a háború megakasztotta az építkezést. Az állványokat a raktárban helyezték el. A könyvtár 104 ingyenes napon volt nyitva, de a látogatás mértékéről a vezetőség jelentésében be nem számol. Állaga: 14.128 könyv, 2043 hirlap, 4458 apró nyomtatvány, 167 térkép, 5721 kézirat, 276 oklevél s egyéb irat, 343 egyéb anyag. Összesen 27.136 db.

Rózsahegyen a Liptóvármegyei Múzeumegyesület Könyvtárában van 2191 könyv, 1333 apró nyomtatvány s 73 térkép. Összesen 3597 db. A kéziratok, oklevelek s egyéb iratok még leltározat-lanok.

Sárospatakon a ref. főiskola könyvtára az 1914. évben is aján-dékozásokból és vétel útján szerzett könyvekkel gyarapodott. A könyvtár az utóbbi években számos, könyvtáblákból kiáztatott nyomtatvány-töredékkel gyarapodott, amelyek részint mint uni-kumok, részint pedig mint eddig ismert, de csonka, egyetlen pél-dányban fennmaradt nyomtatványokat kiegészítő töredékek a Régi Magyar Könyvtár becses adalékaiul szolgálnak. Sőt 1914-ben ugyancsak egy könyvtáblából előkerült, áztatás útján, az Argirus-mese eddig ismert legrégebb kézirat-töredéke, amely két levélből

áll s az 1600 körüli időből való. A könyvtáblákból való kiázta-
tást HARSÁNYI István könyvtárnok végezte. Az államsegély terhére
ez évben is vásároltak könyveket abban a reményben, hogy a
háborús viszonyok közt is fognak kapni államsegélyt. Az állam-
segély terhére vásárolt könyvek árát az 1915-re remélt állam-
segélyből óhajtják kifizetni. Az államsegély terhére vásárolt köny-
vek ára 111106 K. A könyvtár törzsállománya az 1914. év
végén a 167 kötet ajándékozással, a 10 kötet állami letéttel, az
államsegély terhére vásárolt 150 kötetel, valamint a főiskola
terhére vett 149 kötetel együtt 56.524 kötetre szaporodott.
A kéziratár állománya az 1914. évi gyarapodással 1847 db,
illetőleg kötet. 253 nyitási napon 2095 esetben 3025 kötet, ille-
tőleg darabot kölcsönöztek ki helyben és vidékre. — Pénztári
maradvány az 1914. év végén 1663 K volt. A könyvtár fenntar-
tója saját javadalmából 2000 K-t fordított gyarapításra.

Selmeczbányán a városi közkönyvtár és a vele egy helyiség-
ben és egy kezelés alatt lévő népkönyvtár újabb időben helyiség-
get változtatott. Az egyik a városi iskolából átkerült az ú. n.
«magas ház» egyik emeleti udvari kis szobájába, ahol oly kevés
hely van, hogy a szekrények egymás mellé állítvák. A használat
mindazonáltal teljesen kielégítő és emelkedő irányzatot mutat.
A könyvtár törzsállománya 1914. végén: 3342 kötet könyv és
127 apró nyomtatvány. A könyvtár 124 napon át volt nyitva;
1906 látogató 4789 kötetet használt.

Sepsiszentgyörgyön a Székely Nemzeti Múzeum igazgató-
választmánya a külső építési munkálatok szerencsés befejezése, e
munkálatok felülvizsgálata s a gyűjtemények anyagának az új
épületbe költöztetése után az 1914. évet új szellemi erők munkába
állításával s az eddigieknél tetemesebb és állandóbb jellegű anyagi
eszközök biztosításával a körvonalaiban már kibontakozó szebb
jövő szilárdabb megalapozásának és előkészítésének szánta. Ily
irányban már az év első felében mutatkozott is némi eredmény,
de a további sikeres előhaladásnak útját szegte a jóformán min-
den szellemi és anyagi erőt magának követelő háború. A könyv-
tár 1914-ben 3058 darabbal szaporodott. Állománya az év végén

71.018 db volt. Gyarapítására 1914-ben 1600 K államsegélyt kapott, elsősorban siculicák vásárlására. A kiutalt 1600 K államsegély felerészét siculicák beszerzésére és könyvkötésre használták fel, másik részét pedig — mivel két jelentős értékű székely levéltár és könyvtár megszerzésére ugyan már az 1914. évben sikerrel biztató, de végül mégis csak közdeményező lépéseket tehettek — egyelőre oly könyvtári anyag kifizetésére és további folytatólagos beszerzésére fordították, melynek megszerzése a gyűjtemények s ezek közt főleg a régiségvár anyagának földolgozása, vagy általában a könyvtár érdekében már elodázhatatlan volt s amelynek kifizetésére megrendeléskor vagy előfizetéskor részben saját jövedelmeikből, részben az 1914—15. évi rendes államsegélyből reméltek fedezetet. Természetesen a könyvvásár következtében felhasznált összeget a legközelebbi rendes könyvtári államsegélyből visszafótolják s múlhatatlanul siculicák beszerzésére fordítják. Az 1600 K segélyen kívül a vallás- és közoktatásügyi miniszter és a Főfelügyelőség még állami letétekkel és ajándékokkal is gyarapította a gyűjteményeket. A levéltár több, a székelységet érdeklő okirat másolataival s dr. KÜNLE Tivadarné ajándékából GIDÓFALVI István és neje 500 db-ot kitevő levelezésével gyarapodott. A könyv- és levéltár összes gyarapodásából vétel: 78 db, állami letét 13 db, ajándék 2967 db. A rendezés az év első felében a kívánatos és tervezett mértékben haladt előre, de a háború kezdete óta némileg megcsappant. A könyvtári és levéltári anyag végre annyi vándorlás, költözés és raktári ládákban való bujdosása után teljesen megtakarítva és tisztítva, az 1913. év végén elkészült MÁRKUS-féle könyvtári állványokkal és levéltári szekrényekkel berendezett könyvtári raktárhelyiségben van. Az APOR-könyvtár anyagát szakok szerint rendezték, a régi magyar könyvtári és kéziratos anyagot, valamint az összes hírlapokat, térképeket külön választották, továbbá a könyvtár régibb anyagának az eredeti rendezés szerint való ideiglenes felállítását is csaknem teljesen elvégezték, még pedig utóbbit abból a célból, hogy a régibb katalógust s így a könyvtár igen tekintélyes részét a végleges rendezéssel egy időben elkészítendő új könyv-

tári katalógus elkészítéséig is használhassák. A levéltár egész anyagát az új szekrényekben helyezték el s a pontos időrendi rendezés munkájában is előre haladtak.

*Sümege*n az *Állami Darnay-Múzeum* az 1914. évben a szakkönyvtár könyveinek bekötésére és szekrények készítésére 500 K rendkívüli segílyt kapott. Az igazgató 140 kötet szakművet ajándékozott a múzeumnak s ezenkívül több száz darabra rúgó egyéb könyvet és füzetet. Állami letétkén a *RÉVAI-Lexikon* 8 kötetét kapta a múzeum. A könyvtár állománya: 249 kötet (az ezután leltározandó újabb adomány nélkül); a *KISFALUDY-* és *arczképtáré* pedig 4082 drb.

Szabadkáról a Városi Könyvtár 1914. évi állapotáról és működéséről jelentést nem küldtek.

Szamosújvárt az Örmény Múzeumban FERHÁT Péter, a bécsi methitarista-rend tudós áldozópapja munkába vette az örménykodexek szakszerű feldolgozását. A megkezdett munkát azonban nem fejezhette be, mert az intézet végtelen kárára szeptember elején elhunyt. A könyvtár állománya az év végén 2017 kötetre rúgott.

A Szatmári Kölcsey-Kör Könyvtára vétel útján 25 darabbal, adományozás útján 182 dbbal gyarapodott. Állománya az 1914. év végén 5166 db. A könyvtárból 72 félnapi nyitás alatt 135 látogató 772 művet használt. Az intézet fenntartója sajátjából a könyvtár gyarapítására 50·24 K-t fordított.

Szászvároson a Kún-Kollégium Könyvtárában tovább folyt a meglévő könyvtári anyagnak végleges elhelyezése és rendezése. A könyvtár 1914-ben 138 könyvvel és 78 hirlappal gyarapodott. A fenntartó Kún-Kollégium a szokásos évi átalányt 1914-ben is folyósította. Ez összeget, évi 100 K-t, a régebbi időkből származó adósságok fedezésére, lapok és folyóiratok megrendelésére s kis részben új szerzeményekre fordították. A könyvtár évi forgalmát csökkentette a hadiállapot. Az intézet eddigi könyvtárosa, dr. TANKÓ Béla, egyetemi tanárrá neveztetvén ki, a könyvtárosi teendők végzésével az előljáróság dr. KRISTÓF György tanárt bízta meg, ki a teendők vitelére ideiglenes minőségben, a háború befejeztéig, minden tiszteletdíj nélkül vállalkozott.

Szegeden a Somogyi-Könyvtár elhelyezésére szolgáló épületen tervbe vett külső-belső renoválási munkák a háború miatt elmaradtak. A beosztott törzsanyag állománya az év végén 83.674 kötet. Az évi gyarapodás 1160 kötet, amiből 438 kötet adomány és tagilletmény, a többi vétel és letét. Kötés alá került 592 kötet 996 K költségen. A törzsanyag állománya szakok szerint: Ősnyomtatvány 204, hittudomány 13.496, jogtudomány 5675, államtudomány 204, orvostudomány és gyógyszerészet 3161, matematika, fizika és természettudomány 9614, filozófia, művészetek, nevelés 6763, történelem, földrajz, néprajz, irodalomtörténet, régészet 15.524, nyelv, irodalom 12.194, vegyes 8704, ujság 4879 kötet. Szolgálati idő tíz hónapon át minden köznapon d. e. 10—1, d. u. 4—7 óra, a nyári két hónapban 10—12 óra. Az olvasók összes száma 14.385, 1913-ban 15.945. Könyvtárnyitási nap volt 255, 1913-ban 246. Indokolt esetben házi használatra kiadatott 207 elismervényre 325 mű. A könyvtárban olvasott művek száma 17.630 (1913-ban 18.670). A kézikönyvtárban, miután a kartotheek-rendszerű katalógus egy példánya kevésnek bizonyult, még egy ilyen katalógus készült. A főkönyvtárban az egyes szakoknál mutatkozott helyhiány miatt szükségessé vált az egész anyag átrendezése, ami több havi munkát igényelt. Ugyanekkor a könyvek új címpajzsokat kaptak s tapasztalt tévedések elkerülése végett a kézi könyvtári anyag külön jelzést nyert. A «köteles példányok»-nak megőrzött, de be nem osztott anyaga a padlásra vándorolt, kőfallal kerített s vasajtóval zárható, világítással ellátott helyiségbe. Ilyképp a főkönyvtárban a helyszűke miatt mutatkozott kezelési bajok mintegy tíz esztendőre el vannak odázva. Az intézet fenntartója 1914-ben 24.486.43 K-t fordított a múzeum- és könyvtárra. Nevezetesen: személyi kiadásokra 14.154.84 K-t; a gyűjtemények gyarapítására 8220 K-t; irodai szükségletekre 200 K-t; helyiség fenntartására 700 K-t; biztosításra, adóra stb. 250 K-t; fűtésre, világításra, gépekre 1401.59 K-t.

Szekszárdon a Tolnavármegyei Múzeum 1914. évi életéből felemlítendő, hogy az a remény, melyet az újra alakult megyei Közművelődési Egyesülethez a múzeum segélyezésére nézve fűz-

tek, sajnos, nem valósulhatott meg. Oka ennek is a háborúban keresendő, mert az Egyesület tagjait más és a helyzethez képest sokkalta szükségesebb köteleességek teljesítése vette igénybe. A könyvtár állománya az év végén 4412 db volt.

Szentes. A Csongrádmegyei Múzeum 1914. évi működéséről és állapotáról jelentést nem küldtek.

Székeljudvarhelyt a ref. kollégium könyvtára 1914. május 13-án 50.794. sz. vall. és közokt. miniszteri rendelettel helyeztetvén állami felügyelet alá, annak átadására vonatkozólag további lépések még nem történtek. Az egyházi főhatóság, amikor a miniszteri rendelkezést tudomásul vette, utasította a kollégium igazgatóját, hogy az átadási szerződés megkötése után tegyen jelentés.

Székesfehérvárt a Fejérvármegyei és Székesfehérvári Múzeum Könyvtára 4336 dból állott.

Szombathelyen a Vasvármegyei Kultur-Egyesület 1914-ben újból megnyitotta a könyvtár olvasótermét. Amíg azonban a könyvtár anyagának kikölcsönzés útján való használása a múlt évben is némi eredménnyel járt — ami főleg annak köszönhető, hogy az Egyesület 1913-ban a legújabb magyar irodalom termékeit is beszerezte — a vezetőség ama törekvése, hogy a közönséget az olvasóterem látogatására szoktassa, sikerre most sem vezetett. A kikölcsönzött művek száma 1383 (3174 kötetben), amelyből 1256 kötet a szépirodalomra esik. A használat nem éri el az 1913. évit, mert a háború miatt a könyvtárt csak októberben lehetett megnyitni. A könyvtár az elmúlt évben az állami segítség hiányában csak tudományos és szakfolyóiratokkal, meg tagilletményként ajándékba és állami letétbe adott önálló művekkel gyarapodott. A szaporodás volt: műben 26, folyóiratban 54. A nagy sikertelenség okaira FEJÉRPATAKY László orsz. felügyelő, aki jelentésében helyesen mutat rá: Mit ér a 30 egyénre berendezett olvasószoba, ha a könyvtár anyaga nem képes a nagyobb igényeket kielégíteni. A könyvtár úgy, ahogy ma van, túlnyomó részben szépirodalmi természetű. Ezt oly közművelődési közkönyvtárrá kell fejleszteni, aminővé például Kassa,

Pozsony vagy Temesvár könyvtára lett. Tervszerű összeállításban be kell szerezni a legkülönbözőbb tudományszakokból a legújabb ismeretterjesztő irodalmat, talpra kell állítani a könyvtárt és színvonalon tartani. Csak ez esetben várható, hogy a művelődni vágyó szombathelyi közönség felkeresi a könyvtárt, mely mostani anyagával őt nem elégítheti ki. A könyvtár törzsállománya: 6624 könyv, 36 hirlap, 43.078 apró nyomtatvány, 190 térkép, 14 oklevél. Összesen 49.942 db. A múzeumot és könyvtárt fenntartó Egyesület 1914-ben 10.667.26 K-t fordított az intézetre. Nevezetesen: személyi kiadásokra 3060.80 K-t, gyarapításra 431.70 K-t, bútorozásra 3376.07 K-t, fűtésre és világításra 1279.29 K-t, irodai szükségletekre 94.39 K-t, helyiség fenntartására 231.20 K-t, biztosításra 2193.81 K-t. Tőkésített 1831.20 K-t, a pénztári maradvány 1590.11 K.

Temesvárt a Városi Nyilvános Könyvtár 1914. évi gyarapodása vétel, ajándék és áll. letét útján 860 tételben 1538 kötetet és füzetet tesz 4590 K 93 fill. értékben. A vétel útján beszerzett művekre 3064 K 43 fill.; az ajándék útján beszerzett művekre 1165 K 55 fill.; a letétként kezelt művekre 360 K 95 fillér esik. Az egész gyűjtemény 1914-ben 48.155 kötetre szaporodott és 150.709 K értéket képvisel. A könyvtárból az elmúlt év folyamán 8760 művet kölcsönöztek ki és 8149 művet olvastak az olvasóteremben. Használtak tehát összesen 16.909 művet. Az olvasott művek szakszerinti megoszlásánál ezúttal is a szépirodalmi és nyelvtudományi művek vezetnek. A szépirodalmi művek 8528, a nyelvtudományi 1723, ezt követi a földrajzi és útleírási szak 1223 művel, majd a történelem 1033-mal. A többi szak is, különösen a háború kitéréséig és november és december hónapokban jóval erősebben vannak képviselve, mint az előző években. A foglalkozási ág szerinti megoszlásánál az olvasóteremben, miként az előző években, a középiskolai tanulók vannak túlnyomó számmal, a kikölcsönzők közt pedig a hivatalnoki kar vezet, mint a városnak legnagyobb számú értelmisége. A könyvtári személyzet létszámában annyiban történt változás, hogy MILOS Romulus segédkönyvtáros a mozgósítás első napjaiban hadbavonult. Teen-

dőit BELLAI József könyvtárigazgató és Kiss Lajos könyvtáros látják el. A könyvtárban teljesített munka az olvasóközönség kiszolgálásán s a gyarapodás kellő feldolgozásán kívül az 1911—1914. évi szaporulatról kiadandó Szakcímjegyzék IV. kötetének egyelőre könyomdai úton előállított, 338 lapra terjedő kiadásából állott. A könyvtár házi könyvkötészetében az év folyamán 1506 kötet hirlapot és könyvet kötöttek be, míg félbőr, illetve finomabb kötés céljából 305 kötetet más könyvkötőnek adtak ki munkába. A könyvtár 1914. évi összkiadása 11.787'91 K-t tett ki. Ebből személyi kiadások: 5404'40 K, gyarapítás 3064'43 K, irodai kiadások 452'98 K, helyiség fenntartása 2724'08 K biztosítás stb 142'02 K.

A Délmagyarországi Tört. és Régész. Múzeumtársulat Szakkönyvtára 37 darabbal gyarapodott. Ezek között legértékesebb az állami letétből származó 9 db és a vétel útján a könyvtárba jutott 6 kötet, mely 66'61 K-ba került, a többi cserépéldány volt. A könyvtár állaga: 10.115 db.

A Tiszafüredi Múzeum és Könyvtáregylet Közkönyvtára 1914-ben mintegy 250 K értékű, az ismert s lehetőleg a harci íróktól való könyvvállománnyal gyarapodott, melyre a fedezetet a Múzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsától nyert 250 K államsegély nyújtotta. Egyleti vételből beszereztek még 53 K értékű könyvet. Ezenkívül megrendelték az eddigi folyóiratokat. A könyvtárban az év végén volt 5655 mű 6454 kötetben. Az olvasók 11.050 esetben 4100 kötetből álló 3950 művet vettek igénybe.

A Trencsénvármegyei Múzeum-Egyesület Könyvtárának állománya az 1914. év végén: 3617 kötet könyv, 25 hirlap, 164 apró nyomtatvány, 2 térkép és 35 oklevél s egyéb irat volt.

A Váci Múzeum-Egyesület 1914-ben is folytatta tevékenységét az előző években megállapított mederben. A könyvtár és levéltár rendezése folyamatban van, állománya körülbelül 4000 kötet könyv s több mint 20.000 váci vonatkozású apró nyomtatvány.

Verseczen a Városi Könyvtár összes gyarapodása 2652 db

volt; jórészt ajándék. Az állomány 35.373 db volt. A könyvtár használata szokatlan nagy mértékben emelkedett: 24.170 dbot adtak ki, 7449-cel többet, mint 1913-ban.

A Veszprémmegyei Múzeum könyvtári anyaga megfelelő helyiségek hiányában a közhasználatból ki van vonva. Állománya: 9149 könyv, 742 hirlap, 361 apró nyomtatvány, 210 térkép, 136 kézirat, 2334 oklevél és egyéb irat, 961 egyéb anyag. Összesen 13.893 db.

Zomborban a Városi Könyvtár jövedelme 1914-ben 3358'76 K volt. Nevezetesen befolyt: az 1914. évi pénztári maradvány címén 602'39 K, katalogusokból 42 K, városi segély címén 1600 K, tagsági díjakból (látogatási díjak) 1009'60 K, kérélapokból 33'60 K, kamatok fejében 31'17 K, óvadékokból 40 K. Ebből az összegből a könyvtáregyesület fordított: kötésre 336 K-t, személyi kiadásokra 1879'98 K-t, tagsági díjakra különböző társulatoknál és egyesületeknél 246'49 K-t, postaköltségekre 35'84 K-t nyomtatványokra 119 K-t, irodai szükségletekre 114'02 K-t, helyiség fenntartására 78'39 K-t, óvadék visszafizetésére 10 K-t, vagyis összesen 2819'63 K-t. A pénztári maradvány az 1914. év végén 539'13 K volt, mely az Egyesület tiszta vagyona. E pénztári készlet dacára, mivel a könyvtár 1914-ben államsegélyt nem kapott, a könyvtár anyagát vétel útján egyetlenegy kötettel sem gyarapították, mert a könyvek bekötését és a tudományos társulati tagdíjakat, miket más években az államsegélyből szoktak fedezni, most egyleti jövedelemből voltak kénytelenek fizetni. A város meghallgatta a könyvtári személyzet kérését s kifejezetten az alkalmazottak fizetésének felemelésére 600 koronával javította az évi segélyt. Ezenkívül a város látva, hogy a szűk helyiségben immár alig mozoghatnak, egy új szobát engedett át a könyvtárnak. A könyvtár olvasóközönségének száma egyébként az 1914. év folyamán egynéhánnyal szaporodott s alkalmat adtak arra is, hogy a könyvtárt sebesült katonák is használhassák. A könyvtárt 255 nyitási napon 177 egyén látogatta meg s használt 16.915 kötet könyvet. A használati díj személyenként 6 K volt. A könyvtáros és könyvtárkezelő 700—700 K tiszteletdíjat,

a szolga pedig 480 K díjazást élvezett az Egyesülettől. Egy olvasó ellátása eszerint átlag 10'62 koronájába, egy könyvnek a kezelése pedig átlag 11 fillérjébe került az Egyesületnek. A könyvtár törzsállománya az 1914 év végén 33.989 kötet volt. Ebben a gyarapodás: állami letét 4 db ajándék, hagyomány 15 db. Hogy a 246'49 K «tagsági díj» ellenében hány kötet jutott a könyvtárba, annak kimutatásával adós maradt a jelentés.

II.

A Főfelügyelőség fenhatósága alá tartozó gyűjteményeket az 1914-ben kitört világháború sem hagyta érintetlenül. Az ide vonatkozó adatokat, amennyiben könyvtári vonatkozásúak, a következőkben ismertetjük MIHALIK József orsz. felügyelő, előadónak, a *Műzeumi és Könyvtári Értesítő* 1915. évfolyamában megjelent nagyérdekű dolgozata alapján.

Az Országos Főfelügyelőségünk állami javadalmából a rendes kiadásoknál 55.500 koronát, a rendkívüli beruházási segélyeknél pedig 104.500 koronát, vagyis összesen 160.000 koronát szolgáltatott vissza az állami kincstárnak hadviselési célokra. Ez összeget a Főfelügyelőségnek a felügyelete alá tartozó intézetektől kellett megvonnia s miután emiatt sok intézet az 1914/15. költségvetési évben segélyezésben nem részesült, nyilvánvaló, hogy a háború bénító hatása elsősorban ebben az alakban jelentkezett az intézetek nagy részénél. Az egyes intézetek háborús eseményei a következők:

Az alsókubini Csaplovits-Könyvtár vezetője dr. GASZNER József katonai szolgálatot teljesített a cs. és kir. vasútezred kötelékében mint egyéves önkéntes-tizedes egész 1915. február hó 20-áig, amikor népfelkölői szolgálata alól bizonytalan időre felmentést kapott. Miután a könyvtárt csupán egymaga vezeti, távolléte miatt a könyvtár működése a háború alatt teljesen szünetelt.

Az Arad sz. kir. város *közművelődési intézeténél* alkalmazott tisztviselők közül dr. FARKAS József könyvtáros, mint B) osztályú népfelkölő katonai szolgálatra alkalmasnak találtatott és besoroztatott. Február hó 15-én vonult be Egerbe. Az intézetnél alkalma-

zott személyzet közül csupán KEVICZKY Ferenc gépészt hívták be katonai szolgálatra, aki a tűzérségnél teljesítendő szolgálatra már 1914 július havában bevonult. A háború az intézet működésére bénítólag hatott, mert a gyűjtemények látogatása annyira megcsappant, hogy azokat november hó folyamán további intézkedésig be kellett zárni.

A Bártfán létesült *Sárosvármegyei Múzeum* az ellenséges hadsereg közeledése, majd a városnak dec. 1—8. tartó ellenséges megszállása s az azután uralkodó bizonytalan helyzet miatt zárva van s mivel értéktárgyainak nagyrésztét részint a budapesti IX. kerületi állampénztárba, részint a Nemzeti Múzeumba s a Kassai Múzeumba elszállították, a háború befejezte után is még jóideig — a múzeumnak újból való berendezéseig — a nagyközönség számára megnyitható nem lesz. A múzeum könyv- és levéltári anyagát kár nem érte.

A beszterczebányai városi múzeum könyvtára az odavaló állami polgári fiúiskolában lévén elhelyezve, miután abban cs. és kir. tartalékkórházat helyeztek el a háború tartamára, annak látogatottsága is megszűnt.

Az eperjesi ág. h. ev. egyházkerületi kollégium könyvtárának épülete 1914. augusztus eleje óta december végéig katonai célokra volt lefoglalva. Katonák voltak még a könyvtári termekbe is beszállásolva. A két új könyvtári helyiségből, melybe könyv-állványok jönnek idővel, ki kellett takarítani azt a két szekrényt is, melyben a BINDER-gyűjteményt őrzik, mivel ez a két terem kaszárnyául, majd katonai hivatalos helyiségül szolgált. December elején az oroszok közeledése miatt a hivatalokat elrendelték Eperjestől, a város lakosságának nagy része is menekült, köztük a könyvtáros, FRENYÓ Lajos is és hat hetet töltött Eperjestől távol. Megelőzőleg a könyvtár ritkaságait, becsebb ösnyomtatványait, a betűrendes szakkatalogusokat, gyarapodási naplókat, kiadó-könyveket az eljáró szűkkörű bizottság megállapodása szerint mind biztonságba helyezték.

Kassán a Felsőmagyarországi Rákóczi-Múzeum személyzetéből az általános mozgósítás az intézetnek régi szolgáját KULBANEK

Jánost és Szabó János szolgát szólította népfelkelő minőségben hadba. Az intézet vezetősége hazafias kötelességének tekintvén a múzeum és könyvtár zavartalan működésben tartásával a felizgatótt kedélyű közönség megnyugtatóhoz hozzájárulni, az intézet egész októberig nyitva maradt. Október elején azonban járványos betegségek lépvén fel a városban, amelyek folytán az iskolákat is bezárták, a közegészségügyi szempontból nem kívánatos csoportosulásokat s a könyvkölcsönzés útján való ragályozást elkerülendő, a múzeum és könyvtár is bezáratott. Az 1915. év első napjaiban először a könyvtár, majd a múzeum is újra megnyílt a közönség számára s azóta ismét élénk használatnak, illetve látogatottságnak örvend. A könyvtár használatában némi korlátozást kellett életbe léptetni, amennyiben az iskolák megrövidített tanideje szükségessé tette, hogy a szépirodalmi munkáknak tanulóik részére való kikölcsönzése beszüntetessék.

A késmárki ág. hitv. ev. liceumi könyvtárt a háború elég hátrányosan befolyásolta látogatottság tekintetében, amennyiben a látogatók száma az előző évi 1403-mal szemben 1914-ben 1006-ra szállott alá, a használt kötetek száma pedig 3926 kötet-ről 3144 kötetre. Az olvasó közönség csak december hó óta keresi fel ismét nagyobb számban a könyvtárt. Az elmaradás oka különben nemcsak a háborús izgalmakban, hanem részben abban is keresendő, hogy a könyvtári épület földszinti része, amely iskolai célokra szolgál, a katonai kórháznak lett lefoglalva. A katonai kórház kihurcolkodásával és az orosz inváziótól való félelem elmúltával lassan ismét feléledt az olvasói kedv.

A komáromi könyvtár működésére nagyon bénítólag hatott a háború. Augusztus hó folyamán a többi városi középülettel a komáromi kulturház is katonai kórházi célokra jelöltetett ki. Szeptember 7-én nyílt meg a kulturház 55 ágygyal, mint kiegészítő Vörös Kereszt-kórház. Szünetelni kénytelen tehát a nyilvános könyvtár. Könyvkölcsönzése a minimálisra szorítkozik s a kórházban ápolts sebesülteket és a betegápoló személyzetet látja el olvasmányokkal, a vezetőség pedig a könyvadományokat a többi kórház részére gyűjti és közvetíti.

A marosvásárhelyi Közművelődési Házban elhelyezett könyvtárt a közönség a hadiállapot óta fokozott mértékben veszi igénybe. A könyvtár tagjai sorába lépők száma napról-napra növekedik, ami egyrészt a háborús kérdéseket tárgyaló könyvek után való keresletnek, másrészt az iskolák szünetelésének, továbbá a különleges viszonyok miatti sűrűbb idegen forgalomnak tulajdonítható. A könyvtár alkalmazottai közül csupán BIÁS István h. könyvtártisztot vonult be.

A máramarosszigeti ref. liceumi főgimnázium a mozgósítás idején kaszárnya volt, augusztus közepe óta pedig kórház; a könyvtárt tehát használni nem lehetett és nem lehet. A könyvtár legértékesebb darabjait 6 ládába csomagolva Budapestre küldték, ahol azokat az Országos Főfelügyelőség vette őrizet alá.

A Borsodmiskolczi Múzeum tisztviselői közül BIRÓ Sándor, a néprajzi tár őre, helyettes könyvtáros vonult be a háború kitörésekor katonai szolgálatra. A háború a múzeum működésére bénítólag hatott. Mivel az állami felső kereskedelmi iskolát katonai célokra akarták lefoglalni, az oda kitelepített könyvtárt sürgősen át kellett a múzeumba költöztetni, hol a könyvanyagot — egyéb hely hiányában — a természetrajzi tár közepén a földön halmozták fel.

A nagyenyedi Bethlen-kollégiumnál a háború bénító hatása mindjárt jelentkezett, amennyiben épületét már a mozgósítás után lefoglalták kaszárnyának és később katonai kórháznak november vége feléig. A múzeum működése úgyszólván teljesen megállott, a tanítás pedig csak 1914. dec. 7-én kezdődhetett meg.

A nagyváradi városi nyilvános könyvtárt a világháború valósággal megrendítette. Megakasztotta ugyanis azt a legjobb úton haladó mozgalmat, amelyet a városi könyvtárbizottság a könyvtár állandó elhelyezése érdekében indított s amely már odáig haladt, hogy rövidesen a könyvtárpalota felépítését eredményezte volna. A könyvtár amúgy is csekély személyzete még jobban leolvadt, mikor BEKÉSY János segédőr is hadba vonult s a 4. honvédgyalogezredben mint egyéves önkéntes teljesít szolgálatot. Az 1915. ápr. hó 30-án tartott sorozáson besorozták BODNÁR

János könyvtárórt és a könyvtári szolgát is, akiknek felmentése ügyében azonban, a polgármester a Főfelügyelőség közvetítésével illetékes helyen fölterjesztéssel élt. Maga a könyvtárbizottság h. elnöke, dr. THURY László városi főügyész is hadbavonult. Munkakörét dr. ADORJÁN Ármin ügyvéd, a könyvtárügyek előadója látja el.

A sárospataki ref. főiskolai könyvtár tisztviselői közül egyiknek sem kellett katonai szolgálatra bevonulnia. A háború bizonyos tekintetben bénítólag hatott a könyvtár működésére. Az oroszoknak felsőmagyarországi betörésekor, közelebről Homonna elfoglalásakor, a könyvtárt a Főfelügyelőség utasítása szerint lehető biztonságba helyezték. Nevezetesen, a könyvtár egyetlen példányban ismeretes nyomtatványait s legértékesebb kéziratait, ősnymtatványait, továbbá a könyvtár nyomtatványainak és kéziratárának leltárát faládákba és hordókba helyezve részint elásták, részint elfalazott, szintén száraz pincerészletben elrejtették. Az így elrejtett nyomtatványokról és kéziratokról 3—3 példányban leltárt is készítettek. Az elrejtési munkálatokat a főiskola házilag végeztette. Az alapcímtárt azonban már 1915. január havában föl kellett hozni rejtékhelyéből, mert az újabb gyarapodásból való könyveket számozni kellett. A ládákban és hordókban elrejtett nyomtatványokat és kéziratokat a Főfelügyelőségnek 1915. febr. 25-én 80 sz. a. kelt leirata alapján a leirat vétele napján (márc. 5.) rejtékhelyükből kivették s a könyvtárba visszavitték. Homonna elfoglalásakor felszólították a helybenlakó kölcsönvevőket, hogy a náluk levő könyveket adják vissza. Sokan eleget is tettek e felszólításnak. A kikölcsönzést ekkor a vidékieknek be is szüntették, a helybelieknek azonban rövid határidőre ekkor is adtak ki könyveket. A nyitási napok száma a háború miatt nem kevesbedett.

A selmeczbányai Városi Könyvtárt működésében annyiban sújtotta a háború, hogy GONDA József, a közkönyvtár kezelője hadbavonult, megsebesülve a komáromi katonai kórházban állott kezelés alatt. Felépülése után ismét visszarendelték a harctérre.

A sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum örei közül egyik sem vonult hadba. BENEDEK György múzeumi szolga, mint

B) osztályú népfölkelő 1914. dec. 26-tól kezdve négy héten át mint lóvezető teljesített hadiszolgálatot.

A szegedi Somogyi-Könyvtártól a mozgósítás alkalmával behívtak: MÓRA Ferenc könyvtáros, mint póttartalékos, MOLNÁR István könyvtári I. szolga, SZÉLL András könyvtári II. szolga, KRIGLER István kazánfűtő. Közülök MOLNÁR Istvánt súlyos betegség miatt hazaküldték. SZÉLL és KRIGLER a harctéren vannak, az utóbbi szakaszvezetővé lépett elő. MÓRA könyvtáros mintegy egy hónap mulva fölülvizsgálatilag szabadságoltatott.

A B) osztályú népfölkelők sorozása alkalmával besoroztattak KOTORMÁNY János ideiglenes alkalmazású könyvtári III. szolga és LÁNYI Béla tanár, a botanikai osztály vezetője bevonult. LÁNYI, mint az állami felsőbb leányiskola igazgatóhelyettese a katonai szolgálat alól felmentést kapott.

A szombathelyi Vasvármegyei Múzeum épületét az iskolai év kezdetével, midőn a közoktatás céljainak szolgáló legtöbb épület kórházzá lett átalakítva, iskolai célokra engedték át. A kulturház nagytermét, valamint a földszinten levő olvasótermet is előadások céljára használják. A könyvtári igazgatói szoba pedig a tanintézet számára szolgáló igazgatósági iroda. A muzeális élet ennek folytán tisztán a könyvtár kölcsönkönyvtári működésére szorítkozik.

A temesvári Városi Nyilvános Könyvtártól a mozgósítás első napján MILOS Romulusz segédkönyvtáros, mint a 61. gyalogezred tartalékos szakaszvezetője, ezredéhez bevonult és azonnal az északi harcterre indult, ahol mindezideig katonai kötelességét teljesíti.

Az a körülmény, hogy Versecz városa elejétől fogva a katonai befolyás alatt álló katonai határrayonba esik, megbénította első sorban a *verseczi városi múzeum és könyvtár* alkalmazottainak szabad mozgását. A háború kitörésekor azt javasolta a polgármester, hogy az intézetet zárják be, amit azonban MILLEKER múzeumi ör ellenzett. Később a szolgát felvették a polgárőrségbe, de kieszközölték, hogy szolgálatra nem hívták be. 1915. januárban a könyvtári segédőrt hívták be, de mivel ez tanító, a polgármester és a tanfelügyelő kireklamálták.

III.

Ismertetésünket néhány év óta a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Tanácsa népkönyvtári akciójának vázlatával szoktuk lezárni. Az Orsz. Tanács azonban a háború kitörése óta jelentést nem tett közzé s a háborús évekről együttes beszámolót készül kiadni. Így tehát a népkönyvtárak 1914-ik évéről ezúttal nem nyújthatunk képet, hanem a Tanács tervezett együttes beszámolója nyomán fogjuk annak idején háborús helyzetüket vázolni.

A RÁKÓCZI-KÖNYVTÁR ÉS KATALOGUSA.

(Tizenkettedik és befejező közlemény.)

[XVII.] In 8-tavo.

1. *Symbolum Apostolicum Karolyi Peter által.*¹
2. *Ozori Imre de Christo & Antichristo. Idem.*²
- [39. 1.] 3. *Az Keresztyeni hadakozásnak Tüköre Petsi Lukáts által.*³
4. *Imátságos könyveczke Molnár Albert által.*⁴
5. *Jonas Propheta Magyarazattya Margitai Peter által.*⁵
6. *Dengeledi (sic) Peter Rövid Magyarazattya.*⁶
7. *Hieronymi Savanarolæ meditationes in aliquod Psalmos hungarice. Idem.*⁷
8. *Nigj könyvetske Bornemisza Peter által.*⁸
9. *Consecratio Templi Novi Beketsiensis.*⁹
10. *Imátságos könyv Pázmány Peter által.*¹⁰
11. *Veresmarti Mihály Intő s Tanító Levele.*¹¹
12. *Királyoknak Tűröke (sic) Pataky Fűszös János által.*¹²
13. *Nagy Sándornak historiája.*¹³

¹ RMK. I. 313. sz.

² RMK. I. 5., 18.

³ 1594. (Magyar Könyvszemle. 1879., 315. lap, 47. sz.) Nagyszombat, 1591. (Magyar Kvszemle. 1879., 287. lap., 154. sz.) Nagyszombat, 1595. (Századok, 1879., 177. lap.)

⁴ Heidelberg, 1620. (SZINNYEI, M. i. IX. 163. h.)

⁵ RMK. I. 512 sz.

⁶ RMK. I. 592. sz.

⁷ RMK. I. 480.

⁸ RMK. I. 138. sz.

⁹ RMK. I. 546. (és 547.) sz.

¹⁰ RMK. I. 424., 548., 604., 836. sz.

¹¹ RMK. I. 697. sz.

¹² RMK. I. 549. sz.

¹³ RMK. I. 564. sz.

14. *Keresztyeni vallásnak rövid Tudománya.*¹
 15. *Nagy Sándor historiája.*²
 16. *Agenda Hungarica. Milotai.*³
 17. *Evangelica Dominicalia.*
 18. *Magyarázattya az Isten Törvény[én]ek Margitai Peter által.*⁴
 19. *Keresztyéni Fohászkodások sine principio.*
 20. *Fides Jesu & Jesuitarum Ketskemeti János által. Idem.*⁵
 21. *Catholicus Reformatus Perkinsi hungaricus.*⁶
 22. *Harom Fő Innepre Prædikatiok Ketskemeti Jánosé.*⁷
 23. *Helvetica Confessio hungarice & Latine.*⁸
 24. *Hét Prædikációk Pollio Lukáts által.*⁹
 25. *Istenes elmékedések Vámosi Gergely által.*¹⁰
 26. *Hispaniai Vadászásgh.*¹¹
- [Egy sor (27. sz. a.) kitörölve.]

[40. l.]

[XVIII.] *In duodecimo.*

1. *Praxis Pietatis bis extat.*¹²
2. *Jakab király ajándéka az Fianak.*¹³
3. *Veresmarti Mihály Tanátskozása az Vallásrul.*¹⁴
4. *Az heresztyéni Tudományról Vizaknai Gergely által.*¹⁵

¹ Valószínűleg RMK. I. 666. sz.

² RMK. I. 564.

³ RMK. I. 515., 525., 633. sz.

⁴ RMK. I. 473. sz.

⁵ RMK. I. 484. sz.

⁶ RMK. I. 499. sz.

⁷ RMK. I. 455., 511., 536., 738. sz.

⁸ RMK. I. 465.

⁹ RMK. I. 432.

¹⁰ SZABÓ K. nem említi. Ma egy példánya sem ismeretes. (Zeitschrift von u. für Ungern. II. 313. lap.)

¹¹ RMK. I. 81. sz.

¹² RMK. I. 657., 683., 700., 720., 751. sz.

¹³ RMK. I. 436. sz.

¹⁴ RMK. I. 406. Ma is megvan e példány a sátoraljaújhelyi piaristák házi könyvtárában. VISEGRÁDI id. m. 34. lap. 17. sz.

¹⁵ RMK. I. 273. sz.

5. *Evangelia & Epistolæ Hungaricæ. Idem. Rongyos.*¹

6. *Arithmetica Practica.*²

[*Más kéz írásával:*] *Libros juxta Numerationem Proveni sc.*
vol. 98.

[41—43. l. üres.]

[44. l. fent:] Nr. 10. [Lent: Ejelzés.]

[XIX.] *A katalogus megmaradt töredékében elő nem forduló,
de kétségtelenül a Rákóczi-könyvtárhoz tartozott művek.*

1. Consensus Orthodoxus Sacrae Scripturae Et Veteris Ecclesiae, De Sententia Et Veritate Verborum Coenae Dominicæ... Tiguri, 1578. 2-r.³
2. De Vero Verbi Dei, Sacramentorum, & Ecclesiae ministerio, Lib. II. — Autore Petro Vireto. 1553. 2-r.⁴
3. De Origine, Continuatio, usu, autoritate, atque praestantia Ministerii verbi Dei, & Sacramentorum... Autore Petro Vireto. — 1554. 2-r. (Az előbbivel egybekötve.)
4. Joannis Oecolampadii Commentarii omnes in libros Prophetarum. — 1558. 2-r.⁵
5. Gregorii de Valentia Commentariorum Theologicorum tomi quatuor. Ingolstadii. 1603. 2-r.⁶

¹ A RMK. I. 716-ik lapján felsorolt s 1652 előtt megjelent kiadásokból két példány.

² RMK. I. 447., 613., 793. sz.

³ A címlap alsó szélén I. RÁKÓCZI György következő sajátkezű följegyzése olvasható: «Anno 1629 veteltem Lednicen egi segen morvabol ki usettetet predicatortol. R. G.» Könyvtári jelzete: C. 552. Préselt bőrbe kötött táblákkal.

⁴ A címlap alsó szélén I. RÁKÓCZI Gy. följegyzése: «Anno 1629 veteltem Lednicen egi morvabol ki usettelet segen predicatortol R. G.» Jelzete: C. 546. Préselt bőrbe kötött táblákkal.

⁵ Címlapjának alsó szélén I. RÁKÓCZI Gy. följegyzése: «Anno 1629 veteltem Lednicen egi segen morvabol ki usettelet predicatortol R. G.» Jelzete: B. 506. Préselt bőrbe kötött fatáblákkal.

⁶ Ez könyv (mely eredetileg 4 kötetből állott) jelenleg a sátoraljaújhegyi piarista rendház könyvtárának tulajdona. (Jelzete: 984. fol.) Címlapján I. RÁKÓCZI György e följegyzése: «Anno 1626. 6. Febr. Veottem ex keonivet Brasloban. R. Georg.» (Lásd: VISEGRÁDI id. m. 24. és 43. lap.)

6. Ugyanaz. Tomus secundus. Ingotstadii. 1592. 2-r.¹
7. Quinta pars huius operis in se continens postillas domini Hugonis Cardinalis.²
8. Sexta pars huius operis continens postillam super epistolas Pauli ad Romanos.³
9. Hugo Cardinalis ugyane művének második kötete.⁴
10. Biblia Latina. 2-r. [Maynz. 1462.]⁵
11. Egy ezüstös-aranyos táblájú latin biblia, mely Kemény Simon kincstárának 1662-ben készült leltárában szerepel.⁶
12. Biblia Latina. Nürnberg, 1475.⁷
13. Magyar Biblia.⁸ [2-r? 4-r?]
14. Magyar Biblia. Hanau. 1608. 4-r.⁹
15. A vizsolyi biblia újtestamentomi része. 1590. 2-r.¹⁰
16. Szenczi Molnár Albert: *Secularis Concio Evangelica*. Oppenheim, 1618. 4-r.¹¹

¹ VISEGRÁDI id. m. 48. lap, 120. szám.

² Címlapján I. RÁKÓCZI György följegyzése: «Anno 1629 vettem Lednicen egi segeni morvabol ki usettelet predicatortol. R. G.» Jelenleg a sátoralja-újhegyi piarista rendház könyvtáré. VISEGRÁDI id. m. 24—25. lap.

³ VISEGRÁDI id. m. 25. lap, 3. szám.

⁴ VISEGRÁDI id. m. 25. lap, 4. szám.

⁵ Lásd: MEDGYESI PÁL, Szent atyák öröme. Gyulafejevár. 1640., 3. lap, hol egy akkor már 176 esztendő RÁKÓCZI-féle bibliáról van szó. V. ö. Egyet. Phil. Közlöny. VI., 295. lap.

⁶ Történelmi Tár. 1881., 775. lap. Magyar Könyvszemle. 1881., 274. lap.

⁷ Koronázott, ezüstös-aranyos címerpajzsral díszített biblia-példány, mely jelenleg az aradi lyceum könyvtárában őriztetik. Századok. 1887. 640—42. lap.

⁸ I. RÁKÓCZI Györgynek egy magyar bibliáját, melyet a hadakozások idején is magával hordozott, unokája: I. RÁKÓCZI Ferenc, tőrrel keresztülszúrva a tűzbe dobott. (CZELDER-féle Figyelő. 1879., 529. lap.)

⁹ A RÁDAY-könyvtár tulajdona. (Budapest.) I. RÁKÓCZI György sajátkezü bejegyzéseivel 1625, 1626, 1632 és 1633-ból. (V. ö. Könyvszemle. 1897., 175. lap.)

¹⁰ A sárospataki főiskolai könyvtár tulajdona. I. RÁKÓCZI György 1619—20-ból származó sajátkezü följegyzéseivel. Jelzete: *M. 24.* (V. ö. Múz. és Könyvt. Értesítő. 1912. IV. füzet.)

¹¹ Jelenleg a Magyar Tud. Akad. könyvtáré. E kötetben I. RÁKÓCZI Györgynek következő bejegyzése olvasható: «*Soli Deo Gloria Anno 1618. die 13. Maij reddita est mihi Sáros-Patak. Non est currentis, neque volentis; sed miserentis Dei. Georgius Rákóczy m. p.*» Lásd DÉZSI Lajos: Szenczi Molnár

17. Prágai András: Thema Seculare De causis. Heidelberg, 1617. 4-r.¹
18. Pázmány Péter Postillái.²
19. Csanaki Máté munkái.³
20. Sebastiani monasterius ac prophetas, latine et hebraice.⁴
21. Sanctae Hildegardis vita.⁵
22. Almanac magistri Johannis de monte regio.⁶
23. Arma Svecica.⁷

HARSÁNYI ISTVÁN.

Albert naplója, levelezése és irományai. Budapest, 1898., 80. lap. (RMK. I. 482. sz.)

¹ Az előbbi művel egybekötve, PRÁGAI András ajándékozta I. RÁKÓCZI Györgynek 1618-ban. Lásd: DÉZSI id. m. 80. l. (RMK. III. 1202. sz.)

² RMK. I. 663. sz. PÁZMÁNY maga küldte meg ajándékol I. RÁKÓCZI Györgynek Postilláit, melyeket át is olvasott s a szerző «jó emlékezetére többi könyvei közé» tétette. R. György levele PÁZMÁNYHOZ. Fogaras. 1637. jan. 28. (Zeitschrift von u. für Ungern. IV. k. 19. lap. V. ö. SZILÁGYI: I. RÁKÓCZI Gy. 286. l.)

³ Említi TOLNAI István I. RÁKÓCZI Györgyhez 1638. ápr. 23-án kelt levelében, továbbá I. RÁKÓCZI Gy. TOLNAIHOZ küldött levelében, 1638. jún. 30-án. (Prot. egyh. és isk. lap. 1875. 1349. és 1385. hasáb.) CSANAKI művei: RMK. I. 636. III. 1387., 1404., 1414. sz. a. vannak leírva.

⁴ I. R. Gy. TOLNAI kezeihez küldte az udvari könyvtár számára, 1634. okt. 31. (Prot. egyh. és isk. l. 1875., 776. h.)

⁵ Coloniae, 1566. 4-r. I. R. Gy. 1634. okt. 31-én megbízta TOLNAIT, hogy e könyvet is tegye többi könyvei közé. (U. o. 776. h.)

⁶ Lásd u. o. 776. h.)

⁷ Prot. egyh. és isk. lap. 1875., 619. h. (TOLNAI levele I. R. Gy.-höz. Sárospatak, 1634. febr. 20.)

MAGYAR KÖNYVESHÁZ.

ADALÉKOK SZABÓ KÁROLY RÉGI MAGYAR KÖNYVTÁRÁNAK
I. KÖTETÉHEZ.¹

I.

[508.] [Gyulafehérvár.] 1668.

*ARTICVLI DOMINORVM MA-|GNATUM ET NOBILIVM
TRIUM NATIONVM|Regni Transylvaniae, Partiumque Hungariae eidem
annexa-|rum, in Generalibus eorum Comitibus in Civitatem nostram|Bistri-
censem per Nos ad diem decimum Mensis Januarii|Anni Praesenti Mille-
simi Sexcentesimo Sexagesi-|mi Octavi, indiēdis & celebra-|tis conclusi.
Datum|in Civitate nostra Bistriciensī 3 Februarii ultima die scilicet|
Congregationis nostrae Anni praesenti Millesimi Sexcentesimo Sexagesimi
Octavi indiēdis celebra-|tis conclusi.*

H. és ny. n. Ivr. 2 lev., B₁₋₆.==8 sztl. lev. (Szöveg magyar.)

Budapesti egyet. könyvt.

FERENCZI ZOLTÁN.

2.

[509.] [Gyulafehérvár.] 1668.

*ARTICVLI DOMINORVM MA-|GNATUM ET NOBILIVM
TRIUM NATIONVM|Regni Transylvaniae, Partiumque Hungariae eidem
annexa-|rum in Generalibus eorum Comitibus ex edicto suae Celsitu-|dinis
Principalis ad diem decimumquintum Mensis Julii|Anni Praesentis Mille-
simi Sexcentesimo Sexagesimi|Octavi, in Castrum Radnoth indiēdis & cele-
bratis conclusi.*

*Datum|in Castro nostro Radnothiensī die 19. Mensis Julii ultima|
videlicet die Congregationis nostrae. Anno Domini|Millesimo Sexcentesimo|
Octavo.*

H. és ny. n. Ivr. 2. sztl. lev. (Szöveg magyar.)

Budapesti egyet. könyvt.

FERENCZI ZOLTÁN.

¹ Az utolsó számozott adalék (507) folyóiratunk jelen évfolyamának 95. lapján jelent meg. Ottani közleményünk címében tévesen szerepel a R. M. K. II. kötet az I. köt. helyett.

3.

[510.] [Gyulafehérvár.] 1668. (?)

ELADANDO ÈS VEIENDÓ | Műveknek és marháknak, kiknek a
 materiájok Erdélyben terem | AZ MŰ KEGYELMES URUNK EŐ NAGY-
 SAGA | Kegyelmes parantsolatjára *Univerfitastol* | *qualificaltatott Limitatio*.

Ezszerint limitált volt az Nemes Ország, az Ezer hat száz | negyven
 kettődik ezttendőbéli iimitatióban, mely | ide valo, *ad verbum sine dimi-
 nutione, varia- | tione, vel agmento* le irattuk. — Végül: CONCLUSIO.

H. és ny. n. Ivr. A—B₂.—C₃=7 sztl. lev. (Szöveg magyar.)

Budapesti egyet. könyvt.

FERENCZI ZOLTÁN.

4.

[511.] [Gyulafehérvár.] 1672.

ARTICVLI DOMINORVM MAGNATVM | & Nobilium Trium
 Nationum Regni Transylvaniae, Partimq, | Hungariae eidem annexarum, in
 Generalibus eorum Comitiiis ex | *edição suae Celsitudinis Principális ad diem
 vigesimum Mensis Octobris, Anni praesentis Millesimi Sexcentesimi Septua- |
 gesimi Secundi, in Civitatem Albam Juliam | indiçis, & celebratis conclusi.*

*Datum ALBAE IULIAE die 20. | Mensis Octobris, videlicet die Congre-
 gationis nostrae | Anno Domini Millesimo Sexcentesimo | Septuagesimo Se-
 cundo.*

H. és ny. n. Ivr. 2 sztl. lev. (Szöveg magyar.)

Budapesti egyet. könyvt.

FERENCZI ZOLTÁN.

5.

[512.] [Gyulafehérvár.] 1673.

ARTICVLI DOMINORVM MAGNA- | TUM ET NOBILIUM
 TRIUM NATIONUM | Regni Transylvaniae, & partium Hungariae eidem
 annexa- | rum, in Generalibus eorum Comitiiis ad diem decimum octa- |
 vum Mensis Novembris, Anni praesentis Millesimi Sexcen- | tesimi Septua-
 gesimi Tertii, ex *edição suae Celsitudinis | Principális in Civitatem Albam
 Juliam in- | diçis, celebratis conclusi.*

*Datum ALBAE IULIAE die 14. | Mensis Decembris videlicet die
 Congregationis no- | strae, Anno Domini Millesimo Sexcentesimo | Septuages-
 imo Tertio.*

H. és ny. n. Ivr. A₁₋₆=6 sztl. lev. (Szöveg magyar.)

Budapesti egyet. könyvt.

FERENCZI ZOLTÁN.

6.

[513.] [Gyulafehérvár.] 1674.

ARTICVLI DOMINORVM MAGNA-|TUM ET NOBILIVM
 TRIUM NATIONUM RE-|gni Transylvaniae, & partium Hungariae
 eidem annexarum, in |Generalibus eorum Comitibus ad diem 25. Mensis No-
 vembris, Anni praesentis Millefimi Sexcentefimi Septuagesimi |Quinti ex
 edicto suae Celsitudinis Principalis in Civita-|tem Albam Juliam indictis,
 celebratis conclusi.

Datum ALBAE JU-|LIAE die 25. Mensis Novembris, videlicet die
 Congre-|gationis nostrae, Anno Domini Millefimo Sex-|centefimo Septua-
 gesimo Quinto.

H. és ny. n. Ivr. A₁₋₅=5 sztl. lev. (Szöveg magyar.)
 Budapesti egyet. könyvt.

FERENCZI ZOLTÁN.

7.

[514.] [Gyulafehérvár.] 1677.

ARTICVLI DOMINORVM MAGNA-|TUM ET NOBILIVM
 TRIUM NATIONUM RE-|gni Transylvaniae, & partium Hungariae
 eidem annexarum, in Ge-|neralibus eorum Comitibus ad Diem 31. Mensis
 Maji An-|ni praesentis Millefimi Sexcentefimi Septuagesimi Septimi,
 ex |edicto suae Celsitudinis Principalis in Civitatem Albam Juliam indictis,
 celebratis conclusi.

Datum ALBAE-JULIAE die 31. |Maji, videlicet die Congregationis
 nostrae, Anno |Domini Millefimo Sexcentefimo Septuagesimo |Septimo.

H. és ny. n. Ivr. A₁₋₂=2 sztl. lev. (Szöveg magyar.)
 Budapesti egyet. könyvt.

FERENCZI ZOLTÁN.

ADATTÁR.

Fessler Ign. Aur. történetének megjelenéséről.

Egy irodalomtörténeti kérdés megoldásában szükségem volt FESSLER: *Geschichte der Ungern und ihrer Landsassen* című ösmert művének megjelenésére vonatkozó olyan pontos időadatokra, melyek nemcsak általában jelzik a munka kiadásának éveit: 1815—1825, hanem kötetenként az éven belül is az időpontot: hónapot, napot, amikor piacra került. Könyvészeti munkákban, folyóiratokban, a szerzőre vonatkozó cikkekben hiába kutattam; egykorú folyóiratok is cserben hagytak. Akkor az az ötletem támadt, hogy az eredeti kiadó cég: Johann Friedrich GLEDITSCH cég- és jogutódjánál, a híres lipcsei F. A. BROCKHAUS cégnél próbáljak szerencsét. Megkeresésemre először udvarias, de kissé gúnyos választ kaptam, melyben azt írták, hogy «bizalmam nagyon megtisztelő, mikor fölteszem róluk, hogy 101 esztendő leforgása után még megőrizték a kiadókönyvet, melyben a húsz évvel később megvásárolt GLEDITSCH-cégtől kibocsátott FESSLER köteteinek hónapját meglehetne állapítani.» Hozzáteszik azonban, hogy megtesznek minden lehető kutatást e tárgyban s «nincsen kizárva, hogy a kérdésben teljesen kielégítő választ adhatnak, de természetesen csak hosszabb idő múlva.» E válaszra én egyelőre letettem arról a reményről, hogy ily módon a kívánt fölvilágosítást kaphassam s egyéb módokról gondolkodtam, midőn 24 óra múlva egy másik, vastag levél minden tekintetben «restlos», ahogy ők mondják, pontos és kétségtelen adatokat hozott. A cég levéltárából ugyanis előkerültek a FESSLER-rel kötött szerződések, melyek nemcsak a német cég példátlan rendszeretéről, kegyeletéről és előzékenységéről tesznek tanúságot, hanem érdekes adatokat szolgáltatnak a nálunk annyira kedvelt, íróinktól és költőinktől sokat olvasott és tárgyi forrásul használt FESSLER-nek sorsáról is.

Három szerződésnek részben szószerinti másolata, részben kivonatos, a lényeges adatokat föltüntető tartalma van előttem. A szószerinti szöveget eredetiben közlöm.

Az első 1810. februárius 6-ról kelt: «Zwischen Herrn Doctor und Professor Ignatz Aurel Fessler, vermittelst seines Bevollmächtigten Herrn Canonicus F. R. Wilgenroth, und dem Buchhändler Carl Friedr.

Enoch Richter, Firma Joh. Friedr. Gleditsch, festgezetzt, abgeschlossen und in zwey gleichlautenden Abschriften vollzogen worden.» E szerződés szerint a «Pragmatische Geschichte der Hungarn und ihrer Landsassen» című mű hat kötetre fog terjedni, az 1. és 2. kötet kéziratát 1811. februárius 1-re kell szállítani, a 3. és 4. kötetét 1812. februárius 1-re, az 5. és 6. kötetét 1813. febr. 1-re. BROCKHAUS Albert úr, a mai cég főnöke hozzáteszi, hogy véleménye szerint a mű legalább 1. és 2. kötete kéziratának már készen kellett lennie, hogy tíz hónappal későbben nyomtatva és készen kiadható legyen.

A második szerződés 1815. 15/27. februáriusán kelt. A nap kettős keltezése onnan van, mert FESSLER akkor már ötödik esztendeje Oroszországban, Szaratovban volt, tehát a görög naptár szerint is kellett keltezni. A szerződés címe: «Vertrag über das historische Werk betitelt: Die Geschichte der Ungarn und ihrer Landsassen, erzählet von Ignatz Aurel Fessler, Professor und Doctor der Theologie, 8 Bände in Grosseoctav, zwischen dem genannten Verfasser und dem Verleger Carl Friedr. Enoch Richter, Firma Gleditsch in Leipzig.» A szerződés így kezdődik: «Nachdem veränderte Verhältnisse der Zeit und der Sache auch in dem über obbenanntes Werk am 6. April 1810 zwischen dem Verfasser und dem Verleger abgeschlossenen Vertrage mancherley Abänderungen und genauere Bestimmungen nothwendig gemacht haben, so sind Verfasser und Verleger dahin einig geworden, jenen Kontrakt aufzuheben und für null und nichtig zu erklären.»

Hogy itt az első szerződést április 6-ról keltnek mondják, holott febr. 6-ról szól, az az eredeti okmány tévedése, íráshibája, mert április 6-ról kelt újabb szerződésnek nyoma sincs, nem is valószínű, hogy két hónap elmúlása után szükség lett volna rá.

A második szerződés szerint minden egyes kötet 40 ivnyi lesz s a kiadó maga szerkeszt vagy szerkesztet hozzá egy kötetnyi tárgymutatót. A 3. §. szerint az új szerződés megkötésekor a négy első kötet kézírata már a kiadó kezében van; az 5. kötet kézírata is elkészült, valamint a 6. kötetből a felénél több és a szerző 1815. végéig Szaratovból megküldi; a 7. kötetet 1816 első negyedében, a 8. 1816 júniusáig küldendő el. A 4. §. szerint: «Dagegen verbindet sich auch der Verleger, den Druck des Werkes ununterbrochen fortzusetzen, so dass der 8. Band zu Ende des Jahres 1816 aufgegeben werden könne.» A 7. §. szerint, hogy a tiszteletdíj fele május végén, fele október végén fizetendő 1815-től 1819-ig.

A harmadik szerződés 1821. december 6-án kelt «Hr. Hof- und Justizkanzlei-Sekretär Friedrich Mossdorf zu Dresden, als Generalbevollmächtigter des Hr. Superintendenten Dr. Ignatius Aurelius Fessler zu Saratof» és a GLEDITSCH-cég közt. A mű terjedelme most már 10 kötetre van szabva, a 10. kötet kéziratának 1822 husvétii vásáráig (Ostermesse) Lipcsében kell lennie. A 6. §. azt mondja: «Verspricht Hr. Dr. Fessler durch seinen Hr. Bevollmächtigten öffentlich auf Kosten des Verlegers bekanntmachen zu lassen, dass nicht nur alle Irrungen zwischen ihnen beigelegt, sondern auch der Hr. Verleger durch das bis auf den 10. im Monat Januar künftiges Jahr nachzuliefernden 10. Theil beendigte Manuskript in den Stand gesetzt ist, die letzten 6 Theile ohne Verzug hintereinander gedruckt erscheinen zu lassen.»

Látnivaló, hogy az 1815. és 1821. közötti időben a szerző és kiadó közt tetemes nézeteltérések és félreértések fordulhattak elő, melyeket egy új szerződésben kellett tisztázni és elintézni. Ezután már akadálytalanul jelentek meg a mű hátralévő kötetei. Az egyes részek a következő évszámokat viselik: I. II.: 1815; III. IV.: 1816; V.: 1822; VI.: 1823; VII. VIII.: 1824; IX. X.: 1825.

Már most mindezekből az következik, hogy 1. Az első két kötet, mely a harmadikkal és negyedikkel együtt 1815. febr. 15/27-n. sajtó alá kész kéziratban a kiadó birtokában volt s mindegyik 40 ívre volt szabva (a valóságban jóval több, pl. a II. kötet 66 ív), semmiképen nem volt kiszedhető, nyomható és kiadható 1815 husvétii vásárig.

2. Akkoriban csak két időpont volt: húsvét és szent Mihály («die Messe zu Jubilate: Ostermesse und die Michaelismesse»), amikor könyvek megjelenhettek, mert csak ezeken az időpontokon lehetett a lipcsei bizományosoknál bemutatni és beiktatni.

3. Ha tehát az első kötet semmiképen nem készülhetett el Jubilate-ra (1815-ben ez április 16-ra esett), akkor a szentmihályi vásárok, tehát szept. 30. és október 10. közt kellett megjelenie.

Ha még hozzávesszük az akkori közlekedés módjait és eszközeit bátran állíthatjuk, hogy nálunk 1815. október vége előtt FESSLER I. és II. kötetét nem olvashatták.

Hozzá teszem még, hogy a kérdés annyira érdekelt a cég mai főnökét, BROCKHAUS Albert urat, hogy ő maga kereste ki ezeket a szerződéseket és fölvilágosító magyarázatokkal együtt volt szíves elküldeni nekem.

TOLNAI VILMOS.

TÁRCA.

JELENTÉS

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRA
ÁLLAPOTÁRÓL AZ 1916. ÉV ELSŐ NEGYEDÉBEN.

I.

A *nyomtatványi osztály* anyaga az elmúlt negyedévben köteles-példányokban 1610 drb nyomtatvánnyal, ajándék útján 154 drb, vétel útján 185 drb, csere útján 6 drb, összesen 1955 drb nyomtatvánnyal gyarapodott. Ezenfelül köteles példány címén beérkezett: alapszabály 95 drb, falragasz 1976 drb, gyászjelentés 73 drb, hivatalos irat 76 drb, műsor 183 drb, perirat 4 drb, színlap 1172 drb, zárszámadás 273 drb, különféle 197 drb, összesen 4049 drb apró nyomtatvány. Vásárlásokra 1111 korona 36 fillért, 612 márka 5 pfenniget, 8 svéd koronát fordítottunk.

Ajándékokkal a következők gyarapították a nyomtatványi osztály anyagát: özv. gr. BATHYÁNY Ferencné (21 drb); BRAUN Zoltánné; Budapest városi nyilv. könyvtár (35 drb); Budapesti tanítók segélyező egyesülete (12 drb); DABROWSKI János (2 drb); Debrecen város tanácsa; Dunamelléki ref. egyházkerület (2 drb); ERDÉLYI László, Kolozsvár; Érseki iroda, Eger; br. FEJÉRVÁRY Géza (3 drb); GOHL Ödön; HARSÁNYI Sándor, Homestead; HOFFMANN Edith; HOLLÓSY István; HOLUB József; M. kir. földtani intézet (4 drb); M. kir. központi statisztikai hivatal; Magyar Tudományos Akadémia (14 drb); MELICH János (2 drb); MILLEKER Bódog, Versec; NAGY Jenő, Ujverbász; Orsz. testnevelési tanács (2 drb); PASTEINER Iván; Pozsony város tanácsa (4 drb); br. RÁDVÁNSZKY Kálmán, Sajókaza; REDEY Tivadar; SOLYMOSSI Sándor; Statistische Zentralkommission, Wien; br. SZALAY Imre; SZALAY László; SZÉKELY István (28 drb); VADÁSZ Pál, Túrkeve; Vallás- és közokt. minisztérium; WACHTEL Gyula; Western theol. seminary, Chicago; WLAŚSICS Gyula; ZSIVNY Viktor.

A vásárolt könyvek közt említésre méltó nevezetesebb szerzemény nem volt.

A könyvtár helyiségében az elmúlt negyedévben 5172 egyén 10.893 kötet nyomtatványt használt, kölcsön útján pedig 535 egyén 1395 kötetet vitt ki házi használatra.

A lefolyt negyedévben 1961 művet osztályoztunk s ezekről 2464 cédula készült. Kötés alá 383 művet 486 kötetben küldtünk. Ezenfelül a térképgyűjteményt rendeztük, amely munka a végéhez közeledik.

A köteles példányok átvételére berendezett helyiségbe 840 csomag érkezett, ugyaninnen 603 levelet és 900 reklamálást expedáltak.

Az 1897: XVI. t.-cikk intézkedései ellen vétő nyomdatulajdonosok ellen egy esetben sem indítottunk peres eljárást.

II.

A *hírlaptár* az 1916. év első negyedében 386 évfolyam 25.391 számmal gyarapodott (ebből 5235 szám a törvényszabta nyomdai kimutató nélkül s egyenként érkezett); ajándékozás útján 51 évfolyammal, 2031 számmal, vásárlás útján pedig 3 évf. 194 számával, ami összesen 440 évf., 27.616 szám.

Ebből ajándék: FELEKY Charlestől (New-Yorkban) 33 amerikai lap 726 száma; a braziliai «Nemzeti Könyvtár»-tól (Rio de Janeiróban) az országgyűlésről vezetett «Diario Official», 240 sz.; dr. BAJZA Józseftől 2 horvát napilap, 212 sz.; a «Felsőmagy. szociáldem. párt»-tól (Kassán) 206 sz.; szerkesztőségektől (Eszék: «Szlavoniai Ujság»; Cleveland: «Szabadság» és «Magyar Hirlap»; Detroit: «M. Ujság»; Youngstown: «Amerikai M. Hirlap») 110 sz.; SZIMONIDESZ Lajostól (Nagybörzsönyben) 95 sz.; dr. DABROWSKI Jánostól (Krakóból) a bécsi «Polen» 60 sz.; a többi CSERNA Andortól, PÖZEL Istvántól, SZÉRELY Istvántól. — Vásárlás: WACHTEL Gyula antiquariustól 3 külföldi lap, összesen 194 szám (22 kor.)

Az évnegyed folyamán 436 olvasó 666 hirlapnak 926 évfolyamát (1036 kötetben) használta, beleértve 87 olyan kötetet, amelyet a Szentkirályi-utcai raktárból kellett áthozatnunk s aztán oda visszaszállítatnunk s beleértve a 42 olvasó által házon kívül használt 76 hirlap 199 évfolyamát (161 kötetben).

Átnéztük 440 évfolyam 21.929 számát; ezenkívül rendes folyómunkánk tömegét végeztük.

III.

A *kézirattár* az 1916. év első negyedében ajándék útján 2 kötet újkori kézirattal és 1 irodalmi analektával, vétel útján 8 kötet újkori kézirattal, 13 irodalmi levéllel és 1 irodalmi analektával, áttétel útján 32 kötet újkori kézirattal, 527 irodalmi levéllel, 47 irodalmi analektával és 442 zenei levéllel, összesen 1073 darabbal gyarapodott. Vételre 1231 koronát és 8 márkát fordítottunk.

Ajándékozók voltak: MEGYERY Ferenc, SZÉKY Géza és dr. SZENTPÉTERY Imre.

A negyedévi gyarapodás igen értékes részét alkotja a levéltárból áttett irodalmi jellegű levelek és analekták gazdag anyaga, mely anyag már régebben ki lett válogatva a *kézirattár* számára s mely most került beiktatás alá. A szerzemények legbecsesebb darabja a Galsai Kovách Ernő 1848-as honvédőrnagy hétkötetes naplója, mely javarészből még fölhasználatlan forrásmunka.

Az évnegyed folyamán 50 kutató használt 143 kéziratot, 319 levelet és 367 analektát. Kikölcsönöztünk 4 esetben 4 kéziratot.

IV.

A *levéltár* törzsanyaga az elmúlt évnegyedben vétel útján 17 drb irattal és 1 nyomtatvánnyal, ajándék útján 10 drb irattal, 20 drb gyászjelentéssel és 2 csomag 1848—49-es irattal, más osztályból való áttétel útján pedig 19 drb nyomtatvánnyal és 1 drb irattal gyarapodott. Vételre 197 koronát fordítottunk.

Ajándékaikkal ÁMON Pál, R. BURIÁN László, K. EÖRSSY Károly, KRSTONOSITS Péter, dr. MÁGÓCSY-DIETZ Sándor és Tasnádi NAGY Gyula gyarapították a levéltár anyagát.

A törzsanyag gyarapodásából 40 drb esik az újkori, 8 drb és 2 csomag az 1848/49-es iratok és nyomtatványok, 20 drb a gyászjelentések csoportjára. A címeres levelek és nemesi iratok gyűjteménye nem gyarapodott. A negyedévi gyarapodásból kiemelendő R. BURIÁN László ajándéka, mely az 1848-iki budai nemzeti őrseregge vonatkozó 2 csomag érdekes iratot tartalmaz, továbbá egy 1848 március 31-én kelt, gr. RADEZKY János József parancsára gr. GYULAY Sámuel brigadéjához intézett irat, mely Milanó kiürítése esetében teendő katonai intézkedéseket foglalja magában.

A letéteményezett családi levéltárak száma nem gyarapodott. A régebbi levéltárak közül kiegészítést nyert a BUGARIN-HORVÁTH levéltár 35 darabbal és a TARÁNYI-OSZTERHUBER levéltár 138 darabbal.

A lefolyt évnegyedben 30 kutató használt 3917 drb iratot és 6 térítvényre 81 drb iratot és 5 drb pecsétmásolatot kölcsönöztünk ki.

V.

A *háborús gyűjtemény* gyarapodása az elmúlt évnegyedben a következő volt: Vétel útján 5781, ajándék útján 2297, hivatalos küldemények útján pedig 1350, összesen tehát 9428 darabbal gyarapodott. Vételre fordítottunk 3080·57 koronát és 1650·22 márkát.

JELENTÉS

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRA
ÁLLAPOTÁRÓL AZ 1916. ÉV MÁSODIK NEGYEDÉBEN.

I.

A *nyomtatványi osztály* anyaga az elmúlt negyedévben kötelespéldányokban 1389 drb, ajándék útján 539 drb, vétel útján 230 drb, összesen 2158 drb nyomtatvánnyal gyarapodott. Ezenfelül kötelespéldányok címén beérkezett: alapszabály 110 drb, falragasz 872 drb, gyászjelentés 2326 drb, hivatalos irat 65 drb, műsor 78 drb, perirat 9 drb, színlap 983 drb, zárszámadás 1058 drb, különféle 365 drb, összesen 5866 drb apró nyomtatvány. Vásárlásokra 2666 koronát és 79 márkát fordítottunk.

Ajándékaikkal a következők gyarapították a nyomtatványi osztály anyagát: Aradvármegyei gazd. egyesület, Arad; Budapesti tanítók segélyező-egyesülete; FEJÉRPATAKY László; Ferencz József tud. egyetem orvosi kara, Kolozsvár; GYÖRE Mózes, Máramarosziget; Historischer Verein für Steiermark, Graz (2 drb); HORVÁTH Ödön (2 drb); Izr. magyar irodalmi társulat; KÖPESDY Sándor; Kunstgewerbliches Museum, Prága; MÁCZA János; MÁDAY Izidor; M. kir. bányászati és erdészeti főiskola, Selmecbánya; M. kir. kereskedelmi múzeum (3 drb); M. kir. központi statisztikai hivatal; M. kir. zálogházak igazgatósága; Magyar Nemzeti Múzeum igazgatósága; Magyar Tudományos Akadémia (10 drb); Orsz. munkásbetegsegélyző pénztár; PÁLYI Sándor (36 drb); Pénzügyi

Hírlap kiadóhivatala; PETRIK Géza (8 drb); PRUZSINSZKY János (2 drb); SIKABONYI Antal; SIMONYI Zsigmond; ŠISIČ Nándor; SZIRBIK Antal; SZLÁVIK Mátyás, Eperjes; Vallásos iratok nemzetközi kiadóhivatala (2 drb); VARJU Elemér belgrádi gyűjtése; Városi nyilvános könyvtár.

A vásárolt könyvek közt említésre méltó szerzemény nem volt.

A könyvtár helyiségében az elmúlt negyedévben 3735 egyén 8441 kötet nyomtatványt használt, kölcsön útján pedig 420 egyén 1220 kötetet vitt ki házi használatra.

A lefolyt negyedévben 1584 művet osztályoztunk s ezekről 2121 cédula készült. Ebben a negyedévben kaptuk meg a BÁRÓ RÉVAY Ferenc-könyvtárat; feldolgozását a nagyméltóságú minisztérium engedélyével délutáni időben rendkívüli munkaerő felhasználásával június 5-én kezdtük el.

Kötésre 365 művet 428 kötetben küldtünk.

A kötelepéldányok átvételére berendezett helyiségbe 994 drb csomag érkezett, ugyaninnen 483 reklamációt és 753 levelet expediáltak.

Az 1897: XVI. t.-cikk intézkedései ellen vétő nyomdatulajdonosokkal szemben peres eljárást egy esetben sem indítottunk.

II.

A *hírlaptár* az 1916. év második negyedében kötelepéldányokból 609 évfolyamnak 23.270 számával gyarapodott (ebből 5099 szám egyenként érkezett, a törvényszabta nyomdai kimutatás nélkül); ajándékozás útján 4 évfolyam 679 számával; más könyvtári osztályból áttétel útján pedig 10 évfolyam 1849 számával; ami összesen 623 évfolyamot, 25.798 számot tesz.

Ajándékozók: dr. ENGEL Gusztáv ig. főorvos («Gazette of the United States» 1789 és «Ulster County Gazette» 1800 egy-egy számával; WASHINGTON elnökké választásáról és haláláról szólnak) és dr. FENYVES Ferenc szabadkai szerkesztő; nem szólva a folytatólag ajándékozókról.

Az évnegyed folyamán 380 olvasó 637 hírlapnak 699 évfolyamát 1086 kötetben használta (ebből a könyvtáron kívül 37 olvasóra 85 hírlap 171 évfolyamának 197 kötete esett), beleértve 88 olyan kötetet, amelyet a Szentkirályi-utcai raktárból kellett áthozatnunk s oda vissza is szállítatnunk.

Átnéztünk 623 évt. 20.115 számát; céduláztunk 88 évfolyamot (köztük 7 új hírlapot); beköttettünk 214 kötetet. Ezenkívül rendes folyómunkánk tömegét végeztük.

III.

A *kézíratár* az 1916. év második negyedében ajándékozás útján 2, áttétel útján 1 újkori kézirattal, vétel útján 1 irodalmi levéllel és 2 analektával gyarapodott, tehát összesen 6 darabbal. Vételre fordítottunk 10 márkát.

Ajándékozó volt a M. Tud. Akadémia.

A szerzett anyagból kiemeljük a legújabban felfedezett magyar nyelvemlék a königsbergi szójegyzék fotografiáját.

Az elmúlt évnegyedben 4 esetben kikölcsonnóztunk 6 kéziratot, 48 kutató használt 151 kéziratot, 108 irodalmi levelet és 367 analektát.

IV.

A *levéltár* törzsanyaga az 1916. év második negyedében vétel útján 42 darabbal, ajándék útján 2 darabbal, letét útján 1 darab irattal, más osztályból való áttétel útján pedig 3250 darab spanyolviasz és papirborítású pecsétlenyomattal gyarapodott. Vételre 130 koronát fordítottunk.

Ajándékaikkal ERNYEY József és báró HARKÁNYI Béla gazdagították a levéltár anyagát.

A törzsanyag gyarapodásából 2 drb irat esik a középkori, 40 drb az újkori, 2 drb a címereslevelek és 1 drb a céhiratok csoportjára. A címeres és nemesi iratok gyűjteménye a következő darabokkal gyarapodott: 1. 1632. január 5. Gyulafehérvár. I. RÁKÓCZI GYÖRGY nemesítő címereslevele Alsócsernátoni CSEH István primipilus, felesége KELEMEN Erzsébet, valamint Benedek János és András nevű fiaik részére (Eredeti). 2. 1871. augusztus 3. Bécs. I. FERENC JÓZSEF címeres grófi diplomája Nagylónyai és Vásárosnaményi LÓNYAY Menyhért v. b. t. t., közös pénzügyminiszter és utódai részére (Eredeti, diszes bőrkötésű albumalakban). — A negyedévi gyarapodásból kiemelendő MÁRIA TERÉZIÁNAK 1775. június 23-án Bécsben kelt hártyaoklevele, melyben AMBRÓ Ferencnek megengedi, hogy Vácott könyvnyomdát állítson fel.

A régebben letéteményezett családi levéltárak közül kiegészítést nyert a kolosi KOLOSY-család levéltára 266 drb irattal, melyek közül felemlítendő III. KÁROLY királynak 1719. szeptember 23-án Bécsben kelt címeres levele KOLOSY János és felesége KÁPOSTÁS Éva, valamint Dávid és Imre nevű fiaik részére.

A negyedév folyamán befejeztük a múlt évi szaporodásnak növe-
dési naplóba való beírását és beosztását.

Az osztály anyagából a lefolyt negyedévben 60 kutató használt
10.917 drb iratot és 3 térítvényre kikölcsönöztünk 123 drb iratot.

V.

A *háborús gyűjtemény* az elmúlt évnegyedben vétel útján 6817,
ajándék útján 2999, hivatalos küldemények útján pedig 1881, összesen
11.697 darabbal gyarapodott. Vásárlásra 1458'39 koronát, 2533'75 már-
kát, 14'30 svéd koronát, 826'45 frankot és 146'65 hollandi forintot
fordítottunk.

SZAKIRODALOM.

Petrik Géza. *Magyar könyvészet. 1901—1910.* Első füzet. Aba János—Benedek Antal. Budapest, 1915. Magyar Könyvkereskedők Egyesülete. (Győr, Pannonia ny.) N. 8-r. 80 l. 3 K.¹

PETRIK bibliográfiai vállalkozásainak jelessége annyira közismert, hogy ezen legújabb összeállításának bővebb méltatásától bizvást eltekinthetünk. Mint előzői, ez a kötet is nélkülözhetetlen segítő társa lesz a magyar irodalom kutatóinak csakúgy, mint a magyar könyvkereskedelemnek s határozott kárpótlás az évi bibliográfia gyöngeségéért, mely csak most, a fővárosi könyvtár szakavatott tisztviselőinek közreműködésével, kezd kibontakozni régi hiányaiból.²

A jelen kötet összeállításánál is ügylátszik a M. N. Múzeum cédulakatalogusa volt az egyetlen eszköz, melyet PETRIK a könyvkereskedők évkönyvén kívül felhasznált. Ezt látszik bizonyítani az a körülmény, hogy míg 1904-ig a *Gyógyászat*, *Orvosi Hetilap* s egyéb orvosi szaklapok különlenyomatai is fel vannak sorolva, 1904 utánról ilyen szeparatát alig mutat ki, még pedig egyszerűen azért, mert 1905 óta a M. N. Múzeum cédulakatalogusában e különlenyomatokról utalólapok nem készülnek. Megjegyezzük azonban, hogy igen kis utánjárással az 1904 utáni szeparaták is feldolgozhatók lettek volna, csak ki kellett volna emelni a megfelelő szakból az egyes folyóiratok címe alatt évről-évre összegyűjtött különlenyomatokat.

PETRIK általában nem szívesen veszi kezébe magukat a könyveket, hanem beéri akár az évkönyv, akár a múzeumi katalogus adataival.

¹ Csak egészen kivételesen közöljük ez ismertetést, mivel magyar kiadványokat rendszerint csak úgy ismertetünk, ha a szerző vagy kiadó bírálati példányt bocsát rendelkezésünkre. Jelen esetben ily bírálati példányt nem kaptunk, jóllehet a munka túlnyomó részben a M. N. Múzeum könyvtárában s annak jegyzéke alapján készült! (*Szerk.*)

² Bár a Könyvkereskedők Évkönyvének legutóbbi évfolyamánál teljesség szempontjából a haladás igen jelentékeny, az még mindig messze áll a tökéletesség azon fokától, mely a jelenlegi viszonyok közt elérhető, de amelyet csakis úgy fogunk elérhetni, ha az állam maga veszi kezébe az ügyet s egy a M. N. Múzeummal kapcsolatban felállítandó Bibliográfiai Intézetet biz meg az évi bibliográfia publikálásával. (*Szerk.*)

Innen művében a sok é. n. jelzésű címmás, holott a könyvekben található növedéknaplószám alapján a legtöbb kelet nélküli könyvet datálni lehetett volna. Bibliográfiai szempontból épen ez a köteles példányokra vonatkozó törvény egyik nagy előnye s kétségkívül kár, hogy PETRIK ezt az előnyt kiaknázatlanul hagyja. Így esik meg azután, hogy az é. n. kötetek gyakran kétszer is szerepelnek bibliográfiájában úgy az 1886—1900, mint az 1901—1910. kötetben. Így pl. ABET Ádám: Levelek Amerikából. — ÁGH Lajos: A nemezsis. — ÁGOSTON Miklós: A filokszerá által elpusztított szőlőterületek felújításának módjai. — ALEXANDER Bernát: Bevezetés a filozófiába. — U. a. Az újkori filozofia története. — ALFÖLDY Dénes: A meteorologiai műszerek és elemek. (Ez a mű az 1886—1900-iki kötetben 1899. évszámmal szerepel; az új kötetben úgy az év-, mint a lapszám hiányzik.) — stb. stb. Ez a fölösleges ismétlés különben évszámmal ellátott könyveknél is előfordul; így pl. AMBROZOVICS Béla: A vasuti alkalmazottak megjutalmazása. Budapest, 1899. — ANDRÁSFY Alice hátrahagyott irodalmi kísérletei. Budapest, 1900. — ANGYAL Pál: A személyi bűnpártolás. Pécs, 1899. stb., úgy az 1886—1900-as, mint az új kötetben is szerepel.

Viszont több, az 1901—1910. évtizedbe vágó kiadvány kimaradt, teszem azt: ALMÁSI Antal: A jogok védelme. 1904. — AMBROZOVICS Béla: Az ár és fogyasztás közti viszonyra vonatkozó elméletnek új alapon való bizonyítása. Különlenyomat a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közönlönyéből. Budapest, 1902. — ÁRKOSY Dániel: A nyelvérzék törvényei és a magyar beszéd időmértéke. Szászrégen, 1910. stb.

Az is kifogásolható, hogy több kiadvány leírása mellől elmaradt annak jelzése, hogy az illető mű különlenyomat valamely folyóiratból, pedig erre épen a tudományos használat szempontjából nagy szükség van: hiszen igen sok esetben a folyóiratbeli kiadás könnyebben hozzáférhető, mint maga a különlenyomat. Példák: ÁLDOR Lajos: Az epeköbetegség belső gyógyítása. Különlenyomat a Magyar Orvosok Lapjából. — ALSZEGHY Alajos: Az olvasás és írás tanításának új módszere. H. é. ny. n. Különlenyomat a Magyar Peadagogiából s így (Budapest, 1903, Franklin-t.) — AMBROZOVICS Béla: A művészi izlés fejlesztéséről. Különleny. a Művészetből. — ANDREICS János és BLASCHEK Aladár: A salgótarjáni kőszénbánya r.-t. zsilvölgyi bányáinak monografiája. Különleny. a Bányászati és Kohászati Lapokból, stb.

Hogy a sajtóhibák ily szabású műveknél sem kerülhetők el, az természetes. Egy-két esetben a szerzők számát is fokozták. Így a Köl-

csönös hatások a hazai nyelvek közt c. értekezés ÁGNER Lajos és ÁGUCZ Lajos alatt szerepel. ALTAI Rezső: Paedagogiai tanulmányok c. füzeté pedig csupán AJTAI alatt mint Paedagogiumi tanulmányok. — A vezérszók beosztásánál (az *a* betűnél, melyet egymagában vettem tüzetes vizsgálat alá) csupán egy hibára akadtam: APT Ferenc az *Apróság* és *Aprójszág* címszók közé került.

Legsúlyosabb hiánya azonban PETRIK könyvészetének, hogy szakitva az 1712—1860-ig terjedő rész elveivel, az újabb kötetekben teljesen figyelmen kívül hagyta hazánk idegen ajkú nemzetiségeinek irodalmát. Igaz, hogy ez nem egy «magyar», hanem «magyarországi» könyvészet dolga, de hát akkor mit keresnek a műben francia vagy angol nyelvű kiadványok, melyek egyike-másika még csak nem is hazai nyomda terméke? Miként SZINNYEI Magyar íróinál, vagy SZABÓ Károly Régi magyar könyvtáránál történt, helyesebb lett volna itt is a «magyar» szót politikai jelentésében fogni fel s feldolgozni a hazai nemzetiségi irodalmat is, melyet különben, a magyar tudomány nem nagy dicsőségére s a nemzetiségeket a magyar állameszméhez láncoló politikai gondolat határozott kárára, azon külföldi államok bibliográfiáiból lehet csak, persze meglehetősen tökéletlenül, megismerni, amelyekkel való közösség érzete nemzetiségeink egyrészében épen nem kívánatos módon és mértékben vált valóra.

Legyen szabad remélnünk, hogy a fáradhatatlan buzgalmú szerző, ha megadatik néki az a szerencse, hogy jelen vállalkozását tető alá hozva, még az 1911—1920. évkör könyvészetét is egybeállíthatja, e tekintetben is visszatér a Magyarország Bibliographiájában megvalósított elvekre, amint hogy visszatért már a jelen kötetben egyik, az 1886—1900-ig, terjedő részben anyagi okokból elejtett elvére s a magyar könyvek címtározása mellett legalább a fontosabb folyóiratok főbb cikkeinek repertoriumát is nyújtja. A folyóiratok repertorizálásával eléggé nem becsülhető szolgálatot tett tudományos életünknek, melynek igen sok figyelemreméltó terméke e repertorium nélkül szinte teljesen hozzáférhetetlen maradt volna a további kutatásnak. H. R.

Faass Bruno. *Dresdner Bibliothekenführer*. Herausgegeben im Auftrage der Königlichen öffentlichen Bibliothek. Dresden, 1915. C. Heinrich. 8-r. 158 l. Ára 2 M.

Az első drezdai könyvtárkalauz legelőször 1843-ban jelent meg; ekkor adta ki J. PETZHOLD: «Wegweiser für Dresdens Bibliotheken» c.

20 lapnyi füzetét, melyből 30 év múlva bővített kiadás készült. FAASS munkája tehát tulajdonképpen a 3-ik összeállítás, mely Drezda könyvtárairól tájékoztat. Az egész könyv elrendezése lényegében ZARNCKE lipcsei könyvtárkalauzára támaszkodik, mely viszont az 1906-ban SCHWENCKE és HORTZSCHANSKY szerkesztésében megjelent berlini kalauzt követte.

Szerző a lehető legnagyobb teljességre törekszik. Főlemlíti azon kis könyvtárakat is, amelyeknek vagy egyáltalán nincs olvasótermük, vagy legföljebb öt kutató számára adhatnak helyet. Először említi az *egyetemes, nyilvános könyvtárakat* (tudományos és népkvt.), aztán a *főiskolai* könyvtárakat (technikus, állatorvosi kv. és szépművészeti akadémia), a *kir. gyűjtemények kézikönyvtárait, az orvosi intézetek* könyvtárait, *iskola-* (felsőbb- és szakiskolák), *templomi és batósági* (királyi, rendi, városi) könyvtárakat, *egyesületek* könyvtárait, *vallástestületi, társulati és egyesületi* könyvtárakat (tudományos egyesületek, közérdekű, ipari, sport és más egyesületek) s végül egy pár nagyobb *privátgyűjteményt*, mint pl. a 30 év óta fennálló Dr. L. E. GINSBERG «*Mozart-Bücherei*»-jét, mely kb. 600 drb «Mozartianá»-t tartalmaz.

Legrészletesebben természetesen a Königlische öffentliche Bibliothekal foglalkozik. E gazdag fejlődésű könyvtár története 1556-tal kezdődik; ennyire vezethető vissza ÁGOSTON választófejedelem magánkönyvtára, mely 1638-ban egyetemes tudományos jelleget öltött. A 30 éves háború és következményei nem igen engedték tovább fejleszteni a könyvtárat, de a XVIII. századnak különösen utolsó negyedében egyenesen új korszaka nyílt meg. A legnagyobb szerzemények III. FRIGYES ÁGOST idejére esnek. Azóta részint nagyobb ajándékok, részint vétel útján majdnem a háromszorosára emelkedett az alapállomány; 1786-ban állandó javadalmat kapott, átköltözött a Japán palotába s nyilvános tudományos könyvtárrá lett. — Köteles példányok útján csak 1844—1870-ig szaporodott; az ide vonatkozó törvény törlését ugyanis a könyvtári anyag kvalitatív értéke érdekében a lipcsei egyetemi könyvtárral együtt kérték.

A könyvtárnak ma kb. 600.000 nyomtatványa, közöttük 2000 ősnymtatványa, továbbá kb. 6000 kézírata és több mint 30.000 térképe van. A könyvtár minden tudományágat fölkarol; de legfőbb figyelmét a szász történelemre fordítja; dotációja 68.500 M.

A könyvtár gazdag katalogus-gyűjteményét is bőven ismerteti szerzőnk, úgyszintén a könyvtár speciális részeit, minők a kb. 25.000 kötetből álló zenekönyvtár és a becses térképgyűjtemény.

A kisebb könyvtáraknál szerző csak a legfontosabb adatok felsorolására szorítkozik.

HOFMANN MÁRIA.

Kőrös Kornél és Lenhossék Mihály. *A budapesti könyvtárakba és intézetekbe járó természettudományi, orvosi és mezőgazdasági folyóiratok jegyzéke.* Kiadja a m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztérium. Budapest, 1916. Kilián Frigyes kiadása. (Ny. Fritz Á.) 4-r. 53 l. 2 K 50 f.

A vallás- és közoktatásügyi minisztérium igazi hálaára kötelezte a természettudományok hazai művelőit e jegyzék kiadásával. Bár a jegyzék, az összeállítók véleménye s az ilyen összeállítások benső természetét szerint, aligha teljes, mégis nem kevesebb, mint 1768 különböző folyóiratot tartalmaz, melynek 3542 példánya jár, a nagy körültekintéssel dolgozó szerkesztők által figyelembe vett 192 többé-kevésbé nyilvános jellegű könyvtárba és intézetbe s két magánkönyvtárba: a BÁRSONY János és a DEGEN Árpád gyűjteményeibe. A tudós szerkesztők emez összeállításukat csak ideiglenesnek tekintik: kiinduláspontul ama tervük megvalósításához, hogy az érdekelt intézetek e jegyzék alapján megegyezésre jussanak abban a tekintetben, hogy mely többfelé járó folyóirat többespéldányait szüntessék be s mely teljesen hiányzókat járassanak a fölösleges duplumok helyett. Ha azután ez a megállapodás szerencsésen tető alá kerül s a hiányok kellőképp kiegészülnek, lehet szó a jegyzék végleges kiadásáról, amely nem csupán a kurrens, hanem a már megszünt, vagy az intézetek részéről beszüntetett folyóiratokat is fel fogja ölelni és betűrendes tárgymutatóval is el lesz látva. Ha a szerkesztők ezenkívül még arra is rászánnák magukat, hogy a folyóiratok alfabetikus jegyzékével is kiegészítsék művük újabb kiadását, úgy ez a reménybeli új kiadás minden jogos követelménynek meg fog felelni, már a mennyire azt a decimális rendszer mesterséges, erőszakolt keretei megengedik.

A jelen «provizorikus» jegyzék legfőbb hiánya, hogy címe s tartalma nem fődik egészen egymást. A címből joggal azt következtetjük, hogy a felölelt szakokba vágó hazai összes kurrens folyóiratokat is felöleli a jegyzék — de már az előszóból kiderül, hogy a hazai periodikák sajnálatos mellőzésben részesültek: csupán a vidéken megjelenő folyóiratok kerültek a jegyzékbe. Innen van azután az a furcsaság, hogy a 194 könyvtár közt nem került hely a M. N. Múzeum SZÉCHENYI-könyvtára számára, hanem annak anyagát az előszóban intézték el,

mondván, hogy a hazai folyóiratok «mindenesetre (megtalálhatók) a Nemzeti Múzeum nagy könyvtárában.»

Annál bővebben aknázták ki szerzők a Múzeum természettudományi osztályainak kézikönyvtárait, ami kész szerencse, mert nélkülök ugyan szomorúan festene ez a jegyzék. Pl. a budapesti intézetekbe járó krisztallográfiai folyóiratok száma 11, ebből 10 jár a M. N. Múzeumba s három csakis oda. Növényteni folyóirat 87 jár Budapestre, ebből 54 a M. N. Múzeumba, s 14 csakis oda. Álattani folyóirat 126 jár fővárosi gyűjteményeinkbe, ebből 93 a Múzeumba s 49 csakis oda. Vagyis kiderül, hogy e szakokat legkitünőbbben a M. N. Múzeum tartja nyilván s az ő kézi könyvtárai nélkül mondhatni nem is mozdulhat a szakbéli kutató.

Amily örvendetes fényt derít ez a jegyzék a sokszor és könnyelműen elrágalmazott Nemzeti Múzeum tudományos nivójára s használhatóságára, oly megdöbbenően szomorú bizonyosságot szolgáltat ahhoz a szintén nem egyszer hangoztatott panaszhoz, hogy az Egyetemi Könyvtár mennyire mostohán bánik a természettudományokkal. Pedig a mi viszonyaink közt ez volna az a «nagy nyilvános könyvtár», mely a füzet szerkesztői szerint «első sorban» volna igénybe vehető. A jegyzékben szereplő 87 botanikai folyóiratból az Egyetemi Könyvtárra egyetlen egy sem, a 126 zoologiaiból pedig egyetlen egy esik! Az Egyetemi Könyvtár természettudományi részének hiányosságát rendszerint azzal szokták menteni, hogy ott vannak az egyes egyetemi tanszékek vagy intézetek könyvtárai. Nos hát, legalább a felhozott példákban, ezek az intézeti gyűjtemények, melyek közhasználata különben annyira nehézkes, hogy a jegyzék szerzői szinte elriasztani látszanak tőlük a külső embereket,¹ szintén igen csehül állanak folyóiratok dolgában. Az Egyetemi Növényteni Intézet csupán 14, az Egyetemi Növényrendszertani és Növényföldrajzi Intézet pedig csupán 7 botanikai folyóiratot járatott s ezek közül is kettő duplum, úgy, hogy a két intézetben csupán 19-féle külföldi szaklap áll rendelkezésre a Budapesten feltalálható 87 közül. Az Egyetemi Zoologiai és Komparatív Anatomiái Intézetre járó zoologiai szaklapok száma pedig 10. Kétségtelen, hogy nem az egyetemi könyvtár vezetőségének a jószándékán múlik az ily irányú hiányok megszüntetése. Gyökeresen azonban csak úgy lehet a bajon segíteni, ha az egyetemi könyvtár javadalmát kellőképp fölemelik s ezzel megadják a könyvtár igazgatóságának a módot, hogy a folyóirat állományban érezhető hiányokat eltüntesse.

¹ V. ö. a bevezetés 6. lapján mondottakkal.

Hogy egyesületi, sőt magán könyvtárak is bele kerültek a jegyzékbe, azt a felőlet anyag bőségesen igazolja. DEGEN könyvtárába pl. 30 botanikai folyóirat jár, közte 9 olyan, mely egyetlen köz- vagy egyesületi könyvtárunkban sincs meg. Vagy nézzük a Budapesti Kir. Orvosegyesület méltán jóhírű könyvtárát: a jegyzékben szereplő 95 általános orvostani folyóiratból 73 jár az Orvosegyesületnek s 49 csakis neki.

Ami már most szerzők ama reménységét illeti, hogy a jegyzék alapján sikerülni fog a jövőre nézve a többes példányokat kiküszöbölni s az így megtakarított pénzen oly folyóiratok járatását eszközölni, melyek Budapesten egyáltalán nem találhatók, attól tartok, hogy az aligha fog valóra válni. Először is a többes példányok egy része oly *standard* folyóiratokra esik, melyeket az illető könyvtárak, egyesületek vagy intézetek egyike sem szüntethet be tudományos használhatóságának kára nélkül. Ugyan melyik fog a 11 könyvtár közül lemondani az *Annalen der Physik* járatásáról? A *Chemisches Zentralblatt*ot is aligha fogja a jegyzékben szereplő 14 intézet közül egy is magára nézve nélkülözhetőnek tekinteni. És így tovább. — Másodszor a kisebb jelentőségű folyóiratok igen nagy része nem előfizetés fejében, hanem cserepéldánnyként jár legfőbb tudományos intézeteinknek és társulatainknak (pl. az Akadémiának, M. N. Múzeumnak, M. kir. Földtani Intézetnek stb.), melyek saját tudományos kiadványokkal rendelkeznek. Ezek beszüntetése tehát anyagi megtakarítással nem járna. — Végül ne feledjük el, hogy a felsorolt folyóiratoknak igen csekély hányada jár a szó szoros értelmében nyilvános könyvtáraknak, míg a túlnyomó többség intézeti vagy egyesületi kézi könyvtárakra esik, amelyek nem a nagyközönséget, hanem az intézet vagy egyesület kötelékébe tartozók speciális érdekeit szolgálják. Ezeket pedig bajos lesz s tudományos szempontból egyenesen kárhozatos, ha nem végzetes volna arra bírni, hogy egyik másik folyóirat járatásáról lemondjanak csupán azért, mivel az már megvan valamelyik másik budapesti intézetben. A tudományos kutatás természete megkívánja, hogy a speciálistának a szakmájabeli folyóiratok folyton kéznél legyenek s így világos, hogy igen elenyésző számú eseteket nem tekintve, intézeteink nem lesznek abban a helyzetben, hogy folyóirat állományukat, más, a kívül állóknak többnyire nehezebben, körülményes alakiságok közt hozzáférhető intézetek folyóirat-állományához alkalmazkodva, megtizedeljék. Ilyen szépen hangzó kooperációs ideálokat hangoztathat az elméleti könyvtáros, de rendszerint megcáfol a való élet.

Ismertetésünk befejezéséül lehetetlen rá nem mutatnunk arra a tanulságra, mely KÖRÖSY és LENHOSSÉK derék művéből fővárosi könyvtáraink statisztikájára háramlík. Összevetve a feldolgozott könyvtárak jegyzékét a *Magyar Minerva* legújabb évfolyamával, meglepetve tapasztaljuk, hogy mily sok könyvtár maradt ki ebből a nagy szorgalommal egybeállított évkönyvből. Hiányzik a Minervából az Állatorvosi Főiskolával kapcsolatos tíz intézet, a M. N. Múzeum Ásvány- és Őslénytárának könyvtára, a Gyógypaedagogiai Psychologiai M. Kir. Laboratórium, 10 egyetemi és 4 müegyetemi intézet, a M. kir. állami Vetőmagvizsgáló Állomás, M. K. Rovartani Állomás, M. K. Állatélettani Állomás, M. Kir. Növényélet- és Kórtani Állomás, M. kir. Felsőbb Szőlő- és Borgazdaságtani Tanfolyam, M. kir. Halélettani Állomás, Magyar Ornithologiai Központ, Székesfővárosi Állat- és Növénykert, Székesfővárosi Vegyészeti és Élelmiszervizsgáló Intézet, Székesfővárosi Bakteriologiai Intézet, Székesfővárosi Tisztii Főorvosi Hivatal, Székesfővárosi Központi Fertőtlenítő Intézet, Székesfővárosi Paedagogiai Szeminárium, a Székesfővárosi Sz.-Rókus közkórház szülő- és nőbeteg osztálya és a Magyar Chemikusok Egyesülete. Tekintettel az ilyen szakkönyvtárak tudományos jelentőségére, mindenestre kívánatos volna, ha a Minerva újabb évfolyamaiba ezek az intézetek is fölvétetnének. GULYÁS PÁL.

Satzenhofer Karl. *Gründung und Verwaltung von Blindenbibliotheken.* Wien, 1914. Buchdr. Brüder Hollinek. 8-r. VI, 118.l.

A könyvtárügy egy teljesen elhanyagolt ágáról, a vakok könyvtáráról szól ez a kis kötet: oly kérdéstről, melyet eddig a legterjedelmesebb bibliothekonómiai munkák is elmellőztek, noha úgy könyvtártechnikai, mint közművelődési és humanitárius szempontból megérdemli a figyelmet. Szerző a bécsi K. K. Blinden-Erziehungs-Institut könyvtárosa s ezen jelentékeny gyűjtemény körében szerzett gyakorlati tapasztalatait igyekezett művecskéjében értékesíteni.

Művében természetesen az általános könyvtártani kérdéseket is érinti, de csak egészen futólagosan; nagyobb részletességgel csupán azokra a tényezőkre terjeszkedik ki, melyek a vakok könyvtárainak sajátos céljának és sajátos könyvanyagának megfelelően a rendes könyvtáraktól eltérő irányban fejlődtek. Főleg a könyvtárügynek a vakok szellemi kiképzésével való kapcsolatát, a Braille-írású könyvek kikölcsonzési módját s az itt felmerülő nagy portókötségeket, továbbá a könyvek előállításí módját, a másolásra szükségés önkéntes közreműkö-

dök biztosítását, a kötetek bekötetésénél, felállításánál, kezelésénél felmerülő különös szükségleteket tárgyalja részletesebben.

Teljesen osztjuk szerző azon felfogását, hogy a vakok könyvtárait helyesebb a vakok képzésére és gyámolítására szolgáló intézetekkel és egyesületekkel kapcsolatban létesíteni, mint városi vagy állami könyvtárak külön osztálya gyanánt életbeléptetni, még pedig első sorban azért, mivel a vakok ez intézetekkel állandó kapcsolatot tartanak fenn és vezetőik iránt fokozott bizalommal viseltetnek. Méltányosnak tartjuk szerző azon óhaját is, hogy e könyvtárak kezelésével lehetőleg vak embert bizzanak meg, mivel ekként az olvasóközönség és a kezelő közti lelki kapcsolat fokozottabb mértékben van meg s a kölcsönös megértés és bizalom, mely a könyvtár áldásos munkálkodásának egyik legfőbb feltétele, ez esetben biztosítottnak tekinthető. 2.

Gulyás Pál: *Mátyás király könyvtára.* (Olcsó Könyvtár, 551—552. sz.) Budapest, 1916. Franklin-t. 8-r. 68 l. — K 40 f.

MÁTYÁS király minden művészi szépért lelkesülő egyénisége kora egyik legragyogóbb városává varázsolta Budát. A dicsőség, sajnos, nem tartott soká. Sívár esztendők romhalmazzá tették a fényes palotákat, MÁTYÁS székhelyéből nem maradt egyéb, mint néhány beépített fal és néhány kódex. A könyvek szállottak szembe legszívesebben az idő viszontagságaival. Aranyozásuk, színezésük ma is frissen csillogó. S amint a király uralma és neve a későbbi nemzedékek tudatában a nemzeti nagyság szimbólumává lett, a szétszóródott könyvgyűjteményt legendás értékű és számúvá növelte a maradványokon felbuzdult képzelet.

A Korvinák hiteles történetét kapjuk meg ebben a rövid, nagy tárgyszeretettel megírt, becses dolgozatban. Egykorú adatokra, a szakirodalomra és megbízható analógiákra támaszkodva iparkodik feladatát megoldani a szerző. Vállalkozása bibliografiai szempontból tökéletesen sikerül is. A füzet kétségtelenül hivatott feleletet adni a kérdésre: mi volt és milyen volt MÁTYÁS király könyvtára? Egy hiányára tudnék mindössze reámutatni. S ez a könyvtár művelődéstörténeti jelentőségének meg nem állapítása. Nem hangsúlyozza, hogy a gyűjtemény fénykorában semmi egyéb nem volt, mint a király egyéni kedvtelése s a hazai kultúra emeléséhez alig járult valamivel. Néhány egyházi elgyönyörködhetett néha a kéziratok tartalmában is, a nemzet zömére nézve azonban, ideértve a főurakat is, az egész «bibliotheca pro regni decore

extracta», fényes látnivaló volt csupán. Hiszen a nagynevű bárók javarésze még írni sem tudott. Hogy, mint szerző megemlíti, a CORVIN Jánossal kötött egyezségben országos végzés formájában igyekeztek gondoskodni sorsáról, nem jelent épen sokat. Még élénk emlékezetükben lehetett, mennyi anyagi áldozatába került elhunyt uruknak a könyvek összegyűjtése s valószínűleg azt vették észre, hogy a csonthegyi csata után a régi állomány ugyancsak megfogyatkozott. 1502-ben az egésznet már csak 3—400 darabra becsülte Candalei ANNA királyné fegyverhírnöke. Föltehető, hogy közel annyi tűnt el a MÁTYÁS halálát követő zavarokban, de talán több is. A két JAGELLÓ király uralma azután idegen kézre juttatta a megmaradtok legértékesebb részét is. S a sűrű ajándékozások meggátlását már nem tartották szükségesnek a főurak, a lassú romlásban nem látták meg a veszedelmet. Ehhez már több kultúrérzék kellett volna, de kétségtelen, hogy az akkori vezetésztály szellemi értékeket igen kevésbé tudott megbecsülni. Mire a magyar megértette, mi volt számára MÁTYÁS király, már török uralkodott Budán s mindenestől elveszett a könyvtár.

A gyűjtemény alapítási éve bizonytalan, de valószínű, hogy MÁTYÁS-nak kezdettől fogva voltak kódexei s az anyag egy részét elődeitől örökölte. Igazi felvirágzás második házasságával következett be. Ezentúl rendszeresen folyt a gyűjtés, mit kedvezően befolyásolt CORVIN János neveltetése is. Körülbelül ezer kötetre szaporodhatott föl a király haláláig a gyűjtemény, mely szám csak a közkeletű túlzásokhoz arányítva látszik kevésnek. Az akkori legnagyobb könyvtárak sem rendelkeztek ennél sokkal többel. Legnagyobb részük vétel, illetve rendelésre készült, a többi ajándék, sőt talán katonáinak háborús szerzeményei. Megbizottai nem egyszer megfordultak a nagyobb itáliai városokban, hogy uruk könyvigényeinek megfelelőhessenek. A KORVINÁK néhányában a másoló egyenesen megmondja, hogy MÁTYÁS számára dolgozott. Egyik-másikat viszont készen vették s ezekbe utólag festették bele a királyi címert. Sőt megvásároltak olykor kifejezetten idegenek részére készült kéziratokat is. A magyar udvarnak magának is voltak másolói, de nem hihető, hogy Budán állandóan egész másolóműhely talált volna foglalkozást. Ehhez hiányzott a megfelelő könyvanyag és környezet. A palota dunai oldalán volt elhelyezve a könyvtár. A könyvek állványokon, az egyes tudományok szerint csoportosítva. A korunkra átszármazott 116 kötet, két görög kivételével, latin nyelvű. Az ókor klasszikus írói, az egyházatyák s a humanisták egyaránt képviselve voltak benne.

Említés esik magyar és héber könyvekről is, de ezekből egyet sem ismerünk. Ösnyomtatvány mindössze kettő került elő, a nyomtatott könyvet a király kevesebbre becsülte, jóllehet népszerűsítő jelentőségét és értékét teljesen ismerte és elismerte.

A kéziratok szövegei igen közepesek. A hamaros befejezés kedvéért könnyen olvasható másolatokról készültek. Annál jelentékenyebbek művészi szempontból. Különösen a firenzei *ATTAVANTE* készítményei tűnnek ki. Természetesen nem egyformán díszesek. Olyknak minden ékessége, néhány iniciále, másoknak egész lapjait betölti a reáfestett kép. Legfőbb jellemzőjük a kötés. A selyem- és bársonyból valók külföldi eredetűek, a bőrkötések minden valószínűség szerint itthoniak, mert nagyjából egyformák, holott a beléjük foglalt kéziratok különböző helyekről valók. Az idegenekénél gazdagabb aranyozás és paszomántos fonadék alkotta keretek a rendes ismertetőjeleik. A könyvek őrzésére mindig hozzáértő, tudományokkal foglalkozó embert jelölt ki a király, kinek a könyvtár, mint az előbbieik bizonyítjaka, különösen becézett birtoka volt. Halála után természetesen ez sem került el egyéb alkötésainak sorsát. 1510-re egy velencei tudósítás szerint már egyetlen értékes darabja sem maradt. A meglévők egyik részét azután a török Konstantinápolyba vitte az itthagyottakat hiába akarta több jelesünk, különösen I. Rákóczi György, megszerezni. Buda visszavívói már csak lim-lomot találtak az egykori fényes királyi székvárosban. A Törökországba került kötetek további sorsának leírásával végződik a derék, alapos értekezés, melyet a céhbeli érdeklődők, de a nagyközönség is örömmel fognak végigolvashatni. Multunk egyik sokat emlegetett büszkesége világos képpé elevenedik előttünk.

Függelékül szívesen vettük volna a meglévő, kétségtelen Korvinák lajstromát.

TÓTH ZOLTÁN.

KÜLFÖLDI FOLYÓIRATOK SZEMLÉJE.

La *Bibliofilia*. XVI. *évolyam*. 9—10. *szám*. (1914. december, 1915. január.) G. Cesare OLSCHKI: L'esemplare della prima edizione del Petrarca-conservato nella Queriniana di Brescia. (A bresciai Biblioteca Queriniana-ciméliei közt figyelemre méltó PETRARCA *Canzoniere* c. művének Velencében 1470-ben VENDELINO DI SPIRA műhelyéből kikerült első kiadása. Értékét fokozzák azok a nem valami fényes kivitelű miniaturák s nem valami mélyen járó kéziratok jegyzetek, melyek a példány lapjait szinte teljesen beborítják. A miniaturák nem céhbéli kéziratfestő művei; ez ellen maga a névtelen művész is tiltakozik a kötet elején álló ajánlásában, mely Paolo MORETTI véleménye szerint Caterina CORNARÓ-hoz van intézve. A cikk három a legsikerültebb miniaturát hasonmásban is bemutatja.) — Luigi ZAMBRA: Incunaboli di origine italiana nella Biblioteca dell'Accademia ungherese delle Scienze a Budapest. (Folytatólagos közlemény. 50—101. sorszám alatt hozza a M. Tud. Akadémia könyvtárának olasz eredetű ősnymtatványainak leírását HELLEBRANT 1886-ban megjelent katalogusa nyomán.) — Lewis Stephen PILCHER: The Vesalian spirit. (Andreas VESALIUS híres anatómus, születése 100 éves fordulója alkalmából a *Boston Medical and Surgical Journal*-ban megjelent cikk lenyomata. A cikk részletesebben foglalkozik VESALIUS anatómiai kiadványaival s azok különböző utánnomásaival.) — Leo S. OLSCHKI: Livres inconnus des bibliographes. (56. Hieronymus DONATUS: Oratio apud Julium II. Pontif. Max. in obedientia. 4-r. H. é. ny. n. — 57. Mirabilia Urbis Romae Roma. A. Bladus 1523. — 58. Petrus Paulus VERGERIUS. De ingenuis moribus et studiis liberalibus. Venezia B. de Sessa 1491. — 59. Antonius VOLSCUS: Expositiones in Heroidas Ovidii. Parma, A. Postilia 1481.) — *Il libro* in Italia attraverso i secoli nella mostra di Lipsia. (Az előző számban¹ ily címen megjelent cikkekre, melynek szerzője a lipcsei Bugra olasz osztályának vezetőségét támadta, amiért nem az olasz pavillonban adott helyet OLSCHKI antikvárius cég «gyűjteményé»-nek válaszol Giovanni SILVESTRI, az olasz kiállítási bizottság elnöke s kimutatja, hogy nem a bizottságon múlt, hogy OLSCHKI csak mint magán kiállító s nem mint az olasz hivatalos kiállítás egyik tagja jelent meg Lipcsében. Viszont OLSCHKI válaszában azt igyekszik kimutatni, hogy az ő magánkiállítása jobban képviselte az olasz nyomdászat fejlődéstörténetét, mint a hivatalos kiállítás.) — L. ZAMBRA: Corriere d'Ungheria. (Magyar könyvtári mozgalmakról számol be jobbára a *Magyar Könyvszemle* alapján, melynek 1914. 3. számát bővebben ismerteti.) — 11—12 *szám* (február—

¹ V. ö. Magyar Könyvszemle 1915. 116. l.

március). Thomas ASHBY: Le prime edizioni dei «Vestigi dell' Antichità di Roma» di Stefano Du Pérac. (Étienne DU PÉRAC párisi születésű művész 1559-ben fordult meg először Rómában s első datált műve 1565-ből való. Legismertebb munkáját, a római látképeket tartalmazó *Vestigi*-t 1575-ben adta ki legelőször. Szerző részletesen ismerteti a római s londoni metszetgyűjtemények anyagának fölhasználásával. Az 1775. első kiadást 1600-ban egy második követte, mint egy három részből álló album első része gyanánt, 1621-ben jelent meg az utrechti kiadás; egyéb kiadások vannak még 1631-ből, 1653-ból, 1671-ből és 1773-ból.) — Francesco COSENTINI: Incunaboli della biblioteca nazionale di Torino. (Az olasz könyvtárak ősnymtatványainak összesített jegyzékén való munkálkodás közben 17 oly inkunabulum került szerző kezébe, melyet az ősnymtatvány katalógusok eddigelé egyáltalán nem említettek vagy csak hiányosan írtak le. Szerző e 17 ősnymtatvány többé-kevésbé terjedelmes leírását adja.) — Paolo d'ANCONA: Giunte a «La miniatura fiorentina.» (Függelék szerzőnek a firenzei könyvfestészetről írt művében egybeállított kéziratjegyzékhez. Szerző öt kéziratot ír le röviden, melyek mind olasz tulajdonban vannak és 1898-ban ki voltak állítva a torinói egyházművészeti kiállításon.) — L. ZAMBRA. Sonetti editi e inediti di Niccolò da Coreggio nel codice Zichy della Biblioteca Comunale di Budapest. (NICCOLO DA COREGGIO-nak a Budapesti Városi Könyvtár ZICHY kéziratában szereplő szonettjeinek jegyzékét s a kiadatlan darabok szószetint közlését nyújtja számos jegyzet kíséretében.) — *Bibliografia Vesaliana.* (E könyvészet három részre oszlik. Az elsőben VESALIUS előzőinek, a másodikban maga VESALIUS-nak s a harmadikban követőinek munkái vannak felsorolva.) — 9—12. szám: Raimondo SALARIS: Gli incunaboli della biblioteca comunale di Piacenza. (Folytatás 177—230 sz., a BRUTUS Petrus és DYONISIUS Aeropagita nevek közé eső rész. Azok a számok, melyeket HAIN nem látott vagy REICHLING sem írt le *Appendix*-ében részletesebb leírást kaptak.) — G. BOFFITO e P. NICCOLARI: Bibliografia dell'Aria. (A meteorologia és földmágnesség olasz irodalma. Folytatás. ANTI Antonio — ARRIGHETTI Nicola.) — Hugues VAGANAY: Les romans de chevalerie italiens d'inspiration espagnole. (Folytatás. A *Historia del principe Sferamundi* IV. része 59—132 fejezetének tüzetes és e rész 1569., 1574., 1582., 1600., 1610. és 1619. újabb kiadásainak rövid leírása; az 1565-ben megjelent V. rész tüzetes és a későbbi kiadások rövid leírása; végül a VI. rész 1—16. fejezetének tartalmi felsorolása.) — Paolo d'ANCONA; Pubblicazioni di carattere bibliografico e intorno alla storia dell'arte tipografica. (Rövid könyvmertetések.)

Maandblad voor Bibliotheekwezen. III. évfolyam. 1. szám. (1915. február 20.) Izak PRINS: M. J. Hillcsum, conservator der Bibliotheca Rosenthaliana de Amsterdam. (Jeremia Meyer HILLESUM az amsterdami ROSENTHAL-könyvtár vezetőjének negyedszázados szolgálati jubileuma alkalmából készült cikk. A könyvtár hebraicákból áll s 1880-ban létesült ROSENTHAL orosz-lengyel rabbi hagyatékából. A tudós rabbi könyveit gyermekei ajánlották föl az amsterdami községi egyetem könyvtárnak azzal a kikötéssel, hogy mint ROSENTHAL-könyvtár örök időkre külön kezeltessék. Szerző behatóan méltatja HILLESUM érdemeit a rendkívül becses könyvtár továbbfejlesztése körül. Első sorban neki köszönhető, hogy a

könyvtár a németalföldi zsidóság tudományos könyvtárává lett s hogy az 1880-ban csupán 5200 műből álló gyűjtemény ma már kb. 20.000 számmra növekedett. A könyvtár 1914-ben 2595 egyén vette igénybe, akik a helyszínen 6678, házon kívül pedig 3692 kötetet olvastak. E számadatokat föl-sorolva cikkirő utal az 1779. amsterdami könyvtárosi instrukció 5. pontjára, mely szerint a könyvtárból sem közönséges zsidók, sem nők, sem pedig gyermekek nem kölcsönözhetnek ki könyveket. A következőkben cikkirő méltatja HILLESUM tudományos munkásságát, mely főleg a zsidó történet területén mozgott s összeállítja főbb dolgozatainak lajstromát.) — J. D. C. Van DOKKUM : Dr. J. Alblas. (Rövid megemlékezés abból az alkalomból, hogy ALBLAS 25 éve áll az utrecht-i egyetemi könyvtár szolgálatában.) — *De leeszaalen en de mobilisatie.* (Ismerteti azt a hatást, melyet a hágai és leideni nyilvános olvasóterem életében a hollandiai mozgósítás előidézett.) — 2. szám. (Április 20.) J. H. G. : Meijuffrow C. Lebrijn †. (Rövid nekrológ az amersfoorti könyvesház tiszviselőnjéről.) — G. A. WUMKES : Van stins tot openbare leeszaal. (A sneeki nyilvános olvasóterem és könyvtáregyesület 1914-ben 12.000 frton megvett céljaira egy régi családi házat, melynek ötszáz éves történetét vázolja szerző.) — 3. szám (július 2.): *Leeszaaljaarboekje 1914.* (Tartalmazza a hollandi könyvesházak szövetségének, a Centrale Vereening voor Openbare Leeszaalen en Bibliotheken-nek hivatalos közleményeit, u. m. választmányának jegyzékét, 1914. évi jelentését és zárszámadását, a könyvesházak fölött 1914-ben gyakorolt fülügyelet beszámolóját, a könyvesházak jegyzékét megnyitások időrendjében, az egyes könyvesházak vezetőségének névsorát, valamint bevételeik és kiadásai táblázatát, a könyvtáros képzés tanulmányozására kiküldött bizottság jelentését és A. de GRAAF értekezését a nyilvános olvasótermek vezetőinek képzéséről. Figyelemre legméltóbb a könyvtárosképzést tárgyaló jelentés. A hollandiai bizottság kifejti, hogy szükség van ú. n. középfokú könyvtári tiszviselőkre, akik főiskolai képzettség nélkül, de megfelelő szakképzettséggel állítatnának hivatásuk szolgálatába. Minthogy e tiszviselőknél első sorban gyakorlati kiképzésre van szükség, a jelölteknek legalább egy, de esetleg két évet kellene eltölteniök valamely nagyobb könyvesházban, még pedig olyanban, melynek vezetője szívesen foglalkozik a jelöltekkel. Az elméleti kiképzést kurzusokon kellene elvégezni, még pedig nem egyetlen kurzuson, hanem az ország különböző részében tartandó kurzusok valamelyikén. Jelenleg az amsterdami, illetve utrecht-i egyetemen tartanak könyvtári előadásokat H. E. GREVE és A. HULSHOF, mint magántanárok. A létesítendő tanfolyamokat úgy kell beosztani, hogy a jelöltek két évi gyakormokoskodásuk ideje alatt teljesen elvégezhessek azokat. Tárgyak volnának könyvtár-tan, katalogizálás és osztályozás, továbbá függelék gyanánt könyvtártörténet és a könyv története. A kurzusok vezetését egy tanulmányi bizottság intézné, melynek költségeit a könyvtáregyesületek és az állam hozzájárulásából fedeznék. E bizottság küldené ki a maga kebeléből a három tagú vizsgáló bizottságot, mely a jelölteket a felolelt tárgyak összegéből megvizsgálná s az eredményről oklevelet állítana ki.) — 4. szám. (Október 9.): H. E. GREVE : Openbare leeszaalen en provinciale besturen. (Részletesen foglalkozik a holland provinciák kormányzóságának részben elutasító,

részben kedvező állásfoglalásával a területükön működő könyvesházak provinciális segély iránt benyújtott kérvényeivel szemben. Ismerteti a kérvények benyújtásakor *pro* és *contra* elhangzott beszédeket és arra a következtetésre jut, hogy a könyvesházak az esetben tarthatnak igényt provinciális segítségre, ha ügykörükbe vonják az illető provincia falvainak olvasóközönségét.) — *Uit de staats begrooting voor 1916.* (Az 1916. állami költségvetésből közli a hollandiai könyvtári kiadásokra előirányzott tételeket. E szerint a hágai koninklijke bibliotheknek 1916-ra személyi kiadásokra 50.060, dologiakra 42.350, összesen tehát 92.410 frtot irányoztak elő. A négy állami egyetemi könyvtár közül a leideni összes javadalma 52.631, az utrechtié 42.650, a groningenié 26.410 és a delftié 37.375 frtot tett ki. A könyvesházak áll. segélyezésére 24.695 frtot irányoztak elő. Könyvtári építkezésekre a következő összegek fordítottak: A delfti műegyetem könyvtári épülete 1915-ben elkészült. Az összes költségek 389.203 frtot tettek, vagyis 203 frttal lépték túl a költségelőirányzatot. A leideni egyetemi könyvtár toldaléképületének összes költségeit 381.000 frtban irányozták elő. Ebből 1914-ben első részletképen 26.000 frtot, 1915-ben második részletként 175.000 frtot s 1916-ban harmadik részletként 150.000 frtot illesztettek az áll. budgetbe. A groningeni egyetemi könyvtár épületének kiegészítésére előirányzott 202.400 frtból az első 50.000 frtos részlet az 1915. költségvetésbe állították be, míg 1916-ban e célra 100.000 frtot irányoztak elő.) — *5. szám* (december 30.): Corry Van WICHEREN: De openbare leeszaal von «Ons Dorpshuis» in Eelde. (Az eeldei faluházában 1915. november 7-én nyílt meg az olvasósoba, mely hétköznaponként este 6—9, vasárnap d. u. 2 órától áll nyitva. A napi olvasók száma 5—6, néha azonban 8—10 is. A 200 kötetből álló kölcsönkönyvtárt is szorgalmasan használták.) — Henriët van LIER: Excursie 24—26 Juli 1915 van de Commissie van Studiebelangen der Nederl. Vereen. van Bibliothecarissen en Bibliothecambtenaren. (A németalföldi könyvtártszövetség tanulmányi kirándulásának leírása. A 16 tagból álló társaság a veendami könyvesházat, a groningeni egyetemi könyvtárt és könyvesházat a leeuwardeni tartományi könyvtárt és könyvesházat s végül a sneeki könyvesházat tekintette meg.)

Zentralblatt für Bibliothekswesen XXXII. évfolyam 6—7 szám (1915 június—július): Hans BOHATTA: Die Fürstlich Liechtensteinische Fideikommissbibliothek in Wien. (A Lichtenstein hercegi könyvtár alapjait II. Hartmann rakta le [1544—1585.] A gyűjteményben még ma is megvan 230 pergamentkötésű kötet, mely az 1577 vagy 1578. évszámot és a tulajdonos nevének kezdő betűit hordják tábláikon. I. Hartmann herceg [1613—1616] udvartartásában a könyvtárosi állással is találkozunk. János Ádám András herceg pedig [1662—1712] végrendeletében a könyvtárt is a hitbizományhoz kérte csatolni. József Vencel Lőrinc herceg [1696—1772] 1749-ben újra rendeztette a most már hitbizományi könyvtárat, melyet maga is vagy 1000 kötettel gyarapított. I. Alajos herceg [1759—1805] azzal szerzett magának különös érdemet, hogy megépíttette a könyvtár elhelyezésére szolgáló gyönyörű termet a bécsi Urutcai palotában. A most uralkodó II. János pedig a HAUSLAB-féle nagyszerű könyv- és metszetgyűjteményt nemcsak hogy megszerezte, hanem az egész

hitbizományi könyvtárral együtt a legliberálisabb módon hozzáférhetővé tette a kutatás számára. A könyvtár számos német és olasz, fametszetekkel és miniaturákkal díszített inkunabulumot tartalmaz a legjobb karban. Élükön áll CICERO: *Officia et paradoxa* Mainz, 1465 FUST és SCHOIFFER műhelyéből. De az újabb nyomdászati remek: az ELZEVIR, PLANTIN, DIDOT és BODONI-féle kiadások is nagy sorozatokkal vannak képviselve. A sok kézirat közül a gyönyörűen miniált *Concordantia caritatis* a XV. századból, két hártýára remekbe írt *Horarium* ugyancsak a XV. századból s ami minket, magyarokat elsősorban érdekel, a számos miniaturával és DOMINICUS praepositus Albensis, későbbi nagyváradi és erdélyi püspök címerével díszített *Breviarium Cisterciense* hártýa-kéziratát említjük. Néhány szép kötéstáblával bíró kötet is van a könyvtárban, köztük egy valódi GROLIER-kötés. A könyvtárt az említett 56 m. hosszú Uri-utcai teremből 1912-ben költöztették ki a Herceg-utcában lévő ú. n. nyári palotába, ahol az átalakítási műveletek befejeztével 1914-ben újra fölállították. A mintegy 100.000 kötetből álló könyvtárról a jelenlegi könyvtáros, aki a cikk szerzője, rendszókatalógust készít, melynek beosztását bőven ismerteti.) — Konrad HAEBLER: *Zur Druckertätigkeit des Alfonso Fernandez de Cordoba*. (A berlini Königliche Bibliothek barátainak egyesületétől megkapta ajándékba a zaragozai egyházmegye egy *Manualé*-jét, mely nyomdászattörténeti szempontból annyiban becses, mivel Spanyolország egyik legelső könyvnyomtatója Alfonso Fernandez de CORDOBA életéhez nyújt ismeretlen adalékokat. CORDOBA, akinek Valenciából az inkvizíció halálos ítélete következtében menekülnie kellett, 1485-ben úgy látszik Hijarban huzódott meg s itt valószínűleg 1486-ban nyomtatta ki a *Manuale Sacramentorum*.) — Johannes LUTHER: *Studien zur Bibliographie der Kirchenpostille Martin Luthers*. (LUTHER Márton következő műveit tárgyalja nagy alaposággal: 1. A két téli posztillát 1528 és 1525-ből, 2. Az ünnepi posztillát 1528-ból.) — P. SCHWENKE: *Ein Buch aus dem Besitz von Burkhard Waldis*. (A berlini Königliche Bibliothek egy kolligátum kötetét ismerteti, mely az előzéklapon olvasható sajátkezü bejegyzés és a fődélen alkalmazott superexlibris tanúsága szerint 1540-ben Burkhard WALDIS birtokában volt. A gyűjteményes kötet a heiligenstadti kir. gimnázium könyvtárából került néhány év előtt Berlinbe.) — H. HÜLLE: *Die chinesischen Neuerwerbungen der Königlichen Bibliothek*. (A berlini Königl. Bibliothek kéziratárában régebb idő óta őrzött 848 kézirat és nyomtatott kínai munkából álló gyűjtemény újaba szaporulatának rövid ismertetése. A gyarapodás darabszáma, a MÜLLER-féle taoista kánongyűjteményt nem tekintve, mintegy 6000. Európai könyvtárak közül ma már csupán a párisi Bibliothèque Nationale és a londoni British Museum kínai gyűjteménye múlja fölül a berlinit.) — 8—9. szám (augusztus—szeptember): Karl SCHROTTENLOHER: *Magister Andreas Lutz in Ingolstadt, der Drucker der Bulle «Exsurge Domine.» (1519—1524)*. (A LUTHER Mártont elítélő *Exsurge domine* kezdetű, 1520. jun. 15. kelt pápai bulla reichstädti, regensburgi és augsburgi kiadása egyaránt Andreas LUTZ ingolstadti könyvnyomtató munkája. LUTZ-ról igen keveset tudunk; Bergham vagy Berghheimből származott, 1511. júl. 19. vezették be nevét az ingolstadti anyakönyvbe s később magister artiummá lett. Nem volt jelentékeny könyvnyomtató. Csú-

pán öt nyomtatványára tette ki a nevét, ismét ötön a nyomtatás helyét, míg sajtójának legtöbb terméke hely és nyomdajelzés nélkül látott napvilágot. Tipusösszehasonlítások útján 37 nyomtatványát sikerült eddig meghatározni, melyek időrendi jegyzékét közli szerző.) — A. BÖMER: Ein unbekannter Frühdruck der Epistolae obscurorum virorum. (A berlini Königl. Bibliothek tulajdonában lévő ismeretlen *Epistolae obscurorum virorum*-kiadás 1516. évi velencei utánnyomása annak az ismert kiadásnak, melyet BÖCKING jegyzékében editio 3-nak vett föl.) — P. SCHWENKE: Weitere Donatbruchstücke in der ersten Gutenbergtype. (PETRUS LOMBARDUS: *Textus sententiarum*, Basel 1489. kiadásának a darmstadti udvari könyvtárban lévő példány kötéslapjából két pergamenszeletet áztattak ki, mely egy GUTENBERG legrégebbi típusával készült 27 soros, 14 leveles Donatus-kiadás 6. és 9. leveléből őrzött meg töredékeket. E kiadás a párisi 27 soros Donatus-hoz áll legközelebb. A müncheni Hof- und Staatsbibliothek Inc. s. a. 5529. jelzésű ősnymtatványának kötéséből szintén kiáztatott egy pergamenszalagot, mely GUTENBERG u. n. kalendárium-típusával nyomtatott 27 soros Donatusának 1/14 lapjából tartalmaz töredékeket. Ugyancsak a kalendarium-típussal készült az a 27 soros Donatus-kiadás, melynek 4/11, 5/10, 6/9 és 14. leveléből álló töredékét Jacques ROSENTHAL ajándékozta 1914-ben a berlini Königl. Bibliotheknek. Egy heiligenstadti származású inkunabulumból kifejtett, jelenleg a berlini Königl. Bibliothekben őrzött Donatus-töredékről, melyet szerző 1908-ban a londoni 27 soros Donatussal hozott kapcsolatba, kimutatja, hogy e kiadáshoz semmi köze, hanem egy 30 soros kiadás töredéke.) — W. KIRFEL: Die Anfänge des Sanskrit-Druckes in Europa. (A legelső szanszkrit-típusokat Európában, egyes kezdetleges kísérletezéseket nem tekintve, a római Congregatio de propropaganda fide részére állíttatta elő VIII. ORBÁN pápa a XVII. század első felében. A típusok sokáig használatlanul heverték, de a XVIII. század folyamán Costantino RUGGERI nyomdaigazgató kezdeményezésére ismét rendezték és kiegészítették a régi részletet s először Antonio Agostino GIORGI *Alphabetum Tibetanum* c. műve [Roma 1759.] kinyomtatásánál használták föl. Később más abcéket s néhány közkeletű ima hindú fordítását nyomtatták ki velük. E nagari-típusokon kívül a Congregatio nyomdája még egy birmani és egy grantha-abcével is föl volt szerelve. A nagari-típusok második készletét az angol Charles WILKINS állította elő 1786—1800 között, de csak 1808-ban használta föl először szanszkrit nyelvtana előállításánál. A típusok harmadik készletét August Wilhelm von SCHLEGEL állította elő Bonnban s e típusokkal maga szedte ki az 1823-ban megjelent Bhagavadgītā-szöveget. A típusok matricáiról BOPP felügyelete alatt Berlinben is készítettek öntvényeket, sőt a párisi Société asiatique is kért és kapott belőlük öntvényeket. Indiában az első nagari-típusokkal szedett könyv a Hipotadésza volt, melyet a serampuri missziós-nyomdában állítottak elő a XVIII. század végén. A XIX. század elején a legjelentékenyebb indiai nyomda a RĀMA-féle volt Kalkuttában.) — Friedrich LABES: Zwei Fragen aus dem preussischen Pflichtexemplarsrecht. (1. Kimutatja, hogy a porosz kötelespéldányok a megjelenés évétől számított négy év múlva évülnek el. 2. Bizonyítja, hogy a régebbi porosz tartományokban érvényes kötelespéldánytörvény oly

kiadókra is érvényben van, akik műveik impresszióiban oly városokat is felsorolnak, ahol nem tulajdonképeni üzletük, hanem csak kiadó-lerakataik vannak.) — 10.—11. szám (október—november): Ernst VOULLIÈME: Zur ältesten Buchdruckergeschichte Strassburgs. (1. PROCTOR indexében egy ismeretlen strassburgi könyvnyomtató szerepel «Quedlinburgi Jordanus nyomtatója» elnevezés alatt. Ez a műhely 1483—1503. majd száz, többnyire terjedelmes munkát bocsátott ki sajtója alól. Szerző a típusok gondos egybevetése alapján kimutatja, hogy a termékeny könyvnyomtató nem más, mint Georg HUSNER, aki saját cégjelzésével ellátott nyomtatványokat is előállított ebben az időben. HUSNER első datált nyomtatványa az 1473. nov. 22. bevégzett DURANDUS: Speculum iudiciale. 2. Kimutatja, hogy az a kirchheimi nyomda, melyről SPIRGATIS a DZIATZKO-féle Sammlburg bibliothekswissenschaftlicher Arbeiten 8. füzetében szól, Mathis HUFFUFF tulajdona volt, aki 1497-ben kezdett működni, legkésőbb 1498-ban Strassburgba tette át műhelyét és 1520-ig dolgozott.) — Walther BLUMENTHAL: Ein Kopierverfahren für Drucksachen unter Ausschluss der Photographie. (Ismertet egy új németbirodalmi szabadalmat, mely gázok segítségével igen olcsó és használható másolatokat képes előállítani nyomtatványokról, metszetekről s minden olyan sikokról, melyeken sűrűségi vagy szerkezeti különbözések észlelhetők.) — Fridrich LABES: Fragen aus dem preussischen Pflichtexemplarsrecht. (Folytatás. 3. Azt bizonyítja, hogy ha valamely kiadvány egyik kiadótól vagy a szerzőtől egy másik kiadó tulajdonába megy át, az illetékes porosz könyvtárak az új kiadótól is jogosan követelhetik be az előírt köteles példányt, tekintet nélkül arra, hogy az első kiadó eleget tett-e ilyenmű kötelezettségének, vagy sem. — 4. Azt a kérdést vizsgálja, vajjon a porosz kötelespéldánytörvény érvényessége fönáll-e az esetben, ha a kiadó ebbeli kötelezettségének teljesítése előtt csődbe került.) — P. SCHWENKE: Eine Bibliothekarschule in Leipzig. (A lipcsei Deutscher Buchgewerbeverein elnöksége 1915. nov. 1-én nyitotta meg könyvtáros- és múzeumi tisztviselőket képző tanfolyamát, mely 4 szemeszterre beosztva kiváló szakemberek előadásait fogja nyújtani a bibliográfia, könyvtár-tan, paleográfia, esztétika és muzeológia köréből, kapcsolatban a lipcsei könyvtárak és múzeumok megtekintésével. Tandíj félévénként 10 M. Az első félév programja: 1. GOLDBERG: Fényképezés gyakorlati útmutatással; 2. GRAUL: A nyilvános műpártolásról, a művészeti és ipari múzeumok gyűjtésmódjáról és főladatáról; 3. SCHRAMM: A könyv és könyvpar története I. rész; 4. Ugyanez: Az írás története I. rész; 5. WITKOWSKI: Bevezetés a német és külföldi legújabb irodalomtörténetbe a könyvtárkezelő szempontjából. SCHWENKE a program ismertetésénél hibáztatja, hogy a tanfolyam célja nem eléggé világos, mivel egyrészt a tudományos, másrészt a középfokú könyvtáros igényeire van tekintettel s kifogásolja, hogy a hallgatókat korlátlan számban veszik föl, ami kétségkívül a színvonal súlyedésével jár. Másrészt óvást emel az ellen, hogy a könyvtárosokat képző iskola fönntartója a könyvparegyesület, mert annak még a létszátát is el kell kerülni, mintha a könyvtár-tan a könyvpar körébe tartoznék. Végül kifogásolja a «német könyvtárosiskola» elnevezésben a német jelzöt, mivel ez úgy tünteti föl a vállalkozást, mintha ennek birodalmi színezete

volna.) — Ludwig PFANDL: Über einen seltenen Guevara-Druck der Münchener Hof- und Staatsbibliothek und seine literachistorische Bedeutung. (Antonio de GUEVARA híres *Marco Aurelio*-jából s a hozzá csatolt *Relox de principes* c. munkájából számos kiadás jelent meg, melyekről szerző kimutatja, hogy az 1519-ben Valledolidban megjelent editio princepsen kívül, mind jogositatlan utánnyomás vagy kalózkidás. Ily utánnyomás a madridi Nemzeti Könyvtárban őrzött liszaboni kiadás is, melynek megjelenési évét a példány hiányossága folytán mindeddig nem tudták s amely a most előkerült müncheni példány sértetlen kolofonja szerint 1529-ből való.) — 12. szám (december): H. DÖLZL-RHEINSBERG: Handschriften-Kataloge. (A kézírttal bíró könyvtárak két csoportra oszthatók, olyanokra, amelyek nyomtatott katalogusokkal rendelkeznek s olyanokra, melyekben nincs nyomtatott kézirattjegyzék. Jó volna e könyvtárnak kézirattanyagáról egy tájékoztató évkönyvfélét kiadni, melyben föl lennének sorolva mindazok a nyilvános és lehetőleg magánkönyvtárak, melyek kézírtatokkal bírnak. A kézírtállomány rövid története, a kézírtatok nyelvek szerint csoportosított darabszám szerinti föltüntetése s a kézírtokról megjelent jegyzékek gondos lajstroma volnának az évkönyv legfontosabb részei. Gyökeresen azonban csakis úgy segíthetnénk a kézírtok után kutató tudós kiadók bajain, ha megalkotnók a világ összes könyvtárainak egyetemes kézirattjegyzékét. A gondolat merész, de nem új. Már a XVII. század folyamán megjelent néhány egyetemes kézirattjegyzék; így a Belgiumban található kézírtokról Antonius SANDERUS-tól és az Angliában találhatóokról E. BERNARDUS-tól. Nem sokkal ezután, 1736-ban adta ki MONTFAUCON Bernát híres *Bibliotheca bibliothecarum manuscriptorum nováját* s 1830-ban Gustav HAML lipcsei jogtanár mintegy 140 kisebb-nagyobb európai könyvtár kézírtairól beszámoló *Catalogi librorum manuscriptorum qui in Bibliothecis Galliae, Helvetiae, Belgii, Britanniae M., Hispaniae, Lusitaniae asservantur* c. művét. E munkán alapul J. P. MIGNE: *Dictionnaire des manuscrits* c. 2 kötetes műve, Paris, 1853. Az egyes nemzetek egyetemes kézirattjegyzékét legelsőnek Franciaországban indították meg. VILLEMAIN közoktatásügyi minisztersége idején, 1841. aug. 3-án adta ki LAJOS-FÜLÖP király azt a rendeletét, melyben a départementok nyilvános könyvtárában lévő kézírtatok jegyzékének kiadásáról intézkedik. Az első kvartkötet 1849-ben jelent meg s az utolsó 1885-ben. Ugyanez évben megindult «*Catalogue général des manuscrits des bibliothèques publiques de France*» c. a vállalat új folyama, mely eddig 60-nál több kötetből áll. A francia vidéki könyvtárak kézirattanyagának leltározása ma már szinte teljesen befejeződött s az 1885-ben programmba vett párisi könyvtárak földolgozása is igen előre haladt. Az olasz könyvtárak nyomtatványi és kézirattári anyagának egyetemes földolgozása érdekében az első javaslattal Enrico NARDUCCI 1877-ben lépett elő. Ő a 32 állami könyvtár kézirattári anyagának földolgozását 20 hónap alatt vélte megvalósíthatónak s a minisztériumba beérkező cédulák egyesített kiadását 3 hatalmas könyvtárkötetre osztotta volna el, melynek nyomtatási költségei kötetenkint 24.800 lírát tettek volna. Több eredménnyel járt Giuseppe MAZZOTINTI vállalkozása, aki 1890-ben indította meg az *Inventari dei manuscritti delle biblioteche d'Italia* c. vállalatát, melyet halála után Albano Sok-

BELLI folytatott s amelyből eddig 19 kötet jelent meg. A vállalat eddig 100-nál jóval több könyvtárt dolgozott föl. 1893-ban indult meg a Verzeichnis der Handschriften im preussischen Staate c. vállalat, melyből azonban csupán a göttingai egyetem kézíratait földolgozó első 3 kötet jelent meg. Számos egyes könyvtár anyagát földolgozó, vagy egyes irodalmi szakokra vonatkozó kéziratokat földolgozó jegyzékek is megjelentek. Szerző szerint mind e művekhez jó volna a kéziratok nyelve szerint csoportosított közös mutatókat készíteni, továbbá megcsinálni azon kézírattárak egyetemes jegyzékét, melyek nyomtatott katalógussal nem bírnak. Nyelvek szerint a kéziratok 3 főcsoportját különbözteti meg: 1. latin kéziratok; 2. modern európai nyelveken szóló kéziratok; 3. egyéb kéziratok [első sorban görögök és keletiek] csoportját. A latin nyelvű kéziratokról minden nemzet készítse el a saját területén lévő könyvtárak egyetemes jegyzékét. Az európai élő nyelveken szóló kéziratok egyetemes jegyzékét az illető nyelveket beszélő legfőbb állam készítené el, tekintet nélkül arra, hogy a saját területén levő, vagy külföldi könyvtárakban vannak-e a kéziratok. A megoldás e módját a német kéziratokra nézve a berlini akadémia német bizottsága kezdte meg. A bizottság 1906-ban 1000 kéziratleírást és kb. 10.000 utalócédulát, 1915-ben pedig már 8711 kéziratleírást és mintegy 400.000 utalócédulát őrzött levéltárában. A görög és keleti kéziratokat legjobb volna nemzetközi egyetemes jegyzékek útján katalogizálni. Egy ilyfajta jegyzéket vett pl. munkába a bécsi mechanista-kongregáció az örmény kéziratokat illetőleg. Leggyorsabban a görög kéziratokra nézve lehetne megvalósítani a tervet, mivel e téren van a legtöbb és leghasználhatóbb előmunkát. Természetesen a nagyszabású terv keresztülvitele esetén a kézírattári újabb szerzemények lajstromának rendszeres publikálása is kívánatos, úgy, amint azt a Bibliothèque Nationale teszi, jobbjára a *Bibliothèque de Pécole des chartes* hasábjain. Értekezése függelékében szerző a könyvtári évkönyvek alapján kimutatja, hogy csupán Ausztria-Magyarország, Franciaország, Németország és Olaszország területén 1031 könyvtárban 942.826 kötet van. Hogy ez a szám azonban korántsem végleges, arra nézve csak egy példát említek: Ausztria-Magyarország adatait BOHATTA és HOLZMANN 1900-ban megjelent *Adressbuchjától* vette, de pl. a *Magyar Minervát* nem is ismeri. A második függelékben néhány példáin mutatja be, mily módokon lehetne a kéziratleírásokat meg-ejteni.) — Hermann ESCHER: Die 15. Versammlung der Vereinigung Schweizerischer Bibliothekare. (A svájci könyvtárosok egyesülete Bernben tartotta közgyűlését 17 tag részvételével. A tárgyalások központjában a svájci statisztikai hivatal kiadásában megjelent «Die öffentlichen Bibliotheken der Schweiz im Jahre 1911.» c. munka állott, mely 5798 kisebb-nagyobb könyvgyűjteményről számol be kerek számban 9,400.000 kötettel. A táblázatos részben a következő rovatok szerepelnek: 1. Allomány jellege; 2. Alapítás éve; 3. Tulajdonos; 4. Nagyság; 5. Használat; 6. Hozzáférhetőség; 7. Nyitási idő; 8. Szaporodás; 9. Javadalom; 10. Katalógusok állapota stb. Érdekes volt még a svájci incumbulum-jegyzék munkálatairól szóló jelentés. E szerint a svájci könyvtárakból 13.032 ősnymtatvány leírása gyűlt be; ebből 11.707-et már végleg meghatároztak. Elégtelen címmásolás folytán 310 címfölvételt magukkal a nyomtatványokkal kell egybevetni.)

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Dr. VÉRTESY JENŐ

A M. N. Múzeum Orsz. SZÉCHÉNYI-könyvtárát súlyos veszteség érte az elmúlt tavasszal, DR. VÉRTESY Jenő egyetemi magántanár, igazgató-örnek korai elhunytával. A halál, szinte két évi viaskodás után, végre is legyőzte bámulatos akaraterjét, mely pedig már-már szinte diadalmaskodni látszott az alattomos kóron, mely két oldalról is megtámadta szervezetét. Újtátrafűredről, hol gyógyulást keresett bajára, jött a megdőbbentő hír, hogy jún. 16-án megszűnt dobogni minden szépért, nemesért lelkesülő szíve. Temetése kollégái s a magyar tudományos világ élénk részvéte mellett ment végbe Budapesten, ahol a székesfőváros tanácsa által adományozott díszsírhelyen helyezték örök pihenésre. Ravatalánál a M. N. Múzeum nevében DR. SEBESTYÉN Gyula mondotta a következő szép halotti búcsúztatót:

«A Magyar Nemzeti Múzeum s a múzeumi Orsz. SZÉCHÉNYI-könyvtár képviselőjében állok e ravatal előtt. Elhunyt tisztviselőtársunk, DR. VÉRTESY Jenő igazgató-ör, e nagy kulturintézet egyik kiváló tisztviselője volt. Örökölt kész irodalmi névvel és az irodalmi rátermettség jelentékeny mértékével kezdte meg pályáját. Tehetségének kibontott szárnyaira azonban már kezdetben ránehezedtek azok a tudományos ismeretek, amelyeknek súlya a Magyar Nemzeti Múzeum irodalmi és irodalomtörténeti letéteményesének, a könyvtárnak és kéziratárnak munkakörébe vonta. És mikor a rögzőbb tanári pályára készült ifjú csakugyan ide került, nemcsak ő és nagynevű atyja úszott a boldogságban, hanem boldogok voltunk mi is, akik e költői lélek tudományos gazdagságát, munkakedvét és munkabírását megismertük. Ez az oka, hogy az elhunytunk ifjú kora nagyigényű és fokozott mértékben reményteljes is volt...

Most, midőn ebben a szomorú hajlékban egy hirtelen lezáródott, rövid élet végén a vigasztalódás és megnyugvás gyógyító írjait keressük, a hit imént elhangzott szavai után én csak azt nyújthatom a gyászolók felé, amit nekem az élet komoly számvetése kínál. A mi mélységes gyászunkban sem szabad feledni, hogy ez a 39-ik évnél lezáródó rövid földi élet az ifjúkornak minden fokozott mértékű reményét, ígéretét beváltotta. A tudományt, tehetséget és törekvést egyaránt méltányoló hivatali vezetés olyan munkakört juttatott neki, amelyben nemcsak irodalmi kincseink értékelése, rendezése, megőrzése, hanem irodalmi úton való hozzáférhetővé tétele, tudományos földolgozása is a hivatalos szolgálat nagyobb igényű földadatai közé tartozik. Istenben

boldogult fiatal tisztviselőtársunk e téren elért eredményei könyvtárunk legértékesebb e nemű munkálatai közt foglalnak helyet. Legtöbb odaadással a magyar drámatörténet emlékeit kutatta s e téren egy maradandó értékű művét a M. Tud. Akadémia már korábban kiadta, egy monográfiáját pedig a Kisfaludy-Társaság az idén már a tervrajz alapján is jutalomra érdemesnek ítélte.

A muzsáknak szentelt szabad órákban komoly filológiai ismeretekkel gazdagított költői lelke több eredeti műnek megírása s néhány elsőrendű francia irodalmi terméknek lefordítása után Homer világát kereste föl és lefordította a teljes Iliást és a teljes Odysseát. Az örökéletű görög eposzok tolmácsolásában — tudjuk — a magyar nyelv és verselés legnagyobb mestereinek egyikével kelt versenyre. Kifejezetten arra vállalkozott, hogy az ókori naiv műremekek egyszerű és közvetlen hangját rímtelen s egyben legrégebbinek is tetsző magyar versekben szólaltatja meg. Ami e rendkívül merész kísérletből sikerült, az a magyar irodalom tőkéjét gyarapította. Ugyanez állítható az Ál-Shakespeare-i drámák fordításáról, amelyekben viszont az emberi élek hatalmas szavú szenvedelmei találták meg hivatott tolmácsukat. Mindkét téren a világirodalmi vonatkozások is hozzájárulnak ahhoz, hogy elhunyt társunk neve a hazai és az egyetemes irodalmak történetében örökre fennmaradjon.

Ime, a földi részek elmulásával szemben ez a maradandó lelki rész nyújtson nekünk ebben a mély gyászban megnyugvást és vigaszt. Ez a maradandó rész a miénk és a mi dicsőségünk marad. A Magyar Nemzeti Múzeum és tisztviselőtársaid ezért tolmácsoltatják velem köszönetüket és az utolsó istenhozzádot.

Kitünő társunk, szeretett jó barátunk, Isten veled!»

Sirjánál DR. CSÁSZÁR Elemér egyetemi magántanár bucsúztatta el az egyetem és a Magyar Irodalomtörténeti Társaság nevében, melynek egyik munkás tagja volt.

Folyóiratunk szintén egyik leghűbb munkatársát gyászolja VÉRTESY-ben, aki sokszor kereste föl lapunk hasábjait jól megírt dolgozataival, melyekben rendszerint könyvtárunk kiadatlan irodalomtörténeti kincseiről tájékoztatta a közönséget. Talán egyik legutolsó műve volt az a dolgozat, melyet röviddel halála előtt adott át közlés végett s melyet jelen kettősfüzetünkben talál a szives olvasó. A SZÉCHÉNYI-könyvtárba újabban bekerült sűgőkönyveket ismereti bennük a bibliográfus alaposágával és a nagyképzettségű irodalomtörténész tájékozottságával. Cikkeit nagy írói gonddal készítette s még könyvszeti jellegű dolgozataiban is azon volt, hogy lehetőleg kerek és élvezetes formába öntse az anyagot.

Mint könyvtári tisztviselő nagy lelkesedéssel és lelkiismeretes pontossággal oldotta meg azt a sokféle feladatot, melyet a SZÉCHÉNYI-könyvtárnál el-töltött 18 esztendő alatt bízta rá följebbvalói. Azon kevesek közé tartozott, akik a könyvtár minden osztályában teljesítettek szolgálatot, az egy hirlaptárat kivéve s így szinte teljes tájékozódást szerzett könyvtárunk mechanizmusáról. Múzeumi pályájának kezdetén a levéltárban, majd a kötelepéldányok irodájában talált alkalmaztatást; azután hosszabb időt töltött a nyomtatványi osz-

tályban, ahol éveken át vezette a kikölcsonzés ügyét s szolgálatrakész modorával, irodalomtörténeti ismereteivel nem egy kutatóknál szerzett magának kedves emléket. Végre néhány év előtt a munkásságának legmegfelelőbb helyre, a kéziratárba került, ahol főleg az újabb irodalomtörténeti anyag szakszerű földolgozásával szerzett magának érdemeket.

Emlékét igaz kegyelettel ápoljuk.

G. P.

Dr. Bencze Adolf †. A budapesti Városi Nyilvános könyvtár id. titkára, Dr. BENCZE Adolf, mint a cs. és kir. 32. gyalogezred tartalékos zászlósa 1916. május 11-én hősi halált halt a galictai harctéren. A Városi Nyilvános Könyvtár igazgatósága és hivatalnoki kara a szorgalom és kötelességteljesítés mintaképét gyászolja az elhunytban.

Személyi változások a M. N. Múzeum könyvtárában. Ő cs. és apostoli kir. Felsője DR. SEBESTYÉN Gyula múzeumi igazgató-ört múzeumi osztályigazgatónak a VI. fizetési osztályba kinevezni, DR. MELICH János múz. igazgató-örnek pedig a múzeumi osztályigazgatói címet és jelleget adományozni legkegyelmesebben méltóztatott. Őfelsége e ténykedéseiből kifolyólag a nmélt. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 60.501. sz. a. kelt rendeletével olykép intézkedett, hogy SEBESTYÉN Gyulát az Orsz. SZÉCHÉNYI-könyvtár kéziratári osztályának továbbra is való vezetésével és emellett egy külön folklore-osztály szervezésével és igazgatásával, DR. MELICH Jánost pedig az Orsz. SZÉCHÉNYI-könyvtár nyomtatványosztályának igazgatásával bírta meg, míg a könyvtár osztályainak együttes vezetését továbbra is Dr. FEJÉRPATAKY László udv. tanácsos, a M. N. Múzeum igazgatóhelyettesének hatáskörébe utalta. A nmélt. vallás- és közoktatásügyi miniszter DR. HOFFMANN Mária fizetéstelen segédört fizetéses segédörre, DR. PANITY Vukoszáva és DR. ZSINKA Ferenc gyakornokokat pedig fizetéstelen segédörökké nevezte ki. Megvált a M. N. Múzeumtól 17 és fél évi szolgálat után DR. GULYÁS Pál múzeumi ör, akit a nmélt. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr a Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőségéhez nevezett ki másodladónak. E kinevezéssel kapcsolatban a *Magyar Könyvszemle* szerkesztése tárgyában is intézkedni kellett. Minthogy folyóiratunk a M. N. Múzeum SZÉCHÉNYI-könyvtárának hivatalos közlönye, a folyóirat hivatalos jellegének fönntartása érdekében annak szerkesztőségében természetesen helyet kell foglalnia a Nemzeti Múzeum egyik tényleges tisztviselőjének is. Evégből a nmélt. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr, amidőn a M. N. Múzeum igazgatóságának javaslatára a folyóirat tényleges szerkesztésével továbbra is DR. GULYÁS Pál főfelügyelőségi másodladót méltóztatott megbízni, a szerkesztésben való közreműködésre DR. MELICH János osztályigazgatót kérte föl.

Kimutatás a hadbavonult népkönyvtárkezelőkről. A Múzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsához 1916 április elseje óta beérkezett forgalmi kimutatások szerint a Tanács hatáskörébe tartozó könyvtárak kezelői sorából még a következők teljesítenek hadi szolgálatot: Alsókubin: dr. GASZNER József önkéntes tizedes, 1915 febr. végén fölmentve. — Alsóvadász: FALUSSY Gyula tanító, 1914 aug. 12-én elesett az északi harctéren. — Bágyon: CSONGORY Dénes ig.-tanító. — Beregrákos: kezelő. — Berekeresztúr: kezelő. — Beret:

kezelő. — Békés: KOVÁCS Endre, BORBÉLY István közs. tanítók, közlegények. — Brád: ÓNODI Jenő áll. tanító, őrzővezető. — Budapest: KISS János betűszedő. — Csejte: VENTŰRA Vilmos áll. tanító, hadapród, elesett Galiciában 1915 jún. havában. — Derezsnye: SIMKÓ Rezső ev. tanító. — Dombóvár: FÜRST István, meghalt a harctéren szerzett betegségben; HORVÁTH János népfőlkelő. — Eger: Az AMKE honvédkönyvtár kezelője. — Fiume: MITTNER Zoltán áll. ig.-tanító, 1915-ben szabadságolva. — Galánta: BO CZ Árpád tanító. — Galgóc: TÓTH Imre magántisztviselő. — Gnézda: KOLBAY Sándor tanító. — Gulács: tanító. — Havadtó: NAGY Sándor ref. tanító, önk. tizedes, megsebesült s mint rokkant elbocsátva 1915 júl. 15-én. — Hévízszenttamás: kezelő. — Jászárokszállás: DÓSA Mátyás. — Jászberény: MIHALIK Kálmán és THIEL Bernát áll. tanítók. — Kerkaszentmiklós: tanító. — Kisbánya: IRMLER Rezső r. k. tanító. — Kishajmás: LÁZÁR József tanító. — Kisillye: tanító. — Kismánya: áll. tanító. — Kistapolcsány: KORENTSY Sándor áll. ig.-tanító, 1916 máj. 1. óta szabadságolva. — Kolozsborsa: CSÁSZÁR Samu ig.-tanító. — Kovácsvágás: KÓNYA József ref. lelkész, betegszállító. — Leibic: ifj. PUCHERT Miklós jegyzőgyakornok, tizedes; SCHULTZ László áll. tanító, elesett. — Makó: SZŐKE Antal h.-tanító. — Magyarfodorháza: TELEKY József áll. tanító. — Magyar királyfalva: DÓSA Ferenc ref. vezető tanító, orosz fogságban. — Mátra-szőllős: SELMECZY Imre kántortanító, népfőlkelő. — Miskolc: CSÓTA György ev. lelkész, tábori lelkész, hadiékítményes ezüstéremmel kitüntetve; LAKOS Zsigmond áll. tanító, elesett 1914 dec. 18-án a kárpáti harcokban. — Monor: MOYS Tivadar aljegyző. — Muzsla: KANOSZAY József kath. tanító. — Nagybarca: JENEY Gyula ref. tanító. — Nagykikinda: HORVÁTH Antal közs. polg. fiúiskolai igazgató, tart. hadnagy, a kis ezüst és arany vitézségi éremmel, majd a III. oszt. katonai érdemkereszttel kitüntetve, súlyosan megsebesült 1916 jan. 21-én Rarancénál (Bukovina). — Nagyláz: PLOTÉNYI Vilmos gazdász. — Náméscsót: SZTERCULA Vendel áll. tanító. — Nógrádszentpéter: CZIRBUSZ János ág. h. ev. tanító. — Olaszi: KRAM János közs. ig.-tanító. — Orosháza: Szilasi HORVÁTH Pál áll. tanító. — Ódögös: ÜRMÉNYI Ágoston tanító. — Óradna: áll. tanító. — Ördögkeresztúr: áll. tanító. — Ötömös: VAJNÓCZ Zsolt áll. ig.-tanító, közlegény. — Percecse: áll. tanító. — Percseny: BARDOS Lajos áll. ig.-tanító. — Plojest: GYÖRGY Mihály r. kath. tanító, hadapród, 1915 okt. 7. óta orosz fogságban. — Rava: JANKÓ Árpád földműves, szakaszvezető. — Ravasz: NAGY Máté, 1915 márc. óta orosz fogságban. — Reste: ZSOLNAI Béla r. k. tanító, tizedes, megsebesült és orosz fogságba került, valószínűleg Tomaszovnál. — Sokolovac: ZELLER Ferenc Júlián-tanító. — Szabadka: JUHÁSZ Antal, I. oszt. altiszt; SCHMALZER Péter m. kir. honvédfőhadnagy, a III. o. katonai érdemkereszttel kitüntetve, szerb fogságba került. — Szarvas: MOLNÁR Jenő és HANÓ János közs. tanítók. — Szamosudvarhely: JÓZSA Gerő áll. tanító, póttartalékos, eltűnt 1914 nov. 19-én. — Szeged: BALOGH Kázmér áll. tanító, szakaszvezető; SZÉKELY Géza polg. isk. tanító, szakaszvezető; WÉNER Lajos áll. tanító, 1915 novemberétől szabadságolva; RAFFNER Rezső ig.-tanító, őrmester. — Szekszárd: DELFEL Géza és LAKOS József áll. tanítók. — Szentmihályúr: MARKOVICH Károly r. k. kántortanító. —

Szirmabesenyő: tanító. — Szolnok: KINÁL Endre máv. géplakatos, tizedes. — Szörce: VASS Dénes áll. ig.-tanító, szakaszvezető. — Temesvár: JANKÓ János városi hivatalnok, őrmester. — Tótmegyer: SZEBENI Jenő tanító, önk. tizedes, 1916 jan. 28. óta fölmentve. — Töketerebes: BESZTERCZEY Aladár áll. tanító, póttartalékos. — Töre: AKÚCS István tanító, zászlós. — Törökkanizsa: NEMES Árpád áll. tanító, tizedes póttartalékos, 1914 dec. 7-én Lodznál orosz fogságba került, 1915 októberében mint rokkantat kicserélték és szabadságotkaptak. — Vinga: ANDRES János közs. tanító, közlegény. — Vizakna: RODÓ Lajos áll. tanító, szakaszvezető, kétszer megsebesült az északi harctéren.

Ez adatokat összegezve, kiderül, hogy az itt újabban kimutatott hadbavonult könyvtárkezelők száma 80. Ebből hősi halált halt 5, fogságba került 6, megsebesült 6, eltűnt 1. A kitüntetések száma 5. A kitüntetések a következőképp oszlanak meg: III. oszt. katonai érdemkereszt 2; arany vitézségi érem 1; kis ezüst vitézségi érem 1; II. oszt. lelkési érdemkereszt 1.

Ki a «*Trecentumviratus*» szerzője? A Régi Magyar Könyvtár II. kötetének 861. sz. a. van leírva az a presbyteriánus «*Trecentumviratus*» c. vitairat, mely BASIRE Izsáknak «*Triumviratus*» c. vitairata ellen látott napvilágot és pedig ZOVÁNYI megállapítása szerint¹ 1656. második felében. Szerzője ismeretlen volt, egykorú eddig ismert adatok nem emlékeznek meg róla, hihetőleg volt rá oka és módja is, hogy titokban maradjon. Debreceni EMBER Pál megemlékezvén erről egyháztörténetében² csak annyit mond, amennyi nagyjában ismeretes lehetett, hogy Philalethes álnév alatt bocsátotta ki a szerző munkáját. ZOVÁNYI pedig mindössze azt,³ hogy az «ismeretlenül maradni kívánó szerzője összehasonlíthatatlanul több tudással kezelte tárgyát a meglehetősen középszerű BASIRE-nál.» Igaza volt mindenesetre, amit föl is lehetett tételezni olyan tudósról, mint amilyen MEDGYESI Pál, a híres pataki udvari lelkész volt.

Ő ugyanis a munka szerzője. Így vallja legalább VOETIUS Gisbert a XVII. század nevezetes holland theologusa és a theologia professzora az utrechti egyetemen, *Politica ecclesiasticá-ja*⁴ IV. kötetének 191. lapján. A jelzett hely szószerint így szól: «*cofner . . . contensum Ecclesiarum reformatarum indicatum a Cl. Paulo Medgyesi, theologo Patachino; in libello, cui tit. Trecentumviratus.*»

Eltelkintve attól a magyar ref. theológia történetére érdekes körülménytől, hogy e neves holland tudós olyan értékesnek ismerte a jelzett művet, hogy azt használta, sőt azzal általánosságban véve egyetértett, az a kérdés érdekelhet csak, vajjon a jelzett adat valóban megfelelelhet-e a tényállásnak és hogyan van, hogy az összes magyar források hallgatnak erről és épen külföldi forrás tartalmazza a valót akkor, mikor a jelzett munka épen névtelenül

¹ ZOVÁNYI Jenő. Puritánus mozgalmak a magyar ref. egyházban. Budapest, 1911. 348. l.

² LAMPE-EMBER. *Historia Eccl. Ref. in Hung.* (Utrecht. 1728.)

³ ZOVÁNYI: I. m. 349. l.

⁴ Amsterdam, pars III. 1676. Ujabb szemelvényes szövegű kiadásban I. kötet 304. l. (Ed. F. L. RUTGERS. *Bibliotheca reformata* vol. 2. Amsterdam 1885.)

jelent meg. A jelzett mondat egy nagyobb értekezéscsoportnak a «zsinatok tagjairól» szóló részből való, tehát olyan, mely a XVII. század mondhatjuk egyetemes ref. egyházi mozgalmának egyik igen fontos kérdését tárgyalta. Hogy egyetemi diszpontára került-e, nem tudjuk, de nem lehetetlen, mindenesetre az eddig ismert adatok nem bizonyítják ezt. Ebbe a tárgykörbe és a jelzett munkába fölvettek közül nagyobb résznel az ellenkező áll. Annyi némely körülményből, pl. a különböző idézett munkákból és némely részen adott adatból világos, hogy valamikor 1660 körül lehettek részint megvitatva, részint megírva ezek az értekezések. Így kétségtelen, hogy az adat szorosban egykorú.

Más kérdés, vajjon jól értesült-e VOETIUS a jelzett könyv szerzőjére vonatkozólag? Itt legyen mindjárt megjegyezve, hogy azokra a nagy egyházi és egyházirodalmi harcokra, amik a magyar ref. egyházban a XVII. század középső évtizedeiben lefolytak, sok ilyen tárgyú értekezésében nem terjeszkedik ki, pedig elvárhatnók, hogy esetleg az idevonatkozó latin nyelven megjelent munkákat pl. az úrvacsorai eleváció kérdésében, mivel szintén 1660 körül a *Politica Eccl.* II. kötetében foglalkozik, legalább — összekötetéseinél fogva — némileg ismerje és megemlítsse, amikor pl. az angol és egyéb irodalomnak óriási ismeretével rendelkezik. Meglehetősen alaposan átnéztem az idevonatkozó részeket, de a jelzett egy utaláson kívül nem találni magyar munkára, legteljebb imitt-amott utalásokra, mik azonban jelenleg és ehhez a kérdéshez nem tartoznak.

Nem marad más hátra, mint annak a föltevése, hogy VOETIUS közvetlenül MEDGYESI Páltól értesült arról, hogy a munka az övé, talán éppen MEDGYESI-től meg is kapta a jelzett vitairatot. VOETIUS-nak, mint sok más hollandus tudósnak levelezéséből alig maradt ugyan fenn valami, annyit mégis tudunk, hogy külföldi tudósokkal sűrűn érintkezett és abból a támogatásból és más ismert adatokból, miket a magyarokkal szemben tanusított, következtethetünk arra, hogy miként a többi hasonló kor- és szaktársai, úgy ő is levélbeli értekezésben állott a keze alól kikerült magyar ifjakkal, így MEDGYESI-vel is, ki ugyan nem volt tanítványa, de Hollandiában is tanult. De van egy biztos adatunk is, hogy MEDGYESI-vel egy alkalommal éppen a főt jelzett tárgyú kérdésekben levelet is váltott valamikor 1655. végén vagy 1656. elején, de az eddigi adatok alapján, mindenesetre a *Trecentumviratus* megjelenése előtt. Ennek a tárgya az lehetett, ami a *Trecentumviratus*-nak is anyaga, annyi ismeretes ugyanis, hogy MEDGYESI VOETIUS-nak véleményét kérdezte a presbyteriális egyházforma terén, megküldvén neki egy összeállítását mások véleményének, tehát hihetőleg nevesebb külföldi és magyar tudósoknak is.¹

Kétségbevonhatatlanul, ha a vitairat 1655-ben megjelenik, volna némi jogunk föltételezni, hogy egyenesen a *Trecentumviratus*-t küldte meg MEDGYESI, de ez az eset nem forogván fenn, kénytelen vagyok azt föltételezni, hogy vagy éppen akkor volt foglaltos a munka írásában és esetleg meg is küldte neki kéziratban (ami nem lehetetlen, mert az eredeti munka, mely ezt a vita-

¹ ZOVÁNYI: I. m. 299. és 344. l.

iratot kiváltotta, már régebb idő óta közkézen foroghatott kéziratban, értem BASIRE-nak *Duumviratusát*¹⁾ vagy pedig később értesítette ő maga a megjelenésről és küldte is meg hihetőleg a művet azzal a megjegyzéssel, hogy tőle való. Ez utóbbi a valószínű. VOETIUS tehát innen tudhatta, és merete olyan határozottan megnevezni a *Trecentumviratus* szerzőjének MEDGYESIT.

Érdekesebb volna annak a kérdésnek földerítése, vajjon miért írt álnév alatt MEDGYESI? Részletesen nem találván szükségesnek fejtegetését, csak megjegyezni kívánom, hogy ennek okát abban keresem, hogy II. RÁKÓCZI György kedvenc emberét, BASIRET támadja meg ebben és pedig nem a legudvariasabb formában; akkor, mikortájhán a fejedelmi udvar hivatalosan üldözte vagy támogatta a presbyterianusok üldözését. Ez okból hallgatott a szerzőségről, ez okból volt az ismeretlen már magyar egyházi férfiak előtt, míg egy külföldi tudós előtt nem volt szüksége titkolózásra. VOETIUS mégis akár készakarva, akár véletlenül, de csak 1676-ban, tehát jóval MEDGYESI halála után hozta nyilvánosságra ez adatot.

MIKLÓS ÖDÖN.

A Magyar Tudományos Akadémia könyvtára az 1912—1914. években. A könyvtár rendezésében az 1912. évben következő fontosabb dolog történt. Az igazgató-tanács átengedvén a négy szobából álló volt főkönyvtárnoki lakást, ennek berendezése után hat oly szakbeli könyvek vitettek át, melyeket kevésbé használnak. Mintegy 14 ezer kötetet lehetett itt elhelyezni. Ezáltal a nagy könyvtári teremben levő szekrények részben megüresedtek, s az odaszállított könyveket kényelmesebben állíthatta fel a könyvtárnokság. Ez lehetővé teszi a könyvek könnyebb keresését s nem kellett három sorba beállítani őket. Egyebekben a könyvtári munkálatok, úgymint a lajstromzás, a könyvek kötetése a rendes mederben folytak. Az 1913. évben különösebb említésre méltó esemény nem történt. Az 1914. év jelentésében külön kiemelendő, hogy VÁMBÉRY Ármin hagyatékából értékes orientáliák birtokába jutott. (655 nyomtatvány és 56 kézirat.)

A könyvtár rendezéséről a következő adatok tanuskodnak. A rendezett tudománysszakok száma 55; ezek 1912-ben 94.982, 1913-ban 98.703 és 1914-ben 102.403 munkát foglaltak magukban.

A szakkatalogus 1912-ben 119 kötetből és 54 cédulatokból, 1913-ban 118 kötetből és 53 cédulatokból, 1914-ben 126 kötetből és 52 tokból állott. Az általános cédulakatalogus 1912-ben 238, 1913-ban 251, 1914-ben pedig 265 tokban volt elhelyezve.

A könyvtár gyarapodása, a járulék-napló kimutatása szerint, a következő: Vétel útján 1912-ben 673 mű 835 kötetben, 430 füzetben, 1913-ban 522 mű 683 kötetben, 275 füzetben, 1914-ben 409 mű 439 kötetben, 189 füzetben. Kötelespéldányként 1912-ben 299 nyomda 8935 művet 2217 kötetben, 7343 füzetben, 163 zeneművet 191 füzetben, 1913-ban 329 nyomda 8965 művet 2361 kötetben, 7214 füzetben, 142 zeneművet 158 füzetben, 64 térképlapot, 1914-ben 338 nyomda 8980 művet 2270 kötetben, 7833 füzetben, 162 zeneművet 2 kötetben, 171 füzetben, 252 térképet 2 kötetben, 264 laprészen kül-

¹ V. ö. ZOVANYI: I. m. 347. l.

dött be. Magánosok ajándékából 1912-ben 173 mű 141 kötetben 54 füzetben, 1913-ban 118 mű 97 kötetben, 87 füzetben, 1914-ben 43 mű 31 kötetben, 14 füzetben érkezett a könyvtárba. Továbbá 1912-ben 260 tudományos társulattól és Akademiától 1212 művel 642 kötetben, 1117 füzetben, 1913-ban 286 tud. egyesülettől és akademiától 770 művel, 691 kötetben, 688 füzetben és 1914-ben 237 tud. társulattól és Akademiától 504 művel 375 kötetben, 478 füzetben gyarapodott a könyvtár. Az Akadémia saját kiadványaiból 1912-ben 32 művel 55 kötetben és 34 füzetben, 1913-ban 36 művel 56 kötetben és 27 füzetben, 1914-ben 26 művel 32 kötetben és 33 füzetben növelte a könyvtár állományát.

A könyvtár olvasóterme az 1912. évben 216 napon volt nyitva az olvasók számára s ez idő alatt 4521 olvasó 6643 művet használt, míg házi használatra 145 kölcsönző 812 művet vett ki. 1913-ban a nyitási napok száma 217 volt s ezidő alatt 4539 olvasó 6321 művet használt, míg házi használatra 154 olvasó 712 művet vett ki; 1914-ben az olvasóterem 229 napon volt a nagyközönség számára hozzáférhető, mialatt 3623 olvasó 5538 művet használt, míg házi használatra 160 kikölcsönző 698 művet vett ki a könyvtárból.

Az Akadémia GOETHE-gyűjteménye, melyet mindhárom évben is számosan látogattak, szerény anyagi viszonyához mérten 1912-ben 25 művel, 1913-ban 38 művel, 1914-ben pedig 14 művel gyarapodott.

A SZÉCHENYI-Múzeum 1912-ben vétel útján 15 művel (20 kötetben) 9 aquarellet, 8 nyomattal, 35 drb kézirattal, 2 drb egylevelű nyomtatvánnyal, 18 drb hírlapszámmal és 8 drb folyóiratszámval, ajándék útján pedig 7 drb kézírral, 1913-ban 1 olajfestménnyel, 2 metszettel, 50 fényképpel, 1 éremmel, 18 művel és 25 kisebb nyomtatvánnyal, 1914-ben pedig 50 kötetvel, 19 kézírral és 14 képpel és emléktárggyal gyarapodott. A múzeumot az elmúlt 3 évben is számosan látogatták, különösen iskolák növendékei és külföldiek.

A kézirattárban 1912-ben 318 kéziratot, 470 irodalmi levelet, 259 iratot és 11 arcképet 1866 cédulán, 1913-ban 13 kéziratot, 23 irodalmi levelet és 739 iratot 1603 cédulán, 1914-ben pedig 153 kéziratot, 277 irodalmi levelet és 562 iratot 1165 cédulán lajstromoztak. Gyarapodás 1912-ben vétel útján 1 kézirát, ajándékképp a THAN Károly-féle iratokon kívül 14 kézirát, 1 levél és 11 irat; 1913-ban vétel útján 1 kézirát és BÓLYAI-iratok; ajándékképp 3 kézirát, 1 irodalmi levél, 2 fényképmásolat, továbbá GÖRGEY István levélgyűjteménye 1914-ben ajándék útján 109 kézirát, 169 irodalmi levél és 104 irat. Helyben használt 1912-ben 36 látogató 287 kézirátot, 603 levelet és 254 oklevelet 1913-ban 31 látogató 58 kézirátot, 141 levelet és 114 oklevelet, 1914-ben pedig 20 látogató 316 kézirátot és 427 irodalmi levelet. Házi használatra 1912-ben 10 egyén és 6 intézet 30 kézirátot, 73 levelet, 16 oklevelet 1913-ban 10 egyén és 12 intézet 31 kézirátot, 600 levelet és 13 oklevelet 1914-ben 4 egyén és 4 intézet 401 kézirátot, 5 levelet és 91 irományt kölcsönzött ki.

NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ.

Rövidítések (a közhasználatúakon kívül): aj. = ajándékozó; c. = cimereslevél; cs. = családi; kny. = könyvnyomtató; kt. = könyvtár; lt. = levélár; nkt. = népkönyvtár; nyh. = nyomtatási hely; † = elhalt; *Megjegyzés*: Intézetek, Társulatok, Hivatalok székhelyük alatt soroltattak fel, utalás nélkül címük alól; magányüjtemények a tulajdonos neve alatt.

- «A Gyűjtő» 2.
 A. J. fordító 39, 40, 42.
 «A kacér» 158.
 «A nyakék» 158.
 «A szerelem vására» 158.
 Abafi (Aigner) Lajos 78; «Ungarische Volksdichtungen» 162—165.
 Abaujszina nkt. 119.
 Abet Adám: «Levelek Amerikából» 233.
 Abonyi Árpád fordítás 34. — Lajos népszinművei a M. N. Múzeumban 145; «A lányasszony», «A siroki román», «Ambrus bácsi» 147.
 Ábrahám Jenő 124.
 Ábrányi Emil fordítás 53, 55, 57—59, 62, 75, 167, 169, 173. — Kornél (ifj.) fordítás 53, 57.
 Absolon Frigyes 122.
 Adam Adolf zeneszerző 156.
 Adattár 222—224.
 Adorján Ármin 211.
 Ady Endre fordítás 166, 169.
 Aegidius L., «Az igaz Szent Egyháztól» 89.
 «Agendarius de ritibus sacramentorum» 91.
 Ágh Lajos: «A nemezis» 233.
 Ágner Lajos 234.
 Ágói nkt. 119.
 Ágoston Miklós «A filokszerá által elpusztított szőlőterületek felújításának módja» 233.
 Águcz Lajos 234.
 Aigner Lajos I. Abafi.
 Ajkai nkt. 119.
 Ajtai Rezső 234.
 Akúcs István 256.
 «Álarcos menet» 158.
 Alba Nevis fordítás 169.
 Alblas J. szolgálati jubileuma 245.
 Áldásy Antal aj. 99, 139.
 Áldor Lajos «Az epekő betegség belső gyógyítása» 233.
 Alexander Bernát: «Az ujkori filozófia története» 233; «Bevezetés a filozófiába» 233.
 «Alexandri Magni historia» magyarul 91.
 Alföldy Dénes: «A meteorológiai műszerek és elemek» 233.
 Allaga Géza zeneszerző 148.
 Almási Antal «A jogok védelme» 233. — Tihamér fordítás 34.
 Almássy Pál aj. 100, 131.
 Álnév- és betűjegy-lexikon 108.
 Ál-Shakespearei drámák fordítása 253.
 Alsóhámosi nkt. 119.
 Alsókubini Árvamegyei Csaplovits kt. 1914-ben 177, 207. — nkt. 254.
 Alsómislyei nkt. 119.
 Alsószelezsényi nkt. 119.
 Alsószőlősi nkt. 119.
 Alsóvadászi nkt. 254.
 Alsózombori nkt. 119.
 Alszeghy Alajos «Az olvasás és írás

- tanításának új módszere» (Budapest 1903) 233.
- Altai Rezső «Paedagogiai tanulmányok» 234.
- Alvinczi Péter: «Postilla» 87; «Egynehány predikációja» 91.
- Ambró Ferenc nyomda-engedélye 230.
- Ambrozovics Béla: «A művészi izlés fejlesztéséről» 233; «A vasúti alkalmazottak megjutalmazása» (Budapest 1899) 233; «Az ár és fogyasztás közti viszonyra vonatkozó elméletnek új alapon való bizonyítása» (u. o. 1902) 233.
- «American Journal of Pharmacy» 115.
- American Library Association a lipcsei könyvkiállításon 114.
- Amerikai Egyesült-Államok iskolai kt-ai 114, 115; könyvipara 113; a lipcsei Bugrán 114; könyvtárügyének jelen állása 113; könyvvám 113.
- «Amerikai M. Hirlap» szerk. aj. 226.
- Amersfoorti könyvesház 245.
- Amhurst College 114.
- Amiensi kt. 126.
- Ámon Pál aj. 227.
- Amsterdami közs. egyetemi kt. 244, 245. — Rosenthal kt. története 244, 245.
- Ancona Paolo (d'): «Giunte a «La miniatura fiorentina» 244; «Pubblicazioni di carattere bibliografico» 244.
- Anderson H. Edwin: «The tax on ideas» 113.
- Andrássfy Aliz «hátrahagyott irodalmi kísérletei» (Budapest 1900) 233.
- Andreics János és Blaschek Aladár: «A salgótarjáni kőszénbánya r.-t. zsilvölgyi bányáinak monografiája» 233.
- Andrejkovics János 124.
- Andres János 256.
- Angliai kéziratok 250.
- Angyal Dávid aj. 139. — Pál aj. 131; «A személyi bűnpártolás» (Pécs 1899) 233.
- Anna (Candalei) francia kir.-né fegyverhírnöke 241.
- «Annalen der Physik» 238.
- Antal Dénes 123.
- Anti Antonio 244.
- Antikváriusi jegyzék 118, 126, 127.
- Antwerpen ny. h. 85. — i Városi kt. az ostrom alatt 125.
- Ányos Lajos és neje kta letétben Komáromban 189. — Pál István fordítás 46.
- Anzengruber L. «A kirchfeldi plébános» 147.
- Apácai nkt. 119.
- Apáthy István fordítás 75.
- Apeldoorni papirgyártás 112.
- Apor- kt. Sepsiszentgyörgyön 200.
- Arad 132, 149, 150, 152. — i Kölcsey Egyesület 177. — i nktak 119. — i Vármegyei Gazdasági Egylet aj. 131, 228. — i Városi Közművelődési Intézet 1914-ben 177, 178, 207.
- Aradi Gerő 155.
- Arany János balladái 107; fordítás 34, 35, 50—55, 57—67, 69—71, 73, 74, 76, 160, 161, 173, 174. — László fordító 156; és Gyulai Pál: «Népköltési gyűjtemény», fordítások 63.
- Argentorum l. Strassburg.
- «Argirus» széphistoria 83, 84; kéziratföredéke 198, 199.
- «Arithmetica praktika» 216.
- Árkosy Dániel: «A nyelvérzék törvényei» (Szászrégen 1910) 233.
- «Arma Svecica» 218.
- Arrighetti Nicola 244.
- «Articuli» (Gyulafehérvár 1654) 92; (U. o. 1655.) 92, 93; (U. o. 1656.) 93; (U. o. 1657.) 93; (U. o. 1658.) 93, 94; (U. o. 1659.) 94; (U. o. 1661.) 94, 95; (U. o. 1668.) 219; (U. o. 1672.) 220; (U. o. 1673.)

- 221; (U. o. 1674.) 221; (U. o. 1677.) 221.
 Asbóth Oszkár aj. 131.
 Ashby Thomas: «Le prime edizioni dei «Vestigi dell' antichità di Roma» di Stefano Du Pérac» 244.
 Atheneum irod. és ny. r. t. 192.
 Ausztria 11; kéziratanyaga 251. — i könyvtárak sorsa a világháborúban 125.
 «Az Est» szerk. aj. 99, 139.
 «Az fiscalis jóságok laistroma» (Gyula-fehérvár 1651.) 93.
 «Az religiót meg kell próbálni» 91.
 Babics Dénes 122. — Mihály fordítás 169.
 Babrowsky gr. 125.
 Bach-korszak 147.
 Bacher Simon: «Hebräische Dichtungen» 161; «Nemzeti énekek» 160, 161. — Vilmos 160, 161.
 Baer műszaki tanácsos 11.
 Baghy Béla 139.
 Bágyoni nkt. 254.
 Bajnok Jusztinián aj. 103, 139, 226.
 Bajza József fordítás 52—54, 56, 58, 62, 64—67, 160, 170, 172. — József (II.) aj. 101, 102, 134, 135; előlépése 130; irodalmi működése 142.
 Bakos Árpád 120.
 Balásfi Tamás: «Csepregi iskola» 90.
 Balassa Bálint fordítás 172.
 Balassagyarmati Erzsébet-liget 178. — nkt. 119. — Nógrádvarmegyei Múzeum 1914-ben 178.
 Balázs Sándor fordítás 35.
 Balatonarácsi nkt. 119.
 Balatonfüredi nkt. 119.
 Bálinth József aj. 103, 139. — Mózes 122.
 Balkáni államok hirlapirodalma 10.
 Balla Ignác fordítás 169.
 Balogh József 120. — Kázmér 255. — Zoltán fordítás 55.
 «Balta és Bicska» 158.
 Bangó Pető fordítás 174.
 Bányai Ferenc 121.
 «Bányászati Kohászati Lapok» 233.
 Bányay Béla 124. — János aj. 103, 139.
 Barbiczi zeneszerző 155.
 Barcelonai cs. és kir. főkonzulátus aj. 139.
 Barcsi nkt. 120.
 Barcza Imre aj. 131.
 Bárd Miklós fordítás 167, 169.
 Bardos Lajos 255.
 Bardócz Tivadar 124.
 Barna Izidor fordítás 75, 167.
 Bársony István magánkta 236
 Barta József 122.
 Bártfai határszéli rendőrkapitányság aj. 103, 139. — Sárosmegyei Múzeum 1914-ben 178, 179, 208.
 Bartha Balázs 124. — Béla 121. — Ferenc 121. — László 122.
 Bartók Béla aj. 100, 131. — Lajos fordítás 57, 59, 74, 75, 167, 173.
 Basel ny. h. 85, 87.
 Basire Izsák: «Triumviratus» 256—258.
 Bártai nkt. 120.
 Báthory Ferenc felolvasása 195.
 Batizi András fordítás 70.
 Bátky Zsigmond aj. 99, 103, 139; előlépése 130; irodalmi működése 140.
 Batthyány Antonia gr. 171. — Ferencné gr. (özv.) aj. 225.
 Bauernfeld: «A családások» 147, 148.
 Bayard és Dumanoir: «Vicomte Letorières» 148.
 Bayer Alice aj. 139. — József 156.
 Bayros Ferenc 107.
 Bécs 125, 130, 136, 230. — i Concordia-Verein aj. 96, 131. — i cs. és kir. közös hadügyminiszterium 11. — i cs. és kir. közös pénzügyminiszterium aj. 103, 139. — i Handelsmi-

- niszterium aj. 96, 132 —i Kais. Akademie der Wissenschaften aj. 100, 132. —i Katonai Földrajzi Intézet aj. 132. —i K. K. Blinden-Erziehungs-Institut 239. —i Liechtenstein hgi. kt. története 246, 247; —i Mechitarista-kongregáció 251. —i Pressendienst des k. u. k. Kriegsmi-nisterium aj. 103, 139. —i Statist. Zentral-Kommission aj. 101, 132, 225. —i Vallás- és közoktatásügyi mi-niszterium aj. 132.
- Bécsy Elemér 123.
 Bedei nkt. 120.
 Békési nkt. 255.
 Békéscsabai közművelődési ház 1914-ben 179; —i nkt. 120.
 Békési János 122, 210.
 Belgiumi kéziratok katalogusa 250; — ktak sorsa a világháborúban 125, 126.
 Belgrád 229.
 Bellai József 205.
 Belot Adolf: «A púpos» 148.
 Bem Antal 121.
 Benárd Géza 120.
 Bencze Adolf † 254. — Antal 120.
 Benedek Aladár fordítás 56, 58. — György 211, 212. — Gyula 119.
 Benedix Roderich: «A kicsapott diákok», «Bácsi» 148.
 Benjamin Ferenc fordítás 169.
 Benkes Ferencné aj. 100, 131.
 Benkő Jenő aj. 139. — Kálmán «A kis árva» 148. — Károly «Ungarische Volkslieder» 165, 166.
 Bényei István: «A szerelmes kántor» 148.
 Berardus «Brevis summa in 2-dum 2-dae Thomae» 88.
 Bérczi Ödön 122.
 Berczik Árpád fordítás 36.
 Berecz Károly fordítás 56.
 Beregdaróczi nkt. 120.
 Beregrákosi nkt. 254.
 Beregkeresztúri nkt. 254.
 Bereti nkt. 254.
 Berettyóújfalusi nkt. 120.
 Berg O. F.: «Egy szó a birodalmi ta-nácsban» 148, 149.
 Béri nkt. 120.
 Berlin ny. h. 248. —i Cs. kir. főkon-zulátus aj. 103, 139. —i Hedwig-templom kta 116. —i Königl. Bib-liothek 3, 5; Cordoba egy ősnym-atványa 247; Donatus-töredék 248; Epistolae obscurorum virorum (Ve-lence 1516.) 247; Háborús gyűjte-mény 12—17, 138; Kinai gyűjte-mény 247; Waldis Burkhard könyve 247. — Märkiches Museum hábo-rús gyűjteménye 14, 17, 18.
 Bern 251.
 Bernardus E. 250.
 Bernát Gáspár fordítás 51, 60, 163. — Ignác 121.
 Bernáth Kornél 119.
 Bertalan C. J. (von) fordító 40.
 Bertha A. (de) fordító 29.
 Berzenzei nkt. 120.
 Berzeviczei nkt. 120.
 Berzeviczy Albert aj. 103, 139.
 Berzsényi fordító 153. — Dániel for-dítás 46, 47, 53, 57, 58, 63—65, 70, 172.
 Besztercebányai Városi kt. 1914-ben 179, 208.
 Bethge Hans: «Die Lyrik des Auslan-des» 166.
 Bethlen (iktári) címer 90. — Gábor könyve 90.
 Beznák Dezső † 121.
 «Bhagavadgītā (Bonn 1823) 248.
 Biai nkt. 120.
 Biás István 210.
 Bibliák Rákóczy György ktában 217.
 Bibliográfia 109, 110, 244. Magyar — 232—234.
 Bibliofilek I. könyvgyűjtők.

- «Bibliothek» 117.
 «Bibliothèque de l'école des chartes» 251.
 Bideskúthy csi lt. 136, 137.
 Bidermayer 107.
 Bihar vmegye aj. 195.
 Binder-gyűjtemény Eperjesen 208.
 Bininyi József 121.
 Birmani típusok 248.
 Biró Lajos író fordítása 36, 37. — Lajos nkt. kezelő 122. — Sándor 216.
 Bischof Miklós 122.
 Bizac Lajos 120.
 Btzik Samu 150.
 Bjeljmáni nkt. 120.
 Bjelovári nkt. 120.
 Bladus A. kny. 243.
 Blaschek Aladár I. Adreics János.
 Blumenthal Walther: «Ein Kopierverfahren für Drucksachen unter Ausschluss der Photographie» 249.
 Bluxlanus Divus: «Commentarius in regulas juris» 88.
 Bodnár János miskolci nkt-kezelő † 122. — János nagyváradai kt-os 210, 211.
 Bocz Árpád 255.
 Bodoni kny. 247. — Kálmán 124.
 Boffito G. és P. Niccolari: «Bibliografia dell'aria» 244.
 Bogáthy Medárd 152.
 Bognár József 123.
 Bohai László aj. 103, 139.
 Bohatta Hans: «Die Fürstlich Lichtensteinische Fideikommisbibliothek in Wien» 246, 247. — és Holzmann: «Adressbuch» 251.
 Bokor József (íjf.) zeneszerző 149.
 Boksánbányai nkt. 120.
 Bolton K. Charles: «The present trend» 113.
 Bolyai-iratok a M. Tud. Akadémiában 259.
 Bonn ny. h. 248.
 «Books as source of disease» 115.
 Bopp 248.
 Borbély István 255.
 Borel 112.
 Borgóprundi nkt. 120.
 Bornemisa Seb. fordító 26, 43.
 Bornemisza Péter: «Énekeskönyv» 79; «Magyar postilla» 89; «Négy könyvetske» 214.
 Boross Lőrinc 120.
 Boroszló 5. —i Königliche und Universitätsbibliothek háborús gyűjt. 3—5, 138. —i Stadtbibliothek háborús gyűjt. 3, 138.
 Borovánszky Ede aj. 193.
 Borsi nkt. 120.
 Borsod-miskolci és debreceni István-gőzmalom igazgatósága aj. 103, 139.
 Bonith Elemér fordítás 61.
 «Boston Medical and Surgical Journal» 243.
 Bostoni Athenaeum kt. 114. — Museum of Fine Arts aj. 132.
 Bostwick E. Arthur: «Conflicts of jurisdiction in library systems» 114.
 Both F. zeneszerző 155.
 Boudier-Bakker 112.
 Bowring John fordító 44, 47. — «Poetry of the Magyars» címlapja 45.(ill.)
 Bozzai Pál fordítás 58.
 Böcking 248.
 Bódi fordító 154.
 Bömer A.: «Ein unbekannter Frühdruck der Epistolae obscurorum virorum» 248.
 «Börsenblatt» 16.
 Bőze Albert 120.
 Brábek Frant. fordító 21.
 Brachvogel: «Narciss» 149.
 Brádi nkt. 255.
 Braille-írás 239.
 Brájjer Lajos fordító 20, 167—168.
 Braslo 216.
 Brassói Határszéli Rendőrkapitányság aj. 103, 139.

- Braun Zoltánné aj. 225.
 Braun-Wiesbaden Karl fordító 41.
 Brauner József 123.
 Brenner József 122.
 Bresciani Biblioteca Queriniana 243.
 Breslau I. Boroszló.
 «Breviarium Cisterciense» kézirat 247.
 «Briefe aus dem Felde 1914/15» 17.
 Bristol-szálló aj. 103, 139.
 Brockhaus Albert 223, 224. — F. A. cég. 222.
 Bródy Sándor fordítás 37.
 Brovius Abraham: «Moriale Genmemum» etc. 85.
 Brown University 113.
 Brózik Dezső 120.
 Brsljanica-Velikai nkt. 120.
 Brunn Herman: «Farbformblättchen-systematik» 116, 117.
 Brusse 112.
 Brutus Petrus 244.
 Brüsszeli Solvay-féle Társadalomtudományi Intézet 109.
 Buchalla Ervin 124.
 «Buchgaden» 117.
 «Buchgehaltusz» 117.
 «Buchhaus» 117.
 Buchheim Adolf és Falke Oskar: «Nationalgesänge der Magyaren» 170, 171.
 «Buchkammer» 117.
 Buczy Emil fordítás 47.
 Buda 135, 148, 150, 151. —i Helytartó tanács 148, 151, 159. Mátyás kir. kta 240—242. —i Népszínház 153.
 Budapest 193. —i Allatorvosi Főiskola intézetei 239. —i Belügyminisztérium aj. 100, 131. —i Dunamelléki Ref. Egyházker. aj. 96, 131, 225. —i Első M. Színházi Ügynökség aj. 149. —i Erzsébet Népakadémia aj. 99, 139. —i Evangélikus Egyetemes Egyház lt. aj. 100, 131. —i Gyógy-paedagogiai Psychologiai M. kir. Laboratorium aj. 208. —i Had- és Népegészségügyi kiállítás aj. 132. —i Izr. M. Irodalmi Társ. aj. 132. —i Képviselőházi iroda aj. 100, 132. —i Kereskedelmi és Iparkamara aj. 139. —i Kereskedemügyi Minisztérium aj. 182. —i Kerületi Munkásbiztosító Pénztár aj. 96, 131. — IX. k. Állampénztár 208. —i kir. József műegyetem aj. 132; intézeti kta 239. —i kir. Orvos-Egyesület kta 238. —i Kisfaludy-Társaság 253. —i ktegyesület budai kta 1914-ben 179. —i M. Chemikusok Egyesülete kta 239. —i M. Földrajzi Társaság aj. 132. —i M. Gazdaszövetség aj. 103, 139. —i M. Heraldikai és Genealogiai Társ. aj. 96, 100, 132, 139. —i M. Irodalomtört. Társ. 253. —i M. kir. Állat-életteni Állomás kta 239. —i M. kir. áll. Munkásbiztosítási hivatal aj. 132. —i M. kir. áll. Vetőmagvizsgáló Állomás kta 239. —i M. kir. Ampelologiai Intézet aj. 100, 132. —i M. kir. Felsőbb Szőlő- és Borgazdasági Tanfolyam kta 239. —i M. kir. Földtani Intézet 238; aj. 225. —i M. kir. Halélettani Állomás kta 239. —i M. kir. Kereskedelmi Múzeum aj. 103, 139, 228. —i M. kir. Központi Statisztikai Hivatal aj. 96, 100, 132, 225. —i M. kir. Legfőbb áll. Számvevőszék aj. 100, 132. —i M. kir. Meteorologiai és Földmágnességi Intézet aj. 132. —i M. kir. Növényélet- és Kórtani Állomás kta. 239. —i M. kir. Ornitologiai Központ aj. 132; kta 239. —i M. kir. Rovartani Állomás kta. 239. —i M. kir. Tudományegyetem aj. 96, 132; intézeti kta 239; kta 237, ismeretlen régi magyar könyvei 92—95, 219—221; Növényrendszertani és Növényföldrajzi Intézet kta 237; Növénytani Intézet kta 237. —i M.

kir. Zálogházak Igazgatósága aj. 228. —i M. Közgazdasági Társ. aj. 96, 132. —i M.-Lengyel Egyesület aj. 103, 139. —i M. N. Múzeum 189, 208, 238; Ásvány- és Őslénytár kta 239; Igazgatóság aj. 228; Néprajzi oszt. aj. 132, Anzeigere 109; Orsz. Széchenyi kta 6, 108, 236, 237, 252, 253, évi jelentése 1915-ben 129—144, évnegyedes jelentései 1915—16-ban 96—104, 225—231, cédulakatalógusa 232, Csoma-Jankovich-kódexe 81—84, háborús gyűjteménye 1, 2, 14, 15, 18, magyar szépirodalma idegen nyelven 19—76, 160—176, sugókönyvei 145—159, tisztikarában beállott változások 119, 254; Régiség-tár aj. 132; Természettud. osztályai 237. —i M. Tud. Akadémia 181, 238, 253; aj. 96, 100, 132, 139, 225, 228, 230; Csoma-kódexe 77—84; Goethe gyűjteménye 1912—1914-ben 259; kta 217, 1912—14-ben 258, 259; olasz ősnymtatványai 243; Rummy-féle népdalgyűjtése 47—49; Széchenyi-múzeuma 1912—14-ben 259; tisztviselői 119. —i M. Turista Szövetség aj. 103, 139. —i Múzeumok és ktak Orsz. Főfelügyelősége 177—212, 254; aj. 131. —i Múzeumok és ktak Orsz. Tanácsa 178, 194, 205, 213; hadbavonult nkt kezelői 119—125, 254—256. —i Műbarátok köre aj. 101, 132. —i Műemlékek Orsz. Bizottsága aj. 135. —i Nemzeti Színház 148, 151. —i nktak 120, 255. —i Növendékpapság Egyházirodalmi Iskolája aj. 100, 131. —i Orsz. Állatvédő Egyesület aj. 96, 132. —i Orsz. M. Iparművészeti Társ. aj. 96, 132. —i Orsz. M. Színészegyesület 158. —i Orsz. Munkássegélyző Pénztár aj. 228. —i Orsz. Paedagogiai kt. feladata 115.

—i Orsz. Szépművészeti Múzeum letéte 135. —i Orsz. Színművészeti Akadémia 153, —i Orsz. Testnevelési Tanács aj. 225. —i Pázmány-Egyesület aj. 101, 132. —i Prot. Orsz. Árvaegylet aj. 132. —i Ráday-kt. 217; aj. 132; 1914-ben 179, 181. —i Rendőrkapitányság aj. 96, 132. —i Stefánia Szegénygyermek-kórház Egyesület aj. 96, 132. —i Szföv. Állat- és Növénykert kta 239. —i Szföv. Bakteriologiai Int. kta 239. —i Szföv. Közp. Fertőtlenítő Int. kta 239. —i Szföv. Paedagogiai Szeminárium kta 239. —i Szföv. Statisztikai Hivatal aj. 131. —i Szföv. Szt. Rókus Kórház kta 239. —i Szföv. Tisztii főorvosi Hivatal kta 239. —i Szföv. Vegyészeti és Élelmiszervizsgáló Int. kta 239. —i Tanítók Segélyzőegyl. aj. 225, 228. —i Uránia Színház 2. —i Valás- és Közokt. Minisztérium 236; aj. 96, 132, 225. —i Városi Nyilvános kt. aj. 100, 102, 131, 135, 225, 229; gyásza 254; Zichy-kódexe 244. —i Vöröskereszt Egyesület lábadozó sebesülteket elhelyező Bizottsága aj. 104, 140.

Buday László fordítás 58.
 Bugarin-Horvát cs. lt-a 228.
 Bugra-kiállítás l. Lipcse.
 Bujáki Domokos 184.
 Bukaresti nkt. 120.
 Bukovina 120, 255.
 Bulavec János 124.
 Bulla János fordítás 56, 57, 167, 168
 Buna Márton 119.
 Burián László (R.) aj. 227.
 Busnach Vilmos: «Nana» 149.
 Butler A. G. rajzoló 51. — E. D. fordító 49—51.
 «Bücherbehaltung» 117.
 «Bücherei» 117.
 «Bücherhalle» 117.

- «Bücherkammer» 117.
 «Büchersaal» 117.
 «Bücherschrank» 117.
 «Bücherschrein» 117.
 «Bücherzimmer» 117.
- Č. K. fordító 20.
 Čakovci nkt. 120.
 Calderoni 32.
 Calvinus János magyarul 86; «Institutio» 88.
 Cambel Samu fordító 36.
 «Cantus Catholici» 87.
 Caraffa 155.
 Carnegie Andrew 112.
 Carneri Bartholomäus: «Ungarische Volkslieder und Balladen» 171, 172.
 «Catholicus Reformatus Perkinsi hungaricus» 215.
 «Catalogue général des manuscrits des bibliothèques publiques de France» 250.
 Czeglédi nkt. 120.
 Céhiratok a M. N. Múzeumban 102, 136, 230.
 Czelldömölki nkt. 120.
 Celses Konrád 184.
 Centrale Vereeniging voor openbare Leeszalen 111, 245.
 Chalons sur Marnei kt. 126.
 Chantilly kt. 126.
 «Chemisches Zentralblatt» 238.
 Chiabay Pali másoló 156.
 Chicagoí Western theol. seminary aj. 225.
 Cholnoky Imre aj. 98, 135.
 Chopin a zenei nktakban 111.
 Chowovice 123.
 Cicero: «Officia et Paradoxa» (Mainz, 1465) 247.
 Cierkowicza 120.
 Cimeres levelek a M. N. Múzeumban 98, 103, 136, 230.
 Cipriani G. B. fordító 32.
 Ciura Alexandru fordító 43.
- Clémet Félix és Pierre Larousse: «Dictionnaire des Opéras» 117.
 Cleveland 101, 134, 226.
 Cobb William: «A véres pénz» 149.
 Columbiai kerületi kt kiállítása 113, 114.
 Comenius Ámos János 117.
 Commissie van Studienbelangen der Nederl. Vereen. van Bibliothecarissen en Bibliothecambtenaren tanulmányi kirándulása 246.
 «Concordantia Caritatis» kézirat (XV. sz.) 247.
 «Confutationes thel. inventor. thes (?) Congitudinis» gallicae 87.
 «Consecratio Templi Novi Beketsiensis» 214.
 «Consensus orthodoxis Sacrae Scripturae et veteris Ecclesiae» (Tiguri 1578) 216.
 Contadi A. zeneszerző 158.
 Cooks G. Orrin: «Libraries and motion pictures» 104.
 Coppée François előszava 72; fordító 71
 Corand Charles fordító 32.
 Cordoba Alfonso Fernandez (de) kny. 247.
 Coreggio Niccoló kiadatlan szonettjei. 244.
 Cormon Eugène és Crémieux Hector: «Robinson» 149.
 Cornaro Caterina 243.
 Cosentini Francesco: «Incunaboli della biblioteca nazionale di Torino» 244.
 Cossa Károly: «Magyar huszárok» 149.
 Costa Rica 139.
 Cozzi G. zeneszerző 158.
 Crémieux Hector l. Cormon Eugène.
 «Cronica ez világnak jeles dolgairól» 87.
 Csabaffy 153.
 Csabai 150.
 Családi ltak a M. N. Múzeumban 136, 137.
 Csánky Dezső aj. 139.
 Császár Elemér 253; aj. 135. — Ferenc

- fordítás 170. — Miklós fordító 150.
 — Samu 255.
 Csáktornyai Lajos fordítás 54, 56, 57.
 Csáthy Géza fordító 154.
 Csáti Demeter fordítás 45.
 Csanaki Máté «munkái» 218.
 Cseh (alsócsernátoni) András cl-e 230.
 — Benedek János cl-e 230. —
 István cl-e 230.
 Csehi nkt. 120.
 Csejtei nkt. 255.
 Csekey István aj. 96, 131.
 Csengery Lóránd aj. 103, 135, 139.
 Csepregi Lajos fordító 150.
 Csepreghy Ferenc fordítás 37.
 Cserhalmi H. Irén: «Ungarischer
 Dichterwald» 172—174.
 Cserna Andor aj. 226.
 Csernovitzi Egyetemi ktár sorsa az
 orosz hódoltság alatt 125.
 Cserny Béla 123.
 Csiki Ernő aj. 131. — Sándor 124.
 Csiky Gergely fordítás 37. — József
 124.
 Csincsek Béla 120.
 Csizmadia Sándor fordítás 61.
 Csizsinszky Sándor 123.
 Csokonai Vitéz Mihály fordítás 46,
 63, 66, 164, 172.
 Csoma István 77, 81, 82.
 Csoma—Jankovich-kódex 81—84.
 Csoma-kódex és m. n. múzeumi
 másolata 77—84.
 Csomagkönyvtárak 115.
 Csongory Dénes 254.
 Csóta György 255.
 Csukási József fordítás 56.
 Csukovits Sándor aj. 103, 139.
 Csurgói nkt. 120.
 Csuzs nkt. 120.
 Czakó Elemér aj. 103, 139.
 Czelder Márton 217.
 Cziczkoviczi 121.
 Czirbusz János 255.
 Czöbel Minka fordítás 72, 75, 76, 174.
 Czoppe (?) Bartholomaeus «Notae in
 Psalmos» 85.
 Czuczor Gergely fordítás 51—53, 56,
 170, 171, 174.
 Dabrowski János aj. 96, 131, 225, 226.
 Dacsókeszi nkt. 120.
 Dajka Gábor fordítás 46.
 Dalmady Győző fordítás 53, 56, 57,
 59, 74.
 Dálnoky Lajos fordítás 168.
 Dankó Pista zeneszerző 147.
 «Daphnis és Chloë» 159.
 Dárday Olga (Szendéné) fofitítás 23.
 Darmstadtii udvari kt. Donatus töre-
 déke 248.
 Daróczy Zoltán aj. 99, 139.
 Daruvár nkt. 120.
 Darvas Vilmos aj. 96, 131.
 Dassori Carlo: «Opere e operisti»
 117.
 Dávid kir. Psalterium 86.
 Dávid József, Farkas Lajos álneve 150.
 «De leeszalen en de mobilisatie» 245.
 Debrecen 149, 154. —i nktak 120. —
 ny. h. 78, 80, 85. —i Ref. főiskola
 nagykt. 1914-ben 181—183. —i Tu-
 dományegyetem aj. 139. —i Városi
 Múzeum kta 1914-ben 183. —i Vá-
 rosi Tanács aj. 225.
 Decsi-kódex 79.
 Degen Árpád magánkta 236, 238.
 Dégi Albert 121.
 Dehelly színész 29.
 Delfel Géza 255.
 Delfti Műegyetemi kt. 1915. áll. költ-
 ségvetése 112; 1916. áll. költsé-
 vetése 246.
 Demeter József 124. — Mihály 122.
 Demjén János aj. 135.
 Dengeledi Péter: «Rövid Magyarázat-
 ty» 214.
 Dengi János fordítás 56.
 Derecskei nkt. 120.
 Derezsnyei nkt. 255.

- Deréki Antal: «Az eleven ördög» 148; fordító 149.
- Dés. Szolnok-Dobokamegyei Etnográfiai és Tört. Társulat kta 183. Detroit 134, 226.
- Déva. Hunyadvmi Múzeum kta 1914-ben 183.
- Dézi András: «Moises es Iosue hadarol» 79, 81. — Lajos 217, 218; «A Csoma-kodex és m. n. múzeumi másolata» 77—84.
- Dezső László 122.
- «Dialogus inter Diaphanem et Scotodulum» magyarul 88.
- «Diario Official» 226.
- Didot kny. 247.
- «Divatcsarnok» 101.
- Dnáguss Károly 148.
- Dobai András: «Az utolsó ítéletről» 79, 81.
- Dobay Kálmán aj. 103, 139.
- Doberdo 120, 123.
- Dobján László aj. 131.
- Dobos Béla aj. 100, 131.
- Dobsa Lajos fordítás 168.
- Dóczy Lajos fordítás 53, 56, 75, 173; fordító 151.
- Dokkum J. D. C. (van): «Dr. J. Alblas» 245.
- Domanovszky Sándor aj. 103, 139.
- Dombovári nkt. 255.
- Dominicus praepositus Albensis 247.
- Donatus Hyeronimus: «Oratio apud Julium II. Pontif. Max. in obedientia.» (H. é. n.) 243. — töredékek 248.
- Donovaly 100, 132.
- Dorner János 124.
- Dósa Ferenc 255. — Mátyás 255.
- Döbrentey Gábor fordítás 47, 56, 82, 170.
- Dölzl-Rheinsberg H.: «Handschriften-Kataloge» 250, 251.
- Dömötör Miklós aj. 103, 139. — Pál fordítás 57—59.
- Dörre Tivadar illusztrátor 39.
- Drávai névtelen: «Historia az Rusztan csaszarrol», 78—80.
- Drégely Gábor fordítás 37.
- Dresden I. Drezda.
- Drezda 132, 224. —i Ginsberg L. E. Mozart-Bücherei-e 235. —i Kir. kt. 235; háborús gyűjteménye 5, 6, 138. — kt. kalauz 234—236. —i Landesverein Sächsischer Heimatschutz 6. —i Szász Belügyminisztérium 6.
- Drndarszky Radován 121.
- Du Pérac Étienne: «Vestigi dell' Antichità di Roma» kiadásai 244.
- Dudumi Demeter: «Klänge aus dem Osten» 174, 175.
- Dukla 122, 123.
- Dumanoir I. Bayard.
- Dumas Sándor: «Georges hercegné» 150.
- Dunaföldvári nkt. 120.
- Dunaharaszti nkt. 120.
- Duperty I. Gabriel.
- Durandus: «Speculum iudiciale» (Strassburg, 1473) 249.
- Durantín: «Heloise, a szívtelen anyja» 150.
- Duveryer I. Melesville 154.
- Dutka Ákos fordítás 169.
- Dux Adolf fordító 30, 175, 176.
- Dyonisius Aeropagita 244.
- Dziatzko-féle «Sammlung bibliothekswissenschaftlicher Arbeiten» 249.
- Ébenthal Arthur S. fordító 24.
- Eccardus Josephus: «Ostentatio de Bello Bohemico» 87.
- Eelde. Ons Dorphuis kta 246.
- Eger. 207. —i AMKE honvédk. 255. —i Érseki Iroda aj. 225.
- Egressy Gábor fordító 145, 156.
- Egyeki nkt. 120.
- «Egyetemes Philologiai Közlöny» 78, 217.

- Egyházi könyvtálatom l. könyvtálatom.
 Eisenstädter Ödön aj. 99, 131, 139.
 Ejury Charles (d') fordító 64—69.
 Ekamp Nándor 120.
 «Eladando es vevendõ Műveknek es marháknak... limitatio» (Gyulafehérvár 1668?) 220.
 Eleki nkt. 120.
 Elzevir kny. 247.
 Ember Pál (debreczeni) 256.
 Endrõdi János fordítás 47. — Sándor fordítás 55, 58, 59, 61, 72, 75, 167, 168, 173.
 Engel Gusztáv aj. 229.
 Engelhardt Gyula 124.
 Ennery (d'): «A zarándokok» 149, 150; «Marsan hercegnõ» 150; — és Mars—Fournier: «Bohóc és családja» 150.
 Enyedi György, «Guisquardus és Gismonda» 82—84.
 Eörssy Károly (K) aj. 227.
 Eötvös József br. fordítás 52—54, 57, 61—66, 71, 74, 160, 161, 173.
 Eperjes 179, 229. —i Binder-gyűjtemény 208. —i Tiszai ág. hitv. ev. egyházker. kollégiumának nagykta 1914-ben 183, 184, 208.
 Eperjesi Ferenc 122.
 «Epistolae obscurorum virorum» (Vence 1516) 248.
 Építkezések l. Könyvtárépítkezések.
 Éradonyi nkt. 121.
 Erdélyi János 162, 163; «A nép költészete» 62, 63; fordítások 52, 53, 57, 160, 161, 171. — László aj. 225. — Máté «De Ioanne Baptista» 78, 81. — Pál 78, 83. — Zoltán, fordítás 167.
 Erdőcsokonyai nkt. 121.
 Erdős Renée fordítás 38, 167, 169.
 Erkel Elek zeneszerző 157.
 Ernyei József aj. 99, 103, 139, 230.
 Erõdi Dániel fordítás 168.
 Erzsébetfalvai nkt. 121.
 Escher Hermann: «Die Errichtung der Zentralbibliothek in Zürich» 116; «Die 15. Versammlung Schweizerischer Bibliothekare» 251.
 Esterházy Pál (galántai hg.) könyvajánlás hozzá 45.
 Eszék 134, 226.
 Esztergom 132. —i nkt. 121.
 Ethey S. K. fordító 149.
 «Ethnologische Mitteilungen aus Ungarn» 109.
 «Evangelia et Epistolae» hungaricae 216.
 «Evangelica Dominicalia» 215.
 Evers G. A. «De papierindustrie te Apeldoorn» 112; «J. F. van Somers's geschriften over boek- en bibliotheekwezen» 111.
 Evva Lajos 147.
 Ex libris-gyűjtemény a gyulafehérvári Batthyány-Intézetben 184, 185.
 «Exsurge domine»-bulla 247.
 Ezernyolcszáznegyvennyolc—negyvenkilences gyűjtemény a M. N. Múzeumban 98, 102, 136, 227.
 F. Gy. fordító 147.
 Faass Bruno: «Dresdner Bibliothekenführer» (Dresden, 1915) 234—236.
 Fábián Gábor kt. és lt. 178.
 Fabó Bertalan aj. 96, 99, 131, 139.
 Faddi nkt. 121.
 Fái J. Béla fordító 149.
 Falk Miksa levelezése a M. N. Múzeumban 102, 135; «Übersetzungen aus dem Ungarischen» 176.
 Falke Oskar l. Buchheim Adolf.
 Faludi Ferenc fordítás 46.
 Falussy Gyula † 254.
 Fametszetek 106.
 Farádi nkt. 121.
 Farkas Béla fordítás 168. — Imre fordítás 169. — József 207; aj. 103, 139. — Lajos: «A vezeklõk» 150. — Mihály 178. — Ödön zeneszerző 150. — Pál fordítás 39.

- Fátyol fordítás 166.
 Faust János 123.
 Fáy András fordítás 49, 50.
 Fehér Sándor 121.
 Fejérpataky László 254; «A háború irodalma németországi könyvtárakban» 1—18; aj. 99, 103, 131, 139, 228; a vasmegyei kulturegyesület-ről 203, 204; megbízva a M. N. Múzeum vezetésével 119; tanulmányútja 138.
 Fejérváry Gyula br. aj. 225. — Imre br. aj. 99, 139.
 Fejlécek 106.
 Fekete Béla 154, 158. — József 123.
 Feketeardói nkt. 121.
 Félegyházi Tamás: «Locus Comm.» magyarul 89.
 Feleki Miklós fordító 148, 153, 154, 156. — Sándor fordítás 168, 174.
 Feleki Károly aj. 101, 131, 134.
 Felkai nkt. 121. — Tátra-Múzeum-egylet kta 1914-ben 184.
 Felsőbányai nkt. 121.
 Felsőcsernátoni nkt. 121.
 Felsőelszász 126.
 Felsőköröskényi nkt. 121.
 Felsőszecsei nkt. 121.
 Felszeghy Dezső aj. 103, 131.
 Fenyves Ferenc szerk. aj. 229.
 Ferdinánd (III.) m. kir. 103, 136.
 Ferencz József m. kir. 230, 254.
 Ferenczi Zoltán: «Magyar Könyvesház» 92—95, 219—221.
 Ferenczy Gyula lemond a kt. igazgatói tisztről 182. — Teréz fordítás 174.
 Ferhát Péter 201.
 Ferrier és Prével: «Tiszturak a zárdában» 150.
 Fertőzés könyvek útján 115.
 Fessler Ignác Aurél: «Geschichte der Ungern und ihrer Landsassen» megjelenési idejéről 222—224.
 Fésüs György fordító 155, 157.
 Fiedler Rajmondo fordító 64.
 «Figyelő» 78, 217.
 Finály Gábor aj. 131.
 Fintora János 123.
 Firenzei Biblioteca Nazionale Centrale aj. 131. — könyvfestészet 244.
 Fiumei nkt. 255. — Tengerészeti Akadémia aj. 101, 132.
 Flackéry I. Phlakerus.
 Fleischl Pál aj. 96, 131.
 Fletcher I. William: «Some recollections of the Boston Athenaeum» 114.
 Fodor Riza aj. 103, 139.
 Fogaras 218.
 Fogarasi Alajos 122.
 Folyóiratjegyzék (természettudományi egyetemes) 236—238.
 Fóth Sándor 120.
 Földes Ferenc † 120. — Imre fordítás 39.
 Földmágnesség könyvészete 244.
 Földváry János fordítás 58.
 Fraknói Vilmos aj. 96, 131, 139.
 Franciaországi kéziratok 251; egyetemes jegyzéke 250. — könyvművészet 107. — ktak háborus sorsa 126.
 Frankfurt ny. k. 85, 87.
 Frankl Ervin aj. 103, 109.
 Franz Rezső 122.
 Fränkel Bertalan I. Fabó Bertalan.
 Frelíkusz Dávid I. Fröhlich Dávid.
 Frenyó Lajos 208.
 Fretwell John fordító 42.
 Frigyes Ágost (III.) szász kir. 235.
 Fröhlich Dávid: «Fasti Reformatae vulgo Calendarium novum» 86, 89, «Medulla geographicae practicae» 88.
 Fröhr Kourád 120.
 Fuchs Eugeno fordító 43. — Gyula aj. 96, 131.
 Fust kny. 247.
 Fülöp Ferenc 121.
 Fürst István † 255.

- Fürth Irma aj. 99, 139.
 Füst Milán fordítás 169.
 Füzesabony nkt. 121.
- G. I. H. «Mejuffrow C. Labrijn» 245.
 G. P. «Vértesy Jenő †» 252—254.
 Gaál Izidor 119.
 Gábor Miksa 121.
 Gabriel és Duperty: «Szamártej» 150, 151.
 Gál Gyula 150. — Kelemen aj. 100, 131.
 Galántai nkt. 255.
 Galgóczi nkt. 255.
 Galgóczi Jenőné (özv.) aj. 135.
 Galicia 120—124, 129, 255.
 Gáll Imre 120.
 Garamkelecsényi nkt. 121.
 Garamszentbenedeki nkt. 121.
 Garay János fordítás 52, 54, 55, 61, 62, 170, 174.
 Gárdonyi Albert aj. 139. — Géza aj. 139; fordítás 39, 74, 167—169, 174.
 Gáspár Imre fordítás 56, 167.
 Gaszner József 207, 254.
 Gauthier F. E. fordító 69, 71.
 Gazdik János † 124.
 «Gazette of the United States» 229.
 Gärtner Heinrich fordító 31.
 Gebaur Izor fordító 43.
 Gebhard C. Annie: Kinderleeszalen. 112.
 Géczy János 124.
 Géczy József: «Egyházi könyvtalom és könyvbírálat» 105, 106.
 Géher Lajos 120.
 Gelder (van) Zonen papirgyáros-cég 112.
 Gelderni papirgyár 112.
 Geletneki nkt. 121.
 Gellért Oszkár fordítás 169. — Pál aj. 99, 139.
 Genée Richard zeneszerző 158.
 Geng Márton 121.
 Géniat színésznő 29.
- Gergei Albert 83.
 Gergely István fordítás 167.
 Gerlach Martin: «Das alte Buch und seine Ausstattung vom XV. bis zum XIX. Jahrhundert» 106, 107.
 Gerő Attila fordítás 174.
 Gerőfy Andor 149, 150.
 Ghyczy Béla 121.
 Gidófalvi István és neje levelezése 200.
 Giesswein Sándor aj. 139.
 Gigante Silvino fordító 32.
 Gilhofer- és Ranschburg-cég elad a M. N. Múzeumnak 97.
 Ginsberg L. E. Mozart-Bücherei-e 235.
 Giorgi Antonio Agostino: «Alphabetum Tibetanum» (Róma 1759) 248.
 Girálty nkt. 121.
 Girardin Emilie: «Lady Tartuffe» 151.
 Giedtsch Johann Friedrich 222—224.
 Gnédzai nkt. 255.
 Gockler Lajos aj. 131.
 Goda Sándor 120.
 Goethe: «Faust» 145, 151.
 Gohl Ödön aj. 99, 103, 135, 139, 225.
 Goldberg 249.
 Goldfaden zeneszerző 157.
 Goldner Camilla fordító 21.
 Goldzieher Károly aj. 100, 132.
 Gonda József 123, 211.
 Gorjanski Ivanovci nkt. 121.
 Gorlice 121.
 Gosztonyi István aj. 101, 134.
 Goth Ernst fordító 27.
 Gounaud: «Faust» 151.
 Görgei István levelei a M. Tud. Akadémiában 259.
 Görlitz ny. h. 85.
 Görög kéziratok egyetemes jegyzéke 251.
 Görögország hirlapirodalma 10.
 Göttinga Egyetemi kt. kéziratári katalógusa 251.
 Graaf A. (de) 245.
 «Gradual Romanum» magyarul 87.

- Graefffer Ferenc 81, 82.
 Gragger Róbert 108; aj. 100, 132, 139; elad a Nemzeti Múzeumnak 97.
 Graill Erzsi (tordai) fordítás 39.
 Grantha abc 248.
 Gaul 249.
 Graz 96, 132. — i Historischer Verein für Steiermark aj. 228.
 Gräffer I. Graefffer Ferenc.
 Greguss Ágost, fordítás 30, 57, 59, 70, 167, 168.
 Greve H. E. «De openbare leesalen en de mobilisatie» 112; «Openbare leesalen en provinciale besturen» 245, 246; ktani előadásai 246.
 Grodek 120.
 Groedel Herman br. aj. 103, 139.
 Grolier-kötés 247.
 Groningeni Egyetemi kt. 1916-ban 246. — könyvesház 246.
 Grossius Georgius: «Theatrum Bibli-cum» 85.
 Gruber (Szeredai) Károly egyetemi kt.-tisztté neveztetik ki 197.
 Grubisnopoljei nkt. 121.
 Grünbaum József aj. 99, 139.
 Guerrier Jean fordító 27.
 Guevara Antonio (de): «Marco Aurelio» kiadásai 250.
 Gulácsi nkt. 255.
 Gulyás Pál aj. 99, 100, 132, 139; irod. működése 142; könyvismer-tetése 106—108, 236—238; «Ma-gyar szépirodalom idegen nyelven a M. N. Múzeum ktában» 19—76, 160—176; «Mátyás kir. kta» (Buda-pest, 1916) 240—242; szerkeszti a «M. Könyvszemlé» 130, 254; tá-vozik a M. N. Múzeumból 254.
 Gutenberg kny. 248.
 Gutvinszky Ede aj. 139.
 Gyalui Farkas, fordítás 39.
 Gyalus István könyvismertetése 106.
 Gyarmati József 119. — Lajos 124.
 — Miklós: «Felelet Monostori An-drás ellen» 90.
 Gyászjelentések a M. N. Múzeumban 98, 102, 136, 227, 230.
 «Gyógyászat» 232.
 Gyökös Sándor 120.
 Gyöngyösi nkt. 121.
 Győr 152. — i Főreáliskola aj. 99, 103, 139. — i nktak 121. — i Városi kt. 1914-ben 184. — i Város polgár-mestere aj. 100, 132.
 Györe Mózes aj. 228.
 Györffy Antal (gyergyóremetei) 148. — István aj. 99, 100, 132, 139.
 György Mihály 255.
 Györgyi Kálmán aj. 132, 135.
 Györy Ferenc 122. — Tibor aj. 103, 139. — Vilmos fordítás 56, 57, 61.
 Gyula nkt. 121.
 Gyulafehérvár 230; ny. h. 92, 93, 219—221. — i Alsófehérvárnegyei Tört., Rég. és Természettud. Egye-sület múzeumi kt.-a. 1914-ben 185. — i Batthyány-intézet 1914-ben 184, 185, 221.
 Gyulai Ágost aj. 103, 139. — Pál, fordítás 39, 50, 53—59, 61—63, 71, 74, 160, 161, 168, 173, 174, 176; l. még Arany László a.
 Gyulavarsándi nkt. 121.
 Gyulay Sámuel gr. 227.
 Gyurátz Ferenc, fordítás 39, 40.
 H. K. J. fordító 26.
 H. N. fordító 35.
 H. R. könyvismertetése 232—234.
 Háborús-gyűjtemény a M. N. Múzeum-ban 99, 103, 104, 137—140, 228, 231. — irodalom németországgi ktakban 1—18.
 Hacker Ervin aj. 96, 132.
 Hadbavonult ktosok 119—125, 129, 191, 204, 207—212, 254—256.
 Haebler Konrad: «Zur Druckertätig-

- keit des Alfonso Fernandez de Cordoba» 247.
- Hafenrefen Mátyás fordítás 90.
- Hafner Lajos 122.
- Hágai kir. kt. 1915. költségvetése 112; 1916. költségvetése 246. — Openbare Leeszaal és a mozgósítás 245; szépirod. könyvhasználata 112. — Zenenkt. 111.
- Hailly Gaston (d') fordító 25.
- Hain 244.
- Hajnóczy nem írta a Pol. Kirchl. Manch Hermaeont 127.
- Hajas János 123.
- Halász Gyula aj. 139.
- Halaváts Gyula aj. 102, 135.
- Haléry Ludovic: «Tschin-Tschin» 152. I. még Meilhac Henri.
- Halics 124.
- Haller János 122.
- Halmi Gyula aj. 139.
- «Halotti pompa Bethlen Gáborné temetésén» 90.
- Hamberger József 120.
- Hamburgi nkt. 121.
- Haml Gusztáv: «Catalogi librorum manuscriptorum» (1830) 250.
- Hammond 101, 134.
- Haniszkó János 121.
- Hanó János 255.
- Haraszthy József 121.
- Harlez C. de fordító 70.
- Harrisch J. L.: «Matrózok a földézetén» 152.
- Harsányi István 199; a «Pol. Kirchl. Manch Hermaeon» c. vitairat valódi szerzője 127; «A Rákóczy-kt. és katalógusa» 85—91, 214—218. — Sándor aj. 132, 225.
- Hartman L. fordító 33.
- «Hasznos multságok» 47.
- Hauslab kta 246.
- Havadtői nkt. 255.
- Havass Rezső aj. 132.
- Házi Jenő aj. 139.
- Hegedüs István aj. 96, 132. — Lajos fordítás 210.
- Hegyalja 136.
- Heiligenstadti kir. gimn. kta 247, 248.
- Heinrich Arnold 82.
- Heinsius 162.
- Heksch Alexander F. fordító 29. — Margaretha fordító 28.
- Hellebrant Árpád 243.
- Hellopoeus: «Magyar tractatus» 91.
- Heltai Jenő fordítás 58, 75, 167, 169.
- «Helvetica Confessio» 215.
- Herczeg Ferenc fordítás 40, 41.
- Herczenberger István zeneszerző 149.
- Herepei Ottó fordítás 58, 59.
- Hering János aj. 103, 139.
- Herman György aj. 139.
- Hernborn ny. h. 85.
- Herrmann Antal aj. 139.
- Herzog Péter aj. 139.
- Hevesi József fordítás 41, 56.
- Hévizszenttamási nkt. 255.
- Hiador I. Jámбор Pál.
- Hiemer cs-i lt. 98, 137.
- Hijar ny. h. 247.
- Hilgers Joseph S. J. 105.
- Hilhelm F. aj. 103, 139.
- Hillesum J. M. életrajza 244, 245.
- Hinrichs-féle katalógus 16.
- «Historia az Rustan czaszarrol» I. Drávai névtelen.
- «Historia del principe Sfaramundi» 244.
- «Historiaia az Priamus kirali fianak» I. Lévai névtelen.
- «Hispaniai Vadászságh» 215.
- «Hitopadésa» 248.
- Hodinka Antal aj. 102, 103, 135, 139.
- «Hódmezővásárhely» szerk. aj. 103, 139.
- Hódmezővásárhelyi ev. ref. főgimn. nyilv. tanári kta 1914-ben 185, 186. —i nktak 121.
- Hoffgreff-féle énekeskönyv 79.
- Hoffmann Béla 124. — Edith aj. 139. — Mária aj. 99, 103, 132, 225; előlé-

- pése 254; könyvismertetése 234—236. — Paul fordító 30.
- Hofmeister József 121.
- Holicsi nkt. 121.
- Holland lord és lady 111.
- Hollandia 257. —i könyvesházak 111, 245, 246; és a világháború 112. —i ktak áll. segélyezése 1915-ben 112; 1916-ban 245. —i ktosképzés 245. —i ktstatisztika 111.
- Holme Charles: «The art of book.» 107.
- Hollósy István aj. 225.
- Holtey német fordító 156.
- Holub József aj. 99, 139, 225; irodalmi működése 142; tanulmányúton 2.
- Holzmann I. Bochatta.
- Homeros Iliás és Odysseája 253.
- Homokbálványosi nkt. 121.
- Homonna 211.
- Homstead 132, 225.
- Hontkiséri nkt. 121.
- Honvéd József 124.
- Horarium kéziratok (XV. sz.) 247.
- Horvát András (szkহারী) «Panasai Christusnak» 79. — Boldizsár fordítás 168. — Henrik fordító 166.
- Horváth Ádám (pálóczi) 47. — Antal 255. — Géza 119; aj. 132, 135. — János 255. — Ödön aj. 99, 139. — P. Pál 120. — Pál 255.
- Horvátország 107.
- Hosiander András «Pápa nem pápa» 90.
- Hoven Teréz 112.
- Hubay Barna 124.
- Hugo Cardinalis: «Postillas» 217. — Károly: «Világszínháza» 145, 152.
- Hulshof A. kt-tani előadásai 245.
- Hungária-szálló aj. 99, 139.
- «Hungarian Illustrated World» szerk. aj. 101, 134.
- Hunyadi Ferenc: «Historiaia Troia elromlásának» 78. — Margit másoló 152.
- Hupfuff Mathis kny. 249.
- Hupka Ödön gyakornok † 129.
- Husner Georg kny. 249.
- Huszi nkt. 121.
- Hüll Pál 120.
- Hülle H.: «Die chinesischen Neuerwerbungen der königlichen Bibliothek» 247.
- Idari Péter: «Historia Alexandri Magni» (Kolozsvár, 1591) 180.
- «Idnepekre való elmékedések» 88.
- Iduna I. Szász Károlyné.
- Ifjúsági olvasótermek 112.
- Ignotus fordítás 75, 167, 169.
- Ihász Dániel levelezése 136, 137. — Károly 119.
- Illés László (E.) fordító 158.
- Illyefalvi István: «Jephta sive tragodia Jephtae» (Kolozsvár, 1590) 180.
- Impressum, magyarul 87.
- Imsovcí nkt. 121
- Ince József 123.
- Inczédy László fordítás 56, 58.
- Index congregatio 105.
- Indiai könyvnyomtatás története 248.
- Ingolstadt ny. h. 247. —i Egyetemi kt. története (1472—1500) 116.
- Inkunabulumok I. Ónyomtatványok.
- Insterburg 10.
- Internationale Ausstellung für Buchgewerbe und Graphik. I. Lipcse.
- Ipolyság, Hont vm. Gazdasági Egylet 132.
- Irigi nkt. 121.
- Írógépek 113.
- Iskolai ktak Amerikában. 114, 115.
- Isoz (d') Kálmán és Kálmánné aj. 99, 103, 139.
- István deák I. Temesváry István.
- Istvánházai nkt. 121.
- Itumaeus Aegidius: «Enarratio in Epistola Johannis.» 88.
- Ivangorod 124.

- Jaakkola K. Emil fordító 41.
 Jacobaeus J.: «Pascha Lachrymosum»
 (Löcse, 1660) 101, 133.
 Jagič Vatroslav aj. 135.
 «Jakab király ajándéka a Fiának» 215.
 Jakab Ödön fordítás 57—59, 167, 168,
 174.
 Jakubovich Emil aj. 99, 103, 139;
 irodalmi működése 143.
 Jalava Antti fordító 36.
 Jámbor Pál fordítás 41, 57.
 Jancsó Andor † 124.
 Jándi nkt. 121.
 Jankovich G. K. másoló 156. — Mik-
 lós lemásoltatta a Csoma-kodexe-
 ket 81—83.
 Jankó Árpád 255. — János 256. —
 Miklós aj. 139.
 Jarno Joseph fordító 34.
 Jászárokszállási nkt. 255.
 Jászberényi nktak 121, 255.
 Jeddi nkt. 121.
 Jeffers Le Roy: «Seléction and cost
 of editions» 114.
 Jékey Aladár fordítás 75.
 Jeney Gyula 122, 255.
 Jerwett C. Charles röpirata a könyv-
 vám eltörlése mellett. 113.
 Jeszenszky br. cslt. 98, 137.
 Jesztrebényi Gyula 121.
 Jókai Mór fordítás 41, 42, 52, 57, 65,
 161, 173.
 Jókai Ihsász Miklós aj. 139.
 Jolsvai nkt.
 Jonas E. zeneszerző 154.
 Jónás Károly aj. 99, 103, 139.
 Jó Sándor 122.
 Jósika Kálmán br. 145; «Báthory Gá-
 bor utolsó szerelme» 152; «Kátasy
 Mihály» 152, 153; «Rákóczy Julia»
 153. — Miklós 152.
 Józsa Gerő 255. — Mihály 124.
 József (II.) m. kir. 127.
 Jörg—Draskóczy Ilona fordítás 167,
 169.
 Juffray W. fordító 64.
 Juhász Antal 255. — Gyula fordítás
 166. — Jenő 122.
 Juhos Lajos 123.
 «Jüdische Delicatessen» 135.
 Kacsó József aj. 100, 132.
 Kádár Jenő 119. — Lajos 121.
 Kadossa Eduard fordító 37, 39.
 Kafka Margit fordítás 167, 169.
 Kaiser: «Egy zsidó család» 153. —
 Rudolf: «Zur Katalogisierung von
 Textbüchern» 117.
 Kakaslovníci nkt. 121.
 Kákonyi Péter: «Historia Astiagis re-
 gis» 80, 81.
 Káldi Béla 122.
 Kalix Gyula 121.
 Kalkutta ny. h. 248.
 Kállay csi lt. 98, 137.
 Kálmán Miksa: «Poésies hongroises»
 (Budapest) 71, 72.
 Kalnikow 129.
 Kanisius Petrus: «Keresztyen hitnek
 summaja» 88.
 Kanozsay József 255.
 Kansas City. Főiskolai fiókkt. 114.
 Kapi Béla fordítás 42.
 Kapornay Sándor 123.
 Kaposi Károly 120.
 Káposztás Éva cl-e. 230.
 Karabélyos Ede 124.
 Karánsebesi áll. Főgimn aj. 99, 139.
 Kardos Elemér aj. 103, 139.
 Karinthy Frigyes fordítás 42.
 Karlsruhe-i Hof- und Landesbibliothek
 bombázása 126.
 Kármán József fordítás 51.
 Károly (III.) m. kir. 230; (VI.) ném.
 császár 136.
 Károlyi Árpád aj. 103, 139. — Péter:
 «Az apostoli credonak igaz magya-
 rázattya» 86, 90; «Az egy igaz Is-
 tenről» 91; «Symbolum apostoli-
 cum» 214.

- Kárpáti Károly 121.
- Kassa 96, 132, 134, 150, 156, 157, 203. — Egyházmegyei hatóság aj. 103, 139. —i Felsőmagyarorsz. Rákóczi-Múzeum 208; kta 1914-ben 186, 208, 209. —i Felsőmagy. Szociáldem. Párt aj. 226. —i Kazinczykör aj. 139. — Kir. Jogakadémia ktában ismeretlen régi magyar nyomtatvány 95. —i Színház 154.
- «Kassa-Eperjesi Értesítő» 97.
- Kaszner Olga könyvtárossá nevezetiki Losoncon 190.
- Katalogizálás 115, 250, 251. Zenei szöveggönyvek —a. 117:
- Katona Imre írásmintái 107.
- Kaufmann Aurél hadbavonult 191. — Josefina fordító 29.
- Kazinczy Ferenc: «Bibliotheca antiquaria rerum Hungaricarum» c. kézirata 127; fordítás 46, 70.
- Kecsedti nkt. 121.
- Kecskemét 96, 131, 149, 159. —i Városi Múzeum és kt. 1914-ben 186.
- Kéki Lajos aj. 132.
- Kékkői nkt. 121.
- Kelemen Albert 122. — Erzsébet cle 230.
- Keller-cs. aj. 99, 139.
- Kemény Lajos aj. 96, 97, 132, 134; «Magyar Könyvesház» 95. — Simon (erdélyi fejedelem) kincstárának leltára 217. — Simon (író) fordítása 169.
- «Képes Világlap» szerk. aj. 101, 134.
- Kerényi Frigyes fordítás 171.
- Keresztúri Pál: «Christianus lectans» 86, 87; «Felserdült keresztyén» 86, 87; «Lelki legeltetés» 86, 87.
- Kereszty István aj. 99, 100, 103, 132, 139; irodalmi működése 141.
- «Keresztyén Catechizmus». (Sárospatak, 1667.) 95.
- «Keresztyéni Fohászok» 215.
- «Keresztyeni vallásnak rövid Tudománya» 215.
- Keretrajzok 106.
- Kertbeny K. M. fordító 20, 29, 31.
- Kertész Árpád aj. 134.
- Kéry Gyula fordítás 56, 168.
- Késmárki ág. h. ev. ker. liceum nagy- kta 1914-ben 186, 187, 209.
- Késmárky Árpád aj. 132.
- Keszeics Lajos 123.
- Keszthelyi Balatoni Múzeum kta 1914-ben 186.
- Kéthelyi nkt. 122.
- Ketskeméti János: «Fides Jesu et Jesuitarum» 215; «Három Fő Innepre Praedicatio» 215; «Magyar predikáció» 91.
- Kézdivásárhelyi nkt. 122.
- Kezdebetük 106.
- Kéziratok egyetemes katalogusa 250, 251. Örmény—Szamosúsvárt 201.
- Kéziratulajdonosok I. Könyvgyűjtők. Kiadói szerződés 222—224.
- Kínai kéziratok 247.
- Kínál Endre 256.
- «Kincstartócska» (H. n. 1627) 97, 133.
- Király Emma aj. 100, 132.
- Kirchheim ny. h. 249.
- Kirfel W.: «Die Anfänge des Sanskrit-Druckes in Europa» 248.
- Kisfaludy Atala fordítás 75. — J. László 123. — Károly fordítás 42, 47, 50, 51, 54, 60—63, 66, 67, 160, 161, 170—172. — Sándor fordítás 46, 53, 54, 56, 63—65, 172. — -tár Sümegen 201.
- Kishajmási nkt. 255.
- Kisházy Ágoston aj. 135. — Gyula aj. 101, 102, 134, 135.
- Kisgalambfalvai nkt. 121.
- Kisgyörgy Jenő 122.
- Kisillyei nkt. 255.
- Kiskúnfélégyháza 132. —i Városi Múzeum kta 1914-ben 187.
- Kiskúnhalasi Ref. Főgymn. kta. 1914-ben 187, 188.
- Kiskúnmajsi nkt. 122.

- Kismányai nkt. 255.
 Kisóvári nkt. 122.
 Kispesti nktak 122.
 Kiss János (író) fordítás 46. — János ktos 255. — János (szinész) fordító 148. — József (költő) fordítás 52, 53, 55, 59, 61, 75, 76, 166—168, 173, 176. — József ktos 122. — Károly 120. — Lajos 124, 205. — Pálné aj. 103, 139.
 Kistapolcsányi nkt. 255.
 Kisteleki Ede fordítás 167.
 «Kitett cégér contra Paulum Keresztúri» 88.
 Kivekás Matti fordító 40.
 Kizák Miklós 122.
 Klein Sámuel 150; aj. 103, 139. — Stefan J. fordító 24.
 Klimkó József 123.
 Kneffel Béla aj. 132.
 Knopp Mihály 121.
 Kobek Béla aj. 99, 103, 139. — Béláné aj. 99, 139.
 Koch W. Theodore: «A librarian at the Leipzig exhibition.» 114; «Opening of the A. L. A. exhibit at Leipzig» 114.
 Kohlender Árpád aj. 103, 139.
 Kohner Adolf br. aj. 99, 139.
 Kohut Adolph fordító 19, 21, 36, 41. — Sándor fordító 160.
 Kolbay Sándor 255.
 Kolosy cs. lta. 230. — Dávid 230. — Imre 230. — István aj. 139. — János cle 230.
 Kolozsorsai nkt. 255.
 Kolozsmegyei árvaszék aj. 103, 139.
 Kolozsvár 100, 101, 131, 132, 225; ny. h. 78, 83. —i Erdélyi főkormányzóság 154. —i Erdélyi Kárpát-egyesület Múzeuma 1914-ben 188. —i Ferenc József Tud. Egyetem orvosi kara aj. 228; tanácsa aj. 99, 139. —i Nemzeti Színház 151.
 Komárom. Kulcsár István kta 189. —i Közs. Iskola 189. —i nkt. 122. —i Nyilvános Kt. 1914-ben 188—189, 209, —i Várm. kt. 188. —i Vöröskereszt kórház 209.
 Komáromi Ferenc nagyszombati nemes 83.
 Komjáthy Jenő fordítás 166, 174.
 Komlói nkt. 122.
 Komócsy József fordítás 56—58, 74, 167.
 Komornyik (Galicia) 120.
 Konkoly János 122.
 Konstantinápoly 242.
 Konti József: «Az eleven ördög» 148.
 Kontler Gyula 122.
 Kónya József 255.
 Kooperáció könyvtárakban 238.
 Kopcsányi Mihály: «Narratio rei admirabilis ad Posonium gestae.» 87.
 Korentsy Sándor 255.
 Koroda Pál fordítás 75, 174.
 Korvinák 240—242.
 Kossuth Ferencné aj. 135, 136. — Lajos levelei Simonyi Ernőhöz 136.
 Kosztka Georg fordító 32.
 Kosztolányi Dezső fordítás 166, 169.
 Kotormány János 212.
 Kotzebue: «Bujdosó Ámor» 153.
 Kovách Ernő (galsai) naplója a M. N. Múzeumban 227. — György cle 98, 136. — Mihály 122.
 Kovács András aj. 99, 139. — Endre 255. — Gyula 123. — Gyula (E.) 151, 152; fordítás 75. — Ignác aj. 98, 132, 135. — István aj. 157. — István (B.) 121. — János aj. 98, 135. — Loránd aj. 135, 136. — Pál 145: «A zárdaszűz» 153; fordítás 143. — Sándor aj. 136.
 Kovacsik Mihály 121.
 Kovácsvágási nkt. 255.
 Kozma Andor fordítás 58, 59, 74, 167, 169, 174. — Márton 123.
 Kölcsey Ferenc fordítás 43, 47, 50, 52, 54, 55, 58, 62, 63, 65, 66, 70, 161, 170, 172.

- Kölcsönforgalom a M. N. Múzeumban. 133—135, 137.
- Köln ny. h. 85.
- Kőműves Imre 148.
- Kömödy Johann fordító 19.
- Könyvbeszerezés 114.
- Könyvesházak áll. segélyezése Hollandiában 112, 246.
- Könyvészet I. Bibliographia.
- Könyvfestészet Firenzében 244.
- Könyvfestő: Attavante 243.
- Könyvgyűjtők: Almássy Pál 100, 131. Ányos Lajos és neje 189. Apor 200. Aradi Gerő 155. Bársony István 236. Bethlen Gábor 90. Bogáthy Medárd 152. Celtes Konrád 184. Csabaffy 153. Csabai 153. Degen Árpád 236, 238. Dnágus Antal 148. Dominicus praepositus Albensis 247. Evva Lajos 147. Fekete Béla 154. Gerőfy Andor 149, 150. Ginsberg L. E. 235. Grolier 247. gergyóremetei Győrffy Antal 148. Hauslab 246. Jankovich Miklós 81, 82. Klein Sámuel 150. Kőműves Imre 148. Kultsár István 189. Latabár Endre 149, 150. Leövey József 159. Lichtenstein hgek 246, 247. Lengyeltóti Lovassy Dénes 154. Mannsberger Jakab 147, 149—154, 157, 159. I. Mátyás m. kir. 240—242. I. Rákóczi György 85—91, 214—218. Br. Révay Ferenc 229. Rosenthal rabbi 244. Schönfeld (Bécs) 81, 82. Sepsy Károly 148. Szabó Anti 149. Id. Szinnyi József 189. Temesváry színigazg. 148, 149. Vámbéri Ármín 258. Waldis Burkhardt 247.
- Könyvhasználat a hágai könyvesházban 112.
- «Könyvkereskedők Évkönyve» 232.
- Könyvkiállítás I. Lipcse.
- Könyvki kölcsönzés 114, 115.
- Könyvkötés 106, 107.
- Könyvművészet 106, 107.
- Könyvnyomtatás emlékei 106, 107. — története 247—249.
- Könyvtárak és élethivatásra való nevelés 114. — és mozgóképek 114. — sorsa a világháborúban 125, 126.
- Könyvtárberendezés 112.
- Könyvtárépítkezések 178, 179, 186, 197, 246.
- Könyvtári felszerelés 113, 114. — szakjelzés 116, 117. — szakrendszer 4, 6—8, 116. szolgálat 114.
- Könyvtárjegyzék. Ingolstadti Egyetemi — 1412-ből. 116. — Wonnesteini apácakolostor — e a XVI. sz. elejéről 116.
- Könyvtárosképzés 115, 245, 249, 250.
- Könyvtárosok élete: Alblas J. 245; Hillesum J. M. 244; Lebrinj C. 245; Saint-Denis 111; van Someren J. F. 111. Vértesy Jenő 252—254. — nyugdíjügye Amerikában. 113.
- Könyvtárstatistika (németalföldi) 111.
- Könyvtártan 239, 240
- Könyvtártörténet 114; Amsterdam 244, 245; Bécs 246, 247; Ingolstadt 116; München 116; Zürich 116.
- Könyvtálatalom (egyházi) 105, 106.
- Könyv-vám 113.
- Köpesdy Sándor aj. 228.
- Körispataki nkt. 122.
- Körmendy Ékes L. aj. 100, 132.
- Körmöczbányai nkt. 122.
- Körösy Kornél és Lenhossék Mihály: «A budapesti könyvtárakba... járó természettudományi... folyóiratok jegyzéke.» (Budapest, 1916) 236—238.
- Kötelespéldányok Dresdában 235. — a M. N. Múzeumban 130, 131, 133. Poroszországban 248, 249.
- Kövér Györgyné aj. 139.
- Kövesfalvai nkt. 122.
- Krakó 96, 131, 226.
- Kram János 255.

- Krasiesyn. Sapieha hg. kastélya. 125.
 Kraus Henrik aj. 103, 139.
 Krecsányi Ignác aj. 96, 132.
 Krigler István 212.
 Kristóf György ideiglenes ktos lesz
 201.
 Kriza János: «Vadrózsák.» Fordítás 70,
 71.
 Krohn Ferenc 123.
 Krsztonosits Péter aj. 227.
 Krumenacker Istvánné (özv.) aj. 102,
 135.
 Kuchtych János cle 136.
 Krücken Oscar (von) fordító 23, 37.
 Kúla 150.
 Kulbanek János 208, 209.
 Kulcsár Ferenc 121. — György «Post-
 illa» 89.
 Kultsár István kta 189.
 Kumlik Emil egyetemi kt. igazgatóvá
 nevezetik ki 196, 197.
 Kun György aj. 98, 135.
 Kuncz Aladár 155.
 Kunoss Endre fordítás 62.
 Kunszentmiklósi nkt. 122.
 Kuntor József 124.
 Küküllődombói nkt. 122.
 Külföldi folyóiratok szemléje III—III8,
 243—251.
 Künle Tivadarné aj. 200.
 Kürti nkt. 122.
La Bibliofilia 243, 244.
 Labata Franciscus: «Apparatus con-
 cionatorum» 85.
 Labes Friedrich: «Fragen aus dem
 preussischen Pflichtexemplarsrecht»
 248, 249.
 Ladamérszky Gyula fordító 149.
 Lajmann Paulus: «Theologia Mora-
 lis» 85.
 Lajos frater: «Kincstartócska» 91.
 Lajos Fülöp francia kir. 250.
 Lakatos Lajos felolvasása 195. — Pál
 123.
 Lakner Ernő 122.
 Lakos József 255. — Zsigmond † 255.
 Láng Ádám fordító 153. — István
 123.
 Lanus Zacharias 87.
 Lányi Béla 212. — Sarolta fordítás 169.
 Laoni kt. 126.
 Larousse Pierre I. Clément Félix.
 Laskai János fordító 85.
 Lasovaci nkt. 122.
 Lászy Vilmos fordító 158.
 Latabár Endre 149, 150; fordító 149,
 152, 154—156, 158.
 Latin kéziratok egyetemes jegyzéke 251.
 Latkóczy Mihály fordítás 70.
 Lauka Gusztáv fordítás 59, 74, 167.
 Lauremberg Petrus: «Apparatus plan-
 tarius» 87.
 Lázár István fordítás 43. — József 255.
 Lebrijn C.: «Vierde internationale
 «easterschool» van de Librany assis-
 tant's association» 112; † 245.
 Lechner Jenő aj. 103, 139. — Julius
 (von der Lech) fordító 33.
 Léderer Ervin aj. 103, 139.
 Lednic 216, 217.
 «Leeszaal-jaarbockje» III, 245.
 Leeuwardeni tartományi kt. és könyv-
 vesház 246.
 Legouvé Ernest: «Rang és szerelem»
 153.
 Lehmann Ferenc aj. 103, 139.
 Leibici nkt. 255.
 Leideni Egyetemi kt. 112, 246. —
 Nyilv. olvasóterem és a mozgósít-
 ás 245.
 Lenberg 132. — gr. Baborowsky ala-
 pítványi kt. 125. — Egyetemi ktár
 az orosz okkupáció alatt 125. —
 Helytartósági ltár 125. — Műgye-
 tem ktára 125. — Ossolinski-féle
 Nemzeti Intézet 125.
 Lengyel Pál fordító 34.
 Lenhossék Mihály aj. 139; I. még
 Körösy Kornél a. is.

- Lenkei Henrik fordítás 167.
 Lenkey István másoló 154.
 Leó (XIII.) pápa 105.
 Leopold Lajos aj. 99.
 Leövey József 150, 159.
 Lépes Bálint: «A halandó emberi nemzetség fényes tüköre» 90; «Pokoltul rettentő tükör» 89.
 Lesznai Anna fordítás 169.
 Lévai névtelen: «Historiaia az Priamus kirali fianak» 78, 80, 83.
 Léway József fordítás 50, 53, 54, 56, 57, 58, 63, 170, 171, 173—175.
 Levélfelvágó gépek 113.
 «Liber de jure sacro» 88.
 «Liberey» 117.
 Library assistant's association husvéti kirándulása 112.
 Liechtenstein I. Alajos 246. — II. János 246, 247. — János Ádám András 246. — József Vencel Lőrinc 246. — I. Hartmann 246. — II. Hartmann 246.
 Lier Henriët (van): «Excursie 24—26 juli 1915 van de Commissie van Studienbelangen der Nederl. Vereen. van Bibliothecarissen» 246.
 Lillei kt. 126.
 Lindner Ernő fordító 44. — Gyula 120. — Nándor 124.
 Lipcse 222. — Bugra kiállítása 114; a gyulafehérvári Batthyány-intézet részvétele 184; háborús gyűjtése 9, 138: olasz része 243. —i Deutsche Bücherei 3, 5; háborús gyűjteménye 10—12, 138. —i Deutscher Buchgewerbeverein kt-tani tanfolyama 249, 250. — Deutscher Börsenverein 11. —Deutsches Buchhändlerhaus 11. —i Könyvvásárok 224. —i Völkerschlacht-Denkmal 11.
 Lipcsey Ádám fordítás 167.
 Lipót (I.) m. kir. 98, 136.
 Lippay Károly aj. 99, 139.
 Lippenszky Árpád 122.
 Lipsius I. Lypsius
 Lizsabon ny. h. 250.
 Lisznyai Kálmán, fordítás 61, 175, 176.
 Liszt Ferenc 171.
 «Literarischer Anzeiger für Ungarn» 108.
 Lizsovice 124.
 Lochr August (v.) aj. 99, 139.
 Lodz 256.
 Loew William N. fordító 34, 51, 53, 55.
 Lombardus Petrus: «Textus sententiarum» (Basel, 1489) 248.
 Londoni British Museum 112; kínai kéziratai 247. — Donatus 248. — Fulham Public Library 112.
 Lónyay Menyhért gr-i cle. 230.
 Losonci Városi Közkt. 1914-ben 189, 190.
 Losonczy László fordítás 161, 163.
 Lotič Ludomir fordító 24.
 Lotther Michael kny. 117.
 Louisiana 134.
 Lovagregények könyvészete 244.
 Lovassy Dénes (lengyeltóti) 154.
 Lőcse ny. h. 80. —i Ág. h. ev. Egyház kta 1914-ben 190, 191. —i nkt. 122.
 Lőw Immánuel aj. 132.
 Lőweni kt pusztulása 125; újra létesítése 126.
 Lublin 119, 123.
 Lucas József aj. 99, 103, 139.
 Lugossy-kodex 79.
 Lukács Márton aj. 100, 132.
 Lukácsy Sándor: «Árva Zsuzska» 153, 154.
 Lulić Iván fordító 38.
 Lulich Albin 120.
 Luther Johannes: «Studien zur Bibliographie der Kirchenpostille Martin Luthers» 117, 247. —Márton 117, 247.
 Lutz Andreas kny. élete 247, 248.
 Lyon ny. h. 85, 87.
 Lypsius Justus: «De Constantia» 85; «De Politica» magyarul 88.

- M. E. fordító 41.
 M. Földrajzi Intézet r.-t. aj. 103, 139.
 M. kir. 10. honvédgyalozezred parancsnoksága aj. 103, 139.
 «Maandblad voor bibliothekwezen» 111, 112, 244—246.
 Máchik Josef (v.) fordító 31.
 Mácza János aj. 228.
 Macsuha János 124.
 Madách Imre fordítás 65, 173.
 Madarassy László aj. 103, 132, 139; irodalmi működése 100, 143.
 Madarász Lajos 123.
 Máday Izidor aj. 228.
 Madeira 111.
 Madridi nemzeti kt. Guevara Marco Aurelioja 250.
 Magán ktak l. könyvgyűjtők.
 Magdeburg. Lotther Michael kny. 117.
 Mágócsy-Dietz Sándor aj. 227.
 Magyar Kázmér aj. 132.
 «Magyar Figyelő» 2.
 «Magyar Híradó» szerk. aj. 134.
 «Magyar Hírlap» (Cleveland) szerk. aj. 226.
 «Magyar Könyvesház» 92—95, 219—221.
 Magyar könyvművészet 107.
 «Magyar Könyvszemle» 1, 126, 127, 130, 138, 145, 214, 217, 243; szerk. aj. 100, 103, 132, 139; szerkesztése 254.
 «Magyar Kurir» 101.
 «Magyar Mérnök- és Építészegylet Közlönye» 233.
 «Magyar Minerva» 239, 251.
 «Magyar Orvosok Lapja» 233.
 «Magyar Pedagogia» 233.
 «Magyar Újság» szerk. aj. 134.
 Magyararcsernyei nkt. 122.
 Magyarfodorházai nkt. 255.
 Magyar Pál 122.
 Magyarkirályfalvai nkt. 255.
 Magyarország kéziratanyaga 251. —i ktári mozgalmak 243. —i nyomdák változásai 128.
 Magyarsárosi nkt. 122.
 Magyarvistai nkt. 122.
 Magyarzsákodi nkt. 122.
 Mainz ny. h. 247.
 Majninszky Mihály 121.
 Major Péter 120.
 Majorkai nkt. 122.
 Majthényi Flóra fordítás 175.
 Makai Emil fordítás 58, 74, 168.
 Makói nktak 122, 255.
 «Manesses és Nabogodonosor» 79, 81.
 Mannsberger Jakab 147, 149—154, 157, 159.
 «Manuale» spanyol ősnymotvatvány 247. «— Parochorum» (Nagyszombat, 1675) 97, 133.
 Máramarossziget 228. —i ref. liceum kta 1914-ben 192, 193, 210.
 Máramaros vm. 121.
 Marczali Henrik aj. 99, 139.
 Margitai Péter: «Jonás Propheta magjarazatya» 214; «Magyarázatja az Isten Törvény[én]lek» 215.
 Mária Terézia m. kir. 230.
 Marich Augusto (de) fordító 64.
 Marinci nkt. 122.
 Markovich Károly 255.
 Márkus Miklós fordítás 53, 56, 57. —féle kti állványok 200.
 Marosugrai nkt. 122.
 Marosvásárhelyi Közművelődési Ház kta 1914-ben 191, 192, 210. —i nkt. 122. —i ref. kollégium kta. 1914-ben 191.
 Mars-Fournier l. d'Ennery.
 Martin Frigyes fordító 149.
 Mázty Sándor 121.
 Marzós György cle 98, 136.
 Másolatok előállítása gázokkal 249.
 Másolók: Bizik Samu (1882) 150; Chiabay Pál (1831) 156; Jankovich G. K. (1875) 156; Lenkey István

- (1848) 154; Hunyadi Margit (1882) 152; Romváry Lajos (1875) 149.
 Mateóczi nkt. 122.
 Matild hercegnő 116.
 Mátraszőlősi nkt. 255.
 Mátyás (I.) m. kir. 157, 158; kta 240—242.
 Mayer József 122. — Pál könyvet ad el a M. N. Múzeumnak 101.
 Mayerhoffer Gustav Narcis fordító 25, 28.
 Mazzatinti Giuseppe: «Inventari dei manoscritti delle biblioteche d'Italia» 250.
 Mecséri nkt. 122.
 Medgyesi Pál: «Szent atyák öröme» 86, 217; «Trecentumviratus» szerzője 256—258.
 Mednyánszky Alajos br. 81.
 Medyka 123.
 Meerheimb Richard von fordító 28.
 Megyery Ferenc aj. 135, 226. — Károly fordító 156.
 Meilhac Henri: «Fabienne» 154. — és Halévy: «Szép Heléna» 154.
 Meisnerus: «Conciones dominicales» magyarul 86.
 Meier Gabriel: «Der Bibliothekskatalog von Wonenstein» 116.
 Melich János aj. 96, 99, 103, 132, 139, 225; előlépése 254; irodalmi működése 141; közreműködése a «Magyar Könyvszemle» szerkesztésénél 254.
 Melius Péter: «Aran Tamas tevelgesinek meg cafolasi» 87; «Magyar predikációk» 90, 91.
 Mellesville és Duveryer: «A szép molnárnő» 154, l. még Scribe a.
 Meltz Hugó népdalfordító 62, 63.
 Menczer Lipót aj. 103, 139.
 Mérai nkt. 122.
 «Mercurius Gallo-Belgicus» 88.
 Méry Károly fordítás 174.
 Mészáros Gyula aj. 139. — Károly 120.
 Meteorologia könyvészete 244.
 Meurice Pál: «Samil az oroszok ellen» 154.
 Meyer H. H. B.: «The libraries of Washington» 113.
 Mezey Ernő fordítás 174.
 Michalski G. aj. 132.
 Miesko (II.) lengyel kir. 116.
 Migne J. P.: «Dictionnaire des manuscrits» (Paris, 1853) 250.
 Mihalik József 207; aj. 139. — Kálmán 255.
 Mihályfalvi Gábor 123.
 Mihucz Szabin 124.
 Miklós Ödön: «Ki a «Trecentumviratus» szerzője?» 256—258.
 Mikó László 79.
 Mikola Mihály 123.
 Mikszáth Kálmán fordítás 43.
 Milano 227.
 Milleker Bódog 212; aj. 103, 132, 139, 225.
 Milos Romulus 204, 212.
 Milotai István: «Agenda Hungarica» 215; «Oltvanya» 89.
 Mindszenti nkt. 122.
 Miniaturák 243, 244, 247.
 «Mirabilia Urbis Romae» (Róma, 1523) 243.
 Miskolcz 152. —i ág. h. ev. egyház kta 1914-ben 193. —i Borsod-Miskolczi Múzeum kta 1914-ben 193, 210. —i nktak 122, 255.
 Miskolczi Imre (ifj.) aj. 103, 139.
 Miskolczy Zsigmond: «Cyrus kitétele» 135.
 «Missae in Agenda defunctorum» (Nagyszombat, 1704) 133. «—in festis propriis» (u. o. 1662) 133.
 Mitrovics Gyula ktigazgatóvá lesz Debreczenben 182.
 Mitulics Ádám 121.
 Mittner Zoltán 255.
 Moesz Gusztáv aj. 101, 103, 132, 139.
 Mohácsi nkt. 122.

- Moineux Gyula: «A georgiai nők» 154; «A háromcsőrű kacsá» 154.
 Mojzer József † 119, 120.
 Molesz D. aj. 99, 139. — Károly aj. 99, 139.
 Moldován Gergely aj. 101, 132.
 Molnár Albert (szenci): «Dictionarium Hungaricum» 88; fordító 86; «Imát-ságos könyvecske» 214; «Secularis concio evangelica» (Oppenheim, 1618) 217. — György 152. — Imre 127; aj. 99, 139. — István 212. — János a «Pol. Kirchl. Manch-Hermäon» szerzője 127. — Jenő 255.
 «Monographies bibliographiques» 109, 110.
 Monori nkt. 255.
 Monostori András: «Apologia» 91; «De gratia et libero arbitrio» 90.
 Monoszlai András: «De cultu imaginum» 91; «Liber de invocatione et veneratione Sanctorum» 86.
 Montfaucon Bernát: «Bibliotheca bibliothecarum manuseriptorum nova» (1736) 250.
 Móra Ferenc 212. — István fordítás 167.
 Moretti Paolo 243.
 Mosoni nkt. 122.
 Mosolygó Simon aj. 103, 139.
 Mossdorf Friedrich 224.
 Moys Tivadar 255.
 Mozart a zenekntban 111. —iana 235.
 Mozgó képek a könyvtárban 114.
 Mozsoni nkt. 122.
 Mráz József 124.
 Mumbauer Johannes fordító 38.
 Munkács 155.
 Munkácsy Mihály irodalmi működése 143; távozása a Múzeumból 119.
 Munkay József 120.
 Murányi Zsigmond fordító 153.
 Musset Alfred: «Fantasia» 154.
 Musso M. fordító 32.
 «Múzeumi és Könyvtári Értesítő» 207, 217.
 Muzslai nkt. 255.
 Müller-féle taoista kánonygyűjtemény 247. — Adolf (id.) zeneszerző 147. — Eugen fordító 19. — Hugó: «Fokról-fokra» 154, 155.
 München ny. h. 85. — i Bayerische Hof- und Staatsbibliothek aj. 95, 131; Donatus-töredéke 248; Guevara Marco-Aurelioja 250; háborús gyűjteménye 6—9; háborús vesztesége 126; ősnymotatványai 117, 118. — Egyetemi kt. története 116.
 Műszavak (könyvtári) a németben 117.
 «Művészet» 233.
 N. E. W. fordító 37, 39.
 Nádas György nem szerzője a Thaly vitézi énekeiben közölt töredéknek 79.
 Nagari-típusok 248.
 Nagy György † 122. — Gyula (tasnádi) aj. 96, 132, 227. — István fordító 151. — János 124. — Jenő aj. 225. — László 124. — Luiza 155. — Máté 255. — Mihály 120. — Olivér (cöttevényi) aj. 99, 139. — Sándor (K.) 120. — Sándor 255.
 «Nagy Sándornak historiája» 214, 215.
 Nagybánya 101, 132. —i Ev. ref. lel-készi hivatal aj. 99, 103, 139. —i nktak 122.
 Nagybarczai nkt. 122, 255.
 Nagybörszöny 226.
 Nagyemőke nkt. 122.
 Nagynyedi Bethlen-kollégium kta 1914-ben 193, 210.
 Nagykanizsai nkt. 122.
 Nagykikindai nkt. 255.
 Nagylázi nkt. 255.
 Nagykörös 132.
 Nagykutasi nkt. 122.

- Nagyselmeczi nkt. 122.
 Nagyszalantai nkt. 122.
 Nagyszebeni K. u. k. Militárkom-
 mando aj. 139.
 Nagyszentmiklósi nkt. 122.
 Nagyszombati Városi Közkt. és Tört.
 Emléktár 1914-ben 193, 194.
 Nagyszőlősi nkt. 122.
 Nagytapolcsányi nkt. 122.
 Nagyvárad 148, 149. Biharmegyei és
 Nagyvárad Rég. és Tört. Egylet 195
 Biharvármegyei Orvosgyógyászati
 és Természettudományi Egyesület
 kt. 195. Biharmegyei Takarékpénztár
 195. —i Cs. kir. helytartóság 150,
 156. —i Cs. kir. rendőrigazgatóság
 149. Egyesült Biharm. és Közp. Ta-
 karékpénztár 195. —i Ipolyi-gyűjte-
 mény 195. —i Leszámtoló és Pénz-
 váltó bank 195. —i nktak 122. —i
 Szigligeti-Társaság 195. —i Takaré-
 pénztár 195. —i Városi Nyilv. kt.
 1914-ben 194, 195, 210, 211.
 Námesztói nkt. 255.
 Napoleon (I) francia császár és a
 könyvek 111.
 Narducci Enrico javavaslatai az olasz
 egyetemes katalógus tárgyában
 250.
 Naschér S. fordító 22.
 Navratil Dezsőné aj. 139.
 Négyesy László 33, 34.
 Némäti Kálmán 132.
 Némädy József 123.
 Nemes Árpád 256. — Ferenc 147.
 — György 124.
 Nemesbori nkt. 122.
 Nemeskeresztúri nkt. 122.
 Német folyóiratok története 107, 108.
 — könyvművészet 106, 107. —
 nyugati főhadiszállás aj. 103.
 Németalföld I. Hollandia.
 Németh András 121.
 Németország 130. — kéziratanyaga
 251. — ktai a világháborúban 126.
 Népballada fordítások 72, 73, 164,
 165, 172.
 Népdalfordítások 47—49, 51, 54, 59—
 64, 70—73, 160—168, 171, 172.
 Népkönyvtárak 111, 112, 119—125,
 213, 251—256.
 Néprajzi könyvészet 109, 110.
 Nessl E.: «Kaland az eldörsön» 155
 Néthy Jean (de) fordító 72, 73, 172.
 Neumann F. W. fordító 64. — Juci
 aj. 99, 139.
 Neusl (id) János 122.
 Névy László fordítás 52, 55, 61.
 New-York 101, 131, 134.
 Niccolari P. I. Boffito G.
 Niedermeyer Béla 123.
 Nogáll Janka (Szaboné) fordítás 23.
 Nógrádi Sandor † 122.
 Nógrádszentpéteri nkt. 255.
 «Novoje Vremja» 5.
 Nürnbergi Germanischer háborús gyűj-
 teménye 9, 14.
 Nyárádszentimrei nkt. 123.
 Nyárai Ferenc 121.
 Nyilas Samu fordítás 56.
 Nyiregyháza Szabolcsvármegyei Mú-
 zeum kta 1914-ben 195. —i Tiszai
 Ev. egyházker. püspöke aj. 101, 132.
 Nyitrai Vármegyei Múzeum 1914-ben
 195, 196.
 Nyitraivánkai nkt. 123.
 Nyitray László † 124.
 Nyomdák. Magyarországi — válto-
 zásai 128.
 Óbudai Ferenc cl-e 98, 136.
 Ödögösi nkt. 255.
 Odry Lehel: «Schnipp-Schnap» 155.
 Oecolampadius Joannes: «Commentarii
 omnes in libros Prophetarum» (1558)
 216.
 «Oesterreichischer Beobachter» 102.
 Offenbach Jakab zeneszerző 149, 152,
 154, 158, 159.
 «Oh mint keseregnek most...» 80.

- Oláh István † 124.
 Olasz könyvművészet 101. — ktak egyetemes katalogusa 250.
 Olasz nkt. 255.
 Olaszország kéziratanyaga 251. — knytatás története 243.
 Olkum 120.
 Olschki-cég gyűjteméye 243. — G. Cesare: «L'esemplare della prima edizione del Petrarca conservato nella Queriniana di Brescia» 243. — S. Leo. «Livres inconnus des bibliographes» 243.
 Olvasótermek a M. N. Múzeum könyvtárában 97, 98, 101—103, 133—135.
 Ónodi Jenő 255.
 Oppenheim ny. h. 217.
 Óradnai nkt. 255.
 Orbán (VIII.) pápa 248.
 Orczy Lőrinc fordítás 46.
 Orges Marten papírmaloms 112.
 Orló 121.
 Orosházai nktak 123, 255.
 Oroszlámosi nkt. 123.
 Orosz-Lengyelország 120, 123.
 Oroszország 223. —i Könyvvám 113. «Orvosi Hetilap» 232.
 Osekovói nkt. 123.
 Ószombati nkt. 123.
 Oszlyánszky János cle 136.
 Oxfordi Bodleina 112.
 Ozori Imre: «De Christo et Antichristo» 214.
 Ölenburgi trappista kolostor kta elpusztult 126.
 Ördögkeresztúri nkt. 255.
 Örmény kodexek 200; egyetemes jegyzéke 251.
 Ösnyomtatványok a bécsi Liechtenstein hitbizományi ktban 247; a budapesti M. Tud. Akadémiában; egyetemes jegyzéke Svájcban 251; a müncheni udvari állami ktban 117, 118; a piacenzai közs. ktban 244; a torinói Nemzeti ktban 244.
 «Összehasonlító Irodalomtörténeti Lapok» 62, 63.
 Öttömösi nkt. 255.
 Paál Jenő 122.
 Pacor Viktor aj. 103, 139.
 Pádisz Árpád 121.
 Pajer Antal fordítás 70.
 Palágyi Lajos fordítás 56, 59, 75, 166, 174.
 Pálfi Sándor 120.
 Pálmay Kálmán fordítás 168.
 Pályi Sándor aj. 228.
 Panas Menelaus Milt. aj. 99, 139.
 Panity Vukoszava aj. 139; kinevezése 254.
 «Pannonia megvételéről szóló ének.» Fordítás 70.
 Pap Ede fordítás 58. — Endre fordítás 53, 56, 59. — Gábor fordítás 175. — Gyula fordítás 174. — Kálmán 121.
 Pápa. Dunántúli ev. ref. püspök aj. 100, 134. —i Ref. Főiskola kta 1914-ben 196.
 Papirgyártás története Appeldoornban 112.
 Pareus Dávid: «Commentaria in Epistolam ad Romanos.» 85; «Comment. in Epistolam ad Galatas» 86; «Comment. in Genesisin» 85.
 Páris ny. h. 87. —i Ambigue-Cosmique 155. —i Bibliothéque Nationale kéziratári katalogusai 251; kínai gyűjteménye 247. —i Comédie Française 29. —i Donatus-törédék 248. —i Société Asiatique 248.
 Parma ny. h. 243.
 Pasteiner Iván aj. 225.
 Pasztincsák András 123.
 Pásztoi 57.
 Pásztor Árpád fordítás 167, 169. — György 120. — Gyula 123.

- Patay József 160.
 Pataki Gyula 121.
 Pataky (pujoni) cs—i lt. 137. — Für-
 zős János «Királyoknak tüköre» 214.
 Patay Sándor fordítás 167. — Kálmán
 119.
 Bauer János aj. 139. — Mariska (bu-
 dahegyi) fordító 27.
 Paul C. A. fordító 150.
 Paulay Ede fordító 151.
 Paxner János 122
 Pázmány Péter: «A mostani új tuda-
 ományok hamissága.» 91; «Az sz.
 írásról és ecclesiáról» 91; «Imát-
 ságoskönyv» 214; «Pironsága» 90;
 «Posillái» 218; «Sötét hajnalcsillag
 után bujdosó Lutheristák» 86.
 Péchy Ferenc fordítás 70.
 Pécsi Keresk. és Iparkamara aj. 103,
 139. — nktak 123, — Városi Mú-
 zeum kta 1914-ben 196.
 Pécsváradi Péter Pázmány ellen 90.
 Pécsi Lucas: «Agendarius» 91.
 Pelczér István 121.
 Peleskefalvai nkt. 123.
 «Pénzügyi Hírlap» szerk. aj. 132, 228,
 229.
 Perczel István «Jüdische Delicatessen»
 c. újságkivágat-gyűjteménye 135.
 Perecesi nkt. 255.
 Perecsenyi nkt. 255.
 Perény János cle 136.
 Péries G. 106.
 Perlbach Max: «Zur Geschichte einer
 verlorenen Handschrift.» 116.
 Perlep Antalné aj. 96, 132.
 «Pesti gyerekek éneke Hunyadi Má-
 tyásnak királlyá választásakor» for-
 dítása. 70.
 «Pesti Hírlap» kiadóhiv. aj. 132.
 Peszéri nkt. 123.
 Péter János 122. — Sándor 124.
 Peterdi Sándor fordítás 43.
 Petőfi Sándor fordítás 19, 20, 43, 44,
 50—73, 76, 160, 161, 164, 166—173,
 175. — ereklje 134. —né Szendrey
 Julia fordítás 173.
 Petrarca: «Canzoniere» (Venezia, 1470)
 243.
 Petrik Géza aj. 96, 132, 229; «Ma-
 gyar Könyvészet» (Budapest, 1915)
 232—234; «Magyarország Biblió-
 grafája» 234.
 Petrović Milán fordító 43.
 Pétzeli József fordítás 20.
 Petzhold Julius: «Wegweiser für Dres-
 dens Bibliotheken» 234.
 Pfandl Ludwig: «Über einen seltenen
 Guevara-Druck der Münchener Hof-
 und Staatsbibliothek» 250.
 Pfeifer Miklós aj. 99, 132, 139,
 «Philadelphai Ujság» szerk. aj. 101,
 134.
 Philalethes = Medgyesi Pál 256.
 Phillips Henri Jr. fordító 43, 62.
 Phlakerus Moses: «Analysis Typica
 Veteris et Novi Testamenti libro-
 rum historicum» 85, 87.
 Piacenzai Biblioteca comunale ös-
 nyomtatványai 244.
 Pilch Jenő aj. 99, 103, 139.
 Pilcher Lewis Stephen: «The Wesalian
 Spirit» 243.
 Pinczehely-görbői nkt. 123.
 Pinka Károly 121.
 Pisanica-velikai nkt. 123.
 Piscator Johannes: «Commentaria in
 Novum Testamentum.» 85.
 Pittsburg 134.
 Pixérecourt Guilbert 145; «Gróf Zrinyi
 Helena.» 155.
 Plantin kny. 247.
 Plavetzky József fordító 23.
 Plojesti nkt. 255.
 Plotény Vilmos 255.
 «Poehfaz» 117.
 Pogány Iduna aj. 139.
 «Pol. Kirchl. Manch Hermaeon» szer-
 zője 127.
 «Polen» 226.

- Polignac Melchior (de) fordító 71—76.
 Pollio Lukács: «Hét Praedikációk» 215.
 Poltári nkt. 123.
 Pomázi nkt. 123.
 Pompéry Ervin fordítás 175. — János fordítás 20; levelezése a M. N. Múzeumban 98, 135.
 Pop I. C. fordító 39.
 Poprádi Magyarorsz. Kárpát Egyesület Múzeuma 1914-ben 196.
 Poroszországi kötelempéldányok 248, 249.
 Porzsolt Kálmán fordítás 20, 21.
 Pósa Lajos fordítás 57, 75, 168.
 Pösúlia A. kny. 243.
 Pozsony 132, 136, 204. —i Erzsébet tud. egyetem kta 196, 197. —i nktak 123. —i Városi közkt. 1914-ben 196, 197. —i Városi Múzeum kta 1914-ben 196, 197. —i Városi Tanács aj. 225.
 Pöstyéni nkt. 123.
 Pözel István aj. 134, 226.
 Prága 136. —i Biblioteca musea kr. českeho aj. 100, 131. —i Kunstgewerbliches Museum aj. 228.
 Prágai András: «Thema seculare de causis.» (Heidelberg, 1617) 218.
 «Praxis Pietatis» 215.
 Prém József fordítás 58. — Lóránd aj. 101, 132.
 Rével I. Ferrier.
 Prins Izak: «J. M. Hillesum» 244, 245.
 Privigyei nkt. 123.
 Proctor Róbert indexe 249.
 «Protestáns Egyházi és Iskolai Lap» 218.
 Pruzsinszky János aj. 229.
 Przemysl 120—124.
 Puch-művek aj. 139.
 Puchert Miklós (ifj.) 255.
 Pulszky Ferenc és Teréz fordítók 64.
 Puskás Gyula 123.
 «Quedlinburgi Jordanus nyomatója.» 249.
 Rábacsnaiki nkt. 123.
 Rácz László aj. 103, 139, 140.
 Radák Mihály 121.
 Ráday Gedeon fordítás 46.
 Radetzky János gr. 227.
 Radisics Jenő aj. 139.
 Radnai Arnold aj. 139.
 Radnóti nkt. 123.
 Radó Antal fordítás 55, 58, 59, 72, 75, 167, 174.
 Radvánszky Kálmán br. aj. 101, 132, 225.
 Raffner Rezső 255.
 Ragasztó gépek 113.
 Rajczy Rudolfo fordító 64.
 Rákóczi Ferenc (I.) 217. — György (I.) 230; Instructio ad Sigismundum Rákóczi filium» 86, 87; és a Korvina 242; kta 85—91, 214—218
 Rákosdi nkt. 123.
 Rákosi Jenő fordítás 21, 55, 61, 167. — Viktor fordítás 21.
 Rákoskeresztúr 100, 131.
 Rákospalotai nkt. 123.
 Rakovszky László aj. 139.
 Rāma kny. 248.
 Ranck H. Samuel: «Library work in vocational guidance» 114.
 Rauschburg Gusztáv 118.
 Rarance 123, 255.
 Ráskai Ferenc fordítás 169.
 Ráth Györgyné (özv.) aj. 96, 132.
 Raupach Ernest: «A kiutahiai megnyegző» 156.
 Ravai nkt. 255.
 Ravazdi nkt. 255.
 Ravet színész 29.
 Ravisius Johannes: «Officina» 87.
 Razics József 123.
 Rédey Tivadar aj. 140, 225; irodalmi működése 143.
 Régi Magyar kt. 92—95, 130, 198,

- 214—221, 256—258. — a M. N. Múzeumban 97, 133.
- Regiomontanus Johannes «Almanach» 218.
- Reichling: «Appendix» 244.
- Reimsi Akadémiai kt. 126. — Érsek; kt. pusztulása 126.
- Reiner Irma fordító 22. — Zsigmond fordítás 22.
- Reinich R. William 115.
- Reisner Józsefné aj. 103, 140.
- Remellay Gusztáv fordító 148.
- Renner Ignác 120.
- Restei nkt. 255.
- Retheli Városi kt. pusztulása 126.
- Réthi Gyula aj. 102, 135. — Gyuláné aj. 140.
- Réthly Antal aj. 103, 140.
- Révai Miklós fordítás 23.
- Révay Ferenc br. kta a M. N. Múzeumban 229.
- Révész Ernő fordítás 168. — István aj. 99, 140.
- Reviczky Gyula fordítás 22, 72, 75, 167, 174, 176.
- Rexa Dezső aj. 98, 132, 135.
- Reyneke van Stuve 112.
- Richter Carl Friedr. Enoch 222, 223. — Gergely: «Axiomata oeconomica» 85; «Axiomata Politica» 85; «Axiomata Historica» 85.
- Ridlinger Mátyás 120.
- Riemann Hugo: «Opernhandbuch» 117.
- Rimaszombat Ág. ev. esperesség kta 198. — Gömörmegyei Múzeum 1914-ben 197, 198.
- Ring Michael fordító 31.
- Rio de Janeiroi Brazíliai Nemzeti kt. aj. 226. — Instituto Oswaldo Cruz aj. 132.
- «Ritus exporandae veritatis» címlaphasonmása 107.
- «Rjecs» 5.
- Rodó Lajos 256.
- Rogaticai nkt. 123.
- Rohracher antikvárius-cég 126, 127.
- Róma ny. h. 85, 243. — i Congregatio de Propaganda Fide nyomdája 248. — i Institut international d'agriculture aj. 132.
- Románia könyvipara 113.
- Romváry Lajos másoló 149.
- Rónay István fordítás 57, 58. — Jenő (id.) aj. 99, 103, 104, 140.
- Roos A. G.: «J. F. von Someren» 111.
- Rosen Alexander fordító 26.
- Rosenthal rabbi 244. — Jacques aj. 248.
- Rosnyai János nyomdász 95.
- Rothauser Max fordító 37.
- Rotkay István aj. 104, 140.
- Royen H. J. B. (van) aj. 140.
- Rózsa Károly 123. — Miklós fordítás 74.
- Rózsahegyi Liptóvárm. Múzeumegyesület kt. 198. — nkt. 123.
- Rozsnyó 153.
- Rösler 108.
- Röttinger Heinrich 106.
- Rubinstein Mátyás aj. 104, 140.
- Rudass N. János fordító 159.
- Rudolf m. kir. 136.
- Rudnyánszky Gyula fordítás 56—59, 167, 168, 174.
- Ruepprecht Chr.: «Die älteste Geschichte der Universitäts-Bibliothek München» 116.
- Ruggieri Constantino 248.
- Rumai nkt. 123.
- Rumi nkt. 123.
- Rumy Károly György népdalgyűjteménye 47—49.
- «Ruszkoje Szlovo» 5.
- S... fordító 27.
- Sáfár István szolga előlépése 130.
- Saint-Denis ktos élete 111.
- Saint-René Taillandier fordító 31.
- Saissy Amédée fordító 71.

- Sajó I. Jókai Mór.
 Sajókaza 101, 132, 225.
 Sajószentpéteri nkt. 123.
 Salánki nkt. 123.
 Salaris Raimondo: «Gli incunaboli della biblioteca comunale di Piacenza» 244.
 Salgó Ignác 122.
 Sambor 120.
 San folyó 122.
 San Joséi Museo Nacional aj. 139.
 «Sanctae Hildegardis vita» 218.
 Sand George 171.
 Sanderus Antonius 250.
 Sapiaha hg. krasiesyni kta 125.
 Sarajevói Bosnyák-Hercegov. orsz. kormány aj. 100, 131.
 Sárkány Dezső 121. — Jenőné aj. 104, 140.
 Sármány Róbert 122.
 Sárospatak 217, 218; ny. h. 95. — Ref. Főiskola ktára 127; 1914-ben 198, 199, 211.
 «Sárospataki Ref. Lap» 88.
 Sárossy Gyula, fordítás 54, 56, 57, 175.
 Sartorius J.: «Die wohlverschlossene Ruhe-Kammer» (Lőcse, 1670) 101, 133.
 Sas Ede fordítás 167.
 Sátoraljaujhelyi Piaristák házi kta. 215—217.
 Satrinci nkt. 123.
 Satzenhofer Karl: «Gründung und Verwaltung von Blindenbibliotheken» (Wien, 1914) 239, 240.
 Sauvage M. T.: «A kadi» 156.
 Savanarola Hieronymus: «Meditationes in aliquod Psalmos» hungarice 214.
 Saymvolt Erzsébet cle 103.
 «Sbornik Zakona» kiadóhiv. aj. 101, 132.
 Schermann Egyed 105.
 Schima András aj. 104, 140.
 Schlegel August Wilhelm (von) szan-
 szkrit betűi 248.
 «Schlesische Zeitung» 3.
 Schlick-Nicholson-gyár 188.
 Schmalzer Péter 255.
 Schmidt Tibold aj. 140.
 Schnitzer J. fordító 24.
 Schoiffer kny. 247.
 Schönfeld bécsi gyűjtő 81, 82.
 Schöttner Adolph fordító 41.
 Schramm Albert dr. 9, 10, 249.
 Schrottenloher Karl: «Magister Andreas Lutz in Ingolstadt» 247, 248; «Die Wiegendrucke der kgl. Hof- und Staatsbibliothek in München, 117, 118.
 Schuchmann Rezső 119.
 Schuck József aj. 140.
 Schulz B.: «De «roman» in de uitleenstatistiek der Haagsche openbare leeszaal» 112.
 Schultz László † 255.
 Schumacher Alexander fordító 39, 40.
 Schuster György 124.
 Schwarcz Károly 122.
 Schwartz Ignác aj. 98, 132, 135.
 Schwenke Paul: «Ein Buch aus dem Besitz von Burkhard Waldis» 247; «Eine Bibliothekarschule in Leipzig» 249, 250; «Weitere Donatus-Bruchstücke in der ersten Gutenberg-Type» 248; Zum neuen Jahrgang» 115; és Hortzschansky berlini kt-kalauza 235.
 Scribe és Mellesville: «A havasi kunyhó» 156.
 Sebesi Jób, fordítás 167.
 «Sebastiani monasterius ac prophetas» 218.
 Sebestyén Dezső felolvasása 195. — Gyula 47; aj. 96, 99, 104, 132, 140; előlépése 254; gyászbeszéde Vértesy Jenő felett 252, 253; irodalmi működése 140, 141. — József aj. 99, 140.

- Séjour Victor: «Kártyavetőnő» 156.
 Selmechányai M. kir. Bányászati és Erdészeti Főiskola aj. 228. — nkt. 123. — Városi közkt. 199, 211.
 Selmeczy Imre 255.
 Semayer Vilibáld aj. 140.
 Sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum 1914-ben 199—201, 211, 212; aj. 96, 132.
 Sepsy Károly 148.
 Serampur ny. h. 248.
 Seress Imre, fordítás 168.
 Shakespeare: «Tévedések vigjátéka» 145, 156, 157.
 Shakspere I. Shakespeare.
 Sicz ny. h. 78.
 Sikabonyi Antal aj. 99, 140, 229; előlépése 130.
 Siklóssy László aj. 99, 104, 140.
 Silvestri Giovanni 243.
 Simkó Rezső 255.
 Simon Géza 192. — Károly 121. — Lajos 121. — Pál deák postillája 90.
 Simons Fanny: «Muziekbibliotheken» 111.
 Simonyi Ernő 136. — Zsigmond aj. 229.
 Simonyifalvai nkt. 123.
 Siófoki nkt. 123.
 «Siralmas beszedem halgasd meg...» 80.
 Sirola Francesco fordító 34, 35.
 Šišič Nándor aj. 229.
 Sklederus Georgius 88.
 Slejdanus: «De statu religionis» 88.
 Smit D.: «De Bibliothekaris van Sint-Helena» 111.
 Sneeki nyilván. olvasóterem és kt. háza 245.
 Sohár László aj. 99, 104, 140.
 Sokolovaci nkt. 255.
 Sokorópátkai nkt. 123.
 Sokszorosító gépek 113.
 Soltész Elemér aj. 101, 132.
 Solymosi Sándor aj. 225.
 Sólyom Géza 121. — Jenő aj. 96, 132.
 Someren J. F. (van) utrechti egyetemi kt. ig. életrajza 111.
 Sonló Sándor fordítás 167.
 Somlyó Zoltán fordítás 169.
 Sommer Ede † 123.
 Somogyi János 78. — Péter fordító 28, 29.
 Somolky Ferenc fordító 154.
 Sonneck Oscar George Theodore: «Catalogue of opera librettos» 117.
 Soóry Mihály 119.
 Soós Kristóf: «Magyar prédikációk» 90. — Ödön 121.
 Sopron 100, 132.
 Sorbelli Albano 250, 251.
 Sorsich Béla aj. 104, 140, Soti nkt. 123.
 Sörös Pongrác aj. 104, 140.
 Spanyolországi könyvnyomtatás története 247. — Könyvvám 113.
 Spiekmann F.: «De openbare leeszaal te Veendam» 111, 112.
 Spirgatis 249.
 Spitz Béla aj. 101, 132.
 Spitzer Emil aj. 99, 140.
 Spóner Andor (v.) fordító 23.
 Sramkó Kálmán 123.
 Staader Antal, Ker. János és Sebestyén cle 136.
 Stanzl Nándor 123.
 Starizambor 121.
 Staub Imre aj. 104, 140.
 Stavanger-Museum aj. 132.
 Steinacker fordító 30.
 Steinmetz S. R.: «Essai d'une bibliographie systématique de l'ethnologie» 109, 110.
 St. Galleni kolostor 973. sz. papirkézirata 116.
 Stier H. C. C. fordító 34.
 Stockholmi Kungl. bibliotek aj. 96, 132.
 Stralendorf: «Variae sententiae Patrum» 89.

- Strassburg 88; ny. h. 249.
- Strigil: «Etiologiae Chirkerianae» 87.
- Stuart M. Dorothy fordító 63.
- «Studio» 107.
- Sue Eugène: «A kápolna titkai» 157.
- Sugókönyvek a M. N. Múzeumban 145—159.
- Sulica Szilárd aj. 99, 104, 140; katonai szolgálata 129.
- Sulju Meri fordító 49.
- Sully-Prudhomme 29.
- Supereylibris: Bethlen Gábor 90; Waldis Burkhard 247.
- Supka Géza aj. 96, 132.
- Suppé Ferenc zeneszerző 149.
- Sűkei Károly fordítás 175.
- Sümegei áll. Darnay-Múzeum 1914-ben 201. — nkt. 123.
- Sümegecsehi nkt. 123.
- Svájc 13. — i könyvtárosok egyesületének 15. közgyűlése 251. — i nktak 1911-ben 251. — i ősnymtatványok egyetemes jegyzéke 251.
- Svédország 13.
- «Szabad Szó» (Hammond) szerk. aj. 101, 134.
- Szabadkai nktak 255. — Városi kt. 1914-ben 201.
- Szabados János fordítás 50.
- «Szabadság» (Cleveland) szerk. aj. 134, 226.
- Szabó Anti 149. — Dávid (baróti) fordítás 46. — Endre fordítás 59, 61, 75, 167, 172. — Ervin aj. 96, 99, 104, 132, 140. — János 209. — József 124. — Károly 78, 80, 83, 215, 234; Régi Magyar Ktához adalékok 92—95, 219—221. — László (bártfai) aj. 140; katonai szolgálata 129. — László (szentjóni) fordítás 23. — Mihály 123. — Sándor 120. — né Nogáll Janka l. Nogáll.
- Szabolcska Mihály fordítás 56, 57, 59, 64, 72, 75, 167—169, 174.
- Szajkó István 120, 121.
- Szakirodalom 105—118, 232—251.
- Szakoktatás l. Könyvtárosképzés.
- Szalai Imre földműves 119.
- Szalárdi nkt. 123.
- Szalay Benjamin l. Kisfaludy Károly — Fruzina fordítás 58, 59, 72, 75, 166, 174. — Gábor br. aj. 104, 140. — Gyula 124. — Imre br. aj. 99, 132, 140, 225; nyugalmaztatása 119. — József aj. 140. — László aj. 98, 99, 135, 140, 225.
- Szalóczy Bertalan fordítás 23.
- Számológépek 113.
- Szamosudvarhelyi nkt. 255.
- Szamosujvári Örmény Múzeum 1914-ben 201.
- Szaniszló István 121.
- Szanszkrit kny. 248.
- Szántó Lajos 119.
- Szapova 122.
- Szaratov 223, 224.
- Szárzajtai nkt 123.
- Szarvas nktak 123, 255.
- Szarvas Mariska fordítás 174.
- Szász Béla fordítás 56, 57, 168. — Gerő fordítás 56, 61, 74. — Károly 157; fordítás 50, 52—59, 61—63, 66, 74, 161, 167, 173, 175; fordító 151. — Károlyné fordítás 58, 75, 175. — Zoltán fordítás 169.
- Szászvárosi Kun-Kollégium kta 1914-ben 201.
- Szászi István fordítás 168.
- Szatmár-Németi 101, 132. — Kölcsey-Kör kta 1914-ben 201.
- Szathmáry P. Károly fordítás 23. — László 123.
- Szávay Gyula fordítás 56, 59, 167—169
- «Századok» 2, 217.
- Szebeni Jenő 256.
- Széchenyi István gr. autogrammja 49 l. (hasonmás). — Miklós gr. aj. 195.
- Széchy Károly fordítás 75.
- Szeged 132. — i nktak 123, 255. — i

- Somogyi kt 1914-ben 202, 212. —i városi tanács aj. 132.
- Szegedy Sándor 121.
- Szegedy-Maszák Hugó aj. 102, 135, 136.
- Székely Géza 255.
- Szék nkt. 124.
- Székács Aladár fordítás 169. — József fordítás 66.
- Székely István «Chronicá»-ja 90. — István aj. 225, 226. — Jenő aj. 135. — József 124.
- Székelycsókai nkt. 124.
- Székelykövesdi nkt. 124.
- Székelyudvarhelyi ref. kollégium kta 1914-ben 203.
- Székesfehérvár 132. Fejérv. és —i múzeum kta 1914-ben 203.
- Szekszárdi nkt. 124, 255. — Tolnavm. Múzeum 1914-ben 202, 203.
- Széky Géza aj. 227.
- Szeles Sándor 120.
- Széll András 212.
- Széman István † 120.
- Szemere Bertalan fordítás 168. — Leo 184. — Miklós fordítás 56, 58, 168. — Pál fordítás 47.
- Szendéné-Dárday Olga l. Dárday.
- Szendrei névtelen fordítás 45.
- Szendrey Julia l. Petőfiné.
- «Szent atyák öröme» 90.
- «Szent Katalin legendája» fordítás 70.
- Szentes 132, 148. —i Csongrádivm. Múzeum 1914-ben 203. —i nktak 124.
- Szentessy Gyula fordítás 56.
- Szent-Ilona-sziget I. Napoleon kta III.
- Szentkirályi Lajos aj. 97, 134.
- Szentleányfalvai nkt. 124.
- Szentmihályúri nkt. 255.
- Szentmiklóssy Alajos fordítás 47, 51.
- Szentpétery Imre aj. 104, 140, 227.
- Szép Ernő fordítás 169.
- Szépírodalom a hágai könyvesházban 112.
- Szeplinus 82.
- Szerbia 120, 121.
- Szigetfalui nkt. 124.
- Szigethy Sz. Vilmos fordítás 167.
- Szigligeti Ede fordítás 24; fordító 145, 156.
- Szikra I. Teleki Sándorné.
- Szilády Áron 78—80.
- Szilágyi Géza fordítás 166, 169. — Sándor 218.
- «Szilágyi Mihály és Hajmási László históriája» 80, 84.
- Szilágyperecseni nkt. 124.
- Szill Károly 124.
- Szimonidesz Lajos aj. 226.
- Szini Gyula fordítás 24, 25.
- Szinnyei József (id.) 24, 153, 157, 214, 234; ktát megszerezte a Főfelügyelőség 189. — József egyet. tan. fordító 24.
- Szinőbányai nkt. 124.
- Szirkib Antal aj. 229; fordítás 169.
- Szirmabesenyői nkt. 256.
- Szlávik Mátyás aj. 229.
- «Szlavoniai Magyar Ujság» szerk. 134, 226.
- Szmetka L. Ödön felolvasása 195.
- Szoboszlay Sándor 120.
- Szokoly István aj. 104, 140.
- Szolcsvai nkt. 124.
- Szolnoki Főgimn. Igazgatóság aj. 103, 139. — nkt. 256.
- Szomaházy István fordítás 25.
- Szombathelyi nkt. 124. — Vasvm. Kultúregyesület kta 1914-ben 203, 204, 212.
- Szombathi János 87.
- Szommer János aj. 140.
- Szomolnoki nkt. 124.
- Szomorj Dezső fordítás 25. — Károly fordítás 58.
- Szőke Antal 255.
- Szőkefalvai nkt. 124.
- Szőrcsei nkt. 256.
- Sztercula Vendel 255.

- Sztripszky Hiador 89; aj. 131; elad
könyveket a M. N. Múzeumnak
101.
- Sztrokay Lajos aj. 102, 135.
- Szukics Béla † 120.
- Szumir szövegek a gyulafehérvári
Batthyány-Intézetben 184.
- Szurák János aj. 104, 140.
- Szücs Imre 124. — János 120.
- Szükségpénzek a M. N. Múzeumban
104.
- Szvák Pál 123.
- Tábori ujságok a M. N. Múzeumban
104.
- Tábori Emil «Mamzell Sulamit» 157.
— Kornél 2.
- Takár Lajos 122.
- Tankó Béla egyetemi tanárrá kine-
vezve 201. — József 120.
- Tanulmányi királdulás Hollandiában
246.
- Tápéi nkt. 124.
- Tarányi-Ossterhuber cs. lt. 228.
- Tárca 96—104, 225—231.
- Tarczgy Gyula 122.
- Tarczgy Károly aj. 99, 140.
- Tardonai nkt. 124.
- Tárkányi Béla József fordítás 61.
- Tarnay Pál fordító 154, 158.
- Tarnobrzeg 120.
- Tarnow 119.
- Tatabányai nkt. 124.
- Tatár Péter fordítás 25, 26. ifj. —
fordítás 26.
- Tauffer Vilmosné aj. 98, 99, 135,
140.
- Taylor J. C. fordító 64.
- «Tekincz reank Ur Isten»... 80.
- Telegdi Miklós: «Magyar postilla» 89.
- Telek A. Sándor aj. 104, 140.
- Teleki Iska gr. I. Sándorné. — József
gr. 82. — Sándorné gr. 135; for-
dítás 25.
- Teleky József 255.
- Télfy Iván fordítás 26. — fordító 32.
— János I. Iván.
- Temérdek fordítás 168, 173.
- Temesvári Délmagyarors. Tört. és
Régész. Múzeumtársulat kta 1914-ben
205. — nktak 124, 256. — Városi
Nyilv. kt. 1914-ben 204, 205, 212.
- Temesváry színigazgató 148, 149. —
István költeményei 80.
- Tenk Sándor aj. 104, 140.
- Teszák András 120.
- Teszéri nkt. 124.
- Thallóczy Lajos aj. 99, 104, 140.
- Thaly Elek állítólagos szerző 152,
153. — Kálmán 78—81, 84. —
László aj. 196.
- Than Károly iratai a M. Tud. Aka-
demiában 259.
- «The Libray Journal» 113—115.
- Thewrewk Árpád fordítás 26.
- Thiel Bernát 255.
- Tholnai István: «Wittenbergai Aka-
demiák a számkivetett csehekhez
való vizsgatása» 90.
- Thomas Ambroise fordító 156.
- Thompson C. Seymour: «The exhibit
of laborsaving devices.» 113, 114.
- Thököly Imre 155.
- Thury László 211.
- Tibolt Boldizsár 122.
- Tieftrunckius D. «Parodia ad Olassien-
ses» (Lőcse 1668.) 101, 133.
- Tilsit 10.
- Timkó György 120.
- Tinayre Marcelle fordító 27.
- Tinódi Sebestyén fordítás 70.
- Tisza Domokos fordítás 173.
- Tiszaföldvári nkt. 124.
- Tiszafüredi Múzeum- és Kt-egylet köz-
kta 1914-ben 205.
- «Titkok titkainak kinyilatkoztatása» 87.
- Tokaj nkt. 124.
- Toldy Ferenc 47, 80—82; fordító 154.
— István fordítás 26; «Tündérhaj»
157.

- Toletus Franciscus: «Commentaria in Epistolam ad Romanos» 85.
- Tolnai István 218. — Lajos fordítás 55, 56, 61. — Vilmos: «Fessler Ign. Aur. történetének megjelenéséről» 222—224.
- Tomaszov 255.
- Tompa Mihály fordítás 26, 52, 53, 55, 58, 59, 61, 66, 71, 74, 175.
- Tordai István 120.
- Torinói Biblioteca Nazionale ösnyomatványai 244. — Egyházművészeti kiállítás 244.
- Torkos László fordítás 55, 57, 59, 61.
- Tormay Cecil fordítás 27.
- Tosi Teréz aj. 99, 140.
- Tóth Béla: «A szegedi árvízveszély» 157. — Ede fordítás 168. — Endre fordítás 58. — Gyula (I.) 122. — Gyula (II.) 123. — Imre 255. — Kálmán fordítás 27, 28, 52—55, 57—59, 61—63, 65, 66, 71, 72, 75, 76, 160, 161, 168, 173, 175. — Kálmán (II.) 121, 122. — Kálmán (III.) 120. — Katalin aj. 99, 140. — László fordítás 47. — László (II.) aj. 102, 135. — László (III.) 121. Lőrinc fordítás 173. — Margit (kis-kéri) aj. 102, 135. — Zoltán aj. 140; előlépése 130; irodalmi működése 144; könyvismertetése 240—242.
- Tóth-Kádár Vilmos aj. 99, 140.
- Tótmegyeri nkt. 256.
- Towarzystwo przyjaciół nauk Posnanskie aj. 96, 132.
- Towers John: «Dictionary catalogue of operas» 117.
- Töketerebes nkt. 256.
- Tömörkényi nkt. 124.
- Tőrei nkt. 256.
- Török Dezső 149. — János † 123. — Péter 124.
- Törökkanizsai nkt. 256.
- Törökország és a Korvina 242.
- Törtely József 122.
- «Történelmi Tár» 117.
- Träger Ernő aj. 104, 140.
- «Trecentumviratus» 256—258.
- Trencsén Vmi Múzeum-Egyesület kta 1914-ben 205.
- Treuttler György cle. 136.
- Triebnigg Ella fordító 21.
- Tripammer fordító 150.
- Trozner Lajos 120.
- «Turistaság és Alpinizmus» szerk. aj. 99, 140.
- Túrkeve 225.
- Turócszentszántoni nkt. 124.
- Udvardy Géza fordítás 56.
- Udvarfalvai nkt. 124.
- Ugron István aj. 96, 99, 132, 140.
- Uhreczky Géza 124.
- Ujhelyi János (ifj.) 119.
- Ujszászi nkt. 124.
- Ujtátrafüred 252.
- Ujverbász 225.
- Ulászló (II.) m. kir. 98, 136.
- «Ulster Country Gazette» 229.
- Ungár Márton 123.
- Ungvár 150.
- Uppsalai Kongl. Universitetsbibliotek aj. 96, 132.
- Urai nkt. 124.
- Uray cs—i lt. 137.
- Utrecht ny. h. 244. —i Egyetemi kt. 111, 245; áll. költségvetése 112, 247; kttani előadások 245.
- Ürményi Ágoston 255.
- Vác ny. h. 230. —i Múzeum-Egyesület kta 1914-ben 205.
- Vadász Ede aj. 104, 140. — Pál aj. 225.
- Vadnai Károly fordítás 28.
- Vahot Sándor fordítás 53, 56—58, 70, 160, 161, 175.
- Vaganay Hugues: «Les romans de chevalerie italiens» 244.

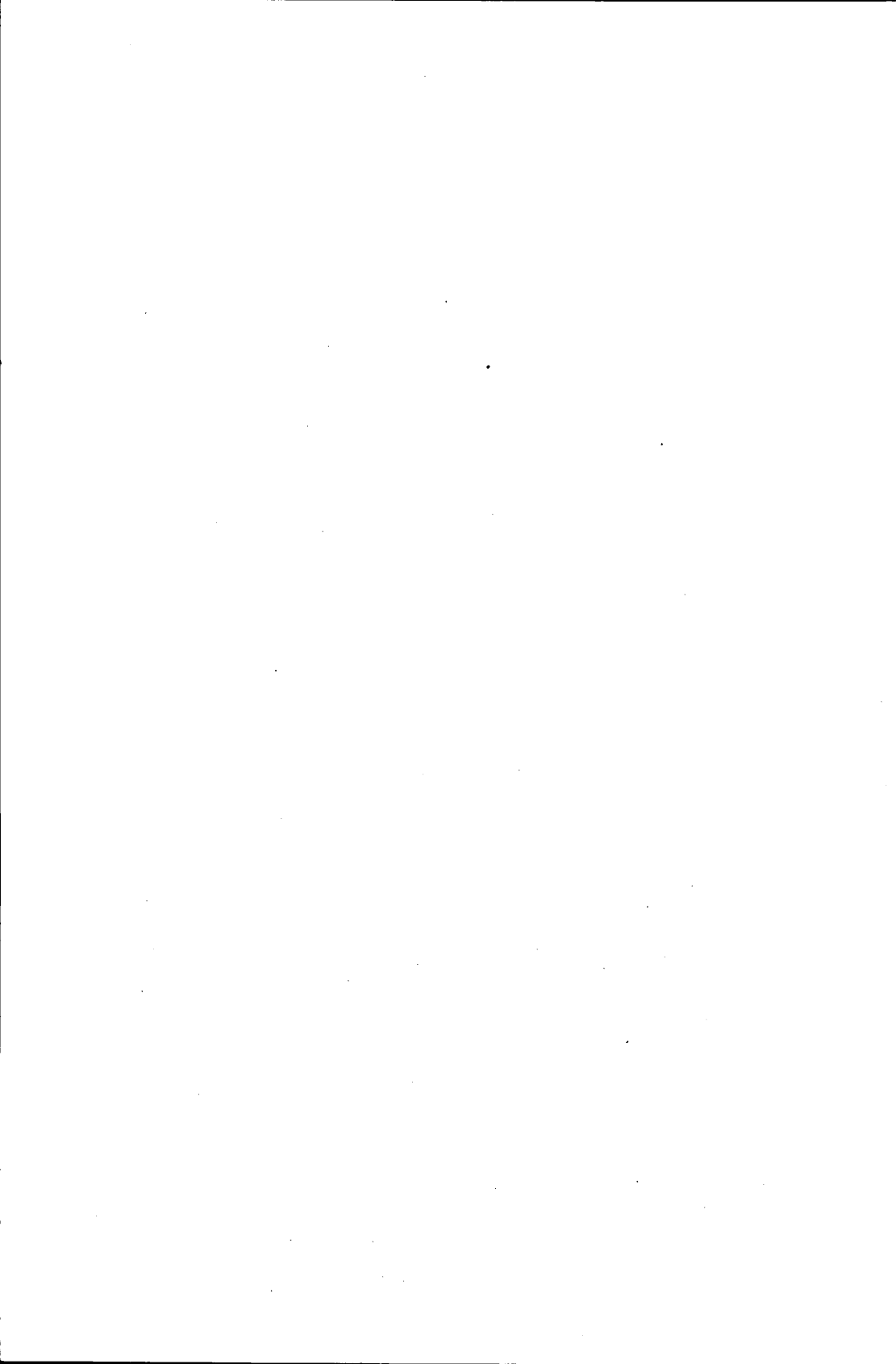
- Vajda János fordítás 51, 54, 56—59, 63, 72, 74, 166, 167, 173.
- Vajnócz Zsolt 255.
- Vakok ktügye 239, 240.
- Valencia 247.
- Valenciennesi kt. 126.
- Valentia Gregorius (de): «Commentariorum Theologicorum tomi quatuor.» (Ingolstadii, 1603) 216; u. a. (U. o., 1592) 217.
- Valkenburgh Ágnes: «A plea for the cataloguer.» 115.
- Vallásos iratok nemzetközi hivatala aj. 229.
- Valledolid ny. h. 250.
- Vállyi Nóra fordító 63.
- Változások a magyarországi nyomdákrol 128.
- Vámbéry Ármin előszava 63; fordító 32; kta a M. Tud. Akadémiában 258.
- Vámosi Gergely: «Istenes elmélkedések» 215.
- Vándorfalvai nkt. 124.
- Várad Antal fordítás 28, 52, 55, 61, 72, 74, 167, 173.
- Varga Sándor 122. — Imre aj. 132.
- Vargha Gyula fordítás 74. — Zoltán aj. 101, 132.
- Varjú Elemér belgrádi gyűjtése 229; «levél a szerkesztőhöz» 126, 127.
- Varney Louis zeneszerző 150.
- Varsányi Gyula fordítás 74, 174.
- Vasady-kódex 80, 84.
- Vásárhelyi András fordítás 70.
- «Vásárnapi Ujság» 2.
- Vásárosnaményi nkt. 124.
- Vass Dénes 256.
- Vavrincez Mór zeneszerző 33.
- Vay-kt. Miskolczon 193.
- Vécsey József br. aj. 184.
- Veendami Könyvesház 112, 246.
- «Vegyes közlemények» 119—127, 252—259.
- Weiler Adolf 119.
- Weisz János 120.
- Velence ny. h. 85, 243, 248.
- Vendelino di Spira 243.
- Venezia l. Velence.
- Ventúra Vilmos † 255.
- Vér Mátyás fordítás 29.
- Verebélyi nkt. 124.
- Veresmarti Mihály «Intő és tanító levele» 214; «Tanátkskozás az yallásrul» 91, 215.
- Veress Endre aj. 132.
- Vergerius Petrus Paulus: «De ingenius moribus et studiis liberalibus.» (Venezia, 1491) 243.
- Vermeersch 105, 106.
- Verner Sándor 119.
- Versecz 132, 225. —i nkt. 124. —i Városi közkt. 1914-ben 205, 206, 212.
- Verségly Ferenc fordítás 47.
- Vértesi Arnold fordítás 29.
- Vértesy Gyula fordítás 58. — Jenő: «A m. n. múzeum újabb sűgőknyvei» 145—159; aj. 132, 140; előlépése 130; irodalmi működése 141, 142; katonai szolgálata 129; † 252—254.
- «Verzeichnis der Handschriften im preussischen Staate» 251.
- Vesalius Andreas anatómiai kiadványai 243, 244.
- Veszelei nkt. 124.
- Vészi József fordítás 74.
- Veszprémi Vmi Múzeum kta 1914-ben 206; aj. 97, 132.
- Vetti O. S. fordító 28.
- Vezéri Ödön fordító 148, 149.
- Viczmány Tamás aj. 132.
- Videcz János 123.
- Videfalvai nkt. 124.
- Vidéki könyvtáraink 1914-ben 177—213.
- Vidor Emil l. Kerényi Frigyes.
- Vihnyepeszerényi nkt. 124.
- Világ 124.
- Világháború l. Könyvtárak sorsa a

- világháborúban. — és a kt-ügy 112.
 — és magyar ktak. 119—125,
 207—212. — és németorsz. ktak
 115, 116.
- Világosi nkt. 124.
- Villány N. aj. 104, 140.
- Villemain 250.
- Vincze György 122.
- Vingai nkt. 256.
- Virág Benedek fordítás 46.
- Viret Péter «De origine, continuatio...
 verbi dei» (1554) 216; «De vero
 verbi Dei» (1553) 216.
- Visegrádi János 215—217.
- Vitkovics Mihály fordítás 46, 168.
- Vitus Lajos 123.
- Vizaknai nkt. 256.
- Vizaknai Gergely «Az keresztyéni Tu-
 dományról» 215.
- Voetius Gisbert: «Politica ecclesiastica»
 256, 257; viszonya Medgyesi Pál-
 hoz 257, 258.
- Volhynia 123.
- Volkman Hans aj. 132.
- Volscus Antonius: «Expositiones in
 Heroidas Ovidii.» (Parma, 1481.)
 243.
- Voullième Ernst: «Zur ältesten Buch-
 druckergeschichte Strassburgs» 249.
- Völgyi Ferenc aj. 104, 140.
- Vörös Mátvás: «A nyoszolyó legény»
 157.
- Vörösmarty Mihály fordítás 29—32,
 42, 47, 50, 52—59, 61—63, 65, 66,
 70, 71, 160, 161, 170—172.
- W. J. fordító l. Juffray W.
- Wachtel Gyula aj. 225; elad a M. N.
 Múzeumnak 102, 226.
- Waldis Burkhardt 247.
- Walter Gyula aj. 132.
- Walikovszky Edmund aj. 99, 140.
- Washington elnök 229.
- Washingtoni Carnegie Endowment aj.
 131. — Ktak 113. — Közoktatási
 hivatal szakktá 113. — Library of
 Congress 113, 117.
- Wälder Gyula műépítő 178.
- Wechsler Ludwig fordító 41.
- Weisz Sándor zeneszerző 158.
- Wékey Sigismund: «A grammar of
 the hungarian language». (London,
 1852) 63, 64.
- Wéner Lajos 255.
- West M. I. Zell F.
- Wicheren Corry (van): «De openbare
 leeszaal von «Ons Dorphuis» in
 Eelde» 246.
- Wien I. Bécs.
- Wien H. Fred. 169.
- Wiesenbacher József 124.
- Wilgenroth F. R. 222.
- Wilimek János 123.
- Wilkins Charles 248.
- Wilson Martha: «The movement for
 better rural school libraries» 115.
- Winterfeld A.: «A város legszebb
 leánya» 158.
- Witkowski 249.
- Wlassics Gyula aj. 140, 225.
- Wohl Janka, fordítás 56, 175. —
 Stefánia, fordítás 33.
- Wolcott D. John: «How the library
 of the Bureau of Education may
 serve the schools» 114, 115.
- Wolf Pál aj. 132.
- Wonnensteini apácaolostor kti jegy-
 zéke 116.
- Wood A. Harriet: «The administra-
 tion of high school libraries as
 branches of public libraries»
 114.
- Wright B. Purd.: «High school bran-
 ches in Kansas City» 114.
- Wumkes G. A.: «Van stins tot open-
 bare leeszaal» 245.
- Wunderlich Hermann: «Bibliothek und
 Bücherei» 117.
- Würzburgi Phys.-Mediz. Gesellschaft
 aj. 101, 132.

- Yekel Péter fordító 31.
- Zabler A.: «Troestlicher und seliger Abschied». (Lőcse, 1660) 101, 133.
- Záborszky Kálmán 124.
- Zágráb 101. —i Orsz. Statisztikai Hivatal aj. 132.
- Zagyvarékasi nkt. 124.
- Zaitz J. N. zeneszerző 152.
- Zakariás Margit aj. 140.
- Zaleszczyki 124.
- Zámbó Lajos 122.
- Zambra Alajos aj. 132; «Corriere d'Ungheria» 243; «Incunaboli di origine italiana nella Biblioteca dell' Accademia Ungherese» 243; «Sonetti editi e inediti di Niccolò da Coreggio nel codice Zichy» 244.
- Zanchius: «de operibus sex dierum spatio creatis» 85.
- Zarncke lipcsei ktkalauza 235.
- Záróképek 106.
- Závodszy Levente aj. 104, 140.
- «Zeitschrift von und für Ungern» 91, 215, 218.
- Zell F.: «Mülovarnø» 158; és West M.: «Nisida» 158.
- Zeller Ferenc 255.
- Zellner Ernø 120.
- Zemplén vm. 124.
- Zempléni Árpád fordítás 33, 167.
- Zenenépkönyvtárak 111.
- «Zengedezø menyei kar» (Lőcse, 1703) 101, 133.
- «Zentralblatt für Bibliothekswesen» 115—118, 246—251.
- Zerkowitz Sidonie fordító 27.
- Zichy Géza fordítás 53, 56, 59, 62, 74, 167. — Mihály 107.
- Ziegler György: «Discursus» 86.
- Zigány Árpád fordítás 33.
- Zilahi Károly 57.
- Zimmer Márton 123.
- Zimonyi nkt. 124.
- Zola Emil l. Busnach Vilmos.
- Zoltán Vilmos fordítás 56.
- Zólyomi nkt. 124.
- Zólyomi Dávid cle 103. — József cle 103. — Pál cle 103, 136.
- Zombori városi kt. 1914-ben 206, 207.
- Zoványi Jenø 256—258.
- Zöldi Márton «Eszther» 158.
- Zrínyi Miklós gr., fordítás 33, 34, 45; költeményei eredeti kéziratának fotográfiája 135. — Péter gr. fordító 33.
- Zuber Marianne: «A hazai német nyelvű folyóiratok története 1810-ig» 107, 108.
- Zürichi kanton-kt. 116. — Központi kt. 116. — Városi kt. 116.
- Zvonaricz Imre fordító 90.
- Zsebeházy Károly aj. 98, 135.
- Zsidó kt. 244, 245.
- Zsinka Ferenc aj. 98, 99, 104, 135, 140; irodalmi működése 144; ki-nevezése 254.
- Zsitvaapáti nkt. 124.
- Zsitvabesenyői nkt. 124.
- Zsitvaujfalui nkt. 124.
- Zsivny Viktor aj. 132, 225.
- Zsolnai Béla 255.

BULLETIN

DE LA REVUE BIBLIOGRAPHIQUE
HONGROISE

PUBLIÉE PAR LA BIBLIOTHÈQUE SZÉCHÉNYI
DU MUSÉE NATIONAL HONGROIS

DIRECTEUR :

PAUL GULYÁS

CINQUIÈME ANNÉE.

(Supplément de la Magyar Könyvszemle, nouvelle série XXIV. volume.)

BUDAPEST

ÉDITION DE LA BIBLIOTHÈQUE SZÉCHÉNYI DU MUSÉE NATIONAL HONGROIS.

1916.

BULLETIN DE LA REVUE BIBLIOGRAPHIQUE
HONGROISE.

CINQUIÈME ANNÉE.

REPUBLICAN PARTY OF THE STATE OF TEXAS

MEMORANDUM

TO THE MEMBERS OF THE

TABLE.

1. ARTICLES DE FONDS.

	Page
LA BIBLIOTHÈQUE SZÉCHÉNYI du Musée National Hongrois en 1916... ..	11*
BIBLIOTHÈQUE HONGROISE. Contributions au I. vol. de l'ancienne bibliothèque hongroise de Charles SZABÓ. (Par MM. Zoltán FERENCZI et Louis KEMÉNY)	3*, 15*
DÉZSI LOUIS. Le manuscrit Csoma et sa copie au Musée National Hongrois	2*
FEJÉRPATAKY LADISLAUS. Kriegsliteratur in den Bibliotheken Deutschlands	1*
GULYÁS PAUL. Les traductions de belles-lettres hongroises dans la Bibliothèque du Musée National Hongrois. (Huitième et neuvième parties, avec 2 figures dans le texte)	2*, 13*
HARSÁNYI ÉTIENNE. La Bibliothèque Rákóczi et son catalogue. (Onzième et douzième parties)	2*, 15*
NOS BIBLIOTHÈQUES de province en 1914	13*
VÉRTESY EUGEN. Neuere Souffleur-Bücher im Ungarischen National-Museum	13*

2. DOCUMENTS INÉDITS.

TOLNAI WILHELM. Über das Erscheinen von Ign. Aur. Fessler's Geschichte der Ungern	15*
--	-----

3. INDICATEUR OFFICIEL.

BERICHT über die Széchényische Bibliothek des Ungarischen National-Museums. Juli 1915—Juni 1916	4*, 15*
--	---------

4. LITTÉRATURE.

FAASS BRUNO. Dresdner Bibliothekenführer. Par Marie HOFFMANN	17*
GÉCZY JOSEPH. La censure ecclésiastique. Par Étienne GYALUS	5*
GERLACH MARTIN. Das alte Buch und seine Ausstattung vom XV. bis zum XIX. Jahrhundert. Par Paul GULYÁS	5*

VI

	Page
GULYÁS PAUL. La bibliothèque du roi Mathias (Corvin). Par Zoltán TÓTH	18*
KÖRÖSY KORNELIUS und LENHOSSÉK MICHAEL. Verzeichnis der in den Budapester Bibliotheken und Instituten vorliegenden naturwissen- schaftlichen, medizinischen und landwirtschaftlichen Zeitschriften. Par Paul GULYÁS	18*
PETRIK GÉZA. Ungarische Bibliographie 1901—1910. Par R. H.	17*
SATZENHOFER KARL. Gründung und Verwaltung von Blindenbibliotheken. Par S	18*
STEINMETZ R. S. Essai d'une bibliographie systématique de l'ethnologie. Par S	5*
ZUBER MARIANNE. L'histoire des périodiques allemands parus en Hongrie jusqu'à l'année 1810. Par Paul GULYÁS	5*

5. REVUE DES PERIODIQUES HONGROIS.

AKADÉMIAI ÉRTESÍTŐ. Année XXVI. 4, 8—9	5*, 18*
BUDAPESTI SZEMLE. Année 1915 janvier, novembre, décembre	5*
DISZÍTŐ MŰVÉSZET. Année 1915. 1. livraison	6*
ÉGYETEMES PHILOLOGIAI KÖZLÖNY. Année 1915. 6—8. livraisons	7*
FÖLDRAJZI KÖZLEMÉNYEK. Année 1914. 8—9. livraisons	7*
IRDALOMTÖRTÉNET. Année IV. 3—4, 9—10. livraisons. Année V. 1—6. livraisons	7*, 18*
IRDALOMTÖRTÉNETI KÖZLEMÉNYEK. Année 1915. 1—4. livraisons	7*
KÖZGAZDASÁGI SZEMLE. Année XXXIX. mai, septembre, décembre. Année XL. avril, juillet—septembre	8*, 19*
MÁGYAR NYELV. Année XI. 2., 9. livraisons. Année XII. 5. livraison	8*, 19*
MÁGYAR PAEDAGOGIA. Année XXV. 6—7. livraisons	19*
MŰZEUMI ÉS KÖNYVTÁRI ÉRTESÍTŐ. Année VIII. 4. livraison. Année IX. 2—4. livraisons	19*
NÉPMŰVELÉS. Année 1915. 2, 3, 6, 11. livraisons	8*
PAEDAGOGIAI ÉRTESÍTŐ. Année X. 7—8. livraisons	20*
SZÁZADOK. Année L. 6. livraison	20*
VÁROSI SZEMLE. Année VIII. 1—10 livraisons. Année IX. 1—6. livr.	8*, 20*

6. NOTICES.

Freiherr Emerich Szalay im Ruhestande	8*
Veränderung im Personal der Bibliothek des Ungarischen National- Museums	9*
Ausweis über die Volksbibliothekare im Kriegsdienste	9*
Le sort des bibliothèques dans la guerre mondiale	9*
Lettre au directeur de notre revue (Elemér VARJU)	9*
Der wahre Autor der Pol. Kirchl. Manch Hermaeons (Stefan HARSÁNYI)	9*
Dr. Eugen Vértesy † (P. G.)	21*
Dr. Adolf Bencze †	21*

	Page
Veränderungen im Personal des Ung. National-Museums	22*
Ausweis über die Volksbibliothekare im Kriegsdienste (II Serie)... ..	22*
Wer war der Autor des «Trecentumviratus»? (Edmund MIKLÓS)	22*
L'état de la bibliothèque de l'Académie Hongroise des Sciences dans les années 1911—1914... ..	22*

*

CHANGEMENTS dans l'état des imprimeries hongroises de janvier à décembre 1915	9*
---	----

LADISLAUS FEJÉRPATAKY: Kriegsliteratur in den Bibliotheken Deutschlands. (Ss. 1—18.)

Bericht über eine Studienreise, welche Verfasser in Begleitung des Herrn Josef HOLUB, Hilfskustos vom Ung. National-Museum, im verflossenen Sommer unternommen hatte. — In *Breslau* befassen sich zwei Institute mit dem Sammeln der Kriegsliteratur: die Stadtbibliothek und die Königl. Universitätsbibliothek. Die letztgenannte Bibliothek legt das Hauptgewicht auf die lokale Literatur und es wird diesbezüglich möglichste Vollständigkeit angestrebt. Verfasser teilt auch die an der Universitätsbibliothek angewandte Gruppierung der Kriegsliteratur mit. — Die Kriegssammlung der Königl. Bibliothek *Dresden* ist keineswegs grosszügig; das Hauptgewicht wird auf die Saxonica gelegt. Zum Hausgebrauch wurde ein provisorischer Sachkatalog angelegt, der sechs Hauptgruppen aufweist. — Die Königliche und Staatsbibliothek *München* hat eine grossangelegte Kriegssammlung, die auch durch Vermittlung der Konsulate und der Etappenkommandos stark vermehrt wird. Über die Art der Aufstellung wurde noch nicht endgültig entschieden. Einstweilen schuf man eine *H. un. App.* bezeichnete Abteilung, in deren Verzeichnis die Neuerwerbungen chronologisch eingetragen werden. Die provisorisch festgestellten Hauptgruppen umfassen 40 Abteilungen. Die Gruppierung der kleineren Schriften wurde noch nicht durchgeführt. Die ungarische Literatur fehlt gänzlich; das von uns angebotene Tauschverfahren wurde freudigst angenommen. — In *Leipzig* gibt es zwei von einander gänzlich unabhängige Sammlungen der Kriegsliteratur. Eine wurde von Dr. Albert SCHRAMM zusammengebracht und in der Ausstellungshalle der Bugra provisorisch aufgestellt. Sie enthält besonders interessante Dokumente aus der russischen Invasion, ferner eine grosse Anzahl türkischer Fetwas, Plakate und Bilder, endlich eine lange Reihe der balkanländischen Zeitungen. Auch hier haben wir das Tauschverfahren angeboten. Die zweite Leipziger Sammlung befindet sich in der Deutschen Bücherei. Sie enthält u. A. eine lange Reihe der deutschen Feldzeitungen. — Die weitaus grösste Sammlung der Kriegsliteratur wurde in der Königl. Bibliothek *Berlin* angelegt. Sie beschäftigt zwanzig Personen des Personals und ist in mehr als dreissig Räumlichkeiten untergebracht. Sie enthält nicht nur die Literatur der Verbündeten und der Neutralen, sondern auch die der feindlichen Länder. Die Presserzeugnisse des Franzosen, Italiener, Engländer und Belgier werden von einem deutschen Buchhändler in Lausanne bezogen; die russische Literatur dagegen kommt über Schweden. Besonders bemerkenswert ist die Behandlung der Zeitungsausschnitte. Der provisorischen Einteilung der Kriegspostkarten wurden die Verlegernamen zu Grunde gelegt. Mit der Anordnung der Einblatt-

drucke ist noch nicht begonnen worden. — Zum Schlusse gedenkt noch Verfasser kurz der im Märkischen Museum errichteten Zentralstelle zur Sammlung von Feldpostbriefen.

Paul GULYÁS: Les traductions des belles lettres hongroises dans la bibliothèque du Musée National Hongrois. (Huitième partie, avec 2 facsimilés dans le texte. Pp. 19—76.)

Cette partie du catalogue comprend les numéros 740 à 604. Elle embrasse les traductions de PETŐFI (fin), Coloman PORZSOLT, Eugène RÁKOSI, Victor RÁKOSI, Sigismund REINER, Nicolas RÉVAI, Mme Jeanne SZABÓ-NOGÁLL, Bartholomé SZALÓCZY, Charles P. SZATHMÁRY, Mme Olga SZENDE-DÁRDAY, Ladislav SZABÓ de Szentjób, Edouard SZIGLIGETI, SZIKRA, Jules SZINI, Désiré SZOMORY, Étienne SZOMAHÁZY, Pierre TATÁR, Jean TÉLFI, Árpád THEWREWK, Étienne TOLDY, Michel TOMPA, Cécile de TORMAY, Coloman TÓTH, Charles VADNAI, Antoine VÁRADI, Mathias VÉR, Arnold VÉRTESI, Michel VÖRÖSMAKTY, Árpád ZEMPLÉNI, Árpád ZIGÁNY et le comte Nicolas ZRINYI, ensuite en appendice les traductions de Árpád ABONYI, Jean ARANY, Alexandre BALÁZS, Árpád BERCIK, Louis BIRÓ, Alexandre BIRÓ, François CSEPREGHY, Grégoire CSIKY, Gabriel DRÉGELY, Renée ERDŐS, Paul FARKAS, Émeric FÖLDES, Géza GÁRDONYI, Elisabeth GRAIL, Wolfgang GYALUL, Paul GYULAI, François GYURÁTZ, Louis HEGEDŰS, François HERCZEG, Joseph HEVESI, Paul JÁMBOR, Maurice JÓKAI, Béla KAPI, Frédéric KARINTHY, Charles KISFALUDY, Paul KOVÁCH, François KÖLCSEY, Étienne LÁZÁR, Coloman MIKSZÁTH, Alexandre PETERDI et Alexandre PETŐFI. — La deuxième partie du catalogue embrasse les anthologies groupées d'après les genres. Ici l'auteur a décrit les volumes traduits par John BOWRING, E. D. BUTLER, Wm. N. LOEW, Henry PHILLIPS, Nora de VÁLLYI et Dorothy M. STUART, Sigismund WÉKEY, R. FIEDLER, Charles D'EJURY, F. E. GAUTHIER, C. de HARLEY, Jean de NÉTHY et Melchior de POLIGNAC.

Louis DÉZSI. Le manuscrit Csoma et sa copie au Musée National Hongrois. (Pp. 77—84.)

Le manuscrit CSOMA est un chansonnier du XVII. siècle aujourd'hui dans la possession de l'Académie Hongroise des Sciences sous la côte *M. Cod. his 8-adrét 7. szám.* Le Musée National Hongrois en possède une copie exécutée en 1818 pour le célèbre bibliophile Nicolas JANKOVICH. La copie est d'une époque lorsque le manuscrit CSOMA fut plus complet qu'actuellement, de telle sorte qu'elle comprend quelques fragments de plus que l'original.

Étienne HARSÁNYI: La bibliothèque Rákóczi et son catalogue. (Onzième partie. Pp. 85—91.)

Publication de feuillets 31—38. du manuscrit intitulé: *Catalogus librorum illustrissimi Sigismundi Rákóczi inventatorum.* Dans les notes sont signalés les volumes de l'inventaire qui se trouvent encore de nos jours à Sárospatak, ou bien à Sátoralja-Ujhely. Pour les autres articles de l'inventaire on a tâché au moins de rétablir le titre exacte et identifier l'édition possible.

Bibliothèque hongroise. (Pp. 92—95.)

Contributions au I. volume de l'ancienne bibliothèque hongroise de Charles SZABÓ communiquées par MM. Zoltán FERENCZI et Louis KEMÉNY. Les communications ne portant point de numéro entre crochets ne sont que des corrections ou des additions à des faits déjà connus.

INDICATEUR OFFICIEL.

Bericht über die Széchényische Bibliothek des Ungarischen National-Museums in dritten Quartal des Jahres 1915. (Ss. 96—99.)

Neuerwerbungen der Druckwerken-Abteilung: Pflichtexemplare 2209 St., Geschenk 128 St., Ankauf 132 St., aus einer anderen Abteilung überwiesen 2 St., insgesamt 2471 St. Druckwerke. Dazu kommen noch 4293 St. kleinere Druckwerke, ebenfalls als Pflichtexemplare zugekommen. Auf Ankauf wurden verausgabt 2044'93 K, und 91'05 Mark. Im Lesesaal benützten 2562 Personen 7929 Bde. Ausgeliehen wurden an 404 Personen 1080 Bde. Im verflossenen Quartal wurden 613 Werke katalogisiert. An die Buchbinderei wurden 531 Werke in 773 Bden überwiesen. In das Bureau der Pflichtexemplare liefen während dieser Zeit 752 Sendungen ein, von daselbst wurden 2023 Briefe abgesendet, darunter 486 Reklamationen. Wegen Übertretung des G.-A. XVI.: 1897 wurde keine Buchdruckerei gerichtlich verfolgt.

Neuerwerbungen der Zeitungsbibliothek: 98 Jahrgänge in 32.904 Nummern als Pflichtexemplare, 2 Jahrgänge in 2867 Nummern als Geschenk, insgesamt also 100 Jahrgänge in 35.771 Nummern. Im Lesesaal benützten 349 Personen 1170 Zeitungsbände; ausgeliehen wurden an 26 Personen 95 Bde. Revidiert wurden 100 Jahrgänge in 18.923 Nummern, katalogisiert 51 Jahrgänge; gebunden 57 Bde.

Neuerwerbungen der Handschriftenabteilung: Ankauf 1 neuzeitige Handschrift, 490 Literaturbriefe, Geschenk: 1 neuzeitige Handschrift, aus einer anderen Abteilung überwiesen: 2 neuzeitige Handschriften, insgesamt 494 St. Auf Ankauf wurden 3052 K zugewendet. Im verflossenen Quartal benützten 54 Personen 176 Bde, 1 Analekt und 81 Briefe; verliehen wurden 33 Handschriften.

Neuerwerbungen des Archivs: durch Ankauf 1 St., im Schenkungswege 151 St.; aus einer anderen Abteilung überwiesen 6 St.; insgesamt 158 St. Auf Ankäufe wurden 114 K verwendet. Von den Neuerwerbungen entfallen 93 St. auf die neuere Zeit, 3 St. auf die Sammlung der Adelsbriefe und 62 St. auf die Partezettel. Die als Deposita verwalteten Familien-Archive wurden durch diejenigen der Familien JESZENSZKY und HIEMER vermehrt. Benützt wurden von 60 Personen 4695 Stücke; auswärts verliehen wurden 117 St.

Die in Verbindung mit dem Archiv errichtete Kriegssammlung vermehrte sich in diesem Zeitraum um 9433 St., wovon 1360 St. als Pflichtexemplare oder amtliche Sendungen, 6439 St. durch Ankauf und 1634 St. im Schenkungswege zugeflossen sind. Auf Ankäufe wurden 2638'7 K und 1772'25 M. verwendet.

Bericht über die Széchényische Bibliothek des Ungarischen National-Museums im letzten Quartal des Jahres 1915. (Ss. 100—104.)

Neuerwerbungen der Druckwerken-Abteilung: Pflichtexemplare 1881 St. Geschenke 3670 St., Ankauf 198 St., von einer anderen Abteilung überwiesen 6 St., amtliche Veröffentlichungen: 2 St., insgesamt 5757 St. Druckwerke. Dazu kommen noch 3626 St. kleinere Druckwerke, ebenfalls als Pflichtexemplare zugeworfen. Auf Ankauf wurden verausgabt 1152'93 K, 71'2 Mark, 26'5 holl. Gulden und 200 Francs. Im Lesesaal benützten 6324 Personen 13.135 Bde. Ausgeliehen wurden an 575 Personen 1263 Bde. Im verflossenen Quartal wurden 1711 Werke katalogisiert. An die Buchbinderei wurden 348 Werke in 435 Bden überwiesen. In das Bureau der Pflichtexemplare liefen während dieser Zeit 696 Sendungen ein, von daselbst wurden 893 Briefe abgesendet, darunter 168 Reklamationen. Wegen Übertretung des G.-A. XVI.: 1897 wurde keine einzige Buchdruckerei gerichtlich verfolgt. Im ganzen Jahre flossen 176'54 K als Entschädigung der Bibliothek zu.

Neuerwerbungen der Zeitungsbibliothek: 112 Jahrgänge in 28.471 Nummern als Pflichtexemplare, 4 Jahrgänge in 1029 Nummern als Geschenk, 10 Jahrgänge in 2546 Nummern aus einer anderen Abteilung überwiesen, 1 Jahrgang in 90 Nummern als Ankauf; insgesamt also 127 Jahrgänge in 32.136 Nummern. Auf Ankauf wurden 10 K verwendet. Im Lesesaal benützten 358 Personen 688 Zeitungsbände; ausgeliehen wurden an 35 Personen 102 Bde. Revidiert wurden 117 Jahrgänge in 20.860 Nummern, katalogisiert 79 Jahrgänge, gebunden 71 Bände.

Neuerwerbungen der Handschriftenabteilung: Ankauf: 71 neuzeitige Handschriften, Geschenke 4 neuzeitige Handschriften, 4 Literaturbriefe und 3 Bde Musikalien; aus einer anderen Abteilung wurden überwiesen 2 neuzeitige Handschriften; offiziell gesammelt 1 Bd.; insgesamt 85 St. Auf Ankäufe wurden 407 K zugewendet. Im verflossenen Quartal benützten 67 Personen 230 Bde und 552 Briefe; verliehen wurden 9 Handschriften.

Neuerwerbungen des Archivs: durch Ankauf 42 St., im Schenkungswege 262 St.; insgesamt 304 St. Auf Ankäufe wurden 20 K verausgabt. Von den Neuerwerbungen entfallen 112 St. auf die neuere Zeit, 1 St. auf die Sammlung der Adelsbriefe, 30 St. auf die Sammlung der 1848/49-er Schriften und Drucke, 3 St. auf die Innungsschriften, schliesslich 158 St. auf Partezettel. Benützt wurden von 67 Personen 7534 St.; auswärts verliehen wurden 43 St.

Die in Verbindung mit dem Archiv errichtete Kriegssammlung vermehrte sich in diesem Zeitraum um 9534 St., wovon 572 St. als amtliche Sendungen, 7847 St. durch Ankauf und 1115 St. im Schenkungswege zugeflossen sind. Auf Ankäufe wurden 1117'52 K, 2485'02 M, 1910'4 Frs und 39'75 schwedische K verwendet. Am Ende des Jahres belief sich die Zahl der bearbeiteten Stücke auf 49.991. Noch vieles, so z. B. die Plakate und Zeitungsausschnitte, harret der Bearbeitung.

LITTÉRATURE.

(Pp. 105—110.)

1. Joseph GÉCZY : (La censure ecclésiastique.) Nagyvárad 1915. Cette thèse se divise en deux parties. La première esquisse les précurseurs et l'évolution historique de la Congrégation de l'Index. La seconde est la traduction abondamment commentée de la bulle pontificale *Officiorum ac munerum*. Le paragraphe 16, traitant des éditions successives de l'index est insuffisant au point de vue bibliographique. (Étienne GYALUS.) — 2. Martin GERLACH : Das alte Buch und seine Ausstattung vom XV. bis zum XIX. Jahrhundert. Wien. (Die Quelle. XIII.) Diese Zusammenstellung ist weder methodisch, noch erschöpfend ; sie verfolgt keine wissenschaftliche, sondern rein praktische Zwecke und will als Formenschatz für Buchgewerbler dienen. Als solche mag sie gute Dienste leisten. Auch als Anschauungsmaterial bei druckgeschichtlichen Vorträgen kann sie verwendet werden. (Paul GULYÁS.) — 3. Marianne ZUBER : (L'histoire des périodiques allemands parus en Hongrie jusqu'à l'année 1810.) Budapest, 1915. Esquisse historique de 26 périodiques allemands, mêlée de nombreux extraits et suivie d'un tableau bibliographique. Mlle ZUBER a largement puisé des correspondances inédites et sut expliquer la signification de quelques chiffres. L'affirmation que le *Literarische Anzeiger* de RÖSLER, cité par M. GRAGGER n'ait jamais existé, est fautive : la bibliothèque du Musée National en possède deux volumes. (Paul GULYÁS.) — 4. S. R. STEINMETZ : Essai d'une bibliographie systématique de l'ethnologie jusqu'à l'année 1911. Bruxelles et Leipzig. La premier volume des Monographies bibliographiques éditées par l'Institut SOLVAY offre un assez grand nombre de titres méthodiquement classés, mais insuffisamment décrits au point de vue bibliographique. La littérature ethnologique assez volumineuse de la Hongrie, même les publications allemandes, est complètement négligée. (2)

REVUE DES PÉRIODIQUES HONGROIS.

Akadémiai Értesítő. (Bulletin de l'Académie.) XXVI. année, 4. livraison. Árpád HELLEBRANT : Lieu d'impression du code du roi Mathias (L'Ancienne Bibliothèque Hongroise mentionne deux éditions du code du roi MATHIAS, l'une parue à Leipsic en 1488, l'autre sans date et sans lieu. L'édition de 1488 fut imprimée dans l'atelier de Maurice BRANDIS, tandis que l'édition sans date fut exécutée par Conrad KACHELOFEN d'après le texte de 1488.).

Budapesti Szemle. (Revue de Budapest.) Année 1915. Janvier. — LY G. — : L'exposition internationale des livres à Leipsic. (Rapport sur les impressions de l'auteur à l'exposition de la Bugra. Il s'étend surtout sur les sections anglaise et allemande et regrette, que la Hongrie ne prit point part à cette exposition.) — Novembre et décembre. Paul GULYÁS : La bibliothèque du roi Mathias. (L'année de fondation de cette bibliothèque illustre ne nous est point connue. Mgr. Guillaume FRAKNÓI cite l'année 1467 comme la date la plus

ancienne relative à l'existence de la collection. Or la date la plus ancienne qui ne laisse aucun doute sur sa signification est de 1471 dans une lettre du grand roi. MATHIAS fut guidé dans son activité de bibliophile par trois motifs : son propre amour des lettres, les traditions de famille de sa femme et l'enseignement de son fils naturel. D'après les analogies contemporaines et les indications d'un témoin oculaire on peut fixer le nombre des volumes de 500 à 1000. Le roi acquit tous ces livres de diverses manières : il les reçut en héritage ou en don, mais la majeure partie en fut achetée. Beaucoup de manuscrits furent exécutés spécialement pour lui. Il s'adressa surtout aux copistes de Florence : en premier lieu à SIGISMUNDUS de SIGISMUNDIS. Le roi employa aussi des copistes et des enlumineurs attachés à sa cour qui durent se servir comme modèles des livres des prélats bibliophiles hongrois. L'activité de ces enlumineurs de Bude ne dut point être trop étendue, car aucun produit de cet atelier ne nous est parvenu. On ne connaît point les sommes précises dépensées par Mathias ; les 33.000 ducats dépensés annuellement dans ce but, paraissent être une chimère de Gaspard HELTAL. La bibliothèque occupa une salle richement décorée du château royal. Nous connaissons une cinquième ou une dixième part de la collection. La plupart des livres qui nous sont parvenus sont en latin. Les manuscrits grecs sont en très petit nombre. Des manuscrits hébreux et hongrois que le héraut de la reine ANNE prétend avoir vus dans la collection, ne nous fut rien transmis. Le DANTE illustré, aujourd'hui dans la bibliothèque universitaire de Budapest, ne peut être nullement rattaché à la bibliothèque Corvinienne. Tous ces manuscrits ont une valeur scientifique presque nulle ; leur importance consiste dans l'exécution artistique des miniatures et des reliures. Mais tandis que l'enluminure n'offre rien de spécial, la décoration des reliures en maroquin est foncièrement originale tant au point de vue des ornements qu'à l'exécution technique. M. GOTTLIEB cherche les modèles de ces reliures à la cour de Naples, mais ne put offrir jusqu'ici que les notes assez vagues d'un livre de compte. On peut toujours soutenir l'ancienne opinion qu'elles sont les produits d'un atelier de Bude influencé par les monuments de la maroquinerie orientale. L'ordre de la bibliothèque fut maintenu durant la vie de MATHIAS par les savants qu'il sut attacher à sa cour en diverses qualités. Après la mort du grand roi, la bibliothèque marchait vers un déclin rapide. Les premiers voles eurent lieu pendant les troubles causés par les partisans de Jean CORVIN. Dès 1502 le roi WLADISLAS II. aida à démolir l'ancienne collection. Les savants affamés de livres savaient lui tirer par flatterie les manuscrits qu'ils convoitaient. Le règne de LOUIS II. et de Jean ZÁPOLYA ne fut non plus propice à la bibliothèque. Son sort s'acheva pendant l'occupation de Bude par les Turcs. Ses restes décimés furent transférés en partie à Constantinople. Dans la seconde moitié du XIX. siècle plusieurs manuscrits sont revenus en Hongrie. Le nombre des manuscrits connus pourra encore augmenter, mais il n' est guère vraisemblable qu'ils modifient l'idée générale qu'on a de la collection.)

Diszítő Művész. (L'Art appliqué.) *Année 1915, 1. livraison* : Étienne GRÓH : Dorures de reliures. (L'auteur public 12 reliures avec dorures à la main

exécutées par ses élèves avec des fers dessinés en partie d'après les anciens fers de Gyöngyös.)

Egyetemes Philologiai Közlöny. (Revue générale de philologie.) *Année 1915*, 6—7. *livraisons*. Árpád HELLEBRANT : La littérature philologique hongroise en 1913. (Bibliographie méthodique.) — 8. *livraison*. Zoltán FERENCZI : Qui est-ce qui fut Dardanus ? (Dardanus fut le pseudonyme de Jean POMPERY dans les *Élethépek* du 11. décembre 1844.)

Földrajzi Közlemények. (Contributions géographiques.) *Année 1914*, 8—9. *livraisons*. Zoltán SZILÁDY : Les géographies de François Benkő. (Après un coup d'oeil rapide sur la littérature géographique contemporaine de l'Étranger et les précurseurs du pays, l'auteur analyse avec abondance les oeuvres du professeur François Benkő : *Parnassusi időtöltés* 1793 et *Magyar geográfia* 1801.)

Irodalomtörténet. (Histoire littéraire.) *Année 1915*, 3—4. *livraisons*. Louis KARDOS : Les nouvelles traduites per Jean Arany. (Jean ARANY a publié dans l'année de 1860/I. de sa revue : *Szépirodalmi Figyelő* les traductions anonymes de deux nouvelles : «Le manteau» de GOGOL et «Le monde élégant» de SOLOHUB. Ces traductions sont de ARANY lui-même et ont été republiées, également sans nom de traducteur en 1875 dans la *Olcsó könyvtár* de GYULAI.) — Louis RAJKA : L'oeuvre en vers : *Sébes agynak késő sisak* du Musée National Hongrois. (Description détaillée du manuscrit 69. *Oct. Hung.* du Musée National Hongrois. Le manuscrit contient 41 pièces en vers traduites du latin. Les originaux ne sont point connus.) — Guillaume TOLNAI : Une édition inconnue des oeuvres de Zrinyi. (C'est une édition de 1852, parue dans la première série de la *Ujabb Nemzeti Könyvtár*.) — Zoltán ALSZEGHY : Contribution à la bibliographie de nos psautiers. (Le manuscrit 137. *Oct. Hung.* du Musée National Hongrois, mentionné par M. Paul ERDÉLYI n'est que la copie du psautier traduit par Georges KÁLDI, exécutée d'après un exemplaire imprimé.) — 9—10. *livraisons*. Zoltán ALSZEGHY : Contribution à la bibliographie de l'Histoire d'Apollonius. (On connaît deux éditions de l'histoire en vers d'Apollonius : l'une de 1591, l'autre du commencement du XVII. siècle. La bibliothèque de l'Académie Hongroise des Sciences en possède un exemplaire manuscrit exécuté en 1613.)

Irodalomtörténeti Közlemények. (Contributions à l'histoire littéraire.) *Année 1915*, 1. *livraison*. Gédéon MÉSZÖLY : La seconde main des manuscrits Döbrentei et Apor. (Si les parties copiées par la seconde main des manuscrits DÖBRENTÉI et APOR découlent vraiment d'une bible franciscaine, on peut affirmer qu'il y avait un remaniement de ces parties de la bible franciscaine et que les manuscrits DÖBRENTÉI et APOR sont en partie dérivés de cette bible perdue.) — 1. et 2. *livraisons*. Antoine PRÓNAI : Liste des drames scolaires représentés dans les collèges hongrois des piaristes de 1670 à 1778. (Publication posthume soignée par M. Elemér CSÁSZÁR.) — 4. *livraison*. Louis DÉZSI : Description de nos anciens chansonniers. IV. (Le manuscrit de l'étudiant MICHEL, confectionné au XVII. siècle, aujourd'hui dans le Musée National Hongrois sous la côte 17. quart. Hung. Description bibliographique très

soignée.) — 1—4. *livraisons*: Árpád HELLEBRANT: Repertorium. (Liste des publications relatives à l'histoire de la littérature hongroise.)

Közgazdasági Szemle. (Revue économique hongroise.) *Année 1915, mai.* Alexandre KRISZTICS: La bibliographie d'économie sociale. (Bibliographie internationale des mois janvier-mars 1915, faite d'après le système décimal. Dans l'introduction l'auteur esquisse l'histoire des bibliographies sociales et énumère les publications essentielles parues sur cette matière.) — *Septembre*: Bibliographie d'économie sociale. (Avril-juin 1915.) — *Décembre*: Bibliographie d'économie sociale. (Juillet-septembre 1915.)

Magyar Nyelv. (La langue hongroise.) *Année 1915, 2. livraison.* Zoltán TRÓCSÁNYI: Le nom de Gaspard Heltai. (Le nom original de Gaspard HELTAL tel qu'il se trouve sur les frontispices de ses livres allemands est HELTH, tandisqu'il se nomme dans ses livres latins HELTAS et dans les livres hongrois HELTAL. Il offre donc le premier exemple de la *magyarisation* des noms de famille.)

Népművelés. (Éducation du peuple.) *Année 1915, 2. et 3. livraisons.* Joseph MIGRAY: Les institutions d'éducation populaire en Angleterre. (Esquisse historique des *settlements*, des *public libraries* et de l'activité du *National Sunday League*.) — 3. *livraison.* S. M. L'organisation des bibliothèques municipales de Leipsic. (Court rapport sur l'organisation de ces bibliothèques par M. Walter HOFMANN.) — 6. *livraison.* S. M. Les bibliothèques de la Russie. (Extrait d'un article de Mme L. HAFKIN-HAMBURGER publié par le *Library Journal*.) — 11. *livraison.* M. STAINDL: L'enseignement de la bibliothéconomie dans les écoles normales de l'Amérique. (D'après *Library Journal*.)

Városi Szemle. (Revue municipale.) *Année 1915, 5—6. livraisons.* Mme Joseph SCHEIN: Place de la bibliothèque dans l'organisation de l'administration municipale. (D'après l'article de M. W. A. SHEPER: *The place of the public library in the administration of a city*, paru dans la *National municipal review* octobre 1914.) — 1—10. *livraisons.* Bibliographie municipale. (Listes systématiques.)

NOTICES.

(Pp. 119—127.)

Freiherr Emerich Szalay im Ruhestande. Seine kais. und apostolisch kön. Majestät hatte laut einem am 4. Feber l. J. ausgegebenen allerhöchsten Erlasse allergnädigst erlaubt, dass der Museumdirektor, Herr Baron Emerich SZALAY auf sein eigenes Ansuchen in dauernden Ruhestand versetzt und ihm für sein langjähriges, äusserst verdienstvolles Wirken die allerhöchste Anerkennung ausgesprochen werde. Das Beamtenkorps des Ungarischen National-Museums verabschiedete sich am 12. März von seinem langjährigen, innig geliebten Direktor. Die grossen Verdienste des abtretenden Direktors wurden in einer äusserst warmen Ansprache des Herrn Hofrates Géza HORVÁTH gewürdigt. — Mit der Führung des Ung. National-Museums betraute das Ministerium für Kultus und Unterricht Herrn Hofrat Dr. Ladislaus FEJÉRPATAKY, den bisherigen Direktor der SZÉCHÉNYI-Bibliothek.

Veränderung im Personal der Bibliothek des Ung. National-Museums. Der unbesoldete Hilfskustos, Herr Michael MUNKÁCSY wurde zum Bibliotheksbeamten an der Ungarischen Akademie der Wissenschaften ernannt und ist somit von unserer Bibliothek ausgeschieden.

Ausweis über die Volksbibliothekare im Kriegsdienste. Laut der bis zum 1. April 1915 eingelaufenen Meldungen wurden 251 Volksbibliothekare unter die Fahne einberufen. Von den Einberufenen fanden 16 den Heldentod, 27 gerieten in Gefangenschaft, 45 wurden verwundet und 1 ist verschollen. Die Zahl der Auszeichnungen beträgt 21. Art der Auszeichnungen: 1 Signum laudis; 4 grosse silberne Tapferkeitsmedaillen; 6 kleine silberne Tapferkeitsmedaillen; 4 bronzene Tapferkeitsmedaillen; 1 Verdienstkreuz für Geistliche; 1 silberne Medaille fürs Rote Kreuz; 1 silbernes Verdienstkreuz mit der Krone am Bande der Tapferkeitsmedaille; 1 eisernes Kreuz II. Klasse; 2 unbekannt.

Le sort des bibliothèques dans la guerre mondiale. D'après les faits publiés par le *Zentralblatt für Bibliothekswesen*.

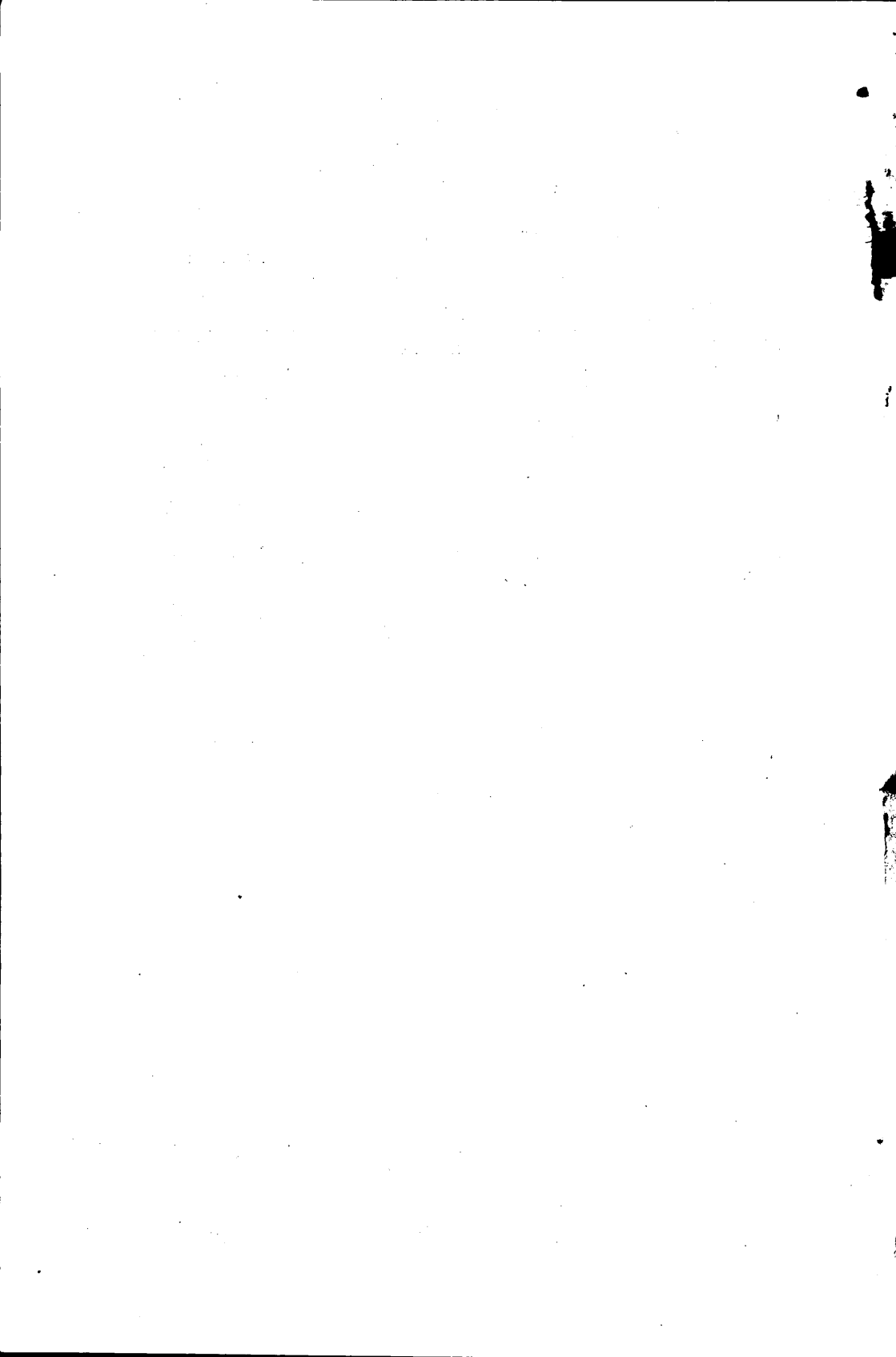
Lettre au directeur de notre revue par M. Elemér VARJU, dans laquelle il réclame contre un abus commis par le libraire d'occasion RORACHER dans son LXXV. catalogue. RORACHER y range la Hongrie parmi les provinces d'Autriche et M. VARJU espère que les nombreuses pratiques hongroises sauront leur devoir envers le marchand qui respecte si peu notre position politique.

Der wahre Autor des Pol. Kirchl. Manch Hermaeons. Laut einer unbedingt glaubwürdigen Aufzeichnung KAZINCZY's ist der Autor dieser Flugschrift Johann MOLNÁR, Pastor A. B. zu Pest. (Stefan HARSÁNYI.)

CHANGEMENT DANS L'ÉTAT DES IMPRIMERIES HONGROISES DE JANVIER A DÉCEMBRE 1915.

(P. 128.)

Explication des signes: * imprimeries non avisées officiellement;
** imprimeries dissoutes.

La Bibliothèque Széchényi du Musée National Hongrois en 1915
(Pp. 129—144).

La guerre mondiale ne nous permit point à développer pendant cette année notre activité dans sa plénitude.

M. le conservateur Ladislav SZABÓ est au service militaire dès l'appel aux armes; M. le conservateur adjoint Constantin SULICA ne fut congédié, pour causes de santé, qu' à la fin de l'année. M. le surnuméraire Edmond HUPKA, mourut de la mort des braves le 28 mai 1915 dans les combats glorieux de Galicie. Nous perdîmes en lui un modèle de dévouement et d'exactitude, dont la mémoire nous sera toujours chère.

Dans le personnel de la bibliothèque nous marquons les changements suivants: MM. les drs. Sigismond BÁTKY et Eugène VÉRTESY conservateurs avancèrent à la charge de conservateur supérieur, M. le dr. Joseph BAJZA, conservateur adjoint à celle de conservateur. MM. les drs. Antoine SIKABONYI et Zoltán TÓTH surnuméraires furent nommés conservateurs adjoints titulaires.

M. le directeur Ladislav FEJÉRPATAKY entreprit en compagnie d'un conservateur adjoint un voyage d'étude à Vienne et en Allemagne pour s'orienter sur l'organisation des collections relatives à la guerre mondiale.

La *Revue bibliographique hongroise* et son *Bulletin* parurent aussi pendant cette année comme publications officielles de la Bibliothèque.

Nombre des affaires réglées 392; celui des cartes d'admission: 2221.

Nombre total de l'accroissement dans les cinq départemens de la bibliothèque: 205.256; lecteurs: 25.394; pièces communiquées: 87.345. Sommes dépensées pour les acquisitions: 19.708'99 couronnes, 6459'91 marcs, 2164'70 francs, 765 lire, 26'50 florins hollandais, 11'70 lei et 39'75 couronnes suédoises.

Voici les données détaillées sur chaque département de la bibliothèque:

1. *Départemens des imprimés.* Accroissement: Dépôt légal 8136, dons 4081, acquisitions 494, transférés d'un autre département 9, éditions officielles 2, en tout 12.656 articles. Il faut y ajouter 22.145 brochures et pièces volantes reçues en dépôt légal. Sommes alloués pour les acquisitions: 4619'70 couronnes, 164'85 marcs, 254'30 francs et 26'50 florins. Nombre des donateurs: 150. Accroissement de l'ancienne bibliothèque hongroise: 9 volumes.

Nombre des ouvrages catalogués: 5880; des fiches confectionnées: 7821; des volumes reliés: 2809.

Le bureau de dépôt légal a reçu 3957 colis d'imprimés et expédié 5288 lettres ou réclamations. Le Bureau n'intenta aucun procès contre les imprimeurs manquant à la loi du dépôt légal et perçut 176'54 couronnes de dommages-intérêts à la suite des procès antérieurs.

Nombre des visiteurs de la salle de lecture : 21.284 ; volumes communiqués : 47.056 ; volumes prêtés à domicile : 5176.

2. *Département des journaux.* Croissement : dépôt légal 110.521, dons 9806, acquisitions 207, transférés d'un autre département 6250, en tout 126.784 articles. Somme alloué pour l'acquisition 178.80 couronnes. Nombre des donateurs : 15.

Nombre des journaux catalogués : 269 ; numéros collationés 82.378 ; volumes reliés : 495.

Nombre des visiteurs de la salle de lecture : 1387 ; volumes communiqués : 3978 ; volumes prêtés à domicile : 389.

3. *Département des manuscrits.* Croissement : dons 19, acquisitions : 566, transférés d'un autre département : 15 ; collection officielle 1, dépôts périodiques 505 en tout 1106 articles. Somme allouée pour les acquisitions : 3831 couronnes. Nombre des donateurs : 9. Principales acquisitions : la correspondance volumineuse des artistes hongrois, déposée par le Musée des Beaux-Arts ; le drame scolaire : *Cyrus kilétele* de Sigismond MISKOLCZY ; la reproduction photographique du manuscrit autographe des poésies de Nicolas ZRINYI ; la correspondance de Jean POMPÉRY et les extraits de journaux collectionnés par Étienne PERCZEL sous le titre de *Jüdische Delicatessen*.

Nombre des lecteurs sur place : 234 ; pièces communiquées 2347 ; manuscrits prêtés au dehors : 194.

4. *Département des archives.* Croissement : dons 493, acquisitions 133 et les archives d'une famille, transférés d'un autre département 331, copies officielles 2, dépôts 4 archives de famille, en tout 958 articles et 5 archives de famille. Somme allouée pour les acquisitions : 3070 couronnes. Nombre des donateurs : 28.

Répartition des documents classés dans le fonds du Musée : 41 pièces du moyen âge ; 279 pièces des temps modernes ; 89 pièces de l'époque de la révolution de 1848, 534 lettres de faire part, 12 lettres de noblesse et 3 écrits de corporation. Parmi les nouvelles acquisitions nous devons mentionner la correspondance de l'émigré Daniel IHÁSZ ; 41 lettres de Louis KOSSUTH à Ernest SIMONYI ; les archives de la famille BYDESKUTHY ; le legs du feu Roland KOVÁCS et la collection révolutionnaire offerte par M. Hugues SZEGEDY-MASZÁK.

Le nombre des archives de famille déposées à la bibliothèque s'est accru des papiers des familles URAY, PATAKY de Pujon, JESZENSZKY et HIEMER. Le nombres des archives déposées s'élève maintenant à 100.

Nombre des lecteurs sur place : 161 ; documents communiqués : 27.982 ; documents prêtés au dehors : 223.

5. *Collection de guerre.* Cette collection nouvelle, organisée depuis la déclaration de la guerre actuelle par le directeur de la bibliothèque et administrée par le département des archives s'est accrue de 41.607 pièces. Les frais d'acquisitions s'élevèrent à 8165.45 couronnes, 6295.06 marcs, 1910.40 francs, 765 lire, 11.70 lei et 39.75 couronnes suédoises.

Le rapport se termine par une bibliographie de l'activité littéraire du personnel.

Eugen VÉRTESY: Neuere Souffleur-Bücher im Ungarischen National-Museum. (Ss. 145—159.)

Ergänzungen zu dem im Jahrgang 1909 des *Magyar Könyvszemle* mitgeteilten Kataloge der handschriftlichen Souffleur-Bücher des Ung. National-Museums. Die unter Nummern 247—312 beschriebenen 66 Manuskripte sind nur teilweise Originalwerke, die übrigen sind Übersetzungen. Grösstenteils stammen diese Bücher aus den Provinztheatern und bieten Aufschlüsse über das Bühnenleben der BACH'schen Aera. Literarisch sind sie meist belanglos. Das grösste Interesse verdient die erste ungarische Bühnenbearbeitung des GOETHE'schen *Faustes*, aus drei verschiedenen Übersetzungen, unter Anlehnung an den Textbuch der GOUNAUD'schen Oper, zusammengescheisst. Auch eine ältere Übersetzung SHAKESPEARE's *Komödie der Irrungen* ist zu erwähnen. Von den Originalwerken sind die Werke des Ludwig ABONYI, des Paul KOVÁCS, des Freiherrn Koloman JÓSIKA, des Karl HUGO und des Stefan TOLDY am meisten zu beachten.

Paul GULYÁS: Les traductions des belles-lettres hongroises dans la bibliothèque du Musée National Hongrois. (Neuvième partie. Pp. 160—176.)

Cette partie du catalogue comprend les numéros 605 à 617. Elle embrasse deux anthologies hébraïques faites par Simon BACHER, ainsi que les anthologies allemandes de Louis AIGNER, Charles BENKŐ, Jean BETHGE, Louis BRÁJFER, Adolphe BUCHHEIM, Oscar FALKE, B. CARNERI, Irène H. CSERHALMI, Dimitré DUDUMI, Adolphe DUX et Maximilien FALK.

Nos bibliothèques de province en 1914. (Pp. 177—213.)

Article fait d'après le rapport de l'Inspection supérieure des Musées et des Bibliothèques. L'état exceptionnel où fut mis tout le pays par la déclaration de guerre se fit ressentir dans l'activité de toutes les bibliothèques mises sous la protection de l'Inspection supérieure. Nulle de ces bibliothèques ne reçut pendant l'année 1914 les subsides réguliers de l'État et elles durent se restreindre à leurs propres ressources. La suite naturelle en fut la diminution notable ou la suspension complète des acquisitions nouvelles. Seules les bibliothèques suivantes percurent de l'État de subsides extraordinaires: Debreczen (Académie réformée) 1000 cour. pour la confection du catalogue alphabétique, Kiskunhalas 1000 cour. pour des acquisitions, Marosvásárhely Collège réformé et Palais d'éducation populaire 4000 cour. chacun pour l'ameublement, Rimaszombat 3000 cour. dans le même but et Sepésszentgyörgy 1600 cour. pour des acquisitions. Le Conseil National des Musées et des Bibliothèques subventionna les bibliothèques de Komárom (150 cour.), de Nagyvárád (1000 cour.) et de Tiszafüred (250 cour.). Nombre des acquisitions: 4 volumes et quelques pièces volantes à Bártfa, 38 vols. à Békéscsaba, 1896 volumes à la Bibliothèque RÁDAY à Budapest, 742 vols. et 4869 pièces volantes à la bibliothèque de l'académie réformée de Debreczen, 1419 pièces

à la bibliothèque du Musée municipal de Debreczen, 36 vols. à Dés, 55 volumes et 85 brochures à Felka, 206 vols. à la bibliothèque du Musée de Gyulaféhérvár, 1096 volumes et 1221 pièces volantes à Kassa, 458 vols. à Kecskemét, 1200 vols. à Késmárk, 93 vols. à Kiskunfélegyháza, 593 vols. à Kiskunhalas, 408 vols. à Kolozsvár, plusieurs milliers de volumes provenant des bibliothèques SZINNYEI et ÁNYOS à Komárom, 7021 vols. à Marosvásárhely (Palais d'éducation populaire), 425 vols. à Miskolcz (Musée du comitat Borsod et de la ville Miskolcz), 902 vols. à Nagyvárad (Bibliothèque Municipale), 1 vol. à Nyiregyháza, 1406 pièces à Pápa, 81 vols. à Pécs, 21 vols. à Pozsony (Musée municipale), 476 vols. à Sárospatak, 3058 pièces à Sárospatak, 148 ouvrages à Sümeg, 182 pièces à Szatmár, 216 vols. à Szászváros, 1160 vols. à Szeged, 1538 vols. à Temesvár (Bibliothèque municipale), 15 vols. (Musée archéologique), 2652 pièces à Versecz, 19 vols. à Zombor. Nombre des volumes communiqués dans la salle de lecture : Budapest Bibliothèque RÁDAY 391 vols., Debreczen académie réformée ? vols., Eperjes 1162 lecteurs, Kassa 2228 vols., Komárom 623 vols., Marosvásárhely Palais d'éducation populaire 4638 vols., Nagyvárad Bibliothèque municipale 29.070 vols., Pozsony Bibliothèque municipale 1107 vols., Szeged 14.385 lecteurs, Temesvár Bibliothèque municipale 8149 vols. Nombre des prêts à domicile : Alsókubin 2425 vols., Besztercebánya 93 vols., Dés 43 vols., Eperjes 402 vols., Gyulaféhérvár Bibliothèque BARTHYÁNY 760 vols., Hódmezővásárhely 1038 vols., Kassa 9614 vols., Késmárk 3144 vols., Kiskunhalas 2602 vols., Kolozsvár 382 vols., Komárom 10.045 vols., Marosvásárhely Palais d'éducation populaire 81.453 vols., Miskolc Bibliothèque de l'Église luthérienne 125 vols., Nagyenyed 6946 vols., Nagyvárad Bibliothèque municipale 1967 vols., Pápa 8180 vols., Pozsony Bibliothèque municipale 1596 vols., Sárospatak 3025 vols., Selmecebánya 4789 vols., Szatmár 772 vols., Szeged 325 vols., Szombathely 3174 vols., Temesvár 8760 vols., Tiszafüred 11.050 lecteurs, Versecz 24.170 vols., Zombor 16.915 vols. — L'édifice du Musée du Comitat Nográd à Balassagyarmat, achevé extérieurement pendant le printemps, fut occupé par le militaire. Le bâtiment de la bibliothèque de Komárom inauguré le 1. janvier, subit un sort pareil : on y logeait une branche de l'hôpital du croix rouge. — Suivant un article de M. l'inspecteur Joseph MIHALIK l'Inspection Supérieure remit 160.000 cour. de sa dotation à la caisse d'État. Les bibliothécaires de Alsókubin, de Arad, de Marosvásárhely, de Miskolcz (Musée), de Nagyvárad, de Selmecebánya, et de Temesvár font le service militaire dès l'appel aux armes. Les collections de Bárfa furent mises en danger sérieux par l'invasion russe. Les cimélie des bibliothèques de Eperjes, de Máramarossziget, de Sárospatak furent transférées dans un cachet sûr à l'approche de l'ennemi. Les locaux des bibliothèques de Eperjes, de Késmárk, de Máramarossziget, de Nagyenyed et de Szombathely servirent à des fins militaires. Sur l'activité des bibliothèques populaires nous n'avons point de nouvelles, parceque les rapports du Conseil National des Musées et des Bibliothèques ne seront publiés qu'après la guerre.

Étienne HARSÁNYI: La bibliothèque Rákóczi et son catalogue. (Douzième et dernière partie. Pp. 214—218.)

Publication des feuillets 38—44 du manuscrit intitulé *Catalogus librorum illustrissimi Sigismundi Rákóczi inventatorum*. Dans les notes sont signalés les volumes qui se trouvent encore de nos jours à Sárospatak, ou bien à Sátoraljauhely. Pour les autres articles de l'Inventaire on a tâché au moins de rétablir le titre exacte et identifier l'édition possible. — Dans une appendice l'éditeur a rassemblé les titres des volumes qui ont appartenu à Sigismund RÁKÓCZI mais qui ne se trouvent point dans le catalogue de sa bibliothèque.

Bibliothèque hongroise. (Pp. 219—221.)

Contributions au I. volume de l'Ancienne bibliothèque hongroise de Charles SZABÓ communiquées par M. Zoltán FERENCZI. Tous les imprimés décrits sont dans la possession de la Bibliothèque de l'Université de Budapest.

DOCUMENTS INÉDITS.

Wilhelm TOLNAI: Über das Erscheinen von Ign. Aur. Fesslers Geschichte der Ungern. (Ss. 222—224.)

Zum Teile auszugsweise Veröffentlichung dreier auf die Herausgabe FESSLERS Geschichte der Ungern bezüglichen Verträge zwischen dem Autor und der Leipziger Verlagsfirma GLEDITSCH. Die interessante Schriftstücke, aus welchen hervorgeht, dass der erste Band von FESSLERS Geschichte erst zur Michaelismesse 1815 fertiggestellt wurde, sind im Besitze der Firma BROCKHAUS, die den Verlag der Firma GLEDITSCH übernommen hatte.

INDICATEUR OFFICIEL.

Bericht über die Széchényische Bibliothek des Ungarischen National-Museums im ersten Quartal des Jahres 1916. (Ss. 225—228.)

Neuerwerbungen der Druckwerken-Abteilung: Pflichtexemplare 1610 St., Geschenke 154 St., Ankauf 185 St., im Tauschwege 6 St., insgesamt 1955 St. Druckwerke. Dazu kommen noch 4049 St. kleinere Druckwerke, ebenfalls als Pflichtexemplare zugekommen. Auf Ankauf wurden verausgabt 1111'36 K, 612'05 Mark und 8 schwedische Kr. Im Lesesaal benützten 5172 Personen 10.893 Bde. Ausgeliehen wurden an 535 Personen 1095 Bde. Im verflossenen Quartal wurden 1961 Werke katalogisiert. An die Buchbinderei wurden 583 Werke in 486 Bden überwiesen. In das Bureau der Pflichtexemplare liefen während dieser Zeit 840 Sendungen ein, von daselbst wurden 1503 Briefe abgesendet, darunter 603 Reklamationen. Wegen Übertretung des G.-A. XVI. 1897 wurde keine Buchdruckerei gerichtlich verfolgt.

Neuerwerbungen der Zeitungsbibliothek: 386 Jahrgänge in 25.391 Nummern als Pflichtexemplare, 51 Jahrgänge in 2031 Nummern als Geschenke,

3 Jahrgänge in 194 als käufliche Erwerbungen, insgesamt also 440 Jahrgänge in 27.616 Nummern. Im Lesesaal benützten 436 Personen 1036 Zeitungsbände; ausgeliehen wurden an 42 Personen 161 Bde. Revidiert wurden 440 Jahrgänge in 21.929 Nummern.

Neuerwerbungen der Handschriftenabteilung: Ankäufe: 8 neuzeitige Handschriften, 13 Literaturbriefe, 1 literarisches Analekt; Geschenke: 2 neuzeitige Handschriften, 1 literarisches Analekt; aus einer anderen Abteilung überwiesen: 32 neuzeitige Handschriften, 527 Literaturbriefe, 47 literarische Analekta, 442 Musikerbriefe; insgesamt 1073 St. Auf Ankauf wurden 1231 K und 8 Mk. zugewendet. Im verfloffenen Quartal benützen 50 Personen 143 Bde, 367 Analekta und 319 Briefe; verliehen wurden 4 Handschriften.

Neuerwerbungen des Archivs: durch Ankauf 18 St., im Schenkungswege 30 St. und 2 Pakets; aus einer anderen Abteilung überwiesen 20 St.; insgesamt 68 St. und 2 Pakets. Auf Ankäufe wurden 197 K verwendet. Von den Neuerwerbungen entfallen 40 St. auf die neuere Zeit, 10 St. auf die Sammlung der 1848-er Revolution, und 20 St. auf die Partezettel. Von den als Deposita verwalteten Familien-Archiven wurden diejenigen der Familien BUGARIN-HORVÁTH um 35 St. und TARÁNYI-OSZTERHUBER um 138 St. ergänzt. Benützt wurden von 30 Personen 3917 Stücke; auswärts verliehen wurden 86 St.

Die Kriegssammlung vermehrte sich in diesem Zeitraum um 9428 St., wovon 1350 St. als Pflichtexemplare oder amtliche Sendungen, 5781 St. durch Ankauf und 2297 St. im Schenkungswege zugeflossen sind. Auf Ankäufe wurden 308057 K und 5022 M. verwendet.

Bericht über die Széchényische Bibliothek des Ungarischen National-Museums im zweiten Quartal des Jahres 1916. (Ss. 228—231.)

Neuerwerbungen der Druckwerken-Abteilung: Pflichtexemplare 1389 St., Geschenke 539 St., Ankauf 230 St., insgesamt 2158 St. Druckwerke. Dazu kommen noch 5866 St. kleinere Druckwerke, ebenfalls als Pflichtexemplare zugekommen. Auf Ankauf wurden verausgabt 2666 K und 79 Mark. Im Lesesaal benützten 3735 Personen 8441 Bde. Ausgeliehen wurden an 420 Personen 1220 Bde. Im verfloffenen Quartal wurden 1514 Werke katalogisiert. An die Buchbinderei wurden 365 Werke in 428 Bden überwiesen. In das Bureau der Pflichtexemplare liefen während dieser Zeit 994 Sendungen ein, von daselbst wurden 1236 Briefe abgesendet, darunter 753 Reklamationen. Wegen Übertretung des G.-A. XVI:1897 wurde keine einzige Buchdruckerei gerichtlich verfolgt.

Neuerwerbungen der Zeitungsbibliothek: 609 Jahrgänge in 27.270 Nummern als Pflichtexemplare, 4 Jahrgänge in 679 Nummern als Geschenk, 10 Jahrgänge in 1849 Nummern aus einer anderen Abteilung überwiesen; insgesamt also 623 Jahrgänge in 25.798 Nummern. Im Lesesaal benützten 343 Personen 889 Zeitungsbände; ausgeliehen wurden an 37 Personen 197 Bde. Revidiert wurden 623 Jahrgänge in 20.115 Nummern, katalogisiert 88 Jahrgänge, gebunden 214 Bände.

Neuerwerbungen der Handschriftenabteilung: Ankauf: 1 Literaturbrief, 2 literarische Analekta; Geschenke: 2 neuzeitige Handschriften, aus einer anderen Abteilung wurde überwiesen 1 neuzeitige Handschrift; insgesamt 6 St. Auf Ankäufe wurden 10 Mk. zugewendet. Im verflossenen Quartal benützten 48 Personen 151 Bde, 108 Briefe und 367 Analekta; verliehen wurden 6 Handschriften.

Neuerwerbungen des Archivs: durch Ankauf 42 St., im Schenkungswege 211 St., als Depositum 1 St., aus einer anderen Abteilung überwiesen 3250 St.; insgesamt 3295 St. Auf Ankäufe wurden 130 K verausgabt. Von den Neuerwerbungen entfallen 2 St. auf das Mittelalter, 40 St. auf die neuere Zeit, 2 St. auf die Sammlung der Adelsbriefe, 1 St. auf die Innungsschriften. Benützt wurden von 60 Personen 10.917 St.; auswärts verliehen wurden 123 St.

Die Kriegssammlung vermehrte sich in diesem Zeitraum um 11.697 St., wovon 1881 St. als amtliche Sendungen, 6887 St. durch Ankauf und 2999 St. im Schenkungswege zugeflossen sind. Auf Ankäufe wurden 1458'39 K, 2533'75 M, 826'45 Frs, 146'65 holländische Gulden und 14'30 schwedische K verwendet.

LITTÉRATURE.

(Pp. 252—242.)

1. Géza PETRIK: (Ungarische Bibliographie) 1901—1910. Erstes Heft. Budapest, 1915. Der unermüdlige Nestor der ungarischen Bibliographie arbeitet in diesem Werke mit derselben Methode das Material, wie in seinen früheren Veröffentlichungen. Ausser den Jahrbüchern der ungarischen Buchhändler, scheint PETRIK bloss den Zettelkatalog des Ungarischen National-Museums verwertet zu haben. Daraus erklärt es sich, warum er nur bis 1904 die Sonderabdrücke der medizinischen Zeitschriften aufführt: nach 1904 hatte nämlich die SZÉCHÉNYI-Bibliothek, wegen Personalmangel, die Katalogisierung der Sonderabdrücke stark restringiert und besonders die auch als Separata erscheinenden medizinischen Aufsätze bloss auf gemeinsame Hauptzettel, ohne Verweisungen, angeführt. Überhaupt scheint Verfasser nur äusserst selten an den Büchern selbst zurückzugreifen. So werden dann viele Bücher als ohne Jahreszahl erschienen bezeichnet, die alle mittels der in den Büchern angebrachten Zugangsnummern der Museums-Bibliothek ganz genau datiert werden könnten. Auch Auslassungen und Druckfehler sind zu konstatieren, jedoch nur in dem unvermeidlichen Maasse. Viel schwerer ist es zu beklagen, dass der Verfasser die Literaturerzeugnisse der ungarländischen Nationalitäten gänzlich übergangen hat. Es wäre viel besser gewesen das Adjektiv «ungarisch» im politischen Sinne aufzufassen, wie dies bei SZINNYEI'S *Ungarische Schriftsteller*, oder bei SZABÓ'S *Alte ungarische Bibliothek* geschehen ist, und wie es auch PETRIK selbst in seiner *Ungarns Bibliographie*, 1712—1860 getan hat. (R. H.) — 2. Bruno FAASS: Dresdener Bibliothekenführer. Dresden, 1915. Der Verfasser folgt in der Anlage wesentlich dem Leipziger Bibliothekenführer ZARNCKES und strebt möglichst grosse Vollständigkeit an. Am aus-

fürlichsten wird natürlich die Königliche öffentliche Bibliothek behandelt. (Maria HOFFMANN.) — 3. Kornelius KÖRÖSY und Michael LENHOSSÉK: (Verzeichnis der in den Budapester Bibliotheken und Instituten vorliegenden naturwissenschaftlichen, medizinischen und landwirtschaftlichen Zeitschriften) Budapest, 1916. Das im Auftrage des k. ung. Ministeriums für Kulturs und Unterricht herausgegebene Verzeichnis enthält nicht weniger als 1768 verschiedene Zeitschriften, die in 3542 Exemplaren von 192 mehr oder minder öffentlichen Bibliotheken und zwei Privatbüchereien bezogen werden. Das Verzeichnis ist nur provisorisch, da es als Vorlage zu Verhandlungen dient, welche zur Einstellung der Duplikate und zur Anschaffung der fehlenden Publikationen führen sollen. Der Titel des Verzeichnisses ist insofern ungenau, da es die ungarischen Zeitschriften grösstenteils ganz unberücksichtigt lässt und nur die in der Provinz erscheinenden Periodika anführt. Das übrige wird in der Einleitung mit einem Hinweis an die SZÉCHÉNYI-Bibliothek abgetan. Ob die im Namen der Kooperation geplante Dezimierung der laufenden Zeitschriften durchzuführen sein wird, mag dahin gestellt bleiben. Ein grosser Teil der Duplikate sind Tauschexemplare, ihr Einstellen bietet daher gar keine pekuniäre Vorteile, welche anderweitig verwertet werden könnten. Auch gibt es viele Standard-Zeitschriften, die keine selbständige Bibliothek entbehren kann. Endlich sei noch erwähnt, dass Institute, welche der einschlägigen Zeitschriften dauernd bedürfen, bei ihrer Anschaffung unmöglich auf den Bestand anderer, den Auswärtigen nur ausnahmsweise und schwer zugänglichen Institute Rücksicht nehmen werden. (Paul GULYÁS.) — 4. Karl SATZENHOFER: Gründung und Verwaltung von Blindenbibliotheken. Wien, 1914. Das Büchlein behandelt einen ziemlich vernachlässigten Zweig des Bibliothekswesens. Verfasser verwertet mit vielem Geschick seine als Bibliothekar des Wiener K. K. Blinden-Erziehungs-Institutes erworbenen Kenntnisse und gibt viele brauchbare Anregungen auf dem speziellen Gebiete der Blindenbüchereien. (2). — 5. Paul GULYÁS (La bibliothèque du roi Mathias [Corvin]) Budapest, 1914. Cette courte étude donne l'histoire authentique de la bibliothèque Corvinienne. Les témoignages contemporains, les recherches postérieures et les analogies utilisables servirent à tracer avec soin le développement, la floraison et le déclin rapide de cette collection. L'auteur n'en a négligé qu'un seule point: la définition de sa place dans l'histoire de la civilisation du pays. Nous aurions désiré en appendice la liste complète des manuscrits de Corvin qui se trouvent éparpillés dans les bibliothèques de l'Europe entier. (Zoltan TÓTH.)

REVUE DES PÉRIODIQUES HONGROIS.

Akadémiai értesítő (Bulletin de l'Académie). XXVI. année, 8—9. livraisons (août—septembre 1915): Zoltán FERENCZI: Fragment d'un poème inconnu de Petöfi. (Le fragment est adressé à l'épouse du poète.)

Irodalomtörténet (Histoire littéraire). V. année, 1—2. livraisons (janvier—février 1916): Charles TRENCSENYI: Sur les éditions de la Dorotya de Csokonai. (Dans un exemplaire de l'édition de 1804 il y a une page d'errata qui com-

prend les variantes de l'édition de 1808.) — 3-4. *livraisons* (mars—avril): Ladislav NÉGYESY: L'anonyme de Patak et Jacques Dobó. (Le remaniement en vers de la nouvelle *De duobus amantibus* d'Aeneas SYLVIUS pourrait être attribué à Jacques DOBÓ, si des documents récemment découverts ne prouvaient d'une manière irréfutable que DOBÓ n'avait à l'époque de la rédaction de ces vers que quinze ans.) — 5-6. *livraisons* (mai—juin): Étienne HARSÁNYI: A la bibliographie de l'histoire versifiée d'Apollonius. (Suppléments à un article de M. ALSZEGHY et à l'édition de *l'Apollonius* par M. Alexandre BEREZC.)

Közgazdasági Szemle (Revue économique). XL. *année*, LV. *vol.*
3. *livraison* (avril 1916): *Bibliographie* d'économie sociale (octobre—décembre 1915). — 6. *livraison* (juin): *Bibliographie* d'économie sociale (janvier—mars 1916). — LVI. *vol.* 1-2. *livraisons* (juillet—août): Alexandre KRISZTICS: Catalogue systématique d'économie sociale. (Traite du catalogue du Musée mercantil de Budapest rédigé par M. Louis CSILÉRY. Les critiques s'adressent surtout contre l'application du système DEWE dans sa conception originale et non pas dans le remaniement exécuté par la Bibliothèque Municipale.) — 3. *livraison* (septembre 1916): *Bibliographie* d'économie sociale (avril—juin 1916).

Magyar Nyelv (La langue hongroise.) XI. *année*, 9. *livraison* (septembre 1915): P. Godefroy GABRIEL: Le manuscrit original récemment découvert du Codex Poseniensis. (Courte description du manuscrit disparu en 1881 et retrouvé en 1915 dans la bibliothèque des franciscains de Pozsony, ses possesseurs légitimes.) — XII. *année*, 5. *livraison* (mai 1916): Árpád HELLEBRANT: La littérature linguistique hongroise en 1915. (Liste alphabétique, publiée sur la couverture de la livraison.)

Magyar Paedagogia (Pédagogie hongroise). XXV. *année*, 6-7. *livraisons* (juin—juillet 1916): Árpád HELLEBRANT: La littérature pédagogique hongroise en 1915. (Bibliographie systématique.)

Múzeumi és könyvtári értesítő. (Indicateur des Musées et des Bibliothèques.) VIII. *année*, 4. *livraison* (décembre 1914): Joseph MIHALIK: Notre situation. (Le Conseil National et l'Inspection Supérieure des musées et des bibliothèques renoncèrent à 292.000 cour. de leur budget de 1914-15, vue la situation extraordinaire suscitée par la guerre.) — IX. *année*, 2-3. *livraisons* (juin 1915): Joseph MIHALIK: Les collections soumises à l'Inspection supérieure des musées et des bibliothèques en 1914. (Voyez notre article: Nos bibliothèques de province en 1914.) — 4. *livraison* (décembre): Joseph MIHALIK. Des réformes. I. (En tête de cet article est placé l'arrêté de M. le Ministre des cultes et de l'instruction publique du 11 juin 1915, dans lequel l'Inspection supérieure est invitée à réduire le nombre des collections subventionnées et à abandonner les musées d'une importance toute locale aux soins de leurs propriétaires.¹ L'article même de M. MIHALIK expose les réformes qu'il vou-

¹ Le directeur de notre revue exposa les mêmes considérations dans un article publié dans la *Museumskunde* de 1907 et nous ne pouvons que féliciter M. le Ministre de sa résolution.

drait réaliser dans le domaine du Conseil National et de l'Inspection Supérieure des Musées et des Bibliothèques. Cette première partie ne s'occupe que des bibliothèques populaires érigées par le Conseil National. M. Jules WŁASSICS, président du Conseil, ainsi que MM. Zoltán FERENCZI et Paul GULYÁS, membres du Conseil, ont plus d'une fois démontré que l'activité des bibliothèques populaires devrait être complétée par de grandes bibliothèques libres de province qui circuleraient dans les bibliothèques populaires leur stock de livres et alimenteraient ainsi les sources vites épuisées des bibliothèques rurales. M. MIHALIK adhère à leur opinion et cherche les voies qui aboutiraient à la réalisation de cette idée. Il pense à ériger au moins 29 grandes bibliothèques libres dans les principales villes du pays, moyennant une subvention de 21.316 couronnes pour chacune. Dans ce but il veut priver les grandes sociétés d'éducation populaire de leur subvention de bibliothèque et réduire à un minimum la création des bibliothèques rurales. Cette manière de solution a cela contre elle, que la circulation des livres des grandes bibliothèques provinciales ne pouvant être réalisée que par les bibliothèques populaires de village, l'augmentation rapide de ces dernières est indispensable pour la réussite du projet entier. Un autre point discutable du projet de M. MIHALIK est l'évaluation trop basse des frais de maintien. Selon lui ces frais ne monteraient qu'à 4300 cour., or de cette somme on pourrait à peine pourvoir au maintien des locaux et aux salaires du personnel. Dans le budget idéal de M. MIHALIK il n'est tenu compte ni des frais d'une salle de lecture, indispensable à une bibliothèque libre moderne, ni de la détérioration forcément considérable du stock de livres. Vue tous ces besoins d'une bibliothèque libre nous en évaluons le budget moyen à 10.000 couronnes au moins. Ces observations ne sauraient diminuer les grands mérites de l'excellente étude de M. MIHALIK et nous ne les avons faites que pour indiquer sommairement les difficultés à vaincre lors de l'exécution du plan.)

Vaedagógiai értesítő. (Indicateur pédagogique.) X. année, 7—8. livraisons (1 août 1916). Mathias STAINDL: La bibliothèque juvénile comme atelier scolaire. (L'auteur parle de la littérature juvénile scientifique et des points de vue qu'il faudrait suivre dans la sélection. Ensuite il développe la nécessité de donner une éducation bibliographique aux instituteurs. Il pense résoudre ce problème par le Séminaire pédagogique de la ville de Budapest, ce qui est irréalisable, car un séminaire municipal ne peut s'arroger un devoir qui concerne tout l'État).

Századok. (Les Siècles.) L. année, 6. livraison (15 juin 1916): Árpád HELLEBRANT: La littérature historique hongroise en 1915. (Cette bibliographie méthodique embrasse 1148 numéros.)

Városi Szemle (Revue municipale). IX. année, 1—2. livraisons (janvier—février 1916): *Bibliographie municipale.* (Décembre 1915. Liste systématique.) — 3—6. livraisons (mars—août 1916): *Bibliographie municipale* (janvier—juillet 1916. Liste systématique).

NOTICES.

(Pp. 252—259.)

Dr. Eugen Vértesy †. Die Széchényi-Bibliothek des Ungarischen National-Museums erlitt einen grossen Verlust mit dem allzufrühen Hinscheiden des Oberkustoden Privatdozent Dr. Eugen VÉRTESY. Der Tod ereilte am 16. Juni unseren Kollegen in Ujtátrafüred, wo er für sein schweres Leiden Genesung suchte. Bei der Bahre hielt im Namen des Ungarischen National-Museums Dr. Julius SEBESTYÉN eine ergreifende Trauerrede, die wir in unserem Hauptblatt im ganzen Wortlaute mitteilen. An dem von der Hauptstadt angebotenen Ehrengrabe verabschiedete ihn Dr. Elemér CSÁSZÁR im Namen der Universität und der Ungarischen Literaturhistorischen Gesellschaft. Der Verewigte war ein fleissiger Mitarbeiter unseres Blattes, vielleicht ist sein letztes Werk der Aufsatz, den wir in diesem Hefte bringen. Er war 18 Jahre an der Bibliothek angestellt und arbeitete mit Ausnahme der Zeitungsbibliothek in alle Abteilungen derselben. Zuletzt war er in der Handschriftenabteilung tätig, wo er als geschätzter Literaturhistoriker ein ihm äusserst geeignetes Arbeitsfeld fand. (P. G.)

Dr. Adolf Bencze †. Dr. Adolf BENCZE, Sekretär der Städtischen Öffentlichen Bibliothek zu Budapest, fand am 11. Mai 1916 den Heldentod. Die Städtische Bibliothek betrauert in ihm das Musterbild des Fleisses und der Pflichterfüllung.

Veränderungen im Personal der Bibliothek des Ung. National-Museums. Seine kais. und apostolisch kön. Majestät geruhte Herrn Oberkustos Dr. Julius SEBESTYÉN zum Abteilungsdirektor zu ernennen und Herrn Oberkustos Dr. Johann MELICH den Titel und den Charakter eines Abteilungsdirektoren zu verleihen. Der Herr Minister für Kultus und Unterricht hat demzufolge Herrn Julius SEBESTYÉN mit der weiteren Führung der Handschriftenabteilung, sowie mit der Organisation und Leitung einer Folklore-Abteilung, Herrn Johann MELICH aber mit der Leitung der Druckschriftenabteilung betraut, während die oberste Leitung der ganzen Bibliothek Herrn Hofrat Dr. Ladislaus FEJÉRPATAKY, stellvertretendem Direktor des National-Museums zugewiesen wurde. Ferner wurden Fr. Dr. Maria HOFFMANN zum besoldeten, Fr. Dr. Vukosava PANITY und Herr Dr. Franz ZSINKA zur unbesoldeten Hilfskustoden ernannt. Herr Kustos Dr. Paul GULYÁS wurde zum II. Referenten des Oberinspektorates der Museen und Bibliotheken befördert und schied somit vom Beamtenkorps des National-Museums nach fast 18jähriger Dienstzeit aus. Da die *Magyar Könyvszemle* amtliches Organ des Ung. National-Museums ist, muss in der Redaktion derselben auch ein aktiver Beamter der SZÉCHÉNYI-Bibliothek Platz finden. Der Herr Minister ersuchte deshalb Herrn Abteilungsdirektor Dr. Johann MELICH zur Mitwirkung an der Redaktion der Zeitschrift, indem mit der tatsächlichen Herausgabe auch weiterhin Herr Oberinspektorialreferent Dr. Paul GULYÁS beauftragt wurde.

Ausweis über die Volksbibliothekare im Kriegsdienste. Laut der nach dem 1. April 1916 eingelaufenen Meldungen wurden weitere 80 Volks-

bibliothekare unter die Fahne einberufen. Von diesen 80 Einberufenen fanden 5 den Heldentod, 6 gerieten in Gefangenschaft, 6 wurden verwundet und 1 ist verschollen. Die Zahl der Auszeichnungen beträgt 5. Art der Auszeichnungen: 2 Militärverdienstkreuze III. Klasse; 1 goldene Tapferkeitsmedaille; 1 kleine silberne Tapferkeitsmedaille; 1 Verdienstkreuz für Geistliche II. Klasse.

Wer war der Autor des «Trecentumvyratus»? Diese presbyterianische Streitschrift vom Jahre 1656 erschien unter dem Pseudonym Philalethes. Laut einer Bemerkung Gisbert VOETIUS' im IV. Bd. seiner *Politica ecclesiastica* ist der Verfasser Paul MEDGYESI, Hofprediger zu Sárospatak. VOETIUS dürfte diese Angabe von MEDGYESI selbst herhaben, mit dem er in Briefwechsel stand.

(Edmund MIKLÓS.)

L'état de la bibliothèque de l'Académie Hongroise des Sciences dans les années 1911—1914. En 1912 le Conseil de direction de l'Académie céda à la bibliothèque les quatre pièces de l'ancienne demeure du premier bibliothécaire. On y put placer environs 14.000 volumes des sections peu usitées du stock. En 1914 la Bibliothèque reçut la collection orientale du feu Armin VÁMBÉRY. Les sections classées de la bibliothèque sont au nombre de 55; elles renfermaient en 1912 94.982, en 1913 98.703 et en 1914 102.403 ouvrages. Accroissement: acquisitions nouvelles en 1912: 835 vols. et 430 opuscules, en 1913: 683 vols. et 275 opuscules, en 1914: 439 vols. et 189 opuscules; dépôt légal en 1912: 2217 vols., 7343 livraisons, et 191 cahiers de musique, en 1913: 2361 vols., 7214 opuscules, 158 cahiers de musique et 64 cartes géographiques, en 1914: 2270 vols., 7833 opuscules, 171 cahiers de musique et 264 cartes géographiques; dons en 1912: 141 volumes et 54 opuscules, en 1913: 97 vols. et 87 opuscules, en 1914: 31 vols. et 14 opuscules; échanges en 1912: 642 vols. et 1117 opuscules, en 1913: 691 vols. et 688 opuscules et en 1914: 375 vols. et 478 opuscules; des propres éditions de l'Académie en 1912: 55 vols. et 34 opuscules, en 1913: 56 vols. et 27 opuscules, en 1914: 32 vols. et 33 opuscules. Nombre des visiteurs de la salle de lecture en 1912: 4521, en 1913: 4539, en 1914: 3623; volumes communiqués en 1912: 6643, en 1913: 6321, en 1914: 5538; volumes prêtés à domicile en 1912: 812, en 1913: 712, en 1914: 698. — Le collection de GOETHE s'accrut en 1912 de 25 ouvrages, en 1913 de 38 ouvrages et en 1914 de 14 ouvrages. — Le musée de SZÉCHENYI s'accrut en 1912 de 77 pièces, en 1913 de 97 pièces et en 1914 de 83 pièces. Dans le département des manuscrits on a catalogué en 1912: 318 manuscrits, 473 lettres, 259 documents et 11 portraits, en 1913: 13 manuscrits, 23 lettres et 739 documents, en 1914: 153 manuscrits, 277 lettres et 562 documents. Accroissement: en 1912 acquisition nouvelle 1 manuscrit, dons 14 manuscrits, 1 lettre et 11 documents, hormis les papiers de Charles THAN: en 1913: acquisitions nouvelles 1er manuscrits et les papiers de BOLYAI, dons 3 manuscrits, 1 lettre, 2 photographies et la correspondance de Étienne GÖRGEY; en 1914: dons 109 manuscrits, 169 lettres et 104 documents. Nombre des pièces communiquées sur place en 1912: 1144, en 1913: 313, en 1914: 743; nombre des pièces prêtées au dehors en 1912: 119; en 1913: 644, en 1914: 497.

